Rec. Dec. 30. 1835.

[illegible]. – Dum [illegible]

Dansk Læsebog

indeholdende

Prøver af Dansk Sprog og Litteratur lige fra Runealderen indtil nuværende Tid

tilligemed

tvende Tillæg

hvori nogle Stykker af Oldnordiske Sagaer i Dansk Oversættelse

og

nogle Prøver af Svensk Sprog og Litteratur

til Brug for de høiere Klasser

samlet og udgiven

af

Professor C. Flor.

Andet forøgede Oplag. Priis: 1 Rbdr. Sølv.

Kiel.

I Commission hos Reitzel og Gyldendal i Kjøbenhavn, v. Maack i Kiel, Hoppe i Christiania og Gleerup i Lund.

1835.

Fortale til anden Udgave.

Da det i flere Henseender forandrede Udseende, som denne Læsebog ved nærværende andet Oplag har modtaget, muligen kunde vække den Frygt, at de to Udgaver ikke godt lode sig bruge ved Siden af hinanden, saa tillader jeg mig strax foreløbig at bemærke, at de egentlige Forandringer hverken ere mange eller væsentlige, men at Forskjellen især bestaaer i endeel Indskud og Tillæg, foraarsagede ved en mere udvidet Anvendelse af de Principer, som lagdes til Grund for Samlingen i dens første Skikkelse. Dengang var det nemlig min Hensigt, i Exempler og Prøver at give et Overblik over National-Litteraturen saaledes som den historisk har udviklet sig, i denne Udgave ønskede jeg paa samme Maade tillige at levere en kort Udsigt over Sprogets, eller rettere sagt Skriftsprogets Historie.

Imidlertid ville vel de fleste af dem, der benytte denne Samling, ansee de første Ark og begge Tillægene som sig uvedkommende, og kun betragte den nyere Tids danske og norske Forfattere, navnligen fra Holberg af, som dem der egentlig høre hjemme i en Dansk Læsebog. Jeg haaber da, at ogsaa disse kunne finde sig tilfredse med det gjorte Udvalg, naar de blot ville betænke, hvad Bogens hele Udseende strax antyder, at den vel er bestemt til Brug for Ungdommen, men ikke for Barndommen. At Mange ville ønske enkelte Stykker borte og andre i deres Sted, er nu eengang en uundgaaelig Ulempe ved en saadan Samling; men uden Tvivl ville ogsaa Adskillige savne Forfattere, som de mene ere her med Uret udeladte. For disse maa jeg ligefrem tilstaae, at jeg troer snarere at have optaget for mange, og at jeg gjerne havde udeladt flere, hvis jeg ikke frygtede for at finde alt for megen Opposition i den almindelige Mening, hvilken jo undertiden endog anseer en kort Liste over Nationens store Forfattere som en Art Angreb paa dens videnskabelige Ære. Var det sand Kjærlighed til den danske Histories og Litteraturs Fortid, der

fremkaldte denne Fordring paa Fuldstændighed eller Rigdom; saa vilde jeg blot hertil bemærke, at den ikke med Grund kunde vente eller søge sin tilstrækkelige Næring i en Samling som denne. Men det er snarere en Uovereensstemmelse i Forestillingerne om en saadan Læsebogs Væsen og Bestemmelse, som er Aarsag i disse forskjellige Fordringer. Derfor kunde det maaskee ogsaa være gavnligt for Skole-Underviisningen, hvis denne Gjenstand, ligesom overhoved Spørgsmaalet om den hensigtsmessigste Anvendelse af de Timer, der i de lærde Skoler sædvanlig tilstaaes Modersmaalet, paa ny blev overvejet og drøftet. Til en saadan Undersøgelse kan nu vel her ikke være Pladsen, da den vilde udfordre en heel særskilt Afhandling; men jeg kan dog ikke tilbageholde den Bemærkning, at det med Hensyn til Ungdommens Dannelse uden Tvivl i Almindelighed er rigtigere, kun at fremstille Hovedbegivenhederne eller Hovedbegreberne af de Kundskabrækker, som man vil bibringe den, men da ogsaa dvæle saa længe ved disse, at den derom faaer en klar og bestemt Forestilling, end, af Frygt for at disse Forestillinger skulle blive uden Forbindelse og Sammenhæng, at tage selv de ubetydeligere Overgange med. Efter denne Grundsætning findes her, som sagt, snarere for mange end for faa Forfattere; men for ikke at spærre Bogen alt for meget Vejen opgav jeg en aldeles stræng Overholdelse af dette Princip.

I Henseende til Forfatternes Retskrivning, da er der i Bogen ingen Forandring gjort hermed, undtagen hos Holberg, hvor blot det sidste Stykke er forblevet fuldkommen uforandret. Det forholder sig nemlig med Holberg ganske anderledes end med Skribenterne baade før og længe efter hans Tid: disse betragter man oftest som ærværdige eller smukke Levninger fra Fortiden, hvilke man nu og da opsøger og betragter med Interesse, stundom endog med Nytte, medens Holberg derimod synes endnu bestandig at høre til den nærværende Tidsalder, og endnu over hele Norden ansees som en Forfatter med hvem man aldrig for tidligt og aldrig for meget kan blive bekjendt. Det forekom derfor Udgiveren at være Pligt, at bortfjerne selv den ringeste Hindring for at forstaae ham let og tilfulde, og det saa meget mere som denne Samling ligesaa vel er bestemt for Ikke-danske som for Danske, ja endog nærmest er foranlediget ved Hensyn til hine.

Til Prøver af det gamle danske Sprog har det ikke altid været mig muligt at finde noget, hvis Indhold kunde være underholdende. Hos Sagkyndige vil dette vistnok ingen Undskyldning behøve, og jeg har da kun at tilføje det Ønske, at disse Stykker ikke maae staae her ganske uden Nytte, samt at yde saavel Professor Bredsdorff som især Registrator Petersen, disse oprigtige Venner og sande Kjendere af Fædrelandets og Fædre-Sprogets Fortid, min hjerteligste Tak for den Interesse, de have viist denne Deel af Bogen, hvilken de baade ved Raad og Daad have lagt for Dagen. Iligemaade maa jeg paa det ærbødigste og forbindtligste takke det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab i Kjøbenhavn, uden hvis godhedsfulde Laan af dets Typer jeg ikke havde været i Stand til at levere saa stor en Samling af Rune-Indskrifter, hvilke dog upaatvivlelig ville have Interesse for Adskillige.

Det første Tillæg vilde neppe være bleven medtaget, hvis jeg ikke var bunden ved et Løfte til afdøde Professor Rask. Fra Begyndelsen af var det min Plan, ved et muligt andet Oplag af denne Læsebog at udelade disse Prøver af Oldnordiske Sagaer i dansk Oversættelse, dersom Rask til den Tid havde faaet udgivet sin Oldnordiske Grammatik og Læsebog, hvis Indretning vi forud havde aftalt med hinanden. Disse udkom nu rigtignok 1832, kort før hans Død; men imidlertid havde jeg maattet love ham, at disse Oversættelser, som han ansaae for særdeles nyttige baade til at vække Lysten hos de unge Mennesker til at lære Islandsk og til at lette dem Arbejdet derved, endnu i anden Udgave skulde blive staaende. Maaskee er det ogsaa bedre saaledes. Læseren bedes iøvrigt at bemærke, at noget af Snorre Sturlesøn maa søges under Peder Claussøn og Grundtvig.

Der staaer tilbage at sige et Par Ord om de Prøver af Svensk Sprog og Litteratur, som det andet Tillæg indeholder. For at angive en antagelig Grund til at disse ere optagne i en Dansk Læsebog, behøvede de vel blot at betragtes som Bidrag til det danske Sprogs Udviklings-Historie i en mere udstrakt Betydning. Men der gives en anden Grund af mere praktisk Interesse. Det er nemlig en Mening som oftere er fremsat og som ikke trænger til noget Beviis, at det i højeste Grad vilde være ønskeligt og fordeelagtigt for alle de tre Nordiske Riger, om de i litterair Henseende betragtede sig som eet fælles Samfund; og at det ogsaa engang vil komme dertil, synes endog blot Hen-

syn til hver enkelt Stats ringe Folketal at sætte uden for al Tvivl. Imidlertid er der for dette Maal, i det mindste i Danmark, endnu een væsentlig Hindring at overvinde. Thi uagtet det ikke let vilde falde nogen Dansk ind at ansee Svensk for et i Ordets sædvanlige Betydning fremmed Sprog, eftersom Danske og Svenske uden Vanskelighed tale med hinanden hver beholdende sit Sprog; saa er det dog en almindelig Tro, at man ikke kan læse Svensk uden først at have lært det, og man kommer saa meget vanskeligere ud af denne Forestilling, som man fra gammel Tid er vant til at hente Udlandets Bidrag til Aandens Næring sædvanligen kun fra de sydlige Naboer. Det var denne Fordom som det andet Tillæg skulde hjælpe til at adsprede, i det det gav Enhver Midler i Hænde til selv at dømme, om der behøves en saadan formelig Underviisning for at kunne læse Svensk, og tillige skulde det i Korthed bortfjerne de Hindringer, der virkelig vanskeliggjøre den Uøvede Læsningen. Disse Smaastykker ere saaledes bestemte til Sprogøvelse, og ingenlunde til at give en Udsigt over den svenske Litteratur, hvorfor man heller ikke maa undre sig over at ingen afdøde Forfattere undtagen den geniale og klassiske Bellmann ere medtagne, og at af de nu levende flere savnes, hvis Navne allerede ere berømte i Europa. Da det altid er en mislig Sag, at ordne saadanne Læsestykker efter som de ere lettere eller vanskeligere, saa ere Forfatterne ogsaa her satte i den kronologiske Orden, kun at den yngste er sat først og altsaa den ældste sidst, fordi de, der ere os nærmest i Tiden, ogsaa i Almindelighed ere os lettest at forstaae.

Til Slutning endnu een Bemærkning. Naar der paa Titelbladet kun staaer: Dansk Læsebog, og ikke Dansk-Norsk eller Dansk og Norsk Læsebog, uagtet Sprog og Litteratur ere fælles i begge Lande, og uagtet det har været Udgiverens Tanke, at Bogen ligesaa godt kunde benyttes i Norge som i Danmark; saa er dette netop skeet for ikke at foranledige den Formening, at en Dansk Læsebog kunde være noget andet end en Norsk Læsebog eller omvendt. Var denne samme Bog udgiven i Norge, vilde dens Titel være bleven: Norsk Læsebog.

Indhold.

Første Tillæg
indeholdende nogle Stykker af Oldnordiske Sagaer i Dansk Oversættelse.

Andet Tillæg
indeholdende nogle Prøver af Svensk Sprog og Litteratur.

Indledning.

De Nordiske Sprog have deres fælles Udspring fra det Islandske eller, som det til Adskillelse fra den nuværende noget afvigende Dialekt paa Island ogsaa kaldes, det Oldnordiske. Om dette Modersprogs Beskaffenhed er det nu ikke mere vanskeligt at skaffe sig en klar og tydelig Kundskab, da Rask har oplyst og ordnet, hvad der i samme før hans Tid endnu var dunkelt og forvirret. Især kan til denne Hensigt anbefales Begynderen hans: „Kortfattet Vejledning til det oldnordiske eller gamle islandske Sprog, Kjøbenhavn 1832, hos Reitzel i Kjøbenhavn og v. Maack i Kiel. Pris: 2 Rbmk.” — og „Oldnordisk Læsebog, Kjøbenhavn 1832, hos Reitzel i Kjøbenhavn og v. Maack i Kiel. Pris: 4 Rbmk.” — Af dette Stammesprog have i Tiden udviklet sig det nuværende Islandske, det Norske, det Svenske og det Danske Sprog. Det Islandske er, paa nogle Forandringer nær, som Tiden og Forbindelsen med Danmark nødvendig maatte medføre, baade i Tale og Skrift forblevet det samme som det i Oldtiden var. — De Norske have antaget det samme Skriftsprog som de Danske, og efter dette har ogsaa den mere kultiverede Deel af Folket, især Stædernes (Søstæders) Beboere lempet deres Talesprog. Det egentlige Folkesprog derimod, der, som ethvert Folkesprog, har mange Dialekter og er i det Hele temmelig forskjelligt fra Skriftsproget, er det blant de Nordiske Sprog som, næst det Islandske, har beholdt mest Lighed med det Oldnordiske, hvilket da ogsaa er ganske naturligt, eftersom dette ikke var andet end det Norske Sprog der ved Udvandring blev flyttet over til Island. — Det Svenske, skjønt noget mere afvigende fra det

gamle Stammesprog end det Norske, staaer det dog endnu endeel nærmere end det Danske. Imidlertid har den Svenske Mundart ikke, saaledes som den Norske, Skriftsprog tilfælles med den Danske; men den har dannet et eget, hvilket dog er meget ligt det Danske, naar man ej vil regne Retskrivningens Forskjellighed. *) Om og hvorvidt disse to Skriftsprog virkelig ere indbyrdes forskjellige, vil det andet Tillæg bag i denne Bog tilstrækkelig oplyse. — Det Danske Sprog har mest fjernet sig fra Modersproget, hvortil nogen Grund vistnok ligger i Landets klimatiske og geografiske Beskaffenhed (saaledes forklares vel bedst den blødere, hurtigere og afstumpende Udtale, der tildeels ogsaa findes i det Engelske), men hvilket dog fornæmmelig maa tilskrives den Indflydelse, som det Nedersachsiske eller saa kaldte Plattyske meget tidlig, og senere hen ogsaa det Højtyske udøvede paa det Danske Nabosprog. Hvorledes nu dette igjennem de forskjellige Perioder har udviklet sig til det nuværende Skriftsprog, derpaa afgiver denne Læsebog Prøver lige fra de ældste Sprogmonumenter, vi besidde. Men for at Begynderen bedre skal kunne vide, hvad han i disse Sprogprøver især har at søge og være opmærksom paa, ville vi af den lærde Registrator

---

*) I ethvert af disse Sprog har Retskrivningen i nogle Stykker været heldigere, i andre uheldigere i at vælge Midlerne til at betegne Udtalen. Saaledes maa det betragtes som en Fejl ved den svenske Retskrivning, at der ofte findes fv hvor Udtalen har v, og g hvor den har j. Omvendt besværes endnu den danske Retskrivning med det stumme e og med Tegnet aa, ligesom ogsaa den danske Retskrivning paa mange Steder har ld og nd aldeles imod Udtalen, hvor de Svenske rigtigen skrive ll og nn. Iøvrigt har den Hovedforskjel i begge Retskrivninger, at den danske betegner Ordets lange Hovedstavelse, nemlig ved at fordoble dennes Vokal, den svenske derimod betegner Ordets korte Hovedstavelse, nemlig ved at fordoble dennes Konsonant efter Vokalen, rimeligviis sin Grund deri, at de Danske ere meget tilbøjelige til at udtale kort, de Svenske, ligesom og de Norske, til at udtale langt, hvilket sidste ogsaa sees at have været Tilfældet i det oldnordiske Sprog.

Petersens Fremstilling laane nogle almindelige Sætninger over Sprogets Uddannelse, i det vi desuden til Selvstudium høiligen maae anbefale hans Værk selv: „Det Danske, Norske og Svenske Sprogs Historie under deres Udvikling af Stamsproget, af N. M. Petersen. 2 Dele. Kjøbenhavn 1829 og 1830.", sammenlignet med C. Molbechs interessante og lærerige Bemærkninger over det Danske Sprogs Historie i Fortalen til hans store Danske Ordbog, udg. i Kjøbenhavn 1833 i to Bind.

Petersen antager nemlig efter Rask fire Perioder i Sprogets Forandringer, naturligviis uden at sætte ganske skarpe Grændser for disse. I den første Periode, omtrent fra 1100 til 1250, hvilken han kalder Ældste Dansk, begynder Sproget af sig selv at forandres, især med Hensyn til Bøiningssystemet. I denne ligger Sproget i Ord, Vendinger og grammatikalsk Bygning endnu saare nær ved Stamsproget. Dog er det islandske Omlydssystem for største Delen tabt, og Gjenstandsformen (Accusativ) i flere Tilfælde bleven lig Nævneformen (Nominativ); i Forsætningen sættes den fremsættende Maade (Indicativ) istedenfor den betingende (Conjunctiv). — I anden Periode, omtrent 1250—1400, Ældre Dansk, fuldendes den i første begyndte Forandring ved Vokalsystemet, da nu alle Endelserne paa en Vokal blive til e. Ved Navneordene er kun Ejeformen (Genitiv) forskjellig fra Nævneformen, ligesom i nuværende Dansk. Hankjøn og Hunkjøn begynde at falde sammen i et Fælleskjøn, hvilket først mærkes ved Tillægsordenes Fleertal. Den ubestemte Artikkel har udviklet sig af Talordet een, eet, men forekommer endnu ikke almindelig. Ved Gjerningsordet ere de tre Personer saa godt som overalt blevne lige; Nutidens betingende Maade (Præs. Conj.) er næsten tabt og bruges kun som ønskende Maade; Datidens (Imperf.) betingende Maade derimod er i denne og følgende Periode endnu almindelig. — Tredie Periode, omtrent 1400—1530, eller fra de Tydske Sprogarters overvejende Indvirkning til Reformationen. Gammel Dansk. Ved Blandingen med germaniske Sprog-

arter opstaaer en overordentlig Gjæring, som især viser sig ved Ordbannelsen og Ordforraadet, da Nordiske og Tydske Endelser og Udtryk her paa det mangfoldigste forbindes. Et sikkert Skjelnetegn imellem denne og forrige Periode er de haarde Konsonanters Overgang til bløde, hvilken Overgang nu er fuldendt. Den ubestemte Artikkel er almindelig, ligesom i nuværende Dansk; Hankjøn og Hunkjøn ere næsten faldne sammen i Fælleskjøn; de nuværende danske Endelser træde frem ved Siden af de forhen herskende. De enkelte Sprogformer lade sig, formedelst Gjæringen, neppe henføre til ganske bestemte Regler; dog har det grammatikalske Grundlag, Deklinationen og Conjugationen, bevaret den Nordiske Karakteer. — Fjerde Periode, omtrent fra 1530 til 1660 eller næsten henved 1700, gaaer til Sprogets grammatikalske Bearbeidelse. Her fuldendes Afvigelsen fra Islandsken: deels blive nemlig de nuværende danske Endelser de mest herskende, deels gaae de gamle nu uforstaaelige Ord for største Delen tabte. Med Slutningen af denne Periode maa altsaa Overgangen til nuværende Dansk ansees for fuldendt.

Een Bemærkning maa her endnu tilføies, for at man ikke ved Læsningen af de valgte Sprogprøver skal give Ordene en Udtale, som de hverken nu have eller nogensinde have haft. I Skriftsprogets Barndom kunde naturligviis Retskrivningen heller ikke være fuldkommen, hvilket den jo ikke engang endnu er, og de Maader, hvorpaa de Gamle søgte at betegne Udtalen, ere ikke altid de samme, som de vi nu anvende. Imidlertid behøve vi kun at gjøre opmærksom paa, at th ofte maa læses som d, y som i, v og w som u og omvendt u som v, fv som v, og endelig a som aa; saa vil en kort Øvelse let gjøre enhver Læser fortrolig med de øvrige Uovereensstemmelser, saa at han ikke deraf lader sig vildlede. — Hvad Interpunctionen angaaer, da blev den i de gamle Tider brugt saa aldeles planløst, at jeg hverken har anseet det for lærerigt eller interessant, i Sprogprøverne ogsaa at give Prøver paa den. Da det derimod for Begynderen betydelig letter Forstaaelsen, naar han veed, hvorledes han skal adskille Sætningerne; saa har jeg til dette

Hjemed selv sat Interpunctionen, hvilket ogsaa er den eneste Forandring jeg har tilladt mig med de valgte Stykker. —

Forend den latinske Bogstavskrift ved Munkene blev almindelig udbredt her i Norden, anvendtes som Skrifttegn de saa kaldte Runer, hvoraf der gaves adskillige Afvexlinger, meer eller mindre forskjellige. De, som senest brugtes, vare naturligviis de mindst konstige, og adskilte tillige bedst de forskjellige Vokal- og Konsonant-Lyde. Da Bekjendtskab med disse gamle Tegn maa for os Nordboer have megen Interesse, baade fordi vi derved blive i Stand til at læse Indskrifterne paa mange Oldtids-Mindesmærker, især Gravstene, og fordi disse Karakterer selv høre til de Nordiske Sprogs Oldsager; saa ville vi anføre det Rune-Alfabet, som hyppigst er brugt paa de gamle Monumenter, og i det mærkværdige Rune-Haandskrift af den Skaanske Lov, som findes paa Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn, og derpaa begynde vor Danske Læsebog med nogle Prøver af denne ældgamle Skrift.

De sædvanlige enkelte Runer:

ᚠ	f,	fe (fie).	ᛁ	i,	iis.
ᚢ	u, v,	ur.	ᛅ ᛆ ᚬ	a, e,	ar (aur).
ᚦ	th,	thus.	ᛋ ᛌ ᛌ	s,	sol.
ᚬ ᚭ ᚮ	o,	os (ous).	ᛏ ᛐ	t, d,	tir.
ᚱ ᛦ	r,	reid.	ᛒ	b,	bjarkan.
ᚴ	g, k,	kaun.	ᛚ	l,	lagr.
ᚼ	h, (gh),	hagl.	ᛘ ᛰ	m,	madr.
ᚿ ᚾ	n,	naud	ᛦ	y, ø,	yr.

Stungne Runer:

ᚧ	th, d.	ᚵ	g.
ᛂ	e.	ᛔ	p.

Indskrifter paa nogle bekjendte Runestene.

Tryggevælde — eller Vallø-Stenen fra Sjælland.

(See Afbildningen heraf tilligemed Nyerups Beretning og Rasks Forklaring i Skandin. Litter. Selskabs Skr. 1809, Side 404—447. Denne Steen, som oprindeligen fandtes ved Tryggevælde Herregaard i Præstø Amt, blev i et af Aarene 1651—58 flyttet til Vallø, og 1810 til Kjøbenhavn, hvor den er opstillet ved Opgangen til Universitets-Bibliotheket.)

ᚱᛅᚴᚾᚼᛁᛚᛏᚱ ᛋᚢᛋᛏᛁᛦ ᚢᛚᚠᛋ ᛋᛅᛏᛁ ᛋᛏᛅᛁᚾ
þᛅᚾᛋᛁ ᛅᚢᚴ ᚴᛅᚱþᛁ ᚼᛅᚢᚴ þᚭᚾᛋᛁ ᛅᚢᚴᛏ
ᚴᚢᚾᚢᛚᚠ ᚢᛅᚱ ᛋᛁᚾ ᚴᚢᚭᛘᚢᛚᛅᚾ ᛘᛅ(ᚾ)
ᛅᚢᚴ ᛋᚴᛅᛁþ þᛅ(ᚢ)ᛋᛁ
. . . . . ᛁᚱᛒᛁᛋ ᚠᛅᛁᛦ ᚢᛅᚱþᛅ ᚾᚢ (ᚴ)ᚢᛏᛁᛦ þᚭ(ᚾ) ᛒᛅᛏᚱᛁ
ᛋᛅ ᚢᛅᚱþᛁ ᛅᛏ ᚱᛁᛏᛅ ᛁᛋ ᛅᛁᛚᛏᛁ ᛋᛏᛅᛁᚾ þᚭᚾᛋᛁ
ᛁþᛅ ᚼᛁþᛅᚾ ᛏᚱᛅᚴᛁ

Paa nuværende Dansk:

Ragnhilde Syster Ulfs satte Steen denne og gjorde Høj denne efter Gunulf Mand sin, (en) berømt [1]) Mand, og Skib dette (ell. Skibgaard, d. e. Indfatning denne) . . . . . [2]) Faa vorde nu fødde end ham bedre. — Den vorde til Trold (? Ulykke ramme den), som velter Steen denne eller herfra drager.

---

1) Registrator Petersen antager ved dette Ord, at et Par Streger ere udslidte, og at der oprindelig har staaet ᚠᚱᚭᛘᚢᛏᛅᚾ, hvilket vilde være Accus. af isl. framadr eller frömudr, berømt.

2) Rask udfylder her umhverfis eller uthverfis, omkring eller uden om.

Den Glavendrupske Steen fra Fyen.

(Abrahamson, Werlauf og Rask have forklaret denne. See Skandin. Litter. Selskabs Skr. 1806. 2 B. S. 105—121, hvor en Aftegning findes; samme Værk 1807. 2. B. S. 276—288; og Ny Minerva 1808, 1. S. 271—287. Stenen findes ved Landsbyen Glavendrup i Odense Amt i Fyen.)

ᚱᛅᚴᚾᚼᛁᛚᛏᚱ ᛋᛅ
ᛏᛁ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛆᚾᛋᛁ ᛅᚢᚴᛏ
ᛅᛚᛅ ᛋᛅᚢᛚᚢᛅ ᚴᚢᚦᛅ
ᚢ(ᛁᛅ) o (ᚼᛁ)ᚦᚢᛁ(ᛅ)ᚱᚦᛅᚾ ᚦᛁᛅᚴᚾ
ᛅᛚᛅ ᛋᚢᚾᛁᛦ ᚴᛅᚱᚦᚢ
ᚴᚢᛒᛚ ᚦᛅᚢᛋᛁ ᛅᚠᛏ ᚴᛅᚦᚢᚱ
ᛋᛁᚾ ᛅᚢᚴ ᚼᛆᚾᛋ ᚴᚢᚾᛅ ᛅᚢᚴᛏ
ᚢᛅᚱ ᛋᛁᚾ ᛁᚾ ᛋᚢᛏᛁ ᚱᛅᛁᛋᛏ ᚱᚢᚾ
ᛅᚱ ᚦᛅᛋᛁ ᛅᚠᛏ ᛏᚱᚢᛏᛁᚾ ᛋᛁᚾ
ᚦᚢᚱ ᚢᛁᚴᛁ ᚦᛅᛋᛁ ᚱᚢᚾᛅᚱ
ᛅᛏ ᚱᛁᛏᛅ ᛋᛅ ᚢᛅᚱᚦᛁ ᛁᛋ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛅᚾᛋᛁ
ᛅᛁᛚᛏᛁ ᛁᚦᛅ ᛅᚠᛏ ᛆᚾᛆᚾ ᛏᚱᛅᚴᛁ

Ragnhilde satte Steen denne efter Ale Sølve (-søn), Gudernes Ven, [1]) (hæder) værdig [2]) Mand. — Ales Sønner gjorde Høj denne efter Fader sin og hans Kone efter Mand sin, men Sote ristede Runer disse efter Herre sin. — Thor vie disse Runer! — Til (Trold) den vorde, som Steen denne velter eller henover anden drager. —

---

1) Petersen gjætter: efter Ale, Sølve Godes (d. e. Præsts) Ven, eller og selve Gudernes Ven (eft Ala sálva goda vin), i hvilket Tilfælde Ale maatte have været Gode, hvorfor der ogsaa siden tilføjedes, at Thor skulde vie Runerne.

2) Petersens Forklaring, som læser hidvirdan, af isl. heidrvirdan, fornem, anseelig. Rask gjætter öndverdan og oversætter: modig, tapper.

Den Brynderslevske Runesteen fra Aalborg Stift.

(Denne Steen, som tilforn var indmuuret i Bryndersløv Kirkemuur i Jersløv Herred, Aalborg Stift i Jylland, blev siden ført til Kiøbenhavn, hvor den nu er opstillet ved Opgangen til Universitets-Bibliotheket. Den her givne Forklaring, som noget afviger fra Rafns i Antiqv. Annaler 3. B. S. 83, er meddeelt af Prof. Bredsdorff i Sorø.)

ᚴᛁᚱᚴᛁᛦ ᛅᚱ ᚴᚱᛁᛋᛏᛁ ᚴᛅᚾᛏ ᛘᛦᚾ[1])ᚠᛘ
ᛋᚢᛅᚾ ᛋᚢᚾ[1]) ᚴᛅᚱᛘᚢᚾ[1])ᛏᛦᚱ[1]) ᛏᛁᛚ ᛘᛁᛋᚴᚢᚾ[1])ᛏᛦ

Kirken er Kristi kiendt (kaldet) for Menneskene,
Svend, Søn Germunds, til Miskundhed (Sjæls Frelse).

De fire Runestene i Ribe Stift, som vedkomme Gorm og Thyre Danebod.

(Ved Landsbyen Jellinge, 1½ Miil fra Vejle i Jylland, ere to meget store Høje, ifølge det historiske Sagn Kong Gorms og hans Dronning Thyres Gravhøje. Paa hver af disse fandtes en Runesteen; disse ere nu henflyttede til Kirkegaarden. — Bekkestenen findes i Kirkebyen Bekke, henved 5 Miil fra Kolding. Nær ved Bekke ligger Kirkebyen Læborg, hvor Runestenen endnu ligger. Finn Magnusens Beretning og Forklaringer, samt Rafns Bemærkninger findes i Antiquar. Annaler 4. B. 1. H.)

a. den største Jellinge-Steen.

ᚼᛅᚱᛅᛚᛏᚱ ᚴᚢᚾᚢᚴᛦ ᛒᛅᚦ ᚴᛁᛅᚢᚱᚢᛅ
ᚴᚢᛒᛚ ᚦᛅᚢᛋᛁ ᛅᚠᛏ ᚴᚢᚱᛘ ᚠᛅᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ
ᛅᚢᚴ ᛅᚠᛏ ᚦᚢᚱᚢᛁ ᛘᚢᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾᛅ ᛋᛅ
ᚼᛅᚱᛅᛚᛏᚱ ᛁᛅᛋ ᛋᛅᛦ ᚢᛅᚾ ᛏᛦᚾᛘᛅᚢᚱᚴ
ᛅᛚᛅ ᛅᚢᚴ ᚾᚢᚱᚢᛁᛅᚴ
ᛅᚢᚴ ᛏ . . ᚴ ᚴᚱᛁᛋᛏᚾᚦ

---

1) Paa Stenen ere disse to Bogstaver forbundne til een Figur, hvilket her i Bogen ikke lod sig gjengive.

Harald Konge bad (ɔ: bød) gjøre Høj denne efter Gorm Fader sin og efter Thyre Moder sin. Den Harald, som sig [1]) vandt Danmark hele og Norge, og antog Kristendommen.

b. den mindste Jellinge-Steen.

ᚴᚢᚱᛘᛦ ᚴᚢᚾᚢᚴᛦ
ᚴᛅᚱᚦᛁ ᚴᚢᛒᛚ ᚦᚢᛋᛁ
ᛅᚠᛏ ᚦᚢᚱᚢᛁ ᚴᚢᚾᚢ
ᛋᛁᚾᛅ ᛏᛅᚾᛘᛅᚱᚴᛅᛦ ᛒᚢᛏ

Gorm Konge gjorde Høj denne efter Thyre, Kone sin, Danmarks Bod (d. e. Prydelse).

c. Bekke-Stenen.

ᚱᛅᚠᚾᚢᚴᛅ ᛏᚢᚠᛁ ᛅᚢᚴ ᚠᚢᛏᛁᚾ ᛅᚢᚴ ᚴᚾᚢᛒᛚᛁ ᚦᛅᛁᛦ ᚦᚱᛁᛦ
ᚴᛅᚦᚢ ᚦᚢᚱᚢᛁᛅᛦ ᚼᛅᚢᚴ

Rafnuga (Rafnunga)-Tove og Fodin og Knuble, de tre gjorde Thyres Høj.

d. Læborg-Stenen.

ᚱᚼᛅᚠᚾᚢᚴᛅ ᛏᚢᚠᛁ ᚼᛁᛅᚢ ᚱᚢᚾᛁᛦ ᚦᛁᛋᛁ ᛅᚠᛏ
. . . ᚢᛁ ᛏᚱᚢᛏᚾᛁᚴ ᛋᛁᚾᛅ

Rafnuga-Tove hug Runer disse efter Thyre, Dronning sin.

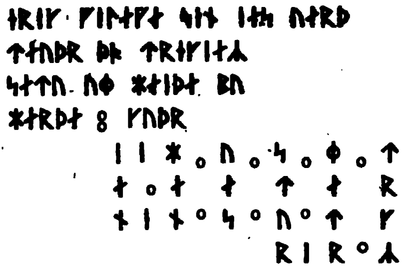
Den første Slesvigske Runesteen.

(Ved Flækken Wedelspang nær ved Slesvig fandtes 1796—98 to Runestene, som nu ere henflyttede til Louisenlunds Have. Den første er især mærkelig ved Slutnings-Runerne, der maae læses fra Høire til Venstre og ned ad, og som alle ere hæftede til lodrette Streger, ligesom Stammerune, hvilke Streger vi her i Bogen dog ikke have kunnet gjengive. S. Thorlacius har beskrevet og forklaret disse Runestene i Antiqv. Annaler 2 B. 1. H.)

ᚦᚢᚱᛚᚠ ᚱᛁᛋᚦᛁ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛁᛋᛁ
ᚼᛁᛘᚦᛁᚴᛁ ᛋᚢᛁᚾᛋ ᛅᚠᛏᛁᛦ

---

1) En meget heldig Idee af Petersen, som, uden at forandre noget, ved ᛋᛂᛦ forstaaer gl. dansk sær (isl. sjer). At Runen ᛂ ogsaa kan betegne æ, e, sees af Ordet ᚠᚱᛂᚾᛏᛁ, frændi, paa Tirstedstenen (Nord. Tidsskr. for Oldkyndighed 2. B. 2. H. S. 245.)

Thorlef rejste Steen denne, Gjæst (ell. Huusven) Svends, efter Erik Stalbroder sin, som blev død (døde), da Drengene (Vikingerne) sade om Hedeby. (En) meget god Dreng; med Styr (bjørn) var han, [1]) . . . (Eller: en meget god tro Styrmand ɔ: Skibsbefalingsmand var han).

Brudstykker af gamle Danske Love.

Om nogle af de gamle Love vide vi ikke med Sikkerhed, hvo der har været deres Forfatter eller Samler, endnu mindre, fra hvilket Aar de Haandskrifter ere, som vi have af dem. Neppe er imidlertid noget af disse ældre end fra Midten af 13de Aarhundrede. Men herved maa man erindre, at disse Haandskrifter ikke kunne indeholde noget tro Billede af Dansk, som det taltes paa den Tid da de bleve til; thi deels ere de jo Afskrifter af tidligere forfattede Love, deels ere jo disse Love selv sædvanlig meget ældre Folke-Vedtægter og Bestemmelser, der for en Deel naturligviis forplantedes i deres gammeldags Sprog. — Af den Skaanske Lov er her det mærkelige Rune-Haandskrift benyttet, og Rune-Tegnene beholdt, da Nøglen til at læse dem jo allerede her i Bogen er given; dog har jeg troet,

---

1) Saaledes oversætter Thorlacius, der læser: drigr medr styri vas han. Petersen har en anden meget god Conjectur: harda godr trugr (isl. tryggr) madr i styr eller styrimadr vas han, en meget god trofast (eller paalidelig) Kriger eller Styrmand, d. e. Skibsbefalingsmand var han. Angaaende de allersidste Runer, da foreslaaer Thorl. indtil videre at læse: i fari, paa hans Fartøj, eller: i farii, i Færden, paa Toget.

at en Oversættelse paa nuværende Dansk var nødvendig, da de af Runerne, som have en dobbelt Betydning, let kunde vildlede.

Af Skaanske Lov efter Rune-Haandskriftet. 11. B. 1. C.

ᚠᛦᛚᚼᛁᚱ ᛘᛆᚿ ᛒᛁᛋᚢᛂᚱᛘᛂ ᛋᛁᚿᚢᛘ ᛁ ᚼᛂᚼᚿᛂᚦᛂ ᛋᚴᛆᚼᛂ ᛆᚿᚿᛂᚱᛋ ᛘᛆᚿᛋ ᛋᛁᚼᛁ ᛐᛁᛚ ᚼᛆᚿᚢᛘ ᛂᚱ ᛋᚴᛆᚼ ᛆ ᛆᚴ ᚼᛆᚠᛁ ᚼᛆᛚᛘ ᚼᚢᛂᚱ ᚦᛂᚱᛆ ᚢᛁᛚ ᚼᛁᚿ ᛂᚱ ᛋᚴᛆᚼ ᛆ ᛂᛁ ᛚᛆᛐᛂ ᚼᛆᚠᚠᛁᛂ ᛐᚱᛂ ᛋᛁᛐ ᚦᛆ ᛚᛆᛐᛂ ᚼᛁᚿ ᛋᛁᛐᛁᛂ ᛒᛁ ᚴᚢᛂᚱ ᛂᛚᛚᛂᚱ ᚼᛆᚿ ᛚᛆᛐᛂ ᛒᛆᚱᛐ ᛐᛆᚴᛂ ᚦᛂᛘ ᚼᛆᚿᚢᛘ ᛋᚴᛆᚦᛂ ᛚᛆᛋᛐ ᛂᚱ ᛋᚴᛆᚼ ᛆ ᚠᛂᛚᛚᛂᚱ ᚼᛆᚿ ᛐᚱᛂ ᚢᛐᛂᚿ ᚼᛁᚿᛋ ᛚᛆᚠ ᛂᚱ ᛋᚴᛆᚼ ᛆ ᛒᛆᛐᛂ ᚼᛆᚿᚢᛘ ᚦᚱᛂ ᛘᛆᚱᚴ ᛂᛚᛚᛂᚱ ᛐᛦᛚᛁ ᛘᛂᚦ ᛐᛦᛚᛘᛂᚱ ᛂᚦ [1])

Af Kong Eriks sjællandske Lov efter Haandskr. F.

Lib. 2. cap. 48. Um ræt thing. — Thet scal man oc witæ, at thing scal thrū[2]) hauæ: Stathin, oc timæn, oc folkit. Stathin ær then rætær, ær [3]) kunung hauer giuit, oc the hauæ allæ giuæt ia withær,[4]) thær i hæræth æræ; thet ma oc æcki anner stath skiutæs, [5]) utæn mæth allæ hæræthz mannæ wiliæ oc kunungs ia. Timæn thet ær thærræ laghdaghæ, then ær the hauæ haft af ærælde. oc then dagh scal thet wæræ fram mith morghæn; [6]) oc ey ma han længær wæræ, æn til mith aftæn. oc ey ma minnæ [7]) thing wæræ æn tolf men. Warthær nokær

---

1) Paa nuværende Dansk: Følger (en) Mand Bisværm sin i hegnet Skov anden Mands; (da) sige (han det) til ham, som Skoven ejer, og have halvt hver (af) dem. Vil hiin, som Skoven ejer, ej lade hugge Træ sit, da lade hiin sidde Bierne kvær, eller han lade bort tage dem ham skadesløst, som Skoven ejer. Fælder han Træet uden hiins Lov, som Skoven ejer, bøde (han til) ham tre Mark, eller dølge (nægte det) med Tylfter Ed (see S. 14. Anm. 13.).

2) Hvor dette ū er brugt, staaer altid i Haandskr. et u med en Tværstreg igjennem. 3) som. 4) ved, til. 5) henflyttes. 6) fra Mid-Morgen d. e. Kl. 6. 7) mindre.

bõm bømbær for mith morghæn, tha ær han sum han waræ ey bømbær. Warthær oc thing sat, thet ær lagh thing [1]) warthær, ær man sættær um mith morghæn ællær sithær meræ, [2]) oc kummær swa at the skilias atær [3]) at, sum stundum warthær ey langt thing, oc cummæ atær andræ men æfti, sithæn the æræ with skildæ, oc gøræ annæt thing; tha hwat sum the mælæ thæræ, tha scal thet ey meræ stath hauæ, en thet waræ ey mælt a thengi.

Lib. 2. cap. 88. Um børnæ fæ [4]) ær in warthær takit til gømæ. — Thet ær ræt sum før ær mælt: at then man sinnæ frændæ børn fæ hauær at gømæ, han scal thet ællær [5]) takæ til fælægr [6]) ællær til wirthninge. [7]) Æn ær thet swa litit, at man wil them ey takæ oc ey føthæ thæræ foræ oc clæthæ; tha ær thet bætræ at the thiggiæ [8]) them til mat the stund the æræ sma børn, oc gømæ them hint til theræ lang fræmmæ, [9]) æn the nøtæ [10]) theræ oc gangæ tho sithæn stafkarlæ. [11]) Æn [12]) um swa warthær hungærār, at the gitæ [13]) them ey ællær [14]) føth, ællær the æræ swa sma, at the cunnæ ey at almusæ gangæ; tha scal man them til thingf føræ ok mæth tying men rath them af theræ hiælpæ. Æn hwa sum theræ forforthær [15]) ællær utæn mæth thing (men) raath, tha scal han them atær gialdæ alt oc logh ofnæ, [16]) at ey war meræ.

Af Biskop Absalons Sjællandske Kirkeret efter Hskr. F.

Thettæ ær then ræt, ær sat wardh a malstæfnæ [17]) i ringstathæ lund af absalon ærkibiscop, æftær allæ siallænzfaræ bøn; for thū at rætæn war førræ af [18]) hardh mællæ biscop oc bønder.

Kyrki, of [19]) wigh warthær, ma [20]) ey annæt sinnæ wighæ, num [21])

---

1) Lov-Ting d. e. lovligt Ting. 2) sildigere. 3) atter. 4) Ejendom. 5) enten. 6) til fælles (med sit eget). 7) efter Vurdering. 8) tigge. 9) Fremtiden. 10) nyde, fortære. 11) Tiggere. 12) men. 13) kunne, formaae. 14) paa anden Maade. 15) forøder, forringer. 16) lovværge sig, gjøre Ed derpaa. 17) et Møde. 18) for. isl. of. 19) naar. 20) maa man. Thi Kyrki (ikke Nomin. istdf. det ældre Kirkja, men Accus. istdf. det ældre Kirkju) styres af wighæ. 21) undtagen.

les warthær altere sten, ællær hûrnæ brister af altere; wmm thôs at hun warther swa myklikæ spiællæt, [1]) at thær ma [2]) ey guth thianæstæ i wethæ. En scal man wighæn, tha aghæ [3]) kirkymen at haldæ biscop en nat a theræ cost; hans caplan sculæ the giuæ half marc, oc hans burswen [4]) en oræ: hælæghdom [5]) scal biscop til latæ a sin cost. —

Wil nokær man giuæ i sot, [6]) tha ma han ey meræ giuæ æn half sin houæth lot. æn um hans ærfungæ wile dyliæ [7]) thet æftær han døthæn, oc sighær præstenæ at thet war giuæt; tha mughæ ærfwngæ thet dyliæ mæth tolf laghfastæ men. æn ær twiggi mannæ witnæ til, ær a [8]) hørthæ; tha mughæ arwngæ dyliæ thet mæth næfnd [9]) i kyrkiæ socn, oc tho ey wildæ [10]) næfnd. wil man heel [11]) i clostær faræ; tha ma han in faræ mæth all sin houæth lot. —

En hwa sum i ban warthær sat mæth ræt skiæll, oc wil han af i førstæ ăr; tha bøtæ stæfninge oc sac, oc thre marc for ban. En gar thet a annæt ăr; tha bøtæ stæfninge oc sac oc sex marc for ban. Er gar thet a thrithiæ ar; tha bøtæ stæfning oc sac oc for ban ni marc. En gar thet a fiarthæ ar, tha bøtæ stæfninge oc sac oc for ban fûrtiugh marc, oc ækki meræ.

Thet scal man oc witæ, at for hwær lønlic sûnd, ær man ær scrifthæt for, oc hauær han thær præst witnæ til, for æn han war sæctæth thær for; tha a han sacløs at wæræ.

For thennæ ræt hauæ bøndær iat biscop thrithings tindæ af allæ theræ socn, oc en stath heem at føræ i kirky socn. [12]) —

Thennæ ræt war sat a malstæfnæ oc liust a landzthing a then othænsdagh, ær fyuræ daghæ war for sanctæ iacobs dagh, oc a

---

1) spildt, ødelagt. 2) kan. 3) have. 4) Husholdningssvend, d. e. Hushovmester. 5) d. e. Brød og Viin. 6) d. e. paa sin Sotteseng. 7) nægte. 8) paa, derpaa. 9) Mænd som udnævntes til at afgive deres Formening om Sagen. 10) ej Gunstens Mænd (uvillige Mænd). 11) frisk. 12) Meningen er: Bønderne forjættede Bisloppen Tridings-Tiende af al Slags Sæd, hvilken de skulde yde eller aflevere paa et Sted i Kirkesognet; de vare altsaa ej forpligtede til at føre den hen til et fremmed Sted.

fiurtande wintær waldemar konungs, sithæn han warth en waldugh konung, oc a thrættandæ wintær absalon ærkibiscops; oc en iamlangæ[1]) oc thre ukæ oc thre daghæ, sithen sanctæ knût i Ringstath war laugh i skrin, oc knût konung waldemar son war crunæth oc til konung wight; oc thre wintær oc fæm ukæ, sithæn Rø[2]) war wnnæt til cristindom af waldemar konung oc laugh til sialænz biscopdom af waldemar konung oc af alæxander pauæ. fran then dagh, ær wærældæn war scapæth, oc til then dagh, ær then ræt war sat, tha waræ gangnæ sæx thusænde wintær oc thrû hundræth wintær oc syutyugh wintær, fæm manæt minnæ oc sæxtan daghæ. oc sithæn guth war fød, tha waræ gangnæ thusænde wintær oc hundræth wintær oc siutyugh wintær oc syu manæth oc tolf daghæ.

Af Kong Valdemars sjællandske Lov, efter Hskr. F.

Lib. 2. cap. 39. Af[3]) saar. — Hwilkæt sâr sum man far thet thær siælst bær witnæ til, tha a man thæræ gen[4]) sær[5]) næfnd at takæ, thet ær ti men; oc hin skiutæ af[6]) thre: oc sithen hwat sum fleræ[7]) sweriæ thet scal standæ. Æn latær han ey annæt witnæ fram æn âr,[8]) oc hauær han nokær then stath fangæt sar, thær han wil ey meth âr a hændær[9]) latæ witæ; tha skal han latæ bæræ hanum witnæ a hændær mæth twa men, at han fæch fult sar af hanum, oc tha takæ han athær thæræ sær næfnd fore. Thet sculæ i witæ, at man scal e[10]) førræ latæ mælæ witnæ fram, ær[11]) tho âr te,[12]) før æn han fæstær næfnd. Æn warthær ey antæ førræ witnæ boræt ællær âr teæt, før æn hin fæstær logh,[13]) tha far han[14]) thæræ ekki meræ for en tûltær eth.[15])

---

1) et fuldt Aar til Ende. 2) Øen Rygen. 3) Om. 4) derimod. 5) en Udnævning for sig. 6) udskyde. 7) de fleste. 8) Arr. 9) imod. 10) altid. 11) eller. 12) vise. 13) d. e. tilbyder at rense sig fra Beskyldningen ved egen Ed og Andres Ed om hans Troværdighed. 14) d. e. Sagsøgeren. 15) d. e. at han og elleve andre skulle aflægge Eden.

Lib. 2. cap. 56. De hærwirkæ.[1]) — Thet skal man witæ, at æy mughæ færæ men gøræ hærwirke æn fæm, oc tho swa at hwar theræ hauær thæs folkæ wapæn. Æn rithæ ænti gangæ fæm men ællær fleræ i manzæns gardh, ok gør antæ at the beriæ[2]) han ællær færæ, ær tho tuttæ ællær tuhæ[3]) han ællær nokær hans hion frælst ællær annogth,[4]) ællær sla hans dørræ up, ællær hoggæ hans tymbær sundær ællær hans anboth,[5]) ællær at the brutæ hans hus, ællær at the takæ mæth wald nokær af hans kostæ[6]) burt mæth them; tha aghæ the thæræ foræ at bøtæ sum til kumær, oc fullæ hanum all then skathæ thær the gørthæ withær hanum. oc bøtæ sithæn ther houæthsman ær, fürtiughæ marc mannæn ok fürtiughæ marc kunungæ. Æn dull han oc hauær mænnæn witnæ til a thingi, tha takæ næfnd igen. Æn hauær han ey witnæ til, tha dulæ hin mæth thre tultæ. Oc hwar then ther i far oc i fulughæ war mæth hanum i thet hærwirki, tha botæ mannæn thre marc, oc kunungi thre marc, ællær dulæ mæth tultær eth.

Fortalen til Waldemar II:s Jyske Lov, efter Hskr. F.

Swa byriæs en[7]) for-talæn a iutæ logh, thær kunugh waldæmar gaf oc danæ tokæ withær.

Mæth logh scal land byggæs; æn wildæ hwær man oruæs[8]) at sit eghæt, oc late men nutæ iafnæth,[9]) tha thurftæ[10]) men ekki logh with; æn ængi logh ær æm[11]) goth at fullughæ sum sanænd;[12]) æn hwaræ sum mæn æuær[13]) um sanænd, thæræ scal logh letæ hwilt[14]) sannænd ær.

---

1) fjendligt Overfald. 2) slaae. 3) eller dog støde eller trække (tuhæ d. e. tughæ d. e. toge d. e. drage.) 4) han Tyende, fri eller Træl. 5) Huusgeraad. 6) rørligt Gods. 7) end, fremdeles. Disse to Linier ere nemlig Afskriverens Forerindring, da han forvejen har afskrevet andre Love. 8) nøjes. 9) Ret og Skjel. 10) trængte til. 11) ligesaa. 12) Sandheden. 13) stræber. 14) hvilket, hvad.

Waræ ey logh a landæ, tha hafthæ hin mest, thær mest matæ gripæ; thy scal logh æftær allæ men gøræs, at rætæ men oc spakæ oc sacløsæ niutæ theræ spækæ,[1]) oc urætæ men oc folæ[2]) ræthæs thet thær i loghæn ær scriuæt, oc thor ey for thy fulkumæ theræ undscap, thær the hauæ i hughæ. Wal ær thet oc ræt, at then thær guz ræzæl oc rætæns ælscughæ[3]) mughæ ey lockæ til godz, at høfthingſ ræzlæ oc landænſ withær-logh[4]) for-fangæ[5]) them at gøræ illæ oc pinæ them, af the gøræ illæ.

Logh scal wæræ ærlic oc ræt, thollich æftær landænſ wanæ, quæmælich oc thurftælic oc opænbaræ, swa at allæ mæn mughæ witæ oc undærstandæ hwat loghæn sighær. Logh scal ey gøræs æth[6]) scriuæs for ænnæn manz særlic wild,[7]) num æftær allæ mænz thurft, thær i land bo. Engæ man scal oc dømæ gen[8]) thæn logh, thær kunungh giuær oc land takær withær, num æftær thæn logh scal land dømæs oc rætæs. Thæn logh, thær kunung giuær oc land takær with, then ma han oc ey skiftæ æth aftakæ utæn landzænſ wiliæ, utæn han[9]) ær opænbarlic gen guth.

Thet ær kunungſ æmbeth oc høfthingſ, thær i land ær, at gømæ[10]) dóm oc gøræ ræt, oc frælsæ them, thær mæth wald thuyngæſ, swa sum ær widue[11]) oc werilsæ børn, pelegrim oc utlanz-mæn oc fatøkæ men, them gøræſ tithæst wald, oc latæ illæ men, thær ey wilæ rætæſ, i hanſ land ey lifuæ, for-thy at thær han pinær æth dræpær udæthæs-mæn, tha ær han gudz thianæstæ-man oc landz-giætzlæ-man,[12]) for-thy at swa sum hin hælghæ kyrki styræſ mæth pauæn oc biscop, swa scal hwart land styræſ mæth kunung æth hanſ undær-rætær oc weriæſ. Thæræ-mæth æræ oc allæ skyldugh, thær i hanſ land bo, at wæræ hanum hørsum oc luthæn oc undærdanugh. Oc for-thy ær han oc skyldich at gøræ thæm al frith. Thet sculæ oc witæ allæ wæ-

1) Fredelighed. 2) Daarer. 3) Kjærlighed til Ret. 4) Straffelov. 5) forhindre. 6) eller. 7) Gunst. 8) imod. 9) Her er Lov antaget for et Hankjønsord. 10) bevogte, d. e. holde over Lovens Udsagn. 11) Enker. 12) Landets Sikkerheds-Mand.

rælz høfthyng, at mæth thet wald, thær guth saldæ[1]) them i hand i thæs wæræld, tha saldæ han oc them sin hælugh kyrki at weriæ for alt thet thær=a bethæs[2]); æn worthæ the glømønd[3]) æth wilbugh[4]) oc weriæ ey sum ræt ær, tha sculæ the a domæ=bagh swaræ, af kyrkiæns frælsæ oc landzæns frith minzkæs for theræ scüld i theræ timæ.

Witæ sculæ allæ men, thær thænne bok se, at waldemar kunungh annæn waldemar[5]) sun, thær sancte knuts sun war, then timæ han hafthæ wæræt kunungh ni wintær oc threthyugæ, oc at wor hærræ wat fød waræ gangæn thusænd wintær oc tu hundræth wintær oc fyurthyugh wintær. i marz manæth thær næst æftær loot[6]) han scriuæ thænnæ book,[6]) oc gaf thennæ logh, thær hæræ standær scriuæn a danskæ, i worthingburgh mæth hans sünær[5]) rath. Thær=wit waræ: kunungh erich, hærtogh abel, iunchærræ kristofor, oc uffæ, thær tha war ærkibiscop i lund, oc biscop niclæs i roskæl, biscop ywar i fyun, biscop pætær i arus, biscop gunnær i ripæ, biscop gunnær i wybærgh, biscop ionæs i wændæl, oc biscop ionæs i hethæbü, oc thæræ=til allæ bæstæ menz rath thær i hans rikie waræ.

Af Flensborgs nyere Stadsret.

(Aftrykt efter K. Rosenvinges Udgave, som har fulgt en Pergaments=Codex, der bevares i Flensborgs Raadstue=Archiv.)

Um bysins frælsæ. — Af[7]) byman af flænsborgh giuæs nokær saak af hærtugh, eldær andræ woldigh men, (ældær af nokær maan) ie for hwilkæ sak thær thet ær, tha scal ham ænict[8]) wold a gøræs, fyr en ham næfnæs dagh oc stæth at swaræ for sik. Oc ei maa han nøthæs til annæn stath at orsak

---

1) gav. 2) fratages, formindskes. 3) glemsomme. 4) gunstige, d. e. partiske. 5) Genitiv uden Endelse. 6) i disse Ord ere oo sammentrukne til eet Tegn. 7) dersom. 8) ingen.

sik, eldær at swaræ for sik utæn bywoll, [1]) tho at then sak giuæs ham af hærscops wræthæ.

Køp. — Hwo sum køpær nokæt oc giuær fæstæpenning a, oc wil ei hald køp, han hauæ forslot the penning, oc giuæ hin, thær sald, two øræ penning. En drik the lithkøp, oc giuæs ei fæstpenning a, hwo sum køp withærsighær, han giald [2]) thet lithkøp, oc dyl han thet han ei sald ældær køpt, weri sik mæth the mænz ieth, thær lithkøp drukkæ. En wor ei witn with, weri sik mæth sin ien ieth.

Husfrith. — Af man fær til annæn manz hus mæth rathæth rath [3]) oc wæpnæth hand, oc brytær hus, oc gør husbond, eldær husfrø, eldær hion, eldær gæstæ saar eldær dræpær, oc worther gripæn mæth færsk gærning, ec swo manigh sum the æræ, hauæ forgørth hals oc gooz. En dylæ the thet, weri sik mæth atæ naabur, syghær a hwær hand, jortheghær [4]) men. Tho ma han wrækæ thre af thissæ, swerænd a hælighdom, at the ær hans uwin, oc tha scul andær thre men næfnæs i theræ stæth.

Hwat husfrø ma sælæ. — Ænigh manz husfrø, husbond uwitænd, sælæ eldær wæthsættæ [5]) nokæt gooz høghræ, en for tølf ørtigh pennigh, eldær louæ for mieræ. — En wæthkøpær eldær fullkøpær nokær man af annæn manz kunæ mier, en sagh ær, han scal giuæ æftær gien hinnæ husbond thet gooz, oc hauæ forscot the penning, thær han ut gaf. En dyl han thet, thær han fæk af hinnæ, tha ma thet kallæs tiufnæth.

Toln for liuænd waræ. — For hæst scul men tolnæ ien ørtigh penning, for ien horsmothær ien ørthigh; for folæ sæx penning; for uxæ ien half øræ; for iet swyn two penning; for ieth swins flæsk two penning; for iet faar, eldær lamb, eldær buk, eldær giet, ien penning.

---

1) udenfor Byens Vold. 2) betale. 3) med overlagt Raad. 4) jordejende, bosiddende. 5) pantsætte.

Brudstykker af Henrik Harpestrengs Lægebog.

(Af Historien vide vi intet videre om H. Harpestreng end at han i det 13de Aarhundrede var i Danmark bekjendt for sine medicinske Kundskaber og Skrifter, og at han døde som Kannik i Roskilde ved Aaret 1244. Nedenstaaende Prøver ere aftrykte efter C. Molbechs Udgave 1826, som har fulgt en Codex, der uden Tvivl er afskrevet af en Munk Knud Jul fra Sorø omtrent Aar 1300 eller lidt senere.)

Af malyrt. — Absinthium. malyrt. Hun ær heet i førstæ trappæ [1]) oc thyr [2]) a annæn. Hwilkæ lund man ætæ hænnæ ællær drikær, tha styrkær hun maghæ, tho bæst of man siuthæ hannæ i rægnh watn, oc skæræs [3]) sithæn oc kolæs ynær en dagh, fyrræ æn han drikær hænnæ. Thæssæ lund ma hun hiælpæ mannghkyns siucdom, thær manygh fængær i maghæ. Thæssæ lund æltær [4]) hun oc spol orm burt; oc løsær mang quith; [5]) oc dughær for mangkyns ilt, thær manygh fangær i sin quith. Hun dughær oc til at pissæ. Stampær man hænnæ mæth ædikæ oc smør sic mæth, tha fly hanum loppæ, oc flughær [dø] af hænnæ døn. [6]) Latær man hunugh with malyrt, tha skærær thæt øgnh thær smørs mæth. Thæn em, [7]) ær thær sotæn malyrt gør af, frælsær ørnæ thær wærk ær i. Malyrt ær goth with grøn [8]) sar, of hun stampæs oc lægs with. Hun dughær oc for clathæ, [9]) of man thwar sic i hænnæ sooth. [10]) Man spyr æi a haf, [11]) of man drickær hænnæ fyr mæth annæn drykæ. Læggæ man malyrt hoos i sin sæng, tha dughær hun for syfn. [12]) Oc hwar sum malyrt lægs i klæthæ, tha skathær them æi møl. Stampær man malyrt mæth hunugh, tha dughær thæt tungæ byld, oc for blænæ [13]) thær um øghæn kombær. For øræn sang

1) Grad. 2) tør. 3) klares. 4) driver. 5) Bug. 6) Lugt. 7) Eem, Damp. 8) frisk. 9) Kløe. 10) i et Afkog deraf. 11) paa Havet, d. e. bliver søsyg. 12) hjælper den til Søvn. 13) Blegner.

ær malyrt goth mæth ores gallæ. Siutær man malyrt mæth oli grøn, oc smør utæn geen maghæn, tha hiælpær thæt mikæt. Mius ætær thæn book æi, thær scriuæs mæth thæt blæk, thær mæth malyrt siuthæs. Rommær gauæ man malyrt at drickæ for manz hælænd gømsæl, [1]) oc prysde hænnæ meræ æn gul ællær silf.

Hwa sum wil lækidom takæ, han skal thæt witæ, at nokær stærk lækidom må æi giuæs børn, oc æi gamælt folc, oc æi andær thær krankæ [2]) ær. Oc æi skal lækydom takæs ællær giuæs i mykæl hetæ, oc æi i mykæl kuld. Man skal æi twa lækydom takæ en dagh. Thæghær [3]) lækydom ær takæn til løsn, hauær man æi fangæt løsn, tha skal mat æi takæs fyrræ æn lækidom hauær syn dygh [4]) fulkummæt. Takær man mat fyrræ, tha ma han ræthæs at han fangær rythæ. [5]) Thæn thær lækydom hauær takæt, ma annæn dagh bathæs, at thæt thær løsth ær af lækydom ma mæth bastuf af tømæs. Wil han giærnæ bastuf hauæ, thæt ær got mark at wæræ længi i. Æn thol han mikæt het, tha gangæ ut æftær løsn, [oc] drickæ sik biugsoth. [6]) Fangær man ilt i liuær æftær lækydom, tha dricke warmt watn. Thæn thær lækydom hauær takæt til løsn, fangær stundum upkastnyngh oc æi løsn, oc thæt warthær thæn kranclyt [7]) thær maghæn hauær. Oftæ oc thæn thær spydrickæ takær, fangær løsn oc æi upkastningh, oc thær for ær thæt at maghæn ær stærk. Hwa sum wil løsn gør(æ) um wintær, han skal sunnæn wæthær wactæ thær til, oc um sumær scal man northæn wæthær hauæ til lækydom. Mark til at witæ nææær lækydom hauær yfræt [8]) dughæt, thæt ær mykæl thyrst. Wil han danæ, æftær at lækydom hauær syn giærnyngh fulkummæt, tha skal han win dryckæ, oc rosæ watn skal skænkæs a hans anlæt. [9])

---

1) for at bevare hans Helbred. 2) svagelige. 3) saasnart, naar. 4) Kraft, Virkning. 5) Feber. 6) Bygsuppe. 7) Her maa rimeligviis læses: oc thæt warth.er for thæn kranchet. 8) ret meget. 9) Ansigt.

Argentum uiuum, qwikfylf. — Thæt ær alz hetæst oc alz watæst. Thæt dræpær lyſ oc loppær oc andræ ſmå ormæ. Blændæs thæt mæth oli oc ædikæ oc letargiro, tha warthær thær af goth ſmøræls for ſcab oc for blenæ. Hwa ſum quicſylf drykær, han drykær ſyn døth. Hwilk en lymmæ [1]) thæt løpær til, tha ſlar thæt hanum oc nøtær. [2]) Læggſ qwikſylf til eld, tha warthær thæt unæt [3]) oc gør røk. Fangær manz ſynær [4]) ællær armben af thæn røøk, tha bløtnæ [5]) the oc wanſkæs, [6]) Oc allæ andær limmæ thær ſiæluæ ma [7]) røræs; oc thær foræ fangær manygh [8]) at the muæ æi røtæ therræ lymmæ, oc ſkiæluæſot, døuæls oc ængæ, [9]) oc ond lyt, [10]) fuul mun oc thyrræ hiærnæ. oc e huar ſum røk kombær af quikſylf, thæthæn fly ormæ, ællær dø the.

Formal [11]) af ſtenbok. — Evax konugh af arabie land ſkrøf til nero keyſær hwilkkæ ærlikæ ſtenæ æræ, oc af therræ dygh hwær særlæſt, [12]) oc af therræ lyt oc therræ nafn, oc horæ [13]) the mughæ hittæs oc hware. [14])

Allæ rættæ ſtenæ hauæ therræ dygh utæn twiuæl thær [15]) bokæn ſyghær. of the hauæ æi dygh, tha æræ the æi rættæ ſtenæ; num utæn the æræ glaar lytæth, [16]) oc gøræ [17]) them innæn gothæ ſtenæ lykæ for ſwik.

Bæræſ oc æi gothæ ſtenæ ſwa ſum them hørær oc bokæn biuthær, the innæn gull thær gull hørær, oc the annæt thær annæt hørær, oc the i winſtræ waghæ [18]) oc the i høuræ waghæ, thær thær høræ; tha hauæ the æi fullæleke therræ dygh oc therræ kraft. Thæſſæ ær the ſtenæ oc therræ nafn thær bokæn ſæghær aaf. ændæs fortalæ af ſtenbok.

Criſolitus hetær en ærlyk ſteen. Han ær røth i lyt, ſkynænd æns gull. oc giuær af ſik gniſtæ gen ſool. Oc innæn ha-

1) Lem. 2) udtærer. 3) unyttigt, ubrugbart. 4) Sener. 5) blive bløde. 6) ſvækkes. 7) kan. 8) mange. 9) Trangbrystighed. 10) Farve. 11) Fortale. 12) ſærdeles. 13) hvorledes. 14) hvor. 15) ſaaledes ſom. 16) farvet Glas. 17) man gjør. 18) Side.

num ær grønæ stripæ lytæth æns haf. Han skal bæræs innæn gull, oc ær goth for trollæ oc or ræzlæ. Thænnæ steen kombær fra blamannæ land, oc skal a winstræ wagh bæræs.

Af en anden noget yngre haandskreven Lægebog, Codex Arnæ-Magn. No. 187, 8.

Iæk hygger thær um at manghæ takær til at wære læcæ, thæn thær æy kan, forthi hauer iæk leet sæn[1]) læcædom, oc hanum hauer iæk skreuet. — Hær byries[2]) af howæth wærk, hwat thær skal gøres fore. Thæn man hauer houæth wærk, æller myster siit wit, takæ hunægh oc wijn bathæ iæfnt samæn oc lat i een leer grydæ the ny ær. oc lat ther meth camiliatam swa myket som thek thykker, oc siuth theth om al en dagh, oc giif hanum theth at drikke, oc se at han sofwær æy om twa daghæ oc tua nættær, oc frælsæs han af thæn sot.

Sumæ mæn hauæ the øghæn, at the ma æy see om aften æller om nat. hua sum sua ær, hanum skalt thu latæ bloth aff een athræ[3]) hetær cephalica, oc skalt thu gifæ hanum ierapalga æller pillule stomachion, oc meth liten mat skalt thu thøm føthæ. æy skalt thu om nat giuæ them at ætæ. oc thu skalt thøm gifæ getæ milt steet a eeld, oc thær skalt thu pipær i læggæ, oc thær milten ær steet, tha skalt thu hænnæ støthæ oc writhæ af hænnæ alt theth thu mat fa, oc smør thær meth thæn manz øghæn thær æy ma se um quæld oc om nat, tha haldæ sinæ øghæn oc sit anletæ ofær røghæn up ganger af grydæn, oc aff theth getæ køt thær siuther. oc tha bæthræs hanum thæn blindelsæ.

Hær sighæ wi af døuæ øræn, hwat lægædom thær hører tel. Tac biørnæ istræ oc thiwrs tælgh oc smør oc kirsebærs quathæ[4]), oc blandæ alt samæn oc wærm thæt oc drøp thæt i øren. Oc om thæn dagh far thu howæth wære thær af, oc annen dagh tha helær thæt. Item tac æskæ stauæ oc læg i eeld, oc thæt

---

1) sand. 2) begyndes. 3) Aare. 4) Gummi.

watn wt løper at ændæn, sauna[1]) thæt i een æggæ skal, oc blandæ thær tel een sketh mæth hunugh, oc tac osæn[2]) af purløcs houæth een sketh oc iouis barbe os twa skether, oc blandæ oc si gønum een lin clut, oc lat innen eet glar kar. oc tha thær with tharf drøp thæt i øren.

Det første Danske Kongebrev, af Kong Oluf.

(Dette Privilegium for Stubbekjøbings Bymænd, givet 1386 af Dronning Margretes Søn Oluf, opbevares i Original-Dokument i Stubbekjøbing. Sproget er ikke frit for Germanismer, hvilke maae tilskrives Forfatteren eller Afskriveren. See Danske Mag. 1 D. p. 85.)

Wi Olaf meth Guzs nathæ Kuning i Danmark oc i Norwe, oc een reth Arving teel Swirikes rike, helse alle men, som thethæ Bref see eller høre, Innerlighe meth guth. Wi kunnæ[3]) the ther teel ære, oc swo the ther teel komme skulæ, thet wi hawe vnt oc lathet wore keræ Bymen i Stubbekopingh theræ leighe, swo sum the hawe haft føre fyretiuf winter, sum thet ligger a Munkholm,[4]) swo sum man kaller Stubbekopings Leighe. Hware fore forbythæ wi thet noker man, i hwo thet er, bat the foresauthæ Bymen in Stubbekoping i thet forbønomende Læie bothe po Land oc i Strand them af at trenge, swo fremt som the wille hawe wor Hulle oc vor Nathæ. Teel witnes burth tha stetfeste wi met wort ingheseile. oc frambeles buthe wi wore thiennere, at i ikke lathe wore kere Bimen forvnrette. Datum anno Domini M.CCC.LXXXVI. Scriptum sabbato post assumptionem beate virginis.

1) saml. 2) Saften. 3) En ubeboet Holm under Møen, med noget Krat paa, og fuld af adskillige Slags Fugle-Vildt. 4) kundgjøre.

Den Kalmarske Unionsact 1397.

(I Ny Danske Magazin 3. B. har Conferentsraad Treschow meddeelt dette mærkelige Actstykke, med største Nøjagtighed, som han selv siger, aftrykt efter Original-Dokumentet. Imidlertid har dog ved Afskrivningen eller Trykningen indsneget sig en meget betydelig Mængde Feil, hvorved Sproget er meget forvandsket. Disse Feil ere her rettede.)

Allæ the thette breff høre eller se eller høræ, [1]) suo wel thæ ther nw æræ som hær efter komme sculæ, scal thet witerlict waræ, at, efter thet at allæ thisse thry Rike Danmarc Suerike oc Norghe, met en ræt endrecht oc sæmyæ [2]) oc kerlich oc gothwilghæ huars Rikeses om sich, oc meth radh oc fulbordh oc samthykke Høghborne Førstynne Wor nadighe Frw Drotning Margreta, oc met allæ thryggiæ Rikesens gothwilghæ, oc fulkomlica samthyct Biscope oc Klerkæ, Riddere oc Swenæ oc ganze oc menæ Rikesens almughæ, j huort Riket om sich, war Høghboren oc werdich første, wor nadighe Herræ koning Eric, til en ræt Herræ oc koning taken, waldr oc wufongen ouer alle thisse thry Riken, Sidhen wpa ste trinitatis søndach, nw war, [3]) j nafn fadhers oc søns oc then hælghe andz hær j Kalmern, efter allæ Rikesens gotho manne samthyct oc radh bothe klerkæ oc leeghmen, krunether oc j koningxlich stol setr, ouer thisse thry koningxrike, meth then werdichet, som bothe j andelich oc j wærilzlich stykke en ræt krunith koning til bør at besidiæ oc wæræ ouer thisse thry koningxrike Danmarc Suerige oc Norge, tha war her j forde [4]) tymma oc stadh en stadhelich oc wbrydelich sæmye, fridh oc forbinding halneth, deythingeth oc ænd [5]) meth radh oc samthykke then forde Wor Herres Koning Erics oc then forde Wor Fru Drotning Margretes, oc meth en ræt endrecht oc samthykke alle Rikesens radhgeuere oc men aff alle thry Koningxriken fulbordhet j thenne modæ som her efter følgher. —

---

1) Denne Gjentagelse, foraarsaget ved Reenskriverens Uagtsomhed, findes i Originalen. 2) Enighed. 3) som nu (nys, sidst) var. 4) fornævnte. 5) sluttet (isl: hald, Baand), indgaaet (dagtinget) og endt.

Først: at nw scule thisse thry Riken hafue thenne Koning som ær Koning Eric i hans lifdaghæ, oc sidhen ewinnelicæ scule thisse thry Riken en Koning hafue oc ey fler ouer alle thry Riken, suo at Riken aldre at scilias meer, om Gudh wil. sidhan efter thenne Koningrens lifdaghæ scal en Koning ouer al thry Riken welias oc takes, oc ey flere, oc scal engte et [1]) Riket en Koning takæ eller welghæ herefter, wtan met fulbordlich samtykke oc endrecht allæ thrygge Rikenæ. Gifuer oc Gudh thenne Koning søn, eller them, efter hanom kommæ, en søn eller flere, tha scal en til Koning welias oc takas, ouer al thry Riken, oc ey flere: the andre brøthræ, worthe met annet Herscap belente oc bethenkte i Riken; oc døtre om han them faar, tha gøre ther om, efter thy som laghen wt wiser. oc jo en aff Koningrsøner, om Gudh wil at tha noken til ær, at thisse thry Riken hanom weliæ, oc han blifue Koning, oc ey flere, som fore er sacht. —

Kan oc Koningen barnløs frafalle, thet Gudh forbyudhe, at tha Rikesens radhgeuere oc men en annen weliæ, oc takæ, then them Gudh gifuer til nadhe, there the efter theræ beste samwit, oc the witæ for Gudh rættist oc scellixt oc Riken nyttest wæræ met en ræt sambrecht alle thrygge Rikenæ, oc at engin sich her amot setter, eller annet i dragher, [2]) wtan som forescrefuit star, oc sculæ alle thry Koningxriken j en sambrect och kerlich blifue oc wæræ, suo at engte et scal sich fran thet annet draghe met noken twædrecht eller syndran, wtan huat thet enæ wpa gar, [3]) entich met orlogh eller met andre wtlensche manne afæktan, [4]) thet scal them wpa ga alle thry, oc huert thera annet behelpelicht wæræ met al troscap oc al macht, thoc suo at huert Riket blifuer widh syn lagh oc ræt, oc Konningen efter thy hanom bør at hafue.

Frambeles scal Koningen styræ oc radhæ met sit Rike i Danmarc om hws oc feste, lagh oc dom, efterthy som ther ær lagh oc ræt, oc Koning ægher oc bør at gøræ; suo oc i Sverike oc i

---

1) intet enkelt. 2) indfører. 3) overgaaer, paakommer. 4) Anfægtelse, Anfald.

Norghe, efter theræ lagh oc ræt oc Koning ther ægher oc bør at gøræ, oc draghes engin lagh eller ræt wt aff eet Rike oc wti annet, thè ther ey før hafuæ warit lagh eller ræt; wtan Koningen oc huert Riket blifue widh syn lagh oc ræt, som fore er sact, oc huert bør at blifue.

Kan thet oc suo worthæ at a noket et aff thisse Rike orlogh eller hærscyold wpastyrter, huilket et therræ thet helzt kan worthe, tha scule the andre tw Riken, nar Koningen, eller hans embitzmen wpa hans wegne them tilsigher, met macht oc al troscap thet Riket til hjelp oc werghe komme, huart them worther tilsacht entich til land eller watn, oc scal huert et Riket thet annet til hielpe kommæ oc waræ, som ther tilbør, wtan alt arct [1]), thoc suo at huor et Riket eller bathe tw thet enæ til hielp komme, tha scal man i thet Riket them met spisan oc kost oc fodher af Rikesens embitzmen theræ nøthorft forese oc bæring, oc scipe [2]) at landet oc almughen ey forderuet worther; en om therræ thienisto løn, scadhe oc fengel eller annet thet suo tilrørir, ther stonde Koningen them fore, oc ey Rikesens embitzmen eller almughe therom queliæ eller a talæ.

Then tidh oc ther Riken al eller noket theræ orlogh astyrter aff wtlensc hær, tha scal sich ther engin met hielperæthe [3]) take eller werghæ, at han engin thiænist plictig ær wtan til syt eghit landemære, [4]) thet hafue wi alle ouergifuet oc samthyct, at en woræ [5]) scal then annen hielpe oc følghe j huilket Rike thet nødh gørs, for then sculd at al thry Riken æræ nw oc worthe scule under en Koning oc Heræ, oc blifuæ ens som et Rike. Hærmet scule alle feydhe oc twædrecht, som mellom Riken hertil aff longe forlidhnæ tijmæ warit hafue, nætherlegges oc aldre mer wppas [6]) eller wpdraghes, och aldre mer et Rike orloghe wpa thet annet, oc engte tet wpdraghe, ther orlogh eller wsæmpe ma aff komme, wtan blifue alle som eet Rike under een Koning, som føre er sact.

---

1) Argelist. 2) skaffe, indrette det saa. 3) Udflugt, egl. Behjælpning. 4) Landsgrændse. 5) den ene af os. 6) yppes.

Oc scal huer man hogher oc lagher widh ræt oc lagh bliffue, oc sich nøghe lade i lagh oc ræt oc met engin døthfeydhe eller annen wræt eller høghmod noken the annen forthrykke, eller wforrætæ then ther mindræ forma; wtan alle scule ræthes Gud oc Wor Herra Koningen, oc alle stonde hans budh, efterthy som tilbør, oc hans embitzmen the han tilsetter wpa synæ wegne oc rætte ouer them som her amot bryde. Worther oc noken i noket Riket fridhløs eller biltogher[1]) eller forlictogher[1]) i annet Rike for syn rætæ brut,[2]) tha scal han suo wel i thet enæ Rike wara fridhløs som i thet andræ, oc scal hannom engin heyne eller forsuaræ, wtan huor han worther a talæther oc a kerther,[3]) ther scal man ouer hannem rætæ,[4]) efterthy som han brut hafuer oc ræten tilsigher.

Item om nokræ deythingen[5]) eller ærende worthe wpedhe eller omtalit met fræmethe Herræ eller stædher eller therræ budh til Wor Herræ Koningen, i huilket Rike han tha ær stedder, tha hafue han oc hans radh, the tha nær æræ stedde, jo nokra aff huert Riket, thes macht, huat han oc the therom gore oc ende wpa thisse thry Rikes wegne, huat guthelixt oc skellixt oc nyttelixt ær til Wor Herræ Koningens oc thisse thry Rikes gagn.

Item scal man al thisse forscrefne stykke oc article suo gore oc holde som forescrefuit star, oc them suo wt thydhe oc menæ, at thet wardher Gudh til hedher oc til Wor Herræ Koningens oc thisse thry Rikens gagn oc gothe oc fridh, oc at huer lade sich nøghe i lach oc ræt. oc wore thet suo, at noken wore som her amot wilde gøre, at alle the aff thisse Rike hielpe Wor Herræ Koningen oc hans embitzmen, som han thertil setter, met got tro oc al macht thet at styræ, oc ther ouer at rætæ, efterthy som ræt ær oc ther widher bør.

Frambdelis scal Wor Fru Drotning Margretha styra oc besidiæ, radhe oc beholde i henne lifdaghe whindrit met al Koningxlich ræt, engte wndertaket[6]) efter henne følghe alt thet, som henne Fadher oc henne Søn henne wnte oc gafue i therræ lifuene liff oc i therræ testament,

1) landflygtig, fredløs. 2) for sin Rettebrud, Brud paa Retten. 3) paatalt og anklaget. 4) rette, dømme. 5) Forening. 6) uden Undtagelse.

oc suo i Suerike henne morghengaue oc annet, thet Rikesens men i Suerike hafue met henne ouer enæ draget oc samthyct at hwn beholde scal, suo oc henne Morghengaue i Norghe, oc thet henne Herræ Koning Hakon oc henne Søn Koning Oleff henne ther wnt oc gifuet hafue bothe i therre lifuende liff oc i therræ testament oc et mughelict testamente at gøræ efter sich, oc thet at holde, thoc suo at landen oc slotten komme igen frii oc wmbeuoren [1]) til Konningen, nar hwn dør, wtan suo mange pænninge oc gotz som hwn mwghelica bortgifuer i syt testamente, som fore er sact.

Aff thetta forscrefne, som henne ær botho gifuet oc wnt, at thet stadicht oc fast blifuer oc holdes, oc huat hwn hafuer alleredha tilforen fran sich anthworthet eller gifuet eller bortguldet [2]) eller lent y thisse thry Koningrike i Gudz hedher, oc henne wene oc thiennere, at thet oc blifuer stadicht oc fast, efterthy som thet er giort, oc at Koningen oc Rikesens men i thisse thry Koningrike hielpe henne thetta forscrefna at besidia oc beholde oc beskyrme oc werghe oc at hegnæ j goth tro j henne lifdaghe wtan arct, om thet nødh gørs.

Wille oc nokræ henne i thisse forscrefne stykker wforrætæ, eller henne her i amot at gøre, arghæ [3]) eller hindræ j nokræ modæ, tha wille J j goth tro met al macht wære henne theri behelpelike at scipe henne Ræt ouer them som thet gøre, oc wnne Wi henne, at hwn ma take Gudh til hjelp og them, henne hielpe wilghæ, at sta ther amot, oc wergha sich wforwit. [4])

Til mere Beuaring alle thisse forscrefne stykke, at the scule stadighe, faste oc wbrydelicæ blifue ewinnelicæ met Gudz hielp, oc i alle mode oc met alle article som forscrefuit star, oc at breff sculæ giffues wppa perkman screfne, tw aff huart Rike, suosom ær Danmarc, Suerike oc Norghe, ludende i alla moda oc met allæ artikele som hær forescrefuet star, oc sculæ incigles met Wor Herræ Koningens oc Wor Frw Drotningens oc Rikesens radz oc mens, oc køpstæthes incigle aff huert aff thisse thry Rike Dan=

1) uforbeholden. 2) udbetalt. 3) forringe. 4) upaatalt, uden at lastes derfor.

mare, Suerike oc Norghe, oc at alle thisse stykke æræ suo talædhe oc ende, oc at the i alle modæ suo fulgdraghes oc fulkommes oc blifue sculæ som forescrefuet star; tha hafuer Wi Jæcop oc Hinric aff Gudz Nadh Erchebiscope i Lund oc i Wpsalæ, Pæther oc Knut met samme Nadh i Roskilde oc i Lyncopink Biscopæ, Karl aff Tofftæ, Jones Andersson, Sten Beyntsson, Jønes Rut, Thure Beyntsson, Folmar Jacopsson Erengisl, Pæther Nielsson aff Agarth oc Algut Magnusson Riddere, Arent Prouest i Oslo, Amund Bolt, Alff Harilssøn och Goute Erichssøn Riddere, ladit wore incigle met goth wilghæ henges for thettæ brev, screffuit Kalmern Anno Domini Mo. CCCXC septimo, die beate Margaret Virginis. [1])

Udtog af St. Knuds Gildes-Skraa.

(Det er rimeligt, at Kong Knuds Gilde, stiftet til Ære for den i Albani Kirke i Odense 1086 myrdede Knud (4) den Hellige, fik sin Skraa (Lovsamling) stadfæstet af Erik Ejegod Aar 1100 e. Kr. Det ældste Haandskrift, man har af dette interessante historiske Mindesmærke, fra det 15 Aarhundrede, findes aftrykt i P. Kofod Ancher om gamle Danske Gilder og deres Undergang. Kbhvn. 1780. Derefter er atter nedenstaaende Udvalg aftrykt.)

Wy gild brødræ innæn sanctæ knuts gildæ, som hælig martir wor, i otthensø stath boendes gøræ thet allæ men viderlict, nerværende och kommende, met thennæ nerværende skreft: ath wor nadighæ herræ kong Eric hawær ikkæ al enistæ i fyøn, mæden om væl [2]) iwær al danmarks rigæ, sanctæ knuts gildæ fast giort, thæt statfestæt och stadæligæ styrkæt. tel hwes størræ ynnestæ och troscap hawer han taget allæ fornæunde gildes brødræ och gildsessen vnder sin serlestes vern: saa ath hosomhelst woræ brødræ

1) Neden under paa Diplomet have Sigiller i grønt Voks været paatrykte, hvoraf dog kun smaa Fragmenter ere tilovers.
2) om væl, tillige.

aller søster vden lofflig sagh vrææt gør, och forsmar ath kommæ tel bædring, han scal ikkæ vngaa kongelig hefnd. Forthi bedæ wi och radæ allæ brødræ och søster, fore thæres eget gafn skyld, ath the hawæ [1]) segh madæligæ och høueskligæ i hwerien stæt, och gørlæ [2]) gemæ gildens low och statuta, sosom the,velæ vntgaa then thyngsel och pinæ, som hæræ efter æræ screfnæ i thennæ neruærende skra weth hwær brødæ.

Thættæ æræ the low och statuta, som forsynligæ mæn och beskedeligæ voræ forfædræ hawæ optaget och stadæligæ skulæ holdes:

Art. 1. Om gildbroder ihiæl slar sin gildbroder, han scal bødæ then dødes arwynghe xl march penningæ, och gildbrødræ iij march; och ther iwær scal han mæles vth aff gildet meth eet ont nafn som ær nidingh. Om gildbroder slar nogkrn man i hiæl, som ikkæ ær gild broder, och brødræ æræ neruærendes, tha sculæ the hielpæ hanom af lifs wodæ: Om han ær nær hafæt, tha sculæ the skipæ hanom bod och aarer, och øsæ kar, och eld fyræ, [3]) och øxæ; och siden voktæ segh self sosom han kan.

2. Om han hest vederthorf, [4]) tha sculæ the følgæ hanom tel skowen, och ikkæ i skowen, och skibæ hanom fri hest een dagh och nat. Men hawer han hanom lenger, tha scal han giwæ leiæ af hanom efter brødræ thøkæ. Om hesten hører noger broder tel, och han vorder forderwet; tha scal then, som hesten i verdæ habæ, giuæ verd foræ hanom om han haver ther æfnæ tel. Allers sculæ brødræ betalæ hanom, thok ikkæ iwer iij march.

3. Om gildbroder ær nær och æy hielper sin gildbroder, ther han ihiel slaas, och vorder han iuer uunnen met loulict vitnæ; Tha scal hån mæles af brødræscap met nidings nafn. Men huilken broder som vides foræ sadon sagh, och ær ikkæ to brødres vitnæ ther tel; Tha scal han tagæ fæm gildbrødræ tel segh, och holdæ thet met sin eed, ath han ikkæ vistæ ther af, och ey saa sin gildbroder væræ stæd i saadont anger, [5]) Aller och ængæ lund kunnæ

---

1) forholde sig. 2) nøjagtig. 3) Fyrtøj, Fyrstaal. 4) behøver. 5) Nød, Knibe.

hanom hielpæ. En vorder han ther foræ iuer uunnen, tha scal han mæles af brøderscap. Och huilken som hielper eller trøster i noger madæ then, som saa ær visd af gildet met nidings nafn, Aller then som sin gildbroder drap; han scal bødæ iij march imoth allæ brødræ.

7. Ho som slaar sin gildbroder tel bloots i gildes hus aller i gildes gaard met hammer, øxæ, kep, aller met noger annen thing huat som helst thet ær i houet, saa ath han meghet veder thorf læges lægædom; tha scal han bødæ xii march imoth hanom som saaret fik, gildbrødræ eet pund hunugh, och alderman i march. Och ho som slar igen, han scal bødæ thet samæ vidæ,[1]) om thet genslau ær stort och farlict.

8. Hosom gaar i sin gildbroders gard eller hus veldælegæ met veriendæ hond, och slar hanom, hans husfruæ, hans børn, aller noger af hans hion; han scal bødæ vi march imoth hanom, gildbrødræ i march, och olderman een half march.

10. Hosom gaar i skip met siørøuæræ, Aller i skou met stubærøuæræ, och saa røuer sin gildbroder, och vorder ther foræ iuer uunnen met senne[2]) iertegn; han scal altiid bliuæ niding, och hans pennyngæ scal almynnig tel dømes brødræ. En om gildbroder gaar i sin gildbroders gaard aller hus met then, som æy gildbroder ær, for vden andræ brødres semthøkæ, och kaller hanom tel stefnæ aller thing, och skelner hanom scade tel paa sin thing, aller fester met eed; han scal bødæ veth hanom iij march och ther tel al scaden, gildbrødræ een march, och olderman een half march.

11. Huilken som thrætter veth sin gildbroder i gildet, och saa fortørner hanom ath han kan ikkæ hauæ freet i husæt, och saa bort ganger, vorder han ther foræ felt;[3]) tha scal han bødæ veth hanom vi march, gildbrødræ een march, och olderman en halff march. Och hosom kaller sin gildbroder thyøff, troløs, aller herienskøn,[4]) Aller drauer hanom i haaræ, Aller vredæligæ slar

---

1) Straf. 2) sande. 3) overbeviist. 4) et Skjældsord, dannet af Odins Navn Herjan, omtrent: et Djævels Menneske.

met nænæ; han scal bødæ veth hanom vi march, gildbrødræ i march, och olderman een halff march.

15. Hosom vorder slauen, och ikkæ kærer thet foræ alderman och brødræ, han scal bødæ een march veth brødræ, och een halff march veth alderman. Siden hefnæ om han vil; Allers møstæ brødræscap.

16. Om gildbroder bær tel gildet øxæ, suerd, aller annet vopn ath scadæ noger broder met, han scal bødæ iij march veth allæ gildbrødræ.

17. Hosom finder sin gildbroder i hafs nød, han scal tagæ hanom i skip. Och om thet ær nøtthørft, tha scal han vt castæ eet pund af siit gots af skipet, och giuæ hanom lifs hielp. huilket then, som i hafs nød vor stæd, scal gialdæ hin, som hanom redbædæ, nar han kommer heem, om han hauer ther æfnæ tel. Allers sculæ allæ gildbrødræ betalæ foræ hanom, om thet æn voræ iij marchs skyld.

18. Hosom finner sin gildbroder fongen aff heetnyngæ, han scal læ hanom aff sine pennyngæ ath fri segh met. och the pennyngæ scal hin, som fanghen vor, igen giuæ, nar han kommer heem, om han hauer æfnæ ther tel. Allers sculæ allæ gild brødræ gialdæ foræ hanom. om thet æn ær iij marchs skyld.

19. Hosom mister sinæ pennynge, saa ath nøuæ igen bliuer een halff march, førstæ gilder drikes, tha scal huer broder giuæ hanom efter sit eghet skøn.

20. Nar gildet scal væræ, tha sculæ the brødræ, som tel næfnes af alderman, antuorde them, som stolbrødræ [1]) æræ, hunugh aller malt, huat som the æyæ ther tel. Men om thet forfares foræ thæres forsømelsæ, thet scal vides them. Hosom vordæ telnefndæ ath gøræ gildet, the samæ sculæ gøret. Allers huer aff them, som tel ær nefnd, scal bødæ ii øre sølfs veth allæ brødræ

---

1) Gilderne havde gjærne foruden Oldermanden to eller flere Stolbrødre, som forestod Gildets Indkomster og gik Oldermanden i alle Ting til Haande for at befordre Gildets Tarv.

foræ thæres forsømelsæ, vden han hauer loulict forfal. The som tel æræ nefndæ ath gøræ gildet, orsages ath the thet ikkæ gøræ: foræ siugdom, foræ fatigdom ath han hauer møst sit gots, och om han hauer skipet sit gots och ær paa sin farendæ væy, Aller i andræ maadæ thes ligæ.

21. Nar gildet ær veder reed,[1]) huilkæ brødræ tha velæ afgaa, the sculæ betalæ halft scot och penningæ tel stuth.[2]) hosom thet ikkæ gør, han scal gaa for vden brødres hielp. Men vil han alligæuel haue øl met segh, tha scal hanom giues een kannæ fuel.

22. Tel gildet æyæ allæ gild sesten ath kommæ, førstæ thet ær redæ, saa vel quinnæ som mæn; och hosom ikkæ kommer, han scal alligeuel giuæ fult scot. och ther tel ix skillingæ. om han them ikkæ met viliæ vthgiuer, tha scal han nødes tel ath gialdæ iij march. Bortæuærendes broder orsages foræ siugdom, och foræ sterkæ feydæ.

23. Hosom bryder liuseth i gildet, han scal bødæ een halff øræ penningæ. Hosom bryder stol, han scal købæ een annen, och giuæ gildbrødræ vi penningæ. Om noger lader fallæ kar af hond met drick, bødæ een øræ. Om kar falder af hond paa nogers herdæ,[3]) bødæ ii øræ. Hosom op kaster, aller noget annet vrent gør, bødæ iij march. Broder aller søster som forsmaar ath gemæ[4]) lou och skraa, bødæ ii skillingæ och settes af gildet; Men foræ sin forligelsæ scal han giuæ ii skillingæ sølfs. Hosom gør vlyud i aldermants talæ, han scal bødæ vi penningæ. Hosom hauer ærendæ tel thing, hanom sculæ allæ brødræ følyæ. hosom ikkæ kommer, bødæ i skiling sølfs, om han vorder feld ther foræ met vitnæ. Allers scal han veriæ segh enæ met eed. Hosom souer i gildet, och ther vorder thre sinnæ røt[5]) paa hans houet, bødæ ix skillingæ. Hosom vthær kar for vden loff, bødæ een øræ penningæ.

---

1) beredt. 2) Brødrenes Sammenskud til at holde Gilde for, sædvanlig Varer, kaldtes Scot; hvad der ellers skulde gives til Hjælp i Penge, hedder Stuth. 3) Skulder. 4) overholde. 5) larmet. Maaske staaer i Hskr. tøt, af tutte, slaae, støde.

24. Om lius falder i gildet, ther foræ sculæ gærdemæn [1]) bødæ een øræ pennyngæ. Om allæ lius vtsløykkes i gildet, ther foræ sculæ gerdæmæn bødæ ix skilingæ. Om gerdæmæn æræ allæ vden gildes huset telsamen, bødæ ther foræ ix skilingæ. Om dreek fates i gildes huset, gerdæmæn bødæ ther foræ ix skilingæ. Om brødræ velæ lengæ sidæ om aftennæn, tha æyæ gerdæmen ath thiænæ them. Om noger dyrues [2]) ath sidæ efter allæ, tha sculæ gerdæmen settæ foræ hanom een span fuld met øl, och eet lidet lius, och saa gangæ tel seengs. Æn om the før bort gangæ, tha sculæ the bødæ ix skilinge.

25. Om noger broder vorder siug, saa ath man venter hanom ikkæ tel lifs, och han veder thorf brødræs hielp; tha sculæ the vogæ iuer honom, to och to, saa lengæ tel the see ath han fanger bædræ. Æn bliuer han døth, tha sculæ allæ følgæ hans ligh, tel kyrkæ, och ofræ foræ hanom i messen; hosom thet forsømer, han scal bødæ ix skilingæ.

26. Førstæ gildet ær ænd, tha sculæ allæ kommæ tel kirken, och ladæ holdæ messæ foræ allæ brødres och søsters siælæ, som af æræ gangnæ, huer met sin pennyng; hosom thet ikkæ gør, han scal bødæ een øræ pennynge.

28. Hosom sofner i gildes huset, och glømer ath gangæ til husæ, han scal bødæ j half øræ sølfs.

29. Om noger broders hus vorder brent, Aller han hauer mist siit skip, Aller han vil faræ i pelægrims reysæ, om han thet veder thorff, tha scal han hauæ iij pennynges samningh af huer.

30. Om noger frëmmet broder kommer ridendæ aller gangendæ, och veder thorff hielp, han scal hauæ een øræ pennynge af alt.

31. Om noger broder vorder lemæ lestet, och thrænger om hielp, tha scal samnes tel hanom veth allæ brødræ, efter hans thrang, sosom han vederthorf meræ allet mynnæ, och efter aldermants och allæ brødres viliæ.

---

1) Bestyrerne af, Forstanderne for Gjæstebudet. 2) finder det fornødent.

42. Nar nogher gildbroder døør, tha scal huer bæræ sin pennyng, som kalles ligscud, tel thet hus som liget ær innæn. Hosom thet ikkæ gør, han scal bødæ een øræ pennynge, vden han hauer loslict forfald. Hosom ikkæ kommer then tiid liget bæres tel kirken, før the hauæ gangeth omkring thre gaarde met ligæt, han scal bødæ een øræ. Hosom ikkæ ær i messen met liget, och then tid thet iordes, bødæ een øræ.

43. Hosom vil hauæ brøderscap breff, han scal giuæ olderman och stolbrødræ iiij grotæ. och førstæ thet scal besegles, tha scal han giuæ een tynnæ øl. och bysens scriuæræ iiij grotæ foræ breffet, huilket ængæn scal scriuæ vden han. Och ikkæ scal alderman hauæ makt ath beseplæ saa danæ breff vden stolbrødræ som thokæ, och i thæres næruærelsæ.

Af Kong Eriks Krønike.

(Forfatteren til denne Krønike, som oprindelig er skreven paa Latin, ansaaes i ældre Tider for at være en Kong Erik (af Pommern), uden at vi kunne angive Grunden til denne Tro. Krøniken selv er kun af liden historisk Værdi; vigtigere er som Sprogmonument den danske Oversættelse, sandsynligviis fra 15 Aarhundrede, hvilken findes aftrykt i Ny Danske Mag. 5. B. S. 161. o. f.)

Om Rakke=Kongen. — Mæthæn Rolf Kragi wor barn, tha Atislus kuning i Swerigæ thwingdhæ Danmarch vnder segh, at the skuldæ wæræ hanum skatskildig. Til eet fult thræledoms theghæn tha giørdæ han een hund til kuning i Danmarch, oc han heet Hathi, oc saudæ: Hwo meg først bær thidindæ, rakkæ [1]) kuning ær døth, thet skal giældæ hans lijff. Hathi rakkæ koning sprang i bland andær hundæ, oc bæts met them om been, oc swo word han i hiæl riuin af hundæ. Men thordæ in-

1) Hund, egl. stor Køterhund, modsat mindre Hunde.

gin føræ kuning Atislus de thibindæ, wthæn een hyrde Snio hebindæs. Snio thog rakkæ kunings skin, oc foor til Swerighæ til kuningæns gard, oc fythet thet i mallum sinæ hærdæ. han word kallin for kuningin. Thæ spurdæ kuningin, hwædæn han wor. han sworthæ: af Danmarch. kuningin saudæ: Mo uæl skæ Rakkæ kuning ær døth. Snio sworthæ: Herræ, thet feyæ i ok ikkæ iæk. kuningin sworæthæ: far til Danmarch oc blif ther kuning, oc lat meg spøryæ, at tw gør thæm mangeen vndag.[1]) Snio æfther han word kuning, tha giorthæ han i wthalighæ mathæ illæ aa mood danskæ mæn, fordy kuning Atislus han hauthæ swo bethæt hannum, oc han iæthæ. Thet skæthe swo een thijt, at han satte sæg aa Wiburg lands thing, tha bygynnæthe lus at færæ[2]) at bythæ hannum. han sprang aa sin hæst, oc bygynnæthæ at rænnæ, oc wan æi længer æn til lusæ hogh. oc ther aath lus hannum op i ridderæ oc gothæ mæns nærwærindæs. oc Rolf Kraki, kuning Hælgi søn, ther forr scriuæt staar af, han wor kuning.

Om Stærkodders Endeligt. — Oly hin freknæ, han wor swo rask, at han wildæ æi hawæ istæth[3]) til sin sadæl. Item han wor oc swo grøm, at hand slo Stærkather i knæ met sijth øghænsywn. Oly for in i Swerighæ, oc ther nøddæ thæ hannum at fæktæ. Forstæ dagh fikthede han aa mooth een, annæn dagh aa mooth to, thredyæ dagh aa mooth thræ, fiærdæ rc. Oc swo øktæ han hwær dagh, til han hauthæ ællowæ slawet i fekt. Thær star scriwet af hannum, at Stærkather laat sæg købæ for gul til af kuning af Swerigæ, at sla Oly i hiæl, i swo danæ madhæ: kuning Oly wor i batstowæ at[4]) i een sin auflsgard i Sialand, i Læthræ. Thær laat Stærkather seg felæ[5]) in i stowæn til kuningin. Genstæn[6]) kuningin løfthæ sinæ øynæ opp at swo til Stærkathær, tha word han swo ræd, at han for retzæl fiæl næth i sinæ knæ. Æn kuningin gaf hannum wisdom

1) ond Dag. 2) iſær, ſaare. 3) Stigbøjle. 4) Her ſynes at fattes et Ord. 5) iſtf. felyæ, følge. 6) ſaa ſnart.

aa mood sin grømheet,¹) oc ther slo han kuningin i hiæl. Men æfther han hauthæ giørth thæn forræthelsæ aa mood sith rætæ broth oc sin rætæ hærræ, tha grab han all tijt bathæ nat oc dagh. Oc thet gul, han fek af kuning af Swerik, thet bar han allthiit hoos seg, swo længæ at han gawet thæn hannum i hiæl slo. Omunder Olysøn word kuning i Danmarch æfther sin fathærs døth. Omundær, i hans thijt giordes Stærkather gamil oc wanfør, oc syrde for, at han skuldæ dø i sæng som een armæn man, oc mæst fordy han slo kuning Oly i hiæl. Paa een thijt kom han [til] een, heet Høthær, hwes fathær han hauthæ før i hiæl slawet, oc sawde: Jæk drab thin father, tu hawer ræth til at hæfnæ hans døth. Men thættæ gul, tu seer meg hauæ, thet wel iæk giwæ theg, om tu megh i hiæl slaar. Høthær, thil thæs han mattæ hæfnæ sin fathærs døth, oc faa thet møglæ gul, tha thog han Stærkathærs eyæt swærd, som Skom heet, oc af slo hans howet, i Skanæ wed Rynæbro, oc giorddæ seg om met Skom, forde gothæ swærd, oc wildæ gangæ ywer forscrefnæ bro. Ther han mit aa bro wor, tha gleet Skom af slithæ,²) oc fal vnder broen, fra tha oc æn tha³) kunnæ ingæn man fangæ thet swærd op. Men nær stort wadnfal ær, tha see man thet æn i dagh vnder stundum.

Den Danske Riimkronike.

Her er fulgt Molbechs Udgave 1825, i hvilken Texten er aftrykt efter Gotfrid af Ghemens Udgave 1495.

Wilde gud meg ther tyll nadhen giffuæ,
aff danæ konninghæ wilde iegh skriffuæ,
Hwoth the i fordum mwnne bedriffuæ,
ther the wore mecktigæ oc wore i liffuæ.
Theth syer Beda then ærelighe man:

1) d. e. lærte ham at undgaae hans Ojnes Grumhed. 2) Skeden
3) æn tha, endnu.

Theth ær well giort, i hwo theth kan,
ath skriffuæ forælderes gerningher allæ.
Ere the ondæ man maa them sky,
Ere the godæ man maa them thy, [1])
och engælunde fraa them fallæ,
Thi theth, the gamblæ haffue fordum giort,
Theth ær the vnghæ efftherligen [2]) stort.
ath the mwæ oc saa gøræ.
Men haffue the giort theth lasteligt ær,
The lade theth ware oc kommedh [3]) ey nær;
slickth maa ieg wel framføræ.
Then størsthæ mandom staaer her wthi,
Som danskæ konningher haffuer giort i krij,
aff the som ieg kan fynnæ.
Men ær her nogheth forglømt i blandh,
Theth sætther ieg ind tijl theris handh,
som bædræ kan draghe tijl mynnæ.

Erik eygodh Oleffs broder.

Jeg tacker gudh myn skaber kær
for allæ syne gaffuer, han gaff meg hær.
Han gaff meg styrkæ offuer allæ the,
som ieg kunde nogersteth spørie elder see.
Han gaff meg oc saa klart eth moll,
som nogher kwnde haffue, dansk elder woll: [4])
Och giorde megh tijl saa thalende en mand,
som findis kunde i nogher land.
Twsend halfæmtesynne tiwe paa theth v aar
effther ath guts søn føder waar
Bleff ieg tijl konning i danmark sæt,

1) rimeligviis: hædre. 2) Efterlign d. e. Mønster. 3) komme det. 4) Val, d. e. Valsk, Italiener.

meth danes williæ oc godh endræt.
Men sithen ther effther aar wel try
bleff Cisters orden stycthet [1]) aff ny.
Tha worde off gudh saa mild oc blijd,
ath wij fingæ tha saa god en tijd,
Ath bestæ skeppe meel elder malth
ey mere en too pænningæ galth.
Jeg holt saa strengæ rætwished [2])
oc hade saa stor sactmodighed,
At inghen forhastedæ ieg meg oppaa;
inghen gik meg och ræth løs fraa.
Inghen wolthy man stædde ieg tijl,
gøre noghen wræth elder wskell.
Thi reddis meg allæ mectigæ men,
och fattigæ ælstæ [3]) ieg hwer oc en.
Jeg altijd oc saa lijffallig waar,
ath nar som ieg gaff nogher man swaar,
Hans husfrw sændæ ieg gode nath
och bad hans folk alth wære glath.
Siden løstæde oc tydskæ at prøffue myt sin:
thi røffuede the paa Danmark ind.
The meg mellem falsther oc siæland
sloffue i hiell saa frommer en mand.
Thi lod ieg gøre eth wtbudh storth,
ath heffne theth mord, som the hade giorth.
Saa fore the [4]) them i tydeskæland indh,
oc wunde en stad som hed iulin;
Och grebæ saa allæ røffuer ther,
som sloffue then (mand) oc wore ther nær.
Theres hender lode the binde paa bag,
och bond hwer weth en pæll well frag. [5])

---

1) stiftet. 2) Retfærdighed. 3) elskede. 4) de Danske. 5) stærk.

Saa lode the tagæ aff hwer en tharm,
oc slaa tijl pællen meth en harm.
The kwystædæ [1]) them saa lengæ ther om,
inthijl the styrthe, oc bughen wor thom.
Siden fick ieg for them then bestæ fredh,
som nogher man best torthæ wedh. [2])
Archæbispen aff bremmen, then horde man,
hade meg tæncth ath komme i band;
Thi stødh ieg meg for pawen indh,
som gud gaff meg for raadh oc sindh.
Ieg danskæ forwerffdæ, for then samme grund,
ath haffue theris ærkebisp selff i lund,
Och ey wore undher wtwortis sticth,
som wor før well plagelicth. [3])
Myn helliæ fader pawen wor meg saa mildh
meth synderlig nade, gønsth och wildh; [4])
Han tog off ey all enæ fra fremmet stath, [5])
men giorde wor biscop tijl syn legath
Och tijl en førstæ i sweriges land
och norgis, paa myn rættæ sand.
Ther ieg for tha hiem fra rom,
i færdh meth meg en spelman kom;
Han legthe saa theth ieg gallen bleff;
meg kunne ey holle nogher hellede geff. [6])
Fyre aff myne ridder sloo ieg i hiell,
forty at ieg tha ey wiste wel. [7])
Siden foer ieg tha tijl then helli graff,
som gud meg ther tijl nade gaff.
Ieg tog meth meg alle høgeste men,
som ieg kunne fynne, man eller swen;

---

1) snoede. 2) behøvede. 3) fortrædeligt, besværligt. 4) Velvillie. 5) Stad, Bispestad, Bispesæde. 6) anseelig Helt. 7) var mig fuld bevidst.

Ath inghen skulle giøre spot elder bang, [1]
for theth ieg wor saa stor och lang.
Ther ieg kom hæden tijl greke land,
i Constantinopel ieg keyseren fand;
Han willæ ey lade meg først ther ind,
men syden fick han eth bæther sind,
Tha danskæ, som han tha hade hoos seg,
fingæ hannum tha wndherwijst aff [2]) meg.
Them holt han tha i yperstæ stath, [3])
ath waare paa seg bode daw oc nath,
For deyligheð [4]) oc tiænisle troo,
the hannum bewijsde, ther nogheth droo. [5])
Siden lod han pryde bode hws oc iord,
oc henthe meg ind meth ære fulstoerd.
Han tog meg weth syn høyræ hand,
som ieg hade wæret megheth megtigeræ man;
Han lede meg ind wthi syn eyen sall,
som kostelig wor oc megheth prall. [6])
Han giorde meg tha eth stort amon; [7])
han kom ther alder ind, som han wor won,
Och inghen keyser effther hannum meer;
saa holle the henne for myn skyld i hedher.
Saa lod han meg resse eth brede opp
weth skyckelsæ effther myn eyen krop.
Saa gaff han meg syn gaffue from,
helly mentz been, som ieg bad om,
Och aff theth helly korss en parth;
theth sende ieg hiem tijl slangdorp ful snarth,
Forthi ath jeg ther fødher wor,
som høwe alther i kyrken stor. [8])

1) Støi, Ophævelse. 2) om. 3) Herlighed. 4) Dulighed. 5) Molbech mener: forslog. Maaske: kom paa. 6) glimrende. 7) Amindelse. 8) i Slangerup i Sjælland, hvor Høialteret nu staaer.

Tha ieg kom tha thjl Ciper land,
aff soth ieg tha op gaff myn and,
Theth twsende hundret paa theth anneth aar
effther ath gutz søn fødher waar.
Myn drotning Bodil bleff thet oc død
aff helsot, oc ey aff annen nød.
Ther hedrede oss gud meth store iertegn,
som wnderligt er i al then egn.
Ther hade then iord naturen slig,
hwn kunne ey holle ther dødhe mentz lig;
Men nar theth iordis nogher mandz krop,
om nathen kastis han genesthen [1]) op.
Men syden myn krop bleff iordeth ther,
tha holt hwn lig, bode fiærn oc nær.

Michael.

Herr Mikkel eller Michael, som han sædvanligst kaldes, levede mod Slutningen af det 15 Aarhundrede og var Præst til St. Albani Kirke i Odense. Det her valgte Stykke er taget af: „Om alth mænniskens leefneth. Køpmanhaffn 1514."

Nar thu bliffuær gammel.

Myn owærdadighet haffuer fangheth bood,
thi kæppen er wordhen myn tredia food;
theth gaar mig meesth til menæ. [2])
Myn rygh han krøges; myt hoffuit och swaa;
til graffuæn maa ieg farløst [3]) gaa:
ther foræ maa ieg mig wenæ. [4])

Mynæ hændhær the skælffuæ; slubert [5]) er myt maal,
for ieg brickær nw aff aldærdoms skaal;

1) straks. 2) Skade, Ulykke. 3) formodentlig: uden Tvivl, visselig. 4) jamre. 5) vaklende.

mynæ øgnæ taghæ til at rindhæ.
Døff er ieg wordhen, ieg kan ey høræ;
braad [1]) brydær mynæ lemmær; huod schal ieg gøræ,
inghen raad kan ieg nw findhæ.

Aff allæ er ieg nw forsmaat,
forr goß och pennighæ er fran mig gaat;
mig wil nw inghen kændhæ.
The ieg sætthæ fordwn høgt til bord,
til mig talæ the ey nw eth ord;
theth maa myt hiarthæ brændhæ.

Manghæ par klædher haffdhæ ieg at slidhæ,
som waræ baadhæ stackedhæ och møgheth sidhæ; [2])
the haffdhæ och manghæ lydhæ: [3])
Myne hosær waræ brwnæ, myn hætthæ war blaa.
meth kæppen maa ieg at tigghæ gaa,
wælgerningher kan ieg ey nydhæ.

Ieg spranck offuer høghæ haffuelwærk, [4])
ther ieg war wng, och karsk och stærck;
tha giordhæ ieg som en baaræ.
Myt goß forthæredhæ ieg hist och hijd,
ey møgheth ieg tænchthæ paa thennæ tijd,
ey hældher huad mig stod faaræ.

Hær staar end møgheth meer igeen, [5])
som mig liggher fforæ aff wærzens meen,
kan ieg theth ellers bidhæ. [6])
Firæsyndhæ timæ aar nar the kwnnæ kommæ,
sidhen leffuær ieg mig til lidhen frommæ,
theth kan ieg achthæ och widhæ.

---

1) Værk. 2) lange. 3) Farver. 4) Plankeværk 5) tilbage.
6) oppebie, vente paa.

Christiern Pedersen.

Denne ualmindelig oplyste og virksomme Mand, som var født i Svendborg 1480, var en Tid Kannik i Lund, og fulgte Kong Christian den anden i hans Landsflygtighed; men naar og hvor han døde, er ubekjendt. Efterfølgende Jertegns-Fortællinger ere af den saa kaldte Jertegns Postil, Paris 1515.

Et Jertegen om dem som icke refsse deris børn.

Vi læse aff en mand, som togh syn søn meth sigh, naar han gick till ølff leg, dobel och anden løff actighed: Der han vorte op, da øffuede han sig i saadant lefnid, som han lert hagde aff syn fader. der penningene racte icke lenger til, saa stal han fra fader oc moder oc siden fra nabo oc genbo. Thii bleff han kerd [1]) for faderen, at han saa giorde. da straffede faderen hannem met iii eller iiii ord, Oc ville dog icke lade riset følge meth, som det burde. Der han bleff stor, stal han offte, oc faderen løsde hannom to gonge fra galyen. Men tredie gong der han vor greben, bleff han oc dømt til galien, at engen hannum løse motte. [2]) som han stod paa stigen, bad han for gudz skyld, at hand motte tale med sin fader. Der han kom græbendiff, da bad sønen, at han hannum kysse ville oc der met forlade hannem alt det, han hagde brudet hannem emod. Som faderen bød munden til hanff, da bed sønen næsen af hannem. Da sagde almwen, som stod hoff galyen: O hwor ilde løn du din fader, Som dig tilforn twende gonge løffde fra galien, Oc nw desligest gerne vilde løst dig met syne penninge, om det hagde vered mweligt. Sønnen suarede: Jeg giorde vel oc retuislige emod hannem; Thii han er aarsage til at Jeg skal henge. Hagde han straffed oc slaget mig meth riff i min vngdom, naar ieg brød, da hagde ieg icke staaleet oc kommed til denne skammelige død. Men han lod mig leffue effter min egen vilge; thii skal han haffue skendsel af huer mand, saa lenghe han leffuer, At andre maa se dem i spegel paa hannem oc reffse deriff børn.

---

1) anklaget. 2) kunde.

Eth Jertegen om en quinde som hagde manghe diefsle om sigh.

Cesarius scriffuer, at det hende sig paa en søndag, som en sognepræst skulle stencke vith [1]) vand paa sit sogne folk: Der han kom til kircke dørren, da kom der i qwende gongendiss mod hannem, som beprydet vor meth kaastelige klæder oc meget sølff, at hwn skinde som en paahane. Bag paa hendiss kiortel, som hwn slæbede effter sig, sade mange utalige diefsle, smaa som røtther [2]) oc sorte som blaamend; de loge og skogrede og klappede deriss hender til hobe, oc den ene spranck offuer den anden, som fiske gøre i en mod. Der presten dem saa, da forbød han sit sogne folk, at nogen dem bort driffue skulde meth korss eller anden god lessning. Qwinden bleff forfæret, oc stod stille. Presten, som vor gudelig, bad vor herre meth sine ydmygelige bøner, at alt sogne folked dem see maatthe til et exempel, at de der paa tencke skulde, hwilked de oc giorde oc undrede der storlige paa. Da fornam qwinden, at samme mange diefsle fwlde saa tycke om hende for hendiss offuerdadige klæder skylsh. thii gick hun hiem igen, oc afflagde samme klæder, oc bar altiid effter den dag ydmyg klædebon, oc giorde plict og bod for hwn tilforn fortørned hagde wor herre der meth. Denne sywn gaff hende oc mange andre qwindfolk stor aarsage til ath bere ydmygelig kledning der effter, Ath de icke formeget prydе skwlde deriss arme dødelige legeme, som orme oc padder æde skwlle, och der meth forkaste sielenss salighed oc glæde.

Eth Jertegen om hiemmerigiss glede.

Wi læse at det vaar i god gudelig closter mand, som offte bad wor herre ath han vilde obenbare hannem noget aff den store glæde, som er i hiemmerigiss rige. En dag, som han laa i sine gudelige bøner, da hørde han en liden fwll hart hoss sig, som sang gandske sødelige oc løstelige. han stod op, oc vilde grebet hannem; men

1) viet. 2) Rotter.

han fløy sactelige for hannem till skoffuen, som vor hart hoss closteret, oc sette sig paa et træ. closter manden effter fwlde hannem, og hørde paa hanss sang. om siger fløy fwlen bort. Han gick till bage igen, och mente at han icke hagde der vered wden en time. Der han kom til closteret, da vor porten igen mwret, at hwilken han før vdgongen vor. Han fand en anden port, paa huilken han banckede, bedendiss ath de vilde lade hannem ind. Porteneren spurde, hwor han vor hiemme oc hwad hanss erende wor. Han sagde: Jeg gick nw i sted [1]) her aff closteret, oc nw ieg igen kommer, finder ieg porten til mwreth at hwilken ieg vdgick, oc ath alt closteret er forwent met anden bygning. Porteneren gick ind till abbeden oc sagde hannem disse ordh. Abbeden gick till porten oc spwrde, hwo han vor oc hweden han kommen vor. han swakede: ieg er eberss broder her aff clostered oc gick vd i skoffuen en liden stund siden; nw ieg igen kommer, kender ieg her ingen oc ingen kender helder mig. Da spurde abbeden oc de andre gambre brødre, hwo abbed wor paa den tiidh han vd gick aff closteret. han neffnde hanss naffn. Da fwnde de i deriss bøger oc krønicker, at samme broder hagde wered aff closteret i iii hwndrede oc feretiwe aar, en dog han menthe, at det hagde icke vered vden eth time rwm. Det wor en stor vnderlig ting, ath han i saa lang tiid for denne lille fwliss løstelige sang, som vor en engildz, icke fornam hwnger eller tørst, frost eller kwld, alder eller siwgdom, eller nogen anden brøst paa sit legemess eller naturiss vegne i disse mange aar. Hwor ydermere større løst oc glæde skulle wi da fonge i hiemmerigiss rige, naar wii der høre alle gudz engle, som ere i de ni engle kor, sywnge oc loffue den alder mectigste gud met alsom sødeste oc løsteligste sang til ewig tiid. Den at høre oc samme glæde ath nyde, deth vnde oss gwd fader, søn oc den hellig and, som er en sander gwd benedidet for vden endhe.

---

1) paa Stedet, strax, nys.

Eth Jertegen om gudelig oc idelig bøn.

Vi finde eth Jertegen i en bog, kallis Vitas patrum: At det [1]) wor en mand som offuer gaff verden oc gaff sig ud i en villende skow oc ørken, oc leffuede strengelige i heremite leffnid. En anden verdenss persone, som før hagde væred hanss stalbroder, spwrde at han der wor. Thii bar han hannem nogre brød i en sæck til sin føde, Oc bad at han ville bede for hannem til gud, at han motte fonge naade till at stonde mod sine synder. Heremittet suarede, at han det gerne gøre vilde, oc bad at han skulle komme til hannem igen xw dage der effter. Der han kom till hannem igen, Da spurde han hannem at, om han hagde saa stor vilge till synden som han hagde før. Han suarede, at han hagde meget mere begering til hende en førre. Thii bad hermittet, at han skulle komme til hannem igen xv dage der effter. Diss emellem fastede heremiteth oc bad gandske gudelige oc idelige for hannem. Der han kom til hannem, da spurde han, om han hagde en da [2]) saa stor vilge til synden som han hagde. Han suarede: Ja meget større. Da kwnde Heremiteth besinde, at det vor for hanss egen forsømelse skyld, At han icke vilde stonde mod hende oc legemenss onde begærelser. Thii fullede Heremitet den sæck fuld meth sand, som han bar hannem brødet vdi, Oc bad at han skulde løffte hannem paa sin axell oc bære hannem. Der han ville løfftet hannem op paa sig, saa drog heremitet neden om secken. Der han det fornam, Da sagde han: Jeg kand icke løffte secken paa mig, thii dw holder hannem til bage igen. Han suarede: løfft secken paa dig igen; ieg vil nw hielpe dig. saa løffte de baade secken paa hanss axel lettelige, saa han det neppelighe fand. Thii sagde Heremitet till hannem igen: Ligerwiss kan iegh icke helder hielpe dig aff synden, fordi dw drager til bage igen, som ieg giorde paa secken, Oc vilt icke stonde mod henne oc legemenss onde begerelser; Thii er det mig ene w mwligt, ath ieg dig hielpe kand aff hende, met minde en dw vilt hielpe dig selff oc stonde mod onde begærelser oc icke

---

1) Det findes hyppig i gammel Dansk, hvor nu bruges der. 2) endnu.

samtycke dem. Stat her effther haardelige mod synden, Saa skall gud hielpe dig aff hende formedelst hanss store miskundhed och myn fattighe ydmyghe bøn skyld.

Af: Om Ecteskaff oc børn ath opføde o. s. v. Andorp [1]) 1531.

Foreldrerne kunde ingen slemmere, skadeligere oc whørligere ting gøre mod deris børn, en ath de føde dem forsømelige op vden twct och ære. Det skeer, naar de stede dem til ath lære ath suerge oc bande oc bespotte andre, oc tale whøffuiske ord, oc ath quede whøffuiske viser, Oc leffue effter deris egen onde vilge, Och giffue dem aarsage til ath bliffue hoffmodige baade i hw oc hierte och besligheest vduertis met gerningerne. Det skeer, naar foreldrerne lade dem strax gøre subtilige, kaastelige kleder, men de ere smaa, och faa dem hwet oc bonit [2]) paa met span, [3]) knappe, spenger, fiedre eller andre saadanne smucke, Oc binde dem kniffue oc taske paa side, meth huilke sticke oc andre saadanne wtilbørlige ting och hoffmodige kledebone de locke oc drage dem til verdens forfengeligheb Oc til stor hoffmodighed, oc til ath elske rigdom, oc stor heder oc ere. Det gøres icke behoff at lære eller gifue dem aarsage till saadanne sticke met kleder eller anden ting, thi ath vor onde nature er alligeuel nock tilbøyelig til synd och ont, och til høfferdighed, ath man thaar [4]) icke lære dem det i deris ungdom o. s. v.

Af: Om børn at holde i skoele. Kbhvn. 1544.

Sacte nogen motte nw saa sige: Om wi skulle endelige holde scoler, Hwad gøris oss da behoff At lære Latine, Grebske, Hebraiske eller andre konster? kunde wij ey læse Biblien oc Euangelia, och andre bøger paa vort eget twngemaall, som ere oss nock til vor salighed? Da maa mand saa sware hannem der paa: Jeg ved vel,

1) Antwerpen. 2) Klædebragt. 3) et større Spænde. 4) behøver.

ath wij Danske, Suenske och Norske mwe vel altid bliffue vanwittige oc uforstandige, saa at wij kunde ingen subtilig konst eller god oc fast lerdom, Lige som de tale oc sige om off i andre land oc rige, som ligge alle vegne om kring off; Och alle grwe och forwndre der paa, Ath wii hagde nogen tid den ene vise oc larde mand i Danmarckis Rige, som hed Saxo grammaticus och vor fød i Sieland hoff Roskilde aff fribaaren slect. Han screff Danmarckis Krønicke paa saa edelig, god och dyb latine, Ath alle vise klerke i fremmede land oc rige haffue stor løst til ath lese i samme bog, oc glebis ved samme latine. Och dem forwndrer alle der paa, Ath der vaar nogen tid saa lerder en mand i Danmarckis Rige, som saadan dyb kaastelig och god latine kunde dicte och scriffue.

Mig forundrer en mere der paa, Ath de sige icke nw i vaare Land oc Rige almindelige: Huor til behøffue wii vin, vrter, silke, fløyel, dammask oc andre saadanne fremmede vare, Effter thi ath wii haffue selffue gaat korn, malt, oc mell, flesk och kød, och fiske nock, baade ferske, tørre, saltede och røgede. Wii haffue och kaaber, iern, sølff, skow, træ och steen ath bygge meth effter vor egen begering och vilge; Och wii købe alligevel fremmede vare oc kaaste der store penninge paa, som er: Tyskøll, Swndisk [1]) øll, rostockis øl, vismer øll, baarssber, pryssing, mwmne, bernosk øll [2]), hamborger øll, bremmer øll, kaberbille [3]), och samsøff flebye [4]), och andet saadant mere. Oc wii kunde vel selffue brygge bedre øll hiemme, om wii ellers ville vel tro off selffue, och lade der god hwmle til. Han er skøt [5]) aldrig saa fattig met off, Ath han skall ey haffue tyst øll at dricke, skulle han en tygge der till, eller selge sine kleder, och koen aff baasen der faare.

1) fra Stralsund. 2) ubekjendt hvilke Ølsorter. 3) formodentlig det berømte Cacabilla (som giver god Aabning). — Øl fra Eckernførde. 4) maaskee et lignende eller et meget fedt Øl. 5) tilvisse.

Hans Taussen.

Født 1494 i Birkinde i Fyen, død 1561 som Bisp i Ribe. De følgende Smaastykker ere uddragne af: „Sommerdelen aff Postillen, Magdeborch 1539." Det første af en Præd. anden Søndag e. Paaske, det andet af en Præd. vor Herres Himmelfarts-Dag.

Hwi folk lignes wed faar. — Oc synderlig er dette merckeligt, at Christus kalder oss sine faar, oc ligner oss wed saadane enfoldige oc taabelige creaturer, som kunde plat inthet hielpe seg sielff. De huercken kunde minde seg sielff wd til føliden, eller hiem igien til stien; wildes de fraa hiorden, da løbe de saa snart wdi wlffuens mund som til hiurden: saa att inthet dyr kan were taabeligere, oc minde hielpe seg selff, end ett faar. Saa siger oc Jesaias Prophet om oss, at wij wore alle lige som hijne faar, fore wild oc ginge hwer sin wæy, før end Herren kaste alles wore synder paa denne Jesum, oc giorde hanom til wor hiurde, at han nu skulde føde, wutte oc ware oss. Slaar han honden wdaff oss, da ere wij endnu saa wilde oc raadløse som wij tilforn kunde noger tijd haffue weret; saa att han wel hafuer fordi sagt med got skiel: Foruden meg kunde ij inthet giøre o. s. w.

Gud stadfester sitt ord med iertegen. — Lige som Christus nu bewiste seg med saadane weldige oc krafftige gierninger, med huilke han wilde forklare seg oc sin lærdom for iøderne, saa gaff han oc Apostlene oc disciplene, de [1]) nu skulde predicke for iøder oc hedninge offuer all werden, macht oc formue til at giøre saadane iertegen, oc end større oc flere, heller end ferre, Jo. xiiij., oc icke alleneste dennom som trode, som han her siger, paa det att ordet motte gaa weldelig for seg med all krafft, oc hijnt wilde hedenskaff motte der aff dess bedre staa til att vnderwiße. Desse samme iertegen waaride oc udi kircken, oc giordes ij alle Apostlers tijd, somme wed en, oc somme wed anden, oc meget meer vnderligt end her opregnes, indtil Euangelium bleff saa fast bekrefftet

1) da de.

ij folck, bode ett oc hwer stæd, att man kunde tro Euangelio for Euangelij egen skyld, oc icke for gierningers skyld, som hijne sagde til den Samaritanske quinde, Jo. iiij. saa lod Gud dennom ophøre, att de ey saa mange oc almindelig der effter skeede, wden naar synderlig behoff giordes, thi Gud lader dog altijd gierne saadane iertegen skee, synderlig for deres skyld, som ere wantro o. s. w.

Anders Sørensen Vedel (Vejle).

Født i Vejle i Jylland 1542, død 1616. Som Prøve af denne for Dansk Sprog og Litteratur nidkjære Forfatter tage vi et Stykke af hans 1575 udgivne danske Oversættelse af den Danmarks Historie, som den navnkundige Biskop Absalons lærde Skriver og Yndling, Saxo Grammaticus havde skrevet paa Latin i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede. Iøvrigt har denne Saxos Historie ogsaa faaet en anden udmærket Oversætter i N. F. S. Grundtvig.

Vermund og Vffe.

Vermund bleff vdualdt oc hyldet til Konge vdi sin Faders stæd. Hand leffuede vdi languarende Fred oc tryg Rolighed, oc viste aff ingen Krig eller Aarlog at sige. Vdi hans Alderdom afflede hand først en Søn met sin Dronning, oc kaldede hannem Vffe. Hand voxte op oc bleff større end nogen aff de andre, som vaare lige i Aar oc Alder met hannem, Men hand vaar saa taabelig oc Vforstandig, at hand siuntis aldrig at skulle bliffue duelig til Kongelig Regimente. Thi hand aff første Barndom, holt sig fra all Leeg oc skempt, oc vaar saa fremmet mod alle, at hand aldrig talede eller lo at nogen. Men huad han syndede met Vforstand oc vankundighed vdi sin Vngdom, det oprette hand ærlige oc vel, met stor Visdom oc Mandoms gierning. Hans Fader gaff hannem Frowins Høffuitzmandens Daatter vdi Slesuig, paa det hand skulde haffue Hielp oc Trøst met Raad oc Daad, icke alleniste aff

Frouin selffe, men ocsaa aff hans Sønner, Kette oc Vigge, som vaare for deris Dyd oc mandom mangestedts bekiende oc berømmede. —

Der Kong Vermund vaar nu saa gammel, at hand kunde paa det sidste aldelis intet see, sende Kongen aff Saxen Bud til hannem, at hand skulde oplade hannem Riget, effterdi hand for sin Alderdom vaar wbuelig, at styre oc forsuare det. Thi huad kunde den være en Konge, som vaar blind baade i Forstand oc Øyen. Der som hand jo icke vilde indgaa dette, da skulde hand fremsende sin Søn, at slaes met hans Søn vdi Kamp, oc den som sterckest vaar, skulde beholde Riget. Vilde hand huercken Vilkaar samtycke, Da maatte hand foruente sig aff hannem obenbarlige Krig oc Feyde.

Vermund suckede saare ved saadan Tale, oc suarede: Dette maa være en stor wbluelig dristighed, at spaatte en gammel Mand for sin Alderdoms skyld. At ieg haffuer leffuet saa mange Aar, er icke skeed derfaare, at ieg nogen tid vdi min Vngdom forsagede nogen Kamp, eller Krig. Mig skeer stor vold oc wret, at mig forkastis min skade oc Brect, som min Alderdom haffuer mig paaført, Mand skulde mere yncktis offuer mig, end bedrøffue mig met Traatzig Forhaanelse. Kongen aff Saxen lader see her met sin wtaalmodige Hoffmod, at hand vil fratage mig Riget, den stund ieg er endnu i Liffue, oc icke vil forbide mit Endeligt. Det er offte bedre at tage effter den Døbis affgang, end berøffue den Leffuendis. Dog paa det at vor gamle arrilds Frihed, skal icke vnderleggis en fremmet Herre, Da vil ieg selff møde vdi Kamp, effter Kongens Begiering. De fremmede Legater sagde: Wi vide, at vor Herre oc Konge, vil icke slaaes met en blinder Mand, thi der met skulde hand indlegge større Vanære end Pris. Men raadeligst oc bequemmeligst vaare,[1]) at i gaffue det begge paa eders Sønner. De Danske forfærdedis, saa de viste icke huad de skulde suare her til. J det traadde Vffe frem, lige som den der haffde mist sit

1) vilde det være.

Maal, oc faaet det igien. Hand bad sin Fader om Forloff, at suare disse Tydske Legater. Vermund atspurde, Huo det vaar som begierede loff at tale? Oc der Hoffsinderne gaffue tilkiende, at det vaar hans Søn, sagde hand: Det er nock at ieg lider spaat i denne min ælendighed, aff disse fremmede, saa at mine egne ey haffue behoff at øffue [1]) mig. Men der de stode hart paa, at det vaar hans egen Søn, Da sagde hand: Saa lader hannem da fremsige sin Mening, ihuosomheldst hand er. Da begynte Vffe met saadanne Ord: Det er altsammen forgeffuis oc spilt Arbeyde, at eders Konge begierer det Rige, som Mandelige styris oc forsuaris aff sin egen Konnings Raad, oc hans tro Ridderskaffs vaaben oc Dueligheb. Der til met, haffuer baade Kongen en Søn, oc Riget den, som det regiere skal effter hans Død oc affgang. Jeg icke alleniste vil fecte vdi Kamp met eders Herris Søn, men ocsaa imod huilcken han vil tage til sig, aff de allersterckeste som kunde findis iblant eders Folck.

Der Legaterne det hørde, Loe de, oc meente, at saadanne Dristige Ord, vaare ickun idel Forfengelighed, Strax bleff tid oc sted beramt, som de mødis skulde. Huer mand forundrede sig saa storlige paa Vffis tale oc Dristighed, at de icke viste huad heller de vilde mest loffue hannem, for sine snilde Ord, eller for sit frimodige Hierte.

Der Legaterne vaare hen dragne, loffuede [2]) Kong Vermund den, som haffde giffuet dem dette Suar, oc sagde: Effterdi hand torde vdeske to vdi en Kamp imod sig allene, da vilde hand heller oplade hannem Riget end den fremmede Hoffmodige Fiende. Men alle som omkring stode, sagde endrectelige, at det vaar hans egen Søn Vffe, som affærdigede oc Kronede [3]) saaledis de traadtzige Legater. Thi bad Vermund at hand skulde komme til sig, at Henderne kunde føle, det som Øynene icke saae. Siden fant hand paa hans Legeme, oc aff hans store Lemmer oc Skickelse, kiende hannem at være sin Søn, som sagdis aff de andre. Hand spurde

1) ave, spee, forhaane. 2) roste. 3) affejede, satte til Rette.

hannem huorfaare hand saa lang tid haffde duld sin Tale, oc gaaet saa stille vdi mange Aar, lige som hand haffde været en naturlig Dumme, oc mist alt Maal oc Mæle? Vffe suarede: Jeg lod mig nøye met eders Regimente, indtil ieg nu foraarsagedis at suare disse fremmede Legater, som met deris Kaadmundhed actede at tuinge den Danske frimodige Forstandighed. Hand bleff ocsaa atspurt, huorfaare hand vdbød tho, oc icke en? Hand suarede: At ieg met it nyt Mandoms paafund vil affstryge det vanrycte, som Danske mend paahenger for Atisles skyld, huilcken de tho vnge Slesuiger sloge ihiel, der de heffnede deris Faders Død paa hannem. Kong Vermund gaff sin Søn Ræt, i alle disse stycker, oc befalede hannem at hand skulde forsøge sig vdi Vaaben oc Verie, effterdi hand indtil denne næruerendis Dag, haffde en føye ting omgaaet der met tilforne. Der de nu førde hannem vdi Harnisk, da bruste alle Ringe oc Naglerne i dem, offuer hans brede oc tycke Bryst, oc de kunde ingen finde, som vaar bequem til hannem, Thi hand vaar større, end hand kunde bruge nogen aff de andre deris Rustning. Paa det sidste, lod Kongen hente frem sit eget Harnisk, oc der det brast, befalede hand, at mand skulde nagle det nogenlunde tilsammen i den venstre Side, thi hand maatte behielpe sig met sin Skiold, der som Harnisket vaar aabet. Hand bad dem forskaffe hannem it gaat Suerd, som hand kunde forlade sig paa. Men de funde ingen saa stercke, at De jo i det første Ryst ginge i smaa stycke, imellem hans Hender. Kongen haffde end da selff it Suerd, som kaldedis Skrep, oc vaar saa skarpt, at ingen ting vaar saa haard, som kunde forhindret, at det jo gick igiennem vdi det første Hug. Dette Suerd haffde Kong Vermund nedgraffuet vdi Jorden, at ingen skulde faa noget Nytte oc Gaffn der aff, Effterdi hans egen Søn siuntes den tid der til vduelig. Hand lod sig vdlede paa en Marck, oc forspurde sig om all Leylighed, indtil hand fant aff visse Tegen den sted som Suerdet laa nedgraffuet. Der Vffe saa at det vaar forderffuet aff Alderdom oc Rust, spurde hand, om hand maatte forsøge det som de andre, før end hand det skulde bruge imod Fienderne. Vermund sagde:

Der som dette Suerd vorder noget at [1]) skade, da findis her ey noget andet i disse Land, som du kand være foruaret met. Thi er det bedre at lade det bliffue vforsøgt.

Der tiden kom som vaar beramt, forsamledis begge Parterne paa en Øe, som vaar omflaat aff Ederen, saa ingen kunde komme der til, vden met Skib oc Baade. Vffe kom allene frem, Men Kongens Søn aff Saxen haffde en mectig sterck Kempe met sig, Deris Hær stode huer ved sin Side ved Floden, oc saae huad Ende denne Kamp vilde faa. Kong Vermund sætte sig paa Broen, at hand vilde kaste sig selff vdi Floden, dersom hans Søn tabte Slaget. Thi vilde hand heller dø met sin Søn, end leffue vdi sit Fædernelands ælendighed oc Forderffuelse. De tho vnge Tydske Kemper hugge fast ind paa Vffe, men hand tog deris Hug vdi sin Skiold, oc torde icke bøde for sig met sit Suerd, thi han forlod sig icke aldelis der paa, Men saa sig Aarsage, at hand kunde dræbe en aff dem paa beleylig sted. Hans Fader mente at hand det giorde aff redsel oc vankundighed, at hand stod stille for dem. Thi flytte hand sig yderst paa Broen, oc vilde kast sig selff i Vandet, om hand haffde hørt hans Søns wlycke. Saa stor Kierlighed vaar i denne gamle Fader mod sin Søn, som Lycken beskermede. Vffe bad Kongens Søn beuise met Mandoms gierning, at hand vaar født aff Konge blod, oc icke lade sin Staldbroder gaa sig tilforn. Hand bad Kempen træde frem effter sin Herre, oc betee sin Styrcke, effter som Kongens Søns tillid vaar god til hannem, at hand vdualde sig hannem for andre Kemper, til denne Kamp. Den Tydske Kempe bluedis, oc maatte for skam skyld træde frem, De bleff strax vdi det første Hug, afskilt vdi tho Parter aff Vffe.

Der Kong Vermund det hørde, sagde hand: Der fornam ieg min Søns Suerd, Huor giorde hand skade? De suarede hannem: Hand hug icke paa en Lem, men tuert igiennem baade Harnisk oc Krop. Da bleff Vermund glad, oc rycte sig fra Vandet, oc fick saa stor Lyst at leffue, som hand haffde tilforn at dø.

---

1) til.

Uffe gav sig effter den anden sin Modstandere, oc bad hannem heffne sin Staldbroders Død, effterdi hand voffuede sit Liff for hans skyld. J det som hand da nøddis at træde frem, vende Uffe sit Suerd til den anden Side, Thi hand tuilede noget der paa, Oc som hand feste Øynene paa Kongens Søn, hug hand hannem tuert igiennem, saa hand falt død til Jorden. Vermund raabte oc sagde: Nu hørde ieg Skrep den anden gang, Oc der hand formerckte, at hans Søn haffde nedlagt begge sine Fiender, græd hand aff Glæde. De Saxer førde deris Kempers Lig bort met stor Bussel oc Harm, De Danske vndfinge Uffe met megen Lyst oc Glæde. Der met stilledis det onde Ryete, for Atisles Døds skyld. Oc Saxen kom igien vnder Danmarckis Krone.

Uffe fick Regimentet vdi begge Rigerne effter sin Faders affgang, endog mange trode, hand skulde aldrig bleffuet duelig til it, end siden [1]) tuende Konge Riger at regære. Nogle kalde hannem Oluff hin Spage. Huad hand effter denne tid haffuer bedreffuet, er icke optegnet. Men det er troligt, at hand som saaledis begynte, haffuer ocsaa siden giort meget merckeligt. Huilcket er icke opskreffuet, fordi at hand som andre flere Danske Konger, maatte miste deris tilbørlige Loff, effterdi der vaare ingen, som dennem indtegnede vdi Krønicken. Uden tuil der som Lycken haffde været oss blid, oc forlænt oss met Latinske Sprocks Kundskaff, da skulde wi nu hafft wsigelige mange skøne Historie Bøger, om Danske Mends Mandoms gierninger.

---

1) end mindre.

Gamle danske Viser.

Af de mange herlige Viser, som i Middelalderen vare saa almindelige, og som endnu undertiden høres hos Bonden, har A. S. Vedel først udgivet en Samling, hundrede i Tallet, i Aaret 1591. Til disse føjede Peder Syv endnu hundrede i en Udgave 1695. Det sidste Udvalg, 222 Viser, er af W. H. Abrahamson, R. Nyerup og K. L. Rahbek, udg. 1812—1814 i fem Bind. Imidlertid er dog en ny Bearbejdelse baade med Hensyn til Sproget og Indholdet højeligen at ønske. De to første her valgte Viser ere efter et Hskr. paa Univ. Bibl. i Kbhvn., Add: 2 Nr. 33. 4to. De to sidste, hvilke ere tagne med for Indholdets Skyld, ere aftrykte efter fornævnte Nyerupske Udg., og kunne altsaa ikke, saaledes som de to første, betragtes som Bidrag til Sprogets Historie.

Vdgierd (Holger) Dansk og Burmand.

(efter et Hskr. paa Univers. Bibl. i Kjøbenhavn.)

1. Burmand holder J fellen [1]) Vd,
hand lader sin skiold skinne,
sender hand bud til Wngerlandz [2]) Koning,
om hand hauer Datter vennen [3]).
Vdgierd [4]) Dansk han vont seir aff Burmandt.

2. „Jeg haffuer icke dotter vden En,
Jomffruv Gloriant de hende kalle,
Jeg haffuer hende Koning Carnel giffuet,
Jeg tror ham vel med alle."
Vdgierd Dansk o. s. v.

3. Dett suarid Jomffrue Gloriant,
hun vilde icke lenger tie:
„her er en fange i Tornid inde,
Jeg tror hand skall eder biide." [5])

---

1) fell, isl.: völlr, Mark. 2) rettere Jselandz, d. e. i Landet ved Floden Yssel. 3) skjøn, yndig. 4) af Ogier. Holgerd forekommer dog siden. 5) bie, modstaae.

4. „Viltu giffue mig ær din,
Den iomffrwe alt saa wen,
Daa vill ieg fange dig Wdgierd Danske,
oc biude dig Caruel ene."

5. Det vor Jomffrw Gloriant,
Tog offuer sig Kaaben god,
Saa gick hun til fange tarn,
som alle fanger laa.

6. Dett daa vor den skøne Jomffrw,
hun robte offuer alle fanger:
„Suar mig gode Wdgierd Danske,
om du est førr [1]) at gonge.

7. „Her haffuer ieg liigd [2]) ij viii Aar,
Alt som en Arme fange,
Wel vorde eder Jomffrue Gloriant,
Det ij vill til mig gange."

8. „Hørr ij gode Wdgierd Danske,
ieg kand for Eder klage min vande,
her er komen oppaa vor land
En saa haarden Mandt.

9. Hand haffuer min Fader beedit om mig,
Dett er en Kempe saa leed,
hand haffuer saa grum en hest,
som ij haue nogen tid seet.

10. Manden er grack oc hesten er grum,
det siger ieg eder for sant,
Jeg haffuer hørt at dett er vist,
hand bider met Ulffuens tand.

11. Hand vill icke andet æde,
End kiød aff Christen Mandt,

---

1) før, isl.: fær, mægtig. 2) ligget.

Icke vill hand andet dricke,
End blod med eder blend."

12. „Eders fader haffuer eder en Mand giffuit,
Koning Caruell er hans naffn,
Kand hand eder icke for Trolle verie,
Daa gonger ij ham till haandt.

13. Kunde ij flij mig min hest igien,
Min bryne oc suerd saa god,
alt vill ieg giøre for eders skyldt,
oc rijdhe ham imod.

14. Koning Caruell er min stolbbroder troo,
Visseligen skall hand thet spøre,
At ieg skal lade mit liiff,
Føør Burmandt skall eder hiem føre."

15. Hun tog Vdgierd aff Tornid vd,
hun lod ham klæder skierde,
Ti satte [1]) ham der øffuerst til bord,
oc skenckede ham vin hin klare.

16. Burmand kam der Ridin i gaard,
hand acted den Jomffrwe hiem førre;
Vdgierd Dansk hand imod ham reed,
oc fick ham andet at giøre.

17. Saa fictede de i stunde thoo,
ock end paa den tridie.
Saa satte de dem paa en steen,
Der ville de sidde at huille.

18. Det vor goden Burmandt Kamp, [2])
hand talled til Vdgierd Danske:
„Viltw troo oppaa min gudt,
Daa vill ieg tage dig til fange." [3])

---

1) De (vi) satte. 2) Kæmpe. 3) nemlig: og skienke dig Livet.

19. Daa suarde goden Holgerd Dansk,
hand ypped først den Kiiff: [1])
„Først du komer til Helffued, sig:
Vdgierd sende dig bid."

20. Tillsamen daa red de Herrer,
Det vor Thoo Kemper sterck,
Sønder daa gick dieris gode hielme,
oc glauend fløy langt j marck.

21. The stride alt saa mandelig,
de vor bode trett oc moodt,
slagen bleff goden Burmand Kamp,
hand fall død til Jord.

22. Vdgierd reed til den skøne Jomfrwe,
oc gaff hende oc Mand:
„beholler nu selff eders Festemand,
alt for den hedenske andt."
Vdgierd Dansk hand vant seyer aff Burmandt.

Dronning Damors (Dagmars) Død.

(efter et Hskr. paa Univers. Bibl. i Kiøbenhavn.)

1. Dronning Damor [2]) ligger wdi Ribe siug,
til Ringsted lader hun sig vente;
alle de Fruer i Danmark er,
dennem lader hun til sig hente.
I Ringsted der huiler Dronning Damor.

2. „I henter mig en, i henter mig to,
i henter mig aff de vise,

---

1) d. e. han, i sin Forbittrelse over sligt Tilbud, fornyede først Striden. 2) Valdemar Sejers første Dronning; hans anden blev Bengjerd af Portugal.

i henter mig liden Kierstin,
Her Karls søster aff Rise.

3. I hente mig unge, i hente mig gamle,
i hente mig aff de lærde,
i hente mig liden Kierstin bold,
all ære saa er hun værde."

4. Int kom liden Kierstin at dør,
hun skint alt saa rød aff guld,
hun kunde icke liuset paa krunen see,
hendis Øyne vaar taarefuld.

5. Liden Kierstin ind at dørren treen,
met tuct oc fauffren sinde,
Dronning Damor stander hende op igien,
saa vel hun fognede hende.

6. „Kandstu lese oc kandstu scriffue,
oc kandstu løse min pine,
da skalt du slide rød skarlagen,
oc ride graa ganger min."

7. „Kunde ieg læse oc kunde ieg scriffue,
det giorde ieg alt saa gierne;
det vil ieg for sandigen sige,
eders pine er haarder en Jern."

8. Det vaar liden Kierstin,
tog bogen oc derutj saa:
„Hielpe eder gud fader i Hemerig,
eders pine er horder ent staal."

9. Hun tog bogen utj sin hand,
saa sørgelig derutj leste:
„Hielpe os Krist i Hemerig,
at i eders Liff kunde friste."

10. Saa tog hun sancte Marie bog,
hun leste op alt det hun kunde,

det vil ieg for sandingen sige,
saa saare hendis Øyen de runde.

11. De fulde [1]) hende vd, de fulde hende ind,
det lidde io lenger oc verre. [2])
„Emeden det kand ei bedre vurde,
i sender bud effter min Herre.

12. Emeden det kand icke bedre vorde,
i sender bud effter min Herre;
i sender bud til Jullands borg,
i finder hannem icke før.

13. Thet da vaar den liden smaa Dreng,
hand loed icke lenger for liide, [3])
lagde hand saddel paa ganger graa,
Ørsel hin huide. [4])

14. Thet da vaar den anden smaa Dreng,
sette sig paa ganger rød,
det vil ieg for sandingen sige,
han red fast snarer ent falken fløy.

15. Kongen hand stander paa Høyloffts bro, [5])
oc seer hand vd saa vide:
„oc hisset seer ieg en liden smaa dreng,
saa sørgelig mon hand quide. [6])

16. Hisset seer ieg en liden smaa dreng,
saa sørgelig monne hand tro; [7])
det rade Gud fader i Himmerig,
alt huor Daumor hun maa." [8])

---

1) fulgte. 2) Det blev jo længer jo værre. 3) d. e. tøvede ikke. 4) bedre efter Nyrups Udgave: rycte hand sadel fra Bjelcken ned, oc lagde paa Ørs hin huide. 5) formodentlig en Art Altan udenfor Højeloftet, d. e. Salen eller det andet Stokværk. 6) jamre sig. 7) d. e. traa, attraae, længes, være tungsindig. 8) befinder sig. Svensk: han mår illa, han befinder sig ilde.

17. Ind da kom den liden smaa dreng,
oc stedis hand for bord:
„Droning Damor haffuer mig til eder send,
gierne talde hun met eder en ord.

18. Dronning Damor haffuer mig til eder send,
met eder talte hun saa gierne;
hun lengis fast oc offuerbrad,
saa saare maa hun sig vene.“ 1)

19. Dankongen hand slou de tafflbord sammen,
at alle de terning de siunge:
„forbiude det Gud fader i Himmerig,
at Damor skulde dø saa vng.“

20. Der Kongen hand drog aff Jullands borg,
da fulde hannem hundret Suenne,
oc der hand kom til Ringsted, 2)
Da fulde hannem ickon Damors Dreng.

21. Der hand red offuer Randbøl Hede,
da fulde hannem femten Suene;
der hand kom offuer Riber Bro,
da vaar den Herre alene.

22. Der vaar ynck i Fruerstue,
der alle de Fruer de græd.
Dronning Damor død i liden Kierstins arm,
der Kongen red op at stræde.

23. Det vaar Danner Kongen,
hand ind at Dørren tren,
det vaar liden Kierstin,
hun recker hannem haanden igien.

24. „Oc hør i Danner Kongen,
i skal huercken sørge eller quide;

1) jamre sig. 2) hos Nyrup; Gridstedbro, som er ulige bedre.

vi haffuer fonget en Søn i Dag,
haffuer skorn den aff Damors side."

25. "Jeg beder eder alle Jomfruer oc møer,
beder eder for Guds skyld saa gierne:
i beder en bøn for Damors siel,
at hun maatte met mig tale."

26. Dronning Damor reiser sig aff Baren op,
hendis Øyne vaar blodige røde:
"o vi, o vi, min edelig Herre,
hui giorde i mig den møde.

27. Den første bøn der ieg eder beder,
den vider i mig saa gierne:
all fridløß mend dem giffuer i fred
oc lader alle fanger af Jern.

28. Den anden bøn der ieg eder beder,
den kommer eder selff til fromme:
i tager icke ved Biengierd,
hun er saa best en blomme.

29. Den tredie bøn ieg eder beder,
den vider i mig saa gierne:
Lader i Knud min yngste søn
oc Konning i Danmarck være.

30. Oc lader i Knud min yngste søn
ei Kong i Danmark bliffue,
da skal Biengierd en anden føde
oc den skal min forøde.

31. Oc haffde ieg icke min ermer om søndag snørt,
oc icke striger [1]) paasat,
da haffde ieg icke i pinen brend,
oc huercken dag eller nat.

---

1) Bræmmer.

32. Hør i det, min edelig Herre,
vil i mere aff mig vide,
der sidder Guds engel i Himmerig,
de monne fast effter mig bide.

33. Nu er det tid ieg skynder mig herfra,
ieg maa icke lenger duele,
Himmerigs klokker de ringe effter mig,
mig lenges hen til de siele."

Eline af Villenskov.

(efter Nyrups Udgave).

1. Der ligger en Vold [1]) i Vesterhav,
Der agter en Bonde at bygge,
Han fører did baade Høg og Hund,
Og agter om Vinteren der at ligge.
De vilde Dyr og Dyrene i Skoven.

2. Han tager med sig baade Hund og Hane,
Han agter der længer at være;
De vilde Dyr i Skoven er,
De give fast over ham Kjære [2]).
De vilde Dyr o. s. v.

3. Han hugger Eg og han hugger Silie [3]),
Og Bøg saa monne han fælde.
Det fortrød den grumme Trold,
At han skulde have den Vælde.

4. Han hugger Stolper og han hugger Bjelker,
Og lader sig saare forhaste.
Spurgte det de Trolde i Bjerget var:
„Og hvo banker her saa fast?"

---

1) egl.: Mark, isl.: völlr. 2) Klage. 3) et Slags Piil.

5. Det da meldte den mindste Trold,
Han var ikke større end en Myre:
„Her er kommet en christen Mand,
Den maa jeg visseligen styre."

6. Op da stod den mindste Trold,
Og seer han sig omkring:
„Vi gaa os til Bondens Gaard,
Og holde med hannem der Thing.

7. Han hugger bort al Skov og Skjul,
Det er os meget til Brast [1]):
Han skal give mig Hustru sin,
Saa faa han Skam og Last!"

8. Allé de Trolde i Bjerget vare,
De letted sig i en Dands,
De lakkede sig til Bondens Gaard,
Saa lange hængte deres Svands.

9. De varé syv og hundrede Trolde,
De vare baade grumme og lede;
De vilde gjøre Bonden et Gjæsteri,
Med hannem baade drikke og æde.

10. Hunden han gjøer i Gaarden,
Hyrden tuder i sit Horn,
Hanen galer og Ørnen skrikker,
Som Bonden haver givet sit Korn.

11. Bonden udaf Villenskov
De Trolde gjennem Vindvet saae:
„Hjelp mig nu Jesus, Mariæ Søn!
Disse Trolde de agte mig paa."

12. Han slog Kors i hver en Vraa,
Og mest udi hans Stue,

---

1) Skade.

Forfærdedes nogle Trolde derved,
De fløj ad vildene Skove.

13. Somme fløj øster, somme fløj vester,
Nogle fløj nord paa,
Nogle fløj ned i dybene Dale,
Jeg troer, de ere der endnu.

14. Det da var den mindste Trold,
Han ind ad Døren treen,
Han vilde ikke for Tegnelse fly,
Han agtede Bonden stor Meen.

15. Den Hustru fandt det snilde Raad,
Hun satte den Trold til Bord,
Hun satte for hannem baade Øl og Mad,
Gav hannem saa gode Ord.

16. „Hør du Bonden af Villenskov!
Hvad jeg her siger til dig:
Hvo haver givet dig den Forlov,
At du maatte bygge hos mig?

17. Vil du bygge og bo hos mig,
Du skal det have i Minde:
Du give mig kjæreste Hustru din,
Og hende saa vil jeg vinde."

18. Det da svared den usselig Bonde,
Som Gud gav hannem i Sinde:
„Eline hun er mig saa kjær,
Fra mig tage du ikke hende."

19. Han svarede Trolden som han torde bedst:
„Lad mig min Hustru beholde!
Tag du bort baade Gods og Pendinge,
Det giver jeg dig at volde [1])."

1) i Vold.

20. „Da skal jeg tage baade Eline og dig,
Og træde eder under min Fod;
Saa vil jeg tage dit Sølv og Guld,
Og skjule det under min Bod."

21. Bonden og hans ganske Tyende
De rædbedes af [1]) stor Nød:
„Langt bedre er hun ene forbærvet,
End vi ere alle forødt."

22. Op da stod den vildraadige Bonde,
Han var saa fuld af Vaande,
Gav han Eline, Hustru sin,
Den unge Trold udi Haande.

23. Da blev han fro og sprang omkring,
Han tog hende i sin Arm;
Hun blev om Kinderne saa bleg,
Hendes Hjerte var klemt med Harm.

24. Det da meldte den bedrøvede Qvinde,
Hun fældte saa modige Taarer:
„Herre Gud naade mig, elendige Viv!
Min Lykke blev mig saa haard!"

25. Han minded [2]) hende første og anden Gang,
Hun gjordes i Hjertet saa vee;
End blev han den ledeste Djævel,
Man kunde med Øjen see.

26. Der han vilde minde den tredie Gang,
Hun raabte paa Mariæ Søn;
Da misted han den lede Trolleham,
Og blev en Ridder saa skjøn.

27. Det skete under Linden saa grøn,
Den Ridder blev løst af Vaade [3]),

---

1) formedelst. 2) kyssede, af Mund. 3) Ulykke.

Dem skete hverken Last eller Brast,
De begge vare saa glade.

28. „Hør du kjæreste Eline!
Og du skal blive min Viv;
Alt det Guld i Engelland er,
Det vil jeg dig nu giv'.

29. Jeg var mig saa lidet et Barn,
Der mig faldt Moder fra;
Min Stivmoder mig fra sig hensendte,
Jeg blev til Trolden graa.

30. Jeg vil give din Husbond Gaver,
Guld, og megen stor Ære;
Saa Mænd ved,[1]) Eline Bondens Hustru!
Du bliver min Hjertens Kjære."

31. „Du ædle Ridder! vi takke nu Gud,
Som os haver frelst af Vaade;
Love du dig en Jomfru væn!
Med Glæde leve I baade!"

32. „Kan jeg dig selv tilægte ikke faa,
Din Datter vil jeg trolove,
For alle dine Velgjerninger
Du fanger ikke anden Gave.

33. Tak have du Eline, du vise Qvinde!
Jeg vil dig prise og ære:
Kan jeg dig ikke med Venskab faa,
Da maa du hjemme være."

34. Den Bonde han bygger nu paa sin Ø,
Og Jrgen gjør hannem Umag;
Hans Datter bær Kronen i Engelland,
Hun haver saa gode Dag'.

1) et Forsikkrings-Udraab: i Sandhed!

35. Nu haver Eline, Bondens Hustru,
Forvunden baade Angst og Harm;
Hun er Moder af en Dronning,
Som sover udi Kongens Arm.

36. Først da fødte hun Datter sin,
Og saa den unge Konge;
De takkede Gud paa alle Sider,
Det maatte saa vel afgange.

37. Nu sidder Elinelilles Datter,
Hun raader over alt det Rige;
Eline lever med Bondemand sin,
De ere hinandens Lige.
De vilde Dyr og Dyrene udi Skoven.

Agnete og Havmanden.

(efter Nyerups Udgave.)

1. Agnete stander paa Højelofts Bro,
Strax kom der en Havmand fra Bunden op.
Haa, haa, haa!
Strax kom der en Havmand fra Bunden op.

2. Og hør Du, Agnete! hvad jeg siger Dig:
„Vil Du være Allerkjæreste min?"
Haa, haa, haa!
Vil du være o. s. v.

3. „O ja saamænd det vil jeg saa,
Naar Du tager mig med paa Havsens Bund."

4. Han stopped hendes Øren, han stopped hendes Mund,
Saa førte han hende paa Havsens Bund.

5. De vare tilsammen i otte Aar,
Syv Sønner de tilsammen monne faa.

6. Agnete hun sad ved Vuggen og sang,
Da hørte hun Englands Klokker klang.

7. Agnete hun ganger for Havmand at staa:
„Og maa jeg mig udi Kirken gaa?"

8. „Ja gjerne maa Du til Kirken gaa,
Naar Du kommer igjen til Børnene smaa."

9. Han stopped hendes Øren, han stopped hendes Mund,
Saa førte han hende paa Englands Grund.

10. Agnete hun ind ad Kirkedøren treen,
Hendes Moder bagefter og var ej seen.

11. „Og hør Du, Agnete! hvad jeg siger Dig;
Hvor har du været i otte Aars Tid?"

12. „Og jeg haver været paa Havsens Bund,
Syv Sønner jeg med Havmanden fik."

13. „Og hvad fik Du for Æren Din,
Da han Dig fæsted til Bruden sin?"

14. „O han gav mig et prægtigt Guldbaand,
Det findes ej bedre om Dronningens Haand."

15. Og Havmanden ind ad Kirkedøren tren,
Alle de smaa Billeder vendte sig omkring.

16. Hans Haar vare som det pureste Guld;
Hans Øjen de vare saa frydefuld'.

17. „Og hør Du, Agnete! hvad jeg siger Dig:
Dine smaa Børn længes efter Dig."

18. „Lad dem længes, mens de længes vil,
Ret aldrig kommer jeg mere dertil!"

19. „O tænk paa de store, og tænk paa de smaa,
Og tænk paa det lille som i Vuggen laa."

20. „Ret aldrig tænker jeg paa store eller smaa,
Langt mindre paa det lille som i Vuggen laa."
Haa, haa, haa!
Langt mindre paa det lille som i Vuggen laa."

Peder Clausson.

Født 1545 i Egersund i Stavanger Lehn, død 1623. Han er bleven mest bekiendt ved sin Oversættelse af Snorre Sturlesøns Norske Kongers Krønike (see S. 527.), hvoraf følgende Stykke er taget.

Kong Hagen Adelstein.

Der K. Hagen Adelstein hafde værit Konge udi Norrig udi 26 Aar, siden Erick hans Broder rømde aff Landet, var hand paa Hordeland [1]) i den Øe Storden (kaldis nu Stolen, men rettelige Storøen) paa sin gaard Fibie,[2]) met sine Hoffsinder oc dagelige folck, oc mange Bønder vaare komne til hannem, oc der Kongen sad ofuer Dauverbord, saae hans Dagvectere, at der komme mange Skibe seglendis synden [3]) til, oc hafde icke langt til Øen. De vilde gierne gifue Kongen det tilkiende, thi dennem stuntis det være Orlogsskibe, men ingen torde forbriste sig til at bære [4]) Kongen denne Krigstiende, for det strenge Vilkor hand hafde lagt der hos, oc de torde dog icke heller andet end vaare hannem ad. Da gick en aff dennem ind i Salen, oc bad Evind Findsøn, Kongens Systerdaatters Søn, saa skyndeligen ud, thi det var storligen fornøden. Evind gick ud, oc saa at der kom en stor Flaade Orlogs Skibe, oc hand gick strax ind til Kongen, oc sagde: Herre, liden er libendis stund, oc lang er maaltids time. Kongen saa til hannem oc spurde, huorfore? Evind quad en Vise, at Ericks Sønner komme nu, oc vilde hefne deris Brødris død, oc at denne onde Tidende var sandere, end hand vilde, thi var det best at gribe til Vaaben i tide, fordi Hærsagnen var sand. Kongen suarede: Evind, Jeg kiender dig saa god en Dreng, at du siger os icke Hærsagn, uden den er sand, oc hand lod optage Bordene, oc gick ud, oc saa at det var Orlogß Skibe, oc hand sagde til sine Mend, huad raad skulle vi tage for os, enten stride met det Folck vi hafue, eller segle Nord i Landet, oc besterche os. Vi

1) Landene imellem Fjordene i Bergens Stift og Rogeland. 2) nu kun et Sognenavn paa Storøen. 3) søndenfra. 4) bringe.

see vel at her vil nu blifue større Forskiel oc Vlighed paa Gunhilds Sønners Hær oc voris, end nogen tid tilforn hafuer værit. Hans Mend kunde ingen Suar gifue hannem her paa. Da quad Evind Findsøn en Vise, at det var sømmeligt at bie oc verie sig mandelige, lige som de tilforn hafde giort. Kongen sagde: det er mandelige talet, oc ret efter mit Sind. Dog vil jeg høre huad flere ville sige. De forstode vel alle Kongens vilie oc mening, thi sagde de, at de heller vilde stride oc falde met ære, end fly met skamme, oc icke forsøge Fienderne, oc at de hafde ofte vundet Sejer met mindre Folck. Kongen tackede dennem, oc bad dennem væbne sig. Oc hand drog i sin Brynie, oc giurdet sig met sit Suerd, Quærnbider, oc sette en forgylt Hielm paa sit Hofuit, tog it Spiud i sin Hand, oc en Skiold ved siden, oc skickede sine Hoffinder oc Bønder i Orden sammen, oc opsette sit Banere.

Harald Ericksøn var da Høfuitsmand for Folcket, oc ofuer sine Brødre, hand hafde megit Danskt Krigsfolck met sig, oc to sine Moderbrødre, Evind Skreja oc Alff Askmand, to stercke oc duelige Kiemper, oc Blodgierige Ildgierningsmend. Der de komme til Øen, oc finge Kundskab, at K. Hagen var der, ginge de paa Landet, oc giorde deris Slactorden, oc hafde vel 7 Mend mod huer en som K. Hagen hafde.

Der K. Hagen hafde skicket sit Folck i Orden, sigis det at hand førde sig aff sin Brynie igien, paa det hand kunde være des ledigere, oc rørlig til at stride, oc Hede oc Mødighed icke skulde betage hannom.

Kongen elskede megit duelige Krigsmend oc stercke Kiemper i sin Gaard, lige som hans Fader oc giorde. Torjolff Skolmssøn hin stercke var en aff dennem, oc gick hand Jæffnsidis hos hannem i striden, han hafde Hielm oc Brynie, Skiold oc Spiud, oc it got Suerd, som kalledis Fodbreed, oc er det sagt, at K. Hagen oc Torjolff vaare lige stercke. Nest efter Kongen gick hans Frende Evind Findsøn Skaaldaspildere.

Der begge Hær møttis, bleff der en haard oc hastig Strid, oc de stridde mandelige paa begge sider, thi de hafde dueligt oc ud-

vaald Krigsfolck paa begge parterne. Oc der de hafde skudet deris Spiude oc Handskud aff Henderne, brugede de Suerdene mandelige.

Kong Hagen oc Torjolff ginge langt fram for Banerit, oc tuert oc endelangs igiennem Hærren, oc kløfuede Skiolde oc Hielme, oc hugge paa baade Hender, oc var Kongen mest kiend i Striden, for den forgylte Hielm gaff it Skin fra sig mod Sølen, huorfore der bleff oc mest vabneburd mod Kongen.

Udi den anden Hær fremginge udi lige maade haardeligen Evind Skreja oc Alff Askmand, oc hugge ned for fod. Oc der de saae huor Kongen gick i Striden, oc kiende hannem ved hans forgylte Hielm, giorde de sig Vej met deris Suerde igienem Hærren, at de kunde komme til Kongen. Der Evind Findsøn det saa, tog han en Hætte, oc drog den ofuer Kongens Hielm. Da raabte Evind Skreja høit oc sagde: Skiuler nu Nordmanna Konning sig, eller er hand falden, eller flydde hand aff Striden, thi nu er den forgylte Hielm blefuen borte, oc Evind oc hans Broder Alff ginge hart fram, oc hugge paa bade Hender, oc skrege, oc lode som galne eller vilde mend. K. Hagen sagde til Evind, holt fram som du stefner, om du vilt finde Nordmanna Konning. Da vilde Torjolff gaa mod Evind, men Kongen sagde, mig vilde hand finde, sielff vil jeg oc møde hannem. Da kom Evind hasteligen, oc hug til Kongen, men Torjolff skiød sin Skiold der imod, saa hart, at Evind rafuede der ved, oc hugget feilede hannem, oc Kongen greb sit Suerd Quærnbider i baade Hender, oc hug til Evind, oc kløfuede hans Hielm oc Hofuet ned i Hærderne, oc Torjolff dræbte strax Evinds Broder Alff Askmand, der efter gick K. Hagen dristelige fram, oc saa hart, at alle vigede for hannem, oc hafde bløde [1]) oc ræbde mend icke got i denne Strid, for Vaaben oc Styrck oc mandelig tilsøgelse oc modstand, som der giordis.

Der Fienderne saae, at to deris beste Kiemper vaare faldne, oc K. Hagen met sine mend gick haardelig fram, oc dræbte for

1) feige.

fød, blefue de fryctagtige, oc begynte at fly. De Kong Hagen var frammen for alt sit Folck, oc forfulde Fienderne, oc hug tit oc hart, oc i det samme kom en Pijl flygendis, som Flejn kallédis, oc skiød i Kongens Arm neden for Axelen, oc bleff det sagt aff mange sandferdige Mend, at Dronning Gunhilds Skoosuend, ved Nafn Kisping, kom framløbendis i Hærren, oc sagde: Gifuer Kongens Bane rum, oc skiød saa Pijlen til Kong Hagen. En part mene oc, at det er uvist huo den skiød, thi Skud oc Pijle oc Spiud, oc alleslags Skodvaaben drefue saa tyckt som Snee.

Det er oc skrefuen herom, at der Fienderne vaare flydde, oc Kong Hagen forsamlede sit Folck igien, oc holt paa Platzen, at hand vilde tage imod dennem, om de hafde kommet igien met ferskt [1]) Folck fra Skibene: da maátte [2]) mand see en underlige Siun, at en Pijl hengde høit oppe i Værit, oc bøjede sig met odden fram oc tilbage ofuen ofuer K. Hagen oc hans Folck, oc der huer fryctede sig for samme Pijl, skiød den paa det sidste ned i Kongens Arm, der som den var tyckiste, oc kallis Musen i Armen, huilcket Dronning Gunhild Kongemoder skulde met hendis Troldom oc Finnekonst, saaledis hafue beskicket oc udrettet, saasom hun nock hafde lærdt i Findmarcken, der som hun var opfostrit, oc hafde gaaet til lære.

Ericks Sønner miste der megit Folck, baade paa Valskeden, oc der de flydde til Skibene, oc mange løbe ud i Vandet oc druckvede, oc de som komme i Skibene, roede strax bort, oc Hagens mend forfulde dennem.

Kong Hagen drog ud til sit Skib, oc lod sit Saar forbinde, men det bløde saa, at ingen kunde stille det, oc der det lidde paa Dagen, bleff hand van mectig oc besuimede, hand vilde da drage nord til Alreckstad [3]) til sin Gaard, oc der de kommé nord til Hagens Helle [4]), lagde de til Landet, oc var Kongen der nær død. Hand kallede sine Venner til sig, oc beskickede alting som

1) frisk. 2) kunde. 3) en Gaard tæt ved Bergen. 4) En Helle er en stor flad Steen eller Klippe.

hand vilde at holdis skulde efter hans død. Hand giorde sine Synders Bekiendelse for dennem alle, oc angrede oc fortrød det almest, at hand hafde saa ladet falde den Christne Tro, som hand hafde vedtagit, oc ladet begynde at prædicke her i Riget, oc bad hand dennem sende bud til Ericks Sønner, at de skulde komme oc annamme Riget, oc at de skulde spare hans gode Venner oc Frender. Oc der som mig er lenger Lijff forelagt, sagde hand, vil jeg drage her aff Landet, oc til Christnemend, oc bøde oc bedre for Gud, det som jeg hafuer brudit, men der som jeg døer nu her i Hedenskabet, da lader mig faa saadan Begrafuelse som eder sielff got stunist. Oc spurde hans gode mend hannem da, om de icke skulde føre hans Lijg til Engeland, oc lade det begrafue efter Christelige Skick? Huor til hand suarede: Jeg hafuer lefuit som en Hedning, oc derfor er jeg icke værdig at begravis anderledis end som en Hedning, oc paa en liden stund derefter døde hand der paa Hellen, paa det samme sted som hand var fød. Huilcket stæd der aff bleff kallet Hagens Helle. Hand lod ingen Sønner efter sig, men en Daatter som Tora hed.

K. Hagens død bleff megit begrædet, baade aff Venner oc V-venner, oc de sagde, at aldrig komme nogen tid en bedre Konge udi Norrig. Hans Venner førde hans Lijg nord til Sæheim paa Norhordaland, oc giorde der en stor Høj; oc lagde hannem udi, met alle hans Vaaben oc Rustning, oc hans beste Klæder, ock icke andet, oc talede saa ofuer hans Graff, som Hedenske Mends Sedvane da var, oc vijste hannem til Valhol, det er de dødis Sal, som blefue slagne i Strid. Huilcken Sal de mente Odin Gud være udi, oc den forestaa.

Hand regierede Norrig udi 26. Aar, oc giorde Evind Findsøn, kallet Skaalda Spildere en Vise om K. Hagens Død, oc huorledis hand bleff faufnet udi Odins Sal, huilcken Vise bleff kallet Hagens Maal.

Thomas Kingo.

Født 1634 i Slangerup, døde som Bisp i Fyen 1723. Af hans: Aandelige Siunge Koor. Kbhvn. 1681. vælge vi.

Keed af Verden, og kier ad Himmelen.

1. Far, Verden, far vel,
Jeg keedis nu længer at være din Træl.
De Byrder, som du mig har bylted oppaa,
Dem hvisker [1]) jeg fra mig og vil dem forsmaa,
Jeg river mig løs, og jeg keedis nu ved
Forfængelighed,
Forfængelighed.

2. Hvad er det dog alt,
Som Verden opsminker med fauer Gestalt?
Det er jo kun Skygger og skinnende Glar,
Det er jo kun Bobler og skrattende Kar,
Det er jo kun Ise-skrog, Skarn og Fortred,
Forfængelighed,
Forfængelighed.

3. Hvad er mine Aar,
Som smugende svinder og snigende gaar?
Hvad er min Bekymring? mit Tanke-fuld Sind?
Min Sorrig? min Glæde? mit Hovedis Spind?
Hvad er mit Arbeyde? min Møye? min Sved?
Forfængelighed,
Forfængelighed.

4. O Riigdom og Guld,
Du Jorderigs Afgud i skinnende Muld,
Du est dog af Verdens bedragelig Ting,
Som voxer, aftager og vexlis omkring,
Du est dog, i høyeste Mercke og Meed,
Forfængelighed,
Forfængelighed.

---

1) kaster.

5. Ach, Ære, hvad er,
Hvad er dine Kroner og Krandse du bær?
Misundelse sidder dig altid paa Ryg,
Du hemmelig stødis og sielden est tryg!
Du ofte der snubler, hvor andre de gleed.
Forfængelighed,
Forfængelighed.

6. Ach, Yndist og Gunst,
Du hastig opførte og faldende Dunst,
Du konstig opblæsere, hvegende [1]) Vind,
Som tusind har Øyen og dog løber blind,
Hvad est du naar mand dig ved Soolen hår seed?
Forfængelighed,
Forfængelighed.

7. Ach, Venskab og Troo,
Som alt efter Lykken veedst Fløyet at snoo,
Du smukke Bedragere, heldige Skalk,
Som skuffer saa ofte i Drøfvelsens Kalk,
Du est, som og jeg af Forfarenhed veed,
Forfængelighed,
Forfængelighed.

8. Ach, kiødelig Lyst,
Som mangen med dødelig Læber hår kyst,
Dit fengende Tynder, din flyvende Gnist,
Hår mangen i ævige Luer henhvist,
Din Skaal synis Hunning, men Drikken er leed
Forfængelighed,
Forfængelighed.

9. Saa far da, far vel,
Du skalt nu ey lenger bedrage min Siæl,
Bedragelig Verden, jeg takker dig af,

1) svævende, svingende.

Og synker dig ned i Forglemmelsens Grav,
Jeg lengis at bøde min Sorrig og Nød
I Abrahams Skiød,
I Abrahams Skiød.
o. s. v.

Hver har sin Skæbne.

1. Sorrig og Glæde de vandre tilhaabe,
Lykke, Ulykke de ganger paa Rad,
Medgang og Modgang hin anden anraabe,
Soelskin og Skyer de følgis og ad.
Jorderiigs Guld
Er prægtig Muld,
Himlen er Ene af Salighed fuld.

2. Kroner og Scepter i Demant=spill lege,
Leeg er dog ikke den kongelig Dragt.
Tusinde Byrder i Kronerne hvege,
Tusindfold Omhu i Scepterets Magt.
Kongernis Bo
Er skiøn Uro,
Himlen allene giør salig og fro.

3. Alle Ting hår sin foranderlig Lykke,
Alle kand finde sin Sorrig i Barm.
Tiit ere Bryst, under dyrebar Smykke,
Fulde af Sorrig og hemmelig Harm.
Alle hår sit,
Stort eller Lit,
Himlen allene for Sorgen er qvit.

4. Velde og Viisdom og timelig Ære,
Styrke og Ungdom i blomstrende Aar,
Høyt over andre kan Hovedit bære,
Falder dog af og i Tiden forgaar.

Alle Ting 'maa
Enden opnaa,
Himmelens Salighed Ene skal staa.

5. Deyligste Roser hår stindeste [1]) Toorne
Skiønneste Blomster sin tærende Gift.
Under en Rosen=kind Hiertet kand foorne [2]),
For dog at Skæbnen saa sælsom er skift.
I Vaade=vand
Flyder vort Land,
Himlen hår Ene Lyksaligheds Stand.

6. Vel da, saa vil jeg mig aldrig bemøye
Om ikke Verden gaar efter min Agt:
Ingen Bekymring skal kunde mig bøye,
Intet skal giøre mit Hierte forsagt.
Sorrig skal dø,
Lystigheds Frø
Blomstre paa Himle=Lyksaligheds Ø.

7. Angist skal aule en varende Glæde,
Qvide skal vinde sin Tott udaf Teen.
Armod skal prydis i rjgeste Klæde,
Svaghed skal reysis paa sundeste Been.
Avind skal staa
Fengsled i Vraa,
Himlen kand Ene ålt dette formaa.

8. Lad da min Lod og min Lykke kun falde
Hvordan min Gud og min Herre hand vill,
Lad ikkun Avind udøse sin Galde,
Lad kun og Verden fuldbrive sit Spill.
Tidernis Bom
Bliver dog tom
Himlen skal kiøre altingest her=om!

---

1) stiveste. 2) ældes.

Ludvig Holberg.

Født i Bergen 1684, død den 27. Januar 1754.

Erasmus Montanus eller Rasmus Berg.

Comoedie i fem Acter.

Personerne:

Montanus.
Jeppe Berg, hans Fader.
Nille, hans Moder.
Lisbed, Montani Fæstemø.
Jeronimus, hendes Fader.
Magdelone, hendes Moder.
Jacob, Montani Broder.
Peer, Degn.
Jesper, Ridefoged.
Lieutenanten.
Niels, Corporal.

Første Act.

Første Scene.

Jeppe (allene, med et Brev i Haanden.)

Det er Skade, at Degnen ikke er i Byen, thi der er saa meget Latin i min Søns Brev, som jeg ikke forstaaer. Taarene staaer mig tit i Øinene, naar jeg eftertænker, at en stakkels Bondesøn er bleven saa boglærd, besynderlig saasom vi ikke ere af de Høilærdes*) Bønder. Jeg har hørt af Folk, som forstaaer sig paa Lærdom, at han kan disputere, med hvilken Præst det skal være. Ach kunde jeg og min Hustrue have den Glæde at høre ham præke, før vi døe, her paa Bierget**), da vilde vi ikke fortryde paa alle de Skillinger, vi har sat paa ham. Jeg kan nok mærke paa Peer Degn, at han skiøtter ikke meget om, at min Søn kommer hid. Det

---

*) I Egnen af Roeskilde har Kjøbenhavns Universitet meget Bondergods. **) en Bondeby ganske nær ved Roeskilde.

kommer mig for, ligesom han er bange for Rasmus Berg. Det er skrækkeligt med de lærde Folk, de bær saadan Avind til hverandre, og den ene kan ikke lide, at den anden er ogsaa lærd. Den gode Mand giør skiønne Prækener her i Byen, og kan tale om Misundelse, saa Taarene maae staae een udi Øinene, men mig synes, at han selv ikke er ganske fri for den Feil. Jeg kan ikke vide, hvoraf saadant kommer; om een siger, at min Naboe forstaaer Avlingen bedre end jeg, skulde jeg lægge det paa Hiertet? skulde jeg hade min Naboe for det? Nei saamænd giør Jeppe Berg ikke. Men der er, min Troe, Peer Degn.

Anden Scene.

Jeppe. Peer Degn.

Jeppe. Velkommen hiem igien, Peer!

Peer. Tak Jeppe Berg.

Jeppe. Ach min hierte Peer! gid I kunde forklare mig noget Latin, som staaer i min Søns sidste Brev.

Peer. Hvad Snak, meener I, at jeg forstaaer ikke Latin saavelsom Jer Søn? jeg er en gammel Academicus, jeg, Jeppe Berg!

Jeppe. Det veed jeg nok, men jeg meente, om I forstod den nye Latin; thi det Sprog forandres vel ogsaa, saavelsom det Siællandske; thi i min Ungdom talede man ikke saa her paa Bierget, som nu; det, som man nu kalder Laqvai, kaldte man da Dreng, en Frøken hedte da Stadsmøe, en Musicant Spillemand, og en Sikketerer Skriver. Derfor mener jeg, Latinen og kan være forandret siden den Tid, I var i Kiøbenhavn. Vil I være saa god, at forklare mig dette. Jeg kan nok læse Bogstaverne, men fatter ikke Meeningen.

Peer. Jer Søn skriver, at han studerer nu fin Logicam, Rhetoricam og Metaphysicam.

Jeppe. Hvad vil det sige Logicam?

Peer. Det er hans Prækestoel.

Jeppe. Det er mig kiært, gid han kunde blive Præst.

Peer. Men Degn først.

Jeppe. Hvad er den anden Post?

Peer. Den hedder Rhetorica, det er paa Dansk Ritualen; men den tredie Post maa være forskreven, eller det maa være Fransk; thi var det Latin, saa forstod jeg det nok. Jeg er capabel, Jeppe Berg, at regne op den hele Aurora. Ala det er en Vinge, Ancilla en Pige, Barba et Skiæg, Coena en Natpotte, Cerevisia Øl, Campana en Klokke, Cella en Kielder, Lagena en Flaske, Lana en Uld, Ancilla en Pige, Janua en Dør, Cerevisia Smør.

Jeppe. I maa have en forbandet Ihukommelse, Peer.

Peer. Ja jeg havde ikke tænkt, at jeg skulde have blevet saa længe i et fattigt Degnekald. Jeg kunde nok have været noget andet for længe siden, dersom jeg vilde have bundet mig ved en Pige, men jeg vilde heller hielpe mig, som jeg kan, førend man skal kunne sige paa mig, at jeg har faaet Brød for en Kone.

Jeppe. Men kiære Peer! her er endnu noget andet Latin, som jeg ikke forstaaer; see her denne Linie!

Peer. Die Veneris Hafniâ domum profecturus sum. Det er noget høitravend, dog forstaaer jeg det heel vel, men det kunde bryde Hovedet paa en anden. Det er paa Dansk, der er kommen profecto en Hob Russer til Kiøbenhavn.

Jeppe. Hvad mon Russen nu vil bestille her igien?

Peer. Det er ikke Moscoviter, Jeppe Berg! det er unge Studentere, som man kalder Russer.

Jeppe. Nu! nu veed jeg, der er vist stor Allarm i de Dage, naar de faaer Salt og Brød, og blir Studentere.

Peer. Naar venter I ham hiem?

Jeppe. I Dag eller i Morgen. Kiære Peer! tøv lidt her, jeg vil springe ind til Nille, hun skal give os en Drik Øl herud.

Peer. Jeg vil nok heller have et Glas Brændeviin; thi det er for tidligt at drikke Øl.

Tredie Scene.

Peer (allene.)

Jeg skiøtter ikke meget om, sandt at sige, at Rasmus Berg kommer hiem, ikke fordi jeg er bange for hans Lærdom; thi jeg var allerede gammel Student, da han endda gik i Skole, og fik, med Permission, paa sin Rumpe. Der var andre Karle, som deponerede i min Tid, end nuomstunder. Jeg deponerede fra Slagelse Skole, med Peer Monsen, Rasmus Jespersen, Christen Klim, Mads Hansen, som vi i Skolen kaldte Mads Pandekage, Poul Iversen, som vi kaldte Poul Finkeljokum, alle Karle, som havde Been i Panden og Skiæg paa Hagen, og som var capabel at disputere i hvilken Materie det skulde være. Jeg er kun bleven Degn, men er fornøiet, naar jeg har mit daglige Brød, og forstaaer mit Embede. Jeg har forbedret meget udi Indkomsterne, og har det, som ingen af mine Formænd havde, saa mine Efterkommere ikke skal bande mig i min Grav. Folk tænker, at der er ingen Observationer ved at være Degn; jo jo! Degnekald er, min Troe, et vanskeligt Embede, naar man skal have det paa den Fod, at det skal føde sin Mand. For min Tid holdt Folk her i Byen alle Liigsange lige gode, men jeg har bragt det paa den Fod, at jeg kan sige til en Bonde: hvilken Psalme vil du have? den koster saa meget, den anden saa meget; iligemaade naar der skal kastes Jord paa den Døde: vil du have fiint Sand, eller slet og ret Jord? Der er ogsaa adskillige Observationer, som min Formand, Christopher Degn, ikke vidste af at sige, men han havde ikke studeret. Jeg kan ikke begribe, hvorledes den Karl blev Degn. Men han var og Degn derefter. Latinen hielper meget et Menneske udi alle Forretninger. Jeg vilde ikke miste det Latin, jeg kan, ikke for hundrede Rixdaler; thi det har baadet mig i mit Embede over hundrede Rixdaler, ja hundrede til.

Fierde Scene.

Nille. Jeppe. Peer.

Nille. Singot Peer.

Peer. Tak Morlille. Jeg drikker ellers ikke Brændeviin, uden naar jeg har ondt i Maven, men jeg har gemeenlig en slet Mave.

Nille. Veed I vel, Peer! at min Søn kommer hiem i Dag eller Morgen? Der faaer I en Mand, som I kan tale med; thi den Karl er ikke skaaren for Tungebaandet, saasom jeg har hørt.

Peer. Ja jeg troer nok, han kan tale en Hob Klosterlatin.

Nille. Klosterlatin? det er jo det bedste Latin, ligesom Klosterlærred er det bedste Lærred?

Peer. Ha, ha, ha, ha.

Nille. Hvoraf leer I, Peer?

Peer. Af intet, Jeppe Berg! God Taar paa en frisk! Jer Skaal Morlille, ha ha ha! det er sandt nok, som I siger: Klosterlærred er godt Lærred, men. . . . .

Nille. Giøres det Lærred ikke paa Klosteret, hvorfor kaldes det da Klosterlærred?

Peer. Jo, det er ret nok; ha ha ha! men I kan vel give mig noget at bide paa til Brændevinen.

Nille. Her ligger et Stykke Brød og Ost skaaren, om I vil ikke forsmaae.

Peer. Tak Morlille! veed I, hvad Brød hedder paa Latin?

Nille. Nei mare veed jeg ikke.

Peer (æder og snakker tillige.) Det hedder Panis, genitivus pani, dativus pano, vocativus panus, ablativus pano.

Jeppe. Hillemænd Peer! det Sprog er vidtløftig. Hvad hedder Grovbrød?

Peer. Det hedder Panis gravis, og fiint Brød Panis finis.

Jeppe. Det er jo halv Dansk.

Peer. Ja det er vist, der ere mangfoldige latinske Ord, som har deres Oprindelse af Dansken; thi jeg skal sige os noget: Her

var en gammel Rector i Kiøbenhavns Skole, ved Navn Saxo Grammatica, som forbedrede Latinen her i Landet, og giorde en latinsk Grammatica, hvorudover han fik det Navn Saxo Grammatica. Den samme Saxo har bødet meget paa det latinske Sprog med danske Ord; thi for hans Tid var Latinen saa fattig, at man ikke kunde skrive en ret Meening, som Folk kunde forstaae.

Jeppe. Men hvad vil det Ord Grammatica sige?

Peer. Det samme, som Donat. Naar man binder den ind i tyrkisk Bind, saa kaldes den Donat; men naar man binder den ind i hvid Pergament, saa kaldes den Grammatica, og declineres ligesom ala.

Nille. Ach! jeg veed aldrig, hvor alt dette kan ligge i Hovedet paa Folk; mit Hoved svimlet, naar jeg kun hør tale derom.

Jeppe. Derfor er lærde Folk heller ikke gierne rigtige i Hovedet.

Nille. Ei hvilken Snak! saa mener du, at vor Søn Rasmus Berg er ikke rigtig!

Jeppe. Mig synes allene, Morlille! det er noget underligt, at han skriver latinske Breve til mig.

Peer. Deri har, min Troe, Jeppe Ret; thi det er noget naragtigt. Det var jo ligesom jeg vilde tale Græsk med Ridefogden, for at lade see, at jeg forstod det Sprog.

Jeppe. Forstaaer I ogsaa Græsk, Peer?

Peer. Ach! jeg har kunnet for tyve Aar siden staae paa een Fod, og læse det hele Litani paa Græsk. Jeg kan endnu komme ihu, at det sidste Ord hedder Amen.

Jeppe. Ach Peer! det vil blive artigt, naar min Søn kommer tilbage, at vi kan sætte Jer to sammen.

Peer. Vil han disputere med mig, skal han finde Karl for sin Hat, og vil han synge i Kap med mig, saa kommer han til kort. Jeg har synget i Kap med ti Degne, som alle have maat give sig tabt, thi jeg har taget Troen fra dem alle ti. Det har været mig tilbudet for ti Aar siden, at være Cantor i vor Frue Skole, men jeg har ikke villet; thi hvorfor skulde jeg giøre det,

Jeppe? hvorfor skulde jeg forlade min Meenighed, som elsker og ærer mig, og som jeg elsker og ærer igien; jeg lever paa et Sted, hvor jeg har mit daglige Brød, og hvor jeg er respecteret af alle Folk; thi Amtmanden selv kommer aldrig hid, jeg blir jo strax hentet for at fordrive Tiden med ham, og synge for ham. Forgangen Aar ved disse Tider gav han mig to Mark, fordi jeg sang ut, re, mi, fa, sol. Han svor paa, at han havde større Behag deri, end i den største Vocal-Musique, han havde hørt i Kiøbenhavn. Vil I give mig end et Glas Brændeviin, Jeppe, skal jeg synge det samme for Jer.

Jeppe. Giærne. Skiænk nok et Glas Brændeviin, Nille.

Peer. Jeg synger ikke for enhver. Men I er min gode Ven, Jeppe, som jeg tiener med Fornøielse. (Begynder at skraale, først langsom.) Ut, re, mi, fa, sol, la, si, ut; nu tilbage, ut, si, la, sol, fa, mi, re, ut. Nu skal I høre paa en anden Maade, hvor høit jeg kan gaae: Ut, re, mi, fa, sol, fa, si, ut, Re, mi, fa, sol, fa, si, ut, Re.

Jeppe. Hillemænd, det sidste gik fiint. Vore smaae Grise kan ikke gaae høiere med Røsten.

Peer. Nu vil jeg synge hastigt: Ut, re, mi, re, nei det var ikke ret, ut re mi do re mi ut, nei det kom ogsaa galt; det er forbandet tungt, Jeppe! at synge saa hastig. Men der kommer Monsieur Jeronimus.

Femte Scene.

Jeronimus. Magdelone. Lisbed. Degnen. Jeppe. Nille.

Jeronimus. God Morgen, Svoger! har I nogen Tidende fra Jer Søn?

Jeppe. Jo jeg troer han kommer i Dag eller i Morgen.

Lisbed. Ach! er det mueligt? nu er min Drøm fuldkommen.

Jeronimus. Hvad drømte du da?

Lisbed. Jeg drømte, at jeg kyssede ham.

Magdelone. Der er dog noget ved Drømme; Drømme er ikke at foragte.

Jeronimus. Det er sandt nok; men, dersom I gode Piger tænkte ikke saa meget paa Mandfolk om Dagen, drømte I ikke saa tidt om dem om Natten. Du drømte vel ligesaa stærkt om mig i de Dage, vi vare forlovede sammen, Magdelone?

Magdelone. Det er, min Troe, sandt; men nu har jeg, min Troe, ikke i nogle Aar drømt om dig.

Jeronimus. Det kommer deraf, at Kiærligheden er ikke saa heed nu, som den var tilforn.

Lisbed. Men er det mueligt, at Rasmus Berg kommer hiem i Morgen?

Jeronimus. Ei min Datter! du skulde ikke lade dig mærke med at være saa forlibt.

Lisbed. Ach er det vist, at han kommer hiem i Morgen?

Jeronimus. Ja! ja! du hører jo, at han kommer til den Tid.

Lisbed. Hvor langt har vi til i Morgen, hierte Faer?

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak. Disse forlibte Folk er ligesom de var galne.

Lisbed. Ja jeg tæller, min Troe, hver Time.

Jeronimus. Du skulde ogsaa spørge, hvor lang en Time er, saa kunde man tænke, du var reent gal; holdt inde med saadan Sladder, og lad os Forældre snakke sammen. Hør, min kiære Jeppe Berg, holder I det raadeligt, at disse to unge Mennesker komme sammen, førend han haver Brød?

Jeppe. Det er, ligesom Jer synes. Jeg kan nok underholde dem; men det var dog bedre, at han fik Brød først.

Jeronimus. Jeg holder det aldeles ikke raadeligt, at de kommer sammen før. (Lisbed græder og hyler.) Ei fy skiæm dig for en Ulykke? Det er en Spot for en Pige at stille sig saadan an.

Lisbed (grædende). Faaer han snart Brød da?

Jeppe. Det er ingen Tvivl paa, han faaer jo snart Brød;

thi saa vidt, som jeg har hørt, er han saa lærd, at han kan læse hvilken Bog det skal være. Han skrev mig et latinsk Brev til nyelig.

Nille. Og det kan mare staae, det veed Degnen.

Lisbed. Var det saa vel skreven?

Peer. Ja vel nok for saadan ung Person. Han kan blive god, Mammeselle! Der vil ellers meget til. Jeg tænkte ogsaa, at jeg var lærd, da jeg var paa hans Alder. Men. . . . .

Jeppe. Ja, I lærde Folk roser aldrig hinanden.

Peer. Ei Snak, skulde jeg bære Avind til ham? Da han endnu ikke var fød, havde jeg allerede staaet tree Gange Skoleret, og da han sad i Fierde-Lectien, havde jeg været otte Aar Degn.

Jeppe. Een kan have bedre Hoved end en anden. Een kan lære saa meget i eet Aar, som andre udi ti.

Peer. Da tør Peer Degn nok sætte sit Hoved mod hvem det skal være.

Jeronimus. Ja, ja, hver kan være god for sig; lad os nu gaae hiem, Børn! Far vel, Jeppe! Jeg gik her forbi, og saa vilde jeg tale med Jer paa Veien.

Lisbed. Ach! vaer mig dog ad, saasnart han kommer.

(Jeronimus, Magdelone og Lisbed gaae.)

Siette Scene.

Jeppe. Nille. Peer. Jacob.

Jeppe. Hvad vil du, Jacob?

Jacob. Faer, veed I Nyt? Rasmus Berg er kommen hiem.

Jeppe. Hillemænd er det muligt? hvorledes seer han ud?

Jacob. Ach han seer meget lærd ud. Rasmus Nielsen, som kiørte for ham, svær paa, at han giorde ikke andet den hele Vei, end disputerede paa Græsk og Elamitisk med sig selv, og det undertiden med saadan Iver, at han slog Rasmus Nielsen tree til fire Gange bag i Nakken med knyttet Næve, og raabte derhos altid: probe Majoren, probe Majoren. Jeg kan tænke, han har haft en Disput med en Major før han reiste. Undertiden sad han stille, og stirrede paa Maanen og Stiernerne, og det med saa-

dan grundig Mine, at han faldt tree Gange af Vognen, og havde nær brudt Halsen itu af lutter Lærdom, saa at Rasmus Nielsen loe deraf, og sagde ved sig selv: Rasmus Berg er vel en klog Mand paa Himmelen, men en Nar paa Jorden.

Jeppe. Ach kom! lad os gaae ud at tage imod ham. Kiære Peer! kom I med os. Det kan hænde sig, at han har glemt Dansk, og kan ikke tale andet end Latin, saa kan I være Tolk.

Peer. Skam der giør, jeg har andet at bestille.

Anden Act.

Første Scene.

Montanus (med Hoserne ned om Benene.)

Jeg har kun været een Dag fra Kiøbenhavn,, og længes allerede. Hvis jeg ikke havde mine gode Bøger med mig, kunde jeg ikke leve paa Landet. Studia secundas res ornant, adversis solatium praebent. Jeg synes, ligesom mig fattes noget, efterdi jeg har ikke disputeret i tree Dage. Jeg veed ikke, om der er nogle lærde Folk her i Byen; hvis her er nogen, skal jeg nok sætte dem i Arbeid, thi jeg kan ikke leve, uden jeg maa disputere. Mine stakkels Forældre kan jeg ikke meget tale med; thi de ere enfoldige Folk, og veed neppe andet end deres Børne-Lærdom, saa at jeg kan ikke have megen Trøst af deres Omgiængelse. Degnen og Skolemesteren skal have studeret, men jeg veed ikke, hvorvidt det strækker sig; dog skal jeg forsøge, hvad de duer til. Mine Forældre blev forskrækket, da de saae mig saa tidlig; thi de havde ikke ventet, at jeg skulde have taget fra Kiøbenhavn om Natten. (Han slaaer Ild, tænder sin Pibe, og sætter Pibehovedet igiennem et Hul, som han har paa sin Hat.) Saaledes kalder man at smøge Tobak studentikòs. Det er en god Invention nok for en, der vil skrive og smøge tillige. (Sætter sig ned at læse.)

Anden Scene.

Montanus. Jacob.

Jacob (kysser paa Haanden, og kyser sin Broder.) Velkommen hiem igien, min latinske Broer!

Montanus. Det er mig kiært at see dig, Jacob! Men hvad det Broerskab angaaer, saa er det noget, som var godt i gamle Dage, men nu kan det ikke saa passe sig meer.

Jacob. Hvi saa? est du ikke min Broer?

Montanus. Det negter jeg ikke, Slyngel! at jeg jo er din Broer ved Fødselen. Men du maa vide, at du est endnu en Bondedreng, og jeg en Philosophiae Baccalaureus. Men hør, Jacob! hvordan lever min Kiæreste og min Svigerfar?

Jacob. Ret vel, de vare her nyelig, og spurgte, hvor snart Broer kom hiem.

Montanus. Nu Broer igien! Jeg siger det ikke af Hoffærdighed, Jacob! men det gaaer profecto ikke an.

Jacob. Hvad skal jeg da kalde Broer?

Montanus. Du skal kalde mig Monsieur Montanus; thi saa hedder jeg i Kiøbenhavn.

Jacob. Kunde jeg kun komme det ihu. Var det ikke Monsieur Dromedarius?

Montanus. Kanst du ikke høre? jeg siger jo Monsieur Montanus.

Jacob. Monsør Montanus, Monsør Montanus.

Montanus. Ja det er ret; thi Montanus paa Latin er det samme som Berg paa Dansk.

Jacob. Kan jeg da ikke ogsaa hedde Monsør Jacob Montanus?

Montanus. Naar du har gaaet saalænge i Skole som jeg, og udstaaet dine Examina, saa kanst du ogsaa give dig et latinsk Navn. Men saa længe som du est en Bondedreng, maa du lade dig nøie med at hedde slet og ret Jacob Berg. Men har du mærket, at min Kiæreste har længtes efter mig?

Jacob. Ja vist, hun har været meget utaalmodig over, at du blev saa længe borte.

Montanus. Du maa ei heller dutte mig, din Tølper!

Jacob. Jeg vilde sige: Monsørens Kiæreste har været utaalmodig, at du est bleven saa længe borte.

Montanus. Ja nu er jeg kommen, Jacob! og det allene for hendes Skyld; men jeg bliver her ikke ret gammel; thi saasnart vi har holdt Bryllup, tager jeg hende med mig til Kiøbenhavn.

Jacob. Vil Monsøren da ikke tage mig med sig?

Montanus. Hvad skulde du bestille der?

Jacob. Jeg vilde see mig lidt om i Verden.

Montanus. Jeg vilde ønske, at du var sex à syv Aar yngre, saa skulde jeg sætte dig i Latin-Skole, at du ogsaa kunde blive Student.

Jacob. Nei det var ikke godt.

Montanus. Hvi saa?

Jacob. Jo, saa vilde vore Forældre komme reent til at betle.

Montanus. Hør! hvilke Ord der kan ligge i den Knægt!

Jacob. Ja, jeg er fuld af Indfald. Havde jeg studeret, var jeg bleven en Fandens Skielm.

Montanus. Mig er sagt, at du har et godt Hoved. Men hvad vilde du ellers bestille i Kiøbenhavn?

Jacob. Jeg vilde saa gierne see det runde Taarn, og Klosteret, hvor man giør Lærred.

Montanus. Ha ha ha! nei der bestilles andet paa Klosteret*) end at giøre Lærred! Men har min Svigerfar ellers saa mange Midler, som der siges?

Jacob. Ja vist, Jeronimus er en riig Gubbe, han eier snart den tredie Deel af Byen.

*) Alumnerne paa Klosteret, nu Communitetet kaldet, i Kiøbenhavn maatte den Tid holde latinske Disputere-Øvelser. Kloster-Lærred d.e. Lærred som giøres af Nonnerne i de katholske Klostere, var den Gang endnu meget søgt i Danmark.

Montanus. Men har du hørt, om han agter at give nogen Udstyr med sin Datter?

Jacob. Ja jeg troer nok, at han styrer hende vel ud, besynderlig om han faaer høre Monsøren præke her engang udi Byen.

Montanus. Det bliver intet af, jeg giør mig ikke saa gemeen at præke her paa Landet; jeg er ellers kun for at disputere.

Jacob. Jeg meente, at det var meer at kunne præke?

Montanus. Veedst du vel, hvad det er at disputere?

Jacob. Ja vist, jeg disputerer hver Dag her i Huset med Pigerne, men jeg vinder intet derved.

Montanus. Ja saadan Slags Disputatzer har vi nok af.

Jacob. Hvad er det da, Monsøren disputerer om?

Montanus. Jeg disputerer om vigtige og lærde Sager, for Exempel: om Englene ere skabte for Menneskene; om Jorden er rund eller oval; om Maane, Soel og Stierner, deres Størrelse og Distance fra Jorden, og andet deslige.

Jacob. Nei derom disputerer jeg ikke; thi det er noget, som gaaer mig ikke an; thi, naar jeg kun kan faae Folkene til at arbeide, maae de gierne sige for mig, at Jorden er ottekantet.

Montanus. O Animal brutum! Men hør Jacob! mon der ellers nogen har ladt min Kiæreste vide, at jeg er hiemkommen?

Jacob. Nei jeg troer det ikke?

Montanus. Saa er det bedst, at du springer hen til Herr Jeronimus, for at lade dem saadant vide.

Jacob. Ja det kan nok skee; men skal jeg ikke sige det til Lisbed først?

Montanus. Lisbed, hvem er det?

Jacob. Veedst du ikke det, Broer! at din Fæstemøe hedder Lisbed?

Montanus. Har din Slyngel nu glemt alt, hvad jeg nyeligen har lært dig?

Jacob. Du maa kalde mig Slyngel, saa meget som du vil, saa er jeg dog din Broer.

Montanus. Hvis du ikke holder din Mund, skal jeg profecto slaae dig med Bogen i Panden.

Jacob. Det var ikke smukt, at kaste Bibelen efter Folk.

Montanus. Det er ingen Bibel.

Jacob. Jeg kiender saa mare nok Bibelen. Den Bog er jo stor nok til at være Bibelen. Jeg kan nok see, at det er hverken Evangelibog eller Catechismus. Men hvad det er eller ikke, saa lader det ilde at kaste Bøger efter sin Broer.

Montanus. Hold Munden, Slyngel!

Jacob. Saadan Slyngel, som jeg er, fortiener dog med mine Hænder til mine Forældre de Penge, som du sætter til.

Montanus. Hvis du ikke tier, skal jeg lemlæste dig.

(Kaster Bogen paa ham.)

Jacob. Au au au!

Tredie Scene.

Jeppe. Nille. Montanus. Jacob.

Jeppe. Hvad er her for Allarm?

Jacob. Ach min Broer Rasmus slaaer mig.

Nille. Hvad vil det sige, han slaaer dig vel ikke uden Aarsag.

Montanus. Nei Moer! det er sandt, han kommer hid, og bruger en Mund mod mig, som jeg kunde være hans Jevnlige.

Nille. Hvilken Pokkers Skielm! skal du ikke bedre vide at respectere saadan lærd Mand! veedst du ikke, at han er en Ære for vort hele Huus? Min hierte Hr. Søn? I skal ikke regne ham det til, det er en uforstandig Tølpel.

Montanus. Jeg sidder her og speculerer paa vigtige Sager, som denne importunissimus og audacissimus Juvenis kommer og hindrer mig udi; det er intet Børneleeg at have med disse Transcendentalibus at bestille. Jeg vilde ikke, det skulde have skeet for to Mark.

Jeppe. Ach vær ikke vreed, min hjerte Søn! det skal aldrig skee oftere. Jeg er saa bange, Hr. Søn har forivret sig; de lærde

Folk taaler ikke mange Stød. Jeg veed, Peer Degn ivrede sig engang, han kunde ikke forvinde det i tree Dage igien.

Montanus. Peer Degn, er han lærd?

Jeppe. Ja vist, saa længe jeg kan mindes, har vi ikke havt nogen Degn her i Byen, der har sjunget saa vel som han.

Montanus. Derfor kan han være meget ulærd.

Jeppe. Han præker ogsaa meget skiønt.

Montanus. Derfor kan han ogsaa være meget ulærd.

Nille. Ach nei, Hr. Søn! hvorledes kan den være ulærd, der præker vel?

Montanus. Jo vist, Morlille! alle ulærde Folk præker vel; thi, saasom de ikke kan sammenskrive noget af deres egne Hoveder, saa bruge de laante Prækener, og lære udenad brave Mænds Skrifter, som de undertiden ikke forstaaer selv; da derimod en lærd Mand ikke vil benytte sig af saadant, men vil sammenskrive af sit eget Hoved. Troe mig, at det er en almindelig Feil her i Landet, at man dømmer Studenteres Lærdom alt for meget af deres Prækener. Men lad de Karle disputere som jeg; det er en Prøvesteen paa Lærdom. Jeg kan disputere paa godt Latin, om hvilken Materie det skal være. Vil En sige, at dette Bord er en Lysestage, saa vil jeg forsvare det, det har jeg giort mangen ærlig Gang. Hør Farlille! vil I troe det, at den som drikker vel, er lyksalig?

Jeppe. Jeg troer snarere, han er ulyksalig, thi man kan drikke baade Forstand og Penge bort.

Montanus. Jeg vil bevise, at han er lyksalig. Qvicunqve bene bibit, bene dormit. Nei det er sandt, I forstaaer ikke Latin, jeg maa sige det paa Dansk: hvo som drikker vel, sover gierne vel, er det ikke sandt?

Jeppe. Det er sandt nok, naar jeg har en halv Ruus, sover jeg som en Hest.

Montanus. Hvo som sover vel, synder ikke, er det ogsaa ikke sandt?

Jeppe. Ja det er sandt nok, saa længe man sover, synder man ikke.

Montanus. Den som synder ikke, er lyksalig.

Jeppe. Det er og sandt.

Montanus. Ergo, den som drikker vel, er lyksalig, Morlille! jeg vil giøre Jer til en Steen.

Nille. Ja Snak, det er end mere kunstigt.

Montanus. Nu skal I faae det at høre. En Steen kan ikke flyve.

Nille. Nei det er vist nok, undtagen man kaster den.

Montanus. I kan ikke flyve.

Nille. Det er og sandt.

Montanus. Ergo er Morlille en Steen. (Nille græder.) Hvorfor græder Morlille?

Nille. Ach jeg er saa bange, at jeg blir til Steen; mine Been begynder alt at blive kolde.

Montanus. Giv Jer tilfreds, Morlille! jeg skal strax giøre Jer til Menneske igien. En Steen kan ikke tænke eller tale.

Nille. Det er sandt. Jeg veed ikke, om hun kan tænke, men tale kan hun ikke.

Montanus. Morlille kan tale.

Nille. Ja Gud skee Lov, som en stakkels Bondekone kan jeg tale.

Montanus. Godt. Ergo er Morlille ingen Steen.

Nille. Ach det giorde godt! Nu kommer jeg mig igien. Der vil min Troe stærke Hoveder til at studere. Jeg veed ikke, hvor deres Hierne kan holde det ud. Jacob, du skal herefter gaae din Broer til Haande, du har ikke andet at bestille; fornemmer dine Forældre, at du giør ham nogen Fortræd, da skal du faae saa mange Hug, som dit Liv kan taale.

Montanus. Morlille! jeg vilde gierne vænne ham af med den Vane at sige Du til mig; det er dog ikke anstændigt for en Bondedreng at dutte en lærd Mand; jeg vilde gierne, at han kaldte mig Monsieur.

Jeppe. Hør du vel, Jacob, naar du taler til din Broer herefter, skal du sige Monsør.

Montanus. Jeg vilde gierne, Degnen blev buden hid i Dag, at jeg kunde forsøge, hvad han duer til.

Jeppe. Ja nok, det skal skee

Montanus. Jeg vil imidlertid hen at besøge min Kiæreste.

Nille. Men jeg er bange, vi faaer Regn; Jacob kan bære Kappen efter Jer.

Montanus. Jacob!

Jacob. Ja Monsør!

Montanus. Kom og bær Kappen efter mig, jeg vil lidt ud i Byen. (Jacob gaaer efter ham med Kappen.)

Fierde Scene.

Jeppe. Nille.

Jeppe. Har vi ikke Glæde for den Søn, Nille?

Nille. Jo vist, der er ingen Skilling unyttig spildt paa ham.

Jeppe. Nu skal vi i Dag faae at høre, hvad Degnen duer til; men jeg er bange, at han ikke kommer, om han hører, at Rasmus Berg er her. Vi har ikke fornøden at lade ham det vide. Vi vil ogsaa bede Ridefogden hid; han er nok saa god at komme, thi han finder Smag i vort Øl.

Nille. Det er saa farligt, Mand! at tractere Ridefogden; det Slags Folk maa ikke vide vor Tilstand.

Jeppe. Jo saamænd maa han saa, det er hver Mand her i Byen bekiendt, at vi ere formuende Folk; naar vi svare vore Skatter og Landgilde, da kan Ridefogden ikke rykke et Haar af vort Hoved.

Nille. Ach hierte Mand! mon det skulde være for silde, at lade Jacob ogsaa studere? tænk engang, om han kunde blive saadan lærd Kaal, som hans Broer, hvilken Glæde vilde det være for deres gamle Forældre!

Jeppe. Nei Kone; det er nok med den ene, vi maae jo have En hiemme, som kan gaae os til Haande, og giøre vort Arbeide.

Nille. Ach! ved saadant Arbeide kan ikke fortienes meer end af Haanden i Munden. Rasmus Berg, som har studeret, kan ved sin Hierne udrette mere vort Huus til Nytte i en Time, end den anden i et Aar.

Jeppe. Det maa ikke hielpe, Morlille! vor Ager maa dyrkes, og vor Avling fortsættes, vi kan aldeles ikke undvære Jacob. See der kommer han tilbage.

Femte Scene.

Jacob. Jeppe. Nille.

Jacob. Ha, ha, ha, ha, ha, ha. Min Broer maa vel være en meget lærd Mand, men ogsaa en stor Taasse.

Nille. Din vanartige Skielm! kalder du din Broer en Taasse?

Jacob. Jeg veed ikke, hvad jeg skal kalde saadant, Morlille! Det regner, saa det helder ned, og han lar mig gaae med Kappen paa Armen efter sig.

Jeppe. Kunde du da ikke have været saa artig at have sagt: Monsør, det regner, vil ikke Monsør tage Kappen paa?

Jacob. Mig synes, det var meget underligt, Fallille! at jeg skulde sige til den Person, som Forældre har kostet saa mange Penge paa, at lære Viisdom og Artighed, naar der falder saadan Regn paa ham, at han blir vaad indtil Skiorten: det regner, Monsør, vil han ikke tage Kappen paa? Han havde jo ikke fornøden min Varsel, Regnen kunde jo nok vare ham derom.

Jeppe. Gik du da og bar Kappen den hele Vei paa Armen?

Jacob. Nei mare giorde jeg ikke, jeg svøbte mig smukt i Kappen, og derfor er mine Klæder ganske tørre. Det forstod jeg bedre, endskiøndt jeg ikke har sat saa mange Penge til paa at lære Viisdom. Jeg begreb strax det, endskiøndt jeg kiender ikke en Latine-Bogstav.

Jeppe. Din Broer har gaaet i Tanker, som grundlærde Folk gierne pleier.

Jacob. Ha ha, Drolen splide saadan Lærdom.

Jeppe. Tie stille, din Slyngel! eller du skal faae Skam paa din Mund. Hvad vil det sige, om din Broer gaaer saaledes i Tanker iblandt, naar han i mange andre Ting kan lade see sin Viisdom og Frugten af sine Studeringer.

Jacob. Frugten af sine Studeringer? Jeg skal fortælle videre, hvor det gik til paa vor Reise. Da vi kom til Jeronimuses Port, gik han lige til den Side, som Porthunden stod, som havde calfatret hans lærde Been, hvis jeg ikke havde trækket ham til den anden Side; thi Porthunde seer ingen Personer an, de skiær alle Folk over een Kam, som de ikke kiender, og bider i Fleng, hvilke Been de faaer fat paa, enten de ere latinske eller græske. Da vi kom ind i Gaarden, gaaer Monsør Rasmus Berg ind i Stolden i Tanker, og raaber: hei, er Jeronimus hiemme? men Køerne vendte alle Rumpen til ham, og ingen vilde svare et Ord. Jeg er vis paa, om nogen af dem havde kundet tale, de vilde have sagt: hvilken forbandet Taasse maa denne Kaal ikke være!

Nille. Ach, min hierte Mand! taaler du, at han bruger saadan Mund?

Jeppe. Jacob! du skal faae en Ulykke, dersom du taler saaledes meer.

Jacob. Fallille burde heller takke mig, som hialp ham til Rette, og bragte ham af Stolden ind i Stuen. Vil nu Fallille kun eftertænke, hvor det vilde gaae til, om saadan Kaal skulde giøre en lang Reise allene; thi jeg er vis paa, at om jeg ikke havde været med ham, havde han endnu staaet i Stolden, og faaet Køerne i Rumpen af lutter Lærdom.

Jeppe. Ei saa skal du og faae en Ulykke paa din kaade Mund; (Jacob løber, og Jeppe efter ham).

Nille. Hvilken forbandet Skielm! Jeg maa have Bud efter Fogden og Degnen, at min Søn kan have nogen at disputere med, naar han kommer tilbage.

Tredie Act.

Første Scene.

Nille. Montanus. Jeppe.

Nille. Min Søn Montanus blir noget længe borte; jeg vilde ønske, at han kom hiem, førend Fogden gaaer fra os, thi han har stor Lyst at tale med ham, og er curiøs for at spørge ham om et og andet, som. . . . Men der seer jeg ham komme. Velkommen tilbage, min kiære Søn! den gode Jeronimus blev vel ikke lidet glad ved at see Hr. Søn ved god Helbred efter saa lang Fraværelse?

Montanus. Jeg har ikke talt hverken med Jeronimus eller hans Datter, formedelst denne Knægt, som jeg faldt i Dispnt med.

Nille. Hvad var det for en Karl? det var maaskee Skolemesteren?

Montanus. Nei det var en fremmed Person, som reiser herfra i Dag. Jeg kiender ham nok, skiøndt jeg ingen Omgiængelse har havt med ham i Kiøbenhavn Jeg kan ærgre mig ihiel over de Folk, som bilder sig ind at have opsluget al Viisdom, og dog er Idioter. Jeg skal sige Morlille, hvori det bestaaer: Knægten har været et Par Gange ordinarius Opponens; deri bestaaer alle hans Merita. Men hvorledes forrettede han sine Partes? misere et haesitanter absque methodo. Da Praeses engang distingverede inter rem et modum rei, spurgte han: qvid hoc est? Slyngel! det skulde du have lært, anteqvam in arenam descendis. Qvid hoc est? quae bruta? en Karl der ignorerer distinctiones cardinales, og vil disputere publice!

Nille. Ei Hr. Søn skal ikke lægge saadant paa Hierte. Jeg kan høre af det, I fortæller, at det maa være en Nar.

Montanus. En Ignorant.

Nille. Det er intet visfere.

Montanus. En Idiot.

Nille. Jeg kan ikke mærke andet.

Montanus. Et qvidem plane hospès in philosophia. Lad den Hund lægge det fra sig; som han begik udi saa mange brave Folks Nærværelse.

Nille. Lod han noget gaae? derpaa skal man kiende et Sviin.

Montanus. Nei Morlille! han giorde det, som værre er, han confunderede offentlig materiam cum forma.

Nille. Han burde faae en Ulykke.

Montanus. Vil den Karl indbilde sig at kunne disputere?

Nille. Han maatte kunne Fanden.

Montanus. Ikke at tale om den Feil, han begik udi sit Proemio, da han sagde lectissimi et doctissimi Auditores!

Nille. Hvilken Nar det maa være!

Montanus. Sætter mig Lectissimus for Doctissimus, da dog Lectissimus er et Praedicat, man kan give en Deposituro.

Jeppe. Men fik min Søn da ikke tält med Jeronimus?

Montanus. Nei! ret som jeg vilde gàae ind i Stuen, saae jeg den Karl gaaende forbi Porten, og som vi kiendte hinanden, gik jeg hen at hilse ham, hvorpaa vi strax kom i Snak om lærde Sager, og endelig i Disput, saa jeg maatte sætte min Besøgelse op.

Jeppe. Jeg er saa bange, at Monsieur Jeronimus tar det ilde op, naar han hører, at min Søn har været i Gaarden, men gaaet bort uden at tale med ham.

Montanus. Ja jeg kan ikke hielpe det. Naar En griber Philosophien an, saa griber han mig an paa min Ære. Jeg holder vel af Mademoiselle Lisbed, men min Metaphysica, min Logica har Prioritet.

Nille. Ach, min hierte Søn! hvad hører jeg! har du forlovet dig med to andre Piger i Kiøbenhavn? det kan blive en forbandet Sag for Capitels-Retten.

Montanus. I forstaaer mig ikke; det er ikke saa meent. Det er ikke Piger, men tvende Videnskaber.

Nille. Ja det er andet. Men der kommer Ridefogden, vær nu ikke vred længer!

Montanus. Ham kan jeg ikke blive vred paa; det er en eenfoldig ulærd Mand, som jeg ikke kan komme i nogen Disput med.

Anden Scene.

Jeppe. Nille. Montanus. Jesper.

Jesper. Serviteur Monsieur! jeg gratulerer Ankomsten.

Montanus. Jeg takker, Hr. Ridefoged!

Jesper. Det er mig kiært, at vi har faaet saadan lærd Mand her i Byen. Det har vel kostet Ham mangen Hovedbryden, førend Han er kommen saa vidt. Jeg ønsker Jer ogsaa til Lykke, Jeppe Berg! med Jer Søn; nu har I faaet Glæde paa Jer gamle Alder.

Jeppe. Ja det er sandt,

Jesper. Men hør, min kiere Monsieur Rasmus, jeg vilde spørge Ham om noget.

Montanus. Mit Navn er Montanus.

Jesper (sagte til Jeppe). Montanus er det Rasmus paa Latin?

Jeppe. Ja det maa saa være.

Jesper. Hør, min kiære Monsieur Montanus Berg! jeg har hørt, at lærde Folk skal have saa underlige Meeninger. Er det sandt, at man holder for i Kiøbenhavn, at Jorden er rund? Her paa Bierget vil ingen troe det; thi hvor kan det være, efterdi Jorden synes saa ganske flak?

Montanus. Det kommer deraf, at Jorden er saa stor, at man ikke kan mærke dens Rundhed.

Jesper. Ja det er sandt, Jorden er stor, det er fast den halve Deel af Verden. Men hør Monsieur! hvor mange Stierner vilde der vel til at giøre en Maane?

Montanus. En Maane! Maanen er mod en Stierne, ligesom Peblinge-Søen mod hele Siælland.

Jesper. Ha ha ha ha, de lærde Folk ere aldrig rigtige i Hovedet. Jeg har min Troe hørt dem, der siger, at Jorden løber, og Solen staaer stille. Monsieur troer vel ikke det ogsaa?

Montanus. Ingen fornuftig Mand tvivler meer derom.

Jesper. Ha ha ha, skulde Jorden løbe, maatte vi jo falde iblandt og slaae Halsen i Stykker.

Montanus. Kan ikke et Skib løbe med Jer, uden at I slaaer Halsen itu?

Jesper. Men I siger jo, at Jorden løber omkring; skulde nu Skibet vende sig om, faldt da Folkene ikke udi Søen?

Montanus. Nei, jeg skal forklare Jer det tydeligere, hvis I vil have Taalmodighed.

Jesper. Jeg vil min Troe intet høre derom! jeg maatte jo være gal, om jeg troede saadant! Jorden skulde vælte sig om, og vi skulde ikke falde hovedkulds Fanden i Vold ned i Afgrunden. Ha ha ha! Men, min kiære Monsieur Berg! hvoraf kommer det, at Maanen er undertiden saa liden, undertiden saa stor?

Montanus. Om jeg nu siger Jer det, vil I dog ikke troe det.

Jesper. Ach vær saa god, og sig mig det!

Montanus. Det kommer deraf, at naar Maanen er voxen til, klipper man Stykker af den, for at giøre Stierner af.

Jesper. Det er min Troe curiøsk, jeg vidste det min Troe ikke tilforn. Dersom man klippede ikke Stykker af den, vilde den voxe alt for stor, og blive saa bred som hele Siælland. Naturen regierer dog alting meget viseligen. Men hvoraf kommer det, at Maanen varmer ikke saavel som Solen, da den dog er ligesaa stor?

Montanus. Det kommer deraf, at Maanen er intet Lys, men af samme mørke Materie som Jorden, der laaner sit Lys og Skin af Solen.

Jesper. Ha ha ha ha ha ha; lad os tale om noget andet, det er noget forstyrret Tøi, man kan blive catholsk i Hovedet deraf.

Tredie Scene.

Jeppe. Nille. Montanus. Jesper. Peer Degn.

Jeppe. Velkommen Peer! hvor godt Folk er, kommer godt Folk efter. Der seer I min Søn, som er nyelig kommen hiem.

Peer. Velkommen her, Monsieur Rasmus Berg!

Montanus. I Kiøbenhavn er jeg vant til at hedde Montanus; jeg beder, I vil kalde mig ligeledes.

Peer. Ja saamænd, det kan komme mig paa eet ud. Hvorledes staaer ellers til i Kiøbenhavn, deponerede der mange i Aar?

Montanus. Som der pleier.

Peer. Blev der nogen rejiceret i Aar?

Montanus. To a tree conditionaliter.

Peer. Hvem er Imprimatur i Aar?

Montanus. Hvad vil det sige?

Peer. Jeg mener, hvem er Imprimatur til Vers og Bøger, som gaaer i Trykken?

Montanus. Skal det være Latin?

Peer. Ja i min Tid var det godt Latin.

Montanus. Var det da godt Latin, saa maa det endnu være ligeledes. Men det har aldrig været Latin i den Meening, som I vil have det.

Peer. Jo min Troe er det godt Latin.

Montanus. Skal det da være et Nomen eller et Verbum?

Peer. Det er et Nomen.

Jesper. Det er ret, Peer! svar kun brav for Jer.

Montanus. Cujus declinationis er da Imprimatur?

Peer. Alle de Ord, som nævnes kan, henføres til otte Ting, som er: Nomen, Pronomen, Verbum, Principium, Conjugatio, Declinatio, Interjectio.

Jesper. Jo, jo! hør kun til Peer, naar han vil ryste sine Ærmer! det er ret, klem kun paa ham.

Montanus. Han svarer intet til det, jeg spør ham. Hvad har Imprimatur i Genitivo?

Peer. Nominativus Ala, Genitivus Alae, Dativus Alo, Vocativus Alo, Ablativus Ala.

Jesper. Jo, Jo, Monsieur Montanus! vi har saamænd ogsaa Folk her paa Bierget.

Peer. Det skulde jeg ogsaa meene; der deponerede min Troe andre Karle i min Tid, end nu omstunder; det var Karle, som lode sig rage to Gange om Ugen, og kunde alle scandere alle Slags Vers.

Montanus. Det er en mægtig Sag, saadant kan man nu giøre udi Anden-Lectie. Nu omstunder deponerer Karle fra Kiøbenhavns Skole, som kan giøre hebraiske og chaldaiske Vers.

Peer. Saa maae de ikke kunde meget Latin da?

Montanus. Latin! om I kom i Skolen nu, kunde I ikke komme høiere end i Sinke-Lectien.

Jesper. Siig ikke det, Montanus! Degnen er min Troe en brav studeret Mand, det har jeg hørt baade Herredsfogden og Amtsforvalteren sige.

Montanus. Maaskee de forstaae ligesaa lidet Latin, som han.

Jesper. Jeg hører dog, han svarer brav for sig.

Montanus. Han svarer jo ikke til det, jeg spør ham om. E qva Schola demissus es, mi Domine?

Peer. Adjectivum et Substantivum, genere, numero et caseo conveniunt.

Jesper. Han maaler ham min Troe Skieppen fuld; ret Peer! vi skal min Troe drikke en Pæl Brændeviin sammen.

Montanus. Dersom Hr. Foged vidste, hvad han svarede, skulde han lee sin Mave itu. Jeg spør ham, fra hvilken Skole han har deponered, og han svarer noget andet hen i Taaget.

Peer. Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Jesper. Jo, jo, nu vil hun min Troe ret gaae an, svar I nu dertil!

Montanus. Jeg kan ikke svare dertil, det er lutter Pølsesnak. Lad os tale Dansk sammen, som de andre kan forstaae, saa skal man strax faae at høre, hvilken Karl det er.

(Nille græder).

Jesper. Hvorfor græder I, Bedstemoder?

Nille. Jeg har saa ondt deraf, at min Søn skal give sig tabt i Latinen.

Jesper. Ach Bedstemoer! det er jo ingen Under. Peer er jo ogsaa meget ældre, end han, det er jo ingen Under. Lad dem nu tale Dansk da, som vi alle forstaae.

Peer. Ja nok, jeg er parat til, hvilken af Delene han vil. Vi vil give hinanden nogle Spørgsmaal; for Exempel, hvem var det, som skreg saa høit, at man kunde høre ham over den hele Verden?

Montanus. Jeg veed ingen, som skriger stærkere, end Æsle og Landsbye-Degne.

Peer. Snak! Kan man høre dem over hele Verden? Det var et Asen i Noæ Ark; thi hele Verden var i Arken.

Jesper. Ha, ha, ha, det er, min Troe, sandt; ha ha ha! der sidder et forslagen Hoved paa den Peer Degn.

Peer. Hvem slog den fierde Deel af Verden ihiel?

Montanus. Ei jeg svarer ikke til slige grove Spørgsmaal.

Peer. Det var Cain, som slog sin Broder Abel ihiel.

Montanus. Beviis, at der var ikke meer end fire Mennesker da til.

Peer. Beviis I, at der var flere.

Montanus. Det giøres ikke fornøden; thi affirmanti incumbit probatio, forstaaer I det?

Peer. Ja vist. Omnia conando docilis solertia vincit, forstaaer I det?

Montanus. Jeg er ikke klogere, som staaer her og disputerer med en Sinke. I vil disputere, og kan hverken Latin eller Dansk, langt mindre veed, hvad Logica er. Lad høre engang: qvid est Logica?

Peer. Post molestam senectutam, post molestam senectutam nos habebat humus.

Montanus. Vil din Slyngel fixere mig?
(Faaer ham i Haaret, de slaaes).

Peer (echapperer, og raaber:) Sinke! Sinke!
(De gaae alle ud, foruden Fogden).

Fierde Scene.

Jesper. Jeronimus.

Jeronimus. Hans Tiener, Hr. Foged! skal jeg finde Ham her? jeg kommer at see min tilkommende Svigersøn Rasmus Berg.

Jesper. Nu kommer han strax; det var Skade, at I ikke kom en halv Time tilforn, saa skulde I have hørt ham og Degnen disputere sammen.

Jeronimus. Hvorledes løb det af?

Jesper. Skam faae Peer Degn, han er slemmere, end jeg havde tænkt; jeg mærker nok, at han ikke har glemt noget, hverken af sin Latin eller Hebraisk.

Jeronimus. Jeg troer det nok, thi han har vel ingen Tid vidst meget deraf.

Jesper. Siig ikke det, Monsieur Jeronimus! der sidder en forbandet Mund paa ham. Det er virkelig en Lyst, at høre den Mand snakke Latin.

Jeronimus. Det er meer, end som jeg havde ventet. Men hvordan seer min Svigersøn ud?

Jesper. Han seer forbandet lærd ud; I skulde neppe kiende ham igien. Han har ogsaa et andet Navn.

Jeronimus. Et andet Navn! hvad hedder han da?

Jesper. Han kalder sig Montanus, hvilket skal være det samme som Rasmus paa Latin.

Jeronimus. Ei fy, det er hæsligt. Jeg har kiendt mange, der saaledes har forandret deres christne Navne, men det har aldrig gaaet dem vel i Verden. Jeg kiendte En, for nogle Aar, der var døbt Peer, og vilde siden fornye sin Mynt, da han var bleven til

noget, og lod sig kalde Peiter. Men den Peiter kom ham dyrt nok at staae; thi han brød sit Been, og døde i stor Elendighed. Vor Herre taaler ikke saadant, Hr. Foged!

Jesper. Det kan være med Navnet, hvad det være vil, men det staaer mig aldeles ikke an, at han har saa selsomme Meeninger udi Troen.

Jeronimus. Hvad har han da for Meeninger?

Jesper. Ei det er forskrækkeligt! Haarene reiser sig paa Hovedet, naar jeg tænker derpaa. Jeg kan ikke erindre alt, hvad jeg hørte; men det veed jeg, at han blandt andet sagde: at Jorden var rund. Hvad kan jeg kalde saadant, Monsieur Jeronimus? det er jo ikke andet, end at kuldkaste al Religion og føre Folk af Troen? En Hedning kan jo ikke tale værre.

Jeronimus. Han maa kun have sagt det af Skiemt.

Jesper. Det er noget grovt at skiemte saaledes. See! der kommer han selv.

Femte Scene.

Montanus. Jeronimus. Jesper.

Montanus. Velkommen min kiære Svigerfar! Det er mig kiært at see Ham ved god Helbred.

Jeronimus. Helbreden kan ikke være synderlig hos Folk af min Alder.

Montanus. I seer dog hiertelig vel ud.

Jeronimus. Synes Jer det?

Montanus. Hvordan lever Jomfrue Lisbed?

Jeronimus. Vel nok.

Montanus. Men hvad er paa Færde? mig synes, min kiære Svigerfar, at I svarer mig saa koldsindig.

Jeronimus. Jeg har vel ikke Aarsag til andet.

Montanus. Hvad ondt har jeg da giort?

Jeronimus. Mig er sagt, at I har saadanne egne Meeninger; Folk skulde jo tænke, at I var gal eller catholsk i Hovedet;

thi hvorledes kan et fornuftigt Menneske falde til den Daarlighed, at sige Jorden er rund?

Montanus. In profecto er hun rund, jeg maa sige det, som Sanden er.

Jeronimus. Det maa være Pokker ikke Sanden! saadant kan umueligt andet end komme fra Fanden, som er Løgnens Fader. Jeg er vis paa, at der er ikke et Menneske her i Byen, der jo fordømmer saadan Meening; spør kun Fogden, som er en fornuftig Mand, om han ikke er af samme Meening med mig.

Jesper. Det kan endelig komme mig paa eet ud, enten hun er lang eller rund; men jeg maa troe mine egne Øine, som viser mig, at Jorden er flak som en Pandekage.

Montanus. Det kan ogsaa komme mig paa eet ud, hvad Tanke Fogden eller de andre her i Byen har derom, men det veed jeg, at Jorden er rund.

Jeronimus. Hun er Pokker ikke rund. Jeg troer, I er gal. I har jo Øine i Hovedet, saavel som andre Mennesker.

Montanus. Det er jo bekiendt, min kiære Svigerfar, at der boer Folk lige under os, som vender deres Fødder mod vore.

Jesper. Ha, ha, ha, hi, hi, hi, ha, ha, ha.

Jeronimus. Ja Fogden maa nok lee; thi han har virkelig en Skrue løs i Hovedet. Forsøg I kun at gaae her under Taget, og vend Hovedet ned, og see saa til, hvorledes det vil løbe af.

Montanus. Det er en ganske anden Sag, Svigerfar! thi. . . .

Jeronimus. Jeg vil aldeles ikke være Jer Svigerfar. Jeg har min Datter kiærere, end at jeg skulde give hende saaledes bort.

Montanus. Jeg har Jer Datter saa kiær, som min egen Siæl, det er vist: men at jeg skulde kuldkaste Philosophien for hendes Skyld, og drive min Forstand i Landflygtighed, det er meer, end I kan begiære.

Jeronimus. Ha, ha, jeg hører, at I har anden Kiær-

lighed i Hovedet. I maa gierne beholde Jer Lucie eller Sophie. Jeg skal saamænd ikke nøde min Datter paa Jer.

Montanus. I forstaaer mig ikke ret; Philosophien er ikke andet, end en Videnskab, som har aabnet Øinene paa mig, saavel herudi, som udi andet.

Jeronimus. Den har snarere forblindet baade Øinene og Forstanden. Hvormed kan I giøre saadant godt?

Montanus. Det er noget, som er ufornødent at bevise. Ingen lærde Folk tvivler meer derom.

Jesper. Da tilstaaer, min Troe, aldrig Peer Degn Jer saadant.

Montanus. Peer Degn! ja det er en feed Karl. Jeg er daarlig, at jeg staaer her og taler om Philosophie med Jer. Men for at fornøie Monsieur Jeronimus, vil jeg dog fremføre et Par Beviis, nemlig: først, af reisende Folk, hvilke, naar de komme et Par tusinde Mile herfra, har de Dag, naar vi har Nat, seer anden Himmel, andre Stierner.

Jeronimus. Er I gal, er der meer end een Himmel, og een Jord?

Jesper. Ja Monsieur Jeronimus! der ere tolv Himle, den ene høiere end den anden, indtil man kommer til Chrystal-Himmelen; derudi har han saavidt Ret.

Montanus. Ach qvantae tenebrae!

Jeronimus. Da har jeg i min Ungdom sexten Gange været til Kieler Omslag, men saa sandt som jeg er en ærlig Mand, om jeg har seet nogen anden Himmel, end den, vi her have.

Montanus. I maa reise sexten Gange saalangt, Domine Jeronyme! førend I kan mærke saadant; thi. . . .

Jeronimus. Hold op med den Snak, den har ingensteds hiemme. Lad os høre det andet Beviis.

Montanus. Det andet Beviis tages af Solens og Maanens Formørkelse.

Jesper. Nei hør nu engang! nu blir han reent gal.

Montanus. Hvad meener I vel, at Formørkelse er?

Jesper. Formørkelse er visse Tegn, som sættes paa Solen og Maanen, naar der skal skee nogen Ulykke paa Jorden; hvilket jeg kan bevise af egne Exempler, saaledes: da min Hustrue foer Ade for tree Aar siden, og da min Datter Giertrud døde, var der begge Gange Formørkelse tilforn.

Montanus. Ach jeg maa blive gal over saadan Snak.

Jeronimus. Fogden har Ret, thi der skeer aldrig Formørkelse, uden den har noget at betyde. Da sidste Formørkelse skedte, syntes alting at være vel, men det varede ikke længe; thi fiorten Dage derefter fik vi Tidende fra Kiøbenhavn, at der var paa eengang sex rejicerede til Attestats, alle fornemme Personer, og blandt dem to Provste-Sønner. Hører man ikke ondt paa eet Sted efter en saadan Formørkelse, saa faaer man det vist nok at høre paa et andet Sted.

Montanus. Det er vist nok! thi der gaaer aldrig nogen Dag forbi, der skeer jo nogen Ulykke i Verden. Men hvad disse Personer er angaaende, da har de ikke behov at skylde paa Formørkelse, thi havde de læset bedre over, havde de nok gaaet frie.

Jeronimus. Hvad er da Formørkelse i Maanen!

Montanus. Det er ikke andet, end Jordens Skygge, som betager Maanen Solens Skin; og saasom Skyggen er rund, saa sees deraf, at Jorden er rund iligemaade. Det gaaer altsammen naturligviis til, thi man kan udregne Formørkelser, og derfor er det Giækkerie at sige, at saadant er foregaaende Tegn for Ulykke.

Jeronimus. Ach Hr. Foged! jeg faaer ondt. I en ulyksalig Tid lod Jere Forældre Jer studere.

Jesper. Ja han er noget nær ved at blive Atheist. Jeg maa have Peer Degn i Færd med ham igien. Det er en Mand, som taler med Eftertryk. Han skal nok overbevise Jer, enten I vil paa Latin eller Græsk, at Jorden (Gud skee Lov!) er saa flak, som min Haand. Men der kommer Madame Jeronimuses med hendes Datter.

Siette Scene.

Magdelone. Lisbed. Jeronimus. Montanus. Jesper.

Magdelone. Ach min hierte Svigersøn! det er mig en Glæde, at see Jer kommen tilbage med god Helbred.

Lisbed. Ach, min Hierte! lad mig omfavne dig!

Jeronimus. Sagt, sagt, mit Barn! ikke saa ivrig.

Lisbed. Maa jeg ikke omfavne min Kiereste, som jeg ikke har seet i nogle Aar?

Jeronimus. Bliv fra ham, siger jeg dig, du faaer ellers Hug.

Lisbed (grædende). Jeg veed jo, at der er giort offentlig Forlovelse imellem os?

Jeronimus. Det er rigtig nok, men der er kommen nogen Urigtighed i den Sag siden. (Lisbed græder). Du skal vide, mit Barn, at da han blev forlovet med dig, var han et skikkeligt Menneske, og en god Christen; men nu er han en Kiettere og Sværmere, som fortiener heller at indføres i et Litani, end udi Svogerskab med os.

Lisbed. Er det ikke andet, min hierte Faer! saa skal vi nok komme til Rette.

Jeronimus. Bliv fra ham, siger jeg.

Magdelone. Hvad vil dette sige, Hr. Fogeb?

Jesper. Det er galt nok, Madam! han fører falsk Lærdom her ind i Byen, siger, at Jorden er rund, og andet deslige, som jeg blues ved at tale om.

Jeronimus. Synes Jer ikke, at de gode gamle Forældre ere at beklage, der har kostet saa mange Penge paa ham?

Magdelone. Ei! ikke andet! hvis han har Kierlighed til vor Datter, saa staaer han nok fra sin Meening, og siger, at Jorden er flak, for hendes Skyld.

Lisbed. Ach, min Hierte! siig for min Skyld, at den er flak.

Montanus. Jeg kan ikke føie Jer deri saa længe som jeg har min fulde Fornuft. Jeg kan jo ikke give Jorden anden Skikkelse, end den af Naturen har. Jeg vil sige og giøre for Jer Skyld, alt hvad mig muligt er, men jeg kan ingenlunde føie Jer derudi; thi skulde mine Ordensbrødre faae at vide, at jeg havde statueret saadant, vilde jeg af dem holdes for en Nar, og blive foragtet; tilmed staaer vi lærde Folk aldrig fra vore Meeninger, men forsvarer, hvad vi eengang har sagt, til den yderste Draabe af vort Blækhorn.

Magdelone. Hør Mand! jeg finder dette aldeles ikke af den Vigtighed, at vi derfor skulde ophæve Partiet.

Jeronimus. Og jeg skulde formedelst saadant søge Skilsmisse mellem dem, om de end vare virkeligen gifte.

Magdelone. Jeg vil, min Troe, ogsaa have noget at sige herudi; thi er hun Jer Datter, saa er hun ogsaa min.

Lisbed (grædende). Ach, min Hierte! siig dog, at den er flak.

Montanus. Jeg kan profecto ikke.

Jeronimus. Hør, Kone! Du maa vide, at jeg er Mand i Huset, og at jeg er hendes Faer.

Magdelone. Du maa ogsaa vide, at jeg er Kone i Huset, og at jeg er hendes Moer.

Jeronimus. Jeg meener, at en Faer er altid meer end en Moer.

Magdelone. Og jeg meener nei; thi at jeg er hendes Moer, derom kan Ingen tvivle; men om J. . . . ja jeg vil ikke sige meer, thi jeg ivrer mig.

Lisbed (grædende). Ach, min Hierte! kan J dog ikke sagte for min Skyld sige, at den er flak.

Montanus. Jeg kan ikke, min Dukke; nam contra naturam est.

Jeronimus. Hvad vil du sige dermed, min Kone? Er

jeg ikke hendes Faer, saavelsom du er hendes Moer? Hør Lisbed, er jeg ikke din Faer?

Lisbed. Jeg troer jo, thi min Moer siger det. Jeg troer, at I er min Faer, men jeg veed, at hun er min Moer.

Jeronimus. Hvad synes Jer om den Snak, Hr. Foged!

Jesper. Jeg kan ikke sige, at Mammesellen har Uret deri; thi. . . .

Jeronimus. Det er nok, kom lad os gaae. Vær forsikkret om, min gode Rasmus Berg! at I aldrig faaer min Datter, saa længe I blir i Jere Vildfarelser.

Lisbed (grædende). Ach, min Hierte! sig dog, at den er flak.

Jeronimus. Fort, fort paa Dør!

(De Fremmede gaae alle bort).

Fierde Act.

Første Scene.

Montanus (allene).

Her har jeg været plaget en heel Time med mine Svigerforældre, som med Suk og Graad vil bevæge mig at staae fra min Meening; men de kiender ikke Erasmum Montanum ret. Ikke om jeg kunde blive Keiser, vilde jeg staae fra det, jeg eengang har sagt. Jeg elsker Mademoiselle Elisabeth, det er sandt; men at jeg for hendes Skyld opoffrer Philosophien, og staaer fra det, jeg eengang offentlig har sustineret, det skeer aldrig. Jeg haaber dog, at det skal blive godt, og at jeg skal faae min Kiereste uden min Reputations Fortabelse: thi, naar jeg faaer Leilighed at tale med Jeronimus, skal jeg saa tydelig bevise ham sine Vildfarelser, at han skal finde sig deri. Men der seer jeg Degnen og Ridefogden komme fra mine Forældre.

Anden Scene.

Jesper. Peer. Montanus.

Jesper. Min kiære Monsieur Montanus! vi var havt et stærkt Arbeid i Dag for Jer Skyld.

Montanus. Hvad er det?

Jesper. Vi have løbet imellem Jere Forældre og Svigerforældre for at mægle en Fred.

Montanus. Ja hvad har I da udrettet? Vil min Svigerfar lade sig sige?

Jesper. De sidste Ord, han sagde til os, var disse: der har aldrig været noget Kietterie i vor Familie. Hils kun Rasmus Berg (jeg siger kun lige hans Ord, thi han sagde ikke Montanus Berg engang) hils kun Rasmus Berg, sagde han, og siig ham, at jeg og min Hustrue ere begge skikkelige og gudfrygtige Folk, som heller vrider Halsen om paa vor Datter, end giver hende til En, der siger at Jorden er rund, og fører falsk Lærdom her ind i Byen.

Peer. Sandt at sige, saa har vi altid havt en reen Troe her paa Bierget, og Monsieur Jeronimus har ikke stor Uret derudi, at han vilde hæve op dette Svogerskab.

Montanus. I Godtfolk! hilser Monsieur Jeronimus igien, og siig ham, at han giør Synd derudi, at han vil tvinge mig, at staae fra det, som jeg eengang har sagt, hvilket er mod Leges scholasticas og Consvetudines laudabiles.

Peer. Ei Dominus! vil I forlade Jer smukke Kiæreste for saa ringe Ting? Alle Mennesker vil tale ilde derom.

Montanus. Den gemeene Mand, Vulgus, vil tale ilde derom; men mine Commilitones, mine Kammerater vil løfte mig op til Skyerne for min Bestandighed.

Peer. Holder I det da for Synd, at sige, Jorden er flak eller lang?

Montanus. Nei det giør jeg ikke; men jeg holder det for en Skam og Vanære for mig, som er en Baccalaureus Philo-

sophiae, at staae fra, hvad jeg eengang publice har sustineret, og at giøre noget, som er Ordenen uanstændigt; min Pligt er at see til, ne qvid detrimenti patiatur respublica Philosophica.

Peer. Men naar I kan overbevises, at det er falsk, som I troer, holder I det da for en Synd, at staae fra Jer Meening?

Montanus. Beviis mig, at det er falsk, og det methodice.

Peer. Det er mig en let Sag. Her boer nu saa mange brave Folk her i Byen: først Jer Svigerfar, som har bragt sig frem allene ved Pennen; dernæst jeg uværdig, som har været Degn udi fiorten samfulde Aar; siden denne gode Mand Ridefogden, foruden Sognefogden, og adskillige andre brave boesiddende Mænd, der har svaret deres Skat og Landgilde, baade udi onde og gode Tider.

Montanus. Det vil blive en forbandet Syllogismus. Hvor vil vel al den Snak hen.

Peer. Nu kommer jeg strax til det, jeg vil sige. Spørg nu enhver af disse gode Mænd, som boer her i Byen, og hør, om nogen skal holde med Jer derudi, at Jorden er rund. Jeg veed, man maa jo troe mere, hvad saa mange siger, end een allene. Ergo har I Uret.

Montanus. I maa tage hele Biergets Folk hid, og lade dem opponere baade mod den Materie, og andre; jeg skal binde Munden paa dem alle. Slige Folk har ingen Troe; de maae troe, hvad jeg og andre Folk siger.

Peer. Men om I vilde sige, at Maanen var af grøn Ost, skulde de ogsaa troe det?

Montanus. Ja hvad andet? Siig mig, hvad troer Folk her, at I er?

Peer. De troer, at jeg er en god ærlig Mand, og Degn her paa Stedet; hvilket er sandt.

Montanus. Og jeg siger, det er Løgn. Jeg siger, I er en Hane, og skal bevise det saa klart, som to og tree er fem.

Peer. I skal bevise Diævelen! Hvad nu, er jeg en Hane? hvormed vil I giøre det godt?

Montanus. Kan I sige mig noget, som kan befrie Jer derfra?

Peer. Først kan jeg jo tale, en Hane kan ikke tale: Ergo, er jeg ikke en Hane.

Montanus. Talen giør intet til Sagen. En Papegøie, en Stær kan og tale, derfor er de just ikke Mennesker.

Peer. Jeg kan bevise det af andet end af Talen. En Hane har ingen menneskelig Forstand, jeg har menneskelig Forstand, ergo er jeg ingen Hane.

Montanus. Proba minorem.

Jesper. Ei tal Dansk.

Montanus. Jeg vil, at Han skal bevise sig at have Forstand som et Menneske.

Peer. Hør, jeg forretter jo mit Embede upaaklageligt.

Montanus. Hvilke ere de fornemmeste Poster udi Jer Embede, hvoraf I beviser en menneskelig Forstand?

Peer. 1) Forsømmer jeg aldrig at ringe til Messe paa bestemte Tider.

Montanus. En Hane forsømmer ei heller at gale og give Tiderne tilkiende, og advare Folk, naar de skal staae op.

Peer. 2) Synger jeg saa vel, som nogen Degn udi hele Siælland.

Montanus. Vor Hane galer saa vel, som nogen Hane udi Siælland.

Peer. Jeg kan støbe Voxlys, det kan ingen Hane giøre.

Montanus. En Hane derimod kan giøre Æg, hvilket I ikke kan giøre. Seer I da vel, at I af Forstand udi Jer Embede ikke kan bevise, at I er bedre end en Hane. See ogsaa i kort Begreb, hvilken Eenstemmelse der er imellem Jer og en Hane. En Hane har en Kam i Hovedet, I bær ogsaa Takker udi Panden; en Hane galer, I galer ogsaa; en Hane giør sig til af sin Røst, og bryster sig, I ligeledes; en Hane varer ad, naar det

er Tid at staae op, I, naar det er Tid at gaae i Messe. Ergo er I en Hane. Har I ellers noget at sige?

(Peer Degn græder.)

Jesper. Ei græd ikke Peer, hvad vil I agte saadant?

Peer. Det er, gid jeg faae en Ulykke, lutter Løgn. Jeg kan skaffe Attester fra hele Byen, at jeg er ingen Hane, eller at nogen af mine Forældre har været andet end christne Mennesker.

Montanus. Refuteer da denne Syllogismum, qvem tibi propono. En Hane har disse Egenskaber, hvorved den kiendes fra andre Dyr: Den vækker Folk ved Lyd, naar de skal staae op; giør Timerne tilkiende; bryster sig af sin Stemme; fører Takker udi Hovedet. I har samme Egenskaber; Ergo er I en Hane. Refuteer mig det Argument.

(Peer græder igien).

Jesper. Kan ikke Degnen binde Munden til paa Jer, saa kan jeg.

Montanus. Lad høre Jere Argumenter da.

Jesper. 1) Finder jeg i min Samvittighed, at Jer Meening er falsk.

Montanus. Efter en Fogeds Samvittighed kan man ikke fælde Dom i alle Sager.

Jesper. 2) Siger jeg, at alt, hvad I har talt, er lutter Løgn.

Montanus. Beviis det!

Jesper. 3) Er jeg en brav Mand, hvis Ord har altid staaet til Troende..

Montanus. Med al den Snak lar man sig ikke nøie.

Jesper. 4) Siger jeg, at I har talt som en Carnali, og at Tungen burde skiæres af Jer Mund.

Montanus. Endnu hører jeg intet Beviis.

Jesper. Og endelig for det femte, vil jeg til Overflod bevise Jer over, enten I vil i Kaarde eller tørre Hug.

Montanus. Nei jeg er en Tiener af begge Dele; men saalænge I vil kun disputere med Munden, skal I finde, at jeg

kan forsvare ikke allene de Ting, jeg har sagt, men ogsaa andet. Kom an, Hr. Foged, jeg vil bevise af den sunde Logica, at I er en Tyr.

Jesper. I skal bevise Fanden!

Montanus. Vil I kun have Taalmodighed at høre mit Argument.

Jesper. Kom Peer! lad os gaae.

Montanus. Saaledes beviser jeg det: Qvicunqve .... (Jesper skriger og holder for hans Mund). Har I ikke Lyst til at høre mit Beviis denne Gang, saa kan I møde mig en anden Gang, paa hvilket Sted I behager.

Jesper. Jeg er for god at have Omgiængelse med saadan Sværmer. (Gaaer ud med Peer).

Montanus. Med disse Folk kan jeg disputere med Koldsindighed, hvorvel de siger mig haarde Ord. Jeg blir ikke hidsig, med mindre jeg disputerer med Folk, som bilder sig ind at forstaae methodum disputandi, og være ligesaa stærke i Philosophien som jeg. Derfor var jeg ti Gange saa ivrig, da jeg disputerede mod den Student i Dag; thi han havde dog noget Skin af Lærdom. Men der kommer mine Forældre.

Tredie Scene.

Jeppe. Nille. Montanus.

Jeppe. Ach, min kiære Søn! tag ikke saa afsted, og læg dig ikke ud med alle Folk. Ridefogden og Degnen, som efter vor Begiæring toge sig paa, at slutte Fred imellem dig og din Svigerfar, fornemmer jeg, er bleven giort Spot af; hvad duer saadant til, at giøre Godtfolk til Tyre og Haner?

Montanus. Derfor har jeg studeret, derfor har jeg lagt mit Hoved i Blød, at jeg kan sige, hvad jeg vil, og forsvare det.

Jeppe. Mig synes, det var bedre aldrig at have studeret paa den Maade.

Montanus. Holdt Jer Mund, gamle Mand!

Jeppe. Du vil vel ikke slaae dine Forældre?

Montanus. Om jeg giorde det, vilde jeg og forsvare det for hele Verden.

(De gaae grædende ud).

Fierde Scene.

Montanus. Jacob.

Montanus. Jeg staaer ikke fra mine Meeninger, om de blev galne tilsammen; men hvad vil du, Jacob?

Jacob. Jeg har et Brev til Monsøren.

Montanus (tager og læser Brevet). (Jacob gaaer ud).

Min allerkiæreste Ven!

Jeg havde aldrig kunnet bilde mig ind, at du saa let skulde forlade den, som udi saa mange Aar har baaret saadan bestandig og uforfalsket Kiærlighed til dig. Jeg kan sige dig det for vist, at min Fader er saa forpikket mod den Meening, at Jorden er rund, og holder det for saa stor Troes-Artikel, at han aldrig giver mig bort til dig, med mindre du bifalder hans og andre Godtfolks Troe her i Byen. Hvad kan det nytte dig, enten Jorden er lang, rund, ottekantet eller fiirkantet? Jeg beder dig for al den Kiærlighed, jeg har baaret til dig, at du beqvemmer dig til den Troe, som vi saa lang Tid har befundet os saa vel efter her paa Bierget; hvis du ikke føier mig herudi, da vær vis paa, at jeg græmmer mig til døde, og at hele Verden vil have Afskye for dig, som har været Aarsag til dens Død, der har elsket dig som sin egen Siæl.

Elisabeth Jeronimus Datter,
med egen Haand.

Ach, Himmel! dette Brev bevæger mig, og bringer mig i stor Tvivlraadighed, saa at jeg maa sige med Poeten;

- - - - - - - - - - - - utqve securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Qvo cadat, in dubio est, omniqve a parte timetur,
Sic animus. - - - - - - - - - - - - - - -

Paa den ene Side staaer Philosophien, som byder mig holde

Stand; paa den anden Side, min Kiæreste, der bebreider mig min Koldsindighed og Utroskab. Men skulde Erasmus Montanus af nogen Ting lade sig bevæge at staae fra sin Meening, som hidindtil har været hans Hoveddyd? Nei vist ingenlunde; dog her er jo Nød, som bryder alle Love? Hvis jeg herudi ikke beqvemmer mig, saa giør jeg mig selv og min Kiæreste ulykkelig; hun græmmer sig ihiel af Sorg, og al Verden vil hade mig, og bebreide mig min Utroeskab. Skulde jeg forlade den, der udi mange Aar har baaret en saadan oprigtig Kiærlighed til mig? Skulde jeg være Aarsag til hendes Død? Nei det kan ikke skee. Dog betænk dig, hvad du giør, Erasme Montane, Musarum et Apollinis pulle! Her har du Leilighed at lade see, at du est en ret Philosophus; jo større Faren er, jo større Laurbærkrandse erhverver du inter Philosophos. Tænk hvad dine Commilitones vil sige, naar de faaer saadant at høre: det er ikke den Erasmus Montanus meer, der hidindtil har forsvaret sin Meening til yderste Blodsdraabe. Om gemeene og ulærde Folk bebreider mig Utroeskab imod min Kiæreste, saa vil Philosophi derimod løfte mig op til Skyerne. Just det, som beskiæmmer mig hos hine, kroner mig med Ære hos disse. Jeg maa derfor staae imod denne Fristelse. Jeg staaer imod den. Jeg overvinder den. Jeg har alt overvundet den. Jorden er rund. Jacta est alea. Dixi. (Raaber paa Jacob). Jacob! det Brev, som du leverede mig fra min Kiæreste, har intet virket hos mig. Jeg blir ved, hvad jeg har sagt, Jorden er rund, og den skal aldrig blive flak, saalænge mit Hoved er oppe.

Jacob. Jeg holder ogsaa for, at Jorden er rund, men om En gav mig en Kommenskringle for at sige, at den er lang, sagde jeg, den var lang; thi det kan skille mig lige meget.

Montanus. Det kan være dig anstændigt, men ikke en Philosopho, hvis Hoveddyd er at forsvare til det Yderste det, han eengang har sagt. Jeg vil offentlig disputere derom her i Byen, og fordre ud alle, som har studeret.

Jacob. Men maatte jeg spørge Monsør om een Ting; om I vinder i Disputatsen, hvad vil da følge deraf?

Montanus. Der følger saa meget deraf, at jeg har den Ære at vinde, og passere for en lærd Mand.

Jacob. Monsør vil sige: en snaksom Mand; thi at Viisdom og Snaksomhed er ikke det samme, har jeg mærket af Folk her i Byen. Rasmus Hansen, som altid fører Ordet, og som ingen kan staae sig mod udi Munden, holdes af andre kun at have god jevn Gaaseforstand. Sognefogden Niels Christensen derimod, som taler lidt, og giver sig altid tabt, holdes for at kunne forestaae en Herredsfogeds Embede.

Montanus. Nei hør mig engang til den Slyngel, han vil, min Troe, raisonere med!

Jacob. Monsør maa ikke tage det ilde op, jeg taler kun efter min eenfoldige Forstand, og spør kun for at lære. Jeg vilde gierne vide, naar Monsøren vinder Disputationen, om Peer Degn da strax blir forvandlet til en Hane?

Montanus. Hvilken Snak! han blir derfor den samme, som han var.

Jacob. Ei saa taber jo Monsør da?

Montanus. Jeg vil ikke indlade mig i Disput med en Bondeslyngel, som du est! Hvis du forstod Latin, saa skulde jeg strax fornøie dig. Jeg er ikke øvet i at disputere paa Dansk.

Jacob. Det er at sige, Monsøren er bleven saa lærd, at han ikke meer kan forklare sin Meening paa sit Moers-Maal.

Montanus. Holdt din Mund, audacissime Juvenis! hvorfor skulde jeg giøre mig Umage, at forklare min Meening for grove og gemeene Folk, som ikke engang veed, hvad universalia entia rationis, og formae substantiales er, langt mindre andet. Det er jo absurdissimum at villeprække for den Blinde om Farverne. Vulgus indoctum est monstrum horrendum informe, cui lumen ademptum. Der var en Mand for nyelig, som dog var ti Gange lærdere, end du, der vilde disputere med mig, men da jeg fornam, at han ikke vidste, hvad qvidditas var, slog jeg ham det reent af.

Jacob. Hvad vil det ellers sige qvidditas? Var det ei saa?

Montanus. Det veed jeg nok, hvad det vil sige.

Jacob. Monsør veed det kanskee selv, men kan ikke forklare det for andre. Da er det Lille, jeg forstaaer, saadant, som alle Mennesker kan begribe, naar jeg siger dem det.

Montanus. Ja du est en lærd Karl, Jacob! hvad veedst Du?

Jacob. Men om jeg kunde bevise, at jeg var lærdere end Monsøren er?

Montanus. Det gad jeg gierne høre.

Jacob. Den som studerer paa de vigtigste Ting, meener jeg, har den grundigste Lærdom.

Montanus. Ja, det er ret nok.

Jacob. Jeg studerer paa Avling og Jordens Dyrkning, derfor er jeg lærdere, end Monsøren er.

Montanus. Saa holder du grovt Bonde-Arbeid for det vigtigste?

Jacob. Jeg veed ikke, men det veed jeg, at om vi Bønder vilde ogsaa tage en Pen, eller et Stykke Kride i Haanden, og maale, hvor langt der er til Maanen, da vilde I Høilærde snart faae en Ulykke i Jere Maver. I Lærde drive Tiden bort med at desputere, om Verden er rund, fiirkantet eller ottekantet; og vi studere paa, at holde Jorden vedlige. Seer Monsør nu da, at vor Studeren er nyttigere og vigtigere end Jeres, og derfor, at Niels Christensen er den lærdeste Mand her i Byen, eftersom han har forbedret sin Jord saaledes, at en Tønde Hartkorn deraf er tredive Rigsdaler bedre, end i hans Formands Tid, som sad hele Dagen med en Pibe Tobak i Munden, besmurte og krølledes Doctor Arent Hvitfelds Krønike eller Postil.

Montanus. Ach jeg døer! det er Fanden kiinbarlig, som taler. Jeg har aldrig tænkt min Livstid, at der kunde ligge slige Ord i en Bondedrengs Mund; thi hvorvel alt det, du har talt, er falsk og ugudeligt, saa er det dog en ugemeen Tale for En af din Stand. Siig mig fort, af hvem du har lært saadan Snak?

Jacob. Jeg har ikke studeret, Monsør! men Folk siger, at jeg har et godt Hoved. Landsdommeren kommer aldrig her til Byen, han har jo strax Bud efter mig. Han har sagt hundrede Gange til mine Forældre, at de burde holde mig til Bogen, og at der kunde blive noget stort af mig. Naar jeg intet har at bestille, gaaer jeg og speculerer. Forgangen giorde jeg et Vers over Morten Nielsen, som drak sig ihiel.

Montanus. Lad mig høre det Vers!

Jacob. I maa da vide det først, at samme Mortens Far og Far-Far var begge Fiskere, og druknede paa Vandet. Verset var saadan:

Her under Morten Nielsen staaer,
Som for at træde sin' Forfædres Fodspor,
Der døde paa Vandet som Fiskere,
Sig udi Brændeviin druknede.

De Vers maatte jeg læse for Landsdommeren forgangen Dag, som lod dem skrive, og gav mig to Mark derfor.

Montanus. Verset, skiøndt det er formaliter meget slet, saa er det materialiter ypperligt. Prosodien, som er det fornemmeste, fattes.

Jacob. Hvad vil det sige?

Montanus. Somme Linier har ikke Pedes nok, eller Fødder at gaae paa.

Jacob. Fødder! det har, min Troe, paa nogle Dage løbet hele Landet over.

Montanus. Jeg mærker, at du har et forslaget Hoved, jeg vilde ønske at du havde studeret, og forstod din Philosophiam instrumentalem, saa skulde du respondere under mig. Kom, lad os gaae.

Femte Act.

Første Scene.

En Lieutenant. Jesper Ribefoged.

Lieutenanten. Hvor skal jeg faae den Karl at see, Hr. Fogeb! jeg gad dog nok gierne talt med ham. Seer han noget vel ud?

Jesper. Ja, han seer temmelig vel ud, og har en Mund, som en Ragekniv.

Lieutenanten. Det vil intet sige, naar han kun er stærk og frisk.

Jesper. Han kan sige, hvad han vil, og forsvare det. Han beviiste udtrykkeligen, at Peer Degn var en Hane.

Lieutenanten. Er han noget breed over Skuldrene?

Jesper. En stærk før Karl. Alle udi Huset er bange for ham, endogsaa Forældrene, thi han kan giøre dem til Køer, Stude, Heste, og til Mennesker igien, det er at sige, bevise udaf Bøger, at de ere det.

Lieutenanten. Seer han ud til at kunne lide ondt?

Jesper. Han beviiste ogsaa, at Jorden er rund.

Lieutenanten. Det rager mig ikke, men seer han ud til at være modig og have Hierte?

Jesper. Han skulde sætte sit Liv til for en Bogstav, end sige for andet. Jeg er vis paa, at han faaer alle Folk her paa Halsen. Men det skiøtter han ikke om, han staaer derfor ikke fra sin Meening og Lærdom.

Lieutenanten. Hr. Fogeb! saa vidt som jeg hører, bliv det en complet Soldat.

Jesper. Hvorledes vil Lieutenanten faae ham til Soldat? han er Student.

Lieutenanten. Det vil intet sige; kan han skabe Folk til Faaer, Stude og Haner, saa vil jeg forsøge, om jeg kan skabe engang en Student til Soldat.

Jesper. Jeg var tilfreds, han var det, jeg skulde lee min Mave itu.

Lieutenanten. Tie kun stille, Jesper! naar Fogden og Lieutenanten vil stikke Hovederne sammen, er slige Ting ikke umuelige. Men der seer jeg En komme, mon det er ham?

Jesper. Ja det er ham. Jeg vil løbe til Side, at han ikke skal have mig mistænkt.

Anden Scene.

Lieutenanten. Montanus.

Lieutenanten. Jeg gratulerer Hans Ankomst her til Byen.

Montanus. Jeg takker tienstligen.

Lieutenanten. Jeg tar mig den Frihed at besøge Ham, saasom her ellers ikke er mange lærde Folk man kan tale med.

Montanus. Det er mig kiært, at Han haver studeret. Naar deponerede Hr. Lieutenant, med Permission?

Lieutenanten. Jeg deponerede for ti Aar siden.

Montanus. Saa er Hr. Lieutenant da en gammel Academicus; hvad var Hr. Lieutenants Studium, da han var Student?

Lieutenanten. Jeg læste meest gamle latinske Autores, og studerede paa Naturens Ret og moralske Sager, hvilket jeg endnu giør.

Montanus. Ei det er Lapperie, det er ikke Academicum; lagde I ingen Vind paa Philosophiam instrumentalem?

Lieutenanten. Nei ikke synderlig.

Montanus. Saa har I da aldrig disputeret?

Lieutenanten. Nei.

Montanus. Ei, er det at studere? Philosophia instrumentalis er det eneste solide Studium. Resten kan være smukt nok, men ikke lærd. En, der er vel breven i Logica og Metaphysica, kan rede sig ud fra alting, disputere om alle Materier, omendskiøndt han er fremmed i dem. Jeg veed ikke, hvilken jeg vilde tage mig paa at forsvare, jeg jo skulde komme vel fra. Der

var aldrig nogen Disputats paa Academiet, hvor jeg jo var Opponens ved. En Philosop husinstrumentalis kan passere for en Polyhistor.

Lieutenanten. Hvem er størst Disputator nu omstunder?

Montanus. Det er en Student, som hedder Peer Iversen. Naar han har refuteret sin Modstander, saa at han ikke kan svare et Ord meer, siger han: vil I nu tage min Meening, saa vil jeg igien forsvare Jer Meening. Til alt saadant hielper besynderlig hans Philosophia instrumentalis. Det er Skade, den Karl ikke blev Procurator, han fik en mægtig stor Næring. Næst efter ham er jeg den stærkeste; thi sidste Gang jeg disputerede, hviskede han mig i Øret: Jam sumus ergo pares. Men jeg vil dog altid cedere ham.

Lieutenanten. Men jeg har hørt sige, at Monsieur kan bevise, at det er Børns Pligt at slaae deres Forældre. Det synes mig at være urimeligt.

Montanus. Har jeg sagt det, er jeg og Mand for at forsvare det.

Lieutenanten. Jeg tør vedde med Ham om en Ducat, at Han er ikke capabel dertil.

Montanus. Jeg vover en Ducat derimod.

Lieutenanten. Top: det er sagt! lader os nu høre.

Montanus. Den, man elsker meest, slaaer man meest. Man bør ingen elske meer end sine Forældre, ergo bør man ingen slaae meer. End udi en anden Syllogismo. Hvad jeg har oppebaaret, bør jeg efter Evne erstatte; jeg har i min Barndom oppebaaret Hug af mine Forældre; ergo bør jeg give dem Hug igien.

Lieutenanten. Nok, nok. Jeg har tabt. I skal, min Troe, have Jer Ducat.

Montanus. Ei! det er ikke Lieutenantens Alvor, jeg vil profecto ingen Penge have.

Lieutenanten. Han skal parole tage dem, jeg svær derpaa.

Montanus. Ja saa vil jeg tage dem, for ikke at giøre Lieutenanten meensvoren.

Lieutenanten. Men maa jeg og ikke forsøge, om jeg ikke kan giøre Ham til noget; par Exemple, jeg vil giøre Ham til Soldat.

Montanus. Ei det er ganske let, alle Studenter ere aandelige Soldater.

Lieutenanten. Nei, jeg vil ogsaa vise, at Han er en legemlig Soldat. Hvo, som har taget Penge paa Haanden, er en hvervet Soldat, I har saadant giort, ergo. . . .

Montanus. Nego minorem.

Lieutenanten. Et ego probo minorem af de to Rigsdaler, I fik paa Haanden.

Montanus. Distinguendum est inter nummos.

Lieutenanten. Ingen Distinction! I er Soldat.

Montanus. Distinguendum est inter τo simpliciter et τo relative accipere.

Lieutenanten. Ingen Snak, Contracten er sluttet, og I har faaet Penge.

Montanus. Distinguendum est inter contractum verum et apparentem.

Lieutenanten. Kan I negte, at I jo har faaet en Ducat af mig?

Montanus. Distinguendum est inter rem et modum rei.

Lieutenanten. Kom følg mig strax, Kamerad! nu skal du faae Mundering.

Montanus. Der har I Jere to Rixdaler igien. I har desforuden ingen Vidner, at jeg har taget Penge.

Tredie Scene.

Jesper. Niels Corporal. Montanus. Lieutenanten.

Jesper. Jeg kan vidne, at jeg saae, Lieutenanten gav ham Penge paa Haanden.

Niels. Jeg ligesaa.

Montanus. Men hvorfor tog jeg de Penge? distinguendum est inter. . . .

Lieutenanten. Ei vi vil ingen Snak høre. Niels! bliv du her, medens jeg henter Munderingen.

Montanus. Hei Gevalt!

Niels. Tier du ikke, din Hund, saa skal jeg støde dig Bajonetten i Livet. Er han ikke hvervet, Hr Foged.

Jesper. Jo det er rigtig nok.

Lieutenanten. Kom! flux den sorte Kiole af, og en rød paa igien. (Montanus græder, medens man ifører ham Munderingen.) Ei det lader ilde for en Soldat at græde; du est jo langt bedre nu, end tilforn. Excerceer ham nu brav, Niels Corporal! det er en lærd Karl, men han er endnu raa i Exercitierne.

(Niels Corporal fører ham i en rød Kiole, exercerer og prygler ham).

Fierde Scene.

Lieutenanten. Niels. Montanus.

Lieutenanten. Nu Niels! kan han fatte Exercitierne?

Niels. Han skal nok lære, men det er en doven Hund, han maa prygles hvert Øieblik.

Montanus (grædende). Ach gunstige Herre! vær barmhiertig mod mig; jeg er af en svag Helbred, og kan ikke udstaae saadan Medfart.

Lieutenanten. Det falder noget haardt i Førstningen, men naar din Ryg brav blir banket og barket, vil det siden ikke giøre saa ondt.

Montanus (grædende). Ach gid jeg aldrig havde studeret, saa havde jeg ikke geraadet i denne Ulykke.

Lieutenanten. Ei det er kun en Begyndelse; naar du har siddet en halv Snees Gange paa Træhesten, eller staaet paa Pælen først, saa agter du siden saadant for Bagatelle.

(Montanus græder igien).

Femte Scene.

Jeronimus. Magdelone. Lisbed. Jeppe. Nille. Lieutenanten. Montanus. Corporalen.

Jeronimus. Er I ganske vis derpaa?

Jeppe. Ja vist: Fogden berettede mig det nys. Ach ach! nu er min Vrede forvandlet til Medynk.

Jeronimus. Kunde vi kun faae ham i den rette Troe igien, vilde jeg gierne kiøbe ham løs.

Lisbed (kommer ind). Ach jeg elendige Menneske!

Jeronimus. Giør mig ingen Allarm, min Dotter! du vinder intet dermed.

Lisbed. Ach, min hierte Far! hvis I var saa forlibt, som jeg er, bad I mig ikke tie.

Jeronimus. Fy, fy, det er ikke smukt for en Pige at lade sig mærke med saadant. Men der synes mig, at han staaer. Hør Rasmus Berg! hvordan er det fat?

Montanus. Ach, min hierte Monsieur Jeronimus! Jeg er bleven Soldat!

Jeronimus. Ja nu faaer I andet at bestille, end giøre Mennesker til Dyr, og Degne til Haner.

Montanus. Ach ach! jeg begræder min forrige Daarlighed; men alt for silde.

Jeronimus. Hør, min Ven! vil I lade Jer forrige Galskab, og ikke fylde Landet op med Tvistighed og Disputatser, skal jeg ikke spare hvad som er i min Evne, for at løse Jer ud igien.

Montanus. Ach jeg haver ikke forskyldt bedre, som har truet mine gamle Forældre med Hug. Men vil I forbarme Jer over mig, og arbeide paa min Befrielse, svær jeg Jer til, at jeg herefter skal føre et andet Levnet, tage mig nogen Handtering for, og aldrig foruroelige nogen med Disputer meer.

Jeronimus. Bie da her saalænge, jeg vil hen og tale med Lieutenanten. — Ach min kiære Hr. Lieutenant! I har altid været en Ven af vort Huus: den Person, som er hvervet til Sol-

hat, er forlovet med min eeneste Dotter, som bær stor Kiærlighed for ham: lad ham komme løs igien. Jeg vil gierne forære Lieutenanten hundrede Rigdaler derfor. Jeg bekiender, at jeg glædede mig selv derover i Førstningen, at han saaledes var bleven revset; thi hans sælsomme Opførsel havde opirret mig og alle godt Folk her i Byen mod ham. Men da jeg saae ham i den Positur, og tillige hørte ham af Hiertet begræde sin forrige Daarlighed, og love Bedring, var mit Hierte færdigt at briste af Medynk.

Lieutenanten. Hør, min kiære Monsieur Jeronimus! hvad jeg har giort, er kun for hans eget Bedste. Jeg veed, at han er forlovet med Jer Dotter, og har derfor, allene for at tiene Jer Huus, bragt ham i den Tilstand, og tracteret ham med saadan Haardhed, at han kunde komme til sine Synders Bekiendelse. Men jeg vil for Eders Skyld selv give Penge til de Fattige, eftersom jeg hører, at han er bleven forandret; lad ham kun komme hid. — Hør, min Ven! Jere Forældre have sat store Penge paa Jer, i Forhaabning, at I skulde blive dem til Ære og Trøst i deres Alderdom; men I reiser klog bort, og kommer ganske forvirret tilbage, oprører den hele Bye, forplanter selsomme Meeninger, og forsvarer dem med Haardnakkenhed; skal det være Frugt af Studeringer, saa burde man jo ønske, at der var aldrig Bøger til. Mig synes, det fornemmeste, man burde lære i Skolerne, er alt, hvad som strider mod det, som I er befænget med, og at en lærd Mand burde fornemmelig kiendes fremfor andre derpaa, at han er mere tempereret, modest, og føielig udi sin Tale, end en Ulærd. Thi den sunde Philosophie lærer os, at vi bør dæmpe og stille Tvistigheder, og staae fra vore Meeninger, saa tit vi overbevises af den ringeste at være vildfarende. Det første Bud i Philosophien er at kiende sig selv, og jo meer een forfremmes derudi, jo slettere Tanker har han om sig selv, jo meer synes ham, der staaer tilbage at lære. Men I giør Philosophie til Fægtekonst, og holder den for Philosophus, der ved subtile Distinctioner kan forvende Sandhed, og reede sig ud af alle Meeninger; ved saadant giør I Jer forhadt af Folk, og bringer

Lærdom i Foragt, saasom man bilder sig ind, at saadanne underlige Lader ere Studeringers rette Frugt. Det bedste Raad, jeg kan give Jer, er, at I arbeider paa at glemme og rødde af Jer Hoved det, som I har anvendt saa mangen Nattevagt paa at lære, og at I tager Jer nogen Handtering for, hvorved I kan bane Jer Vei til Jer Forfremmelse, eller, om I endelig vil blive ved Studeringer, at I da indretter dem paa en anden Maade.

Montanus. Ach, gunstige Herre! Jeg skal følge Hans Raad, og beflitte mig paa, at blive et andet Menneske herefter.

Lieutenanten. Godt, saa gir jeg Eder da løs igien, naar I har giort de Løvter baade til Eders egne og Eders Svigerforældre, og bedet dem om Forladelse.

Montanus. Jeg beder Eder da ydmygst med grædende Taarer alle om Forladelse, og lover at føre et ganske andet Levnet herefter, fordømmer mit forrige Væsen, fra hvilket jeg er bragt ikke mere ved den Tilstand, jeg er geraadet udi, end ved denne brave Mands grundige Tale og Lærdom, for hvilken jeg derfor, næst mine Forældre, skal altid have meest Estime.

Jeronimus. Saa holder I da ikke mere for, min kiære Svigersøn! at Jorden er rund? thi den Post ligger mig meest om Hiertet.

Montanus. Min hierte Svigerfar! jeg vil ikke disputere videre derom. Men jeg vil allene sige dette, at alle lærde Folk er nu omstunder af de Tanker, at Jorden er rund.

Jeronimus. A. . . . Hr. Lieutenant! Lad ham blive Soldat igien, til Jorden blir flak.

Montanus. Min kiære Svigerfar! Jorden er saa flak som en Pandekage. Er Han nu fornøiet?

Jeronimus. Ja, nu er vi gode Venner igien; nu skal I faae min Datter. Kommer nu allesammen ind hos mig, og drikker paa en Forligelse; Hr. Lieutenant giør os den Ære at komme ind.

(De gaae ind).

Samtale imellem Præsten Herr Niels og Fogdens Fuldmægtig Stork om Qvinderne.

(Af Peder Paars, tredie Bogs første Sang).

Stork sagde tit: Det er en Fandens listig Pige!
I Sindets Gaver man ei finder hendes Lige;
Slig vittig Kokketøs man ei skal kunne faae,
Om man fra Anholts Land til Lessøe vilde gaae.
Der ikkun fattes, at hun ikke er studeret,
Og slige Gaver har ved Studia formeret;
Men det er meget vel, hun ikke boglærd er,
Hun vilde komme mig og andre alt for nær.
Gid aldrig i min Tid, han sagde, nogen Qvinde
Med andet mænger sig, end kaage, sye og spinde!
Man har Historier, man vise kan paa Prent,
At sielden lykkelig er Qvinde-Regiment.
Hvem har Jens Lorentzen, den usel Taabenakke,
For slette Tilstand, end sin Kone, at betakke?
Peer Degn, man tænker, er en meget holden Mand,
Slig Staadder er dog ei paa hele Anholts Land.
Hvor kommer det vel fra? Han Degnepenge, Offer,
Som sine Formænd faaer, som Jesper og Christoffer,
Ja meget meer end de, han dog en Prakker er;
Det kommer, at han ei — nok sagt! paa Fingre seer.
Det kommer, at han lar sig kuie af sin Kone:
I Huset hun er Peer og han er Abelone.
Den arme Diævels Blok, han slæber som en Træl,
Og ved sit Qvaklerie jo Penge faaer som Skiæl;
Er dog i meere Gield, end nogen skulde tænke;
I Gaar han sat i Pant tre Stole, fire Bænke;
Vil det saa blive ved, da troer jeg, inden Aar
At han gaaer fløiten, og den sidste Olie faaer.
Hvad Aarsag dertil er? Hans Sophi' vil ei spinde,
Hun vil ved Roret staae, den raffineerte Qvinde;

Han intet giøre kan, tør neppe slaae. . . „,
Før han maa spørge først, om det er hende kiært.
Jens Poulsens Kone jeg alleene vil undtage:
Hun bør regiere, thi hun haver ei sin Mage.
Naar saadant gaaer i Svang, hvad vilde blive af,
Om til Studeringer det farlig Kiøn sig gav?
Det vilde over alt i Huset blive Mester,
Tractere Mændene som Øxen og som Bester.

Saa talte nylig Stork i Cenrum med sin Præst,
Som hannem svarede: Det er, per Deum! bedst,
Det allertienligst er, man skyer dem ingen Bøger,
Jeg tit giør Visitats, i Ammestuen søger,
Om nogen Bog er skiult, sligt nøie efterseer;
Man dog fixerer mig; min Hustru deraf leer.
Tænk kun, min gode Stork! imellem os at sige,
Hvor jeg tilmode blev, da jeg vor Stue-Pige
I en politisk Bog om Roland læse fandt;
Jeg sagde: Gryte! hør, det bedre var I spandt.
Ved Lilien paa Mark nu lignes maa en Qvinde;
Hun ei arbeide vil, ei meere sye og spinde.
Hvis mine Klæder kun som andres skaaren var,
I visselig af mig for saadant fik et Par. —
Herr Pastor giorde ret, ham svarede da Christen,
Giem saadan farlig Bog paa Bunden udaf Kisten;
En slig politisk Bog, et saadant nobelt Skrift,
Er kun for Mænd, som os, for Qvindfolk er en Gift,
Man deraf lære kan et Rige at regiere,
Som bedste General en Hær at commandere.
Jeg vil ei rose mig, hver veed dog jeg er klog,
Troe mig, min Viisdom jeg har faaet af den Bog.
Een Dag ei gaaer forbi, at jeg jo deri blader;
Man veed, en Mand, som jeg, ei læser gierne Sladder,
Jeg tit velsignet har, end takker i hans Grav,

Den Pen, den store Pen, som Autor er deraf.
Fast ingen Ting, Herr Niels! man jo kan deraf trække —
Undtagen, svared' han, man lærer ei at præke.
Ja, sagde Stork, det er en ganske anden Sag.
Men hør, hvad i mit Huus er skeet forgangen Dag:
Jeg tog mig for, uroest, en Regning klar at giøre,
Men jeg paa samme Tid et Bulder fik at høre;
Skiøndt paa en Linie nær jeg den snart havde klar,
Den dog forlod, løb hen at høre, hvad det var.
Jeg strax fornam, det var i lille Daglig=Stue.
Jeg ganske stønnede, begyndte stærkt at grue:
Jeg hørde vel, at det var ikke noget Spil,
Nysgierrig ganske blev og rakte Øret til.
Men hørde selsom Snak; mit Folk var reent af Lave:
Een med en Keiser holdt, en anden med en Pave;
Een vilde slutte Fred, en anden var for Krig;
Een Fienden med Magt, en anden slog med Svig.
O! hvilket Raserie! O! hvilke Hoved=Dunster!
Jeg sagde sukkende. Een Bispen slog af Munster,
Een Fyrsten udaf Cøln, een Greven udaf Mentz;
Nu var man udi Aars, nu Randers, nu Florentz.
Een talede om Told, en anden om Accise,
Ja Marthe Barne=Tøs os Veyen vilde vise,
Hvorledes Handelen kan komme udi Flor;
Ved alt det helligt er en Eed hun derpaa svoer.
Nu talede man om de skiønne Polske Heste;
Min Kone sagde: Jeg dem holder for de bedste;
Nu om Rostocker Bier, nu om Vestphalske Sviin.
Jeg tilstaaer, saadan Snak for mig var som Latin.
Jeg tænkte: Mon man mig ei spiller her en Fynte? *)
Men strax det stille blev; at læse en begyndte:

*) Puds, Bedrageri.

Man schreibet von Paris es habe kein Gefahr;
Paa Røsten syntes mig, det tydske Jochum var *).
Jeg da paa Døren fandt til Lykke liden Skramme;
Jeg derigiennem saae, blev vaer det var den samme:
Han midt for Bordet sad, forklarede paa Jydsk
Alt hvad man ei begreeb og ei forstod paa Tydsk.
Han spør min Kone ad: Kan Mutter vel begribe,
Hvad disse tydske Ord paa Anholts Maal vil sige?
Vist, sagde hun, det Tydsk jeg fatter meget snart:
Til Paradis fra os er nu fast ingen Fart.
Jeg vidne kan med Eed, Herr Pastor! at om hende
Jeg aldrig vidste, at hun Bogstav kunde kiende,
Langt mindre, at hun var saa færdig i sin Tydsk,
Jeg ellers hendes Ryg brav havde smurt paa Jydsk.
Vor Jochum tog sig paa sin Præken at fuldføre,
Jeg Marthe saae paa ham med største Andagt høre,
Sligt dette leede Trold i Kirken aldrig giør;
Om Textens Deelning naar jeg hende ikkun spør,
Hun siger: Husbond! jeg er kun en stakkels Pige,
Jeg saadant ei forstaaer, som I og eders Lige.
Jeg strax tilbage i Contoiret stille gik,
En ærlig god Krabask med Hast i Haanden fik,
Brød saa i Stuen ind: Hei! Hvad er her at giøre?
Jeg raabte, og saa brav begyndte dem at smøre,
I Polske Mærre, ud! Herud, Vestphalske Sviin!
Jeg taler Dansk, jeg kan ei Tydsk og ei Latin.
Vor nye Projectist især jeg ikke glemte,
Jeg sagde: Vil du Trold og med Aviser skiemte?
Tog saa Papirene og brændte dennem op;
Af Harm da skiælvede mit heele Liv og Krop.

---

*) Han var vel født paa Anholt; men havde været tre Uger udi Lybeck, og agerede efter sin Tilbagekomst tydsk Sprogmester paa Øen; hvorudover han gemeenlig blev kaldet Tydske Jochum.

Ham svarede Herr Niels: Slig Haardhed jeg ei priser;
Jeg seer ei meget, hvad man lærer af Aviser:
Det meste er jo Løgn; sligt de vel læse maae;
Det maa min Kone frit og aabent altid staae.
Aviser! sagde Stork: Kan man ei deraf lære?
Tie stille dermed kun! Aviser! hør mig, Kiære!
Ach! svarede Herr Niels: Man siger jo især
Om den, der lyver brav: han Avis-Trykker er.
Ja sagde Stork: Der er saa meget som man siger,
Er derfor ikke sandt: Aviser er for Piger
Som Pest, som Rotte-Krud; dem saa forderve kan,
At inden stakket Tid — nok sagt, det heele Land. —

Kong Valdemar den Tredies Charakteristik.

(Af Dannemarks Riges Historie).

Efter hans Tilbagekomst til Riget igien levede han endda nogle Aar indtil 1375, da døde han omsider paa det Huus Gurre, efterat han havde regieret udi 34 Aar. Han havde længe for hans Død været plaget med Podagra, hvorfore han brugte mange Raad, men forgiæves. Blant andet brugte han kolde Brønde, som han holdt sine Fødder udi, og vidner Hvitfeld, at endda udi hans Tid fandtes saadan Brønd udi en Hauge ved Vordingborg, som han havde brugt. Omsider indfandt sig en Medicus, som gav sig ud for at ville curere ham. Den samme Medicus gav ham en Drik, hvorefter han begyndte at svede, saa at man havde Haab til Bedring; men det var hans sidste Sved; thi, da Doctoren kom tilbage, fandt han ham død. Han var en Herre, der havde adskillige Lyder, men langt flere Dyder. Han var af Naturen streng og haard, og kunde let overiles af Vrede. Det merkeligste Exempel paa hans Over-

ilelse er, at, da han udi det Tog, han giorde til Venden 1352, blev ophidset til Vrede, lod han skiære Næse og Øren af adskillige Tydske, som faldt i hans Hænder. Han var ogsaa mistænkt for det Mord, som skeede paa Hr. Otto Stissen, Hr. Bugge og Peder Andersøn, hvilke bleve ihielslagne paa Hiemreisen fra en Herredag, som blev holden 1358, hvor de maaske havde opirret ham til Vrede. Ja det ivrige Brev, han skrev til Paven, tiener ogsaa til et Beviis paa hans Hastighed. Dette lægges ogsaa denne Herre til Last, at han betyngede Undersaatterne med alt for haarde Skatter, hvilket gav Anledning til idelige Rebellioner, skiønt saadant kan meere tilskrives Tidernes Tilstand, som udfodrede Skatternes Forhøielse, end hans Haardhed. Men dette uanseet har han været en af de største og nyttigste Konger, som nogen Tid har siddet paa den Danske Throne; thi, naar man betragter, udi hvad Tilstand han antog Riget, og udi hvad Stand han efterlod sig det, saa kan man sige, at han har giort muligt det, som syntes umueligt, ja ført Regimentet med saadan Viisdom, at han i den Henseende kan fortiene Navn af den Danske Salomon. Hans Tapperhed sees af de mange Feltslag, hvorudi han selv anførte sine Folk, og udi Regierings-Konst overgik ham ingen Potentat paa de Tider, skiønt man kan sige, at hans Politik undertiden gik forvidt indtil Underfundighed. Hvormeget let han end kunde overiles af Vrede, saa var han dog en stor Mester i at simulere, naar han saae sig at kunne giøre noget Stats-Greeb. Udi Activitet, Hurtighed og Présence d'esprit havde han faa sine Lige; thi hans Tanker vare allevegne, og, naar han var meest omspendt af Fiender og Ulykker, havde han ikke alleene sine Tanker samlede for at reede sig ud derfra, men endogsaa paa samme Tid andre Stats-Greeb udi Hovedet. Udi hans Omgiængelse har han været behagelig, saasom hans Vrede og Hidsighed var menget med en Slags Naivetet, som giorde ham angenem, hvorpaa især er Beviis det Brev, han skrev til Paven, som, hvor bittert det end er, fører en Slags Angenem-

hed med sig i Henseende til dets naive Expressioner. Blant hans skiemtsomme Indfald antegnes dette: Da Erland, gemeenligen kalden Kalv, frafaldt, og forraadede Ribe Slot til Fienden, men siden forligede sig med Kongen igien, og foruden bemeldte Ribe Slot overgav Møgel-Tønder og Gram, sagde Kongen: Kalv er en god Koe. I Fior gik han bort som en Kalv, nu er han som en Koe kommen tilbage med to.

Hvad hans Religion angaaer, da var derudi en Slags Bizarrerie, som man ikke kan begribe, saa at man kan sige, at han var baade lunken og devot; thi at skikke den Christelige Troe ligesom per posto Paven tilbage, giver tilkiende en særdeeles Lunkenhed. Derimod paa ubeleilige Tider at giøre en kostbar Reise til den hellige Grav, viser en særdeeles Devotion, uden man vil sige, at det første skeede i Overilelse og det sidste af politiske og os ubekiendte Henseender; men der fandtes saadan Bizarrerie hos denne Konge udi adskillige andre Ting, hvorudover det er vanskeligt at give hans Characteer. Dette kan man dog sige, at han var altid tapper og uforsagt, altid hurtig, activ og forsigtig, og at en særdeeles Viisdom og Regierings-Konst fremskinner udi alle hans Gierninger. Vore Skribentere holde det for en Stats-Feil hos denne Konge, at han solgte Estland til de Tydske Ordens-Herrer. Men jeg har tilforn viset, at Dannemark havde ingen anden Nytte af samme Lands Possession uden den pure Titel, for hvilken allene at beholde, mange kostbare Tog maatte giøres; thi disse Ordens-Herrer spillede selsomme Comoedier med dette Rige, og søgte aldrig Kongens Venskab, uden naar de selv vare i Klemme, og bleve overfaldne enten af Moscoviter, Lithauer eller andre. At derfore de forrige Konger med saadan Iver toge sig an dette langt bortliggende Land, var Aarsagen, at de saae ikke saa dybt ind udi Sagen, som denne Konge. Hvorfore den Abalienation er heller et Beviis paa hans Capacitet udi Stats-Sager, og kan ligesaa lidet lægges ham til Last, som det lagdes Kong Ludvig

II. af Frankrig, at han vegrede sig ved at tage imod Possession af den Genuesiske Stat; thi samme Konge, som han merkede, at Genueserne aldrig undergave sig Frankriges Herskab, uden naar de vare udi Knibe, og at de rebellerede igien, saasnart Faren var over, lod han svare Raadet, da Staden 3die eller 4de Gang tilbød Frankrig sin Underdanighed: Vous vous donnez à moi et je vous donne au Diable. Skulde Kong Baldemar lastes for noget herudi, burde det heller være derfor, at han depenserede Pengene paa en Pillegrims Reise. I det øvrige er herved at merke, at man i ingen Historie mindre kan troe de Holsteenske Skribentere end udi denne Konges; thi, saasom han stedse var et Riis for Holsteen, saa have samme Skribentere afmalet alle hans Idrætter med en sort Farve. De samme afmale ham som en Atheist, da jeg intet Tegn dertil finder i hans Historie, og derfor holder for en Digt det, som skrives om ham, at han skulde have sagt, at hvis Gud stedse vilde unde ham Vordingborgs Slot, vilde han ikke misunde Gud Himmelen. De skrive ogsaa, at han var en Tyran, da man dog med Billighed ikke andet kan sige, end at han øvede en og anden violence udi Overilelse, og den øvrige Haardhed, han gemeenligen lod see, var saadan en, som Tidernes Tilstand udkrævede; thi hvad man end kan sige om denne Konges Qvaliteter, saa vare de saadanne, som just behøvedes paa de Tider, da det Kongelige Huus var geraadet i yderste Foragt, og Riget deelt udi mange Parter, saa at der behøvedes usædvanlige, og undertiden violente Midler, til at læge de Saar, det var inficeret af ligesom af en Gangrene og Forraadnelse. Naar man derfore dette altsammen nøie betragter, kan man sige, at han har været en af de største og nyttigste Konger udi Dannemark, ja et bequemt Instrument, som Himmelen havde dannet til at sætte dette forfaldne Rige paa Fode igien, og at rædde Nationens Ære, ja at hans Navn bør aldrig uddøe udi Danske Folks Minde, og at han med Billighed har fortient at kaldes det Danske Riges Restaurator og Fornyer. At de Geistlige

ellers ikke vare fornøiede med ham, sees af deres Klagemaal i Lund, nemlig, at han med Magt tog Capitulets og Erke-Bispens Segl fra dem, og dermed beseglede Breve mod Kirkens Frihed.

Kong Christian den Tredies Charakteristik.

(Af Dannemarks Riges Historie.)

Alle Historie-Skrivere ere derudi eenstemmige, hans heele Levnet udviiser ogsaa det samme, at han var een af de dydigste Konger der nogen Tid har siddet paa Thronen. Udi Ungdommen var han noget flygtig, saa at hans Herr Fader ikke altid var fornøiet med ham. Eet Exempel paa hans muntre Sind er det Puds, som han eengang spillede med en Franciskaner Munk, da han udi det Aar 1521 udi sit Alders 18 Aar var paa Rigs-Dagen til Worms. Samme Munk prædikede da udi Keiserens og adskillige Førsters Nærværelse meget haardt imod de saa kaldte Kiættere, og havde derhos slige latterlige Gestus, at Tilhørerne tabte al deres Andagt. Da han efter Prædiken faldt paa Knæe for at giøre sin Bøn, og den Strikke, som han havde om Livet, gik ned igiennem en Skramme af Prædikestolen, slog Prindsen, som stod lige derunder, en Knude om Strikken, saa at, da Munken skulde staae op igien, maatte han kalde Folk om Hielp. Munken indgav derover en haard Klage til Keiseren; men, saasom Pudset var spillet af en Førstelig Person, blev det derved. Keiseren sagde alleene til Prindsen, at han maaskee med Tiden vel vilde blive en Munke-Hader. Derforuden blev dette lastet hos den unge Herre, at han giftede sig imod sin Faders Villie, og betienede de Danske Bisper sig udi Thronens Vacance deraf at gaae ham forbi, og at destinere Kronen til hans yngre Broder.

Men, da han kom lidet meere til Alder, merkede man intet uden lutter Dyder, hvilke han stedse øvede udi den Grad, at

han derved har distingueret sig blant alle Potentater. Hvad Gudsfrygt angaaer, da vidner Historien, at han dagligen paa Knæe giorde sine Bønner til Gud. Hans Mildhed var saa stor, at han i den Henseende var meere anseet som en Fader end Konge. Men hvor lemfeldig han end var, sparede han dog ikke Guds-Bespottere, Mordere og Skiørlevnere. Hans Ord og Løfter vare uryggelige, og berømmede Keiser Carl saavel som Successor Ferdinandus I. ham derfor offentligen paa Rigs-Dagen til Frankfurt. Men den Dyd, som mest er at berømme hos ham, saasom den er rarest hos Potentater, var Fredsommelighed, og liden Attraae efter Høihed: thi, endskiønt han var Kong Frideriks ældste Søn, lod han offentligen tilkiende give Rigets Stænder strax efter hans Faders Død, at hvis de funde for godt at gaae ham forbi, og at antage til Konge en af hans yngre Brødre, vilde han dermed være fornøiet. Og, da mod Enden af hans Regiering den Stad Reval underkastede sig frivilligen hans Herredom, gav han tilkiende, at han vilde være fornøiet med de Lande, som Gud havde tilforn givet ham. Man seer ogsaa af Historien, at han ideligen arbeidede paa at bilægge Tvistigheder. Af disse Qualiteter skulde man tænke, at denne Herre var heller skabt til at være en god og opbyggelig Borger end en Konge. Men med al den Fromhed, Fredsommelighed og Douceur kan han citeres blant de store Helte, som dette Rige har havt; thi han rev Riget med sine seierige Vaaben af fremmede Hænder, og giorde alle hans mange og mægtige Fiender til Skamme, saa at han i den Henseende allene har erhvervet sig lige saa stort Navn, som Valdemar III., hvilken kan kaldes Rigets Fundator. Men denne Konge lagde dette dertil, at han ogsaa heelede Rigets indvortes Saar, stiftede Religionen tillige med Universitetet. Saa at han kan føre Navn af Stats-Religionens og Lærdommens Stifter i Dannemark, thi han bragte alting af et Chaos og en yderlig Forvirrelse udi en herlig og zirlig Orden. Han var ogsaa ikke mindre Justits-Mand og Dommer, hvilket sees af hans herlige Love, og vid-

ner Historien, at saa længe hans Helbred tillod ham, reisede han fra een Provinds til en anden, for at høre Almuens Klagemaal, havende altid med sig 4 eller 5 af Rigets Raad. Han var ogsaa en stor Elsker af Tarvelighed, hvorudi han foregik alle med eget Exempel. Og kunde han især ikke lide de saakaldte Pludder Hosen ned over Skoerne, og hvori vare henved 80 Alen Tøi, saa at hart ad 10 Mennesker kunde have nok af en eeneste. Ja han var saa vred paa samme overdaadige Dragt, at han lod skiære slige Pludder Hosen i Stykker paa nogle Herremænds Legemer, og pleiede han at kalde denne Dragt von Huus von Hoff. Om hans Legems Skikkelse findes ellers intet antegnet; man seer allene, at han har været af stor Styrke og Behændighed, thi Auctor til Peder Skrams Historie, naar han taler om samme Mands Styrke, vidner, at ingen udi Carousel rendte ham af Hesten uden Christianus III. Kort at sige, hvis Dannemark kan viise, at den har havt en større, saa kan den neppe viise, at den nogen Tid har havt en bedre Konge, thi hans Regiering bør være en Modelle for alle Konger og Førster, og hans Levnet en Bog som ikke alleene Regentere, men alle Mennesker bør ideligen læse. Men, som intet dødeligt Menneske er uden Plet, saa have mange lægget denne Konge nogle Ting til Last; nemlig først, at han mod sit Raads Formaning giorde en Reise til Stokholm, 2) at han lovede Kong Gustav, ingen particuliere Fred at slutte, og 3) at han lod de Engelske Flygtige Landet forviise. Men, hvad det Første angaaer, da lastes det allene, efterdi Mistanke og Simulation regnes for en Dyd hos Regentere, og belangende den particuliere Fred, som han mod Løfte sluttede, da tillode Tidernes Conjuncturer ikke længe at chicanere over Freden, han lod derforuden Kong Gustavum indrykke udi samme Fred, og strax derpaa stillede ham tilfreds. Endeligen hvad de Engelske Landsflygtige angaaer, da har jeg udi Historien viiset, at Kongen alleene af Frygt for at see Rigets Fred forstyrret, befoel dem at reise bort igien, dog saaledes, at han gav dem Skibe, Reise-

Penge og betalte for deres Herberger. Saa at Buceri Arvinger i det Buceri Skrift, som er dediceret til denne Konge, berømme ham for hans Gavmildhed imod disse og andre betrængte Folk.

Denne priisværdige Konge døde udi sin Alders 56de Aar, efter at han havde regieret udi 24 Aar. Hans Legeme blev først nedsat udi Odense i St. Knuds Kirke. Men Fridericus II. lod det føre til Roskilde, hvor hans Kiste og Epitaphium sees endnu udi Kongernes Begravelse.

Sammenligning imellem Marlborough og Eugenius.

(Den ottende Epistel.)

Jeg haver bekommet din sidste Skrivelse, og deraf seer din Villie, som af mig troeligen skal efterkommes. Du mælder derudi, nyeligen at have været udi et Selskab, hvor der hæftigen blev disputeret om vore Tiders tvende store Generaler, Eugenio og Marlborough, og at de fleeste udi Lauget vare af de Tanker, at Eugenius fortienede Fortrin for den Engelske General. Dersom jeg havde bivaanet samme Eders Collegio politico, havde jeg tiet ganske stille; og hvis man endelig med Magt havde villet nøde mig til at votere i den Sag, havde jeg, efter Pyrrhi Exempel, allene svaret, at Virgilius er den største Poet, og Livius den største Latinske Historicus, for at vise, at det var anstændigere for mig at dømme om Poeter og Historie-Skrivere, end om Generaler, og at det var fornuftigere herudi at efterfølge den Epirotiske Konge end den politiske Kandestøber. Man veed, hvorledes det gik den Græske Philosoph, der udi Hannibals Nærværelse talede vidtløftigen om en Generals Pligt, og at Hannibal dømmede, at Manden, endskiønt hans Tale var heel ziirlig, maatte have en Skrue løs i Hovedet, efterdi han vilde agere Dommer udi de Ting, hvorom han ikke kunde have ringeste Idee. Jeg veed vel, hvad du hertil vil svare, nemlig: At du ingen

Decision af mig herudi forlanger, hvilken ikke kan være tilforladelig, men maa nødvendig staae under Appel, og at du begiærer allene at vide, hvad løslig Idee jeg af begges Historier haver giort mig om disse tvende store Mænd. Dette kan nogenledes lade sig høre, saasom jeg uden Vanitet kan sige, hvad jeg løsligen meener, naar jeg i det øvrige underkaster mig kyndige Folks Correction. Mine ringe Tanker om disse tvende anseelige Mænd er, at de i Henseende til deres herlige Bedrifter og Seiervindinger kan og bør holdes for de største Generaler udi dette Seculo. Den første haver erholdet fleere, den sidste vigtigere Seiervindinger. Den første var et Riis for Tyrken, den sidste for Frankrig og Spanien. Eugenius havde erhvervet Navn af en stor General, førend Marlborough udi Historien var bleven bekiendt; forrettede ogsaa store Ting, efterat den sidste var dimitteret fra Krigs-Tieneste: thi man kan sige, at han efter mange Aars Seiervindinger døde ligesom i Harnisk og med Kaarden i Haanden. Den Engelske General derimod commanderede ikkun nogle faa Aar, men med saadan Eclat, at heele Europa spilede Øien derover; saa at man kan ligne den første med en langvarig Stormvind, mod hvilken man maa stærkt bevæbne sig, men den sidste med en kort Orcan, mod hvilken intet kan holde Stand. Til Beviis herpaa maa man forestille Tidernes Conjuncturer. Frankrig havde udi 50 Aar med egen Magt ført Krig fast imod hele Europa, og det med saadan Succes, at man frygtede for et nyt Monarchies Oprettelse. Udi denne Frygt havde man svævet indtil Begyndelsen af den Krig, som reisede sig angaaende Successionen i Spanien, og forøgedes Frygten end meere ved Frankrigs og Spaniens Foreening: ja Tilstanden var da saa slibrig, at man kan sige dette, som fordum sagdes om C. Mario, at det havde været ude med Europa, hvis Marlborough, som en Deus e machina, ikke paa de Tider havde indfaldet. Dette synes vel at være noget prægtigen talt: og vil der maaskee findes de, som kan anføre andre Aarsager til Scenens Forandring udi Europa,

nemlig Ludovici XIV. tiltagende Alder og Skrøbelighed, mindre Forraad paa store Franske Generaler end udi forrige Seculo, større Iver hos de Allierede, sær hos de Engelske, i at fortsætte Krigen mod Frankrig, og andet deslige. Hvad Kongen af Frankrig angaaer, da merkede man hos ham vel Legemets, men ikke Sindets Aftagelse. Vendome og Villars vare Generaler, som kunde sættes i Classe med de bedste udi forrige Seculo. De Allieredes Iver var ligesaa stor udi forrige Krige, som udi denne. Engelland var udi næstforegaaende Krig med udi Spillet, og den Engelske saavel som den Hollandske Krigsmagt havde en tapper og habile Anfører udi Kong Wilhelm: saa at man derfore ingen anden Forskiel kan giøre paa Tiderne, end denne, nemlig: at Frankrig udi den sidste Krig var foreenet med Spanien, som den tilforn havde havt til Fiende, og derfore dens Magt aldrig haver været forfærdeligere. Men, saasnart denne forunderlige Mand, nemlig Hertugen af Marlborough, fik Commando, blev Scenen forandret, og Europa bekom ligesom en anden Skikkelse. Det Franske Monarchie, som hidindtil havde gaaet frem for fulde Seil, begyndte strax at standse udi Løbet, derpaa at vakle, og endeligen at helde til Undergang; saa at andre Nationers Frygt blev forvandlet til Frækhed, og deres Had til Medlidenhed. De kiekke Franske Tropper, som ideligen havde været vante til at victorisere, kunde ingen Stand meere holde, og kunde end ikke beskytte deres tredobbelt skandsede Leier. Marlborough med sin Magt oversvømmede alting, som en vældig Flod, og som en Lyn-Ild lod sig see paa de Steder, hvor man mindst ventede ham, saa at de Franske saae sig intet Sted meer sikkre: deres Concepter bleve saaledes forrykte, at de vidste ikke, hvordan de vare vendte; og er det troeligt, at, hvis Marlborough havde forblevet et par Aar længere udi Commando, det Franske Monarchie havde faaet sin sidste Olie. Men ligesom Frankrigs Soel begyndte at formørkes ved den Engelske Generals Ankomst, saa fik den sit Skin igien strax ved hans Bortgang: et ufeilbart Beviis paa denne Mands store Qvaliteter, og at han var ligesom Siælen udi den foreenede Magt mod Frankrig. Man maa des-

meere forundret sig over denne Mands store Krigs-Bedrifter, efterdi han var lidet bekiendt, førend han blev sat i Spidsen af den foreenede Hollandske og Engelske Magt. Man seer af hans Exempel, hvad som jeg paa andre Steder i mine Skrifter haver udført, nemlig: at Generaler heller fødes end giøres; thi Krigs-Øvelse var hos ham ikkun maadelig, i Henseende til mange andre af hans Tiders Generaler. Men Naturen giorde her fast alting: den havde begavet ham med en Generals Hierte, og blandet hans Tapperhed med en Koldsindighed, saa at han udi Stridens største Heede tabte intet af sine Concepter, og hans Puls slog ikke anderledes udi en Bataille, end naar han sad til Bords iblant gode Venner. Denne Qvalitet siges Kong Wilhelm at have mærket hos ham, og deraf sluttet, at han vilde blive en stor Krigs-Anfører. Engelland producerer ellers ikke mange store Generaler, saa at det synes, at samme Land vil have lang Tid til at føde, paa det Fosteret kan blive des meere fuldkommet. Dette er ellers et Poetisk Indfald, men den rette Aarsag er Folkets hidsige Constitution, hvoraf flyder, at Engellænderne fødes heller til Soldater end til Krigs-Anførere: thi en tapper Koldsindighed, som er en Generals Hoved-Charakteer, er rar at finde udi Engelland. Men Naturen havde udi Marlborough foreenet den Engelske Tapperhed med en Spansk Phlegma, en Fransk Activitet og en Italiensk Forsigtighed: saa at alle Egenskaber her vare samlede, for at danne en stor General. Hvad som ydermeere kan siges denne Mand til Berømmelse, er dette, at han var ligesaa stor Statsmand som General, saa at det er vanskeligt at sige, enten han skinnede mere udi Stats-Forsamlinger end udi Spidsen af en Krigs-Hær. Alle disse Qvaliteter fandtes ogsaa hos den Keiserlige General: om de ellers fandtes udi lige Grad, derom maae andre dømme. Jeg for min Part tilstaaer, at Marlboroughs Bedrifter have stukket mig meest udi Øiene. Dog deciderer jeg herudi ikke: men siger allene, at man udi den første haver seet alt hvad

Konst og Hvesk, og udi den sidste alt hvad Naturen haver kunnet udvirke; og saa Maader lader jeg denne Twistighed blant andre endnu passere for et Problema. Jeg forbliver &c.

Om smaae Kjøbstæder.

(Den 41. Epistel).

Du skriver mig til, at du haver solgt din Lyst-Gaard paa Landet, og agter at sætte dig ned udi næste Kjøbstæd. Hvis du haver giort det for din Roelighed, da er jeg bange, at du tager feil. Thi hvo der vil fremdrage sit Liv udi Roe, maa fæste sin Boepæl enten paa en Gaard paa Landet eller udi en stor Hoved-Stad; thi enhver kan paa begge Steder philosophere ligesaa meget som han vil. Paa Landet, efterdi han er allene; og udi Hoved-Staden, efterdi han kan være allene. Jo større Stæder, jo større Frihed. Man kan udi London, Paris og Rom leve ligesom udi Retraite; hvilket jeg med mit eget Exempel kan bevise. Det var i den Henseende, at Cartesius ofte søgte store Stæder, paa det han uden Hinder kunde meditere: thi enhver skiøtter sig selv udi folkerige Stæder, saa at den ene Naboe veed ikke af den anden at sige. Udi de smaae Kjøbstæder derimod haver det sig langt anderledes: der bliver man strax bekiendt, efterspurgt og criticeret: Enhver informerer sig strax om eens Humeur, Tilstand og Levemaade: saa at der vides alt hvad man bestiller i Huset, naar man staaer op og lægger sig, naar man gaaer til Bords, hvad man æder og drikker &c. Derforuden ere de smaae Kjøbstæder gemeenligen deelte udi Factioner; saa at man imod sin Villie maa blive enten en Tory eller Wigh, enten en Guelff eller Gibliner; thi vil man være neutral, haver man begge Partier paa Halsen, og passerer for en Misanthrope eller Nat-Ugle. Jeg bilder mig derfore ind, at dit Sigte, ved

at første Bopæl udi en liden Kiøbstæd, heller er at faae Leilighed til at øve sig i Stats-Sager og i Rettergang; thi deslige Stæder ere de rette politiske og juridiske Skoler her i Landet. Dette haver jeg af Erfarenhed mærket: thi i hvilket Huus jeg er kommen, er jeg bleven regaleret med saadanne Materier; og hvilket Bibliothek jeg haver seet, saa haver det bestaaet af Lov-Bøger, Forordninger og Volumina af mange Aars Aviser, som gaae ind til Henrik Gødes og Christian Cassubens Tider. Det er let at slutte, at Folk, der have alle disse Volumina i Hovedet, maae være stærke Politici. Erfarenhed lærer ogsaa, at de fleste Stats-Projecter komme fra saadanne Stæder, og at adskillige, der komme lige fra Provindserne, holde sig beqvemme til at omskabe Hoved-Staden udi en anden Form. Hvad kan ikke idelig Læsning og Øvelse giøre? Man hører der paa Post-Dagene ikke uden om Marcher, Contre-Marcher, Feltslag, Stæders Beleiring og andre udenlandske Sager, som baade virkeligen ere skeete og ikke skeete; og rækker ingen Vert mig Kruset paa saadan Dag, uden han tillige med siger: Nu seer det ilde ud med Keiseren eller Frankrig, item andet deslige. Hvad Rettergang angaaer, da ere de saa brevne udi Formaliteter, at enhver Borger uden Procurators Hielp kan gaae til Tinge og agere sin egen Sag; og tør jeg sige, at de smaae Kiøbstæd-Folk ere end større Jurister end Politici. Jura er deres Hoved-Studium og største Vellyst. Det er mig fortalt, at en viis Landmand, der boede udi saadan Stad, blev cureret af en Qvartan-Feber, da han udi sin Gaard saae tvende Stævnings-Mænd, efter at han i lang Tid ingen Proces havde havt. Naar jeg er i Hoved-Staden, lever jeg ganske skiødesløs, og sætter hverken min Tale eller mine Breve paa Skruer; men naar jeg haver med Landsbye-Folk at bestille, veier jeg ethvert Ord, som jeg taler, og mynstrer hvert Bogstav, førend jeg sætter det paa Papiret, paa det at ingen skal faae en Krog, hvor han kan hænge noget paa: thi Forglemmelse af et Comma eller Punctum kan give Anledning til Proces, og sætte det Juridiske Studium udi Activitet. Jeg

siger dette, for at vise Landsbye-Folks Neenatesse og Videnskab, og tilstaaer, at store Kiøbstæders Indbyggere ere ikke at ligne mod dem derudi. Hvis du derfore har udvalgt dig saadan Bopæl, for at øve dig i ovenmeldte Videnskaber, haver du ikke giort ilde i at søge dig et Sted, hvor saadanne florere. Hvis du derimod haver havt din Roelighed allene for Øien, vil det maaskee fortryde dig. Disse mine Tanker haver jeg ikke kunnet forbigaae at aabne for dig. Jeg forbliver &c.

Om Hunde og Katte.

(Den 205. Epistel).

Min Herre lægger mig til Last, at jeg ikke kan lide Hunde, og at jeg sætter større Priis paa Katte. Han siger, at saadant er ganske unaturligt, og intet Bifald finder hos andre Mennesker. Jeg tilstaaer gierne, at jeg saavel herudi som i andre Domme viger fra almindelige Meeninger. Men deraf følger just ikke, at min Smag er unaturlig; thi saadant bør alleene siges om dem, der gaae fra den banede Vei, uden at give nogen tilstrækkelig Aarsag dertil. Jeg kan anføre adskillige Aarsager, hvorpaa jeg grunder min Dom herudi, og hvi jeg sætter større Priis i Almindelighed paa en Kat end en Hund. Jeg siger i Almindelighed, efterdi jeg undtager visse Hunde, som Jagt- og Fæ-Hunde, for hvilke jeg haver stor Respect, i Henseende til den Nytte de føre med sig. Men Almuen, hvorunder befattes Gade-Hunde, Mopser, Stue-Hunde, Skiøde-Hunde &c., som giør den største Deel af denne Nation, er i mine Tanker allene til Incommoditet og til ingen Nytte. Man haver ikkun at giøre en Sammenligning imellem disse tvende fiirbenede Folk, nemlig af Hunde og Katte, og at examinere enhver Nations Qvaliteter, for at see, om min Dom herudi er vel eller ilde grundet. En Hund berømmes af sin Troskab,

og siges af alle Dyr meest at være Menneskets Ven. Men man maa anføre saa mange prægtige Historier herom, som man lyster, saa mærker man dog i Almindelighed, at saadan Venskab ikke holder Stik, og at Venskabet er interesseret. Saadant vide Tyve og Røvere; thi de ansee Port- og Gade-Hunde som interesserede Vægtere, hvilke de ved et Stykke Brød kan bringe til Taushed og til at forraade Huus og Gaard; hvorudover Folk holde det langt sikkrere at forlade sig paa Laas og Lukke end paa slige Skildvagter, der ingen Fristelser kan imodstaae. Vel kan der findes nogle som imod saadan Fristelse holde Stand; men de samme ere lige saa rare, som retskafne Philosophi iblant Mennesker. En Kat derimod giver sig ikke ud for at være ærlig, hykler ogsaa for ingen: den haver sine Tanker allene fæstede til sit Embeds Forretninger, som er at rense Huus fra Utøi, hvilke den jure belli tilegner sig, og affortjener udi sin Føde hos Huus-Herren. Sammenligner man disse Dyrs andre Qvaliteter, saa seer man, at en Hund er som en Pekelhering udi et Huus, en Kat derimod som en ærbar og fornuftig Domestiqve. Vel er det sandt, at en Kat-Unge er een af de narragtigste Kreature paa Jorden; men saadant tilregnes allene Ungdoms Daarlighed, hvilken ikke varer længe, men strax corrigeres, saaledes at Boufonnerie forvandles til en philosophisk Gravitet. De lystige Scener, som en Kat-Unge forestiller, bestaaer ellers ikkun i Gebærder og Bevægelser, da en Hund derimod ikke kan bevæge sig uden tilligemed at giøe og biefse. Men hvad man end kan sige om begge Dyrs gode Qvaliteter, saa er det uimodstridigt, at en Hund er et ligesaa incommode Meuble, som en Kat er et commode udi Huus og Gaard: thi hvis en Hund giøer eengang udi Tide, saa biefser og skielder den hundrede Gange udi Utide, og det ofte baade Nat og Dag. Min Herre kan taale saadant, efterdi han er saa lykkelig udi at sove, at end et Canon-Skud kan ei forstyrre hans Søvn; men jeg og andre som ere mere delicate, finde ikke vor Regning med disse tamme Ulves stedsvarende Musiqve, som foruroeliger mig

om Dagen og end mere om Natten. Hvis min Gienboes Lænke-Hund, som giøer og skiælder allene for at giøe og skielde, vilde pausere allene eengang om Ugen, nemlig Torsdag-Aften, vilde jeg holde ham hans anden Bieffen til gode; thi paa saadan Aften kommer jeg gemeenligen fra det Musicalske Collegio, og, som jeg da haver Ørene fulde af harmonisk Lyd, skiønner jeg meest paa Forskiellen i Musiqven. Nogle foregive vel, at Hunde-Lyd er ikke ubehagelig; men de, som finde Behag udi disse tamme Ulves Tuden, have Midæ Øren, og kan lignes med den Schythiske Feltherre, der forlystedes meer ved at høre en Hestes Brinsken end ved den herligste Symphonie. Man kunde vænne sig til Hunde-Lyd, hvis de bieffede udi Tide, og naar Fornødenhed det udfordrede. Men de giøe, allene for at giøe: thi enten en Tyv bryder ind om Natten i en Landsbye, eller en Naboe-Bonde ager med sin Vogn om Dagen over den alfare Vei, forfølge de ham med Bieffen og Skielden, indtil Byens Led; hvorudover en ærlig Vandrings-Mand maa gaae bevæbnet igiennem Landsbyer, saasom Landsbye-Hunde, efter Algirers, Vitalianers og Flibustiers Maade holde Fred allene med hinanden indbyrdes, og føre Krig med det hele menneskelige Kiøn. Kort at sige: en Hunds Activitet bestaaer enten i at skielde eller i at hykle; begge Idretter ere lige ubehagelige, og sigte til intet. Hver Hund er som Vielgeschrei udi Comødien, der idelligen var i Bevægelse, allene for at være i Bevægelse. En Kat derimod synes intet at giøre, og er dog en duelig Domestiqve; taler han ikke meget, saa tænker han des mere. En Hund kan lignes ved en Bonde, der ofte lader sig indfinde paa Hoved-Gaarden med en krum Ryg, og Hatten under Armen. En Kat derimod kan lignes ved en anden Bonde, der præsterer Præstanda, yder sin Skat og Landgilde, og i det øvrige giver Husbonden en god Dag, eller som Mundheldet lyder, Døden og Diævelen. Hunde ere enten store eller smaae. De største, som gemeenligen ere til mindst Nytte, koster en Herre saa meget at underholde som 100 Katte, ja undertiden fast ligesaa meget

fom en Staads-Karl. De kunde kan foraarsage Ekel, efterdi de tracteres ligesom Børn udi et Huus, saa at mangen Matrone haver sine Tanker mere fæstede til hendes Skiøde-Hunde end til hendes Børn. Vil man efterføe, hvoraf saadan Affection reiser sig, saa kan man ikke udfinde anden Aarsag end denne, nemlig at, ligesom hyklerske Mennesker erhverve sig ved Smigren, hvorved de intet mene, de flestes Venskab, saa vinder en Skiøde-Hund en Jomfrues Affection ved bestandigt Hyklerie, og ved at tilkiendegive, at den ikke kan trives med mindre den ligger i hendes Skiød. Jeg for min Part finder ingen nærmere Aarsag, med mindre man vil holde fot, at Skabningen saadan Kierlighed tilveie bringer. Men man haver ikkun med upartiske Øien at betragte for Exempel en Mops, som nu omstunder er saa meget i Moden, saa vil man finde, at Skiønheden bestaaer allene udi Indbildning; thi en Mops haver et Hottentottisk Ansigt, da en Kat derimod ligner en Løve: hvorudover Mahomedanerne foregive, at den første Kat er kommen til Verden igiennem en Løves Næsebore, da han nysede udi Noæ Ark. Kierligheden til Hunde er dog saa stor, at derved bedrives fast Afguderie. Der fortælles blant andet, at en Fransk Dame gav sig udi Kloster af Sorg, efterdi hun havde mistet sin Hund. Jeg vil derfor raade min Herre, at, saasom han haver smaae Døttre, at han udi sin Huus-Catechismum indrykker denne Artikel, at de tage sige vare for al for megen Hunde-Kierlighed. Plutarchus fortæller, at da Cæsar saae nogle rige Romere at have Hunde-Hvalpe udi deres Skiød, spurgte han om deres Hustruer ikke fødte Børn. Jeg forbliver ꝛc.

Til et Collegium Politicum paa Landet.

(Den 205 Epistel).

Høiærede og Høiviise Herrer!

Den Behag som de Høiviise Herrer have fundet udi adskillige

af mine politiske Forslag, som de have dømt at sigte til Landets Nytte og Zirat, haver opmuntret mig til at fremture udi flere Eftersøgninger, som jeg ikke skal efterlade ved Tid og Leilighed at communicere det politiske Collegio. Indlagte Ark, som jeg denne Gang skikker dem; og som jeg underkaster deres Examen, synes vel ved første Øiekast ikke at være af stor Nytte eller Vigtighed. De selvkloge Folk her udi Hoved-Staden ville ei heller dømme anderledes derom, saasom de ikkun see efter Skallen af en Ting. Men jeg haaber, at, naar det kommer under rette Prøvesteen, og til deres Skarpsigtighed, som trænge sig ind til Indvoldene af alt hvad de tage sig fore at examinere, de ville finde derudi saavel Zirat som Nytte. Man veed, at Tidsfordriv og Lege ere fornødne for Mennesker, helst for dem, som ere udi besværlige Forretninger. Naar nu udi saadant er en Slags Fornødenhed, saa meener jeg uforgribeligen, at det kan holdes for en Merite at udfinde saadan Tidsfordriv, hvorudi utile og dulce kan følge med hinanden, det er, hvorudi man kan divertere sig med Nytte. Jagt efter vilde Dyr haver stedse udi alle Lande været anseet som en Hoved-Divertissement for høie Stands-Personer. Adskillige illuminerede og apocalyptiske Folk have dog af Medynk til Hiorte og Harer, mod hvilke de bære en fast broderlig Kierlighed, stedse prædiket mod slige Lege, som de have holdet for at være fast lige saa syndige som Comødier og Dands. De have foregivet, at der findes jo andre Ting, som kan tiene Mennesket til Recreation, uden at gribe til blodige Lege og uskyldige Dyrs Nederlag. De sige: man kan jo efter deres Exempel forfriske sig med Røg-Tobak, Viin, Øl, og med andre end meer hiertestyrkende Liqveurs, som ikke allene forfrisker Sindet, men opvækker ogsaa en Art af Devotion. Dette vil jeg lade staae ved sit Værd, saasom jeg drister mig ikke til at disputere mod inspirerede Folk. Allene, saasom jeg selv ingen Smag finder udi de Tidsfordriv, som de forelske sig udi, saa haver jeg været betænkt paa at inventere en Slags Jagt, som ingen af dem tør understaae sig at dadle. Denne Jagt, som er ikke allene uskyldig og behagelig,

men endog philosophisk, befattes udi indlagte Act, som jeg skikker de Høiviise Provincial-Stats-Mænd til Eftersyn.

Invention af en uskyldig, nyttig og philosophisk Under-Jagt.

Denne Øvelse bestaaer i at jage efter Fluer, udi Huse og Værelser. Den kan ikke tage Begyndelse uden mod Enden af Septembri, og varer October-Maaned igiennem: thi at begynde Jagten for den Tid, er et forgieves Arbeide, formedelst disse Dyrs Mangfoldighed udi de varme Maaneder. Jagten indrettes saaledes: Man fylder et Kar med Vand, hvorudi man kaster de Fluer, som man haver fanget med Haanden. Tvende Behændigheder udfordres dertil, saavel til Lands, som til Vands. Med Fangsten, om den skal lykkes, maa det i Agt tages, at man angriber Fluerne for og ikke bag om; og at man lader sig ikke brille af Fangerne, hvoraf nogle ere saa snedige, at de en lang Tid ligge uden Bevægelse udi Haanden, saa at Jægeren meener sig intet at have faaet, og derudover ofte lader Byttet fare. Ved Vandet er det at i Agt tage, at man med Magt kaster Fluerne derudi. Hvis det ikke skeer, springe de stærkeste eller snedigste strax op igien, saa at det hele Arbeide er spildt, og Jægeren seer sig oven i Kiøbet insulteret, efterdi Fangen strax derpaa tager ofte ei udi Betænkning at sætte sig paa hans Næse. De Høiviise Herrer ville vel ansee dette som et puurt Giekkerie, og holde for, at intet af det anførte svarer til Titelen, saasom de derudi hverken kan see behagelig Tidsfordriv eller Nytte. Men jeg haaber, at, naar de høre min Forklaring, de strax ville falde paa andre Tanker. Jeg tilstaaer, at denne Jagt kan skee paa adskillige langt mageligere Maader: man kan for Exempel langt lettere udrødde disse Dyr, enten med Flue-Smekker, eller med forgiftet Vand og andet. Men jo større Mageligheden er, hvormed en Ting kan skee, jo mindre er Fornøielsen. At lege Par eller Upar, giver ikke den Fornøielse som Skakspil. Fornøielsen ved denne Fangst bestaaer derudi, at

dertil udfordres Adresse saavel til Lands, som til Vands, og Nytten bestaaer derudi, at man lærer at kiende Fluernes differente Qvaliteter; thi man seer deraf, at der udi Snedighed er saa stor Forskiel imellem een Flue og en anden, som der udi Forstand kan være imellem en eenfoldig Gaards-Karl og en listig Lakei eller Kammer-Pige: thi een Flue røber sig strax, en anden derimod ligger ganske ubevægelig udi Haanden, naar den er fangen, og derved kommer løs igien. Ligeledes: en springer strax op af Vandet, førend den bliver igiennem vaad, og derved redder sig, en anden, som ikke haver den présence d'esprit, bliver liggende, indtil det er for silde at redde sig. Saa at man seer, at naar Fangsten skeer efter min Plan, den ikke allene bringer Fornøielse, men fører ogsaa Nytte med sig, og at den kan give Anledning til adskillige philosophiske Betragtninger, ja grundigere end saadanne Meditationer, som kan giøres over de brugelige Jagte af Hiorte, Harer, og andre Dyr. Jeg kan for min Part vidne, at saasom jeg haver forsøgt begge Slags Jagte, jeg finder i alle Maader den samme Fornøielse udi den ene som udi den anden Jagt, allerhelst saasom udi den Flue-Jagt, som indrettes efter min Plan, ingen Blods-Udgydelse skeer, saa at de allerbarmhiertigste og devoteste Siæle, ja en Anna Ovena selv, ingen Betænkning kan tage udi den Tidsfordriv. Dræber man derimod disse Dyr med Flue-Smekker, saa udgydes derved Blod, og sætter man giftige Vande for dem, saa synder man mod jus gentium eller Folkeretten, der forbyder saadanne Midler endogsaa mod største Fiender. Alt hvad som herimod kan indvendes, er 1) at ved denne Jagt ingen Legemets Bevægelse kan gives, som ellers er det fornemste Sigte ved saadanne Exercitier. Men dertil kan svares, at, saasom saadan Jagt er inventeret fornemmeligen for gamle Folk, saa er Bevægelsen proportioneret efter deres Vilkaar og Kræfter. Den anden Indvending er denne: at de uskyldige smaae Kreature martres mere ved en langsom Død udi Vandet, end naar de dræbes ved en Flue-Smekke. Dertil kan svares, at end de meest medlidende Mennesker, som grues ved at see et Dyr at sønderknuses,

dog uden Bevægelse see dem at kastes udi Vandet. Saadan Død er ogsaa meer honorable; thi det er et Endeligt, som mange Søe-Helte have ønsket sig. Derforuden er dette herved at mærke, at, saasom denne Jagt skeer allene udi October, som er en fatal Maaned for disse Dyr, efterdi de langsom pines af Kulden indtil de omkommes, saa er det endda mindre pinagtigt og mere honorable for dem at døe paa anførte Maade. Jeg siger, at jeg haver forsøgt begge Slags Exercitier saaledes, at jeg haver jaget efter Harer og Hiorte, og at jeg ogsaa haver jaget efter Fluer paa foreskrevne Maade, og finder, at det ved en liden Hjelp af Imaginationen kommer ud paa eet og det samme, naar Jagten er indrettet efter min nye Invention. Vil man holde for, at denne Exercice er nedrig og uanstændig, da er derudi en Vildfarelse; thi Historierne vidne, at Keiser Domitianus, som blant alle Regentere stod meest paa sin Høihed, var ganske hengiven til Flue-Jagt: og troer jeg, at hvis samme Herre havde vidst at indrette den efter min Plan, han vilde have fundet end større Behag derudi, ja at han maaskee til Belønning for min Invention vilde have giort mig til Over-Jægermester ved det Romerske Hof. Saadan eller anden Belønning hverken venter jeg eller forlanger nu omstunder; det er Belønning nok, hvis jeg kan have den Glæde at fornemme dette mit Hiernes Foster at være de Høiviise Herrer til Behag. Jeg skiøtter ikke om, hvad andre dømme derom. Hvis Academici og Skole-Mænd ville ansee det som Pedanterie, da vil jeg bede dem at giøre en upartisk Sammenligning imellem dette mit Verk og mange af deres lærde Dissertationer, som handle om de gamle Grækers og Romeres Skoe, Tøfler, Støvler, Hals-Baand og andet deslige. Hvordan end Dommen herover vil falde, saa kan dette mit Arbeide bedre forsvares, end deres der bemøie sig at underviise udi den Konst at myrde Mennesker, som for Exempel den Franske Abbe, der haver skrevet en vidtløftig Tractat om Bombers rette Brug, og søgt at vise Mennesker den korteste Maade, hvorpaa Stæder kan sættes i Brand, item Skoler og Templer i en Hast blive ødelagte. Jeg forbliver 2c.

Holbergs Skildring af sig selv.

(Den 257. Epistel).

Du skriver, at du nyeligen var udi et Sælskab, hvor jeg var Materie til Discours, og at man tillagde mig lutter Skrøbeligheder og Feil, saavel paa Legemets som paa Sindets Vegne. Det kand hende sig, at udi det første Sælskab, som du bivaaner igien, du kand faae at høre en Liste af ligesaa mange Legemets Herligheder og Sindets gode Egenskaber, og begge stridende Partier kand have Ret. Thi det synes, som jeg er skabt, for at forvirre saavel Medicos som Moralister. Du vil vel hertil sige, at det er en mørk Tale for dig: Du haver derudi Rett. Hvi skulde den ikke være mørk for dig, da den er mørk for mig selv. Der ere 3 Studia, som jeg meest haver lagt Vind paa, men hvorudi jeg haver giort mindst Fremgang. Hvorlænge jeg haver spillet paa Violin, haver jeg dog ikke lært at stryge ret: Hvormange Græske Bøger jeg haver læset, haver jeg dog intet lært til gavns; og hvormeget jeg haver studeret paa at kiende mit Legems Constitution, bliver jeg dog ikke klog derpaa. Thi jeg kand sige, at der er intet, som jeg meere studerer paa, og dog mindre begriber, end mig selv. For Sindets Egenskaber kand jeg vel nogenledes giøre reede, og give Aarsag til apparente Contrarieteter, men til Legemets aldeeles ingen. Naar jeg betragter min høje Alder, og derhos den Tilstand, jeg udi mange Ting befinder mig udi, synes det at jeg haver en herlig Legems Constitution; jeg kand ej heller overtale andre til at troe anderledes: Naar jeg derimod betragter, hvad jeg lider, maa jeg beklage mig selv, og enhver som hører mine Lidelser at opregnes, stemmer i dermed; men derhos sige: Hvi kand det være mueligt? Mit Syn er saadant, at jeg paa 10 Skridt nær ikke kand skille en Person fra en anden, og dog kand jeg udi Tusmørke læse den fineste Stiil uden Briller. Min Gang er saadan, at undertiden ingen kand følge mig, undertiden igien kand jeg ingen anden følge. Jeg finder gemeenligen hos mig indvortes

Hede, men ingen, som mig er bekiendt, kand taale mindre Kulde. Om Vinteren kand hverken Stovler eller Strømper, end ikke Fod-Pøser holde mine Fødder varme, og om Sommeren kand jeg fast ikke taale at skiule dem under et Lagen. Nu haver jeg for meget Acidum eller Syrlighed, nu igien for lidet. Til disse Ting kunde jeg vel, skiønt ikke uden med Vanskelighed, hitte paa at give nogle Aarsager; men der er andre Ting, hvorudi jeg ingen reede kand hitte. Jeg er aldrig bedre, end naar jeg haver liden Søvn, og haver aldrig bedre Appetit, end naar jeg haver haardt Liv. De hos andre Folk ønskeligste Sedes, ere hos mig Forbud paa Sygdom, i det ringeste til en sterk Hoved-Pine. Et Glas Viin, som opmuntrer andre, giør mig traurig, og Caffée, som foraarsager Tungsindighed hos andre, giør mig glad. Naar jeg en Tiid lang haver været plaget med Hoved-Pine, og tænker at bruge noget derfor, staaer jeg op om Morgenen, og mærker, at det er ikke Hovedet, men Brystet, som behøver Medicine; og, naar jeg lader hente en Recept for Brystet, finder jeg undertiden strax derefter, at jeg ikke behøver uden Mave-Draaber. Saa at den Striid jeg fører med mine Sygdomme, er ligesom den Kamp Hercules havde med Acheloo, og mine Svagheder tiene fortreffeligen til at faae en Doctor til at løbe April. Hvis din Orthodoxie tillader dig ikke at første Troe til alt dette, fortænker jeg dig ikke aldeeles derfor: Men de Folk, som jeg dagligen har Omgiængelse med, og de Doctores, som jeg een og anden Gang haver betient mig af, kand vidne, at det saaledes forholder sig; og hvad kunde vel bevæge mig til at giøre over mig selv en saa sælsom Afriisning? Hvad Sindets Egenskaber angaaer, da synes de ikke mindre stridige; dog kand jeg nogenledes giøre reede derfor. Jeg siger, at derudi findes ligesaa store Contrarieteter. Thi een afmaler mig som særdeeles karrig, og derudi synes at have Ret, saasom han med adskillige Argumenter kand bevise sin Sigelse at være vel grundet. En anden roser min Gavmildhed: Den samme synes ogsaa at have Ret, saasom han kand anføre lige saa mange Beviisligheder til sin Sigelses Bestyrkelse. Den første grunder sit Portrait paa min

tarvelige Levemaade, som udi Alting er afpasset, item paa den Attention jeg haver til mine Sager. Den anden grunder sin Dom paa adskillige Udgifter, som han af mig seer at skee udi Ting, hvori andre ere paaholdne, og hvorudi jeg løser Pungen, naar andre slaae Knuder derfor. Heraf kommer det, at man i een Gade siger: See der gaaer den Gnier, som giør ingen Mand gobt; men udi en anden: Gud lade den Mand leve, som er saa god imod Fattige! Begge have Ret; thi mange gaae tomhændede fra mig, som nyde noget hos andre; og mange gaae tomhændede fra andre, som nyde noget af mig. Jeg viser gemeenligen de Folk bort, som dagligen besøge mig med Bettel-breve, og derimod leeder efter andre, som aldrig have bedet mig om noget, men som jeg haver udforsket at kunne have meest Aarsag dertil. Enhver, som med mig haver det Principium, qvod liberalitas exercenda sit cum judicio, det er, at man maa deele Gaver ud med Skiønsomhed, kand ikke andet end underkastes lige stridige Domme. Aarsagen til min Tarvelighed udi Mad, Drikke og Levemaade haver jeg ved anden Lejlighed udi mine Skrifter tilkiendegivet, hvorfore jeg her intet videre derom mælder. Viidere: Ligesom jeg af nogle kaldes karrig, af andre liberal; saa tillegge nogle mig Dovenhed, andre Arbejdsomhed: Og erindrer jeg mig nogle gange offentlig at have faaet Reprimande for Forsømmelse paa samme Tiid, som andre have formanet mig til at moderere min Iver til Arbejde, som svækkede mine Kræfter, og forøgede mine Svagheder. Disse stridige Domme grunde sig paa min Efterladenhed udi visse, og min Arbejdsomhed udi andre Ting. Jeg haver fordum stedse været efterladend udi visse Academiske Exercitier, som jeg haver holdet for at være af liden Nytte; det er og med stor Møye, at man kand bringe mig til at svare paa et Brev, som mig bliver tilskrevet: men jeg er derhos dog aldrig ledig for Arbejde; og er dette mærkeligt, at jo vanskeligere et Arbejde er, jo mindre besværger det mig. Paa de samme Tider, som jeg haver fundet mig besværget ved at skrive to eller tre Compliments-Breve paa een Post-Dag, eller ved at corrigere et Ark, som skulde tryk-

les, haver jeg skrevet nogle 100de Latinske Epigrammata, som andre holde for det stærkeste Arbejde. Nogle laste min alt for store Lyst til Fruentimmer-Selskab: Andre derimod bebrejde mig min Koldsindighed mod samme Kiøn. Jeg nægter ikke, at jeg jo altid haver fundet Behag udi Fruentimmer-Selskab, og det formedelst de Aarsager, som jeg udi mine Skrifter haver tilkiendegivet. Saadan idelig Omgiængelse giver Anledning til den første Critiqve: Men, saasom jeg omgaaes dem ikke for andet end for Sindets Recreation, og tracterer dem ikke anderledes end som smukke Skilderier, saa gives deraf Anledning til den sidste Critiqve. Jeg haver tvende Hoved-Gaarder paa Landet: Paa den eene var det første udspredet; hvorudover, naar jeg besøgte en af mine Bønder, som havde en ung Kone eller smukke Døttre, meenede Bonden, at jeg kom for udi dem at giøre mig betalt for resterende Landgilde. Paa den anden Gaard hørte jeg ved min første Ankomst, en almindelig Tale at være udspredet, nemlig, at jeg havde naturlig Affkye for Qvinde-Kiøn; hvorudover, ligesom paa det eene Gods Qvinderne bleve skikkede udi Ambassader, for at erholde et og andet, som forlangedes, saa agerede Mændene selv Ambassadeurs eller Sollicitanter paa det andet Gods. Nogle holde mig for en overmaade lystig Mand, andre derimod tillegge mig en særdeeles Austeritet: De første grunde deres Dom paa mine lystige Skrifter; de andre paa min Omgiængelse, og paa mit dagllge Levnet, hvilket er saaledes indrettet, at faa Mennesker derudi kand efterfølge mig. Thi jeg gaaer lidet ud om Dagen, alleene for at tage Luft, og er om Aftenen i mit Cabinet det heele Aar igiennem, og det uden at see noget levende Creatur, undtagen naar min Dør staaer aaben, at en Kat kand liste sig ind, for hvis Compagnie jeg dog betakker mig, og strax viser den Døren igien. Saasom mit Levnets Constitution forbinder mig til en egen Levemaade, saa foraarsager den ogsaa, at jeg udi adskillige Ting haver en egen særdeeles Smag, saa at jeg tidt vrager hvad som andre admirere. En vis Herre visede mig en Rad af pyntede Fruen-

timmer, hvis alamodiske Fiskebeens-Skiørte skinnede som prægtige Zirather i hans Øjen. Jeg sagde da, at, hvis jeg nu paa min gamle Alder skulde lade mig forføre til Elskov, maatte det være af en Stue-Pige, der haver en meere naturlig Dragt. Videre, nogle tillegge mig en Lunkenhed udi Religion, efterdi de see mig at forsømme Kirke-Gang: Andre dømme anderledes, efterdi de see mig ikke at forsømme Kirke-Gang. Begge have ogsaa Ret: Thi hine see mig alleene her udi Staden om Vinteren, da jeg formedelst Kulden ej kand komme i Kirke. Disse derimod see mig alleene paa Landet om Sommeren, da Kulden ikke hindrer mig. Efter saadan given Afrisning maa ingen forundre sig over at høre saa stridige Domme fældede over min Person: Thi enhver kand have Ret, som seer mig alleene i den eene Ende; og, naar nogen ikke vil fatte, hvorledes Characterorne baade kand være rigtige og u-rigtige, saa kand man bede dem at vende Bladet om, for paa den anden Side at see Forklaringen. Jeg forbliver ꝛc.

Jens Kraft.

Født i Frederikshald 1720, død 1765. Af: Kort Fortælning af de vilde Folks fornemmeste Indretninger, Skikke og Meninger o. s. v. vælge vi:

Om Mennesketts naturlige, skiønt nu ubekiendte Fuldkommenheder. — og: Om de Vildes besynderlige Tanke om Skiønhed; deres Kiøkken, Bord, Spise og Drikke.

Vil man imidlertid antage, at Mennesket engang i Tiden skulde have været i en pyr sandselig Tilstand, og videre undersøge, om

det i den kunde vare ved og bestaae, saavelsom hvorledes det da uden alle ved Fornuften optænkte og nu hos os brugelige Hielpe-Midler kunde ernære, forsvare og underholde sig; da er det nødvendig allerførst at agte, at vi i Legemet naturligviis besidde Formuer til tusende Færdigheder, som vi i den nu værende Forfatning ikke mere kiende, og som vi have til største Deel tabt ved vore kunstige Indretninger. De Vildes Historie giør denne Sandhed uimodsigelig, alle disse Folk besidde i Sandserne og Legemet ulige større Fuldkommenheder end vi. De see længere bort og skarpere med blotte Øine end vi med vore beste Forstørrelses-Rør. De kunne lugte Dyrene i Leiet, efter hvad der siges, paa meer end en Fierding-Vei: i at løbe ere de utrættelige, en Rytter seer før sin Hest styrdte under sig, end at han henter en Hottentot og andre Vilde ind i Løbet; En Vei af hundrede Miil er for de fleste Americaner neppe saa besværlig som nogle faa for os. At sætte over Floderne uden Hielp af Baade eller Fartøi, endog med anseelige Byrder *), giøre de Vilde ikke uden meget libet Væsen af, deres Færdighed i at

*) Caraiberne skyde Fiskene med Pile ligesom Brasilierne. Da de ere fortreflig gode Svømmere kaste de sig Øieblikket efter at Pilen er skudt af ned i Vandet for at hente deres Fangst. Desuden vide de og at dukke under Vandet inde ved Klipperne, og at trekke Fisken ud af de Huller i dem, udi hvilke den skiuler sig: hvori de fuldkommen ligne Floridanerne, hvilke sidste ikke bier til at Fisken viser sig, men søge den under Vandet lige paa Bunden, hvor de slaae den med deres Kiøller, og det saa færdig, at man seer dem Øieblikket efter komme op igien over Vandet med Kiøllen i en Haand og med Fisken i den anden. Det er noget sædvanligt iblant de Vilde at være saa gode Svømmere. Man forsikrer at Brasilierne, Beboerne af de Maldiviske Øer, nogle Peruaner og at Indbyggerne af Røver-Øerne kunne ansees som Dyr, der leve ligesaa got i Vandet som paa Landet; See Rochefort des Isles Antilles.

svømme er efter alle Reisendes Udsigende ubeskrivelig, saa man af det der fortælles om disse Folk bør tro, at af alle fuldkomne Land-Dyr intet er bedre skikket til at leve i Vandet end Mennesket. At hungre endog i fiorten Dage er for de Vilde noget ubetydeligt. Kuld og Veirligets Forandringer forandrer ikke deres Helbred. De fleste Sygdomme ere dem ubekiendte; i en Alder af tredsindstive Aar holde de fleste af disse Folk sig endnu for unge, fordi det hos dem er noget sædvanligt at leve over hundrede; saa man deraf bør slutte, at vores Legeme af Naturen er skikket til tusende Færdigheder, hvilke fordi de ere blevne forsømte, saa plat have tabt sig, at vi have Møie ved at tro de kunne være muelige: virkelig have vi opofret store naturlige Gaver for at vinde andre kunstige, tidt og ofte mindre tienlige.

Jeg vil ikke tale om, hvad alle Reisende saa eenstemmig forsikre hvor let de Vilde bemestre sig Dyrene; Krokodiler, Løver, Tigre og Elephanter ere langt fra ikke disse Folk vorne, de fælde dem som i Spøg, og gaae til en Løve-Jagt som til en Dands. Alt dette kan giøre en saadan Fortælning troværdig, som den man har udgivet om Mademoiselle le Blanc. Denne vilde Pige, skal være funden Aar 1731 ved Chalons i Champagne, uden at man haver kundet vide, hvorfra hun er kommen; Dette vilde Barn, som saavidt man kunde skiønne blev funden i en Alder af 9 til 10 Aar, gav ingen Kat noget efter i at løbe op af Træerne, og intet flyvende Egern efter i at springe fra Green til Green, og af et Træ i det andet: Træerne vare efter Fortælningen hendes naturlige Boepæl, deres Grene hendes Seng, hun besad en saa ugemeen Færdighed i at løbe, at intet Vildt kunde undgaae hende, og i denne Bevægelse flyttede hun Fødderne saa hurtig, at det saae ud, som om hun gleed hen over Jorden som over en Iis. Hun var ikke mindre færdig i at svømme, i at dukke under Vandet, og i at fange Fiskene med de blotte Hænder, for siden at bringe dem paa Landbredden, hvor hun fortærede sin Fangst. I Steden for alt Gevæhr til Forsvar bar hun alene en Green i Haanden tyk til

Enden. Da hun engang blev anfalden af en Dogge, saae hun een Fare an, som hun foragtede, uden al Forskrekkelse; hun oppebiede sin Fiende paa fast Fod, men i samme Øieblik, da Doggens Hovede var nær nok under Slaget, betiente hun sig af sin Fordeel, svingede sin Stok til Siden, og ramte dette bidske Dyr saavel, at det efter Slaget laae dødt og udstrakt paa Stædet. Denne Fortælning treffer fuldkommen vel ind med hvad man ellers forsikrer om de Vilde, at deres Kaste-Gevæhr og øvrige Vaaben altid treffe paa et Haar, og aldrig feile. Jo mindre Mennesket kiender sin Fare, desto lettere overvinder det den. I øvrigt tilstod hun selv, da hun havde lært at tale og tænke fornuftig, at hun i denne Tilstand aldrig brugte noget forstandig Overlæg, men at hun havde alene Følelsen af sine Nødvendigheder, og af en immervarende Drift til at fyldestgiøre dem: hun var saa vandt til at æde raadt og at drikke Blod, at det ikke var uden med Livs-Fare og efter at have udstaaet adskillige farlige Sygdomme, at hun endelig blev vandt af fra en for os andre saa modbydelig Spise.

Imidlertid seer man af intet bedre end af de Vildes Historie, hvor meget, det vi kalde skiønt, ei alene uden for Mennesket men endog i dets egen Skabning beroer paa Vane og Indbildning. Endeel vilde Folk holde det for en Skiønhed at trykke Børnene Ansigterne platte. Andre derimod finde som de gamle Caucaciske og andre Folk de Ansigter deilige, som i Ungdommen imellem tvende Bræder ere blevne trykkede aflange; andre igien de, som paa samme Maade ere blevne kortere end de naturlige: De Vilde have uden Tvil haft en betydelig Aarsag til disse besynderlige Ansigtets Forandringer, som i vor Tid er vanskelig at indsee. Maaskee have de fra de ældste Tider af ved at trykke Hierne-Skallen og Ansigtet sammen villet giøre det fastere, for derved at forekomme, at det ei saa let skulde kunde beskadiges, siden man har Exempel paa, at Caraibernes Hierne-Skal var

saa haard, at de Spanske Klinger sprang, Hierne-Skallen uden Skade, i tu, naar de skulde kløve disse usle Kreaturer Hovedet.

Videre gaae ikke de Vildes Omdømme om Skiønhed; den samme Eenfoldighed regierer i alle deres øvrige Indretninger og hele Huusgeraad. Jeg har før sagt, at en Bænk belagt med et par Matter var deres Seng, i Steden for Stole og Bord sætte de fleste sig plat ned paa Jorden med hvad de have at spise; Fingrene ere dem i Steden for Kniv og Gaffel, deres Klæder i Steden for Viske-Klæder og Servietter. De best indrettede, betiene sig af sammenflettede Blade i Steden for Tallerkener, og bruge Bark eller udhulede Græs-Kar og andre Skaller af Frugter i Steden for Fade. De af dem, som forstaae at tørre og brænde Leret til Potter ere vel indrettede, de bestandig omvankende Folk derimod have ofte ei uden Træ-Kar, og maa derfor ved glødde Stene, som de tage af Ilden og kaste i Vandet giøre dette sidste kaagende, for siden deri at tillave Maden. Andre Folk have ingen anden Maade vidst, hvorpaa de kunde stege Kiødet, end ved at lægge ligedanne glødde Stene inden i Dyrene. Nogle have i Steden for Potter og Kiedler ligeledes betient sig af Fiske og Dyre-Skind. Men det, som synes at have fra først af givet Anledning til at forfærdige ordentlige Leer-Kar, bliver uden Tvil, at man haver belagt de Træ-Kiedler man brugte, med Leer paa nogle endnu værende Folks Maade, for derved lettere og mindre møisom end ved glødde Stene at kaage Maden. Man fandt efter en eller flere Kaagninger i Leret et nyt Kar, som trodsede Ilden, og derfor var ulige tienligere i Brugen end det man vilde ved samme redde fra Undergang.

Saa slet som de Vildes Bord er, ligesaa slet er hos en Mængde af disse Folk hvad de drikke. De vidste, som Perserne endnu i Herodoti Tid, af intet andet end reent Vand at lædske sig paa; derved vare de sunde og bragte Livet ud til en overmaade høi Alder, da derimod de sterke Drikke Europæerne bragte

dem, bleve alle disse Folk, nagted, at de i høi Grad elske dem, en virkelig Gift, som inden en kort Tid, beforbrede dem i Mængde til Graven. Hele Folk ere og deraf virkelig uddøde, saa man af det, som skeer iblant de Vilde bør slutte, at den menneskelige Natur er skabt til Vand og tynde Drikke. Da de Vilde leve i Almindelighed ulige længere og med megen bedre Helbred end vi, saa er det maaskee i vore kunstige Anretninger i Spise og Drikke, at vi bør til stor Deel søge Aarsagen til Livets Korthed, skiønt dette ei er den eneste; en Mængde unaturlige Bekymringer, som vi kunde undvære, en Mængde af Sindets Lidelser, de Vilde ei vide af at sige, forkorte os maaskee ligesaa meget Livet, som den øvrige Afvigning vi i saa høi Grad frem for de Vilde have i alle Henseender giort fra det naturlige. Vandet er saaledes Menneskets naturlige Drik, og man veed af Historien, at det varede endog meget længe, efter at Viinen var bleven funden, før man i Verden til Overflødighed betiente sig af den. Man drak den overmaade sparsom i de ældste Tider. Hvad der siges om nogle Folk, som om de Scyther, at de drak Blodet; da er det saa langt fra, at man af de vilde Folks Skikke kan være beføiet til at tro, denne modbydelige Drik nogensinde i det Menneskelige skulde have været almindelig, at man fast meget meer bør antage, vi derfor have af Naturen en Afskye. Mennesket er i sig intet mindre end Rov-Dyr og dets Tunge ei danned som Rov-Fuglenes til at drikke Blod. Men endskiønt de Vilde til stor Deel ei kiendte sterke Drikke, synes de dog alle at være saa store Elskere af den unaturlige Tilstand man sættes i ved Drukkenskab; saa man bør tro Mennesket finder en naturlig Behag i dette Raserie. Alle vilde Folk giøre et utroligt Væsen af den Tilstand, i hvilken man er ude af sig selv og paa en vis Maade affindig. De ansee den som noget overnaturligt og fast som guddommelig. Den høie Tanke de giøre sig om denne Menneskets uanstændige Tilstand er Aarsag i, at de berede sig til at drikke som til en Fest, og ansee denne Sammenkomst fast som hellig; skiønt de, i hvor fredelige de ellers ere i deres indbyrdes Omgang,

i Drukkenskab forgaae sig imod hinanden paa alle optænkelige Maader, endog indtil at dræbe hverandre paa Stædet. Dette oplyser, hvad Historien fortæller om de affindige Bacchanter. Af de Nord-Americanske Vilde ere ei uden meget faa som have andre Drikke end Vandet og den Suppe Kiødet kaages i; de fleste sydlige Americanske Vilde derimod have sterke Drikke, som de tillave af Mais, Potatoes og andet. Nogle af dem havde og uskyldige Drikke, som Paraguai-Urten, der virkelig er intet andet end en Americansk Thee, og kan fuldkommen sættes i Lighed med den Chinesiske. Til Syd-Americanernes Lykke ere deres Drikke ei saa sterke som de Europæiske, de bruge dem i sær paa deres høitidelige Feste og give Nord-Americanerne intet efter i at være umaadelige i Brugen. Men det som desuden beviser, at Mennesket af Naturen meest elsker den sandselige Tilstand dreven til det høieste, og at det ikke er uden Nøden, som har foraarsaget en Optugtelse, der bestandig vedligeholder det fornuftige, er; at endeel vilde Folk have i Tobakken fundet et Middel til at giøre sig drukne, i det de trekke Røgen ind igiennem Næsen, saa længe til de besvime, og falde som Døde om paa Stædet, hvor de sidde.

Jens Schelderup Sneedorff.

Født i Sorø 1724, død 1764. Nedenstaaende er taget af hans Patriotiske Tilskuer, 296. Blad.

Hvorfor er det saa vanskeligt at kiende sig selv?

At kiende sig selv, kunde visselig, naar det kom an paa Forstanden alene, ikke være nær saa vanskelig en Sag, som at kiende de Ting, der ere uden for os; Vanskeligheden maa derfor komme af noget andet, som hindrer Forstanden, og som giør den mere ufrie i sine Virkninger, naar den seer tilbage paa sig selv, end

naar den tænker paa andre Ting. Disse Hindringer, denne Tvang og Ufrihed i Sielen; hvoraf skulde den vel komme uden af de sandselige Forestillinger og Passioner, hvilke, des værre, saa ofte hersse over Fornuften, skiønt ingen Tid mere, end naar Sielen betragter og dømmer sig selv? De Hindringer som møde Sielen i dens Betragtninger over sig selv, kunne henføres til tvende Classer, dem nemlig, som forblinde Fornuften i det, som angaaer os selv, og de andre, som forvilde den, naar vi ville dømme om vores Forhold til andre Ting.

I den første Art af Betragtninger er det den allerstørste Vanskelighed, at vi i det, som vi kalde os selv, forestille os altid et dobbelt Væsen, hvoraf det ene ikke er os selv, eller tilhører os selv mindre end det andet. Af disse tvende Væsener ansee vi ofte det, som mindst angaaer os, for den væsentlige Deel; og undertiden ere de begge saa stridige, at det ene modsiger og til intet giør det andet. En maadelig Eftertanke er nok til at overbevise os derom, at det Væsen i os, som tænker, føler, begierer og afskyer, elsker og hader, glæder og bedrøver sig, og som i alle Afvexlinger kiender og erindrer sig selv igien, at dette usynlige, af Fornuften alene og ei med Sandserne fattelige Væsen er egentlig det rette os selv. Men hvor ofte glemme vi ikke dette igien? hvor sielden tænke vi saaledes, naar vi tale om os selv? Aarsagen dertil er, at vi have sat dette Væsen et andet ved Siden, som bestaaer ikke alene af den Deel af Materien, som vi kalde vores Legeme, og som henhører til vores Væsen, saa viidt det er et nødvendigt Redskab for Sielen, men og en Mængde af andre udvortes Ting, med hvilke vi staae i nogen Forbindelse, og som høre endnu mindre til vores Væsen, til det rette os selv, end Legemet; vores udvortes Stand, nemlig, Formue, Beqvemmelighed, de Personer og Ting, som os tilhøre, og det, som endnu er mindre væsentlig end Tingene selv, blotte Navne og Ord ere ofte det eneste, som vi tænke, naar vi nævne os selv. Hvor mange Mennesker ere der ikke, som, naar de tale om sig selv, sielden forstaae andet derved, end en Person af et vist Kiøn, saa gammel,

af den Hvide, Førelse og Udseende, som man har lært at kiende af Speilet, fød af den Familie, med saadant et Fornavn og Stammenavn, som har den Titel, det Embede, saa mange Indkomster, boer der og der, o. s. v. Alle disse Ting høre dog mindre til Menneskets Væsen, end det organiske i Legemet; De ere kuns dets Skygger, Skygger, siger jeg, af det Legeme, som selv ikke er den rette jeg selv, som hvert Øieblik uddunster i Luften, og som vi fra en Tid til en anden ikke kiende igien, saaledes, som vi kiende det Væsen, der tænker i os, og som erindrer sig selv i alle disse udvortes Forandringer.

Det er ikke min Hensigt her at opholde mig med at betragte alle de skadelige Følger, som flyde af denne dobbelte Betragtning af os selv og af den Overvægt, som den ringere af disse Personer, den legemlige, udvortes og synlige os selv eller og Skyggen deraf beholder i vore Betragtninger og Domme over os selv, til Fornærmelse for det indvortes og bestandige Væsen, det rette os selv. Jeg maatte da igiennemgaae de vigtigste Lærdomme baade af Religionen og Sæde-Læren; hvilket jeg denne Gang overlader til Læsernes egen Betragtning, for at undersøge andre Grunde til vore Vildfarelser. Den dobbelte Betragtning af os selv, som jeg allerede har bemærket, kan med visse Indskrænkninger bestaae tilsammen; Feilene bestaae kuns deri, at vi adskille Ting, som ikke bør adskilles, og ansee den ringe Deel af os selv for vigtigere end den, som er langt ædlere. Derimod ere der andre Begreb, som ophæve hinanden, et dobbelt Jeg, som er en virkelig Modsigelse. Saadant et Jeg indbilder man sig, naar man siger: dersom jeg nu var ung, vilde jeg ikke giøre det igien, som jeg har giort; dersom jeg var et Fruentimmer, vilde jeg ikke indbilde mig saa meget af min Skiønhed, som andre Fruentimmer; dersom jeg var i det Menneskes Omstændigheder, vilde jeg opføre mig anderledes; dersom jeg var saa riig, saa mægtig, saa æret, saa elsket, saa sund, saa fornøiet, vilde jeg giøre det eller det. I alle saadanne Tilfælde forestiller man sig aabenbare en dobbelt Person,

under Egenskaber, der lige saa lidt kunne bestaae tilsammen, som det ikke er muligt, at en kan paa en og den samme Tid være baade ung og gammel, Mandsfolk og Fruentimmer, sig selv og en anden, riig og fattig, syg og frisk. Det er ikke nok, at vi forbinde disse modstridige Begreb tilsammen i en Person; men vi slutte end og fra den ene af de modsatte Omstændigheder til den anden, og det uden at kiende undertiden mere end den ene. En gammel Mand f. Ex. som siger: dersom jeg nu blev ung igien, vilde jeg giøre det eller det, forestiller sig, uden at tænke derpaa, i dette Jeg en ung Person med alle Alderdommens Erfaringer, Indsigter og Tilbøieligheder; af saa modstridigt et Begreb slutter han, at han vilde handle anderledes, end han handlede i sin Ungdom, om han nu blev ung igien, jog denne Slutning er derfor og uden Tvivl ligesaa falsk, som Grunden dertil; om han 10 Gange blev ung igien, er det rimeligt, at han alle 10 Gange giorde det samme. Ligesaa urigtig tænker man ofte, naar man siger: det vilde jeg have giort, dersom jeg havde været frisk, dersom jeg ikke havde været vreed; og endnu lettere kan man bedrage sig, naar man taler om Omstændigheder, som man ikke har erfaret, og maaskee ikke kan erfare, naar det heder f. E., det vilde jeg giøre, dersom jeg var et Fruentimmer, dersom jeg var saa riig eller mægtig, dersom jeg var i den Persons Sted. Den Gamle har dog været ung engang; den Syge har været frisk, endskiønt de have glemt igien hvad de vare, i det mindste ikke forestille dem levende nok alt, hvad de tænkte og følte paa den Tid. Men et Mandsfolk har aldrig været et Fruentimmer; Den Fattige har ikke forsøgt, hvorledes han vilde tænke, dersom han var riig; og ingen har været den Person; som han indbilder sig at være, naar han siger: Dersom jeg var i en andens Sted.

Vi ville nu betragte Sielens Domme om sig selv i dens Forhold til andre. Alt, hvad der angaaer os selv, tænkes og fornemmes af os med uendelig mere Passion, end hvad der angaaer andre, og denne Passion giør, at den samme Forstand

dømmer ofte om de samme Handlinger langt anderledes, naar den betragter sig selv som Gierningsmanden, end naar den anseer en anden derfor; anderledes, naar den er den handlende, end naar den er den lidende Person; anderledes, naar den skal raade, befale, formane, lære, straffe, end naar den skal vælge, adlyde, giøre eller taale noget selv. Dette er saa vist, at der ere mange Tilfælde, i hvilket den største Forstand bliver ligesom reent blind, saasnart Tingen angaaer den selv, og i hvilke den ikke var i Stand til at begribe de allerklareste Practiske Sandheder, dersom den ikke for nogen Tid, og i det mindste saa længe den overlægger Sagen, forestilte sig at være en fremmed Person, og satte sig, som man siger, i en andens Sted. Dette er Aarsagen, hvorfor den store Lærer, som vidste saa vel hvad der var i Mennesket, har indsluttet alle Pligter mod andre i den Regel: Hvad I ville, at Menneskene skulle giøre Eder o. s. v. Denne viise Lærdom er ikke alene en Moralsk, men og en Politisk Regel. Et Menneske, som har givet noget Agt paa sine Erfaringer, og som veed, hvorledes Passionerne kunne forblinde Forstanden, uden at man bliver det vaer, skal vist have mærket en kiendelig Forskiel hos sig selv og i sine Beslutninger; naar han har forandret det Spørgsmaal: hvad han selv burde giøre i et vist vanskeligt Tilfælde; til det: hvad han skulde raade en anden. Dette Spørsmaal er ikke saa snart giort, førend man mærker en Stilhed og Frihed i Sindet, som sætter os i Stand til at indsee let og hastig det, som tilforn syntes at være allervanskeligst. Det Sande, det Naturlige, den rette, anstændige, billige, kloge og forsigtige Maade at handle paa, viser sig, saa at sige, af sig selv. Var det kuns altid saa let at sætte det i Værk, og at bevare den samme Tænkemaade og Overbeviisning, naar vi forandre Spørsmaalet igien, og der handles nu ikke mere om, hvad andre, men hvad vi selv skulle giøre. Et ustridigt Beviis, at Vanskeligheden i at kiende de Sandheder, som angaae os selv, ikke ligger saa meget i Forstanden, som i Passionerne, og at dersom disse ikke vare, var der maaskee intet

klarere, intet vissere til i Verden, end det af Siele- og Sæde-Læren, af Lovkyndigheden og Statskonsten, som behøves til at forarbeide Menneskets Lyksalighed. Visheden af alle de Mathematiske Videnskaber, som ere bygte paa de udvortes sandselige Erfaringer, og paa vore Betragtninger af den synlige Verden, skulde ikke kunne opveie derimod. Den store Forskiellighed i de moralske og politiske Lære-Begreb er derfor uden Tvivl mere grundet i Menneskenes adskillige Tilbøieligheder, end i Tænke-Krafternes Forskielligheder, og med alle de Forblindelser af Sandserne og Passionerne, som hindre Fornuften mere i disse Videnskabers Undersøgninger end i andre, er det hele menneskelige Kiøn dog paa en forunderlig Maade eenig i Grundsandhederne selv. Forskiellen viser sig kuns i deres Anvendelse og Udøvelse, naar Kundskaben skal sættes i Værk. Da tænker Dommeren undertiden ikke mere saaledes, som han tænkte, da han var Lovgiver, ikke mere, naar der handles om hans egen eller hans Vens Sag, som da han talede til alle i Almindelighed. Fyrsten og Herren har glemt hvad han har tænkt, da han var Tiener og Undersaat; og Læreren giør ikke selv det, hvorom han nylig var saa overbeviist, da han lærede og formanede andre.

Anders Schytte.

Født i Uggerslev i Fyen 1726, død 1774. Af hans: Staternes indvortes Regiering, er nedenstaaende Stykke taget.

Om Æren som een af Monarkiernes Grundstøtter.

Foruden Religionen og Kierligheden til Fædrenelandet, have Monarkierne en anden Støtte eller en anden bevægende Aarsag til at opmuntre og bevæge Regenten og Folket til deres Pligter. Denne Grundstøtte er Æren.

Saavel i den borgerlige, som i den politiske Bygningskonst, have vi 5 Slags Støtter. De tvende ældste Støtte-Ordener i den borgerlige Bygningskonst ere den corinthiske og doriske. Den første udmærker sig iblandt de andre ved sin Pragt og Styrke. Denne anvendte Salomon paa det prægtige Tempel til Jerusalem; den anden, som mindre prægtig, men ligesaa stærk som hin, anvendte han paa sit eget Slot. De tvende ældste og prægtigste Støtter i den politiske Bygningskonst ere Religionen og Kierlighed til Fædrenelandet. Disse alleene ere mægtige nok til at understøtte, og, saa at sige, evviggiøre Staternes Bygninger. De andre kiendte Alderdommen meget lidet til.

Tiderne forløbe: Menneskerne konstlede paa de borgerlige og politiske Bygninger; og indførde nye Zirater og ubekiendte Styrker, indtil at vi kiende i den borgerlige Bygningskonst 5 Slags Støtter, og ligesaa mange i den politiske.

Af hine nævne vi her alleene den joniske Støtte-Orden, der er et Middelslag, og har noget af den corinthiske og noget af den doriske Bygningskonst. Med denne kan vi paa nogen Maade sætte den, i de monarkiske Stater indførte, Grundstøtte i Ligning; den meener jeg, som vi kalde Ære. Den joniske er en Blanding af de 2de ældste Støtter, nemlig den deilige corinthiske og den stærke doriske: Æren, denne nye Grundstøtte i de politiske Bygninger, maae have en Blanding af de 2de alderældste Grundstøtter i Staterne, nemlig Religion og Kierlighed til Fædrenelandet. Uden dette fortiener den aldrig Navn af Grundstøtte i Staterne.

Hedningerne dyrkede 2de Veneres. Den eene var Himmelens Dotter, den anden Jupiters. Forskiellen imellem disse var uendelig. Ved den himmelske forstode de hedenske Statsmænd og Præster den tilladelige og dydige Kierlighed; men ved Jupiters Dotter forstode de den lastefulde og utilladelige. Som der vare tvende Slags Kierligheder, saa ere der tvende Slags Ærer. Den eene er den sande, virkelige og vedvarende; thi den er Himmelens Dotter, avlet af Dyden, og bestaaer i de fornuft-

tige Menneskets overeensstemmende Domme. Den anden er den falske, eller Skyggen af den første, grundet paa falske Dyder eller ærede Laster, avlet af Rygtets støiende Larmen, og er derfor ligesaa ustadig som Rygtet, dens Moder, hvorfor den Viise frygter for samme, som for Lasterne selv.

Æren, og den Æren imodsatte Skam, ligge i andre Menneskers Domme over vore Egenskaber og Handlinger.

Ære og Skam ere fødte med de borgerlige Selskaber. Begge ere indvortes og udvortes: Den indvortes bestaaer i vore Medborgeres Tanker og skiulte Domme.

Det er det borgerlige Menneske ligegyldigt, enten Medborgere dømme ilde eller vel om dets Handlinger, naar de kun ikke give deres Tanker tilkiende ved udvortes Tegn, Ord eller Gierninger. Det er derfor alleene de udvortes Domme, at Selskabet har med at giøre, og disse bestaae deri: at Medborgere udtrykke ved Ord, Tegn eller visse Gierninger den indvortes Høiagtelse eller Foragt, de føle for andre Personers Tænkemaade, Foretagender, Omstændigheder og Opførsel.

Vi ære saavel med en indvortes, som med en udvortes Ære, dem af vore Medborgere, hos hvilke vi finde noget af det, som vi kalde Stort. Vi have derimod en ringe Agtelse, ja vel ogsaa Foragt for dem, hos hvilke vi finde noget af det, som strider imod det Begreb, vi giøre os om det Store.

Men hvad er stort, og hvad er ringe? Dette kommer an paa Folkets Tænkemaade; og denne Tænkemaade hænger igien af Folkets Fornuft og Dyd.

Den sande Philosoph agter intet i Verden for at fortiene Navn af virkeligen stort, uden Gud, hans Gierninger og den eene lyksaliggiørende Dyd. De alleene i hans Øine ere store Mænd, der foreene Indsigt og Gaver, og det som meere er, sande Dyder for at tiene Gud, Førsten eller Staten, og sig selv.

Almuen derimod agter det for stort, som er usædvanligt i Verden og giør megen Opsigt.

Kommer f. Ex. en Seierherre fra en vunden Træfning igiennem den forfængelige Konstes opførte og stolte Triumph-Porte, imodtages han af en forvildet Mængdes Frydeskrig, klarklydende Instrumenters Klang, og tordnende Kanoners Brølen. Statsmanden tænker vist ikke som Philosophen ved saa prægtigt et Optrin; thi denne ved dette rørende Syn seer ikke andet end en lykkelig Morder, der æres fordi han har udgydet en ulykkelig Hob af sine Medmenneskers Blod. Han skielver ved det Syn, der opvækker saa overordentlig en Glæde i det heele Folk.

Vi skal have megen Møie med at opdage noget saa latterligt og tastværdigt i det borgerlige Selskab, at det fordervede Hierte jo deri finder en Fornøielse, ja det som meere er, en Ære. Ethvert Menneske vil være æret. Er Staten forderved ved Overdaadighed, da giør den prægtige Klædning, den forgyldte Vogn, Bordets udsøgte Spiiser, rige Meubler, Mængde af Opvartere endog den bankundigste til en Socrates, og den vellystigste til en Cato. Den artige Modeherre søger den samme Ære i at fremvise sin rige Vest, som et Beviis paa sin gode Smag, som Blomst-Elskeren i at være Eier af en ziirligen tegnet Nællike eller Tulipan. Endog tør den grove Bonde giøre sig en Ære af at være trodsig imod sit fromme Herskab. En Pengejøde skammer sig ikke ved at sætte sine Fortienester i Bedragerie, Tingstuden i Chicaner og Renomisten i Tvekampe.

Guld og Ære, ja, det som endnu i de Fornuftiges Øine overgaaer alt, Dyd og Religion falde alt for ofte i Falskneres Hænder. Deri synes mig det menneskelige Vilkaar allermeest, at være beklageligt, deri nemlig: at Menneskerne i Stedet for at bruge, saa ofte misbruge endog det største, det beste, og det nyttigste. Vi ville f. Ex. nævne et dydigt Menneske; men hvilken Vanskabning af et dydigt Menneske kommer ikke ud, naar vi raadføre os med et forderved Folks Tænke- og Levemaade: Det er vist ikke uden Medynk, at jeg bruger dette Exempel. Et dydigt Menneske, dydigt efter Religionen og dydigt efter Moden, ere tvende saa forskiellige Væsener, at de ligne hverandre ikke

meere end Nat og Dag. Vi ville søge at afskildre det efter Moden dydige Menneske, i det Haab, at den Konsterfarne holder Skildreren det tilgode, at han bruger grove Pensler til at afskildre de grove og stærke Træk. Her alleene et Udkast til dette Materie: Modens første Lov er denne: Enhver skal opføre sig efter den Rang, han nyder i Selskabet, det koste, hvad det koste vil. Af denne Grundregel giøres denne Slutning: At bedrage Kiøbmænd, Skrædere, Haarskiærere, Hyrekudske og den heele Række af de krybende Skabninger, der omskabe os til dydige og fornuftige Mennesker, er langtfra ikke last- men roesværdigt, naar det skikkelige Menneske derved opnaaer Hoved-Øiemeedet af sine Ønsker, at ansees for dydigt. Tusinde Gange maae det dydige Gemyt heller vove Livet i Tvekampe, end holde nogen et flygtigt Ord tilgode, hvoraf noget fornærmende for Æren kunde udleedes. At udholde en langvarig og bekostelig Proces for at forsvare sin Rang i en Kirkestoel er en billig Agtsomhed, man er Æren og sig selv skyldig. Det, den baarlige Almue kalder Utugt og Liderlighed, er ofte i den artige Verden intet andet end Galanterie, der endog er høistnødvendigt for at danne Hiertet og formilde Sæderne hos det unge Mandkiøn, der er bestemt til at giøre Lykke i den store Verden. Den Gierrighed, hvormed en Embedsmand i de østlige despotiske Stater udsuer en gemeen Borger, kan aldrig beløbe sig til meere end til en stor Huusholdningskonst, der dog synes at være dreven noget vidt. Det Hykklerie, hvormed Nedrighed roser, ja ophøier til Skyerne en Overmands Feil, er et ufeilbart Beviis paa en snild Tænkemaade. Med en ondskabsfuld Bitterhed at strigle deres Feil, der ikke kan skade os, røber et stort Pund. Ved et ugudeligt Spøg at giøre det helligste i Religionen latterligt, er ofte blevet anseet for et ubedrageligt Kiendemærke paa en stærk Siel. Gribes den fornemme Mand paa et berygtet Huus; vi ere jo alle Mennesker: Drikkes han i et godt Selskab til Gulvet; den spottende Ondskab, naar den har den mindste Levemaade, siger ikke

andet end dette, han er selskabelig: Dræbes han i en Tvekamp; Æren selv synger over Graven: Her hviler min Martyr.

Saa fordervede ere ofte Folkets Begreber om den sande Ære: Hvo vil undre sig derover? Statsmændene maae giøre eet med Theologer og Moralister for at rense dem.

Den, som forfalsker Mynten, begaaer en Synd imod det heele borgerlige Selskab; den, som forfalsker den Mynt, vi kalde Æren, begaaer virkeligen en større Synd end hin.

Tyge Rothe.

Født i Randers 1731, død 1795. Af hans Christendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa:

Kan Staternes og Borgernes Vel bestaae med den christne Religion?

Vigtigt er Spørsmaalet; thi først flyder deraf Regel for Øvrighed, hvad den er Staet, og Folk, og sig selv skyldig i Henseende til dem, der offentligen raade Folkene at vorde uchristne; om disse Raadsmænd bør indsluttes som vidløse, eller straffes som den offentlige Freds og Lovenes Fiender; eller og om det, at Christendommen i Christen Staet angribes, kan være for Regent, som det var for den liige fast paa Tronen siddende Jupiter, hvad enten Pygmæerne eller Titanerne vandt; dette er een af Undersøgningens Nytter; der ere andre fleere, og den ærlige Mand maae viide, om han kan være Christen, derhos Patriot og Undersaat; thi er end Øvrighed ypperst og vældig overmaade, der er dog for den Christne, den vældigere, den alles Herre; og kan den Christne troe, at denne vil andet end hiin, o hvor maae da Hiertet ængstes,

og det vorde til Dags og Midnats Kummer, at han lader et Menneske være sig meere end den Almægtige: Saa endnu eet som Følge af Spørsmaalets Opløsning; dette nemlig, at om maaskee nu, da Overdaadighed med alle dens Siel og Legeme fei og svaggiørende Følger, derhos en vis vore Dages Philosophie, der i at leede Mennesket, til ikke at kiende andet Held, end det Dyrene ogsaa kunne nyde, langt overgaaer den Epikurs, dog tvende Fortolkninger taalende Lære, om nu da disse foreenede Aarsager synes at tillave en Revolution i Tænkemaade, i Sæder, i Love, i Regieringsmaade, hvorved vi, ifald denne sig ankyndigende Philosophie fik Overhaand, skulde falde: Jeg kan neppe sige hvortil, men det mindste er sandeligen Barbarie og Trældom; om da den Christne Religion skal være det stærke Diige til at standse Fordervelsen, ophølde vor Art paa Banen mod sin Bestemmelse, og efterdi denne Religion, i hvor det gaaer, dog et Sted skal findes, om den da skal være som evig hellig Ild, hvorved Faklen igien kan antændes og Mørket og Mørkets Spøgelser saa ved dens Skin fordrives.

Paa tvende Maader kan Spørsmaalet, hvorom her handles, blive opløst: man kan undersøge, om Christendommen strider imod Borgerens Pligter og hans Lyksalighed; man kan tage Indvendingerne mod Christendommen for sig, og veie dem; man kan derhos fremsette den vistelig interessante Opgave: hvorleedes det vilde see ud iblandt os Europæer, saadanne som vi nu ere, ifald den Christne Religion blev os frataget, eller ifald den blev saa ringeagtet, at den ikke meere havde Indflydelse i vore Sæder, Love og Indretninger, ikke meere gav dem Form og Styrelse: her vilde da nødvendigen blive at spørge om, hvad der skulde gives os igien i Stæden for denne Religion, og saa maatte visse Phænomener komme under Betragtning, hvilke nu viise sig i Politiken, og andre det Almindelige angaaende Indretninger, der, hvor man synes at ville viige af fra denne Religion. Dette var een Opløsningsmaade; den anden er at oversee Ber-

den som den var for Christi Tiider, ligesaa hvorledes Tingene ere, der hvor Christus ei kiendes, og da giøre Ligning med vor Christne Tilstand: beregne til en Masse den sig viisende Lyksalighed, og endelig lade den synkende Vægt affige Dommen. Men man vogte sig for at falde til de korte Udsigter, saa man, for Exempel, toeg Sparta, imedens den enthusiastisk holdt Lykurgs Love; eller og Roms Helte, i Stadens første Tiider, da dens Oprindelse og Tilstand giorde den strenge Dyd saa nødvendig; eller saa man heftede Tanken ved et lidet Folkes Dyd, skiøn som de muelige Troglodyters, og da, fordi man ei let fandt Parallel til disse Ting, troede Verden skiønnere for 1800 Aar, end den nu er. Nei, Kloden nu, som den er, for saavidt vi kiende den, og det nogle Aarhundrede igiennem; deraf giort eet; og saa paa den anden Side, ligesaa heele Kloden med Assyrer, Ægypter, Græker, Rommere, og saa fælde Dommen efter Historien, denne Leedere, der er tryg frem for Hypotheser og Indbildningskraft;. det forstaaer sig da, at Reedelighed bør viises, og de gamle Dage faae Roes i de Stykker, de den fortiene; og hvor meget got er ikke om dem at sige? men det bør og paaagtes, at ligesom Sokrat var Philosophen i Athenen, da Stadens Indbyggere i høieste Grad vare fordærvede, ligesaa var den menneskelige Scipio General for de haardeste Soldater; jeg meener her, at de enkelte ædle Mænd, hvis Navne Historien til vor Artes Ære har bevaret, som oftest havde anden, end deres Folkes og Tiids Charakter: som oftest vare Stierner, der enkelt tindrede paa et med natlig Mørke heelt og heelt overtrakt Firmament. Love og Sæder spørge vi om, men ikke om, hvad een giorde, og derved beundredes; vi spørge om, hvad der var tilladt, hvad der kunde skee uden Vanære; det gielder altsaa om Folkenes Vidskab, Moralitet, Adel, Lyksalighed, og det en heel og en lang Periode igiennem.

Fremdeeles bliver det at undersøge, naar vi finde de gamle Dages Skiønheder, om disse moralske eller politiske Fortrin, ifald der ere nogle, og saa mange som de ere, kun grunde sig

derpaa, at Tingenes Løb endnu ei leedte Menneskene til de modsatte Laster og Uordener; eller om det virkeligen var Love, Indretninger, Tænkemaade, Morals og Philosophies Systeme, der leedte og nødte Menneskene til at være gode i de Stykker, hvor de stundum kan synes at have været det frem for os; først naar Havet bryder paa, da kan der dømmes om Demningens Anlæg til Styrke; og saaleedes er det eet, at viise hvad Rom var imedens hver havde liige meget Jord, og Consulen kunde være saa fattig som Almues Mand; et andet er, hvad den blev, ved at komme i Stilling liig vores og vore Dages: da galt det om, hvor stærk Love og Indretninger og Morals Principier og andre gieldende Grund-Ideer kunde styre mod det Glid, alle menneskelige Ting tage til Fald, Forvirring og Forringelse; og først naar Tingene saa ere giennemtænkte, da kunne vi slutte, hvad dette Rom eller anden Staet med sine Love og sine øvrige Handlings-Motiver var blevet nu. Overalt: hvad giør at enkelt Bedrift, eller vedvarende Adfærd fortiener Navn af Dyd, og Roes som Dyd? Striid og vunden Seier og ædel Hensigt maae der være, naar vi skulle have Ret til at fordre Agtelse: have Ret til at være os bevidste om vores meere Værd end andres; men hvor glemmes dette ikke saa ofte, naar vi iøvrigen forherlige de gamle Dage og disse Dages Folk; man beundrer Germanen, og ham end mere mod Nord, fordi han ei var velløstig, blød eller heed, som hiin i Østen, og glemmer saa det forskiellige Clima; man beundrer de gamle Dages Giestfriehed, og agter ikke, at hvo da vandrede fra sit Huus, han fandt intet Leie og Herberge uden det, der tilbødes ham som Giest; altsaa maatte hver yde andre det han selv igien vilde nyde; ja har man ikke og giort det meest physiske Hiemvee til Patriote Dyd! og saa er skeet med meere af samme Slags, naar det galdt om at finde synderlige Tiider, og Ting til Beundring, nu i de gamle Dage, der ere saa langt fra os, nu blandt de Vilde, der paa en anden Maade ere liige langt fra os; stedse moerer Eventyret, og altiid ere der Tilhørere villige at troe det. Men,

som allerede sagt: lad dem komme paa Glidbet med, disse fordums, eller disse endnu værende beundrede Folk: ja paa Glidbet, og i Strømmen med, som Assyrer, Perser, Græker, Rommere have været, og vi ville da see, hvor de kunne imodstaae den til Forandring førende Vælde: vi ville da bedømme, hvilken Tiids-Periode der viiser fleest ustadigen vankende, forsvindende store Folk, og store Staeter; fleest Overgange til skiendigt Trældom, tykt Barbarie, og alt hvad andet, der i politisk, i moralsk, i physisk Forstand støder Mennesket fra sin Adel, og sin Hæld; enten den Periode for 1800 Aar eller den siden; saaledes, med eet Ord: det er Verden og dens Historie vi skal oversee, og derefter giøre vor Slutning.

Ove Guldberg.

Født i Horsens 1731, død 1808. Som Prøve paa hans Verdens Historie, hvoraf han kun fik tre Bind skrevet, vælge vi

---

Messenieren Aristomenes.

Polydori Søn Eurycrates og Theopompi Sønnesøn Zeuxidamus have imidlertid regieret Sparta i al Rolighed. Messenierne bare deres Lænker, og sukkede: Argiver og Arcader saae denne overmægtige Naboe, og frygtende holdte sig stille. Anaxander og Anaxidamus traadde i deres afdøde Fædres Sted til den Spartanske Regiering, og vidste ikke, hvilken blodig Krig man havde beredet dem. Messenierne, saa undertrykte, forhaanede og mishandlede, saae det i sidste Krig tabte Mandskab igien erstattet ved en talrig Ungdom, og da de aldrig havde glemt deres forrige Frihed, fandt de nu, ved at betragte deres fornyede Kræfter, en dobbel Længsel og Utaalmodighed efter den.

Iblandt dem lever en ung Mand Aristomenes af det gamle Messenske Kongeblod, som fandt i sin høie Herkomst et uimodstaaeligt Kald til at redde sit Fædreneland eller døe i Forsøget. Han og nogle andre anseelige Personer opeggede deres Folk til at fatte det Haab, som giver Sielene Mod til ædle og dristige Foretagender. Da dem nu syntes, at dette Diemeed var naaet: saa for at begynde saa vigtig en Sag forsigtigen, sendte man hemmeligen Bud til Argiver og Arcader, og som disse Stater selv vare færdige at bryde med de overmyndige Spartaner, fik man de bedste Løfter tilbage.

39 Aar ere nu siden sidste Krig forløbne, da Messenierne 3260 grebe til Vaaben, for at tilføgte sig den kiere Frihed. Endnu har deres Bundsforvante ingen Hielp sendt dem, og dog driste de sig til Aaret efter at levere Spartanerne et Slag ved Deras i Messenien, hvor Aristomenes gav saadanne Prøver paa en Helts Forstand og Hierte, at hans Landsmænd tilbøde ham efter Slaget Kronen, og da han undslog sig for den, erklærede de ham til deres fuldmyndige Feldherre. I denne nye Værdighed var det hans første Omhue at skrække Lacedæmonerne, og som han kiendte deres Overtroe, sneg han sig i Nattens Mørke ind i Sparta, og ophængde paa Minervæ Tempel sit Skiold med den Paaskrift: Aristomenes helliger Minerva dette af Spartanerns Bytte. Paa samme Tid befoel det Delphiske Orakel Spartanernes, som vilde udbede sig Apollos Raad til Krigens lykkelige Udfald, at de skulde af Athenienserne udbede sig en Anfører: Athenen sendte dem Poeten Tyrtæum, halt paa den eene Fod, som havde næret sig ved at holde Skole, og syntes intet mindre end oplagt til saa vigtig en Post. Neppe er han bleven valgt, fordi Athenen troede ham udueligst: denne Tids Historie giver os ingen Grund til da at formode mindste Avindsyge imellem disse Stæder; men hvad der ellers bestemde hans Udnævnelse, kand vi ikke sige. Tyrtæus kom til Sparta, blev strax given Borgerret, og ved sine Vers, lempede til de indtræffende Omstændigheder, raadede og opmuntrede Folket:

deri besstod hans Anførsel; dog fulgde han Hæren, og med Spaamændene opholdte sig ved den bageste Linie. Kongerne bestyrede ellers, som sedvanligt, Krigen.

Aaret efter saae man ikke Arcader og Argiver allene, men ogsaa Eleer og Sicyonier, og alle forhen Landsflygtige Messenier at støde til Aristomenes, og da Corinthen valgde det Spartanske Parti, blev nu den Messeniske Krig hartad hele Peloponesi. Begge Hære havde deres Spaamænd: begge Anførerne deres Garde: Aristomenes 80 udvalgte unge Karle, og Kong Anaxander de modigste Spartaner. Denne giorde i Slaget, hvad han kunde; men maae dog vige for Aristomenes, der viste sig lige stor Feldherre og Soldat. Nedlaget paa Spartanerne var saa betydeligt, at de tabde Modet, og havde sluttet Fred, hvis ikke Tyrtæus ved sine Sange havde indgivet dem Mod, og lært dem at forstærke deres Krigsmagt ved at udtage til Soldater nogle af Heloterne, deres Slaver. Den utrættelige Aristomenes plyndrer, erobrer, giør Fanger: svæver om med et lidet Parti der, hvor man mindst skulde vente ham: eftersettes, og nu slaaer Fienden, nu med alles Forundring undgaaer deres Hænder: kort sagt, viser sig lige duelig til Anfører, Partigænger, Soldat. Havde hans Magt været som hans Mod: maatte Sparta have bukket for denne store og paa Anslag saa frugtbare Helt.

Man har Krigens fierde Aar, fra Oprørets Begyndelse at regne, da Kong Aristocrates II. stødte med den hele Arcadiske Magt til Messenierne, som derved troede sig stærke nok til at byde Lacedæmonerne Spidsen, det paa deres Side sielden pleiede at unddrage sig for en Fegtning, og her saa meget mindre, som de forud vidste, at Seiren denne Gang skulde tage deres Parti. Den Arcadiske Konge havde de underkiøbt, og den nøiagtige Pausanias, som jeg følger, forsikrer os, at Spartanerne vare, saavidt han vidste, det første Folk, som havde giort Guldet til Vaaben, opsporet forrædiske Sindede, og anvendt sliges Begierlighed til deres Fædrenelands Ulykke og sin Fordeel.

Slaget skal nu leveres, og denne Forræder anstiller sig forskrækket hos sine egne Folk: Offerdyrenes Indvolde, som man i slige Foretagender raadførde sig med, spaaede intet got: Valpladsen, man havde udsøgt, buede intet: Arcaderne stode Fare for at blive omringede. Og da han havde giort alt farligt og dem forfærdede, bød han dem at agte vel paa, naar han gav Tegnet til Tilbagetrækning. Man er nu midt i Heden, da dette Tegn gives: Arcaderne romme deres Post, og ingen Messenier havde formodet det. Alt er nu forloret, og det saa meget des vissere, som disse flygtige udgiorde, siden de vare denne Gang de eeneste Bundsforvante, baade Midten og det venstre Fløi, og desuden, for at giøre Ulykken des større, bleve af deres Konge førte lige igiennem det høire Fløi, hvor Messenierne stode. Mod slige Tilfælde gielder hverken Raad eller Mod. Aristomenes maatte da see sine Folk myrdes og adspredes. Alt, hvad han kand giøre, er at samle Levningerne, og da han ei mere kand holde Marken, ei heller for Folkemangel forsvare alle hist og her liggende Stæder, befoel han at forlade alle midt i Landet værende Byer, holde allene tvende Søstæder Pylus og Mothone besatte, og med Kiernen af Folket at sette sig paa Bierget Ira, som man bebygde og omskandsede.

Derfra giorde Aristomenes med 300 Mand, han havde udsøgt sig, bestandige Streiferier, bortførde alt det Forraad, han fandt, ikke i Messenien allene, han nu ansaae for Fiendernes, men og i Lacedæmonien, og bragde disse Seirherrer i saadan Betryk, at de maatte forbyde at dyrke Landet, saavel deres eget paa Grændserne, som og det erobrede. Men heraf kom Dyrtid i Sparta, og Oprør af dem, som eiede just de Jordgodser, der skulde hvile: Poeten Tyrtæus maatte igien lade sin Geist arbeide for at rolige de opbragte Gemytter: Aristomenes omtumlede sig imidlertid efter Sedvane, og med en Haandfuld Folk trodsede den hele Spartanske Overmagt: nu overrumpler han den Bye, og nu har han opsnappet de Levnetsmidler: intet er sikkert. Begge de Spartanske Konger ledte efter ham, og han maae

endelig holde Stand: han og hans fegte som Helte, men han overvældes, og af et Slag paa Hovedet besvimer, og med 50 af sin Garde fanges, da Resten reddede sig til Ira. Man forestille sig, hvilken fortvivlet Sorg der, og hvilken rasende Glæde i Sparta. Nu skal han døe, og det som den største Misdæder. Der var en dyb Bierghule i Sparta, man kaldte Keadan, hvori man styrtede de groveste Forbrydere. Saadan en Grav bestemmer Sparta til Aristomenes og hans Folk: disse sidste brækkede Halsen, men han ved den forunderligste Skiebne naaer skadesløs Bunden, svøber sig ind i sin Krigskappe, og venter rolig i dette mørke Sted sin uundflyelige Død. Paa tredie Dag hører han en Raslen om sig, og mærker, det er en Ræv, som søgde Aadsle. Strax tænkde han, den maatte have en Indgang, greb derfor Dyret i Halen, jog den før sig, krøb efter den, og traf dens Hul, stort nok for den, men ikke for ham. Denne Vanskelighed overvandt han dog, og slap igien til sit Ira, hvor man endnu begræd ham. Lacedæmonerne hørde et Rygte om hans Liv, og troede, man fortalde dem, at en Død var standen op; men Heltene vise snart, at de leve.

Aristomenes havde ved sine Speidere faaet den Underretning, at nogle Tropper, som Corinth sendte Sparta til Hielp, kom anrykkende uden Orden og Forsigtighed, som de, der neppe kunde vente eller befrygte nogen Fare. Dem overrumplede han om Natten, dræbde deres Anførere, adspredde dem, og udplyndrede General-Teltet. Nu vide Spartanerne, at Aristomenes lever. Helten kom tilbage, og giorde anden Gang det Offer, Messenierne pleiede, naar en Mand havde nedlagt 100 Fiender.

Men, at vi skal forbigaae andre denne forundringsværdige Mands Bedrifter, udholdte han mod de mægtige Spartaner, paa 11te Aar, midt i et øde Land Beleiringen, og hvo veed, hvor længe han endnu havde kundet drille dem, naar en løsagtig Qvinde ikke var bleven Messeniernes Ulykke? Emperamus, en af de høie Spartanske Officerer, har en Slave, som ved en Hendelse har seet en Messenisk Kone, er bleven forelsket, traf

Leilighed at tale med hende, og ved nogle Gaver kom saa vidt, at hun gav ham Anviisning paa hendes Huus, og bestemde til deres Sammenkomst de Nætter, hendes Mand var paa Vagt. Nu traf det sig, at slig en Nat, da hun har Slaven hos sig, øsede Himmelen Regnen ned i det heftigste Uveir: Aristomenes, som laae af nogle Saar, han i en Skiermydsel har faaet, kand denne Nat ikke efterse Vagten: hvad skeer? Soldaterne forlode deres Poster, og troede Mørket og Uveiret at skulde bevogte dem. I dette Tal er Qvindens Mand, som nær havde overrumplet hende med Boleren, men hun fik ham dog forstukken, fordoblede derpaa hendes skielmske Venlighed mod Manden, og blandt andet spurgde: hvorledes han var sluppen fra Vagten. Han fortæller alt, og overgav sig saa til den tunge Søvn. Nu listede Slaven sig bort, vel underrettet, kom snart til den Spartanske Leir, og meddeelde sin Herre Emperamus saa betydelig en Kundskab. Han har just samme Nat Anførselen, siden Kongerne vare reiste til Sparta. Strax befaler han Hæren at følge sig, og Slaven er Veiviser; ved Stormstiger hielpe de sig over Fæstningsværkerne, og nu først er det, at Aristomenes med sit Huus mærker Fienden. Denne saarede Mand forlader Sengen, er allevegne, samler sine Folk, indgiver dem Mod, og derpaa, siden Fienden holdte sig stille og Mørket ikke tillod at giøre noget klogt Val, besluttede at opbie Dagen. Nu gik det fæleste Blodbad for sig: alle Messenier, endog Qvinderne, giorde den tapreste Modstand; men Spartanerne holdte og Fod, og som de ei kunde bruge i de snevre Gader uden et maadeligt Antal; sendte de det overflødige Mandskab fra sig, med Befaling, af og til at afløse de stridende. Det er nu den 3die Dag, at Aristomenes under et bestandigt Vandskyl staaer mod Fienden, men seer alle sine svækkede, og den blotte Umuelighed at holde sig længere. Her lod han nu de tapreste Skiermydsere mod Fienden: de svageste med Koner og Børn satte han i Midten: og Bagtropperne vare og udsøgte Folk og vel anførte: alle befoel han at følge sig, og selv setter han sig i

Spidsen lige mod Fienderne. Da de af hans Bevægelser mærkede, at han vilde hugge sig igiennem, gav Emperamus efter Spaamandens Hecati Raad sine Folk Tegn at deele sig, og tilstæde den farlige Aristomenes med sin fortvilede Flok en fri Giennemgang. Hvilken Klogskab af denne Feldherre? Saaledes endtes den anden Messeniske Krig 3277, efterat den havde varet 17 Aar.

Men vi maae følge vore flygtige Messenier. Aristomenes fører dem, uden at Spartanerne torde angribe ham, lige til Arcadien. Dette Lands artige Folk, som af sin forrædiske Konge hidtil var hindret at komme Messenierne til Hielp, modtog dem nu med den ømmeste Kierlighed, tilbød dem sine Byer, og var villig til at deele endogsaa sit Land med dem. Aristomenes ansaae alt dette med den tilbørlige Erkiendlighed; men det var de almindelige Sieles Sag at takke, trøste sig og ei tænke videre. Vor Helt udsøger sig 500 Mand, og spørger dem, om de vil følge ham til Døden selv. Da alle svarede det Ja, som saa let gives en Helt: erklærer han, at vilde gaae lige til Sparta, og medens dens Folk deelede Messeniernes Gods, da angribe, og enten erobre den, eller blive et Offer: skeer det sidste, sagde han, hvilken ærefuld Død hos alle Tider? lykkes det første, give vi Spartanerne deres igien, for at faae vores. 300 Arcader tilbyde sig at følge med. Dagen efter skal Toget skee; men Arcadiens Konge Aristocrates, den nedrigste Siel blandt hans Folk, gav om Natten ved en troe Slave Kong Anaxander i Sparta Underretning herom. Men da Slaven om Morgenen vendte tilbage, faldt han i et Arcadisk Parties Hænder, som mistænkte Stedet, han kom fra, og stillede ham frem i Arcadernes Forsamling. Man fandt Anaxanders Brev hos ham, og deri en Taksigelse til Aristocrates baade for denne og forrige Tieneste. Nu griber det forbitrede Folk til Steene, kaster dem paa deres Konge, egger Messenierne til at giøre det samme; men de saae til Aristomenes: og han græd med nedslagne Øine til Jorden: da første Gang saae man denne Mands Taarer.

Saasnart Ira var gaaen over, og Lacedæmonerne ved Aristomenis Bortgang saae sig Herrer af Messenien: deelede de anden Gang dette skiønne Land imellem sig, og indskreve alle de Messenier, de kunde overkomme, iblandt Heloternes, det er Slavernes, Tal. Deres Frihed tabte de, men aldrig det frie og til deres Fædreneland hengivne Hierte; endog under Lænkerne selv fandt man hos dem deres Sprog og Fædreneskikke i al Reenhed bevarede, saa at dette Folk midt i sin Ulykke blev hele Hundredaar Messenien troe, skiønt samme var ikke mere. Det Haab om bedre Tider, som ædle Siele allene kand rumme og beholde, oplivede disse undertrykte, og deres Fædres standhaftige og paa tapre Gierninger saa frugtbare Kierlighed til Messenien, som Slegt fortælde til Slegt, fødede og vedligeholdte denne Siels Ophøielse, Historien selv neppe veed lige til.

Nogle Messenier undgik det Spartanske Aag. Thi alle de, som boede i Pylo og Mothone og langs med Søekysten, begave sig efter Iræ Erobring paa deres Skibe, og søgde til Cyllene, en Havn i Landskabet Elis, hvorfra de reiste over Land til Aristomenes og deres Brødre i Arcadien. Her blev det nu alles Beslutning at søge sig et nyt Land, og Aristomenes var den, under hvis Anførsel de ønskede at prøve deres Lykke. Men Helten kand ikke opofre sit Haab om Messenien, og giver dem derfor til Anførere sin Søn Gorgus og Manticlus, begge af stor Tapperhed og ædle Egenskaber. Det gieldte nu, hvor man skulde vende sig hen; men i det de vaklede om deres Val, sendte Anaxilas, som eiede Rhegium i Nedre-Italien, Gesandter til dem, og indbød dem til sig. Dette Tilbud fulgde de, saa meget des hellere, som denne Fyrste var selv og en Deel af hans Folk til Herkomst Messenier, der havde under den første ulykkelige Krig forladt deres Fædreneland, og nedsat sig i Italien. Her ankom nu vore flygtige, og bleve af Anaxila hiulpne til at bemægte sig 3281 Zancle i Sicilien, som de kaldte Messene, et Navn, Byen bærer endnu. Aristomenes selv gik nogen Tid efter til Delphos, for at raadføre sig med Apollo om sit Haab og dets Midler; men Svaret har ikke været fordeelagtigt, og denne

store Mand troede Guden. Paa samme Tid kom Kong Damagetus fra Jalyso paa Øen Rhodo, og vilde af Oraklet vide (thi man adspurgde det i alt) hvor han skulde søge sig en Brud: Apollo befoel ham at vælge den bedste Grækers Datter, og strax begierde Kongen Aristomenis, som ogsaa blev ham tilstaaet. Faderen ledsagede hende selv til Rhodum, hvor hun blev Moder til en tapper og hos alle Grækker anseet Stamme. Da Aristomenes nu var som overladt til sig selv, siden hans Messenier og Søn i Sicilien, hans Datter paa Rhodo, to andre Døttre og en Syster i Grækerland befandt sig alle i en ønskelig Tilstand, og den Delphiske Gud havde fordømt hans Haab om Fædrenelandets Redning: saa tog han sig for at besøge Kong Ardys Hof i Lydien og Phraortis i Medien, kied uden Tvil af at see de stolte Lacedæmoner og høre om de ulykkelige Messenier. Men midt under dette sit Reise-Forsæt døer han paa Rhodo efter Aaret 3297 (thi da kom Phraortes paa den Mediske Throne). Verden har faa Helte af høiere og reenere Egenskaber: mine Læsere kiende ham selv af hans Gierninger: eet Træk fattes endnu i hans Skildrie: Misundelse havde intet Sted i hans Siel, og stor nok ved sig selv, saae han gierne andre at bære de samme Ærekrandse som han.

Johan Clemens Tode.

Født 1736 i Vierlandene ved Hamburg, død 1806.

Kiærlighed betragtet som en Sygdom.

Nogle af mine Læsere ville maaskee baade undres over, og fortryde paa, at jeg har valgt denne Materie, og at saa hellig en Drift, som Kiærlighed er, skal have samme Skiæbne som Giæs og Østers, at igiennemhegles af min medicinsk-satyriske Pen.

Men jeg forsikkrer paa Autor-Parole, hvilken altid er lige saa hellig som Kiærlighed, og i det mindste langt helligere end

Kiærligheds-Løfter, at intet andet i Verden bevæger mig til dette Foretagende, end Attraae og Haab at gavne mine unge, og at moere de ældre Læsere. Det er jo dog en unægtelig Sandhed, at Kiærligheds Epidemie aldrig uddøer hos os, og enten aabenbart ødelægger, eller hemmeligen undergraver smukke Folkes Sandser og Sundhed. Man vil og finde, at Lægekonsten forskaffer en langt grundigere Indsigt i dette moralske Onde, og viser langt kraftigere Hielpemidler derimod, end Philosophien, om denne endogsaa vilde bruge de haandgribeligste Overtalelsesgrunde.

Jeg for min ringe Deel har den største Agt for Kiærlighed: jeg veed, at dens Magt er umodstaaelig, og dens Herredømme uden Grændser. Jeg tilstaaer, at den kan bevirke ligesaa utroelige Forvandlinger, som de Ovidius fortæller.

Allermindst tør jeg, som den der uværdigen regner sig til Poeterne, nægte Kiærligheds Indflydelse paa en Digters Genie. Og den vilde være meget utaknemmelig, som ikke erkiendte, at Kiærlighed giør mangen Byrde let og meget bittert sødt, saa at Mylord Rochester ikke har saa ganske Uret, naar han kalder den en hiertestyrkende Draabe, som Himmelen kastede i vort Bæger, at Livets væmmelige Drik kunde gaae ned. Ja lad være, at Kiærlighed er en Gud, og har Rang og Sæde iblant de øvrige poetiske Diviniteter. Af alt dette følger ikke, at den er saa hellig, som de nyere Digtere giør den. Dens Templer og Offere, dens Drifter og Sødheder ere undertiden saare urene. Den er altid dog kun en Skrøbelighed, en Svaghed, og med al sin Magt maa den vige Fornuften, naar denne ret bruges: ligesom Feberen allene saa længe beholder Overhaanden, som Patienten forseer sig i Diæten eller tilsidesætter de rette Lægemidler.

At Kiærlighed er en Sygdom, og bør behandles som en Sygdom, skal jeg nu vise. For en Sindssygdom har man længe holdt den; men jeg paastaaer, at det er en legemlig Svaghed, som har sin første Grund i en Feil i de udvortes Sandser, og som kan kureres ved Medikamenter.

Den har saa megen Lighed med de fleste øvrige Sygdomme, at jeg ikke selv ret veed, til hvilken den mest fortiener at henføres. Dog kommer den nok nærmest overeens med Feberen.

Den berømte Vogel har virkeligen anført den iblant Feberne, under Navn af Febris amatoria. Den bestaaer i et ordentligt Anstød af Kulde og Hede, foraarsaget af en inderlig Længsel efter den elskede Persons Komme.

At en heftig Kiærlighed kan sætte Blodet i en kaagende Heede og hele Legemet i en Brand, er bekiendt. Denne Brand bliver ofte ved, i hvor meget man endogsaa har søgt at slukke. Een af de ældste græske Philosopher, som tillige udøvede Lægekonsten, besøgte engang en Kongesøn, som skulde ligge syg af Feberen. Paa Trappen kom ham et ungt Fruentimmer i Møde, lige saa deiligt, og lige saa blussende som Morgenrøden. Da han kom ind til Prindsen, fandt han dennes Puls i Bevægelse. „Du har vel nyeligen havt Feberen?" spurgte den Gamle smilende. „Den har forladt mig ganske nyssens," svarte den foregivne Patient. „Jeg veed det," sagde Lægen, „jeg mødte den paa Trappen."

I en Feber taler man gierne over sig. Dette Tilfælde findes og hos de Elskende, og i en høi Grad. Ligesom Feberpatienten falder i Forvirring og smaasnakker, saasnart han lukker sine Øine, saa pleier ogsaa Kiærlighedstrælle at røbe deres Tilstand ved alle Leiligheder, naar de ikke passe vel paa sig selv. Allermindst kunne de vogte sig, naar de høre eller see noget, der harmonerer med deres Lidenskab, eller ligner den Elskede. Jeg veed, at et ungt Menneske, som blev tilspurgt, hvad den kraftigste mavestyrkende Plante kaldtes, svarte i sin Forvirrelse: Anne Marie.

Med Quartanfeberen har Elskov en stor Liighed. Den antager alle Slags Skikkelser og Masker; den ligger ofte en Tid lang skiult, og ved mindste Anledning yttrer sig igien med forøget Styrke; den er ofte allene at kurere, ved at reise langt bort.

Megen Lighed har Kiærlighed med Ormfeber. Den som plages af Orm, har gierne blege Kinder og en blaa Kreds omkring Øinene; en sukkende Turteldue ligeledes. Orm svække undertiden Appetiten, undertiden forvolde de Graadighed; det samme giør Kiærlighed. Ubønhørte Elskere kunne hverken spise eller drikke, og ere derfor meget tienlige i en beleiret Fæstning, allerhelst da deres beklemte Hierte foragter Livets Farer.

Naar Elskov gaaer til en høi Grad, saa ligner den Melancholie. Der ere mangfoldige saadanne, som synes at have deres fulde Forstand, indtil man kommer til den Skrue, som er løs. En Melancholikus kan tale som en Salomon om alle Ting; allene en eeneste Idee er urigtig. Dette finder man ogsaa hos de Elskende. De kalde alt andet ved det rette Navn; de see Grunden af alle andre Ting; allene om den, de elske, dømme de forkeert.

Omendskiønt Kiærlighed egentligen er en legemlig Svaghed, saa har den dog saa stor en Indflydelse paa Sielens Evner, allerhest paa Indbildningskraften, at ingen Vildfarelse fortiener mere at undskyldes, end den som henfører Kiærlighed til Sindslidenskaberne.

En Elskers Indbildningskraft overgaaer al Verdens Skildrere og Skialdre i den Konst at smigre. Den giør det Gamle ungt, den opreiser det Forfaldne, den forfrisker det Visne, den oplivet det Døde, den udsletter Rynker, og den stumper lange Næser og Hager. Den planter de deiligste Roser paa et Par Pergamentskinder, og de faureste Lilier paa en blaa Maane under Øinene. Hvor andre see Grimacer, der seer den Elskende Gratiernes kiælne Leeg; han hører en Sølvklokke klinge, eller en Nattergal slaae, naar andre troe de høre en Hiulbør eller en forkiølet Vægter.

Men er Indbildning i Stand til at danne Skiønheder, hvor de mangle, hvor meget mere maa den da ikke forhøie virkelige Yndigheder, og opdage de skiulte?

En alt for levende Indbildningskraft geraader let i Forvildelse. Det seer man hos dem, der have en stærk Feber; det samme skeer hos de Elskende. Ligesom en Febricitant undertiden holder sin Læge for en Bøddel (hvori han dog ikke altid har saa ganske Uret,) saa anseer ogsaa Elskeren alle dem, der lægge hans Kiærlighed noget i Veien, for Umennesker.

Til de Tilfælde, som flyde udaf de Elskendes forvildede Indbildningskraft, høre Kiærlighedsvers og Kiærlighedsbreve. „Hvorledes? Elskovsvers og Breve, hvad har Lægekonsten med dem at bestille?" O en heel Deel. Af Vers og Breve kan en god Doktor ligesaa got bedømme denne Sygdom, som en anden legemlig Svaghed af Pulsen og Urinen.

Den Phantasering, som man iagttager hos en Feberpatient, giver os megen Oplysning i Henseende til Sygdommens Natur. Er den Syge vild og uregierlig, vil ud af Sengen, og angriber dem, der ville holde ham, saa har denne Forvirring gierne sin Grund i en Betændelse; ligger han derimod og smaasnakker, og lader sig let giøre bange, saa er det et Tegn paa Nervesvækkelse og Malignitæt.

Saaledes kan man ogsaa lære meget af Kiærlighedsvers og Kiærlighedsbreve, i Hensigt til den Elskendes Svaghed. Man kan slutte deraf, om den har sit Sæde endnu i Øinene, eller allerede i Hiernen, om den har angreben Hiertet, Maven, Leveren og saa videre.

Naar Elskeren opholder sig allene ved sin Deiliges Øiestene, Læber og det øvrige Yndigheders Inventarium, saa er Sygdommen ikke kommen længere end til Øinene.

Taler han allerede om hendes dydefulde Siæl, saa er Hiertet angreben.

Raser han à la Siegwart, og raaber paa hellige Kys i Guds velsignede Maaneskin, og andre saadanne Følsomheds-Materialier, saa lider Maven; thi den nu omstunder saa almindelige Empfindsamkeit, er intet andet end Mavesygdom, hvori Brækmidler vise en herlig Nytte.

Stormer han og truer med Selvmord, som den unge Werther, saa har Sygdommen tændt en Feber, og forvoldet stærke Opstigelser til Hovedet, hvorfor ogsaa denne Grad af Kiærlighed bør behandles med Blodtapninger, kiølende Pulvere, Sennop og Suurdei under Fødderne, om det er en ung Herre, og paa Læggene, om det er en Mandsperson: og overhovedet med de Midler, der tiene i den høieste Grad af Drukkenskab.

Ytrer han en vis Hengivenhed i sin umilde Skiæbne, ønsker sin Gudinde al muelig Lyksalighed, og sig selv en langsom Død, saa maa man faae at vide, om Patienten ikke har paa eengang slaaet sig fra Viin og Brændeviin, hvoraf mange brave Mænd ere blevne halvtaassede. Man vil da finde, at en god Dosis bitter Pommerants, eller i Mangel deraf god dansk Kummen, reiser Mandens Livsaander, saa at han enten glemmer eller foragter Kiærligheds Magt.

Kiærlighed, denne heftige Sindsfeber, er i vore Tider ikke nær saa farlig mere, som den har været i vore Forfædres Tider. Men dette gielder allene i Almindelighed. Fra Tid til Tid seer man Patienter i denne Syge blive saa forvildede, at de lægge Haand paa sig selv. Saaledes gik det den unge Werther, hvis begrædelige Historie er vel bekiendt hos alle følsomme Siæle. Men det ynkværdigste Exempel paa Kiærligheds rædsomme Magt finde vi hos den troeværdige Poet Hageborn, hvoren gyselig Historie læses paa Tydsk.

Men naar nu en Forelsket ikke qvantsviis, men for ram Alvor tager Livet af sig, dog saaledes at han slipper vel derfra, saa er dette eet af de bedste Midler imod Svagheden. Jeg har hørt af een af vore Lærde, at en Student i Tydskland i den Fortvivlelse, en uheldig Kiærlighed drev ham til, hængte sig, men betids nok blev nedskaaren, og fra den Tid af ikke kunde begribe, hvorledes det var gaaet til, at han havde elsket et Fruentimmer, der ikke var smukkere, i saa høi en Grad.

Dette er allene et lidet Vink, som jeg vover at give dem, der finde deres Sygdom ulægelig. Det beroede allene paa, at denne Kuur kom i Moden, og at der var et Menneske at faae, som var øvet i at nedskiære. Da fik de Skiønne vel at give bedre Kiøb, naar enhver fortvivlet Elsker gik med en Strikke i Lommen.

De forvildede Drenge.

I vilden Skov
Tre raske Skoledrenge,
Som nød tvetydig Gave, Lov,
Sig tumlede og sprang saa længe,
Saa ubetænksom flakked' om,
Indtil fra hvert et Spor af banet Vei de kom.

De søgte efter Fugle-Reder.
Børnlille, denne Jagt er Fias.
Den mangen vakker Knøs forleder,
At stiæle sig fra hædrende Parnass.
Og hvem fra Muserne sig lister,
Ham slipper og de gode Ni;
Og neppe bliver han Magister,
Undtagen i
Den frie Konst Dagdriverie.

Og just da ingen af dem kunde finde
Den Vei, der bragde dem,
De alle Tre paa eengang fik i Sinde
At haste hiem.
De ikke veed, hvorhen de sig skal vende,
Og raabe med een Mund: „Kom lad os gaae;
Vi her ei længer tøve maae."
(En gammel Læser leer, og siger: „Man kan kiende,

At det var Drenge; de vilde rende,
Naar alting be'er dem stille staae."
Men, gid det var kun Børn, der handle saa!)

Først var de kun et lille Gran besippet,
Men da de længe op og ned
I skummel Skov forgieves havde trippet,
Besippelsen blev Ængstlighed.
De yngste to især, af Rædsel blege,
Om Hielp til Jord og Himmel skrege,
Og snart blev Frygtens Skraal
Fortvivlensens det fæle Vraal.
Alt som de hulker, brøler, beder,
Paa een og nu paa anden Kant
De atter efter Veien leder;
Men ei den mindste Fodstie fandt.

Den kloge tredie til dem raaber:
„Hvor længe vil I rende der som Taaber?
I ved at vanke hid og did
Allene taber Kraft og Tid.
Jeg ligefrem min Kaas vil styre,
Og da jeg Skovens Grændser naaer."
„Ak!" svare de forladte Fyre,
„Hvad, om Du længest Vei nu gaaer?"

„Om det end var en Miil, ja mere;
Hvad siger det? Paa Skoven maa der Ende være,
Og denne, troe mig, finder jeg,
Naar jeg kun følger lige Streg."

Hans Tillid Mod de andre giver;
De trøstig vandre lige til,
Og snart de have vundet Spil.

Nu mørk og rædsom Skov sig viser
Alt mere, mere lys for dem;
Alt hitter munkert Øie hiem,

Og glad de to Kamraten priser,
Hvis faste Sind og snilde Raad
Dem var en Ariadnes Traad.

* * *

Min unge Ven, i Misligheder
Bliv fast ved Ærlighed, og frygt kun ei.
Du kortest, vissest Dig af Faren reder,
Ved kiæk at gaae den lige Vei.

Johan Herman Vessel.

Han var en Brodersøns Søn af Søhelten Tordenskjold, var født den 6. October 1742 i Vestby Sogn i Christiania Stift, døde den 29. December 1785.

Scener af Kierlighed uden Strømper.

Et parodisk Sørgespil i fem Optoge.

Personerne:

Johan von Ehrenpreis, Skræddersvend.
Grete, Johans Forlovede.
Mette, Gretes Fortrolige.
Mads, Gretes ulykkelige Elsker.
Jesper, Madses Fortrolige.

Første Optog.

Første Optrin.

Grete (aleene sovende paa en Stoel, vaagner op, og siger:)
„Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer!"
O! alt for fæle Drøm! mig synes, at jeg seer
Endnu den sorte Geist, at jeg ham hører true

Med samme Torden-Røst. Saa skal jeg aldrig skue
Det Haab opfyldt, hvorpaa jeg byggede saa tryg,
Da paa min Skræders Skiød, med Haanden om hans Ryg,
Jeg hørte ham saa tit med kiælen Stemme sige:
Jeg var hans eeneste, hans allerbeste Pige,
At mine Diekast sig trængte til hans Siel,
Og at han uden mig ei kunde lide vel.
Troeløse! jeg gad vidst, hvordan du nu maae lide,
En Diævel skulde dig ei kunne fra mig slide,
Mit Smiil din Vellyst var, og mine Vink din Lov,
Det svoer du paa, og løy, og denne Løgn var grov;
Thi over Tiden nu det alt er otte Dage,
Som du mig lovede at komme her tilbage.
Forbandet den Major, hvis Buxer gik itu!
Dog nei, utroe Johan, forbandet være du!
Det Bud, som foregav, at en Major ham sendte,
For at berette dig, de Buxer, som du vendte
I Fior, var nu itu, og at et andet Par
Ham maatte giøres strax, thi han i Knibe var;
Han for at skuffe mig med dig var sammensvoren.
I kiørte Pokker I! og ikke til Majoren.
Hvor kunde vel hos mig Mistanke finde Sted?
Jeg var godtroende og blind af Kierlighed;
Stokblind jeg vist nok var, som kunde ei begribe,
At aldrig saadan Mand, en reen Major, i Knibe
For Buxer være kan. Jeg nu for silde seer — —

(efter nogen Taushed)

„Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer!"
Viig fra mig sorte Aand, som tordner i mit Øre.
Dog nei, jeg hører ei, jeg synes kun at høre.

Andet Optrin.

Mette. Grete.

Mette. Hvad ny Fortræd, Masør! forvolder disse Skrig?
Hvor ængste de min Siel!

Grete. Jeg er ulykkelig!
Veninde, hør og skielv! Et fælt fortagtigt Væsen,
En Diævel uden Tvivl med sorte Haar paa Næsen,
Mig nu, jeg sad og sov, i Drømme forekom,
Og grumt og brølende afsagde denne Dom:
„Du bliver gift i Dag, skal du det engang blive!"

Mette. Man bør ei altid troe, hvad Drømme os indgive.

Grete. Du veed, en Helte-Drøm har aldrig feilet før.

Mette. Lad det end være saa, du dog betænke bør,
At til en rigtig Drøm der Seng og Nat udkræves;
Om Dagen i en Stoel — —

Grete. Du trøster mig forgieves;
Det Indtryk, som min Drøm har giort udi mit Bryst,
Desværre trodser din og heele Verdens Trøst.
Jeg seer min visse Død.

Mette. Men den seer ikke Mette.
Din Drøm, var den end sand, den siger jo kun dette:
Du aldrig giftes skal.

Grete. Og den, som siger det,
Den siger, jeg skal døe. Thi jeg har nogen Ret,
Hvis tusind Vidnesbyrd mig nogen Ret kan give,
At troe, jeg ikke bør blant Grimme regnet blive;
Og naar man ei er grim, og er ei heller død,
Man for at blive gift ei pleier lide Nød.

Mette. Forlad mig, jeg tilstaaer, at jeg mig har forløbet.

Grete. Du ved din Tale kun Eenfoldighed har røbet,
Og den er alt forladt.

Mette. Forlad da ligesaa,
At jeg dig endnu tør et Middel foreslaae,
Hvorved du lykkelig, og Drømmen sand kan blive:
Gift dig i Dag med Mads.

Grete. Min Haand jeg skulde give
Til den, jeg før forskiød? den Kaal jeg spytted i,
Jeg skulde søbe selv? Gid før — —

Mette. For alting tie!
En ubetænksom Eed man ofte maae fortryde,
Og mine Grunde dig maaskee kan overtyde,
Du ei forsværge bør, at blive Madses Brud.
Sandt nok, ved saadan Eed en Siel sig mærker ud,
Som ikke tænker lavt; men jeg tør endnu sige:
Den Siel hver anden maae i Høide overstige,
Som kun af Lydighed imod sit Kald og Pligt
Nedlader sig til det, som er den væmmeligt.
Men vores Kald og Pligt, saa mange som vi ere,
Er at udvælge os en Mand i Tugt og Ære.

Grete. Hvo kan vel staae imod den rene Sandheds Sprog!
Det har udi min Siel opløst den mørke Krog.
Fornuften i dit Raad er villig at samtykke,
Kun, maatte Hiertet ei Fornuften undertrykke!
Der dog endnu en Ting for Hovedet mig staaer:
Om jeg dig lyde vil, hvem staaer mig inde for,
At Mads foragter ei, den ham har før foragtet?

Mette. Du hans Høiagtelse for evig har forpagtet,
Det staaer jeg inde for; og til Beviis herpaa:
Før Solens Opgang han for mine Fødder laae
I Morges taarefuld, og med en ydmyg Mine
Bad om Tilladelse, at kaste sig for dine;
Han har en vigtig Sag at foredrage dig,
Som han fandt raadeligt at holde skiult for mig.
Hvis du tilsteder det, og du det bør tilstede,
Jeg strax vil hente ham.

Grete. Lad din Forstand mig lede!
Giør hvad dig synes best. Min Siel indviklet er
I Sorgers mørke Skye; du dens Veileder vær.

(Mette gaaer).

Tredie Optrin.

(Grete aleene).

Saa er jeg da fordømt til Madses Brud at blive,
Jeg give skal min Haand, og kan ei Hiertet give;
De skulde begge to saa deilig fulgtes ad,
Hvis den utroe Johan ei værdig var mit Had.

Fierde Optrin.

Grete. Mads.

Grete. Seigneur! Indgangen hid jeg vilde dig ei hindre;
Thi af en Mand, som dig, jeg venter intet mindre,
End smaae Bebreidelser, som giør os begge Skam.

Mads. Enhver, som kiender Mads, bør tænke saa om ham.
Vel sandt, du mig forskiød; men det er kun en Skiebne,
Mod hvilken du omsonst, og jeg, mig vilde væbne;
Det ingens Brøde er, og altsaa ikke din.
Een Brøde veed jeg af, og denne bliver min:
Jeg en Misdæders Navn med Rette burde bære;
Jeg har fordristet mig, din Skiønhed at vanære.
Du tog din Haand igien, og jeg har endnu Liv,
Jeg ei mit Hierte strax hiemsøgte med en Kniv.
Din Skiønhed jeg til Trods endnu tør drage Aande;
Du Aarsag har om mig at tænke allehaande.
Men tager jeg ei feil, en Skiebne eller Aand,
Jeg veed ei hvem af to, tilbageholdt min Haand,
Da jeg, Madam, forladt og straffet med din Vrede,
Besluttede at døe: min Kniv var af sin Skede,
Min Arm alt udstrakt var, jeg manglede ei Mod;
Døe var min fulde Agt; flyd, raabte jeg, mit Blod!
Men ingen Draabe flød. Man er som uden Sandser,
Naar man sig dræbe vil. Om derfor med et Pantser
Mod dette grumme Stød en dækkede min Barm,

Hvad heller nogen Geist tilbageholdt min Arm,
I den Forvirrelse jeg kunde ei erfare.

Grete. Nu min Beskedenhed befaler mig at svare:
Jeg kiender mig for vel til mig at bilde ind,
At heele Verden var udi et Kalveskind,*)
Fordi jeg bytted bort en Elsker for en anden.
Vel har jeg ofte hørt, naar jeg skal sige Sanden,
At nogle Skiønheds Træk mig gunstig Skiebne gav;
Men saa hovmodig jeg dog aldrig blev deraf,
At mig i Sinde kom at holde for en Brøde,
Om ved mit Hiertes Tab min Elsker strax ei døde.

Mads. Ved din Beskedenhed min Brøde voxer meer,
Jo mere jeg dit Værd ved den forøget seer.

Grete. Nu nok om dette talt, vend dig igien til Sagen.

Mads. Jeg har da tydelig, mig synes, lagt for Dagen,
Hvorlunde at en Aand, en Skiebne eller sligt
Var Aarsag at jeg før ei efterkom min Pligt.
Men Skiebne, Aand og sligt giør intet hen i Taaget,
Og med at frelse mig de visnok meente noget;
Det noget gietter jeg, men om jeg gietter ret,
Et Ja, et Nei af dig skal snart afgiøre det.
Jeg troer, min gode Aand mit Liv har villet spare,
Fordi den saae, min Nød ei skulde evig vare,
Fordi den saae, Johan tilsidst ved nedrig Sviig
Dig skulde lære ret at sætte Priis paa mig.
Herom at sige meer var kun at spilde Tiden,
Og at fornærme dig, som alt for længe siden
Min Meening fattet har; beær mig med et Svar,
Hvoraf jeg fatter din.

Grete. Hvad Skiebnen bydet har,
Var en Forvovenhed af mig at ville hindre.

---

*) var i Allarm.

Jeg har i denne Sag kun dette at erindre:
Ifald jeg giftes skal, da maae det skee i Dag,
Det ellers aldrig skeer.

Mads. Min Tunge er for svag
Til min Erkiendtlighed og Glæde at udtrykke;
Læs af mit Øiesyn min Elskov og min Lykke.
Jeg galopperer hen at tage Klæder paa,
Hvormed jeg værdigen kan som din Brudgom staae.

(Han gaaer).

Femte Optrin.

Grete (aleene).

Aria.

Skiebnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.
Naar dig nogen Karper byder,
Og du faaer kun tørre Jyder,
Bliver du lidt flau derved;
Men har du en sulten Mave,
Og ei anden Mad kan have,
Gaaer den tørre Jyde ned.
Skiebnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.

Hvor nødig Hiertet vil dog for Fornuften vige!
Jeg hører dennes Røst alvorligen at sige:
Mads blive skal din Mand; men Hiertet siger: Nei —
Dog, hvorom alting er, saa gaaer jeg nu min Vei.

Andet Optog.

Andet Optrin.

Grete. Mette.

Mette. Saa var mit Haab omsonst: du syntes at samtykke
I dette Ægteskab; jeg holdt det for min Lykke,

At ved mit ringe Raad jeg kunde fremme din;
Og strækkes nu, du slaaer det hen i Veir og Vind.

Grete. Jeg dig forbunden er, som vil min Smerte lindre,
Og ærer dine Raad; men ikke destomindre
Mit Hierte siger mig, at tusind Plagers Hær
Med Længsel venter paa, at see min Brudefær.
Før var jeg angestfuld, men tusind Gange mere,
Saasnart jeg tænker paa, at Mads min Mand skal være,
Jeg veed ei selv, hvorfor.

Mette. Man vel hos visse Folk
Paa visse Tider bør ansee som Sandheds Tolk
En rigtig Ahnelse; men du dig kan bedrage,
Og for en Ahnelse maaskee den Afskye tage,
Som føles af enhver ved slige Bryllupper,
Hvor man skal ægte een, og har en anden kier.
Din Ahnelse maaskee af sidste Slags kan være,
Hvem veed?

Grete. Du er for kort, til mig at kunne lære
At kiende Ahnelser. Hvis min ei ægte er,
Saa maae du frit — —

Mette Men hør! hvem mon der banker der?
Jeg gaaer at lukke op.

Tredie Optrin.

Grete (aleene).

Hvem mon der vel kan banke?
Maaskee — — dog nei — — det var for smigrende en Tanke,
Og den troeløse Skurk vist havde kommet før,
Hvis ei; — — men Himmel! Jord! det er Johan! — —
Jeg døer.

Fierde Optrin.

Johan. Grete.

Johan. Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder,
Som den maae være blind, der kan ei see hos eder.

Grete. Jeg dig fornærmet har, min allerbeste Ven!
Jeg tænkte, du var Skielm.

Johan. Saa tænk nu om igien.

Grete. Mit eget Hierte sig nu færdig er at hade,
Som dig mistænkte saa.

Johan. Jeg kan dig let forlade
En Tvivl, saa rimelig for dig at falde paa;
Du er undskyldelig, og jeg er ligesaa.
Du de Forhindringer behager at anhøre,
Som vare Aarsag i — —

Grete. Dig at retfærdiggiøre,
Er kun til Overflod, dit Forsvar ligger her,
(peger paa Hiertet)
Med Ild=Bogstaver trykt. Det kort forfattet er:
Johan, som elsker mig, kan ei strafværdig være.

Johan. Hvor taler du ei smukt, jeg vilde paa min Ære,
Nu Touren er til mig, og sige smukke Ting;
Men Kierligheden har med tætte Attersting
Saa syet mit Hierte ind, at, om jeg skulde hænge,
Dets ømme Følelser sig dog ei kunde trænge
Op til min Mund, Madam!

Grete. Jeg tvivler ikke paa,
Du mig jo elsker høit, naar du mig elsker saa.

Johan. Mig Timer synes Aar, og Øieblik som Dage,
Indtil jeg bliver din, og du min Ægtemage.

Grete. Nei see den lille Skalk, hvor han giør høie Sving,
Og det er dig, som ei kan sige smukke Ting?

Johan. Nærværelsen af den, hvis Hine vi tilbede,
Det ømme Hierte tit kan komme til at svede;
Og denne Sveed, Madam! som er snart ingen Ting,
Din Godhed falder paa, at kalde høie Sving.
Du alt for gunstig er.

Grete. Med Ret maaskee du venter
Den Roes, du nægter dig, at faae igien med Renter;
Fortryd dog ikke paa, der bliver intet af,
For den Gang; men du er endnu ei i din Grav.
Nei bie kun, til vi først er bleven Mand og Kone,
Saa kan du lide paa, jeg skal tilgavns forsone
Den Forurettelse, jeg nu blier skyldig i.

Johan. Jeg var tilfreds, Madam! vort Bryllup var forbi.

Grete. I Dag, i denne Dag, jeg dig min Haand vil give.

Johan. Er det alvorlig talt?

Grete. Din Længsel vist skal blive
Opfyldt før Aftenen. I Dag er Grete din,
Og din for evig Tid. Jeg strax vil løbe ind
At klæde mig; gaae hen, og giør du nu det samme.
Du studser, bliver bleg?

Johan. Gid mig alt Ondt maae ramme,
Hvis der er nogen Ting, mit Hierte ønsker meer,
End det at blive din: men jeg mig tvungen seer,
Een Dags Opsættelse mig ikkun at udbede.
En umild Skiebnes Dom — —

Grete. Med eet din Elskovs Hede
Nu kiølnet har? Utroe! saa tænkte jeg dog ret.

Johan. Mit Hierte sidder der; du maae udrive det,
Hvis det ei brænder heelt — —

Grete. Troeløse! ja det brænder,
Af en uteerlig Ild, som Ærens Love skiænder,
Som al sin Næring har fra Dyds og Ærens Tab,

Og slukkes ud, saasnart man nævner Ægteskab.
Og saadan Kierlighed du tør din Grete byde?
Forræder! jeg forstaaer hvad det har at betyde,
Naar først Opsættelser en Elsker foreslaaer.

Johan. Jeg staaer det ikke ud, det over Skrævet gaaer!
Jeg aabenbare maae, hvorfore jeg mig krymper,
Du nøder mig, viid da — —

Grete. Hvad? snart!

Johan. At mine Strømper —

Grete. Og de?

Johan. De er ei til.

Grete. Nu fik jeg Hiertestød.
Det alt for gruesomt er, det bliver vist min Død.

(Efter en kort Besvimelse)

Forvovne! som saa fræk tør uden Strømper tale
Om Bryllup, veed du vel, jeg det ei vil forhale;
Men skal du blive min, jeg sværger, at du maae
Som Brudgom da i Dag, om uden Strømper, staae.

Tredie Optog.

Andet Optrin.

Mads. Jesper.

Jesper. Her er jeg.

Mads. Og jeg er ligesaa.
Hvor er jeg ikke mat! og hvor har du giort ilde,
Som min Forfatning veed, og kommer dog saa silde.
Naar man dog har en Ven, som man kan tale med,
Man Kræfter samle kan ved et og andet Sted,
Og hvile, medens man den Vens Betænkning hører;
Men jeg et stivt Qvarteer her Talen eene fører;

Saa jeg er bleven hæs, som ingen Under er.
Fortvivlet, rasende, og dette Svælg saa nær,
Som inden stakket Tid mig ganske skal opsluge,
Jeg en fortvivlet Røst har ogsaa maattet bruge,
Og dette veed du selv, mangfoldig lider paa.

Jesper. En Udeblivelse du mig tilgive maae,
Som Omsorg for dit Vel har eene foraarsaget.
I min Fraværelse jeg heldig har opdaget,
At der maaskee endnu er Redning for min Ven.

Mads. Hvad, Redning? Jesper tael!

Jesper. Viid da, at Skrædderen —

Mads. Jeg veed alt nok om ham.

Jesper. Nei, du maae vide mere:
I Dag, i denne Dag han Gretes Mand skal være;
Men han har —

Mads. Hold min Haand! jeg ellers dræber dig.
Er jeg ei martret nok, om du ei spotter mig?
(Han tager forbittret en Kniv op af Lommen).

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Læs, før du døer, Misdæder!

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Jeg siger: læs, Forræder!

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Endnu har du ei læst?

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Saa døe da som et Bæst.

Jesper. Han ingen Strømper har. For Pokker! kan du høre?
Og denne Mangel maae du dig til Nytte føre.
Du Grete veed i Dag vil giftes absolut;
Jeg veed, hun kommer hid, siig da: min søde Snut!
Hvis Snut er for gemeent, kald hende noget andet,
Nok, siig: du Strømper har, og see du kan faae blandet

Din Tale hist og her med Haanheds Træk mod ham,
Som ikkun Støvler har. Tael om den store Skam,
En støvlet Brudgom vil blant Folk paaføre hende.
Giør dette, og jeg troer, at Bladet sig skal vende.
Du svarer intet Mads?

Mads. Jeg taus beundrer dig,
Som glemmer saa dig selv af Kierlighed til mig.
Du nævner ei engang det Mord, jeg nylig vilde —
Kan du tilgive det?

Jesper. Det lader meget ilde,
At huske Smaating nu, da jeg dig giver Haab
At blive Gretes Mand. Med Fryd og Elskovs Raab
Du burde svare mig. Er Kulde her anstændig?
Du er indvendig heed, viis dig og heed udvendig.

Mads. Om i en Arie jeg bragte Heeden frem?
Den Maade, synes mig, var ikke ubeqvem.

(Jesper gaaer).

Mads (aleene).

Aria.

Paa mit Hiertets Skorsteen brænder
En harpixet Elskovs-Brand,
Som er tændt i begge Ender,
Elskovs Gud den tændte an.
Hver, som Røgen seer opstige,
(Røgen er min Aria,)
Tænke maae, om ikke sige,
Der er heedt, hvor den kom fra.

Der kommer den, hvis Ord hos Grete meget gielde,
Hvis Raad hos hende mig kan reise eller fælde.
Jeg Mette bede vil med Forbøn tiene mig.

Siette Optrin.

Grete. Mette.

Mette. Mit Ærende kun slet, Veninde, er udført;
Mads ubevægelig — —

Grete. Det viser mig tilfulde,
At i en andens Sag man taler kun med Kulde.
O, at min Ære dog mig ei i Veien stod,
Jeg skulde kaste mig for den Grusommes Fod;
Jeg skulde vise dig, hvad Bønner kan udrette,
Naar man er heed, som jeg, og ikke kold, som Mette.

Mette. Er slig Bebreidelse da Løn for al min Flid?
Men jeg dig ynker kun. Dit Hierte er i Strid,
Og Piinsler ofte kan den største Siel forlede,
Til paa sin beste Ven at hevne Skiebnens Vrede.

Aria.

Saa æltes Blye med vrede Tænder
I Heltes Mund, hvis blotte Rygge,
Ei for at svales, søge Skygge
I en Allee gevorbne Venner,
Som bleve Bødeler af Tvang,
Og, under spillte Hubers Klang,
Dem vifte Ild med smidig Green
Paa nys afklædte Ryggebeen.
De præge deres bittre Qval
I det uskyldige Metal,
Og glemme al den Tieneste,
Det dem i Krigen lader see,
Som dog er overmaade vigtig,
At sige: Naar de sigte rigtig.

Grete. Hvor er jeg lykkelig, at du holdt op engang.
Jeg tager samme Deel udi din smukke Sang,
Som din besiungne Helt i Pibers Lyd og Trommen.
Var her vel Sted og Tid — —

Mette. Min Tid var før ei kommen,
Jeg vidste intet Raad, og meget bange var,
For at bedrøve dig med et mistrøstigt Svar.
Jeg med min Arie kun søgte Tid at vinde,

Og under Sangen var saa lykkelig at finde
Et Middel, som jeg troer du vist skal frelses ved.
Du det ei vide bør; thi saadan Kundskab streed
Mod Æren, mod din Stand, og mod — —

Grete. Hold inde Mette!
Jeg frygter meget for, at jeg det skulde giette.
Du veed, jeg er ei dum, du veed, jeg dydig er,
Du veed, hvor høiligen mig Skrædderen er kier.
Jeg Dyd og Ære dog for Elskov Fortrin giver;
Men, hvad jeg ikke veed, mig ei tilregnet bliver.
Saa meget troer jeg dog, at du mig sige bør,
Om du i dette Raad Johan deelagtig giør,
Om Skrædderen derved kan blive mig uværdig;
Men frem for alle Ting, om han snart bliver færdig.

Mette. Af disse Spørsmaal nu kun eet besvares kan:
Johan i denne Dag vist blive skal din Mand.

(Grete gaaer).

Fierde Optog.

Første Optrin.

Johan. Mette.

Johan. Bestiæle min Rival? det er for farligt, Mette.

Mette. Jeg veed det eene Raad, og intet uden dette,
Som til vort Beste mig Cupido selv indgav.
Skielv du, ifald du ei benytter dig deraf.
En Siel, som Gretes Siel, for Æren meget vover,
Og skiønt hun sig med Mads kun liden Lykke lover;
Saa troer jeg dog, hun før sin Haand vil give ham,
End en, hvis støvlet Fod skal giøre hende Skam.

Johan. Det alt besluttet er, jeg dine Raad vil følge.

Mette. Du gaaer saa snart, Johan? jeg kan dig ikke dølge,
Jeg havde ikke tænkt, det kostede saa lidt

For en ophøiet Siel at giøre saadant Skridt.
Min Helt! for alle Ting mod Dyd lad Elskov stride!
Viis ikke Lasten frem paa dens lyslidte Side.
De Store synde vel i Grunden som de Smaae,
Men Maaden, som enhver sin Synd udøver paa,
Den eene giør til Helt, den anden til en Stnaber;
Du ei Forskiellen veed, Seigneur! paa disse Maader?
Saa smuk Opdragelse du end for Resten har,
Du har i denne Sag opført dig som en Nar.
Bør du ei sige først, hvorban dit Hierte splittes?
Snart sværge: at det ei ved Laster skal besmittes?
Snart raabe: Elskovs Gud din Gud aleene er?
Og efter elleve til tolv Omvexlinger,
Hvorved nu Kierlighed, nu Dyden Seier vinder,
Mag saa, at Elskov dig den tolvte Gang forblinder.
Vræng Munden, vrid din Krop, bær dig som du var gal;
Og naar du det har giort, bestiæl saa din Rival.

Johan. Tolv Gange, Mette? Nei det vil for længe vare.
Det er den høie Tid.

Mette. For Tiden da at spare,
Giør her Prælubium, og gaae saa strax derhen,
Hvor Madses Kiste staaer, saa vil jeg kierligen
Troe, at du underveis har giort det af med Resten;
Det er jo vores Pligt, at tænke vel om Næsten.

Johan (sætter sig i en ægte tragisk Postyr).
O! hvilken Qval og Strid! mit Hierte splittes ad!
Dyd! Elskov! kan I to ei søbe af et Fad?
Een af jer vinde maae, den anden maae fordømmes;
To Store i en Sæk kan ingenlunde rømmes,
Men Sækken, som I to kan ikke rømmes i,
Tilgavns undgielde maae for eders Klammerie:
Mit Hierte revner snart. Jeg elsker eder begge:
Du Elskov er mit Liv, du Dyd min Kiælebægge!

Jeg pleier ellers gaae derfra, hvor Slagsmaal er,
Men jeg de Stridende med mig i Hiertet bær.
Omsonst at flye! omsonst at ville dem forlige!
Her er ei andet for, jeg Dommen maae afsige:
Min Kiæledægge Dyd, ja Seieren er din,
Du eene herske bør i stolte Heltes Sind.
Viig, lille Snottede! som skyder Folk med Pile,
Som til min Uhæld har min Grete lært at smile,
Min Grete? nei! hvis da? maaskee Mads Madsens? ja!
Jeg kielver for min Dyd, og skynder mig herfra.
(Til Mette) Kan jeg nu gaae?

Mette. Ja vist.

Mette (aleene).

Naar Dyd og Elskov stride,
Skiønt man som ofteste kan see, til hvilken Side
Sig Lykken hælde vil, saa føler man endda
En tvivlsom Frygt, jeg veed ei, hvor den kommer fra.

Aria.

Saaledes kan en Skyldner bæve,
Naar paa hans Dør med ivrig Næve
Der bankes af en Creditor,
Skiønt Slaaen lukker inden for:
Skiønt Pokker sielden pleier føre
Folk ind igiennem lukte Døre,
Saa kielver Skyldneren endda.
Gud veed, hvor saadant kommer fra.

Femte Optrin.

Grete. Mette. Johan.

Grete. Johan med Strømper paa! Tvivl, Haab og Frygt og Glæde

Betage mig, og knap at aande mig tilstede.
(Til Mette som tier). (Til Johan).
Hvor fik han dem? sig snart. Johan, jeg har en Tvivl.

Mette. Svar hende som en Helt, tael i den høie Stil!

Grete. Johan, jeg har en Tvivl, den kan du mig betage:
Jeg veed, man intet faaer omsonst i vore Dage.
Hvor fik du Strømper fra?

Johan. Hvis dette Spørsmaal gik
Udaf en anden Mund, i dette Øieblik
Han for sin Dristighed med Livet skulde bøde.
Den, som formaster sig, at giøre Kinder røde,
Som Skiebnen har udseet til Kinder for en Helt,
Hvor fælt han straffes end, dog straffes ei for fælt.

Grete. Saa rødmer du?

Johan. Madam! ja, men paa eders Vegne,
Saa lav Mistanke kan ei høie Siele egne;
Men eders Siel er lav.

Grete. Seigneur! høi eller lav,
Jeg beder dig, besvar det Spørsmaal, jeg dig gav.

Johan. Mindst drømte jeg, Madam! at I mig skulde nøde
Til at fralægge mig en saadan nedrig Brøde.
Jeg Maalet, sagde I, for eders Elskov var;
Nei, Maal for jer Foragt, den Sag er alt for klar;
Forgieves søgte man paa heele Jorderige
En Elskerinde, som sin Elsker vilde sige:
De Strømper, som du bær, du stiaalet har, min Ven!
(Af hvad I sagde før, det var dog Meeningen.)
Jeg lod ved Paaskeetid mit Hovedhaar afrage,
Af Skræk sig reiser nu den Stump, som er tilbage,
Og løfter min Paryk en Tomme fra sit Sted.
Hvem bliver skieldt for Tyv, og gyser ei derved?
Dog Skrædderen Johan har Aarsag til at meene,
At han frikiendes ved sit blotte Navn aleene:

Johan von Ehrenpreis, viid naar man heder saa,
Man da umuelig kan et Tyverie begaae.
Madam! I maatte dog min ømme Siel forskaane,
Den har endnu ei lært, at lade sig forhaane.
Jeg før i Lære stod, min Mester var en Stud,
For ikke smukke Ting han tidt mig skiældte ud.
Jeg dølger derfor ei, han tidt din Esel! sagde;
Men Tyvenavn, Madam! han aldrig mig tillagde.
Det var mig forbeholdt, at høre det af Een,
Som jeg tilbad, som var min tredie Diesteen.
I græder, Grete?

Grete. Nei!

Johan. Da burde I dog græde.

Grete. Ifald jeg græd, Seigneur! da skeede det af Glæde.
Nu kiender jeg Johan! hvor er jeg lykkelig,
Hvor er du dyrebar! Du vist tilgiver mig;
At jeg din Helte-Siel saa haardt paa Prøve satte.
Ifald du fatte kan — dog ingen Siel kan fatte,
Hvor min Høiagtelse høit til Beundring steeg,
Og steeg alt høiere, jo meer du bister skreeg.
Min Elskov og min Agt du kaldte tidt din Lykke,
Læs i mit Hierte nu, see hvilket Fandens Stykke
Din Lykke voret har ved denne Leilighed,
Og jeg skal vove for, du er ei længer vred.

Johan. Jeg være længer vred? Nei, Uforlignelige!
Jeg sige maae — —

Mette. Her er ei Tid til meer at sige.
I begge have viist jer Ret til Helte-Rang,
Og eder nøie bør hermed for denne Gang.
Hvert Dieblik er dyrt, og I behøve begge,
Paa eders Bryllupspynt den sidste Haand at lægge.

Femte Optog.

Fierde Optrin.

Grete. Mette. Johan.

Grete. Jeg fik en Ahnelse. O! alt for kiere Skrædder!
(grædende),
Den spaaer mig din Ruin.
Mette. Veed du, du overtræder
Heltinders strænge Lov? hvor har du hørt, hvor læst,
At en Heltinde var af Ahnelser indblæst
To Gange paa een Dag? du først i Morges drømmer,
Faaer derpaa Ahnelse. Heltinders Lov indrømmer
Dig knap saa stor Portion; og endda vover du
Paa nye af Ahnelse at faae et Anstød nu;
Det gaaer, min Troe, for vidt.
Johan. Mit Hiertes Herskerinde!
Lad onde Dunsters Magt ei din Forstand forblinde!
Hvad har du spiist i Dag?
Grete. En ringe Bagatel:
Fem Sild, lidt Erter, Flesk — —
Johan. Ja jeg det tænkte vel,
Man faaer som ofteste den ugemene Gave,
At have Ahnelser, af en bedærvet Mave.
Troe du paa mine Ord, at Erter, Flesk og Sild,
Helst om nybrygget Øl man drikke vil dertil,
Saa god en Ahnelse, som ønskes kan, frembringer.
Grete. Seigneur! du talede, strax fik min Angest Vinger.
Af Erter, Flesk og Sild (thi jeg nu troer med dig,
At denne Ahnelse kun de forvoldte mig)
Urolig Dunst ei meer til qvalte Hierte stiger.
Hvad i min Heltes Ord der dog ei Kræfter ligger!

Aria.

Saa Børnesvætmen i en Skole
Bestige Borde, Bænke, Stole,

Og skrige høit og saggerlee,
Naar de ei Skolemester see;
Men naar han kun ved Døren rører,
Hver paa sit Sted strax Pokker fører.
Han neppe faaer „J Esler" sagt,
Før alting er i Orden bragt.
Jeg meener Dunsterne ved denne Børneflok,
Og — —

Johan. Tael ei meer herom, jeg dig begriber nok;
Din Kompliment er smuk og Lignelsen er vakker.
Men skal vi ikke gaae?

Mette. (Hun seer udaf Vinduet efter Solen).
Det snart ad Tiden lakker.

Grete. Kom lille Hiertetyv.

Johan. Jeg mig udbede maae
Et mere tugtigt Navn. Naturen lod mig faae
Til Tyv og Tyverie et Had saa overdrevet,
At Ordet Hiertetyv er mig en Afskye blevet.
Man sætte Hierte for, man sætte Hierte bag,
En Tyv er dog en Tyv, det er en afgiort Sag.

Femte Optrin.

Mads. Jesper. Grete. Mette. Johan.

Mads. Madam, der staaer en Tyv.

Grete. Der staaer en Helt, Forræder.

Mads. Jeg siger nu som før, Madam, der staaer en Skræbder.
(Grete faaer lidt ondt).

Mette (til Johan). Nu gielder det, Seigneur, at vise Heltemod.

Johan (til Mads). Du mig for liden er, du ellers for min Fod
Udgyde skulde strax det smudsige, som flyder
J dine Aarer.

Mads. Glad jeg selv mit Blod udgyder,
Men hævnet vil jeg døe, og Grete kiende skal
Den Nederdrægtige, hun gav mig til Rival.
Dog hvad! hun kiender ham. En Brudgom, som kan stiæle,
Ei vælger sig en Brud, som ei forstaaer at hæle.
Naar jeg mig tænker om, jeg heel fornøiet er,
At Grete holdt mig ei den store Naade værd,
At blive hendes Mand. I disse dyre Tider
En Sværm af Haandværksfolk om Brød indbyrdes strider;
Heltinden klog indsaae, eet Haandværk ei forslog,
Og Mads kun havde eet. — Jeg mig udbeder dog,
(til Johan)
At fra en mere riig du efterdags vil røve,
Hvad Grete eller du fremdeles kan behøve.

Grete. Jeg ingen Lynild seer, ei hører Tordenskrald!
Hvordan er dette fat? Han ryddes ei af Jorden
I samme Øieblik? Naturens heele Orden
Urykket staaer. Johan! hvad skal jeg troe, min Ven,
Til slig Koldsindighed bevæger Himmelen?
Hvor zittrer jeg! mon du — —

Johan. Imod saa smaae Insekter,
Mod Maddiker, som den, en Himmel ikke fægter,
Og Helten himmelhøi, ifald han øined den,
Den krybe lod i Fred. (Til Mads) Kryb ind, kryb ud igien,
For mig kryb hvor du vil; kun dette vil jeg sige:
Erindre hvad du er; viid, du maae ikke vige
Fra Maddikens Natur; tael ei, dit Væsen er
At krybe, være taus. En Helt befaler her,
Kiend ham, føel dig, og lyd.

Grete. Nu fløi min Siel tilbage,
Som vilde nyligen af Angest Flugten tage;
Jeg ustuderet er, saa meget veed jeg dog,
At aldrig nogen Tyv kan føre saadant Sprog.
Hvor heltemæssig, stolt — —

Mads (til Grete). Jeg tvivler ikke længer
Paa din Uskyldighed; du værdig er, du trænger
Til en Oplysning. Hør — —

Grete. Forvovne, paa dit Ord,
Du tænker, jeg Johan en saa Misdæder troer?

Johan. Jeg sagde: kryb og tie.

Mads (til Grete). Jeg giør dig her en Eed,
Hvis du mig hører nu, at i al Evighed
Du aldrig af min Mund et Ord skal mere høre.

Grete. Han paa det ømme Sted forstod mig vel at røre,
Den Frisfelse er stor.

Johan. Jeg har befalet ham,
At tie som en Muur; tillad ham ei, Madam,
At handle mod min Lov; min Ære derved lider.

Grete. Men vinder i sit Tab. Der siden kommer Tider,
Da du mig takke skal for jeg ulydig var;
Da du bekiende maae, din Ære vundet har
Langt meer, end den har tabt. Din Gretes første Beiler,
Al Masskepie med ham (det ingenlunde feiler)
Giør dig og hende Skam; den Skam bør vi undgaae,
Vi bør. Siig Eden Mads.

Mads. Gid gule Erter maae
Udi min sultne Mund til Stene sig forvandle,
Saafremt jeg mod min Eed og Løvte skulde handle,
Med mindre, du mig selv vil løse fra min Eed.

Grete. Jeg dig vel sværge bad, men der er Maade med,
Graae Erter var vel fælt, men sværge ved de gule!

(til Mette);

Hu! Haaret reiser sig. Bring mig en lille Smule
Af Flesk og Erter ind.

(Mette gaaer).

Siette Optrin.

Mads. Jesper. Grete. Johan.

Grete. Jeg føler, synes mig,
Hvor Erter i min Mund til Steen forvandle sig;
Fornuften vil omsonst den Skræk af Blodet jage.
Jeg haaber, naar jeg først faaer Erterne at smage,
Den snart skal Fødder faae.

Syvende Optrin.

Mette (med en Skaal Erter). De Forrige.

Grete (tager Skaalen). Tak, kiere Mette. (Til Mads): Tael!
Mads. Erindrer du en Tid — —
Johan. Heltinde, du er gal,
Som hører paa en Drm.
Grete (som spiser bestandig). Heltinder er ei gale;
Med meer Ærbødighed, Seigneur! du burde tale.
Mads. Erindrer du en Tid — —
Johan. Kom lad os gaae, Madam.
Grete. Jeg stemmer jo dit Vel, i det jeg hører ham.
Mads. Erindrer du en Tid —
Johan. Erindrer eller glemmer,
Saa er det Tid at gaae.
Mads (til Grete). Da to latinske Emmer
Du syede paa mit Tøi — —
Johan. Hvi blev din Mund ei syed?
Du hører, som jeg seer, Madam! med Hiertens Fryd,
Hvordan du elskede, hvordan du syede Navne.
Vil du ei kysse ham? vil du ham ei omfavne?
Jeg skal ei hindre dig.
(Han vil gaae).
Jesper (som holder ham tilbage). Du bliver her, Seigneur!
Johan. Desværre! du har Ret. (sagte) Jeg snart af
Angest døer.

Grete. Du ei dit Beste veed. Jeg veed det, jeg det fremmer,
Trods dig, trods al din Spot. (til Mads) Igien til dine Emmer,
Der var det jo du slap.

Mads. Om du dem saae igien,
Saa kiendte du dem vel?

Grete: Hvor sigter dette hen?
Nu iisner alt mit Blod!

Johan. Maaskee er Tiden omme,
Og vi i Tempelet for sildig skulle komme,
Fordi du daarligen et Løvte holdet har,
Som uforsigtigen en Maddik given var.

Grete. Endog mod Maddiker jeg Troe og Love holder.
At Tiden gaaer omsonst, du selv jo kun forvolder.
Din Vanghed qvæler mig; men Løvtet er alt giort.

Johan (afsides). Jeg døer!

Mads. Ved disse Knæe, at jeg skal være kort,
(peger paa Johan)
Du kan Mads Madsens Navn og dine Emmer finde.

Grete (til Johan). Du blegner! Kraft og Magt og Haab og Liv forsvinde.
(Hun vil til at besvime).

Mads. Ham Fanden har forført — —

Grete. Om Folk af Heltevang
Du tale tør saa lavt? Viid, til en anden Gang,
Naar Helte Feil begaae, er Skiebnen Gierningsmanden;
Kun Pøbelen giør Ondt og Skylden giver Fanden.
Men, Mette, hvorfor gav ei du ham dette Svar?
Du saae, jeg i Begreb med at besvime var.
(Til Mads).
Og du, en anden Gang, naar du seer Folk vil daane,
Saa viid, at du dem bør for Pølsesnak forskaane.
Hvad skal jeg giøre nu? besvime eller ei?
Om det for silde er, veed Pokker, ikke jeg.

Jeg i en Lignelse min Meening vil fremsætte,
Og siden maae I mig om ebers underrette;
Jeg i saa slibrig Sag ei stoler blot paa mig.

Aria.

Til een, som nøs i Gaar, at sige:
„Hielp Gud! i Dag, bitt' Faaer,
„For det du nøs i Gaar;"
Sig passer ikke just saa lige.
Men naar man seer lidt dybt i Tingen,
Saa troer jeg det er reent,
At Prosit, som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen.

Chorus:

Den Prosit, som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen,
Og Grete hun seer dybt i Tingen,
Og hvad hun troer er reent.

Mette. Besvime, skiønt lidt seent, er vores Raad til dig.

Grete. Tag Skaalen een! jeg meer ei til mig selv kan finde.
(Mads tager Skaalen og spiser. Hun daaner.)

Johan (til Mette). Jeg er saa bange for at Helten skal forsvinde,
Og Skrædderen staae rød og feig og flad igien,
Naar Grete vaagner op udaf Besvimelsen.

Mette. Selv Helte kunne tidt staae røde, feige, flade,
At være Helte dog de derfor ei aflade.
Ja vist skal du, Seigneur! staae flad og feig og rød;
Men rød og feig og flad du faaer en Heltedød,
Naar du kun siger det, som andre Helte sige,
Naar de lastværdige forlade Jorderige.

Grete (som vaagner op). Hvad Skam! hvad Qval! hvad Strid! du som min Elsker var,
Du skulde blive mig til en saa grum Barbar!

Johan (grædende). Barbar! jo men! jeg dig mit rette Navn skal sige:

En Tyveknegt. Men tænk dog ei, jeg kunde vige
Fra Dyden uden Strid. (Til Mette) Siig du oprigtigen,
Om Dyden og om jeg ei stode os som Mænd
Mod Skiebne, Elskov, Last og Fanden og hans Fætter —
Dog, Helten Sminke ei paa sine Laster sætter.
Madam! jeg er en Tyv, en Liderlig, en Knos,
Jeg har bespottet dig, du hævnes bør:
(han tager sin Kniv op) Adieu! (han stikker sig).

Grete. Aa! bitter knøe! han døer! han Hierte har i Brystet;
Saa har hans Last omsonst med dette Haab mig trøstet,
At han kun Skrædder var! min Elskers Hierte boer
Udi hans Bryst, han er en Helt; den Trøst er stor,
Men Jord! hvor dyre kiøbt! (Til Mads) Hør du Ulykkers Fyrste!
Er der ei mere Blod, hvorefter du kan tørste?
Umenneske! stød til! der er og Blod i mig.

Mads. Jeg øm og kiælen skal dit Tab oprette dig.
Om for din Ære før, jeg frelste den fra Fare.

Grete. Du kunde dig, Barbar, saa grum en Omsorg spare.
Du lover dig min Haand, som en tilbørlig Frugt
Udaf din Nidkierhed. Snart haver jeg den brugt.
(Hun stikker sig.)
Nu kan du tage den.

Mads (til Mette). Skil mig ved disse Erter;
Jeg maae med Armene og vise mine Smerter.
(Mette tager Skaalen, og hun og Jesper spise; Mads sætter sig i Lave og siger):
En destilleret Ild af tretten Helveder
Og — — jeg veed ikke selv, hvor mange Furier,
Hør, Mette, hielp mig lidt, du kan jo Emoletten:
Siig mig, hvor mange er da Trende Gange Tretten;
Thi trende Furier der er per Helvede,
Om man har sagt mig sandt.

Mette. Ni — — ni og tredive.

Mads. En Helt, som regner slet, er meget at beklage.
Min Tale paa en frisk jeg nu maae igientage:
En destilleret Ild af tretten Helveder
Og ni og tredive bandsatte Furier,
Som huses i mit Bryst, mig Hovedet giør kruset;
Men denne, troer jeg nok, skal feie dem af Huset.
(Han tager Kniven op, og stikker sig.)
Mette. Hvor er jeg lykkelig, min Tour dog kom engang!
(Hun giver Jesper Skaalen).
Jeg seer to kiere Liig af høiest Helterang —
Jeg seer — jeg ikke kan en Helte=Sprikvort finde,
Jeg uden Sprikvort døer — Hr. Jesper! Tienerinde.
(Hun stikker sig).
Jesper. Hvi skulde Mette døe? jeg ei Aarsagen veed;
Men naar de alle døe, saa maae jeg og afsted.
(Han sætter Skaalen fra sig).
I Efterlevende, som dette Sted betræde,
Som skue disse Liig, og ei vor Død begræde,
I haarde er som Flint. Saa grum er ingen fød.
Nei, Efterslægten vist bejamre skal vor Død.
Paa dens Medlidenhed jeg forud er saa sikker,
At jeg et Ønske giør i det at jeg mig stikker,
Hvorved jeg vidne vil min Tak for hver en Taar:
(I Efterlevende, troer, det fra Hiertet gaaer!)
Gid det ei eder gaae, som det gik denne Stømper!
Gid eders Kierlighed maae aldrig mangle Strømper!
(Han stikker sig).
(Dækket falder).

Gaffelen.

Jeg synger om, dog nei! jeg ligefrem fortæller;
Saa ganske ligefrem gaaer jeg just ikke heller,

Et Svinke-Ærinde jeg giver mig iblant,
Og, er det ikke smukt, saa er det ganske sandt.
Nu, jeg fortæller da om Mand og om Mandinde,
Som havde ved et Ord stor Lykke kunnet finde;
Om grønne Søbekaal, som stolte Guder fik;
Om Gaffelen, som kom, og Gaffelen, som gik.
Engang, men det er skeet for længe længe siden,
Og var jeg dengang til, saa var jeg ganske liden,
Engang Mercurius og Jupiter faldt paa,
For en Forandrings Skyld og Tanker at forslaae,
At foretage sig en Lysttour ned til Jorden,
Hvor Majestæterne fandt alting saa i Orden,
At Jupiter tilsidst brød ud i disse Ord:
„Herr Pope har sagt sandt: det er den beste Jord."
Han sagde vist nok meer, men til den største Skade
For Læseren, for mig, for Jordens Overflade,
Er denne liden Stump deraf kun bleven giemt,
Og det fornemste var, maaskee, hvad man har glemt.
Men jeg ei glemme maae, hvad jeg har meer at sige:
„Hør, sagde Jupiter, jeg gider ikke stige
„Strax til Olymp igien; vil du, Mercurius!
(Thi alle Guderne er for det meste Duus)
„Vil du, saa gaae vi ind i næste Bondehytte,
„Men forud vor Gestalt med Menneskers ombytte.
„Hvem veed? vi der maaskee kan gode Løier faae."
Mercurius, som godt alt Galskab lide maae,
Paa Øieblikket sig forsvor fra Gud til Fanden,
(Han aldrig lade kan den skrækkelige Banden)
At dette Indfald var meer end guddommeligt.
De ind i Hytten kom, fandt alting tarveligt;
De Mand og Kone saae med Ellekeer spise,
Og bade, at de dem den Godhed vilde vise,
At give dem omsonst en Skeefuld Søbekaal.
„Ja, sætter Jer, godt Folk! og langer til vor Skaal!"

Var Mandens Ord, og hun bejaede med Lader
(Hun fattig var paa Ord) den fromme Husets Fader.
Mercurius, som var til bedre Føde vant,
Slet ingen Appetit til Søbekaalen fandt;
Thi yttred han paa Fransk, som Husets Folk ei kunde,
Til Jupiter derom sin Meening dennelunde:
Ces choux-là sont d'un goût à me faire vomir,
Et je ne conçois pas, qu'on s'en puisse nourrir.
Oui, sagde Jupiter, auprès de l'Ambroisie
Ces choux sont bien mauvais; pour la cérémonie
Il faut pourtant, mon fils, en manger quelque peu.
Mais à propos, comment récompenser en Dieu
De ces honnêtes gens la douce bienveillance,
Si ces donneurs de choux meritent récompense?
Saa svarede Mercur: que leurs propres souhaits
Déterminent d'abord tes généreux bienfaits!
Mercuriuses Raad behagede hans Fader;
Thi blev han siden ved: „Veed I vel, hvem I mader?"
„Nei, svarte Konen ham; desuden, sagde hun,
„Saa mader vi Jer ei; vi Jer bespiser kun.
„I skulde ikke nys saa meget talt det Franske,
„Saa havde I maaskee nu bedre vidst det Danske."
Thi mens de talte Fransk, faldt Tiden Konen lang,
Og Vreden giorde nu, hun Tungen fik paa Gang.
Da Jupiter fornam, hun havde Ret i noget,
Og at han virkelig begik en Feil mod Sproget,
Saa blev han ikke vred, men svarte med et Smiil:
„Min Putte! tael mig til i mere høflig Stiil!
„I altsaa vide maae, I har bespiist, Madame!
„Bespiist og madet er dog mestendeels det samme,
„I har bespiist en Gud i ham, og en i mig.
„Og, til Beviis derpaa, leed i min Kiortelflig,
„Der kan I, om I vil, en Tordenkile hitte;

„Thi jeg er Jupiter, og denne lille bitte,
„Ifald han havde ei sin Guddom skiult saa vel,
„I skulde seet paa ham to Vinger for hver Hæl;
„Han er Mercurius. Nu veed I, hvem vi ere;
„I ogsaa vide maae, vi Godhed for Jer bære.
„For Jer Velvillighed mod mig og mod min Søn,
„For Jeres Søbekaal, bestemmer selv Jer Løn!
„Hvorom I vil, I nu kan trende Ønsker giøre,
„Og Jupiter vil strax hvert Ønske fyldestgiøre."
„O!" sagde Konen da: „gid vi maae Gaffel faae
„Til vor umage Kniv!" — der strax en Gaffel laae,
Og Kniven Mage fik. „Hvad? er du reent forbandet,
„Og, naar du Valget har, dig ønsker intet andet?"
Var Mandens Ord; „saa gid, at Gaffelen dig sad,
Din Tosse! i dit Liv!" — Det skeede, som han bad.
Der stod da baade Mand og Kone i en Maade;
De sig udbede maae den — ak! den sidste Naade:
At Gaffelen igien tilbage maatte gaae.
Den gik; og Guderne, de giorde ligesaa.

Smeden og Bageren.

Der var en liden Bye, i Byen var en Smed,
Som farlig var, naar han blev vred.
Han sig en Fiende fik; dem kan man altid faae.
(Jeg ingen har; det gaae
Min Læser ligesaa!)
Til Uheld for dem begge to,
De træffes i en Kroe.
De drak (jeg selv i Kroe vil drikke;
For andet kommer jeg der ikke.
Anmærk dog, Læser! dette:
Jeg immer gaaer paa de honette.)

Som sagt, de drak,
Og efter mange Skieldsord, hidsig Snak,
Slaaer Smeden Fienden paa Planeten;
Saa stærkt var dette Slag,
At han saae ikke Dag,
Og har ei siden seet'en.
Strax i Arrest blev Smeden sat.
En Feltskiær faaer den Døde fat,
Og om en voldsom Død Attest hensender.
Den Mordere forhøres, og bekiender,
Hans Haab var, at han skulde hisset gaae,
Og der Forladelse af sin Modstander faae.
Men hør nu Løier! Netop Dagen,
Før Dom skal gaae i Sagen,
Fremtrine fire Borgere
For Dommeren; den meest veltalende
Ham saa tiltalede:
„Velviseste!
„Vi veed, paa Byens Vel De altid see;
„Men Byens Vel beroer derpaa,
„At vi vor Smed igien maae faae.
„Hans Død opvækker jo dog ei den Døde!
„Vi aldrig faae igien saa duelig en Mand.
„For hans Forbrydelse vi alt for grusomt bøde,
„Om han ei hielpes kan." —
„Betænk dog, kiere Ven! der Liv for Liv maae bødes." —
„Her boer en arm udlevet Bager,
„Som Pokker snart desuden tager.
„Vi har jo to; om man den ældste tog af dem,
„Saa blev jo Liv for Liv betalt." —
„Ja," sagde Dommeren, „det Infald var ei galt.
„Jeg Sagen at opsætte nødes;
„Thi i saa vigtigt Fald man maae sig vel betænke.
„Gid vores Smed jeg Livet kunde skienke!

„Farvel, godt Folk! jeg giør alt hvad jeg kan.” —
„Farvel, velvise Mand!” —
Han blader i sin Lov omhyggelig;
Men finder intet der for sig,
Hvorved forbudet er, for Smed at rette Bager.
Han sin Beslutning tager,
Og saa affiger denne Dom:
(Hvem, som vil høre den, han kom!)
„Vel er Grovsmeden Jens
„For al Undskyldning læns,
„Og her for Retten selv bekiendte:
„Han Anders Pedersen til Evigheden sendte;
„Men, da i vores Bye een Smed vi ikkun have,
„Jeg maatte være reent af Lave,
„Ifald jeg vilde see ham død.
„Men her er to, som bage Brød.”
„Thi kiender jeg for Ret:
„De'n ældste Bager skal undgielde det,
„Og for det skeete Mord med Liv for Liv bør bøde,
„Til velfortiente Straf for sig,
„Og ligesindede til Afskye og til Skræk.”
Den Bager græd Guds jammerlig,
Da man ham førte væk.

Moral.

Beredt til Døden altid vær!
Den kommer, naar du mindst den tænker nær.

Wessels Gravskrift over sig selv.

Han aad og drak, var aldrig glad,
Hans Støvlehæle gik han skieve,
Han ingen Ting bestille gad,
Tilsidst han gad ei heller leve.

Johannes Evald.

Født den 18. Novbr. 1743 i Kjøbenhavn, død den 17. Martš 1781.

Scener af Fiskerne.

Syngespil i Tre Handlinger.*)

Handlende Personer:

Anders, en Fisker.
Gunild, hans Kone.
Lise, } deres Døttre.
Birthe, }
Knud, en Fisker, forlovet med Birthe.
Svend, en Fisker forlovet med Lise.
Peder, } Fiskere.
Jens, }
Thomas, en Skibbruden.
Odelheim, en Dansk Herremand.
Claus, en Bonde.
Fiskere og Fiskerinder.

Skuepladsen er Hornbeks Fiskerleie. Handlingen begynder om Morgenen, og endes samme Dags Eftermiddag.

Første Handling.

(Skuepladsen er i denne Handling en Fiskerhytte. Saa længe den varer, høres Stormen af og til, og Sludet mørkner Dagen.)

Første Optrin.

Gunild, Lise og Birthe.

(De sidde omkring et Fisker=Garn, som de bøde paa. Ved Siden af Gunild staaer et Bord med en slukket Lampe og et Timeglas.)

Tercet.

Gunild. Trodsige og vilde
Brøle Bølgerne.
Natte=Stormen svinger
Tung de vaade Vinger
Blant de skummende.

*) Den Begivenhed, som gav Anledning til dette Stykke, kan læses i: Fiskerne af Hornbek, af O. Malling. See længere henne.

Lise. Livets rige Kilde,
Moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
I dit Skiød tilrede
Dine Fostres Grav?

Birthe. Lad vort Suk formilde
Din og Himlens Harm!
O hold op at trettes,
At vi trygt kan mættes
Ved din elskte Barm!

Alle Tre. Lad vort Suk formilde
Din og Himlens Harm!
O hold op at trettes,
At vi trygt kan mættes
Ved din elskte Barm!

Lise. Paa Bølgen svæver
Mit Hiertes Ven!

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Lise. Hvad vil du sige?
Hør Stormen stige!
Ak, hvor jeg bæver,
Jeg arme Pige!
Paa Bølgen svæver
Mit Hiertes Ven!

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Lise. Hvad vil du sige?
Hør Stranden kaage,
Og sprudle Taage,
Som skiuler den!

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Lise. Jeg arme Pige!
Ak, hvor jeg bæver!
Paa Bølgen svæver
Mit Hiertes Ven!

Gunild. Paa Stormens Vinge
Kan Almagt bringe
Ham karsk igien.

Birthe. Jeg troer at føle
Min Brudgoms Død.

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Birthe. Hvad vil du sige?
Hør Stormen stige!
Hør Havet brøle!
Jeg arme Pige!
Jeg troer at føle
Min Brudgoms Død.

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Birthe. Hvad vil du sige?
Hør Havet syde
Blant Skiær, som bryde
Dets hule Stød!

Gunild. Frygt ei, min Pige!

Birthe. Jeg arme Pige!
Hør Havet brøle!
Jeg troer at føle
Min Brudgoms Død.

Gunild. Vort Suk kan drage
Ham karsk tilbage
Af Havets Skiød.

Alle Tre. Livets rige Kilde,
Moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
J dit Skiød tilrede
Dine Fostres Grav?
Lad vort Suk formilde
Din og Himlens Harm!
O hold op at trettes,
At vi trygt kan mættes
Ved din elskte Barm!

Lise. Du dreier Glasset ei! — Hvor ofte, Moder,
Udløb det, fra den Tid vort Folk forlod os?

Gunild. Snart skal det dreies første Gang.

Lise. Du skiertser!
To Timer, veed jeg vist, at Svend var borte.
Først gik han, som du veedst — og kom tilbage —
Og kyste mig — og gik igien. — Den Arme!
Han gik! han rev sig løs fra dette Hierte!
Og iilte bristig nynnende mod Stormen,
Al Havets Skræk, maaskee sin Grav i Møde! —
Saa stod jeg stum, jeg veed ei selv, hvor længe,
Og sukkede, da han forsvandt i Taagen.
Saa faldt vi, som du veedst, paa Knæ, og læste,
Og græd, og bad til ham, som styrer Havet,
Om hans Beskiermelse.

Gunild. Beskierm dem, Fader!

Lise. O hør vort Suk!

Birthe. Bønhør det!

Lise. (Efter en liden Pause). Nu — saa sang vi
En Morgen=Sang. — Saa, som du veedst, min Moder,
Saa pusslede vi lidt omkring i Hytten —
Og pusslede — og skurte Bord og Bænke —
Og gav vort Kræ, og talte det — og satte
Alt paa sit rette Sted, som Brug og Skik er.
Nu da — saa satte vi os her, at bøde
Paa Garnene, og sang alt som vi bødte.
Saa tænkte jeg paa Svend — og græd, og tænkte,
Og sang; og nu — hvor længe har jeg talt nu?
Alt dette sammenlagt — to lange Timer,
To Timer er det vist — det veed mit Hierte.

Gunild. Dit kielne Hierte skuffer dig, min Pige!
See kun paa Masserne, som hver har knyttet;
Hvad synes dig? Er det en Times Arbeid?
Det var ei godt, vist ikke godt, min Datter,
At Armes Gierning gik saa seent fra Haanden.
Men Sagen er, dig længes, og du frygter.

Lise. Aha! det er kun alt for sandt. Jeg zitrer!
Og længe, (thi jeg tvinges til at troe dig,)

Og længe, hele tre, maaskee vel fire,
Hvem veed, hvor mange Timer jeg skal qvæles
Af denne Angst. Nu svæve de paa Havet!
Hvem veed? O Himmel! Hvert et Stød af Stormen,
Forskrækker mig! Nei aldrig, aldrig saae jeg
Saa fæl, saa lang, saa evig lang en Morgen.

Birthe. Ja fæl, og haard for Fattige! Jeg frygter,
De komme, som i gaar, med tomme Hænder.

Lise. Ah, kom de kun!

Birthe. Vel nok! og vel i Morgen,
Og altid vel! Thi hvad er kiert, som Livet?
Men er vi rige? Har vi Køer og Agre
At trøstes ved, naar Havet længe glipper?
Betænk det kun, at mange slige Nætter
Vil dræbe os og dem, her i vor Hytte!
Og skal vort Bundgarn længe staae urygtet,
Og Hampen ei betalt, saa lidt som Baaden!
Seent bliver da vort Fæstens-Øl, min Søster!
Du veedst, paa dette Garn beroer vort Bryllup.

Lise. Ah kom de, kom de kun med Liv og Helbred!

Gunild. Maaskee, mit Barn, er al vor Frygt utidig.
Dog lad det være som det vil, din Vantroe
Er altid Synd. — Er Himlens Arm forkortet?
Fæst al din Liid til den!

Lise. Jeg vil, min Moder!
Jeg vil — og dog... Ak var vi ei saa arme,
Da var det Synd at trodse sligt et Uveir.
Naar var saa græsselig en Storm, som denne?

Gunild. Den sagtnedes dog lidt, som Dagen grydede.

Lise. Og steeg den ei igien? Ha, hør de grumme,
De vilde Stød! hør Havet, hvor det brøler!
Hør Brenningen! Hvad skulde de paa Stranden?
Hvad jog dem ud? — Ak! var vi ei saa arme!

Birthe. Men Armod er en mægtig Lov, min Søster!
Stil dig tilfreds! Hav Tanken til din Gierning!
Jeg er saa ræd, som du. Men naar jeg knytter,
Og hvad det ellers er, jeg har i Hænder,
Saa stræber jeg, og seer paa mine Fingre,
Hvor hurtigt de kan flytte sig. Og naar jeg
Saa nynner lidt, høit snakker lidt imellem,
Da synes mig, jeg glemmer, at jeg frygter.

Lise. Du est da lykkelig! Ak naar jeg zitrer,
Og zitrer for min Ven, da, ak! da glemmer
Jeg arme, at jeg har en Haand og Fingre,
Og hvad de sysle med, og hvad jeg snakker.
Min Ven, min elskte Ven, er al min Tanke.

Birthe. Jeg elsker min, saa høit, som du, min Pige!

Lise. Det veed jeg, Bedste — Ak, jeg er enfoldig.
Jeg er ei stærk, som du; tilgiv min Svaghed!

Arie.

Vel kan Sang og Sysler byde
  Frygten Skin af Rolighed;
Stirrende kan Øiet dølge
  Taaren, som det blendes ved;
Ord kan standse, Flid kan dræbe
Klager paa min aabne Læbe,
  Suk i mit beklemte Bryst.
Dog min bange Siel undflyede
  Disse Glimt af kunstlet Fred.
Ak, den er ei her! den følger
Giennem Storm og Skiær og Bølger
  Med sin Kummer og sin Lyst!

Birthe. Jeg er saa ræd, som du. Ak! om et Uheld
Nu treffer dem, hvor fandt jeg vel saa duelig,
Saa dristig, saa vindskibelig en Brudgom?
Hvor fandt jeg een, saa kiek som Knud? Nei aldrig!
Ei paa det hele Leie!

Lise. Ak jeg Arme!
Hvor faaer jeg Svend, min Svend, min egen Elsker!
Ha! ei paa tusind Leier, ei paa Jorden!
Dybt i dit Skiød, umættelige Nord-Hav,
Sank al min Lyst! du ruger paa min Glæde!
Der kan jeg finde den, kun der!
Gunild. Forvovne!
Din overdrevne Frygt fortørner Himlen;
Og som jeg før har sagt, og atter siger,
Halv troer jeg — ja, jo meer jeg eftertænker,
Desmeer forvisses jeg — den er utidig.
Lise. Utidig nu! — Ak, saae du ei vor Lampe.
Hvor mat, hvor bleeg, hvor dødelig den brændte,
Kort før de gik? Ret, som de sidste Gienskin
Af Sielens Ild i et halv brustent Øie,
Hvis Glimt kun vise, at de snart skal slukkes.
Birthe. Og Lenke-Hunden tudede i morges,
Saa hæs, som naar den sporer Liig fra Stranden.
Lise. Og har jeg ikke hørt, naar undertiden
Nord-Vinden taug, et Jammerskrig fra Havet?
Et Skrig om Hielp, som af Skibbrudne Søefolk.
Gunild. Nu, Børn, det er, som det forstaaer sig, noget.
Jeg selv fornam de samme Skrig. Men Stormen,
Selv Stormen byder mig at frygte mindre.
Troe mig! den kiekkeste, den Danske Søemand
Vil aldrig, blot af Trang, blot for at vinde,
Betroe sit Liv til sligt et Veir. I hørte,
At selv min Anders, han, som aldrig skyede
Nord-Havets Harm, naar Nød og Pligter kaldte,
I hørte, at han vred og stivt modstræbte
Det rasse Mod, som voxte hos de Yngre,
Da Stormen syntes pludselig at hvile;
Og at han, trættet kun tilsidst, og vranten,
Halv som af Tvang, samtykte i det Forsæt,

Hvorved han spaaede dem kun liden Lykke.
Nu veed I selv, hvor langt de kunde komme,
Før Stormen atter kulede fra Norden.
Og nu — hvor høit maa Søen gaae! Nei neppe
Har Anders løsnet Baad i Dag fra Landbred.

Lise. Hvor blev de da? Hvi tøve de saa længe?
Ak Svend, som veed min Frygt!

Gunild. Din Frygt? — desverre!
Han mærker den for vel. O skiul din Svaghed,
Ifald du elsker ham! O stræb at døige
Hvert Glimt af Kummer, som han ei bør agte!
Troer du, han bør paaskiønne sligt? og føle
Din Angst, saasnart du seer, at Bølgen hvidnes?
Og see mod Bredden længselfuld, og tænke
Hvor godt det var, at slumre ved din Side?
Hvad vil du, Barn! hvad vil du med en Søemand?
Hvi tragter du saa høit? Saa svagt et Hierte
Var best betrygget hos den ræbde Bonde!

Arioso.

En Bonde seer fra Ploven
Den mørke Torden-Skye;
Strax troer han ræd og doven,
Nu er det Tid at flye:
Hans Qvinde breder Dugen,
Og seer saa hierteglad,
Hvort godt, hvor trygt, og slugen,
Han sidder ved sit Fad.
Han æder, mens han aarker;
Saa faaer han sig en Ruus,
Og strækker sig, og snaarker,
Ved Siden af sit Kruus.
Saa glad kan nu den Qvinde
Tye til sin varme Krog;
Den trodser alle Vinde,
Som biergede sit Skrog.

Lise. Du spotter mig, og svarer ei. O svar mig!
Ifald de, som du troer, har frygtet Stormen,
Hvor blive de da nu? Hvor kan de være?

Gunild. Maaskee de har besøgt vor syge Naboe,
Maaskee de vente bedre Veir i Kroen.

Birthe. Ja, vist nok der. — O, jeg har sagt det længe,
Det var en Daarlighed af os, at vælge
Saa unge Fæstemænd! Vel sandt, jeg elsker
Min Knud oprigtig, som mit eget Hierte;
Men tigge vil jeg ei. Er det hans Tanke,
Da er det vel, at Baandet er uknyttet.

Andet Optrin.

Anders. Knud. De Forrige.

Anders (endnu i Døren).

Det er forgieves, Knud! Lad Haabet fare.

Knud. Jeg Haabet? — Aldrig, før det selv vil slippe
Mit Bryst!

Anders. Nu dog.

Knud. Hvorfor?

Anders. Det er umueligt.

Knud. Hvorfor?

Gunild. I see det, Børn! det var forgieves.
Og nu, min Ven, velkommen til vor Hytte!

(Anders giver hende Haanden, og sætter sig for Bord-Enden).

Knud. Forgieves! Ja det synes saa. Dog er det
En usel, søvnig Ting at gaae fra Gilder,
Naar man endnu kan høre Strængen klinge.
Og uselt er det, jammerligt, at gabe,
Og folde Hænderne, og ønske Haabet
God rolig Nat, før man har seet det synke
I Havets Dyb.

Birthe. Hvad? Hvilket Haab, min Fader?

Lise. Svend? — Hvor er Svend?

Anders. Han tovede ved Stranden,
Saavel som fleer, til Solens Glands kan bryde.
Det tykke Slud, som Sky'r og Bølger spruble.
Vist nok et Skib — Gud trøste dem, de Arme!
Et Skib har stødt paa Grund i Nat.

Gunild, Lise og Birthe. De Arme!

Anders. Man hører tydeligt, at Folket skriger
Om Hielp. — Men ak! hvo kan?

Gunild. De har da længe
Forgieves raabt. Vi hørte dem i morges.

Lise. Hvor staae de da? Er intet Haab om Redning?

Knud. Om de maaskee kan bierges i vort Bund-Garn!

Gunild. Tael ei saa vildt!

Anders Tæt over Havet svæver
En Rad af tunge Sky'r, forfulgt af Stormen;
For ved sig pidske de Nord-Havets Bølger,
Som trodsig vilde spruble Damp, og blande
Forbittrede den hvide Fraae med Regnen.

Birthe. I har da ei forsøgt at see vort Bund-Garn?

Anders. Forsøgt, min Datter? Ja, var det ei hendet,
Som gav for megen Grund til Frygt, desværre!
Og havde Nød ei drevet os; da skulde
Hver klog — jeg selv, jeg først blant alle, kalde
Vort dristige Forsøg, daaragtig Frekhed.
Dog sligt et Fald, kan, haaber jeg, undskylde,
Maaskee undskylde, hvad den Arme vover.

Lise. Hvad! hvilket Fald?

Birthe. Hvad Uheld? Hvad er hendet?

Anders. Og kan I troe, at vi har seet paa Havet
Saa lang en Tid med Hænderne i Barmen?

Birthe. O nævn, for Himlens Skyld!

Knud. O nævn det ikke!
Hvem veed da, om vi ei endnu tør haabe?

Tør haabe? Vi? — Og hvorfor ei? Nu vil jeg,
Til Trods for Slud og Storm og Havets Afgrund!

Anders. Min Søn, at ville, hvad man seer umueligt,
Er Daarlighed.

Knud. Hvad vil du? Ved mit Hierte,
Jeg kalder det ei Viisdom. Jeg tilstaaer dig,
Jeg veed ei selv, hvorpaa mit Haab er grundet.
Det er nu saa min Siels Natur. Hvad vil du?
Mit Overlæg, og Klogskab selv, maa sige
Alt, hvad den vil, saa bliver det mit Hierte
Modbydeligt, at skille sig ved Haabet.
Umuelighed! — Hvad er det? Aldrig saae jeg
Endnu det Spøgelse, den lede Uting,
Hvis Navn saa let kan skræmme ræbde Bønder
Fra Farer og fra vanskelige Forsæt.
Umueligt? — Ja, jeg bander ei den Stymper,
Som først udfandt det Ord; han var min Næste;
Men Dansk og Søemand var han ei. — Umueligt? —
Alt Lyden af det skurrer i mit Øre,
Som Ugle-Skrig, som Dødning-Klokkens Kimen,
Som Vinter-Storm, der hyler giennem Rifter
Af gamle Vrag.

Anders. Ak tie! det er forgieves.
Tre Gange prøvte vi at roe mod Stormen;
Tre Gange slengte Bølgen os tilbage.
Dit Been kan vidne det.

Birthe. Ak du est saaret?

Knud. Et Flue-Stik! — Jeg faldt ved Baadens Tørning,
Og det er alt.

Birthe. Men sig da, sig, hvad Uheld!

Anders. Nu — dølges kan det ei. Vi fandt, ved Bredden,
Bestyrtede, ni Pæle af vort Bund-Garn,
Som Stormen drev paa Land i Nat.

Gunild. O Himmel!

Birthe. Vort Bund-Garn? Ak alt hvad vi Arme havde!
Alt — Haabet selv — med eet opslugt af Havet!

Lise. Ak Svend, den arme Svend! hvad maa han lide!

Birthe. Alt — og saa pludselig — alt hvad vi eie!
Og eie! — Ha, hvad eie vi? Jeg sværmer!
Svar! hvem betaler nu vor Gield? Ha, hvi jeg,
Som dog har Sands, ha, hvi jeg vilde haabe!
Vanvittig er den Arme, den Forskudte,
Som smigrer sig med Haab, med glade Drømme.

Gunild. Ak, du fortørner Himmelen, min Datter!
Eet af dens Smiil kan skienke Fred og Velstand.
Ei heller er vort Haab saa reent forsvùndet.
Hvem veed, hvad Trøst den blide Soel kan bringe?
Hvem veed, om ei en Pæl kan holde Garnet?
Den kan det vist, om Almagt vil. — Og om den
Ei vil, — o, hvem tør sige, den giør Uret?
Dens Vink er altid godt og altid helligt.

Lise. Ak Svend! — Jeg veed hans gode Hierte bløder,
Ei for sig selv, men for sin Elsktes Kummer!
Jeg seer hans Øie fuldt af bange Veemod;
Jeg seer — jeg føler alt de hede Taarer!

Birthe. Hvad Taarer? hvad udretter vel hans Klynken?
En herlig Trøst! — Hans Graad! Ha føel vor Jammer!
Føel, at vi tabte alt — vor Flid, vor Ungdom,
Vort Haab, det sidste Glimt af Haab!

Gunild. Forvovne!
Du lever, du est karsk, og stærk, og duelig;
Du seer din Fæstemand, og troer en Himmel:
Og det er dig, som tabte alt? Halv blusser
Min gamle Kind ved slig ukiønsom Feighed!
Hvad, om du var paa Vraget hos de Arme,
Som, zitrende, af Dødens Gab fremstrekke
De alt afmægtige, alt kolde Hænder

Mod Jorden og mod Himlen, og forgieves
Opløfte matte, hæse Skrig om Redning!
Hvor gierne gav de deres Skib, og om det
Var fyldt med Guld, for Pladsen, du betræder!
Betænk det vel, min Datter, og ydmyg dig
For ham, som gav dig meer, end du fortiente!
Du, Lise, kom! vi vil tilrede Davren.

(Gunild og Lise gaae).

Tredie Optrin.

Birthe. Anders. Knud.

Aria.

Birthe. Ha føler et Hierte,
Som nages af Smerte,
Med Lyst at det slaaer?
Ah! haabløse Dage,
Ah! skrekfulde Aar,
Som Himlen tilreder,
Den Arme til Plage!
Ak, om den vil tage
Alt, hvad den har givet,
Da tør vi ei græde!
Men fordrer det Glæde,
At I blev tilbage,
O haabløse Dage,
O skrekfulde Aar?
Med Tanken om Eder
Mistrøstes den Svage,
Som seer kun i Livet
Den Kummer, det spaaer!
Ha føler et Hierte,
Som nages af Smerte,
Med Lyst at det slaaer?
Ha det er trøsteligt! — Og er vor Smerte
Da lindret strax, og er vort Tab oprettet,

Forbi vi har, jeg veed ei hvad tilbage?
Og er det glemt, saa snart kun andre findes,
Som tabte meer end vi, og haabe mindre?
Og hvad kan tabes meer? Ha det var bittert,
At røve mig den Graad, jeg har tilovers!

Anders. Din fromme Moder laster ei din Klynken;
Hun taaler den, endskiønt den lidet gavner,
Det er kun din Uskiønsomhed, dit Mismod;
Det er din Trods, din vrantne Trods, hun straffer.
Og bedre hun, end Himlen selv. — Jeg gyser!
Ak Himlens Vink ydmyger den Forvovne,
Men det forkaster, det nedslaaer en Haabløs.

Birthe. Du haaber da endnu? Tilgiv mig, Fader!
Du veedst, det usle Garn er al vor Velfærd;
Og har du Haab, et Glimt af Haab tilbage,
O kan min Graad, kan da din Datters Taarer
Ei røre dig, — at du endnu forsøger,
Endnu engang, at redde det? — før Havet
Opsluger alt. — O prøv det dog! o prøv det!

Anders. Jeg haaber vist, — og meer, jeg veed, at Himlen
Seer tusind Veie til vort Vel, hvorpaa den
Kan styre os, skiønt vi kun see den ene.
Den kan, og uden Tvivl den vil, det veed jeg!
Selv dette Garn, hvorved dit Hierte hænger,
Selv det kan muligt bierges ved et Under.
Men, var det Guld, da vil jeg ikke vove
En Times Liv derfor i sligt et Uveir.
Viid, Mennesket er vigtigt for den Høie;
Vort Liv er dyrebart, og ei vort eget.
Det var formastelig, fortvivlet Feighed,
At vove det saa yderligt for Vinding.
Det er ei Storm og Død, men Himlens Vrede,
Jeg ræddes for. Uroest, veed hele Leiet,

Og mangen fremmed Søemand veed, om Anders
Kan frygte, hvor det er tilladt at vove.

Birthe. Min Fader vil da ei! — Og du, som sidder
Med Haanden under Kind, — og, du min Brudgom,
Du tør vel heller ei. Ak om du elskte . . .
Ha Falske! var vort Giftermaal dit Alvor . . .

Knud. O tie kun, tie! Jeg veed, hvad du vil sige:
At, om jeg elskte dig, da var det Smaating,
Ifald jeg gik til Bunds engang af Elskov.
Og Roer vil jeg plante og Kartofler,
Og grave mig i Jorden som en Muldvarp,
Min hele Levetid; ifald jeg agter
Al Havets Brag, og al min egen Fare,
For Enden af et gammelt Tov. — Men seer du,
At blive skylt, og høit, — hvem veed sin Skiebne?
Til Ære for min Møe, at maale Dybet,
Er alt, hvad jeg allene kan udrette.
Meer kan jeg ei. — Og nu at overtale
Din Fader eller Svend til sligt et Søetog,
Det vil jeg ei. — Thi, seer du, om det hendtes —
Som det vel kunde treffe sig, da Søen
Gaaer høi, og Stormen staaer saa stivt paa Landet —
Og om nu Lykken var os verst, og om vi
Kuldseilede; da døde jeg af Anger,
Fordi jeg havde talt til Svend og Anders.
Ak! naar jeg, af og til, kom op paa Bølgen,
Og saae den gamle Gunild og vor Lise,
Hvor de saa ængstelig løb om ved Stranden,
Og græd, og strakte Hænderne mod Himlen;
Da troede jeg, de bandte mig. — Ak, Birthe,
Det var mig en umuelig Ting at drukne!
Min Siel blev qvalt af Angst og bitter Smerte,
Før Søen slugte mig!

Birthe. Min Ven, jeg troer dig.
Du vil da ei, af kierlig Frygt — for andre.
Nu vel, og kun et Ord endnu! Mig synes,
At det var dig, som før saa ivrig paastod,
At alt, helst det, hvorpaa jeg nu saa længe
Har spildt mit Ord, var i det mindste mueligt.
Det troede du, indtil jeg bad, indtil du,
Mig til Behag, forandrede din Tanke!

Knud. Jeg min? Har jeg forandret den? nei aldrig!

Birthe. Og troer du, troer du da, vort Garn kan bierges,
Imedens du, med Hænderne i Skiødet,
Beregner her din kielne Lises Taarer?

Knud. Og hvorfor ei? Maaskee det har det Indfald,
At drive selv paa Land ved Hielp af Stormen.
Et venligt Skier kan møde det paa Veien,
Og holde det, saa varlig, som en Moder
Sit Barn, og vogte det for andre Stene.
Hvem veed, om det ei kierligt selv har svøbt sig
Omkring det Skib, som ventelig er strandet?

Birthe. Du spotter mig? Nu vel! — Men svar! Ifald det,
Som jeg, der ikke seer saa skarpt, formoder,
Ifald det hendtes, at din Snak er Drømme,
Og alt er tabt; — siig! troer du det da mueligt,
At Stormen kan betale det, vi skylde?

Knud. Og hvorfor ei? — Det koster den ei andet,
End blot engang at snoe mig rundt om Jorden;
Herfra til Cap, til Tranqvebar, til Canton,
Og saa med Kisten proppet fuld tilbage!

Arioso.

En Sømand, med et modigt Bryst,
Kan aldrig fattes Penge.
Tab skiærper kun hans Vindelyst,
Og Armod er ham, som en Dyst,
Der ei kan vare længe.

Naar Søen plyndrer fra sin Ven,
Og setter ham paa Prøve;
Da leer han kun, og tvinger den,
At bringe tifold det igien,
Som den har tordet røve.
Han sadler dristig Havet op,
Saasnart hans Hierte lyster:
Og rider høi paa Bølgens Top,
I Trav og susende Galop,
Til guldbestrøede Kyster.
Flux er han der, saa riig han vil,
Og lystig som den Rige;
Og setter Boven-Bram-Seil til,
Og flyver glad med Sang og Spil
Tilbage til sin Pige.

Birthe. Ak Ven! om dette skeer, ifald du kommer
Saa riig igien; da er det meer end mueligt,
At du vil beile til en stor Madame.

Knud. Giv dig tilfreds! Jeg føler, at min Hierte
Har intet Hæng til Falskhed eller Hovmod.
Jeg skal erindre dig, trods al min Velstand.

Birthe. Jeg mig tilfreds? Gaae, Ven! du har mit Minde.
Gift dig med hvem du vil! Thi, sandt at sige,
Jeg har ei den Taalmodighed, at vente
Med kierligt Haab paa slige Drømmes Udfald;
Saa lidt, min Ven, saa lidt, som jeg vil give
Min Haand derpaa, at døe med dig af Mangel.

Knud. Det er da, synes mig, en Kurv?

Birthe. Hvad andet?

Knud. Ha, Birthe! — Viid, jeg ynker dig, du Arme!
Du taber meer i Dag, end tyve Bundgarn;
Og meer end jeg har tabt. — Det er mig mueligt
At glemme dig, — skiønt ei dit falske Hierte!

Anders. Hvor ofte har jeg sagt dig det? din Brød-Sorg
Er alt for stor; din idelige Klynken

Er væmmelig; den plager kun din Brudgom;
Og trætter ham tilsidst. — Enhver maa tænke,
Det er ei ham, men blot dig selv, du elsker.
Birthe. Jeg elsker ham. Jeg tænker det kun daarligt,
At legge sligt et Baand paa tomme Hænder.
Knud. En Haand, saa karsk som min, saa stærk, saa haardføer,
Kan den da være tom? — Dog vel, min Pige!
Giør, hvad du vil! — Men, om du ei fortryder
Alt, hvad du nu har sagt, og snart; saa kast mig
Frit over Bord, som reent ubrugbar Ballast!
Anders. Tie, Søn! Jeg hører Fremmede ved Hytten.

Femte Optrin.

Svend, og strax efter ham Gunild og Lise. De Forrige.

Svend. Ak Fader, ak! — ifald du saae den Jammer!
Birthe. Saae du vort Garn?
Svend. Hvad Garn? — Ei! hvem kan tænke
Paa sligt? — det er i Havets Dyb! — Men, Himmel!
Nu seer man Vraget tydeligt. Ak, Fader,
Ser Mennesker har klynget sig ved Masten,
Som bugner ved sin jammerlige Byrde!
Ak, saae du dem, hvor ængstlig de fremstrekke
Den ene Haand mod os, som staae ved Bredden;
Og klamre sig ved Livet med den anden!
Og ak, man seer, — man hører alt kun Afmagt,
Kun Mismod i de matte Skrig. De Arme!
Ak! er da intet Haab? Mit Hierte bløder.
Anders. Gaaer Søen høit, som før?
Svend. Jeg troer, den sagtnes.
Lise. Og Stormen stiger kiendelig; mit Øre
Kan ei bedrage mig.
Svend. Ak saae du Vraget!

Anders. Vor Baad er tæt.

Svend. Og stærk.

Knud. Og vi har Kræfter.

Svend. Ak kunde vi! — ak, Fader, hvilken Glæde!

(Anders gaaer ud, og Claus med ham).

Lise. Ha Svend, jeg kiender dig! — men, om du vover
Dit Liv for Fremmede, i sligt et Uveir;
Og agter ei mit troe, mit ømme Hierte;
Da — merk mit Ord! — da glemmer jeg det aldrig!

Svend. Ha, er det Tid, at agte paa din Ømhed?
Hvad vil du her? — Hvad vil du med din Trusel? —
Jeg veed, at Frygt aftvang dig den; dog, Lise,
Den Frygt er mig en Last. Derfor betænk dig!

Lise. Og kan jeg det?

Svend. Giør, hvad du ei kan lade!

Gunild. Jeg sagde dig det før!

Lise. Nu vel! — men kald mig
Den taabeligste Møe paa hele Leiet,
Om han ei snart skal angre denne Haardhed.

Anders (i det han kommer ind). Jeg veed ei ret. — Dog er det vist, at Stormen
Ei klinger nær saa farlig i mit Øre.

Birthe. Ei nær? Det synes dig? Nu tør jeg sige,
Du frygter ei; men da det gialdt vor Velfærd . . .

Anders. Og hvem har lært din usle Siel at ligne
Et aandløst Garn ved Mennesker?

Birthe. Men seer du,
Siig! seer du Mulighed at redde disse?

Anders. Ha saae jeg kun! Ak neppe tør jeg haabe!
Dog er jeg sikker nu paa Himlens Bifald;
Og kan en Mand da frygte Storm og Bølge?

Svend. Man glemmer alt, saasnart man seer de Arme.

Sextet.

Svend. Endnu kan jeg høre,
Hvor ængstlig de raabe.

Mit gysende Øre,
Mit Hierte fornemmer
De hvinende Stemmer,
Som stride mod Braget
Af Himmel og Hav.

Gunild. Ak, Hiertet maa bløde!
Hvad kan de da haabe,
Som Taarer kun møde
Fra hielpløse Bredde?
Ak intet kan redde!

Gunild, Lise og Birthe. Ak intet kan redde!

Lise. Hver seer nu i Braget
Sin Jord og sin Grav.

Gunild, Lise og Birthe. Hver seer nu i Braget
Sin Jord og sin Grav.

Knud. Mit Inderste brænder.

Svend. Ak naar de udstrekke
De kolde, de matte,
De zitrende Hænder,
Da græder den Kiekke!

Lise. Ha! hvad kan de haabe,
De arme Forladte,
Som Døden omspænder?

Knud. Jeg elsker de Kiekke,
Fordi de tør haabe,
Trods Nord-Vind og Hav.

Gunild. Ak! hvad kan de haabe
Fra hielpløse Bredde?

Gunild, Lise og Birthe. Ak! hvad kan de haabe
Fra hielpløse Bredde?

Anders. Ak han, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Han ene kan redde
Det Liv, som han gav!

Alle. Ak han, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Han ene kan redde
Det Liv, som han gav!

Svend. Trøstløse Sukke!
Knud. Magtløse Taarer!
Svend. Hvad, om vi prøve?
Lise. Grumme, hvorpaa?
Knud. Niddinger tøve.
Birthe. Nu tør du gaae?
Svend og Knud. Ja vi maae prøve!
Niddinger tøve.
(til Anders.) Fader, vi gaae.
Lise (til Svend.) Grumme! du vil dog ei
Flye fra mit Bryst og døe?
Svar mig, o Elskte, svar!
Vil du? Ah! kunds du?
Birthe (til Knud.) Mig kan du sige nei,
Kold mod din Fæstemøe?
Viid, at jeg ikke har
Glemt din Foragt endnu!
Lise. Kan du forlade mig,
Naar kun et fremmed Skrig
Kalder til Død og Grav?
Birthe. Naar kun en fremmed Røst
Raaber om Hielp og Trøst,
Trodser du Storm og Hav?
Svend. Tænk, at det gielder om
Menneskers dyre Liv!
Anders, Svend og Knud. Tænk, at det gielder om
Menneskers dyre Liv!
Knud (til Svend.) Ven, har du Mod, saa kom!
Lise (til Svend.) Er jeg dig kier, saa bliv!
Svend. Elskte, det gielder om
Menneskers dyre Liv!
Anders, Svend og Knud. Elskte, det gielder om
Menneskers dyre Liv!
Lise. Grumme, du vil dog ei
Flye fra mit Bryst og døe?
Birthe. Mig kan du sige nei,
Kold mod din Fæstemøe?

Svend. Tie dog, o Elskte, tie!
Glem det, som Frygten spaaer.
Glem, at det foreſtaaer;
Tænk, om det var forbi!

Knud. Himmel! ak naar vi nu
Roede med Seier hiem,
Og havde reddet dem!
Fader, hvad ſiger du?

Svend og Knud. Fader, hvad ſiger du?

Anders. Nu, da det gielder om
Menneſkers dyre Liv . . .

Svend og Knud. Modige Gamle, kom!

Liſe og Birthe. Fader, ak Fader, bliv!

Liſe. Himmel! og om de nu,
I det oprørte Hav,
Søge ſig ſelv en Grav!
Moder, hvad ſiger du?

Liſe og Birthe. Moder, hvad ſiger du?

Gunild. Ak! — Men det gielder om
Menneſkers dyre Liv.

Anders, Svend, Knud og Gunild.
Elſkte, det gielder om
Menneſkers dyre Liv.

Svend. Endnu kan jeg høre,
Hvor ængſtlig de raabe.
Mit gyſende Øre,
Mit Hierte fornemmer
De hvinende Stemmer.

Gunild. Ak Hiertet maa bløde!
Hvad kan de da haabe,
Som Taarer kun møde
Fra hielpløſe Bredde?

Svend. Ah kunde vi redde!

Liſe og Birthe. Ak intet kan redde!

Anders, Svend og Knud. Ah kunde vi redde!

Svend. Mit Inderſte brænder.

Liſe. Ak, hvad tør du haabe?

Knud. Ha! skal da de Kiekke,
Som Døden omspænder,
Forgieves udstrække
De træffede Hænder
Mod Dannemarks Bredde?

Lise. Hvad tør du da haabe?

Birthe. Ak intet kan redde!

Anders. Den Gud, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Hans Almagt kan redde.

Gunild. Han ene kan redde.

Anders, Svend og Knud. Ved os kan han redde
Det Liv, som han gav.

Alle. Den Gud, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Hans Miskundhed redde!

Anders. Han styrke de Hænder,
Som prøve at redde!

Svend. O bød han os redde!

Knud. Han byder os redde.

Anders, Svend og Knud. Ved os kan han redde
Det Liv, som han gav.

Gunild, Lise og Birthe. Hans Miskundhed redde
Det Liv, som han gav!

Alle. Den Gud, i hvis Hænder
Et Hav er en Draabe,
Hans Miskundhed redde
Det Liv, som han gav!

(Mandfolkene og strax derefter Fruentimrene gaae hurtig ud af Skuepladsen).

Anden Handling.

(Skuepladsen forestiller, i denne Handling, Strandbredden. Ved den venstre Side sees Hytterne af Leiet; ved den høire nogle Træer, og bag ved dem et høit Næs, hvorpaa, i denne hele Handling, Mennesker løbe af og til. Paa Skuepladsen ligger en kantret Baad med sit Redskab. Himmelen er klar; men Stormen vedvarer, og Havet er meget oprørt).

Syvende Optrin.

Gunild. Birthe.

Gunild. Ak, arme! ak, hvad vil du da mod Himlen?
Ak, var der Spor af Haab! Men Døden greb dem!
Ha, hvo kan vriste dem af Dødens Hænder?
Den vil det ei, som kan! — Hvem ei? — Forvovne!
Hvad har du sagt? Saa taler en Fortvivlet!
Jeg ræddes for min Angst! O milde Fader,
Tilgiv den! — end den! — Ak, jeg veed, du vilde,
Om det var godt! — Ak, var det godt! Ak maatte
Den Rest af Liv, det Par frugtløse Dage,
Som jeg Unyttige maaskee kan vente,
Ha kunde det løskiøbe dem! — Hvor gierne —
Dog muligt er den Tanke selv for dristig. —
Men unge synes disse dog og raske;
Og jeg, hvad er jeg? gammel og afmægtig! —
Dog, Daarlige som underviser Himlen!
Hvorhen bortrives du af Angst og Medynk?

Aria.

Min Angst er Iis! min Medynk brænder!
Mit Mismod qvæler Sands og Siel!
Hvad vil jeg da, hvis Hierte kiender,
At Himlens Vink er Støvets Vel?
Ak brækker Storm ei ranke Pile,
Og skaaner et unyttigt Rør?

Hvi nægtes Gravens Elsker Hvile,
Naar Haabets muntre Yndling døer?
Hvad vil jeg da? Seer ei Alfader,
Hvad ei vort svage Syn kan see?
Og hvad han byder og tillader,
Bør det ei upaaanket skee?
Men Angst er Iis! og Medynk brænder!
Og Mismod qvæler Sands og Siel?
Hvad vil jeg da, hvis Hierte kiender,
At Himlens Vink er Støvets Vel?

(Ved Slutningen af denne Sang begynder man at see en Kant af Vraget. Det driver langsomt, indtil det bliver liggende midt for Skuepladsen).

Birthe (som er steget op paa Baaden, og seer ud imod Vrget).
Ak een endnu! ak een endnu, min Moder!
Han, ak han holder ham, den anden Arme!
Forgieves! — O!

Gunild. Jeg taaler ei at see det!

Birthe. Det er forbi! nu seer jeg kun den ene.
Nu klynger han sig bedre op i Masten.
O Jammer! hører du? o hør ham raabe! —
Nei, det er ham, som faldt. Jeg seer, jeg seer ham!
Hist flyder han paa Bølgens Ryg. Han stræber
Endnu; — endnu! — Høit løfter han sit Hoved.
Men ak! bag ved ham velter sig et Vandbierg!
Nu naaer det ham. — Jeg seer ham ei. — Den Arme!

Gunild. O Himmel!

Ottende Optrin.

Svend. Knud. Anders. De Forrige.

Svend. Det er meer end Mænd kan udstaae!
Er Døden da saa beesk som slig en Pinsel!
Endnu engang, for Himlens skyld, min Fader!
Eengang!

Anders. Ak Søn! hvad kan vi tre allene?
Ak kunde vi! — Dog nei! det var kun daarligt,
Det var formasteligt. — Ha, kiekke Bagge!
Hvor er du da? og Knud! hvor er din Fader?

Knud. Ha, var han her!

Svend. Ved Himlen! Braget synker,
Før vi har talt! Er ingen da, er ingen,
Som føler Ynk? — Udanske kolde Hierter!
Har Frygt, har usel Frygt forstenet alle?

Anders. Vort Uhæld før og slig en Søe kan skræmme
Den Modigste.

Knud. Ha Torden slaae de Feige!

Anders. Skield ei, min Søn! — de faa, som er tilstede,
Er unge Børn og marveløse Gamle,
Og Leiede, som ikke fødtes Danske.

Knud. Hvad om vi skyde Baaden ud, og gribe
To eller tre, og kaste dem i Baaden,
Og siden spørge dem, om de vil hielpe?

Anders. Tael ei saa vildt!

Svend. Og skal han døe, den Arme?

Lise. Vel, Fader! ofte har jeg trakt en Aare;
Min Arm er stærk; min Siel foragter Døden.

Svend. Du, Lise, du?

Lise. Jeg vil, om ingen anden!

Svend. Du, kiekke Lise, du?

Knud. Kom, raske Pige!
Jeg vil omfavne dig!

Birthe. Hun skal ei ene
Gaae med! Jeg er saa stærk, som hun; ei heller
Er Livet mig saa kiert. Jeg er den femte!

Svend. Hvad skal vi nu? Hvad skal vi ei? — Ha, Lise,
Du hevner dig! — det fattedes! — Ha kan jeg,
Ha kan jeg vove dig? — Og kan jeg nægte
Den Døende din Hielp? — Ha jeg fortvivler!

Lise. Det er mit Liv, du sørger for, du Stolte?

Niende Optrin.

Peder Knudsen. Jens Bagge. Fiskere og Fiskerinder. De Forrige.

Knud. Ha, Seier, Seier, Børn! Her er min Fader
Og Bagge. — Baaden ud! — Frisk, brave Danske!
Velkommen her til Herrefærd!
(Han begynder, med de andres Hielp, at skyde Baaden ud).
Anders. Velkommen!
Nu har jeg Haab.
Svend. Tak, evig Tak, o Himmel,
Som frelste mig, og dog endnu den ene!
Bagge. Det haster, som jeg seer. Vi fløi fra Gildet
Hos Møllerens, hvortil vi vare budne,
Saasnart din Dreng fortalte os det Uheld.
Knud. Nu, Brødre, frisk om Bord! — Til Roeret, Anders! —
Frisk, Svend!
Svend (i det han gaaer i Baaden).
Lev vel, min Lise, og tilgiv mig!
Knud (i det han springer i Baaden).
Du, Gunild! hold os godt Øl varmt, og mød os
Med Kruset i din Dør; det kan behøves!
Nu alle Mand som een! nu træk med Kræfter!
(de begynde at roe).
Gunild. Ledsag dem, Havets Gud! Beskierm dem, Fader!
(Fiskerne og Fiskerinderne fordeele sig i to Hobe paa Strandbredden).

Chor.

Fiskerne. Havets mægtige Betvinger,
Tal til Bølgen i din Harm!
Almagt! grib Orkanens Vinger
Med en vældig udstrakt Arm!

Folkene i Baaden. Lige Slag!
Dvæl ei længe!
Seie Tag,
Danske Drenge!

Fiskerinderne. Bøi, du Livets milde Fader,
Bøi dit Øre til vort Skrig!
Byd, at Haabet ei forlader
Dem, som haabe kun paa dig!

Folkene i Baaden. Nu er Tid!
Odder, snoe dig!
Træk, med Flid,
Rask og modig!

Fiskerne. Kiekke Sømænd, Hornbeks Ære!
Dannemænd! det gielder nu.
Brave Slegt, dit Navn skal være
Danskes Roes, og kiert, som du.

Folkene i Baaden. Alle Mand,
Rask og lige!
For mit Land!
For min Pige!

Fiskerinderne. Elskte Hob, fornem vor Klage!
Stil den, qvæl den snart i Lyst!
Stræb, og vind, og iil tilbage!
Nyd din Seier ved vort Bryst!

Folkene i Baaden. Stærke Tag!
Danmarks Krone!
Danmarks Flag!
Christians Throne!

(Baaden, som, for Modvindens og Bølgernes Skyld, har maattet slaae et Slag, tæt forbi det omtalte Næs, tabes nogen Tid af Sigte, og Folkenes Raab kan ikke høres mere, førend de, paa Hiemveien, igien har naaet den samme Pynt).

Fiskerne og Fiskerinderne.

O Himmel! som bød os at elske vor Næste,
O frels dem, de Ædle! beskierm dem, de Bedste!
Dit Bud gav dem Kiekhed, dit Vink gav dem Haab.
Beskierm dem, som, selv paa den rasende Bølge,
Paa Afgrundens Veie, saa villige følge

Din Kierligheds Røst og de Lidendes Raab!
O Nordhav! vor Moder! vor Danmarks Veninde!
O skaan dem, som daglig fortrolige finde
Liv, Mæthed, og Lyst i dit frugtbare Skiød!
Vort Nordhav! vor Stolthed! vor Bane til Ære!
O skal dine skummende Bølger da være
Vor Skræk og de modigste Dannemænds Død?
(Baaden begynder igien at blive seet).

Fiskerne. Himmel! skuffer ei vort Øie?
Tør vi troe det Glimt af Haab?
Seier! Glæde fra den Høie!
Han har hørt vort svage Raab!

Folkene i Baaden. Hver som jeg!
Nidding svige,
Søemands Leg!
Alle lige!

Fiskerinderne. Himlen saae til vore Taarer,
Seierfulde roe de hiem,
Hurtig slaae de raske Aarer,
Held og Glæde følge dem!

Folkene i Baaden. Søemands Lyst:
Verdens Riger!
Siellands Kyst!
Hornbeks Piger!

Fiskerne. Ædle Hob, vor Roes og Glæde!
Held dit stolte Fødested!
Held dig, Ven, som kan betræde
Siellands lykkelige Bred!

Folkene i Baaden. Rok et Strøg!
Søemands Glæder:
Slæb og Spøg,
Kamp og Hæder!

Fiskerinderne. Iil, du raske Helte-Skare,
Iil, vor Ven! iil til vor Arm!
Glem din overvundne Fare,
Glem den ved vor ømme Barm!

Folkene i Baaden. Frisk i Land!
Seier lømer!

Alle Mand!
Danne-Sønner!

(De springe i Land, og hielpe den afmægtige Skibbrudne af Baaden. Gunild, Lise og Birthe omfavne ham paa det kierligste, gribe ham derpaa under Armene og ledsage ham langsomt til deres Hytte. De fem, som have reddet ham, følge efter. Imedens dette gaaer for sig, synge Fiskerne og Fiskerinderne:)

O Seier! han lever. Hans rolige Øie
Kan smile til Jorden, og prise den Høie;
Hans Hierte kan svolme af Haab og af Fryd.
Omfavner ham Dannemarks værdige Sønner!
O føler det Hierte, hvis Banken belønner,
Hvis Varme giengielder den ædleste Dyd!

(Fiskerne og Fiskerinderne gaae).

Tredie Handling.

(Skuepladsen er, i denne Handling, en Skov, paa den venstre Side af Leiet. Paa den høire Side seer man Hytterne, og ligefor bliver man Glimt af Stranden vaer igiennem Hytterne. Stormen har hørt op, og det er en skiøn Foraars-Dag).

Femte Optrin.

Claus. Knud. Svend. Birthe. Lise. Gunild.
Anders. Thomas.

Gunild. Her, Børn, her bringe vi vor Ven. Hans Hierte,
7 Maaskee for varmt i det, han troer at skylde
Medskabninger og blot Algodheds Redskab,
Fordi de glade giorde hvad de burde,
Hans gode Hierte svolmer af et Forslag,
Hvortil vi to har svart, hvad hver bør svare.
Men ei tilfreds paastaaer han at forsøge,
Om I maaskee vil føie ham. Ei vil vi
Afslaae ham denne Bøn. Vi veed for sikkert,
I troer som vi og alle brave Danske.

Thomas. Ei meer, Ærværdigste! ei meer, min Moder!
O mærker — føler dog, som jeg — I Ædle!
Hvad jeg har tænkt, er ei et dristigt Forslag;
Det var en Bøn, en ivrig Bøn. Jeg trygler
En salig Lyst af dem, som gav mig Livet.
O dette Guld, som I har vristet
Af Havets gridske Svælg, det er dog eders!
O letter mig for denne Last! o skienker
Min Siel det Haab, den Lise at opfylde
Dog noget af sin Pligt! den Fryd at ende
De ædleste, de bedste Danskes Kummer,
Som de har endt min Angst! — Jeg veed hvad Uheld ...
Det Guld, I biergede, kan just betale
Et Bundgarn, og en Baad, og hvad I bruge,
Og skienke mig den Vellyst at befordre
Den dydigste, den heldigste Forening.

Svend. Jeg troer dig, arme Ven! det kan ei være
Din Hensigt, at fornærme os.

Knud. Mig undrer,
Hvorfor du ei har hængt din Pung i Mærset,
Til Lokkemad for vore Danske Sømænd!

Gunild. Du est for haard, min Knud!

Birthe. Jeg har et Ønske.
Blev det mig undt at svare for os alle ...

Knud. Du, Birthe?

Anders. Du?

Gunild. Hvorfor just du, min Datter?

Lise (som har talt noget afsides med sin Søster).
Tilsteder Birthe denne Lyst. Jeg lover,
Hun svarer som hun bør.

Svend. Vel! vi vil høre.

Knud. Min Mening dog usagt.

Birthe. Tør jeg, min Moder?

Gunild (ligesom vaagnende af dybe Tanker).
Hvad vil du Barn? Jeg var adspredt. Jeg tænkte
Paa Sangen om en vis vanartet Fisker. —
Tilgiver, Børn! min Alder giør mig snaksom;
Og Visen er kun kort.

Knud. Syng den, vor Gunild!

Romance.

En Edder-Fugl var haardt i Klemme,
Og skreg om Hielp til Himmelen.
En Fisker hørte Fuglens Stemme;
Og skyndte sig, og frelste den.
„Ak favre Fugl, Nord-Havets Ære,
Hvor glad er jeg, som frelste dig!
Hvor hvide, skiønne, bløde Fiere!
De skal herefter varme mig."
Saa plukkede han gridsk den Arme;
Og halvdød klager den med Ret:
Ha grumme Haand, som tog min Varme,
Hvi gavst du mig mit Aandedræt?

Birthe. Ak Moder, jeg forstaaer din Sang! — dog troer jeg,
Mit Hierte trængte mindst til den Erindring.
Det er mig dybt, maaskee for dybt indprentet,
At Mangel er saa grum som Storm og Bølge.
Ved Savn af det, som ingen kan undvære,
Og blot ved daglig Trang til andres Medynk,
Blev Livet dig hos os, som før paa Vraget,
Ei længer Liv, blot Kummer for at leve.
Derfor, o Fremmede! und dine Venner
Den Handling, som du troer saa god; og skiønsom,
Beed dem ei selv forderve den ved Nidskhed!
Den Danskes Liv er ei tilfals, og troe mig,
Hver Binding er ham led, om ikke haanlig,
Som ei hans valgte Næringsvei tilbyder.
Derfor skiænk os din Agt! Dit Liv, din Glæde

Var disse Giengiæld nok. Den blide Himmel,
Som frelste dig, skal sørge for os andre.

Knud. Det var min Brud, min brave Møe, som talte!
Omfavn mig! Glem vor Tvist! — Brum naar dig lyster!
Kuul frisk i mine Seil! Hvad mon jeg agter
Den Storm, der blæser fra saa godt et Hiørne?

Gunild. Du seer da, Fremmede! mit Ord stadfæstet,
At vore Børn var eet med os. Tilgiv mig
De Glædes Taarer, som du seer mig fælde.
Troe mig, det er ei Stolthed af min Seier;
Ei heller, at jeg daarlig skulde tænke,
At slig en Adfærd var saa stor og sielden.
Jeg veed for vel, at her til Lands, de fleste
Vist svarte dig, som vi har svart. Du seer kun
En Moders ømme Fryd! — Omfavn mig, Birthe!

Thomas. Ak alt er skiønt og ypperligt! Jeg ene —
Tilgiver mig! — jeg er nedtrykt, veemodig,
Halv synes mig, halv skamfuld ved mit Forslag.
Dog var det meent saa vel! Ha! var mit Hierte
Sig selv den mindste Drøm bevidst om Giengiæld,
Da brast det i min Barm! — Dog nei, umueligt!
Det kan ei ligne Guld ved Dyd, ei heller
Fornærme saa retskafne Folk. Jeg tænkte:
Det kan afhielpe disses Nød, som hialp dig,
Og trøste dem, og hastig sammenknytte
To ædle Par. Det var min stolte Glæde.
Og, ak! hvi skal den røves mig? og Kummer
Formørke disses Vei? Ha, det er bittert!
Hvo skal nu ende den? Hvo kan, hvo vil det?

Siette og sidste Optrin.

Odelhiem. De Forrige.

Odelhiem. Den Himmel, som de stoelte paa. — Tilgiver,
Om jeg for fri, som ubekiendt, begierer

En Deel, en ringe Deel, af denne Vellyst;
Thi Vellyst er de Ædles Tvist om Dyder! —
Jeg selv har, ved en Hendelse, fornummet
En Deel af det, J trettes om; det andet
Har Claus berettet mig. Nu er mit Ønske,
Min Bøn, at det, mit varme Hierte føler,
Det, Himlen vidner i min Siel, maa høres!

Knud. Vi veed ei, hvo du est.

Odelhiem. En Dansk.

Knud. Vel! tael da!

Odelhiem. At du, min Ven! tilbødst, hvad du formaaede
Til disses Vel, var Pligt. Din ømme Iver
Forædler den; dit Liv var værd at frelses.
Og at de Kiekke rødme ved dit Forslag,
Og skye din Gave meer, end haabløs Kummer,
Det var Natur hos dem, og ei uventet.
Hvert Støvgran af dit Gods, som du paatvangst dem,
Skal hastig dybt nedtrykke dem, og mørkne
Den Lyst, de nyde, den, de blot attraaede:
Dit Vels, din Taks, din Glædes reene Taare.
Ei heller undres jeg, om slige Hierter
Vil ømme sig ved hvert et synligt Giengiæld.
Thi hvad er skiønt, som Dydens egne Straaler?
Og Tanken om et Side-Blik til Vinding
Kan alt beskygge den! — Det veed Retskafne. —
Dog, Brødre! bød vor Pligt, at vi modtage
Den ubegierte Løn, som Himlen skienker.

Gunild. Vi har modtaget den.

Odelhiem. Det veed jeg, Ædle!
Dog naar tør Støvet vrage Gud og sige:
Hold op! det er mig nok! meer vil jeg ikke!
Og har vi ei hos os en kierlig Moder?

Svend. Hvor?

Knud. Hvilken?

Odelhiem. Danmark.

Det var dets høie Ret, dets Vel, dets Ære,
At lønne Dyd, som at bestraffe Laster.
Vel maa den ømmeste blant Mødre slippe
Det Baand, hvorved hun holder os; og frygtsom
Betroe vor Fodstie til os selv og Himlen,
Før vi kan naae den reene Dyd, den Kilde,
Hvoraf al hendes ægte Glands udstrømmer.
Dog lokker hun endnu — ei os, ei Kiekke,
De naae den selv; — men vore svage Brødre,
Dem lokker hun, og er det hendes Velfærd
At lede dem derhen ved Bøn og Løfter,
Ved sikkert Haab, ved Rye om andres Giengiæld.
Og I, som nu dog sukke ved at føle,
At selv den skiønneste blant eders Dage,
Udmerkte sig ved grumt, ufrygtet Vanheld,
Ved Tab af alt, ved Nag af haabløs Elskov;
Og vil I vel, at Fremmede skal sige:
De Arme hædrede det stolte Danmark
Med Glandsen af en ædel Daad, — og nedsank
I Nød og Sorg, som Danmark ei har lindret?

Knud. Min Siel er Dansk! og var ham Styrke tienlig,
Der, naar jeg hører det, tør knye mod Danmark!
Og hvad det bød, bør ei forsmaaes, det veed jeg!
Dog hvor, og naar, og hvad det skal tilbyde,
Os til en Trøst og andre til Opmuntring,
Det, Herre! det er meer, end jeg begriber.

Odelhiem. Viid, at det alt udstrakte sine Arme
Til Hielp! — Thi mægtigt er dets Vink, og evig
Dets tavse Lov til sine rige Sønner:
At skatte til de Kiekkes Dyd; at troe det
Just Velmagts Pligt, at yde dem den Lise,
Den Drivt, og selv den Glands, som Guld kan give.
Held mig, at Rigdom blev min Lod! og at jeg

Var nær, og hørte Danmarks Røst! O Brødre!
O under mig den Vellyst at adlyde
Saa som en Moders Bud! Jeg har adlydt det!
Alt har jeg nedlagt hos min Ven paa Gaarden,
Hvad Garn, og Baad, og Bryllupsfærd kan koste;
Og til vor Anders og de to Retskafne,
Som kiekke tog enhver sin Deel i Faren,
Et Hæders=Tegn, af samme Værd, som eders.
Og, til et Speil for Børne=Børn, skal aarlig,
Indtil den sidste af de Fem er jordet,
Paa denne Dag den skiønne Daads Erindring,
Fornyes ved samme Pant paa Danmarks Bifald.
Alt dette har jeg sørget for. Det, Brødre!
Har Dyden og mit Fødeland befalt mig.

Svend. Dit Ord, o Fremmede! var stort og herligt;
Men det bestyrter os!

Knud. Jeg troer, ved Himlen!
Min Siel er Vox. Naar var jeg saa qvindagtig?
Foragt mig ei, forbi du seer min Taare!
Hvad skal jeg svare dig? Tael du vor Anders!

Anders. Jeg føler det, du est den ædle Landsmand,
Hvorom vor Ven fortalte før. — Retskafne!
Giør, hvad du vil! Du har fortient den Glæde,
At hielpe brave Dannemænd! Jeg tænker,
At vrage sligt, var blot haardnakket Stolthed.

Gunild. Det var Uskiønsomhed og Trods mod Himlen!

Knud (tager Odelhiem i Haanden). Tak, brave Mand!

Svend. Vi takke dig, du Ædle!

Lise. Vor Taare takker dig!

Odelhiem, Ei mig, men Danmark!
Er ei dets Fest i Dag? Jeg har besørget,
At vi, ved Sang, og et fortroligt Bæger,
Og vore Pigers Lyst, ved raske Dandse,
Kan slutte den. Derfor, I brave Brødre!

Vil vi nu glemme alt, og blot erindre
De modige, de lykkelige Danske.

Chor.

Odelhiem. O Dyd! hvor Byrder ikke qvæle,
Hvor Kummer nager ei din Rod;
Hvor Held befrugter ædle Siæle,
Og Frihed varmer cimbrisk Blod;
Bag Danne-Kongens trygge Hegn
Er modne Dyders Føde-Egn.

Alle. Bag Danne-Kongens trygge Hegn
Er modne Dyders Føde-Egn.

Gunild. O Fromhed! hvor du, vis paa Hæder,
Fortrolig selv med yngre Aar,
Tør dele dig imellem Glæder,
Som Jorden har og Himlen spaaer;
I Skyggen af din Dannebod
Opammer du det ægte Mod.

Alle. I Skyggen af vor Dannebod
Opvarmer Fromhed ægte Mod.

Anders. Hvor Smiil af Himlen synlig lønner
Flid, Indsigt og Erfarenhed,
Som styre Modets raske Sønner
I prøvet Klogskabs trygge Fied;
Hvor Viisdoms Vink er Kiekheds Fryd,
Forædles Mod til Helte-Dyd.

Alle. Ved Viisdoms Ven, vort Nordens Fryd,
Forædles Mod til Helte-Dyd.

Lise. Hvor Mod kun fordum kunde smelte
De kiekke Skioldmøers haarde Barm,
Der hvile, der belønnes Helte,
Endnu som før, i Elskovs Arm.
De Danske Pigers Kiærlighed
Er Ild, som Kiekhed tændes ved.

Alle. De Danske Pigers Kiærlighed
Er Ild, som Kiekhed tændes ved.

Svend. Hvor tusend skiønne Fodspor lære
Beskedne Dyders varme Ven

En baned Alfarvei til Ære,
Og Haabet bød ham følge den:
Paa Danmarks minderige Kyst,
Spaae Farer selv kun Roes og Lyst.

Alle. Paa Danmarks minderige Kyst
Spaae Farer selv kun Roes og Lyst.

Birthe. Hvor Brødre kappes om at bøde
Paa ubekiendte Brødres Tab;
Hvor Haab og Hielp og Medynk møde
Fortvivlelsen i Dødens Gab:
Ved Dans venskabelige Bred,
Er Svig og Ondskab ene ræd.

Alle. Ved Dans venskabelige Bred
Er Svig og Ondskab ene ræd.

Knud. O elskte Hav! din Aande tænder
Sin raske Giæring i vort Blod;
Din Bølge hærder Bryst og Hænder,
Din Lufst udvider Haab og Mod.
O Nord-Hav! du vor Roes og Lyst,
Du sprudler Ild i Danskes Bryst.

Alle. O Nord-Hav! du vor Roes og Lyst,
Du sprudler Ild i Danskes Bryst.

Alle Mandfolkene. I gyldne Sletter, smiler trygge!
Bruus i din Stolthed, sølvblaae Strand!

Alle Fruentimmerne. Hvil evig i Skiøldungers Skygge!
Vær evig Heltes Fødeland!

Mandfolkene. O Danmark, vær de Ædles Hiem!

Fruentimmerne. Og alle prise dig og dem!

Alle. O Danmark, vær de Ædles Hiem!
Og alle prise dig og dem!

(Syngespillet endes med Dands af Fiskere og Fiskerinder).

Semand's-Sang.

(Af Fiskerne, anden Handling femte Optrin).

Kong Christian stod ved høien Mast,
I Røg og Damp.
Hans Værge hamrede saa fast,
At Gothens Hielm og Hierne brast.
Da sank hver fiendtligt Speil og Mast
I Røg og Damp.
Flye, skreg de, flye, hvad flygte kan!
Hvo staaer for Danmarks Christian
I Kamp?

Niels Juel gav Agt paa Stormens Brag:
Nu er det Tid!
Han heisede det røde Flag,
Og slog paa Fienden Slag i Slag.
Da skreg de høit blant Stormens Brag:
Nu er det Tid!
Flye, skreg de, hver, som veed et Skiul!
Hvo kan bestaae for Danmarks Juel
I Strid?

O Nordhav, Glimt af Vessel brød
Din mørke Skye:
Da tyede Kæmper til dit Skiød;
Thi med ham lynte Skræk og Død.
Fra Vallen hørtes Vraal, som brød
Din tykke Skye:
Fra Danmark lyner Tordenskiold;
Hver give sig i Himlens Vold,
Og flye!

Du Danskes Vei til Roes og Magt,
Sortladne Hav!
Modtag din Ven, som uforsagt
Tør møde Faren med Foragt,

Saa stolt, som du, mod Stormens Magt,
Sortladne Hav!
Og rask igiennem Larm og Spil,
Og Kamp og Seier fører mig til
Min Grav!

Romance.

(Af Fiskerne, tredie Handling fierde Optrin).

Liden Gunver vandrer som helst i Qvel,
Saa tankefuld.
Hendes Hierte var Vox, hendes unge Siel
Var prøvet Guld.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Liden Gunver meder med Silke-Snoer
Ved Havets Bred!
Da hævedes Bølgen, og Vandet foer
Saa bradt afsted.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Skiøn Havmand sig op af Havet skiød,
Beklædt med Tang.
Hans Øie var kierligt, hans Tale var sød,
Som Harpens Klang:

Liden Gunver, du martrer mig Dag og Nat,
Med Elskovs Ild;
Mit Hierte vansmægter, min Siel er mat.
O vær dog mild!

Du rekke mig kun din sneehvide Arm,
Paa Søemands Troe;
Saa trykker jeg den til min brændende Barm,
Saa faaer jeg Roe.

Liden Gunver! mit Bryst, bag sit haarde Skiel,
Er blødt og ømt;

Trofast er mit Navn, min ukunstlede Siel
Foragter Skrømt.
Og er dig min Arm til saa stor Behag,
Til Trøst og Roe,
Skiøn Havmand, saa skynd dig, saa kom kun, og tag
Dem begge to!
Han trak hende fra den steile Bred,
Glad ved sin Svig.
Som Storm var hans Latter. — Men Fiskerne græd
Ved Gunvers Liig.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Rungsteds Lyksaligheder. *)

Ode.

I kiølende Skygger,
J Mørke, som Roser udbrede,
Hvor Sangersken bygger,
Og qvidrende røber sin Rede,
Hvor sprudlende Bække
Snart dysse, snart vække
Camoenernes Yndling, den følende Skiald,
Med stedse' eensrislende Fald:

Hvor Hiordene brøle
Mod Skovens letspringende Sønner,
Og puste, og føle
Den Rigdom, i hvilken de stønner,
Hvor Mejeren synger
Blant gyldene Dynger,

*) Rungsted, hvor Evald en Tid levede under mange Sjæls- og Legems-Lidelser, ligger paa Strandvejen imellem Kjøbenhavn og Helsingør.

Og tæller sin Skat, og opløftet sit Raab
Til den, som har kronet hans Haab:

Hvor skiertsende Bølger
Beskvulpe den Vandrer, hvis Øie
Snart stirrende følger
Med Helsinges graanende Høie,
Snart undrende haster
Blant Skove af Master,
Og forsker, og kiender den Fremmedes Flag,
Og glemmer den helbende Dag:

Hvor Eensommes Lise,
Venskabelig lindrende Slummer,
Tit bød en Lovise
Forglemme sin kierlige Kummer;
Hvor Glæder tilsmile
Den Vandrende Hvile,
Hvor Rungsted indhegner den reneste Lyst —
Der fyldte Camoenen mit Bryst.

Hvor Kummer og Smerte
Fandt glade dit Aftryk, du Høie,
Det ædleste Hierte,
I hvert et medlidende Øie;
Hvor Venlighed pryder
De strengeste Dyder,
Der voxte min Sang, og den undrende Skov
Gav Gienlyd af Skaberens Lov.

Jeg saae dine Troner,
O Almagt! — og stirrede længe;
Men hellige Toner
Foer giennem de zitrende Strænge.
Hvert Blad, hvor mit Øie
Fandt Præg af den Høie,
Opflammede Sielen — da voxte min Sang!
Da raste den mægtige Klang.

O Verdeners Fader!
　　Saa sang jeg — du Stærke! du Vise!
Gud! — som Myriader,
　　Som Himlenes Vældige prise!
　　See, Støvet kan bære
　　Din Rigdom, din Ære,
Din Godhed, o Fader! — saa sang jeg, og Fryd
　　Brød Læbernes bævende Lyd.

Lyksalige Digter,
　　Som Glæden indbød til sin Hytte,
Til venlige Pligter,
　　Til Frihed, som Dyder beskytte!
　　Cheruber fornemme
　　Hans dristige Stemme,
Og Himle forsamles omkring ham, og Lyst
　　Udbredes i Menneskets Bryst.

Men du, som allene
　　Fremkaldte den Lyst af min Smerte,
Siig: — Kan min Camoene
　　Udbrede sin Lyst i dit Hierte?
　　O siig mig, Veninde!
　　Kan Sangens Gudinde
Med smeltende Toner belønne det Skiød,
　　Hvoraf min Lyksalighed flød?

Oversættelse af Stabat mater dolorosa.

Korset, som den strenge Fader
Vred og tordnende forlader,
　　　Væder Mirjam med sin Graad.
Jorden spotter med hans Smerte;
Kun den ømme Moders Hierte
　　　Sukker høit mod Slangens Braad.

Alt dit Haab, din Søn, berøvet!
O hvor saaret! hvor bedrøvet
Er du Høitvelsignede!
Frelsens Moder! dig, du Fromme,
Traf et Gienslag af de Domme,
Som nedslog den Hellige!

O, hvem er for haard til Taare,
Følesløs mod Slag, som saare
Et saa ømt, saa kierligt Bryst?
Skiul Forjettelsernes Glæde,
Taare! — Jeg, og jeg vil græde
Ved Marias døde Lyst.

Omme Moder, med dit Øie
Vil jeg forske, hvad den Høie
Taalte, mig til Salighed.
Jeg vil føle med dit Hierte
Hver en Strime, hver en Smerte,
Som min Synds Forsoner leed.

Men o Gud! o Livets Kilde!
Kan jeg? vil jeg? kan jeg ville?
Hvad formaaer jeg uden Dig?
Mens mit Bryst, du Hav af Glæde!
Knus mig! styrk mig til at græde
Ved dens Grav, som frelste mig!

Helligste, din Naade prente
Det han leed, og jeg fortiente,
Dybt i min forløste Siel!
Lad mit taareblendte Øie
See, hvor dyrt den Evighøie
Kiøbte Syndens usle Træl!

Mens jeg lever, lad mit Hierte
Smelte ved min Jesu Smerte,

Ved din Angst, Uskyldigste!
Da Du, under Almagts Torden,
Hængte til en Spot for Jorden,
Til et Maal for Helvede!

Lad mig blande Taarefloder
Med Din sønderknuste Moder!
Lær mig Mirjams høie Skrig!
Byd, at jeg, og jeg forkynder,
Hvad Du leedst for Verdens Synder!
Thi og jeg har Deel i Dig.

Men, naar mine Taare rinde,
Lad mig drukne, døe, forsvinde
I dit Svelg af Kierlighed!
Frelst, og tryg for Hevnens Lue,
Lad min Siel veemodig skue
Den, hvis Død jeg frelstes ved!

Med dit Kors betegn mit Hierte!
Og med Graad, men salig Smerte,
Dan min Siel til Godheds Priis!
Men den samme Naade byde
Taaren holde op at flyde,
I din Glædes Paradiis!
Amen.

Følelser ved den hellige Nadvere.

Ode.

Brødre, hvis er den Glands? — Seer I det herlige
Purpurskiær, som min Siel gysende svømmer i,
Nu da Naadens Herold festlig nedstiger fra
Verdners Domme — fra Ham, under hvis Vredes Vink

Lysets trodsende Aand sank i en haabløs Nat?
Siig, du salige Flok! eller om een, kun een
Knæler blant dig, som sterk, længe bortvendt fra Støv,
Alt ublinkende tør stirre paa Glædens Veld;
O han lære mig snart, hvo der udgyder den
Strøm af Straaler? det Hav, som jeg omspendes af,
Nu da Miskundheds Bud svævende nærmer sig
Til mig Frelste, til mig Jord-Gud, den Eviges,
Den Retfærdiges Søn? nærmer sig zitrende
Under Kierligheds Magt, aandeløs af min Fryd,
Med Forsoningens Kalk i sin udstrakte Haand?

O fortolk mig mit Syn! Om det maaskee kun er
Veemods rygende Dug, Angerens dampende
Milde Regn, som min Siel smeltet bortflyder i?
Er det disse min Taks Vidner, som brændende
Nu fremvelde, og nu styrte mod Livets Strøm?
Siig mig, er det maaskee Taarer, som blende mig?
Eller muligt min Aand, drukken af fremmede
Glæder, svimler og blot slumrende leger med
Store Skygger af Gud — salig som Israel,
Da han drømmende saae Skaberens Vei herned?
Elskte, siig dog, o siig, nu da min brændende
Læbe zitrer, og mat klæber ved Pagtens Blod:
Synker Jorden ei bort? Aabnes ei Himlene?
O jeg føler! jeg seer! O det er ingen Drøm,
Intet svindende Glimt! Thi jeg omfavner dig,
Min Forbarmer! min Gud! Thi, som den graanende
Taage, Sivenes Dragt, Lilliernes Natteskiul,
Som den smelter, o Soel! i dine Straalers Glands;
Saa bortsmulrer, saa flyer Kierligheds Dragt af Støv.
O jeg seer den ei meer! Ikke dit matte Smiil,
Fredens gispende Bud, ikke den gyldne Kalk!
Ham kun seer jeg, ham selv! Almagts eenbaarne Søn!
Ham, som dybt af sin Barms bundløse Miskundhed

Fremdrog Himle til mig Faldne, mig Mørkets Træl,
Mig sin Fiende! — Ham selv, som fra sin Trone steeg
Ned til mig, til en Orm! fandt mig i Nattens Mulm!
Blev min Broder! blev Støv! slukte min Dommers Harm
Med sin Graad! med sit Blod! viiste mig Lysets Vei!
Bad med smeltende Suk, bad mig at følge den!
Holdt mig fast, naar jeg gleed! reiste mig, naar jeg faldt!
Var mit Skiold mod ethvert Glimt af Retfærdighed,
Tændt af trodsende Synd! kæmped utrættelig
Mod Afgrunden, mod mig! tvang mig til Himles Fryd!
  Ham kun seer jeg, kun ham! Herlig fremtriner han
Af sin graanende Sky! Støvets trofaste Ven!
Ham omfavner min Siel! og mine zitrende
Arme fyldes af Gud! det er ham selv, som nu
Kierlig blotter sit Bryst, helder det smilende
Til min Læbe af Kiød! Diende hænger jeg
Ved dets aabnede Veld, drikker et Svelg af Liv!
Men igiennem sin Graad stirrer mit Øie paa
Hvert velsignende Smiil, som med den Eviges
Magt-Ord siger mig høit: Elskte, din Siel er frelst!

Ove Malling.

Født 1747 paa Taarupgaard ved Viborg, død 1829. Nedenstaaende Stykker ere tagne af hans: Store og gode Handlinger.

Fiskerne af Hornbek.

I Aaret 1775 indstrandede et Skib imellem Fiskerleierne Hornbek og Villingebek paa Kronborg Amt. Skibet, som var bestemt til Skotland med Byg, førdes af en engelsk Skipper, Thomas Bruun, og havde foruden ham endnu fem Mand om-

bord. Det var om Efteraaret i en mørk og stormende Nat at disse ulykkelige Mennesker maatte friste saa haard en Skiebne. De ventede kun efter Dagens Anbrud, for at see hvor de vare, og hvad Haab de kunde giøre sig om Redning. Dagen kom; de saae sig et Bøsseskud fra Landet og raabte om Hielp. Ved disse ynkelige Raab forsamlede Bønderne af Hornbek og Villingebek sig paa Strandbredden. De satte Baade ud for at roe ombord; men Stormen blev ved at rase saa stærk, at det ei var muligt at trænge igiennem. Ofte giorde de Forsøg derpaa; men Forsøgene mislykkedes; de maatte hver Gang vende tilbage uden at naae deres Hensigt. Imidlertid stode de arme Skibbrudne paa Vraget overladte til dem selv. Trættede af forrige Nats Arbeide, udmattede af Kulde, Hunger og Angest, tabte de efterhaanden Mod og Styrke, og styrtede døde ned ved Siden af hinanden. Hen paa Eftermiddagen vare alene Skipperen og Styrmanden tilbage. Styrmanden, forfærdet ved at see Ligene omkring sig, besluttede da at anvende de sidste Kræfter, han havde tilbage, paa at svømme i Land. Han omarmede Skipperen, sagde ham Farvel, og kastede sig derpaa ud. Men neppe var han kommen nogle Favne ud fra Vraget før et Stykke flydende Træe stødte paa ham; det knusede hans Hoved; han sank. Alle disse ynkelige Scener maatte Bønderne paa Strandbredden være Tilskuere til. Enhver Scene havde rørt dem. Denne sidste satte dem i saadan Bevægelse, at de paa nye begyndte at beraadslaae om det da ei paa nogen Maade skulde være muligt at redde Skipperen, som nu eene var tilbage. Da traadde frem Huusmændene Anders Jensen, Peder Jensen, Svend Bagge, og Tieneste-Karlene Jens Larsen og Svend Petersen, alle af Hornbek, og forbandt sig til at vove det alleryderste paa det sidste Forsøg. De sætte sig i en Baad, lægge Aarer til, anspænde alle Kræfter, arbeide sig frem igiennem Bølgerne, naae endelig ud til Vraget, tage Skipperen med i Baaden, arbeide sig igien tilbage og bringe ham i Land til almindelig Glæde. Den halvdøde Mand blev

derpaa baaren op til et Huus, hvor de forfriskede ham efter deres fattige Evne det bedste de kunde, indtil han kort efter blev modtagen i Dronning-Møllen, et Sted der i Nærheden, hvor han ved omhyggelig Pleie efterhaanden fik Liv, Helbred og Styrke igien. Da Skipperen var kommen til sig selv, og saae disse gode Folk, som havde vovet sit Liv for at redde hans, tog han frem de Penge, han havde hos sig, og bød dem en Deel deraf. Men saa modige som de før havde været til at gaae Faren i Møde, saa uegennyttige vare de nu. De forlangde ingen Belønning, men ansaae det for Pligt, at have udrevet en ulykkelig Mand fra Døden. Dog! deres ædle Handlinger fortiende Belønning og fik den. En indfødt dansk Mand, som lever uden for Fædrenelandet, da han hørde Fortællingen derom, glædede han sig over sine Landsmænd, og besluttede at vise dem den Skiønsomhed, der tilkom dem. Til den Ende tillagde han enhver af benævnte fem Personer 25 Rigsdaler saa længe de leve. Disse Gaver nyde de nu aarlig. Naar nogen af dem døer, skal hans Anpart deles mellem de overlevende, og den, der bliver sidst tilbage, nyder de fulde 125 Rigsdaler aarlig paa sin Livstid.

Jens Munks Reise til Grønland, Aar 1619.

Grønland havde i de ældre Tider lagt under Norge og dreven Handel med dette Rige. Men i Tiden var Handelen bortfalden, og da de nordiske Riger indvikledes i Krige indbyrdes og Krige med Fremmede, var dette Land for en Tid bleven reent glemt. Efterhaanden, som Urolighederne sagtnedes, havde man igien begyndt at tænke derpaa. Der var Tid efter anden giort Forsøg paa at opdage det paa nye, for at oplive den forrige Handel; men Forsøgene havde deels været svage, deels uheldige. Christian den Fierde, som selv var aarvaagen og virksom, og tilbøielig til at sørge for Handelens Tilvext, kunde ikke vide at der var saadan en Handelsvei til, uden at ønske

den bekiendt. Han lod derfor Tid efter anden giøre Forsøg paa at beseile Landet, men fornemmelig 1619, da han lod to Skibe udreede, satte Capitainen Jens Munk til at føre dem, og gav ham Befaling til, ei aleene at besee Grønland selv og Farvandene paa den nordvestlige Side, men fornemmelig at eftersøge om der kunde findes en Vei norden om Amerika til Asien. Munk lagde ud i Maj Maaned. Han styrede op forbi Forbierget Farvel ind i Hudsonsbay. Han arbeidede sig frem giennem Drivisen fra en Kyst til en anden. Hvor han kom plantede han sin Konges Navn og Vaaben, og gav Stederne Navne.

Paa denne Vei vare de allerede ofte i Fare mellem Isen og leed meget af Kulde og Storm. Men hen i September Maaned blev det endnu verre. Frost, Taage og Sneefog toge meer og meer til. De kunde ei udholde Søen længere; de maatte søge til Land, og traf ind i en Huk under Grønland, hvor Naturen syntes saa got som uddøet. De saae her kun Iis, Skov og vilde Dyr: intet Menneske og intet Spor til Mennesker. Men i Mangel af bedre maatte de her vælge deres Vinterleie, og oppebie en mildere Aarsens Tid til enten at gaae videre eller vende tilbage.

Da dette var besluttet, slæbde de deres Skibe saa høit op paa Landet som mueligt. De satte Bolverk uden om dem, for at hindre Isen fra at støde paa og beskadige dem: de bygde sig to smaa Hytter paa Landet; og da alting saaledes var sat i Stand, sloge de sig til Rolighed i denne vilde og ubeboede Egn.

De første Vintermaaneder gik hen uden at de mærkede større Besværligheder end dem, de kunde formode sig. Folket gik paa Jagt, de skiøde Biørne, Harer, Ryper og andet Vildt: de tillavede sig Retter deraf, og disse forfriskede dem. Men efter Nytaar voxte deres Nød Dag for Dag. Kulde og Uveir tog til. Deres Viin, deres Øl og Brændeviin frøs i Fadene. De maatte hugge det i Stykker og tøe det ved Ilden, før de kunde nyde noget deraf, og naar det end var optøet, vare Kræfterne,

som skulde styrke og opvarme, borte. Mangel af Forfriskninger foraarsagede Sygdomme, og Sygdommene bleve dødelige. Vel havde de bragt adskillige Lægemidler med sig; men deres Feltskiær og Præst vare iblandt de første, som døde; og efter dem var ingen, der forstod sig paa at vælge de rette Midler, eller bruge dem i beleilig Tid.

Det eeneste man altsaa havde at haabe til var Foraaret og mildere Luft. Denne kom; men uden at medbringe de Virkningen, man havde ventet. Sygdommen blev endnu almindeligere og farligere; den angreb alle uden Forskiel; de døde bort een efter anden; saa at i Junii Maaned vare ei flere tilbage af alt Mandskabet paa begge Skibene end Munk, og tvende Skibsfolk. Det varede ei længe førend ogsaa de bleve angrebne og maatte ligge, Munk paa et af Skibene, og de andre i en af Hytterne. Der laae de uden at kunde hielpe hinanden, og uden at kunde faae Hielp af nogen.

Munk, som stedse havde viist et usvækket Mod, begyndte nu først at tvivle om Liv og Redning; dog forfærdedes han ikke. Saasnart han mærkede sig angreben, giorde han sin Dagbog færdig, lagde den fra sig, skrev en Seddel, hvori han bad den der først landede paa Stedet, at han vilde begrave hans Legeme, og sende hans Dagbog til Kongen af Danmark; og da alt det var i Orden, lagde han sig selv hen i en Krog i Skibet, og ventede sin Død.

Den havde og uden Tvivl blevet ham vis, om ei en anden Plage, endnu haardere end Sygdommen selv, havde drevet ham af Leiet. De sidste, som var bortdøde, laae endnu omkring i Skibet ubegravede; thi Munk havde i de sidste Dage ei havt Styrke nok til at slæbe dem bort. Disse Lig udbredte saa utaalelig en Stank, at Munk, saa syg som han var, maatte samle alle de Kræfter, ham endnu var tilbage, og krybe frem paa Dækket, fornøiet med at døe der, fordi han nu i sin Dødstime kunde aande en friere Luft.

Imidlertid vare de tvende Mand i Hytten komne paa Benene. Da disse fornam at Munk endnu var til, krøbe de ud til Skibet og hialp ham i Land. Han blev glad ved at see dem, og de ved at kunne hielpe ham: de opmuntrede hinanden til at takke Gud, og ikke lade Modet falde. Derpaa krøbe de ud i Sneen, og opgravede Urter og Rødder, for at faae Safter til Vederqvægelse, og dette Paafund hialp dem igien til Helbred, saa at de inden kort Tid kunde jage og fiske som tilforn.

Nu blev vel Aarsens Tid nogenlunde beqvem til Tilbagereise. Men hvorledes vove sig ud, tre Mand aleene i et Skib, og ud i den vilde Søe, fra Grønland til Danmark? Faren var afskrekkende: der behøvedes stærke Siele kun til at tænke derpaa. Men Munk og hans tvende Skibsfolk torde endog vove sig i den, og haabe at overvinde den. De arbeidede længe for at faae det mindste af Skibene ud fra Grunden; de flikkede derpaa det bedste de kunde; de anraabde Gud om Held og Lykke, og gave sig derefter paa Reisen i Julii Maaned. Skibet tumledes om paa Søen i meer end 2 Maaneder. Snart stod det fast i Isen, snart drev det for Stormen; Munk med sine tvende Folk maatte saa got som uden Ophør vaage og arbeide ved Roeret, ved Seilene, ved Pompen. Men endelig saae de Frugten af deres utrættede Møie. De landede under Norge, og kom siden ned til Kiøbenhavn. Munk havde paa denne Reise udstaaet saa meget, at han havde været at undskylde, om han siden efter havde frygtet baade for Søe og Reiser. Men tvertimod finde vi om ham, at han siden efter ei aleene gik til Søes som en Fiek Mand i Krigen; men skal endog, da denne var til Ende, have opmuntret nogle Adelsmænd og formuende Borgere i Kiøbenhavn til at oprette et Selskab, og udrede tvende Skibe som skulde gaae paa nye til Grønland under hans Anførsel, da han troede nu at kunde blive lykkeligere. Skibene bleve bragte i Stand. Munk var færdig at gaae om Bord igien. Men i det samme blev han syg og døde, og dermed faldt Anlægget bort.

Edvard Storm.

Født 1749 i Vaage i Guldbrandsdalen, død 1794.

Guldbrandsdølerne og Herr Zinklar.*)

Herr Zinklar drog over salten Hav,
  Til Norrig hans Cours monne stande;
Blandt Guldbrands Klipper han fandt sin Grav,
  Der vanked saa blodig en Pande.

Herr Zinklar drog over Bølgen blaa
  For Svenske Penge at stride;
Hjælpe dig Gud! du visselig maa
  I Græsset for Normanden bide.

Maanen skinner om Natten bleg,
  De Vover saa sagtelig trille;
En Havfru op af Vandet steg,
  Hun spaaede Herr Zinklar ilde:

„Vend om, vend om, du Scotske Mand!
  Det gielder dit Liv saa fage;
Kommer du til Norrig, jeg siger for sand,
  Ret aldrig du kommer tilbage."

„Led er din Sang, du giftige Trold!
  Altidens du spaaer om Ulykker;
Fanger jeg dig engang i Vold,
  Jeg lader dig hugge i Stykker."

Han seiled i Dage, han seiled i tre,
  Med alt sit hyrede Følge;

*) Den her besiungne Begivenhed tildrog sig i Aaret 1612 i den Calmarske Krig. Denne Vise betragte Normændene paa en Maade som Nationalsang.

Den fierde Morgen han Norrig mon see,
Jeg vil det ikke fordølge.
Ved Romsdals Kyster han styred til Land,
Erklærende sig for en Fiende;
Ham fulgte fiorten hundrede Mand,
Som Alle havde Ondt i Sinde.

De skiændte og brændte, hvor de drog frem,
Al Folkeret monne de krænke;
Oldingens Afmagt rørte ei dem,
De spotted den grædende Enke.

Barnet blev dræbt i Moderens Skiød,
Saa mildelig det end smiled;
Men Rygtet om denne Jammer og Nød
Til Kiernen af Landet iled.

Baunen *) lyste, og Budstikken **) løb
Fra Grande ***) til nærmeste Grande?
Dalens Sønner i Skiul ei krøb,
Det maatte Herr Zinklar sande.

„Soldaten er ude paa Kongens Tog,
Vi maae selv Landet forsvare;
Forbandet være det Niddings-Drog,
Som nu sit Blod vil spare!"

De Bønder af Vaage, Lessøe og Lom,
Med skarpen Øxe paa Nakke,
I Bredebygd tilsammen kom:
Med Scotten vilde de snakke.

---

*) d. e. Ved som antændtes fra Høi til Høi for at tilkjendegive Fiendens Ankomst.

**) d. e. en med visse Tegn mærket Piil eller Kjep, som fordum blev ombaaret i Bøigderne, for at sammenkalde Almuen til Tinge eller til Landets Forsvar.

***) Nabo.

Tæt under Lide *) der løber en Stie,
Som man monne Kringen kalde;
Lougen **) skynder sig der forbi:
I den skal Fienderne falde.

Riflen hænger ei meer paa Væg,
Hist sigter graahærdede Skytte;
Nøkken ***) opløfter sit vaade Skjæg,
Og venter med Længsel sit Bytte.

Det første Skud Herr Zinklar gialdt,
Han brøled og opgav sin Aande;
Hver Skotte raabte, da Obersten faldt:
„Gud frie os af denne Vaande!"

„Frem Bønder! Frem I Norske Mænd!
„Slaaer ned, slaaer ned for Fode!"
Da ønsked sig Scotten hiem igien,
Han var ei ret lystig tilmode.

Med døde Kroppe blev Kringen strøet,
De Ravne fik nok at æde;
Det Ungdomsblod, som her udflød,
De Scotske Piger begræde.

Ei nogen levende Siel kom hiem,
Som kunde sin Landsmand fortælle,
Hvor farligt det er at besøge dem,
Der boe blandt Norriges Fielde.

End kneiser en Støtte paa samme Sted,
Som Norges Uvenner mon true.
Vee hver en Normand, som ei bliver hed,
Saa tit hans Øine den skue!

*) en Bjerg Side.
**) en stor Elv, som løber igiennem Guldbrandsdalen.
***) Elvguden.

Priisspørgsmaalet.

Fabel.

I de for Dyrene saa ærefulde Dage,
Som kom og hastig gik igien,
Jeg mener: i de gyldne Tider,
Da Dyrene, fra Biørne indtil Midet,
Fra Hvale indtil mindste Muslinge,
Besad Fornuft, og kunde bedre tale,
End største Delen af vor Alders Junkere:
I denne saa brillante Alder
Sin Republik Kong Løve sammenkalder,
Og siger: „Hver opmærksom høre til!
Et vigtigt Spørgsmaal jeg udsætte vil;
Hvo det besvarer bedst, han skal en Tiger være,
Og dette Navn er ingen liden Ære."
Enhver giør taus sin Hjerne ryddelig,
Og i det glade Haab tykønsker sig,
At Prisen bliver hans. Det store ventede
Problem fremstiller sig: „Hvad er det stærkeste
I Verden? Tænker vel, Børnlille! før I tale."—
Herr Mikkel fremkom først, en stor Politicus,
Som haabede at stiæle ved et Puds
Den stolte Præmie. Han vifted med sin Hale,
Nedbøied sig for Løven, og udbrød
I Lovsang over sammes Kræfter,
Som noget hvorfor alt det Levende er nød
Ydmygelig at give efter.
Han raabte, pegende til Løvens Gab:
„Hvo har vel slige skiønne Tænder?
Mon Nogen Mage til de Sener kiender,
Der styrke, og de Kløer, der pryde denne Lab?"
Som gammel Hofmand vidste han,
At Hykleri de Store vel behager;

Hans Regel var: Berøm din Overmand,
Og du hans Hierte til din Fordeel strax indtager.
De andre Dyr bemærked Rævens List,
Dog turde ingen Siel af anden Mening være.
Men endelig fremstod en mager Hund tilsidst,
Og raabte overlydt: „Det er de Stores Ære,
At høre og at taale Sandheden.
En Løve er vel stærk, men Hykleren
Er endnu stærkere. Hiin knuser sine Fiender,
Men denne Siel og Hierte overvinder.
Han sniger sig i hver en Fæstning ind,
Hans Troldom giør Fornuften blind,
Og Dyden værgeløs. Den Vise selv, som gik
I Kamp mod Gierrighed, mod sandselige Lyster,
Som drabelig udholdt saa mange Dyster,
Og altid Seier fik;
Han fældes i et farligt Øieblik
Af Smiger, og er her en usel Kryster.
Man kiender Hykleren, man hader og afskyer
Hans falske Kunst, og for et giftigt Dyr
Ham holder; dog med villigt Øre
Enhver hans Lovsang giver høre,
Naar man den barske Sandhed flyer.
Jeg mig paa hvers Erfarenhed beraaber,
Og altsaa, naadige Herr Løve! haaber,
At Præmien bli'er min." — Om Hunden blev en Tiger,
Derom min Autor ei et Bogstav siger.
Alt hvad han lægger til, er dette,
At Bæveren, som næst ved Hunden sad,
Tilhvisked ham: „Du mager er med Rette!
Man seer paa Dig, at Sandhed føder Had,
Og at dens Talsmænd faae kun lidet Mad!"

Niels Treschow.

Født 1751 i Drammen, død 1833. De to første Stykker ere tagne af hans Bog om den menneskelige Natur i Almindelighed, især dens aandelige Side. — det sidste af hans Elementer til Historiens Philosophie. —

Om Sorg og Glæde.

Ligesom nogle Mennesker foretrække det Skarpe og Bittre for det Søde, og aldrig skiøtte om at nyde dette ganske reent, eller uden Blanding med noget af modsat Art; saa gives der ogsaa dem, der synes at elske sørgelige Ting, bæmmes ved alle Fornøielser, eller som, for at kunne nyde, maae dyppe dem i Taaret. Er det, fordi Modsætningen giør denne Nydelse des behageligere? fordi Smagen bliver desto finere, jo mere Flid der udfordres til at udsue den Honning, der omhyggelig er indsvøbt i saa megen Bitterhed? og er det maaskee Kunsten alene og den Beskæftelse, man deri finder, som her er sin egen Belønning? Tungsindige Personer siges gemeenlig og at være dybsindige. Men de ere tillige bestandige. Blive de end let afficerte; saa er dog i enhver Gienstand, som rører dem, noget, som de fornemmelig give Agt paa, en vis Hovedforestilling, med hvilken de sysselsette sig, og hvortil de i ellers ubehagelige, langt mere end i behagelige, Gienstande finde Stof.

Saavidt Sørgmodighed i Temperamentet har sin Grund, kaldes den Melancholie; ved hvilket Ord man tillige har villet betegne den nærmere Aarsag til samme, paa en Tid, da Organismens Love endnu kun lidet vare bekiendte, og Hypotheser som oftest maatte fylde Kiendsgierningers Sted. At et sort Blod, som man tilskrev Galdens Indflydelse, har et realt Forhold til denne Gemytsbeskaffenhed, er alligevel ei uden nogen Grund, ligesom at Luft og Næringsmidler igien kan give Blo-

det denne Farve. Letsindighed og Tungsindighed, som er en Tilbøielighed til at dvæle ved sørgelige Gienstande, staaer derfor gandske vist i et Slags Forbindelse med Blodets og Safternes Egenskaber i vort Legeme; men derfor er det ei afgiort, om ei Sindets eller Organismens oprindelige Form er endnu mere virksom, saavel til at modstaae som til at give de udvortes Aarsager en med vor egen Natur passende Retning.

Tungsindige Personer ere ligesaa vel følsomme som letsindige: men hines Følelser ere derfor dybere, fordi det, der i enhver Gienstand tildrager sig deres Opmærksomhed, ei er noget flygtigt, som Fornøielser, men vedvarende: og da den almindelige Føleevne er sammensat af mange besynderlige, ligesom det hele Nervesystem af utallige mindre Dele, og enhver enkelt Nerve igien i Form og Qvalitet kan være meget forskiellig fra den anden; saa lade alle Temperamentets Phænomener sig heraf overhovedet meget let begribe.

Skiøndt Melancholie i Almindelighed er bestandig i sine Tilbøieligheder og Følelser; saa gives der dog ogsaa en foranderlig eller lunet Sørgmodighed, der kaldes Hypochondrie. Denne gaaer undertiden over til en udsvævende Lystighed, omskifter idelig Gienstanden for sin Tilbøielighed og Afskye, og synes ei at rette sig efter de samme Love, som andre Mennesker sædvanlig følge. Thi denne Ubestandighed er Lunets Kiendemærke, og Grunden dertil Idiosyncrasie. Dog er Hypochondristen ei letsindig, fordi ingen nærværende Nydelse, men en Forestilling om hvad der i sig selv er ypperligt og godt, dog altid hos ham er den herskende. Men ligesom Vid og Skarpsindighed, i Forening med en levende Phantasie, snart i en Gienstand snart i en anden bliver enten Begrebet selv eller det modsatte vaer, saa regieres Hypochondristen vexelviis af Kierlighed og Had: hans Graad og Latter betegne hvad der i Gienstandene er ham paafaldende, og det hurtige Blik, med hvilket han giennemskuer dem.

En med Bevidsthed og Reflexion forbunden behagelig Følelse kaldes **Nydelse**: deraf Fornøielse og, er denne meget heftig, **Glæde** i Ordets strængere Bemærkelse. Men, da vi ved Phantasiens Hielp undertiden ligesaa stærk, ja stærkere kan røres af det Tilkommende end af det Nærværende, og, da der ei heller i de Følelser, som begge kan fremhringe, er nogen indvortes Forskiel; saa betegner Glæde i en vidtløftigere Bemærkelse enhver heftig Sindsbevægelse, der reiser sig af en virkelig Nydelse. Men ikke let faaer Følelsen saa megen Heftighed, med mindre man har Gienstanden selv i Besiddelse, og ikke frygter for at tabe den. Et herligt Kunststykke, et Malergallerie, et smukt Landskab kan derfor vel inderlig fornøie, men egentlig blive vi først glade, naar noget saadant, var det endog meget ringere, falder i vor egen Lod. Hænder det nogensinde, at vi uden Besiddelse blive ligesaa henrykte, saa skeer det kun, fordi vi i samme Øieblik ikke tænke paa, at vi i det næste maaskee ville blive denne Nydelse berøvede, og fordi vi saaledes forbinde denne Gienstand med os, som om den virkelig var vor egen, udgiorde en Deel af os selv.

Sorg er ligeledes en heftig Misfornøielse, der ikke reiser sig af noget Onde, der synes positivt, og kan frembringe **Smerte**; men kun af et Godes Tab eller Berøvelse. Vi sørge over Sundhedens Forliis, men Sygdommen selv forvolder ikkun Smerte. Vi sympathisere med vore Venners Lidelser, men deres Død giør os bedrøvede.

Glæden spænder Kræfterne, Sorgen slapper dem. Denne Virkning have de baade paa Siel og Legeme. a) Behagelige Ting pirre naturligviis til Virksomhed: og da Munterhed giør os tilbøielige til at ansee alle Ting fra den fordeelagtigste Side, saa er det intet Under, at vi muntre ogsaa helst foretage os ethvert andet Arbeide, og finde os dertil styrkede. Muntre Mennesker ere derfor gierne arbeidsomme, sørgmodige lidet virksomme, hvis Frygt for Mangel ei dertil driver dem. Tvertimod giør Sorgen os hvert Arbeide suurt. Dens Virk-

ning er deri forskiellig fra Frygtens, hvis Gienstand vi endnu haabe at afvende, da Sorgen derimod, som saadan, har intet at haabe. Ulykken er skeet, hvorledes vil man faae det Giorte til Ugiort? Denne Forestilling dræber al Kraft og Lyst til Anstrængelse. Da Sindet kun er beskæftet med sit Tab, uden for hvilket intet synes vigtigt, hvad Bevægegrund kan det da have til at virke? b) Denne Uvirksomhed strækker sig endog til Legemets uvilkaarlige Bevægelser. Pulsen slaaer mattere: Øinenes Lys fordunkles, alle Sandser synes mindre skarpe. Skulde man deraf maaskee slutte, at Villiens Indflydelse paa disse selv er større end man gemeenlig troer? Dette stadfæstes og af andre, skiøndt sieldne Erfaringer om Villiens Herredom over de Muskler, der, som f. Ex. Hiertet, ved Blodets eller andre Tings Indvirkning sættes i Bevægelse.

Den egentlig saa kaldte Glæde stiger ikkun sielden til samme Grad af Heftighed, som Sorg i samme Bemærkelse. I Almindelighed ere de behagelige Følelser ei ligesaa stærke som de ubehagelige, — et stort Beviis, at Menneskets Endemaal ei er Nydelse — Glædens Virkninger kan derfor vel undertiden være meget voldsomme; men Sorgens er det endnu baade langt tiere og mere. At en pludselig Glæde kan qvæle, har Zimmermann i hans Bog om Erfarenheds Nytte i Lægevidenskaben med adskillige Erfaringer beviist; men hvor mange flere kunde man ei anføre, der lære, at Sorg kan dræbe! I begge Tilfælde har ikkun det første Indtryk saadan Følge. Glæden er en Lystild, der snart adspreder sig, og tidt ei engang efterlader nogen Varme tilbage. Den svækkes stedse med Tiden, fordi det Virkelige sielden svarer til vor forudfattede Mening om dets Ypperlighed. Vi ere lykkelige, om det, der bliver igien, forskaffer os en Tilfredshed, der aldrig kan være skadelig. Endskiøndt Sorgen ogsaa sløves med Tidens Længde; saa bøder den dog ikke, som Glæden, paa den forlorne Kraft, men bliver ved at nage derpaa indtil Enden.

Man har undret sig over, at Mennesket give ligesaa snart Sorgen som Glæden Rum. Det er langt fra, at den Bedrøvede søger at slaae sit Tab af Tankerne: han giør sig tvertimod al Flid for at nære Erindringen deraf, og giøre den ret levende. Vi betragte Billedet af elskte Personer, som ere døde, med den største Interesse, deres Levninger ere os dyrebare, skiøndt de oprippe Sorgen paa ny. Johanna af Castilien beholdt sin Gemahls, Philip den førstes, Lig hos sig i en meget lang Tid, og vilde ei tillade det at begraves. For at begribe dette Særsyn kan a) i Almindelighed bemærkes, at enhver Lidenskab og Affect søger at holde sig selv vedlige; deels imod vor Villie, formedelst det første Indtryks Heftighed, som er vanskeligt at udslette; deels med Forset, fordi de ubehageligste Ting vække vor Virksomhed, og derved frembringe Følelser af vor Kraft, der, som saadanne, altid ere behagelige. Heraf reiser sig hos Mange ligeledes en Lyst til Farer og Eventyrer. Mangle virkelige, saa kæmpe de, som Don Qvixot, med Uhyrer, som deres egen Phantasie har skabt, og danne sig selv Sorgens og Frygtens, ligesaavel som Glædens og Haabets, Formaale. b) I heftige Sindsbevægelser handle vi tvertimod vort eget Øiemed, og vælge dertil de mest upassende Midler. Sorgen kan ingen fornuftig Hensigt have uden at trøste sig, ved at svække og fierne Forestillingen om det Onde. Men, isteden for dette Middel, søger den at holde den forlorne Gienstand tilbage, og gribe Skyggen, naar Legemet eller det Reale er forsvundet. Vist nok besidde vi ingen Ting, uden saavidt som vi forestille os samme, og derved forbinde den med os selv. I denne Tanke stræber den Sørgende at give Indbildningen samme Liv som Sensationen selv: og dette lykkes ham undertiden saa vel, at han derover forfalder til Sværmerie, ja til Afsindighed. Den før anførte Dronning bragte det deri saa vidt, at hun holdt sin Gemahl for endnu levende, og, da hendes Jalousie var meget stor, tillod hun ingen Dame at bevogte Liget. c) Sorgen, der i øvrigt

qvæler al udvortes Virksomhed, fordi den forestiller sig Tabet som uopretteligt, har intet andet tilbage end at anstrænge sin Indbildningskraft, for at vedligeholde de svage Levninger af det Forlorne. Den Fortvivlede stræber derfor ikke at afværge eller læge det Onde, han anseer for uovervindeligt og ulægeligt, men bebreider sig dog selv bagefter denne Forsømmelse. Den blotte Mulighed, af at det Tabte havde kunnet reddes, er ham kier at tænke paa, endskiøndt denne Tanke saarer.

Glædens og Sorgens udvortes Kiendetegn ere funklende eller matte Oine, Ansigtets Rødme eller Blegthed, Smiil eller Taarer. Men endskiøndt de nærmeste Aarsager til disse Særsyner af Anatomien og Physiologien nogenledes ere bekiendte; saa er det dog ingenlunde klart, hvorledes hine Sindsbevægelser ved de dertil bestemte Maskiner eller Organer kan frembringe disse Virkninger, eller hvorfor enhver Affect just yttrer sig paa denne, ei paa nogen anden Maade. Overhovedet er Affecternes Indflydelse paa Legemet aabenbar, deres udvortes Kiendetegn visse og bestemte, men caussal Forbindelsen mellem begge hidindtil skiult. Alligevel er det forvirtede Begreb, vi derom have, saa klart, at naar vi for første Gang skulde see Nogens Smiil eller Taarer, vilde vi neppe holde det første for Udtryk af Sorg eller det andet af Glæde. Den Spænding, vi hist, den Slappelse, vi her blive vaer, vilde rimeligviis strax lade os formode, hvad Aarsagen dertil var. Om Graad især ere følgende Setninger at bemærke: a) Den dybeste Sorg er gierne stum, og taler ei engang ved Taarer. Dens Blegthed røber, at Blodet er standset i sin Fart til Overdelene: og deraf kommer det, at Taarekirtelen da ei heller afsondrer denne Vædske. Med samme kommer den forrige eller endnu større Rødme tilbage. b) Taarer røbe Svaghed, naar de ofte og ved den mindste Leilighed udgydes, men relativ Styrke, naar kun de vigtigste kan udpresse dem, ved hvilke svage Personer vilde blegne og blive stumme. Den Vises og Heltens Taarer, som Jesus's over Jerusalem, ere derfor yderst betydende. Digterne

lade vel undertiden de største Mænd græde, men kun almindelige Fruentimre hyle eller udgyde Taarestrømme. Naar Virgilius lader Hector saaledes fremstille sig for Æneas i Drømme, saa var Helten ikke mere, men en svag Skygge kun tilbage. e) Taarer lette ikke Sorgen, men den lettede Sorg tillader Taarer igien at rinde. Det hemmede Omløb bliver derved frit, det beklemte Bryst begynder atter uden Besværlighed at udvide sig: Altsammen Følger af det før Anførte.

Om Selvraadighed og Egensindighed, Herskesyge og Ærgierrighed.

Frihedslystens Udsvævelser bestaae fornemmelig i Selvraadighed og Egensindighed. Selvraadighed er en lidenskabelig Tilbøielighed til en ufornuftig Virksomhed. Mangel af Kultur undfanger, Vaner forøge og styrke samme. Alle uopdragne og raae Mennesker ere derfor selvraadige. Om de end ere Slaver, saa lyde de blot af Tvang: deres Forstand og Tilbøieligheder selv bringes dog aldrig under Fornuftens Love. Ja hindrer man end denne misforstaaede Frihedslyst fra at yttre sig paa en Maade, udbryder den desto mere paa en anden. I despotiske Stater maa man ofte tillade Pøbelen Udsvævelser, see igiennem Fingre med Voldsomheder og Forbrydelser, som man i de frieste paa det haardeste vilde straffe. Naar geistlige Despoter have villet underkue den menneskelige Forstand, nødtes de derimod til at løse Sædernes Tømme, lette Straffene for Misgierninger eller Middlerne til Forsoning.

Selvraadighed yttrer sig enten overalt og hos alle lidet dannede Personer fast paa samme Maade, eller i en vis Egensindighed til at handle, tvertimod rigtige Grundsetninger, efter selvvalgte og Enhver særegne Maximer, der kan være ligesaa mangfoldige og forskiellige som Menneskers udvortes Forbindelser, Sædvaner, Temperament og Idiosyncrasie. Denne

Frihedslystens Udartning er endnu vanskeligere at overvinde end den forrige, fordi den er mere bestemt og ligesom concentreret i sin Retning mod et eneste Formaal. Vaner, som deraf reise sig, maa Herskesygen skaane. Den romerske Almue var i Republikens Tid vant til offentlige Skuespil, Høitideligheder, Valgdage, Triumphtoge: disse bød Augusts Klogskab ham at beholde. Kongenavnet og Diademet vilde have bragt den til Oprør: han foretrak derfor andre Titler og Hæderstegn. Muhamed kunde indføre en ny Regiering og Religion, men Kaaba blev, som tilforn, et helligt Sted, Blodhævnen maatte fremdeles staae ved Magt. Peter den førstes Reformer vare i det Hele Russernes Frihed ei ugunstige: men, at de skulde klippe deres lange Skieg, bragte Mange blandt dem til Fortvivlelse: og indtil denne Tid betale disse Starovertsi eller Roskolniki heller en aarlig Skat, og see sig udelukte fra al Forfremmelse, end lade sig deres Skieg berøve. Saa stærk er denne Lidenskab, naar den ved Vanen er hærdet, og trykket ved nogen Tvang. Engelændernes Spleen og Whims ere bekiendte. Da borgerlig Frihed efter deres Mening bestaaer i en Ret til at giøre Alt hvad Lovene ei udtrykkelig forbyde; saa synes de ved deres Luner at ville vise hvorvidt denne Frihed kan gaae: derfor ere disse mest almindelige hos dette vel meget civiliserte, men af Temperament hypochondriske Folk.

Er Friheds Lysten forenet med megen Aandskraft og planmæssig Virksomhed, bliver den let til Herskesyge, som er en heftig Tilbøielighed til at bestemme Andres Handlinger, Sindelav og Meninger: da Herredom baade giver Sikkerhed for ei selv at blive tvungen, og udvider Virkekredsen. Saavidt den er gandske reen, og ingen anden Lidenskab eller Tilbøielighed dermed blander sig, attraaer den intet andet. Den, der har Lyst til at udvide sit Huus eller Grændserne af sine Agre, fordi de efter hans Plan ere alt for snevre, finder en Hindring i sin Naboe. En anden, der, som Plato, troer at have fattet Ideen om den bedste Statsforfatning, er ei istand til at udføre den,

med mindre noget Folk frivillig eller tvungen underkaster sig hans Love. Han prøver nu, hvorvidt hans Plan vil lykkes, anstiller Experimenter med Nationer, ligesom Naturforskeren med Dyr eller livløse Ting, uden nogen anden Hensigt med dette Foretagende. Ærgierrighed selv, skiøndt nær forvant, er dermed dog ei nødvendig forbunden: thi Herskesygen foragter tidt alle menneskelige Domme, lader sig nøie med indvortes Ære, og er med sig selv tilfreds. Langt mindre er den altid egennyttig, og har enten Fordeel eller Vellyst til Øiemed. Det er ei usædvanligt, at see herskesyge Personer nøisomme, uden Stolthed nedladende, velvillige, leve for Verden eller andre Mennesker mere end for sig selv. Man finder denne Charakter ikke sielden hos Erobrere, der have været elskede blandt deres Egne ligesaa meget som beundrede, ja undertiden endog hos de Overvundne, som Theodorik og Gustav Adolph, have fortient udstrømtede Lovtaler og varige Æreminder. Herskesyge, skiøndt altid uretfærdig, fordi den berøver Andre den Frihed, paa hvilken den selv setter saa megen Priis, drives derfor ofte af en almindelig Velvillighed, men synes gemeenlig haard, fordi den desto tiere nødes til, efter at den har opoffret sin egen, at sette al anden privat Fordeel tilside, jo større dens Planer ere, og jo flere Tider eller Folk de indbefatte. Sielden eller aldrig turde den alligevel være gandske reen. Men dette gielder ligesaa vel om enhver anden Lidenskab: i et videnskabeligt Foredrag bør de ikke desmindre saaledes betragtes, naar man derom vil giøre sig et gandske tydeligt Begreb.

Herskesygen er enten verdslig eller geistlig: den første attraaer Herredom over udvortes Handlinger, den anden over Andres Meninger og Domme. Heraf den saa kaldte Intolerans og Forfølgelses Aand, der ei bør tilskrives Geistligheden eller Præstestanden alene. Erfarenhed og Sagens egen Natur beviser, at den ei er nogen Stand særegen. Foruden Geniestolthed og Egennytte, kan Grunden dertil ogsaa

være fast Overbeviisning ei alene om disse Meningers Rigtighed, men fornemmelig om deres Nødvendighed og Nytte for det hele Selskabs sande Vel, eller for Udførelsen af en i sig selv veldædig Plan.

Ærekierhed kan paa tvende Maader udsvæve, ligesom den nemlig enten feiler i Begreb og Grundsetninger, eller i deres Anvendelse. Den første Vildfarelse avler Ærgierrighed og Forfængelighed, den anden Hovmod. Ærgierrighed er en herskende Begierlighed efter udvortes Ære, fremfor den indvortes eller de Fortrin, hvorved hiin erhverves, og efter disse kun saavidt de kan være Midler til samme. Den feiler altsaa ved at sette for megen Priis paa Andres Domme, og derefter, ei efter Fornuften selv, at bestemme sin egen om Dyders og Handlingers Værdie.

Grunden til Ærgierrighed er deels Egennytte, formedelst de Fordele, Andres høie Tanker enten om en Persons Retskaffenhed, Genie, Talenter, Indsigter, eller Magt og Rigdom kan forskaffe; deels en behagelig Illusion eller Selvbedrag. Thi, endskiøndt den Ærgierrige ei er sig selv bevidst at besidde de Fuldkommenheder, hvorved Ære vindes, saa overtales han dog let til saadan Indbildning, naar han seer Andre enige til hans Roes. Ei istand til at bestikke sin egen Samvittighed, søger han at overvælde den. Men derfor er det ham ei heller ligegyldigt, om Andre virkelig tiltroe ham disse Egenskaber, om de ere sande Fuldkommenheder eller ikke. Hans Begreber om Ære kan derfori sig selv være gandske rigtige, kun vælger han ei de rette Midler til at opnaae samme, eller stræber efter virkelig at erhverve de Fortrin, hvorpaa den beroer. Han attraaer den indvortes saavelsom den udvortes Ære; men isteden for ved hiin at bane sig Veien til denne, bruger han den modsatte Maade, og giør snart det, der burde være Øiemed, til Middel, snart en Bihensigt til Hovedhensigt, eller tvertimod.

Den Ærgierrige har baade et stort Maal for Øine og vanskeligt at naae: thi hvad er vanskeligere end at bringe alle Mennesker til at hylde en Storhed, man ikke selv engang ret erkiender? Den er derfor en meget heftig og farlig Lidenskab. Der er intet, som den jo opoffrer, Kierlighed, Venskab og sit eget Liv. I en modnere Alder er den fast umulig at undertrykke, fordi den voxer med Aarene, medens andre Tilbøieligheder efterhaanden stedse blive svagere, og Ærens let forvisnelige Krandse af friskt Løv idelig paa ny maae flettes. Desto mere Umage bør man giøre sig, for hos Ungdommen at forekomme den, ved at lede dens Ærekierhed paa den eneste rette Vei, og giøre den, saa meget muligt er, uafhængig af Mængdens Domme. Æres Belønninger og Straffe ere i Opdragelsen en meget betænkelig Medicin, hvis Anvendelse fordrer usædvanlig Klogskab, hvis den ei, ved at tiene Ærgierrighed og Forfængelighed til Næring, skal giøre mindre Gavn end Skade. Offentlig Roes og Hæderstegn ere næsten uden Forskiel at forkaste.

Ærgierrigheds almindeligste Formaale ere Magt og Æresposter; fordi man i denne Stilling mest er istand til at vise sig fra en gunstig Side, og derved at vinde Manges Høiagtelse. Opløftet til saadan Høide, vil den Ærgierrige ikke mangle at stræbe efter almindelig Agtelse, ved at stille saadanne Egenskaber og Handlinger til Skue, der virkelig ere ypperlige og store, saasom Mod, Klogskab, Omsorg for Statens Bedste og et vidtomfattende Blik: Lykkes hans Bestræbelser ikke, vil han derfor skyde Skylden paa Andre. Er det derimod disse, man egentlig har for et lykkeligt Udfald at takke, vil han dog giøre sig Umage for at trække Berømmelsen til sig alene, eller i det mindste forestille sin Andeel deri som den vigtigste. Han vil endog let bringe sig til at troe det selv, naar han seer Andre have samme Troe. Men den dunkle Fornemmelse, man har af egen Kraft, bliver ogsaa først vis og klar, naar man finder Leilighed til at virke. Naturligviis maa man altsaa

tragte derefter. At man ei tilforn har bedraget sig selv, kan Udfaldet alene lære, og Udfaldets Beskaffenhed kan atter Andre ofte meget bedre end vi selv bedømme. Er denne Dom os gunstig, hvem kan da betænke sig paa selv at underskrive den? Saaledes avles Ærgierrighed af en beskeden Selvfølelse, næres ved Virksomhed, og voxer til sin Høide ved Selvbedrag.

Ærgierrighed er, ligesaa lidt som Herskesyge, altid og efter sin Natur egennyttig. Æren kan vel ogsaa være Middel til Rigdom og Nydelse, men kan ikke mindre være Øiemed i sig selv. Herredom bringer ligeledes Ære, og tvertimod kan almindelig Agtelse give Scepter og Krone; men begge kan ligeledes attraaes for deres egen Skyld, Herredom som en udbredt Virkekreds, Ære som en henrykkende Selvfølelse.

Ingen Lidenskaber ere dog saa nær forvante, ingen mere uadskillelige end Ærgierrighed og Herskesyge. Alligevel kan et Sind, der er indtaget af den sidste, være alt for stolt til at bekymre sig om noget Menneskes Dom, og et, der regieres af den første, som mangen Stoiker eller Eremit, sette sin Ære i Talenter og indvortes Fuldkommenheder, med hvilke Andres saavelsom Enhvers egen Uafhængighed meget vel kan bestaae.

Om Menneskeslægtens Oprindelse og Barndom.

Som blot Formodning tør jeg dog vel yttre, at Slægten Trichecus blandt alle synes den med vor Stamme nærmest forvante. De af Ældre og Nyere saa tidt gientagne Fortællinger om Sirener, Hav-Mænd og Havfruer maae vel, som alle saadanne Fabler, i en vis naturlig Lighed have deres Grund; virkelig er samme i den saa kaldte Søekoe (Manatus) ei aldeles at oversee. Dette Dyrs hele, skiøndt raa og plumpe, Skik-

kelse, dets skiulte Kindtænder, og fast endnu mere dets indvortes Egenskaber, dets Miner, Karesser, Kierlighed til Magen, og Beqvemhed til ligesom ved Sympathie med Mennesket at blive tam, forekomme mig yderst mærkværdige. Historien om Arions Marsvin er af Herodotus bekiendt. Det samme Særsyn har man i langt seenere Tider seet en Søekoe paa Hispaniola gientage. Hertil kommer, at man ogsaa mellem andre Land- og Søedyr har fundet saa megen Overensstemmelse, at man har givet begge Slags samme Navne: saasom Søebiørnen, Søeløven, Flodhesten o. s. v. Steller fandt ligeledes en Søeabe, som i Adfærd gandske lignede dem, man finder paa det faste Land.

Man vil maaskee indvende, at mellem visse Abearter og Mennesker er Ligheden endnu større. Dette nægter jeg heller ikke. Men alle Landdyr ere efter min Mening udsprungne af Søedyr, efterat de først, som nogle af Slægten Phoca, have været et Slags Amphibier, der, uagtet de sædvanlig opholde sig i Vandet, dog ogsaa elske den aabne Luft og de af Solen beskinnede Klipper eller Strande. Begge disse Setninger kan altsaa meget vel bestaae med hverandre: ja, rimeligviis maae Menneskets Stammefædre engang som Landdyr have været til, førend de iførte sig den hele menneskelige Skikkelse, de nu bære, og i denne Tilstand, som en noget forfremmet Barndom, være komne Abernes Slægt meget nærmere. Men alt dette overlader jeg grundige Naturforskere nøiere at undersøge: ved hvilken Leilighed jeg dog maa gientage, at, hvis nogen efter min Anviisning holdt det for Umagen værd at efterforske denne Sag, maatte han ingenlunde vente i nogen Art af hidindtil bekiendte eller nye Opdagelser forbeholdte Dyr at finde vore Stammeforældres rene Billede: et Slags Forvantskab er det eneste, man ifølge min Theorie kan eller bør forudsette.

Har vor Stamme engang giennemlevet denne Grad af Tilværelse, saa har den vel, ligesaa lidet som spæde Børn, viist noget Tegn til Fornuft, men dog kiendelig udmærket sig fra

andre Dyr. Instinct har da været de vilkaarlige Handlingers eneste Drivefieder: ved sin Lemmebygning er den bleven skikket til Livets Forsvar og Vedligeholdelse: dens Opholdssted har maattet forskaffe den de nødvendige Næringsmiddler uden synderlig Møie eller Eftertanke. Rimeligviis har Havet dermed kunnet forsyne den. De Dummeste og raaeste Mennesker, vi kiende, ere, og have, saa langt Historien gaaer tilbage, altid været Fiskeædere. Skulde de ei have arvet denne Levemaade af deres endnu mere dyriske Stammefædre? Men ligesaa let kan Dyrmennesket af Søevæxter have hentet sin Næring. Deraf lever den før anførte Slægt Trichecus. Plantespiser ere derfor baade for Mennesker og alle Slags Aber de naturligste.

Men hos Barnet selv findes nogle charakteristiske Træk, som man forgieves søger hos andre Dyr. Det udtrykker sine Sindsbevægelser paa en Maade, som giver tilkiende, at Grunden dertil ei aldeles er den samme. Smiil og Taarer, om man endog hos andre Dyr mærker noget lignende, ere dette Væsen dog saa særegne, at Skolastikerne ei uden Grund ansaae dem her for et passende Kiendemærke. Abernes Nysgierrighed og Lyst til at efterligne er bekiendt. Barnet prøver ligeledes alt, føler og smager derpaa, for at kiende det desto bedre, stirrer paa hvad der skinner eller blinker, efteraber lettelig andres Miner og Geberder, men Forskiellen er alligevel ei vanskelig at bemærke, skiøndt vel at beskrive. De samme Drivter synes hos de første mere voldsomme og skadefroe, hos det andet stillere, velvilligere og angenemmere. Hvad man om Mennesket i den Alder kan sige, er lidet og utilfredstillende. Det er intet andet end hvad Naturhistorien fortæller om ethvert Dyrs besynderlige Skabning, Gemytsbeskaffenhed og Levemaade. Da nu Erfarenhed umiddelbar derom intet kan lære, saa maa Analogien opfylde denne Mangel. De eneste Træk, der kan male vor Slægt under denne Tilstand, maae laanes af Barnet og andre med os beslægtede Dyrearter eller af disses Sammenligning med hiint.

Det samme kan siges om den følgende Barndoms-Alder, hvori Mennesket var kommen til den høieste Spidse, det som Dyr kunde naae. Det havde nu gandske forladt det vaade Element: dette var efterhaanden blevet mere og mere stridigt mod dets Natur: Mennesket var ei alene bleven Landdyr, men endog det fuldkomneste blandt alle, ligesom det rimeligviis tilforn havde været blandt Søedyrene og Amphibierne.

De utallige Forvandlinger, som hvert levende Væsen har at overstaae, Mennesket saavel som alle andre, have rimeligviis frembragt den blandt de mest cultiverte Nationer fordum fast almindelig antagne Mening om en Sielevandring fra et til et andet Legeme. Skal den Grundform, der udgiør Individualiteten, udvikle sig, maa det nødvendig skee ved nye og stedse fastere Forbindelser med andre, saasnart de forrige Baand ere slappede eller brustne. Dertil ligger der i alle en uimodstaaelig Drivt, hvilken man gemeenlig har forestilt sig som et Slags Skiebne, eller en udvortes Nødvendighed, der mod vor Villie henriver os fra en Tilstand til en anden, og tillader ingen Bestandighed. Men virkelig har den dog en indvortes Grund i vor egen virksomme Kraft: det er den evige Stræben efter altid større Fuldkommenhed, eller en praktisk, d. e. til et vist Øiemed handlende og bydende Fornuft, der ubevidst følger hiin Idee, men ligesaavel som den modnere Fornuft finder Modstand i vor Sandselighed, efterdi denne gruer for Opløsning, Smerter og det dermed forbundne Tab. Denne gruer tillige for saa megen Anstrængelse, som en gandske nye Bygning vilde foraarsage: Sielen bliver derfor, ønsker i mindste heller at blive boende i den nærværende, skiøndt brøstfældige og ubeqvemme Hytte.

Arten kan hverken stige eller falde, voxe eller aftage, med mindre Individuerne erfare samme Skiebne. Har altsaa vor Art efterhaanden arbeidet sig frem fra den raaeste til den mest uddannede Form, som vi kiende; saa har Individuerne ligeledes lidt efter lidt besteget de forskiellige Trin, hvori vi hidindtil have betragtet Arten selv: deres Siele have giennemvandret mere end

et Slags Legemer, endskiøndt ogsaa deres Grundform i grovere og finere Tegninger altid har været den samme: de følgende Slægter have ei været andet end en Gientagelse af de foregaaende, men i stedse voxende Potenzer eller rettere uafbrudte og eensformige Progressioner, i forædlede Skikkelser, i større og fuldkomnere Verker. Om Sielens Fremgang paa samme Maade har været idelig og sammenhængende eller afbrudt ved lange Mellemrum af Hvile og andre Forberedelser, er vanskeligt at afgiøre.

Ægypterne meente, at hvert døende Menneskes Siel uden Ophold farer ind i et andet Legeme, som atter fødes, efterat den tilforn havde giennemvandret alle Slags krybende, fireføddede og flyvende Dyrs. Jeg holder dette Sagn for en misforstaaet ældre og rigtigere Tradition. Den menneskelige Siel var bestandig bleven ved sin egen Art; men denne havde gjennem mange Slags Omvexlinger fra Søen flyttet til det faste Land. At den vexelviis skulde have hørt til alle de Familier af organiserte Væsener, som Naturhistorien pleier at anføre, til Fuglene f. Ex., eller, som nogle blandt de gamle Anthropologer paastode, endog til Planteriget, og som Buskvæxt, efter Empedocles, have været til, er hverken nødvendigt eller rimeligt at antage: thi enhver Art har sin egen af Naturen bestemte Gang; deres Baner ere hverken paralelle eller lige paa samme Plan, men, ligesom Planeternes, krydse de hverandre: derfor ere der visse Steder, som nogle paa deres Vei ei kan undgaae at berøre, men andre aldrig komme nær.

At ombytte en Boelig, et Redskab med et andet, som enten er slettere eller ikke meget bedre end det forrige, synes heller ikke saa megen Umage værd. Med ubeskrivelig Langsomhed gaae Arterne frem til deres Forædling. Efter hvor lang Tids Forløb den afsondrede Siel begynder sit Verk paa ny, beroer uden Tvivl paa Omstændigheder, der ei overalt kan være de samme. I det foregaaende Liv have de i Henseende til deres Udvikling ei været lige lykkelige: meget ofte har Parcen afskaaret dets Traad,

førend den var udspunden: sielden er Livskraften, som hos Oldingen, gandske fortæret, inden Døden kommer: Lyset bliver gemeenlig slukt, uagtet det endnu i lang Tid kunde have brændt. Skulde det da ikke blive saa meget snarere antændt igien? skulde Livet ei en anden Morgen paa ny blive vakt, førend Skuepladsen endda gandske var forandret og alting havde faaet en ikke mere kiendelig Gestalt? Vil de mange Uregelmæssigheder, der møde ved en tidlig og silding Død, ved Børn, der rives fra Moderens Bryst, ved Ynglinger, der afmeies som frodige Væxter, førend de have kunnet bære nogen Frugt, og ved Oldingen, der overlever sig selv, vil disse Særsyner da ei blive lettere at forklare? Hvor billig vil Skiebnen da ikke synes, med hvor lige Vægtskaaler at have veiet til Enhver hvad man holder for Lykke og Ulykke? Hvor megen Trøst og Opmuntring ligger ei i disse, skal jeg sige Formodninger eller Lærdomme? Barnet maa strax forlade Jorden, som det dog synes skabt til at kiende og nyde: Ynglingen er skikket til begge Dele, men trodser Døden og foragter Livet gemeenlig mere end den Gamle, der efter Naturens egen Orden snart bør overlade Rollen til andre; men det lader som de første føle, hvor lidet de tabe og hvor feigt det, som Digteren Lucanus siger, vilde være at skaane et Gode, de saa meget snarere faae tilbage.

Uafbrudt Liv og Virksomhed er hverken passende til et endeligt Væsen eller Naturens sædvanlige Løb. Dagens Arbeider afvexle med Nattens Hvile: Jorden, træt af at fremmbringe, samler nye Kræfter om Vinteren. Der er en Tid, da den fast aldeles uvirksom enten formedelst Frost eller Hede synes død, indtil fortørrede og forraadnede Planter faae beredet den sin Næring, naar det kommende Foraar igien vækker den til Liv. Levekraften hos Mennesket, fortæret af Ælde eller udtømt af Anstrængelse, trænger ligeledes til Hvile. Imidlertid vil Organismen i den hele Natur mærkelig have forandret sig. Naar Sielen efter saa lang Fraværelse vender tilbage, vil den endog

i fædrene Boeliger neppe kiende nogen Ting igien. Alligevel vil den her finde Leilighed til at forskaffe sig beqvemmere Redskaber end de forrige og af en stedse mere forfinet Materie: dens eiendommelige Kraft vil bruge dem med høiere Kunst, dens forrige Erfaringer selv vil ved dunkle Fornemmelser medvirke. Men endnu vedbliver den uden Bevidsthed at arbeide, indtil ogsaa denne Sindets Gave ved den sidste Overgang fra Dyr til et fuldkommen menneskeligt eller aandeligt Væsen kan yttre sig i tydelige eller reflecterte Forestillinger, og indtil Erindringen om det Forbigangne ved en lykkelig Besindelse omsider er lokket frem. Thi engang vakt til en vis Grad af Liv og Klarhed udslukkes Bevidstheden ikke mere. Vi erindre derfor ikke hvad vi tilforn have været; men vi maatte, isteden for at gaae videre frem, igien rykke tilbage, dersom vi nogensinde gandske kunde glemme hvad vi ere, hvad vi som Mennesker havde været, hvis det ellers er rigtigt, at vi paa samme Trin af vor Tilværelse mere end engang have levet paa denne Jord. Naturen giør intet Skridt forgieves: at Sielen derfor uophørlig vanker om fra et Menneskes Legeme i et andet af det samme Slags eller et endnu slettere er følgelig en Vildfarelse.

Ole Johan Samsøe.

(Født 1759 i Nestved i Sjelland, død 1796).

Scener af Dyveke.

Et Sørgespil i fem Acter.

Tredie Act.

Dyvekes Værelse.

Første Scene.

Dyveke, Kong Christian den Andens Elskede.
(er beskiæftiget med at pakke nogle Breve sammen).

Jeg maa dog læse det sidste af disse kiære Breve — (læser). Nei! det er ikke saa varmt, som de første, før Elisabeth kom; — men dog er det mig saa kiært. — Han kalder mig dog sin Dyveke — det skal følge med, men ligge sidst — og ikke læses saa tit, som de andre. (Binder Brevene sammen). Nu har jeg intet mere at tage med — disse Breve — dette kiære Billede, og denne Ring (sætter den paa Fingeren). See, nu er jeg færdig. (Lægger Pakken og Portraitet ind i sit Skab). Gid nu Slotsherren vilde komme snart, medens jeg endnu har Mod!

Anden Scene.

Klaudia, en gammel Pige hos Dyveke, Sigbrits Kammerfrue.
Dyveke.

Klaudia (kommer imidlertid ind, og giør sig et og andet Ærende). Hvorledes er det med Dem?

Dyveke. Godt, kiære Klaudia!

Klaudia. Godt, siger De? Og jeg kan jo see, De har grædt! — Hvad har jeg giort Dem, at De saaledes vil skiule

Dem for mig? De er saa forunderlig. De græder, og tier — saadan har jeg aldrig seet Dem før.

Dyveke. Nu græder jeg ikke længere, gode Klaudia! jeg har ikke i lang Tid været saa roelig.

Klaudia. O! Gud naade Dem, som De er roelig! Det er den Slags Roelighed, som man har, naar man er meest ulykkelig. Den slemme Pater Johan — hvad giorde han nu saa længe hos Dem igien? — nu har han vist plaget Dem paa ny. — Den Munk — den Munk!

Dyveke. Vær ikke vreed paa ham; det er just ham, der giør mig roelig. — Han har aabnet mine Øine. — Jeg vil komme til at takke ham derfor; men endnu kan jeg ikke.

Klaudia. Giør han Dem roelig? ja ulykkelig — vil De sige! — aabenbar Dem for mig — det er ikke Nysgierrighed af mig, det veed De nok; men jeg vilde saa gierne trøste Dem, om jeg kunde — i det mindste dele Deres Sorg med Dem; men De tier saa stille. — De har vist fattet een eller anden Beslutning, som jeg frygter, De vil komme til at fortryde.

Dyveke. Gid jeg kunde fortryde den! men hvor Nødvendigheden er saa stor, der har desværre ingen Fortrydelse Sted.

Klaudia. Er De saa fast i Deres Beslutning, uden at ville sige mig den? — tvivler De om min Troeskab?

Dyveke. Nei! men jeg maatte ogsaa være fast i den, inden jeg sagde Dig den. — Jeg har en meget vigtig Bøn til Dig.

Klaudia. De har besluttet at reise hemmelig bort, det er jeg vis paa; — men De skal ikke komme bort uden mig — jeg vil følge Dem, hvor De saa tager hen.

Dyveke. Det var just det, jeg vilde bede Dig om, kiære Veninde! Vil Du følge mig?

Klaudia. Hvor De vil! — Nu er jeg fornøyet. — Tak, gode Frue! — Gud belønne Dem for denne Godhed. — Nu vil jeg heller ikke længere spørge Dem, hvorfor! — jeg vil hverken raade fra eller til — jeg har seet Dem lide saa meget, at jeg nok

kan vide, det maa være den høyeste Nød, der driver Dem til denne forfærdelige Beslutning.

Dyveke. Det kan Du troe. Foragt er et haardt Kors — og jeg giør saa megen Ulykke her.

Klaudia. Men, hvorban vil det gaae Deres Moder? — Skulde hun ikke kunne lade sig bevæge til at følges med Dem?

Dyveke. Nei, aldrig! — men jeg frygter intet for hende; — Kongen vil vist tage hende i Beskyttelse — saameget kan jeg vel dog formaae hos ham, at han ikke forlader min Moder. Min Flugt vil desuden snart sige hende, hvor nødvendigt det vil være, at forlade et Land, hvor hun ikke længere kan være den, hun var. Hun vil snart komme efter mig, det haaber jeg sikkert.

Klaudia. Nu! saa lad os da reise. — At Slotsherren bliver Deres Ledsager, det tvivler jeg ikke paa; og han vil vist sørge for Alting, det er jeg tvelig for.

Dyveke. Jeg venter ham hvert Oieblik, for at sige mig, naar jeg skal holde mig færdig. — Jeg har skikket Pater Johan til ham, for at lade ham sige, at jeg ventede at see ham. Pas paa, naar han kommer, at min Moder ikke faaer ham at see.

Klaudia. Jeg vil vente ham paa Gangen. (Gaaer.)

Dyveke (allene). Er jeg da virkelig saa fast i min Beslutning? — Det er skrækkeligt! — og dog skrækkeligere, om jeg ikke var det — blive her, Christierns Frille! foragtet, og forhaanet af hele Verden! — see min Moder udsat for Had og Forfølgelse! — Nei, aldrig! — Det skal aldrig skee — jeg maa bort. — O, min arme forblindede Moder!

Ottende Scene.

Knud Gyldenstierne, Slotsherrens Broder. Sigbrit, Dyvekes Moder.

Sigbrit. Knud Gyldenstierne til mig? Hvad skal jeg tilskrive denne uformodentlige Ære?

Knud. Den Forundring, jeg læser i Deres Ansigt, siger mig noksom, at De venter at høre en Ting af Vigtighed. — Det

er det ogsaa. — Jeg vil derfor heller ikke spænde Deres Forventning længere, ikke spilde disse kostbare Øieblikke, med at giøre Dem opmærksom paa, at intet uden sand Agtelse for Deres Fortienester, og Tillid til Deres Klogskab kunde bevæge mig til at tage min Tilflugt til Dem. De veed selv, i hvad Forhold vi staae sammen. — Venskab passer sig ikke for os.

Sigbrit. Det har jeg ofte beklaget, ædle Ridder! og gid jeg kunde agte alle mine Modstandere saa høyt, som Dem.

Knud. Men til Sagen! — Lad os for nogen Tid opsætte de Stridigheder, som maaskee Ærgierrighed, og Fordomme, og egen Fordeel paa begge Sider kunde forlede os til. Vi trænge til hverandre. — Det er os begge lige vigtigt at handle i Forening, som Venner.

Sigbrit. Jeg formoder, hvor De vil hen med dette. — De har hørt, at Deres Broder elsker min Datter . . .

Knud. Og vil ægte hende — vil De sige?

Sigbrit. Og derved vanære sin Familie! — Det er jo Sproget!

Knud. Om denne Fordom er min, eller ikke, det kommer ikke Sagen ved; og om end saa var — Kiærlighed for min Broder vilde komme mig til at glemme den. — Men jeg maa forundre mig over Dem. — At De vidste denne Kiærligheds-Forstaaelse, det maatte jeg formode; men — at De kunde være saa roelig derved! — Frygter De da ikke for Følgerne, naar Kongen fik den at vide?

Sigbrit. Det har jeg forudseet, han maatte; og belavet mig derpaa. — Kuns at han ikke fik den for hurtig at vide. Jeg veed omtrent, hvem Kongen taler med. Han skal neppe faae noget at vide, før jeg vil, og da . . .

Knud. Ligemeget, om min Broder blev opoffret derved; ikke saa?

Sigbrit. Denne Bebreidelse fortiener jeg ikke — eller troer De maaskee, at en Konges Kiærlighed er evig — og at hverken Krigens Tummel, lang Fraværelse, eller en øm Kone, som en-

gang vil blive Moder, at alt dette ikke skulde virke noget, ikke tilsidst endog udslette en tom Elskov. — Jo! jeg forudseer, at dette engang vil skee — og saa var det maaskee Tid at aabenbare Deres Broders Kiærlighed — saa vilde Kongen være glad ved, at finde en god Leilighed til at trække sig tilbage fra Dyveke — og maatte i dette Tilfælde ikke en Mand, som Deres Broder, være Kongen en velkommen Tilflugt? Men skulde jeg endog have taget noget Feil heri, saa seer De selv, at det Tilfælde var muligt, at jeg ved min Forbøn for Deres Broder kunde giøre mig Deres mægtige Familie forbunden.

Knud. Men jeg seer og, hvorledes Tillid kan forblinde den kloge Sigbrit selv. — Denne Gang vil De ikke faae Tid til at see Deres Plan udført — og hvad — om det blev mig, der giorde Dem mig forbunden? — Deres Datter har besluttet at forlade Riget med min Broder, og det maaskee endnu i Dag.

Sigbrit. Hvad siger De? De forskrækker mig. — Er De ogsaa vel underrettet?

Knud. Fuldkommen! — Et Skib ligger færdigt i Havnen til deres Afreise. — See her er Skibets og Skipperens Navn. — Jeg har min Broders Skriver, Faaborg, at takke for denne Opdagelse. — Skipperens Uforsigtighed har røbet dem. — Hvad siger De nu?

Sigbrit. Altsaa derfra denne Engstelighed hos min Datter! At hun uden mit Vidende skulde tage bort, havde jeg aldrig formodet. — Men De skal ikke fortryde, ædle Ridder! at De betroede Dem til mig — kuns, at vi gaae frem med Roelighed og Forsigtighed. — Kongen maa ikke vide det. — Flugten selv, haaber jeg, at De vil forekomme.

Knud. Hvad der kan giøres, det skal jeg; men dermed er det ikke forbi. Jeg kommer til det vigtigste. — De veed, at hele Adelen ønsker Dem bort; og hvorfor ikke tilstaae det? jeg selv med. — At min Familie under nærværende Omstændigheder endnu mere ønsker det, vil De let formode; endogsaa deri er jeg eenig med dem — men om man vil bruge uædle Midler, for at opnaae

sit Hufke, dertil har jeg ingen Deel. — Tillad, at jeg maa advare Dem. — Min Families Fordom — Adelens Had — kort: jeg vil ikke erindre Dem om disse Ubehageligheder, som De selv saa godt kiender; men desværre! jeg har Aarsag til at befrygte, at man ikke længere gaaer ærlig til Værks imod Dem. De har lumske Fiender, som med List søge at styrte Dem; maaskee selv Deres og Deres Datters Liv er i Fare.

Sigbrit. Og det er Dem, som advarer mig — retskafne Mand!

Knud. Det skylder jeg Dem som Deres ærlige Fiende. — Mod lumske Mordere træder jeg villig over paa Deres Side. — Lad os angribe dem med foreenede Kræfter. — Man tager Paaskud af min Broders Kiærlighed for Deres Datter til at anfalde Dem. At Frue Møenstrup hader Dem, behøver jeg ikke at erindre Dem om; det er hende, som vil redde min Families Ære, som hun kalder det.

Sigbrit. Hende? Nu, saa har jeg nok! — Hendes Had til mig er uudslukkeligt. Hvad Forsigtighed og nogen Klogskab kan udrette, det kan jeg; — men mod lumske Anfald, og de Vaaben, hun kan bruge, er jeg ubevæbnet. — Imidlertid takker jeg Dem for Deres ædle Opførsel. Deres Sag skal være mig vigtig, som min egen. — Først forekomme Flugten, og siden vinde Tid; — det er alt, hvad jeg veed at giøre. — Min Datter kaster sig i Deres Broders Arme af Fortvivlelse, det er jeg overbeviist om; man har skrækket hende dertil. Hende haaber jeg snart at bringe til sig selv igien. Kunde De bevæge Deres Broder til at afstaae fra sin ulykkelige Kiærlighed, saa betog vi i det mindste mine Fiender Anledningen denne Gang.

Knud. Og skulde vi være heldige nok heri, saa haaber jeg af Deres Ædelmodighed, at De bruger Deres hele Indflydelse hos Kongen, for at formilde ham, ifald han forinden skulde faae min Broders Kiærlighed at vide.

Sigbrit. Det vilde glæde mig, at vise Dem Prøver paa min Erkiendtlighed.

Knud. De kommer ikke til at skylde mig nogen. Jeg fordrer jo selv Giengield. — Det kan desuden ikke være mig ligegyldigt, om der begaaes en Misgierning, som saa let kunde tilregnes min Familie.

Sigbrit. Jeg maa da slet ikke smigre mig med, at De giør det mindste for min Skyld? Men lad os ikke spilde Tiden med Ord. Vi to kan ikke længere miskiende hverandre. De tager min fulde Agtelse med Dem, ædle Mand! — Gid jeg torde tilbyde Dem mit Venskab!

Knud. Som jeg vilde ønske, jeg kunde tage imod. — Deres Agtelse skal jeg blive ved at fortiene.

Sigbrit. Jeg haaber nærmere at høre fra Dem.

Knud. Det skal De.

(Han gaaer).

Fierde Act.

Slotsherrens Værelse.

Tredie Scene.

Faaborg. Slotsherrens Skriver. Pater Johan, en Munk.

Munken (kommer listende). Hvor satte han Kirsebærrene?

Faaborg. Snuser Du ogsaa efter Kirsebær? Den fordømte Munk er altid ved Haanden. — Gaae Din Vei, siger jeg. — Jeg har andet at bestille.

Munken. Tie Du kun stille! jeg veed nok, hvad jeg giør. — Lad mig faae dem et Øieblik.

Faaborg. Vil Du lade dem staae, siger jeg — og pak Dig bort! Frue Sigbrit skal have dem.

Munken. Det veed jeg; det har Karlen sagt mig.

Faaborg. Og Du vil ikke engang unde hende dem?

Munken. Unde hende dem? Ha ha! jo vist vil jeg unde hende dem — det er vigtige Kirsebær.

Faaborg. Hvad vil Du da med dem?

Munken. Giøre Din Dumhed god igien.

Faaborg. Hvordan? Hvad vil Du sige med det!

Munken. Hvem gav Dig Lov til at røbe Slotsherrens Flugt med Dyveke for hans Familie?

Faaborg. Det hørte ikke til Din Plan, ikke sandt? Men det hørte til min. — Kongen skal ogsaa faae det at vide. — Vil ikke Andre sige ham det, saa vil jeg.

Munken. Jeg mærker, Du vil ikke nøies med at faae Din Herre bort; — Du vil ogsaa have Livet af ham.

Faaborg. Torben Oxe i en Galje er ikke nær saa farlig, som Torben Oxe i Kong Carls Naade, og gift med en aftakket Frille! Jeg har overalt et fordømt Regnskab, som jeg nok gad prøvet paa at slippe for.

Munken. O ho! Du og Din Herre slaaes om, hvo af Jer der skal komme sidst til Galjen! Men er Du ogsaa vis paa, at Kongen vil tage Livet af ham, fordi han paa en god Maade skiller ham af med en Frille, som han vel allerede er kied af?

Faaborg. Det lader Du mig sørge for; jeg kiender min Mand.

Munken. Du kunde dog let bedrage Dig. — Han har en mægtig Familie, Sigbrit selv gad nok havt slig en Svigersøn. — Nei! da har jeg en Plan, som er meget sikkrere; ved den kan vi blive begge hiulpne — det er overalt kun Maaden, der er forskiellig; — men min er vis, og tager med sig, hvad der skal tages med — ja! — jeg vilde gierne spart den stakkels Dyveke — men det er Guds og Kongens Sag, jeg fører. — Det gaaer for alt.

Faaborg. Til Sagen, Du Hykler! Hvad har Du i Sinde?

Munken. Seer Du — disse Kirsebær, de har meget at betyde — det var Aftalen, at Slotsherren skulde lægge et Brev til Dyveke imellem disse Kirsebær, naar alting var færdigt til Afreisen.

Faaborg. Hvor veed Du alt det!

Munken. Skulde jeg ikke vide alting? jeg er jo den, som meest driver paa Flugt, blot for at adlyde min kiære Erkebisp. — Dyveke har sagt det til Klaudia, og jeg har Klaudias Fortroelighed.

Faaborg. Nu godt! Videre?

Munken. Ih nu! Dyveke faaer Kirsebærrene. — Hun er en Elsker af Kirsebær.

Faaborg. Nu! hvad saa? jeg seer ingen Meening i alt dette.

Munken. Laan mig dem et Øieblik; der kunde komme Nogen. Det skal snart være bestilt.

Faaborg. Hvad vil du da med dem?

Munken. Ja! hvis Du røber mig! — Tag Dig i Agt. — Du bliver selv ulykkelig, det vil jeg spaae Dig.

Faaborg. Jeg gad nok vidst, hvad jeg skulde røbe?

Munken (tager en lille Flaske frem og ryster for ham). Seer Du! — Det er ikke al Slags Frugt, man kan taale. — Sigbrit og Dyveke kunde faae ondt af disse Kirsebær.

Faaborg. Du Diævel!

Munken. Ih! see, hvor hellig? — Men at faae Kongen til at slaae en brav Mand ihiel — det er der intet i.

Faaborg. Men, hvad hielper alt dette mig?

Munken. Bie kuns lidt! Er ikke Slotsherren Adelsmand?

Faaborg. Jo!

Munken. Er ikke hans Familie bekiendt for at hade Sigbrit?

Faaborg. Jo!

Munken. Seer Du endnu ikke, hvor jeg vil hen? — Isteden for at fortælle Kongen, at Slotsherren har elsket, eller endog forført Dyveke, hvad Du nu saa kunde falde paa at sige — saa fortæller Du Kongen i et lille Brev, at Din Herre kun har ladt saa, for at faae Adgang i Sigbrits Huus, at han har giort Eet med sin Familie og Adelen — og at det er ham, som har skikket disse Kirsebær — som de nok skal faae ondt af begge to — haaber jeg.

Faaborg. Ja, ifald de spiser af dem! En klog Mand! det maa jeg sige — og naar de nu ikke giorde det, saa stod jeg der med mit Brev.

Munken. Og hvorfor skulde de ikke spise af dem? om det saa kun var et Par Stykker — det er i det mindste meget rimeligt. — Lidt maa man altid stole paa Tilfældet; og gaaer det ikke an, saa er man betænkt paa noget andet. Jeg har min Gang der i Huset. — Men overalt . . .

Faaborg (afbryder ham). Men, naar nu kuns den ene spiser, og saa den anden mærker det?

Munken. Ih! hvad! den, der er borte, den er borte; der findes vel Raad for den anden. — Men overalt, vilde jeg sagt, kan det være Dig ligemeget, enten de spise af dem eller ikke. — At Bærrene har været forgiftede, er let at bevise; og saa er jo Din Herre endda lige skyldig. — Og skulde Du komme i Ulykke for Dit Regnskab — see, saa har Du Kongen paa Din Side for denne Opdagelse, og kan ovenikiøbet giøre det rimeligt, at Din Herre har falskeligen beskyldt Dig af Had, fordi Du røbede ham.

Faaborg. Du har Ret.

Munken. Skriv Du kun Brevet til Kongen; jeg skal nok faae det bragt, naar det er den beqvemmeste Tid. — Sæt Dig nu, og skriv. — Tiden er kostbar. — Slotsherren veed endnu ikke, at hans Flugt er røbet — og vi samles ikke saa let igien.

Faaborg. Hvordan skal jeg skrive det?

Munken. Er Du bange? Nu sæt Dig. — Der er Pen og Papiir. — Lad mig nu faae Kurven.

Faaborg (skriver). Nu leer den Onde af os. — Fy! Hvad loe Du af?

Munken. Sludder! jeg loe ikke.

(Tager Flasken, og besprænger Kirsebærrene).

Faaborg (ængstlig). Hvad giør Du, Satan?

Munken. Hold Mund! skriv!

Faaborg. Min Haand ryster.

Munken. Skriv det om, skriv det om! man kan see paa Skriften, at Du lyver. — Nu! skriver Du?

Faaborg. Hvad giør Du?

Munken. Skynd Dig! — Frisk til! —

(Laver Kirsebærrene til, medens den anden skriver; de see stundum til hverandre).

Faaborg. Der er det.

Munken (læser). Det gaaer an. — Der har Du Kirsebærrene. (Leer) Vil Du smage?

Faaborg. Du Diævel!...

Munken. Du Diævel? Hvad stirrer Du paa mig for? har Du Dit Regnskab? det var nok saa godt, Du tænkte paa det.

Faaborg. Mit Regnskab!

Munken. Ja, Dit Regnskab! Er Du vild i Hovedet? — Har Du ført rigtig ind?

Faaborg. Ja!

Munken. Din Tosse! — og siden taget Pengene! Du stiæler efter Indfald. — Der maa være Plan i hvad man giør. Hvor er dit Regnskab?

Faaborg. Mit Regnskab! Der er Hovedbogen.

Munken. Hvor stor er Summen?

Faaborg. Jeg troer — 10000.

Munken (blader i Bogen). Lad mig see! — jo, det gaaer an; den sidste Sum forandret, saa passer det.

(River nogle Blade ud).

Faaborg. Hvad giør Du?

Munken. Dit Regnskab — i det mindste Opsættelse i det — nu maa jeg afsted — giv ham nu Bærrene — hører Du — hold gode Miner, og reen Mund — jeg skal nok staae Dig bi. — Hvad skader Dig? — (ryster ham). Mod! siger jeg — eller Du er Dødsens! (Gaaer).

Fierde Scene.

Faaborg (allene).

Eller Du er Dødsens! — det var Satan selv, der rystede mig. — Hvad var det, han sagde? — han tog mit Brev. —

Tys — der er nogen. — Nej! der var ingen. Tys! stille! — Ih saa! hvem er det da? — Der staae de fordømte Kirsebær — den Helvedes Aand! — vil du smage? sagde han; hi, hi, hi, den Diævel — de koste Død og Helvede. — Hvem er der? Hvem er der?

Femte Scene.

Slotsherren. Faaborg.

Faaborg (i samme Stilling). Der staae de!

Slotsherren (seer stivt paa ham). Hvad for noget?

Faaborg. De Kirsebær.

Slotsherren (sætter Kurven tilside). Nu, det var vel! (seer paa Faaborg). Hvad fattes Jer? Har I Jeres Regnskab færdigt?

Faaborg. Mit Regnskab?

Slotsherren. Ja, Regnskab! jeg ventede, det var færdigt.

Faaborg. Der ligger det. (Vil gaae).

Slotsherren. Nei! bie kuns — jeg vil nok see det strax — kom herhid. — Hvor er Jeres Hovedbog.

Faaborg. Der er den.

Slotsherren. Summen er jo forandret — kan jeg see. (Blader i den). Hvad er det? Her er jo Blade revne ud — det var altsaa derfor, I skielvede?

Faaborg (falder paa Knæe for ham). O Naade, Herre! Naade! Jeg skal aabenbare Dem alting.

Slotsherren. For atter at bedrage mig, Du Nedrige! — Jeg kiender Dig — Du utroe Tiener! — Du har tillistet Dig Kongens Yndest, for at styrte mig! jeg har længe seet Din Ondskab — men Du staaer under min Dom, veed Du det? —

(Kalder paa sine Folk).

Faaborg (i det han reiser sig). De vil ikke høre mig?

Slotsherren. Tie, Du Nedrige!

Faaborg (med Frækhed). Du Daare! — Jeg leer ad Dine Trusler. — Du skal fortryde, at Du drev mig til det Yderste. —

Fordømte Feighed, at jeg nedlod mig til at bede Dig! — Tak fordi Du vækkede mig op igien. — Det er Dig, som skal komme til at krybe for mig — jeg trodser Dig.

Slotsherren (til sine Folk). Fører det Skarn bort — han skal lægges i Lænker.

Faaborg. Jeg leer ad Din Afmagt. (Føres bort).

Ottende Scene.

Slotsherren. Knud Gyldenstierne (kommer).

Knud. Du har ladet mig kalde til Dig, min Broder! Hvad vil Du?

Slotsherren. Jeg har vigtige, meget vigtige Ting at sige Dig, baade som Broder, og som Ven.

Knud. Du skal finde begge Dele i mig.

Slotsherren. Det veed jeg. — Dog bliver det især Vennen, jeg vil prøve. — Det er meget, det jeg vil fordre af Dig. Kan Du for min Skyld overvinde medfødte Fordomme? Kan Du glemme — ikke, at Du selv er Adelsmand, det fordrer jeg ikke, men at jeg, Din Broder, er det?

Knud. Jeg skal aldrig glemme, at Du, og jeg, og hver retskaffen Adelsmand var Menneske, før han blev Adelsmand. Men, min Broder! den, som ikke vil fornedre sig selv, maa ikke glemme sin Tids herskende Fordomme.

Slotsherren. Fornedre sig! Kan min Ven og min Broder ikke være stærk nok til at see mig glemme disse Fordomme, saa har jeg udtalt.

Knud. Hør mig min Broder!

Slotsherren. Det behøver jeg ikke. — Jeg veed alt, hvad Du vil sige; og jeg læser i Dine Øine, at Du veed min Beslutning.

Knud. Ja! jeg veed den — vidste den alt længe.

Slotsherren. Og taug? skiulte Dig for mig? Er det den aabenhiertige, redelige Knud Gyldenstierne? Siig mig — hvad vil Du giøre?

Knud. Forekomme Din Vanære.

Slotsherren. Og bedrage mig? — Ja gaae! sammenrot Dig med Dine Adelsmænd! — Jeg har ingen Broder mere. — Stød mig ud af Din Familles Skiød. — See! jeg overdrager Dig mine Rettigheder; vær Du Hovedet for denne høye Slægt — hovmod Dig af Dine Ahner og Skiolde, jeg foragter dem. — Hvad er Du mod mig? Du, en Slave af usle Fordomme! Nu staaer jeg eene i Verden, fri som det første Menneske, Gud skabte — ingen over mig, uden Gud — ingen Baand, som holder mig tilbage. — Eene lever jeg for Dig, ulykkelige, forførte og forladte Pige! — Din skal jeg være til det sidste Aandedræt. — Lad dem sammensværge sig imod Dig og mig — Konge og Adelsmand, Ven og Broder; jeg kiender ingen Pligter, uden dem, jeg skylder Dig, dyrebare tilbedte Veninde. Mit Mod og min Arm skal beskytte Dig — og kan jeg ikke, saa skal jeg synke i Graven med Dig, der er vor sikkre Tilflugt; længselsfuld saae Du tit hen efter den, arme Dyveke! Er der intet andet tilbage for Dig — saa skal Du komme der, jeg skal selv følge Dig derhen. — See der, stolte Adelsmand! der har Du min Beslutning; gaae nu, og giør hvad Du vil.

Knud. Din Heftighed skal ikke bringe mig ud af min Fatning. — Nu vil jeg tale — min opbragte Broder kan ikke fornærme mig; men han twinger mig til at tale Sandhed. Først maa jeg sige Dig — jeg var kommet til Dig, om Du end ikke havde ladet mig kalde — jeg vilde sagt Dig, hvad jeg nu agter at sige Dig. Hør mig! det er ikke mig, som misbilliger Din Elskov. — Hvad Lidenskab siger Dig, det kan min Fornuft sige mig. Vi skamme os jo ikke ved at ægte det Fruentimmer, som Døden berøvede en kiær Ægtefælle; skulde da den fromme Dyveke, hvis hele Forbrydelse er den, at hun elskede en Konge, som eengang nødvendig maatte forlade hende; skulde hun være mindre værd, fordi en bitter Nødvendighed, værre end Døden, giorde hende til Enke? — Nei, min Broder! — i mine Øine er Dyveke en Undtagelse, om hun endog er den eeneste.

Slotsherren. Min Broder! nu kiender jeg Dig igien. — Du dømmer mildt som en Ven.

Knud. Men dømmer hele Verden, som Du og jeg? — Kunde Du endog sætte Dig ud over Din Families Fordomme, har da ikke hele Verden de samme? — ogsaa dem skal Du kiempe imod. Kan Du det? Kan Du see Dig foragtet, hvor Du kommer? udleet af Dine Ligemænd, tilbagesat af Dine Overmænd — kort: udstødt af hvert ridderligt Samqvem? — Kan Du udholde dette? — Kan Din Dyveke udholde dette? — og naar hun saa ikke kan, naar hun læser Bebreidelse og Kummer i Dit Ansigt!

Slotsherren. Det skal hun ikke.

Knud. Saa reys da, ægt Din Dyveke; — men byt Ridder-Sværdet om for Plovjernet; skiul Dig selv i en Bondekofte, og lad Solen afsvide Din Dyvekes Skiønhed. — Kan Du ikke det, saa vent aldrig at blive lykkelig.

Slotsherren. Det kan jeg! — Gid jeg kuns maatte. — At Dyveke vil blive min for bestandig — det tør jeg kuns haabe. Nu laaner hun mit Navn; om hun siden vil vælge mig, eller Klosteret, det overlader jeg hende selv.

Knud. Og for dette sværmende uvisse Haab vil Du udsætte Dig og hende for denne Fare?

Slotsherren. Det Haab udgiør min Lykke. — Hun kan, og vil ikke blive. — Jeg maa følge hende.

Knud. Er det din urokkelige Beslutning?

Slotsherren. Ja!

Knud. Nu, saa lad os ikke spilde Ord eller Tid længere. Saa har jeg andet at sige Dig. — Jeg vil tilstaae, at jeg har bragt det saa vidt, at jeg kunde forhindre Din Flugt; — men vær roelig, min Broder! jeg vilde ikke bedrage Dig. — Dine Hensigter ere røbede; for Din egen Sikkerheds Skyld maatte jeg eene paatage mig at være den, der vilde tilintetgiøre dem, at ikke den øvrige Familie skulde blande sig deri, og af uforsigtig Iver styrte Dig i en uundgaaelig Ulykke.

Slotsherren. Veed Sigbrit det ogsaa?

Knud. Ja! — men ogsaa hun har overladt hele Sagen til mig; endog fra den Side er Du sikker. Vil Du ikke forandre Din Beslutning, — nu vel! saa er alting endnu, som Du selv forlod det, kuns meget sikkrere. Du kan reise, naar Du vil.

Slotsherren. Miin Ven! hvi miskiendte jeg Dig?

Knud. Selv Overlast skal Du ikke frygte for — mine Folk ere færdige paa det første Vink, og de ere mig troe. — Du studser! — ja, min Broder! det kunde maaskee behøves — den hele Sag er ikke saa skiult, som Du formodede; — men hold Dig roelig, indtil jeg siger Dig til; jeg staaer Dig inde for alt. — Man vil vogte paa hvert et Skridt af Dig; mig mistænker man ikke. — Forlad Dig trygt paa mig. — Selv Dyveke, vilde jeg ønske, Du vilde overlade til min Omhue.

Slotsherren. Hun skal være sikker i mine Arme.

Knud. Din Ret til at beskytte hende, vil jeg heller ikke betage Dig, om det endog var forsigtigere. — Men til Sagen. — Var ikke Aftalen at gaae til Holland?

Slotsherren. Jo!

Knud. Og ifald Vinden ikke blev gunstig inden Midnat, saa til Lybek med Nordbyes Galley?

Slotsherren. Jo! jeg seer, Du er godt underrettet.

Knud. Faaborg har sagt mig alt.

Slotsherren. O! nu forstaaer jeg ham.

Knud. Men videre! — Du fører altsaa Dyveke selv ombord — saa hemmeligt som mueligt — hvis ikke, saa lad skee aabenbare, hvad der ikke kan længere skiules — før hende bort med Magt, om Du vil. — Men slip hende ikke af Dine Arme, mere har Du ikke at giøre. Jeg skal værne om Eder begge, og jeg lover Dig, at ikke et Haar skal blive rørt paa Eders Hoveder, saalænge jeg er til. Det kan jeg love, mere ikke.

Slotsherren. Og det vil Du giøre for mig? Det var usselt, om jeg troede, at jeg med Ord skulde kunne takke Dig. — Du er ophøyet over al Tak; — men, hvad vil Du vove?

Knud. Vover jeg mere, end Du? Du vil ikke forlade Dyveke? — vel! jeg forlader heller ikke Dig — og nu nok herom. — Sæt nu, at alt gaaer godt, har Du intet videre at sige mig.

Slotsherren. Mit Regnskab, som Slotsherre; det var just derfor, jeg bad Dig komme til mig.

Knud. Du vilde altsaa selv have betroet Dig til mig.

Slotsherren. Ja!

Knud. Det vilde Du? Tak, min Broder! — men hvad er saa min Fortieneste?

Slotsherren. Jeg ventede meget af Dig, kun ikke saa meget.

Knud. Nu, hvor er Dit Regnskab? Lad os ikke spilde Tiden!

Slotsherren. Det er i megen Uorden.

Knud. Det skal blive bragt i Orden.

Slotsherren. Faaborg har bedraget mig for 10,000 Rdlr.

Knud. De skal blive betalte, og han afstraffet — hvad mere?

Slotsherren. Det vigtigste! — Vaag over min Dyvekes Moder. — Hun vil uden Tvivl snart komme efter sin Datter.

Knud. Jeg skal ledsage hende; hun skal være saa sikker ved min Beskyttelse, som Dyveke ved Din.

Slotsherren. Saa er jeg roelig.

Knud. Og saa har jeg opnaaet det første af mit Ønske — roelig maa Du være, saa vil alt gaae godt.

Slotsherren. Det lover jeg.

Knud. Altsaa Midnats-Klokken, eller første gunstige Vind — det er Signalet?

Slotsherren. Ja!

Knud. Alting skal være færdigt. — Kuns roelig! Mod og Tillid til mig. — Lover Du mig ogsaa det?

Slotsherren. Ja, min Broder!

Knud. O! saa har jeg vundet en Ven og en Broder igien.

(Vil gaae.)

Slotsherren. Kan Du tilgive mig, at jeg miskiendte Dig?

Knud. Din Tillid skal forsone Din Brøde.

Slotsherren. Og Du vil gaae, uden at give mig Dit sidste Farvel? hvo veed, om vi ikke sidste Gang tale saaledes sammen.

Knud. Jeg behøver mit Mod samlet. — Afskeed giør Hiertet blødt. — Dog — giv mig Din Haand!

Slotsherren. Tak! inderlig Tak for Dit troe Venskab!

Knud. Farvel, min Broder! — Saaledes anstaaer det sig for Gud og Mennesker, at Brødre sige hverandre det sidste Farvel — som Venner. Nu lad os ogsaa skilles ad, som Mænd; ingen qvindagtig Taare svække vore Kræfter og vort Mod. — Til Kamp, min Broder! for Kiærlighed og for Venskab. — Vi samles til Lykke eller Død. — Dyveke er vort Løsen. — Ikke sandt?

Slotsherren. Dyveke, og Knud.

Knud. Farvel, min Broder!

Jens Immanuel Baggesen.

Født 1764 i Korsør i Sielland, død 1826. De Nedenstaaende prosaiske Stykker ere tagne af: Labyrinthen, og det første poetiske af: Kallundborgs Krønike eller Censurens Oprindelse, en Fortælling.

Den Lüneburgske Hede.

Da vi havde et Stykke Vei af ti Miles Længde giennem lutter Lyng for os til Celle, sadde vi allerede Klokken fire om Morgenen alle paa Vognen, og rullede ud af Staden Lüneburg, omtrent en Fierdingvei — da Vognen pludselig gik itu. Ingen af os led mindste Skade ved denne Leilighed; Damerne slap med en Smule Skræk. Medens vi vare beskiæftigede med at sætte Hiulene i

Stand igien, kom en fremmed Herre i en prægtig engelsk Vogn forbi, og befoel sin Kudsk og Tiener at hielpe os. Imidlertid gik jeg i Forveien. Den ganske nye Natur her — saa udskreegen den for Resten er — fristede mig til nøiere Bekiendtskab. Overalt fra min Barndom af var det eet af mine Livsønsker, engang at giennemvandre en Ørk. En saadan Egn uden Høie, altsaa og uden Dale, uden vilde eller tamme Løv-Værter, uden Søer, uden Bække, uden Tegn til Beboelse — kan lignes med en Foliant, som bestaaer af lutter rene Blade. Hvo, der ikke har lært at skrive, er i Forlegenhed med en slig — den maa nødvendigen kede enhver blot Læser. Den derimod, som selv er i Stand til at frembringe noget Sort paa Hvidt, fornøier sig ofte meer over en saadan Bog, end over mangen nok saa veltrykt Qvart eller Octav — og mangen Skrivpapirs-Subscribent, som selv har lært at skrive, saae vist heller ved sit Exemplars Giennembladning, at alt det Trykte var reent borte. Jeg for min Part i det mindste har een og samme Smag i Naturen og Konsten, i Henseende til Egne og i Henseende til Malerier, musikalske Compositioner og Digter-Værker: enten noget usædvanlig Ypperligt eller — slet Intet.

Jo længere jeg kom frem i min Ørk, jo behageligere og jo mere underholdende blev den mig. Rigtig nok opdagede mit udvortes Øie Intet uden Lyng og hist og her enkelte vantrevne Naaletræer — Alt omkring mig laae udstrakt i en uafseelig sortegraa nøgen Flade. Men des flere skiønne Særsyn svævede forbi mit indre Øie i tusinde uforstyrrede Phantasier. Snart kom mig en langskiægget Eremit, en ærværdig gammel Dervisch med Vand i sin hule Haand, snart en forvildet Prinds af China, snart en flygtende Prindsesse af Teflis, snart en Pillegrim, der ved hvert tredie Skridt fremad giorde eet tilbage, snart en vandrende Ridder, snart tre pialtede Propheter, snart fyrretyve rædsomme Røvere, snart en heel Caravane med alle sine Dromedarier, snart alle Israels Børn, sexhundrede Tusinde i Tallet, forbi — jeg havde neppe Tid til at hilse paa dem

allesammen med et Nik, som sagde, at jeg kiendte dem — da pludselig den hele Scene gik op i en almindelig Støv- eller Sand-Røg! En Larm under mig og over mig og om mig forstyrrede saa aldeles min Opmærksomhed, ved paa eengang at trække den opad, nedad og til Siderne, at jeg med lukte Øine ligesaa godt vilde have seet Alt, hvad jeg sage — hist strede to frygtelige Krigshære i det ene Hiørne, her Caravanen mod Røverne i det andet, Trolde og Kiæmper i det tredie — og den aldrig nok berømte Ridder af Mancha med al Verdens Faar, Geder og Veirmøller i det fierde. Min Ørk var i dette Øieblik saa befolket, at jeg halv begyndte at frygte for Mangel paa Plads, da Raslingen af en Vogn tæt bag mig døvede al den øvrige Larm — jeg sprang til Siden — Røgen, og Alt hvad deri myldrede, var borte; og jeg saae Intet — uden den nysomtalte Herre, som lod holde stille, i det han giorde mig en Compliment, og bad mig tage Sæde hos sig.

Jeg giengiældte hans Tilbud med en meget forbindtlig Taksigelse — men tilgiv mig, min Herre! (lagde jeg til) det forundrer mig, at en Mand af Deres fyrige Udseende (han lod til at nærme sig de Halvtredsindstyve) kan lade sig age giennem en Egn som denne? Besad jeg end alle Verdens engelske Eqvipager — den har for mange Fortryllelser for mig til, at jeg ikke skulde foretrække at giennemvandre den til Fods, med mindre Podagra netop bandt mig til min Chaise.

„Besynderligt!" sagde han med et Smiil, og betragtede mig nøiere — „De er den første Beundrer af denne Hede, jeg har fundet paa mine Reiser. Jeg selv er vel kommen over tyve Gange denne Vei; men uden at opdage mindste Fortryllelse paa samme." —

„Forlad mig! men De har maaskee ikke giort dens Bekiendtskab — ikke engang det første Skridt dertil, ved at stige ud af deres Vogn?"

„Var det ikke saa hedt," sagde han, „De overtalte mig til at forsøge det" —

„C'est le premier pas qui coûte" — sagde jeg —

„Var jeg ikke saa træt" — endte han med et Buk — og lod atter kiøre til. Vognen rullede bort — den blev mindre og mindre, og kom mig tilsidst ganske af Syne. Jeg overlod mig til mine Reflexioner over denne Mand. Det var en ørkesløs og ødsel Reisende, tænkte jeg, een af disse Herrer, som reise for at reise. Dog — hans Physiognomie havde behaget mig — hans artige Tilbud fortiente overalt en mildere Formodning om hans Karakteer — jeg ærgrede mig over at have afslaaet det: du har forsømt et Menneskes Bekiendtskab, tænkte jeg — og hvo veed, hvor interessant et Menneskes? Hvordan det nu ogsaa var — hvad er interessant i hele Skabningen, som det ypperste af alle levende Dyr? Selv denne fortryllende Hede — blev jeg ved, og saae mig om — men hvor studsede jeg! Intet uden Lyng, og Lyng og atter Lyng! Alt det Høitidelige var forsvundet — omsonst stræbte jeg at kalde hine levende Phænomener tilbage — Alt var tomt, eensformigt, tørt, koldt, dødt, ligegyldigt, utaaleligt. Du seer ham aldrig mere — sukkede jeg — og han syntes dog gierne at ville tale med dig! Hvad maa han desuden tænke om din Egensindighed? Hvo veed, hvor mangen mødig, nødsaget Fodgiænger, der vilde være glad ved at age en Station imellem, for snarere at naae Huus — for snarere at overrumple en længselsfuld ventende Kone — du kan have skadet ved denne Uforsigtighed? Om han nu med Bevidsthed eller uden Bevidsthed foresætter sig, aldrig herefter at tilbyde nogen Fodgiænger sit magelige Sæde? Jeg kom i ondt Lune, græmmede mig over ikke at kunne forsikre det i menneskeligt Selskab — den ene Vogn kunde jeg ikke naae, den anden kunde ikke naae mig — jeg tradskede afsted i Lyngen, og besluttede — saa afskyelig forekom mig hele Egnen — at benytte mig af Veiens eneste Fordeel: i Blinde at kunne vandre den, uden Frygt for at stødes eller gaae feil — at lukke Øinene, for ikke at see den.

Jeg veed ikke, hvor langt jeg var gaaet paa denne Maade, der lidt efter lidt begyndte at more mig, og kalde Phantasierne tilbage — da jeg pludselig standsedes i min blinde Fart af et Par Hænder, som greb mig i Skuldrene. Jeg er fuldkommen overbeviist om, at mine Øine aabnede sig af sig selv, eller rettere mechanisk, uden al oversandselig Ordre — ligerviis som jeg er vis paa, at det umiddelbare Buk, hvormed jeg gienkiendte Manden, der var bortkiørt, skete uden al tydelig Bevidsthed — „Det er altsaa med lukte Øine," sagde han, i det Ekkoet af hans Latter tabte sig i næste Birkeskov, „man opdager denne Egns Fortryllelser?"

„Tilforladelig, min Herre!" svarte jeg, i det jeg med eet vaagnede, „jeg seer intet andet Middel dertil; men er det det eneste, troer jeg det ogsaa fuldkommen sikkert" —

„Jeg vilde ikke have noget derimod," sagde han, „dersom jeg ikke selv saa ofte havde forsøgt det, uden at spore denne Virkning" —

„Men De har formodentlig kun forsøgt det i deres Vogn, min Herre! Troe mig, at denne Forskiel er overmaade betydelig. Man drømmer ganske anderledes til Fods end til Vogns! De maa allerede ofte have lagt Mærke til, at en Drøm i Deres Vogn er langt anderledes beskaffen, end en Drøm i Deres Kirkestoel, og en Drøm i Deres Kirkestoel igien langt anderledes end en Drøm i Deres Seng" —

„De er en besynderlig Philosoph!" sagde han med en Mine, som hævede Rangen i dette Udtryk til en Compliments høieste Værdighed — Jeg lod, som jeg ikke hørte det —

— „Og en Drøm til Fods i Lüneburger Hede overgaaer nu alle Drømme" — blev jeg ved, og bukkede mig temmelig dybt — „især naar man vækkes deraf paa en saa behagelig Maade."

Jeg veed ikke af hvad Aarsag: om for den smagfulde Eqvipages Skyld, eller fordi han havde en vis Freeports Mine, eller fordi, ved hans første Stilleholden, Mylord What then?

randt mig i Sinde — men hidindtil havde jeg holdt min Ubekiendte, uagtet han talte Tydsk, for en Engellænder.

„Mit Navn er Caillard," sagde han, da jeg paa hans Forlangende havde sagt ham mit Navn og mit Fødeland — „min Familie maatte flygte med de øvrige Hugenotter fra Frankrig — jeg var ene midt i en fremmed Verden i en Alder, hvori man bruger Leden — men jeg har været ligesaa lykkelig, som flittig, har erhvervet mig en anseelig Formue, som sætter mig i Stand til hvert Aar at giennemreise et Stykke af Europa med al mulig Beqvemmelighed — og har i den øvrige Tid af mit Liv, nemlig alle Vintre, en Beskiæftigelse, som ved Vanen er bleven mig Fornødenhed."

„Paa denne Maade," gientog jeg, „har Tilfældet efter al Anseelse bragt de to forskielligste Reisende sammen, der nogensinde have spadseert med hinanden giennem denne Hede." Jeg fortalte ham endnu kortere min Historie, end han havde fortalt mig sin — han udførte derpaa nøiere, hvad han alt havde sagt mig — jeg ligeledes; og neppe havde vi paa denne Maade spadseret en halv Miil, før vort giensidige Bekiendtskab var fuldstændigere end det ved mange Aars daglige Omgang i en Stad sandsynligviis havde villet blive det.

„Jeg holdt Dem strax for en Stoiker" — sagde han — „hvorfor holdt De mig?" — „For en Epikuræer," svarede jeg. — „De er meget oprigtig." — „Paa en Skueplads, som denne, behøves ingen Maske," blev jeg ved.

— „To be or not to be, that is the question!" *)

Han anbragte denne første Linie af Hamlets Monolog over Selvmord med en saa betydende Mine, med en saa betydende Tone ved denne, som det syntes mig, meget lidt passende Leilighed — at jeg strax sagde til mig selv: Enten er denne Mand en Nar eller en Viis! i det han bad mig ind i sin Vogn, som

*) At være til, eller ikke at være til, see det er Knuden!

langsom rullede ved Siden af os, og som han i dette Dieblik bød holde stille. Jeg modtog Tilbudet — vi satte os — og Kudsken kiørte til.

Aristip selv havde ikke kunnet ønske at sidde mageligere. Jeg længtes efter Opløsningen af den doppelte Opgave: To be? or not to be? — og Nar? eller ikke Nar?

„Jeg gad afhandlet denne Materie med alle tænkende Mennesker" — begyndte han. „De maa tilgive mig, at jeg syntes at fremtrække den ved Haarene; men Tiden er for kort i denne Verden til lange Præliminarier" —

Han er ingen Nar! sagde jeg ved mig selv — „Jeg frygter," udbrød jeg høit, „at min individuelle Mening om denne Shakespearske Linie er alt for individuel til at" —

„Jo individuellere, jo kiærkomnere!" — sagde han hurtig.

Han er aldeles ingen Nar, tænkte jeg. „Min særdeles individuelle, som jeg troer, og derfor noget undseelige Mening er den, at Shakespear i denne Linie ikke har sagt sin, men Hamlets Mening — at den er umiddelbar poetisk — men i det høieste kun middelbar philosophisk — rigtig!"

Vi vare paa denne Maade komne til en lille Flekke, hvor vi stege af Vognen, for at tage Frokost. Man kan i Epsdorf have ypperlig kold Steg, Parmesan- og Schweitzerost, Franskbrød og Madera — vel at mærke! naar man fører det selv med sig. Vi leirede os paa en Plads foran Kroen under aaben Himmel, for at tilfredsstille den synderlige Appetit, Veien havde givet os. Tieneren dækkede i en Hast en omvendt Tønde for en der liggende Egestub, i et Dieblik kom Flasker, Glas, Knive, Gafler og alt Tilbehør frem, som ved Slaget af en Talisman; Vinen sprudlede i de guldrandede Chrystaller — Alt var saa beqvemt, smagfuldt, lækkert og lokkende, at det kiære Meta pludselig forsvandt af min metaphysiske Stemning. „To enjoy! that is the question" sagde jeg, i det jeg tømte Glasset.

„Men Deres Stoicismus" —

„Apropos! — Forlad mig, at jeg falder Dem ind i Deres Tale! paa hvad Grund har De holdt mig for at være Stoiker? Jeg tænker, Epicurus selv har oftere gaaet til Fods end aget." —

„Ikke just det; men den Omstændighed, at De forlod tre saa artige Damer — (jeg havde sagt ham, at jeg hørte til hiint Selskab) — i Deres Alder — og i denne Hede." —

„De vil maaskee let forklare dette," meldte jeg, „naar jeg siger Dem, at den ene af disse Damer var en Enke, den anden en gift Kone, og den tredie min Søster." —

„Der kunde siges meget om det første og det andet" — sagde han; „men det vilde føre os for langt fra vor slupne Materie."

Vi satte os igien i Vognen.

Divels Steinweg kalde Hannoveranerne den Vei, vi nu kiørte; og den fortiener sit Navn — i ondt Lune. Vi derimod fandt den begge ret artig. Uden ængstlig at søge hiint slupne Meta, kom vi det efterhaanden nærmere og nærmere i vore Diskurser. Jeg begyndte at finde mig meget vel i denne Vogn, og forsonede mig lidt efter lidt med dens Magelighed. Herr Caillard var en Mand af Erfaring, Smag, og Kundskaber. Han fortalte mig sin Historie fra Begyndelsen til Enden, fortroede mig sine Principier, og sine Omstændigheder, og Resultatet deraf blev, at jeg holdt ham for den lykkeligste Mand paa Jorden. „Jeg har Alt, sagde han, hvad jeg har ønsket og kan ønske mig, Sundhed, Rigdom, Huusfred, (thi jeg er ugift) en temmelig god Samvittighed, Bøger — og saa meget i Panden, som der behøves til at more mig med dem — jeg kiender kun eet eneste Savn, mangler kun een eneste Behagelighed i denne Verden — men det ene er nok til at forbittre al min øvrige Nydelse, og sætte mig i Classe med alle andre Ulykkelige." —

Jeg plagede min Giettekraft med at udfinde hvad en saadan Mand, i saadanne Omstændigheder endnu kunde mangle. „Det er dog vel ikke Frihed? sagde jeg — thi jeg begriber ikke,

hvorledes en rig Handelsmand i en fri Rigsstad skulde savne sammes?"

„Nei! Himlen frie mig — jeg hverken vilde eller kunde leve een Dag til Ende uden Frihed."

„De er vel ikke af en Hændelse forelsket i een eller anden grusom eller ulykkelig Prindsesse?"

„Det var endnu mindre Tilfældet!"

„Ah! — nu traf jeg det udentvivl — Deres Siæl brænder af Tørst efter Sandhed, efter Tilfredsstillelse i Henseende til Opløsningen af de store Fornuftopgaver, der hidindtil ere ligesaa mange philosophiske Gaader — De leder om det, saa mange brave Mænd fra Anaxagoras til Spinoza have ledt om og ikke fundet — den philosophiske Steen, som skulde begrunde vore Ideers Hovedbygning?"

Han forsikkrede mig, at han i denne Henseende var temmelig rolig. „Saa maa De — trods al Deres Sundhed — være plaget med den ulyksalige Snue?" sagde jeg.

„„Den anden efter Jupiter, og rig,
„„Fri, agtet, elsket, Kongers Konge, og
„„Særdeles frisk — kun plaget lidt af Snue!""

Da han og negtede dette, opgav jeg Gietningen af hans mørke Tale.

O Lyksalighed! af alle Jordens Chimærer er du den allermeest chimæriske! Heller vil jeg lede om tørre Figener paa Bunden af Havet, og om friske i denne Hede — heller vil jeg lede om Frihed, og Sandhed selv, eller de Vises Steen, end være saadan en Nar, at løbe surr efter dig, Veirlys for alle Veirlys, Jordens almindelige Lygtemand!

Jeg troede endelig, eengang at have fundet en aldeles lykkelig i alle Henseender misundelsesværdig Mand — og nu — sandelig! uagtet jeg ikke har ti tusinde Delen af hans Rigdom, uagtet jeg ikke har tusinde Delen af hans Eqvipage, uagtet jeg ikke har tiende Delen af hans Sundhed — uagtet jeg maaskee ikke har tredie Delen af hans Forstand — uagtet jeg for Resten

har ikke blot alle de andre Savn, han ikke har, men tillige det eneste, han lider under — jeg vilde dog ikke bytte med ham!

Han indgød mit Hierte fra dette Øieblik af virkelig Medlidenhed. Men hvori bestod da hans overordentlige Ulykke? Man høre det og ſkielve!

„Hvad nytter det mig altsammen til?" sagde han, „Caffe, som jeg elsker meer end alle Jordens Vine, og meer, i det mindste i mange Øieblikke, end alle Jordens Fruentimmere, Caffe, som jeg elsker til Raserie — Caffe er mig aldeles forbuden!"

Lee, hvo som vil, herover! For saavidt Alting i denne Verden, fra en vis Synspunkt, er tragisk, vilde det være undskyldeligt, om man græd — men for saavidt Alt, fra en anden Synspunkt, er comisk, kan man ikke heller tage en Smule Latter ilde op. Kun tage man sig i Agt for at see med en vis Haan over det Suk, hvormed min lykkelige Mand fremførte hine Ord; thi det kunde let være, at man, i det man udleer ham, tillige udleer sig selv, sin Fader, sin Bedstefader, sin Oldefader, sin Tipoldefader, og saaledes sin hele Familie opad til Adam.

Om man, ved at belee en saadan Uviisomhed, tillige beleer i Forveien sin Søn, Sønnesøns Søn, og saa videre sin hele Familie nedad til den sidste Descendent — vil jeg ikke afgiøre. Det vil komme an paa den Vei, Menneskeheden engang vælger. Bliver den ved at gaae frem paa den nærværende Stie — vil et eller andet Caffe-Savn bestandig bestrøe den med Torne.

Havde han sagt: Chocolade er mig aldeles forbuden, eller Thee, eller Engelsk Øl, eller Madera, eller Jordbær — vilde man have fundet hans Græmmelse derover ligesaa urimelig.

Hiin Erobrer græd, siger man, da han ingen flere Lande fandt at undertvinge. Den, der harmer sig over Savnet af en Verden, og den, der græmmer sig over Savnet af Caffe — er i mine Tanker lige affindig — og lige tilgivelig. Lysten til en Kop Caffe og Lysten til en Krone — Higen efter Smagen

ellert blot Rygen af him; og Higen efter Udødelighed ere lige rasende, og lige — menneskelige.

„Kan det trøste Dem," sagde jeg, „saa maa jeg sige Dem, at jeg er netop i samme Tilfælde." — „Og De fortvivler ikke derover imellemstunder?" — „Neil svarte jeg; thi det er ikke min eneste Plage. Havde jeg, som De, alle andre Livets Behageligheder, vilde jeg maaskee ogsaa fortvivle."

Mannheim.

Udenfor Worms modtog os nye Fortryllelser. Alleslags Frugttræer: Æbler, Pærer, Valnødder, Morbær, Mandeler legede rundt omkring os i venlige Grupper. Men Intet henrev os saa meget som Rhinens yndige Bugtninger, den vi endnu bestandig af og til opdagede paa venstre Haand. Snart forekom den os en spøgende Slut, snart en virksom velgiørende Mand, snart en forstandig og elskende Huusmoder. Erindringen af et Sted udenfor Oppenheim, hvori vi saae sørgelige Spor af dens Overskyemmelse, lode os blive staaende ved det sidste Billede. En Flod i et Land er virkelig hvad en Kone er i et Huus. Svulmer den op, gaaer den over sine Bredder, er den herskesyg, vil den glimre, kort sagt, overskrider den sine Grændser — ødelægger den Alt omkring sig, og nøgne, vantrevne Værter sørge paa dens Kyster; bliver den derimod i sin Rende, flyder den sagtelig, uden Larm, vever og omladen i lettrillende Vover, blid og stille, med hvert Øieblik til Smiil beredte Huller i Kinderne, lyksende, og ikke overskyende sin Bred — forskiønner, beriger og velsigner den Alt, som den milde, venlige, huuslige Mage ved sin Mands Side i Kredsen af fyrige Sønner og blufærdige Døttre.

Saaledes var Rhinen her. Igiennem dens bestandig afvexlende Haver kom vi fra Worms over Frankenthal og Oggersheim, to artige Smaastæder, til det ved første Blik meget indtagende Mannheim.

Er det mine Øines, eller den tunge, jeg skulde næsten troe, usunde Lufts, eller min Architectur-Ukyndigheds Skyld, at jeg finder Mannheim langt fra at være den prægtige, den smukke, den behagelige Stad, man er bleven enig om at udraabe den for? Jeg har nu beseet den paa kryds og tværs, fra Ende til anden, alle dens udmærkede Bygninger, fra det vidtløftige Slot (efter mit Tykke den allerslatteste!) indtil de prægtige Porte; men uagtet jeg stirrede, som om jeg aldrig havde seet en Bye før, faldt mig dog Intet fortrinligt i Øinene. Gaderne ere rigtig nok anlagte efter Snor, der gives ingen Vimmelskafter deri, Husene staae i ordentlige Geledder, og man har saa megen Umage, som man kan ønske sig, med at skille det ene Qvarteer fra det andet. Men lige Linier og rette Vinkler allene ere neppe tilstrækkelige til Smagens Tilfredsstillelse. Den blotte Symmetrie behager rigtig nok Øiet ved første Blik; men i det næste leder det alt efter mere. Skuffes det da, bliver man doppelt flau — som ved Sniksnak paa Vers; man ærgrer sig ikke saa meget over Sniksnak i Prosa.

En Stad, besynderlig en stor Stad, støder allerede Forstandens Blik. I det mindste betragter jeg en saadan omtrent, som jeg forestiller mig, en fritflyvende Sommerfugl betragter en Biekube. „Men hvad er stødende deri?" Proportionen! Jeg finder nemlig denne Biekube for lille. — „Men jeg burde betragte den som Bie, og ikke som Sommerfugl." — Som Bie finder jeg et Rige og ikke en Stad at være en Biekube. Og derimod har jeg Intet for saa vidt — indtil videre. — „Indtil videre?" — Ja reent ud sagt, for ikke at giøre en Røverkule — eller en tillukt Biekube — af mit Hierte; jeg troer, at hele Jorden egentlig burde være Menneskehedens Biekube, og at den virkelig engang — naar de forskiellige Biestader have sluttet Fred med hinanden — bliver det. Her hedder Sproget: Der skal være een Hiord og een Hyrde: Der skal være een Dronning og een Kube! — —

Biekuben bør være tilstrækkelig for alle Bier; man veed, at der gives tre Sorter! Men — kiære Stadbyggere! — er en Stad virkelig tilstrækkelig for alle Stænder? O! den meste Honning beredes uden for den! Man betænke desuden, at et Menneske er forskiellig fra Bien i Andet end blot legemlig Størrelse! Vare disse tvende Skabninger for Resten fuldkommen lige, vilde jeg aldeles Intet have at indvende imod vore Stæder; thi der rummes omtrent ligesaa mange Mennesker i en Stad som Bier i en Biekube. Men blot dette synes mig erstødende, at man har behandlet Folk aldeles som Fæe. — —

Her fløi en Tanke tilbage til Dannemark — til Trolleborgs udflyttede Gaarde: o! maatte flere og flere Aander, som Reventlows, sprede Taagen med Byerne! Unegtelig bliver et Land derved lysere; thi Skyggerne kastes ikke længer i saa store Masser. Det er med Beboerne, som med Boligerne: for tæt sammenstablede skygges, taages, beryges og fordærves de! Hvor frydede jeg mig over de udflyttede Gaarde! Min Indbildningskraft udflyttede hele Jorden — Mannheim sprang pludselig i tusinde Stykker — og hele Menneskeheden bevægede sig i Luft og Lys, som en Fugl, der slipper ud af sit Buur giennem det aabnede Vindue. Jeg saae Instinktet overlade Fornuften Commandostaven, den blev en Talisman i Dronningens Haand — og Ormen fløi op, som Sommerfugl! Det var et saligt Syn! Bruden og Brudgommen favnede sig paa hiin Side Broen — og i Baggrunden saae jeg Retfærdighed og Fryd kysse hinanden. —

Held os, at vi ikke see Jorden blot som den var og som den er; men og i visse Dieblikke, som den skal være! Held os, at vi ikke blot vandre mellem vore Fædre og Brødre; men og undertiden mellem vore Børnebørns Børns Sønnesønner og Datter-Døttre! — O Held mig (hvor ønskede jeg og mine Læsere!) at jeg ikke blot er i det sammensatte, men og — i det udstykkede Mannheim! Thi, jeg gientager det, det første er utaalelig kedsomt i Bredden og i Længden; man staaer Skak, hvor man staaer deri.

Støder en Stad overhovedet Forstandens Blik, saa saarer i Besynderlighed en Stad, som denne, det. Den er ikke blot sammenpakket og sammenpresset, men tilskaaren og tilspidset. Jeg veed ikke, om det ogsaa hemmelig bidrager noget til min Afskye for dens rette Linier, Qvadrater og Tærninger, at Intet i den menneskelige Gestalt er vinkelret eller fiirkantet. Man frygter, at Beboerne i en saadan Bye alle Øieblikke støde sig. Det er mærkeligt, at Smagen endnu aldrig har indført fiirkantede Drikke-Glas. Jeg troer heller ikke, at man kunde drikke Andet end Apotheker-Draaber og hvit Brændeviin deraf — Viin og Kildevand umuligt. Iis derimod kan jeg eet godt tænke mig i fiirkantede Glas, og dette gaaer saa vidt, at Vand midt om Sommeren i en fiirkantet Flaske (der gives desværre slige!) forekommer mig frossent. Ogsaa fryser jeg paa en Maade her i Mannheim; jeg stivner. Jeg kunde umuligen løbe her med en vis Fart. Jeg føler det inderligt, jeg kunde umuligen blive forelsket her, i det mindste ikke paa Gaden, som dog i nogenlunde krumme Byer er muligt. Al Varme, al Bevægelse, al Kiærlighed er rund, eller i det mindste oval, spiral, eller paa een og anden Maade bugtende. Kun det Kolde, det Ubevægelige, det Ligegyldige, og selv det Hadefulde er snorlige og kantet. Stode Menneskene, for Exempel, til Felts i Grupper, i runde Kredse, isteden for i Colonner og i Geledder, vilde de dandse isteden for at slaaes. Derfor beroer og den hele Taktik paa Vinkler. Naar saae man en kantet Flamme, naar jeg undtager den dræbende Lynild, der dog vel kun synes saa? — en snorlige Bæk? en stiv Omfavnelse? Hvor yndigt bugter sig Luen! hvor deiligt bølger og snoer sig den rislende Flod! og hvor bøieligst, hvor slyngende, hvor rundt er Alt i Gruppen Amor og Psyche! Det ligeste paa Mennesket er de kolde, ubevægelige, bidende Tænder — og dog har den skiønne Natur sørget for, at de staae i en Halvcirkel. Livet er rundt, og Døden er kantet. Vi komme runde og bugtende til Verden, og gaae kantede og stive deraf. De nyeste Vugger ere ovale — en skiøn Opfindelse! thi det voxende Liv be-

værger sig deri; vore Ligkister derimod ere firkantede. En Stad i Mannheims Smag passer for Døde — eller i det høieste for dem, som dræbe. Dens Bygninger burde være Mausoleer eller Barakker. I det første Tilfælde burde en saadan Dødbye være under Jorden; i det sidste burde en saadan Morderstad reent bort deraf.

Fire og tyve Tusindes Ideer have maattet rette sig efter een Enestes indtil i andet, tredie, fierde, femte Led, og saa videre. Denne Forestilling er utaalelig. Man seer Despotismens Befalinger i Lapidarstiil. Man seer boesiddende Borgere med Huus og Hiem behandlede som Buxbom, Soldater, Kegler og deslige Ting — og ærgrer sig, hvis man har mindste Høiagtelse for Guds Billede. Der fattes Mannheim til fuldkomment udvortes, i Øiet faldende Slaverie Intet uden en — Nationaldragt.

Jeg føler, at mit Gemyt i den korte Tid, jeg har opholdt mig her, allerede tvertimod sin bugtende Natur, har begyndt temmelig at kante sig. Saaledes bliver Vandet i et Par ret kolde Vinternætter til Iis. Hvorledes maa det gaae de Gemytter, som bestandig ere og blive her? Jeg gyser ved at tænke derpaa. Mit Haab, min eneste Trøst, er, at de ventelig tilbringe i det mindste deres halve Tid paa Landet, hvis overordentlige, virkelig paradisiske Rundhed formodentlig giør det godt igien, og smelter hvad Byen stivnede.

Man seer ellers af Mannheims vidtløftige Befæstning, at Churfyrsterne have regnet paa, at Byen af sig selv vilde disciplinere sine Borgere; thi til at forsvare den behøves, foruden den ordentlige Besætning, omtrent ligesaa mange Soldater, som den tæller Indvaanere af Mandkiønnet.

Kallundborgs Krønike.

En Dag (saavidt jeg veed, en Hundedag)
Borgmesteren sad i sin Stol, hvis Arme,

Hvis magelige Sædes lunkne Varme
Min skrøbelige Geist er alt for svag
Til at beskrive ret. Elastisk hæved
De kiælne Duun dens silkebløde Barm;
En Duft, som slukte strax hvert Glimt af Harm,
Omkring dens tause Damask bøsig svæved. —

Med den dybe Mine,
Som for en saadan Mand kan skikke sig,
Hvis rummelige Mave faderlig
Maa giemme hele Byens Fryd og Pine,
Sad den Velviseste. Den Rolighed,
Den philosophiske Dybtænksomhed,
Og overvættes store Siælefred,
Man seer paa Dalens fede Konges Pande,
Naar han, i Græsset sagtelig slængt ned,
I Skyggen af et Træe, ved Kildens Bred,
I Dysfen af de musikalske Vande,
Med vigtig Taushed tygger Drøv,
Sad paa hans store purpurrøde Næse,
Hvor man med liden Møie kunde læse:
Siæl! hold dig klogeligen i dit Støv!

Som Solen, naar den kobberrød fremstikker
Imellem tykke Skyer i taaget Rusk,
Saa fremstak af Parykkens Bukkel-Busk
Hans Ansigt i en Damp af Portorikker.

I slig Forfatning havde han for Skik,
At smøge sig i Slummer alle Dage.
Men hvordan det nu gik og ikke gik,
Saa vilde Søvnen ei i Dag behage
Paa Pibens Vink at nærme sig som før:
Han røg, og røg igien, og røg sig ør;
Men intet Blund han fik, end sige Slummer —
Ak ingen Dødelig er frie for Kummer!

Liig Kong Asverus lod han hente da
Den gamle store Stadens Chronika,
(En Bog, fem Gange tyve Vintre gammel,
Der ellers brugtes for hans Søn til Skammel,
Og for ham selv, at løfte til Motion)
Hvoraf hans Kone pleied i slig Knibe
Mod Søvnløsheden Antidot at gribe,
Og forelæse ham saa stor Portion,
Som til forønskte Virkning at frembringe
Var nok. Som oftest var den Dosis ringe;
Thi deels Borgmesteren, for sin Person,
Til snart at slumre var utrolig nem,
Og deels var Bogen til at assoupere
Fast ligesaa beqvem.
Men denne Gang hun maatte læse mere;
Hvad Ord for Ord, aldeles paa et Haar,
Som det i samme gamle Krønik staaer,
Jeg her min Læser trolig vil levere.

„Den femte hujus døde Christen Smed
Den hele Bye til stor Fortræd;
Han var en brav og nyttig Mand,
Beslog en Hest med stor Forstand,
Paa Laase giorde mange Sving,
Slog Øiet ud som ingen Ting.
Gid hisset han ei saa maa svede,
Som han har altid giort hernede!" —

„Endnu du sover ei, min lille Mand?"
Udbrød den standsende Borgmesterinde —

„Nei! læs kun meer," igientog han,
„Det vil sig, haaber jeg, paa Timen finde;
„Jeg ei begriber denne Søvnløshed;
„Nu vel! læs meer! bliv ved!" — og hun blev ved:

„Vor Præst, som nylig var lidt svag,
Blir feed og fyldig Dag for Dag.
Han kan lidt meer end Fadervor,
Og maner stærkt, som Ordet gaaer;
Alligevel for Tyverie
Den stakkels Mand er ikke frie.
Forleden misted han sin Hest —
Vor Herre skaane kun vor Præst!" —

Borgmesterinden standsed her igien:
„Du slumrer ei endnu?" — „O nei! vist ikke!
„Jeg slumrer ei saasnart i Dag, min Fikke!
(Saa hed til daglig Brug Borgmesterskén)
„Du nok kan mærke, naar jeg sover hen;
„Jeg snorker, som du veed! bliv ved at læse,
„Saa længe til du hør Signalet af min Næse."

Borgmesterskén begyndte da igien;
Men sprang tre fire Blade reent forbi,
Som der var alt for meget moersomt i;
Man derfor ene hende Skylden give,
Om Følgende lidt kedsomt skulde blive;

„Den Tyv, som stial Herr Nielsens Hest,
Blev greben sidste Mortensfest,
Og bragt paa Stand for Magistraten,
Som arresterede Krabaten.
Man kneb ham med saa megen Fynd,
At han tilsidst tilstod sin Synd,
Blev foresiunget, forelæst,
Af den sagtmodige Niels Præst,
Og siden paa en Sluffe slængt,
Kiørt ud, vendt om, berettet, hængt;
Men, som man snart vil mærke det,
Altsammen overmaade slet.

Det henved Midnatstide var,
Og Maanen skinte ganske klar,
Og mange Stierner blinkte ned
Paa Marken, og paa Tyven med;
(Thi Maanen seer paa slig Person
Saavel som paa Endymion)
Da kom paa Hesten, trap, trap, trap,
Jens Skovfogd ridende saa rap,
Forbi det gyselige Sted,
Hvor Diævle vogte, som man veed,
Trofæen for Retfærdighed.
Ret, som han rider bedst, og seer
Ad Galgebakken til — hvad skeer?
En Røst, liig den af Belzebul,
Saa rædsom, underlig og huul,
Ham brøler ud fra Galgen: „Stop!"
Og vips! foer Kolden i hans Krop;
Han skialv, som Esp, og i sin Skræk
Forglemte han at spore væk,
For i Gallop at komme bort,
Som jeg i hans Sted havde giort.

Han saae, og lytted nok engang —
Og nok et „Stop!" fra den, som hang:
Han slog et Kors, slog to, slog tre;
Men ligemeget hiulpe de.
Han takked i en Bøn for Mad;
Men ihvor inderlig han bad,
Kom dog den samme Lyd igien
Fra Fandens 'nylig hængte Ven.

Jens var for Resten ei Poltron,
Og hidtil aldrig kaldt Kujon;
Han tog paa sin Samvittighed
Det allerstørste Vangeled,

Og slog med det engang en Tyv,
Og kyste hele slige syv,
Som vilde plyndre lumsk hans Hiem;
Men der var ogsaa Liv i dem!
I denne Diævel derimod
Var Intet uden bare Blod,
Og ingen, ingen Moders Siæl
Kan slaae tilgavns en Død ihiel;
Selv naar han Græsset maatte bide,
Al Fordeel var paa Tyvens Side.

Imens han raisonneerte saa,
Lod Tyven atter fra sig gaae
Endnu et Skraal, som vores Helt
Fandt mere liveligt end fælt;
Og som, hvordan det ogsaa var,
Den Ting ham giorde soleklar,
At der var Liv et cetera,
Hvor dette sidste Skraal kom fra.

Liv altid var Jens Skovfogd nok —
En levende Banditerflok
Han meget heller Spidsen bød,
End En, som, nok saa tam, var død;
Og derfor reed han, hop sa sa!
Did, hvor den Lyd af Liv kom fra.

„Hvordan," udbrød han, „er det fat?
„Er du i Live Kammerat?" —

„Ja, skiær mig ned, o christen Siæl!
„Jeg ellers hænger reent ihiel!" —

„Vand paa, du lever, først, hvis ei,
„Jeg løber strax igien min Vei!" —

„Ja vist! i Diævels Skind og Been,
„Jeg lever! ja! den Sag er reen;

„Men lever bandsat, som du seer,
„Og døer, hvis — o! jeg kan ei meer." —

Jens Skovfogd tænkte lidt sig om,
Og snart til sin Beslutning kom;
(Thi det er dog særdeles sødt,
At bringe Liv igien i Dødt.
Jeg troer, ved saadan Leilighed
Jeg og en stakkels Tyv skar ned.)

Jens Skovfogd tog sin Tælleknív,
Og raabte: „Løb, og frels dit Liv!" —
Og ned sprang Tyven, liig en Kat,
Der lang Tid har i Tønden sat,
Naar Dragøes Helt med vældigt Drag
Den redder i et Seierslag. —

Liig en forrykt, beskiænket Mand,
Som Glæden jager fra Forstand,
Han takked ham, som gav ham Liv
Ved Mod, og Kierlighed, og Kniv —
Og Glæden af at giøre vel
Betog vor Jenses hele Siæl;
„Løb," sagde han, „af alle Kræfter!
„Og stiæl nu aldrig meer herefter!"

„Du gav mig Livet, gientog han,
„Kun for at døe paa nye, min Mand!
„Hvor skal i Nat jeg arme hen?
„Klyng mig i Galgen op igien!
„Forvildet, saaret, bange, mat,
„Man faaer mig letteligen fat,
„Hvis jeg til Morgen ei hos dig
„Maa lidet vederqvæge mig.
„Troe mig, det er en egen Sag
„At have hængt den ganske Dag!
„Lad mig udsove denne Skræk,
„Op pille mig i Morgen væk!

„Hvis ei, saa heller, kiære Ven!
„Klyng mig i Galgen op igien."

Jens fandt den Sag ret rimelig,
Og sagde: „Kom da hiem til mig!"
Og tog ham bag paa Hesten rap,
Og reed til Huset, trap, trap, trap!

„Min Kone sover," sagde han;
(En Helt er altid kiærlig Mand)
„Giør derfor, Landsmand! ingen Larm;
„Men læg dig her, og sov dig varm!"
Og viste ham en opredt Seng;
„Sov vel! og ei i Drømme hæng!
„God Nat!" og derpaa begge To
Sig sloge meget snart til Roe.

Jens havde med fra Marked hiem
To nye Støvler, hængte dem
Paa Sengestolpen, hvor han laae,
Og faldt i Slummer strax derpaa.

Vor Hængte med sin lange Hals
Var Søvnen ei saa let tilfals.
De Støvler fik han Øie paa,
Og meer og meer paa samme saae;
Han saae saa længe, saae saa tidt,
At han til dem fik Appetit.
Han vel tillukked Øiet; men
De Støvler lukked op igien;
Og hvor han vendte Synet mod,
De nye Støvler for ham stod:
De blanke var, og uden Meen,
Og syntes giorte til hans Been —
Som Tyvs, hans eget gamle Par
I jammerlig Forfatning var;
Thi hvor kan Retten tænke paa
En Tyvs Forlegenhed som saa?

Man troer gemeenlig, En, som hænger,
Af Alting mindst til Støvler trænger —
Han stirred atter paa dem hen,
Og Rapse-Nykken kom igien:
Naturam furca pellas ex,
Hun kommer dog igien, den Hex!
Han saae paa dem, han saae paa sine,
Og tænkte: De skal være mine!

Som tænkt saa giort! han listed sig
Til Sengestolpen lumskelig,
Fik Støvlerne fra Knagen ned
Med al en Hængts Behændighed,
Og trak dem hurtig begge paa,
Og vilde netop til at gaae —
Da Jens, som vaagned ved den Larm,
Fik i ham fat med vældig Arm:
„Fordømte Tyv! som, nylig hængt,
„Er end med Tyveris befængt!
„Kom du fra Galgen før i Live,
„Du nu for Alvor hængt skal blive!"

Saa sagde han, og trak ham med
Paa Marken ud: „afsted! afsted!"
Og puffede ham Puf i Puf,
Og puffed af ham mangt et Uf!
Det gik saa tyst den hele Vei;
Thi skrige høit, han voved ei,
Indtil de kom til Galgen hen. —
Ved atter at beskue den,
Blev han, der Hest og Støvler stial,
Som han var ganske bindegal,
Og slog omkring sig vildt og fælt —
Men Jens, som før er sagt, var Helt,
Giengiældte Fyrens blinde Puf

Med sikkre Slag, og i en Ruf
Han styrted ham paa Jorden ned,
Og bandt ham med Behændighed,
Og klynged ham i Galgen op
Tilgavns, med ganske Siæl og Krop:
„Raab nu, saa tidt du gider, Stop!
„Forsøg, hver Lyd fra dig at give!
„Du trehde Gang ei hængt skal blive!"

Det meget over Midnat var,
Og Maanen skinte ganske klar,
Og alle Stierner blinkte ned
Paa Marken og paa Tyven med,
Som hastig gav det sidste Suk,
Og mukked siden ei et Muk.

Jens Skovfogd gik sin Vei igien,
Kom hiem, gik i sin Seng, sov hen,
Stod op, og Morgenen derpaa
Sig lod med ingen Ting forstaae.

Aurora mellem Østens Høie
Kom i sit rohe Skiørt og Trøie
Med Gyldenstykkes-Hue paa,
Og ligerviis paa Tyven saae.
Ved samme Tid en sort Krabat,
Som fuldt sig havde foresat
I Dag at ville staae sig brav,
Fordi han slemt i Gaar røg af,
Kom henrykt i Qvintilian,
Og rendte paa Herr Urian.
Han standsed, studsed, da han saae
Ham med to nye Støvler paa,
Og tænkte stirrende: mon Fanden
End efter Døden rider Manden,
At selv i Galgen han ei kan
Afholde sig fra Natteran?

Gud frie os! Stiæle Støvler hængt,
Er før ei seet, ja neppe tænkt! —

Med disse Ord han rendte hiem,
Og raabte høit, hvor han kom frem:
„Den Tyv, som hængt i Aftes var,
„Et nyt Par Støvler stiaalet har!"

Det hele Kallundborg kom ud,
Og saae det Syn: bevar os Gud!
De gamle Støvler borte var!
I deres Sted han nye bar.
Man stirrede paa ham, som hang;
Man loe, man græd, man peeb, man sang;
Man giennemgik Physik, Moral,
Og Hypotheser uden Tal;
Kort sagt: den hele Bye blev gal —
Men Ingen kunde dog udgrunde,
Hvor hængt man Støvler stiæle kunde?

Man efter Præsten Nielses Raad,
Som selv begreb ei denne Daad,
Omsider Haabet reent opgav,
Om den at fatte nogen Tid,
„Før," som han sagde, „bag sin Grav
„Man kom til noget mere Vid."

Borgmester Ebbe derimod,
Som nok saa lidt deraf forstod,
Var ei saa rolig i sit Fag
Ved denne paradoxe Sag.
Han paastod fast med Mund og Pen,
At Tyven nok engang igien
For dette Ran afstraffes skulde;
Thi Tyverie er Tyverie,
Og Tyv bør ei gaae Ram forbi,
Fordi han ligger under Mulde.

I mangen Act i Folio
Man tvisted contra, tvisted pro;
Men kom med Sagen ei til Ende.
Man veed endnu med Vished ei,
(Thi saare lang er Rettens Vei)
Til hvilken Kant den vil sig vende. —

Da jeg var lille.

Der var en Tid, da jeg var meget lille,
Min hele Krop vàr kun en Alen lang;
Sødt, naar jeg denne tænker, Taarer trille,
Og derfor tænker jeg den mangen Gang.

Jeg spøged i min ømme Moders Arme,
Og sad til Hest paa bedste Faders Knæe,
Og kiendte Mismod, Uroe, Grublen, Harme,
Saa lidt som Penge, Græsk og Galathe.

Da syntes mig, vor Jord var meget mindre,
Men og tillige meget mindre slem;
Da saae jeg Stiernerne som Prikker tindre,
Og ønskte Vinger for at fange dem.

Da saae jeg Maanen ned bag Høien glide,
Og tænkte: gid jeg var paa Høien der!
Saa kunde jeg dog rigtig faae at vide,
Hvoraf, hvor stor, hvor rund, hvor kiøn den er!

Da saae jeg undrende Guds Sol at dale
Mod Vesten ned i Havets gyldne Skiød,
Og dog om Morgnen tidlig atter male
Den hele Himmelegn i Østen rød. —

Og tænkte paa den naadige Gud Fader,
Som skabte mig og denne smukke Sol,

Og alle disse Himlens Perlerader,
  Som krandse Himmelbuen Pol til Pol.

Med barnlig Andagt bad min unge Læbe
  Den Bøn, min fromme Moder lærte mig:
O gode Gud! o lad mig altid stræbe,
  At blive viis, og god, og lyde dig!

Saa bad jeg for min Fader, for min Moder,
  Og for min Søster, og den hele Bye,
Og for ukiendte Konge, og den Stodder,
  Som gik mig krum og sukkende forbi.

De svandt, de svandt, de blide Barndoms Dage!
  Min Rolighed, min Fryd med dem svandt hen;
Jeg kun Erindringen har nu tilbage:
  Gud lad mig aldrig, aldrig tabe den!

Knud Siællandsfar paa Landet og paa Vandet.

Kahyts-Vise.

Boer jeg paa den tamme Bred,
I en Stad, i et Huus, i en stadselig Stue,
Hvor man bad mig sidde ned
Paa en Stol, mellem Frøken og Frue —
Hvor een Jomfrue kommer ind
Paa den anden, og Støvet af Fliserne feier,
Mens med Viften hun giør Vind,
Løfter Svandsen i Veiret, og neier —
    Der min Skiemt ta'er Beenklæder paa;
    Der min Mund gaaer ziirlig istaae —
        Der jeg steger hvert et Ord,
    Og la'er Saften og Kraften forgaae.

Boer jeg paa det vilde Hav,
Som slet ingen Slags Ziirlighed ændser og sandser;

Hvor det Tunge fandt sin Grav,
Og det Lette kun seirende dandser —
Hvor Naturen bryder løs,
Mens Matrosen med begede Klæer slaaer i Diske —
Hvor Forklædet er en Giøs,
Særke Seil, og kun Fiskene Fiske —
Der min Skiemt ta'er Buxer ei paa;
Som den er, jeg lader den gaae;
Der jeg koger ingen Ord —
Kammeraterne sluge dem raae.

Byder man mig en Kop Thee
Ved et Bord i en Halvkreds af halve Baroner,
Hvor man Jøder faaer at see,
Og desligeste Modens Personer;
Hvor man blues ved en Hat,
Hvor en Kind, som er bleg, bliver rød, naar man spørger:
„Hvordan Frøknen sov i Nat?"
Eller „hvorfor mon Jomfruen sørger?"
Der tilværks forsigtig jeg gaaer —
Fiint jeg der paa Strængen kun slaaer;
Der jeg føler mig først for,
Før i Texten jeg videre gaaer.

Men har jeg en lille Ruus,
Ved en Punsch, i en Kreds af de blaae Kamerater,
Hvor med Sølling jeg er Duus
Og deslige forvovne Krabater —
Hvor Koksmaten kommer ind
Med sin Pøs, skyller Glas, og Kahytgulvet feier,
Mens selv Himmelen giør Vind,
Og Fregatten i Bølgerne neier —
Skiemtens Melk, saa sød og saa puur,
Der ei staaer, dg bliver mig suur;
Der min Sang er uden Tvang,
Som den konstige, vilde Natur.

Hver Sit! Skiemter jeg paa Vand,
Er i Skiemt jeg naturlig, som Fædrene vare;
Leer jeg derimod paa Land,
Kan jeg og mig, som Sønnerne, bare.
Med Korsarer her ombord
Kan jeg lee, være lystig, og trumfe mod Fanden:
Ved et Søndagsselskabsbord
Kan jeg klæde mig smukt, som en Anden.
Alt sin Plads! saa Alting er godt!
Selv lidt Spøg, lidt Spas, og lidt Spot;
Alt er ædelt, siger Knud,
Naar man mener det ærligt og godt.

Jacob Peter Mynster.

Født 1775 i Kjøbenhavn. Den Prædiken, hvoraf her en Prøve findes, er udtagen af hans: Prædikener paa alle Søn- og Hellig-Dage i Aaret. og Stykket om Drifterne af hans: Bidrag til Læren om Drifterne, see det D. Vidensk. Selskabs Afhandlinger.

Om den Agtelse, vi bør skienke Menneskenes Domme.

Paa tredie Søndag i Advent. — 1. Kor. 4, 1—5.

Vi erfare alle, mine Tilhørere, at andre Menneskers Domme have megen Indflydelse paa os, at de ofte bestemme vor egen Dom, at de snart holde os tilbage fra det, vi ellers vilde giøre, snart tilskynde os til det, vi ellers vilde efterlade. Dette skal og være saa, thi Gud har ikke villet, at vi skulle være ene i Verden; han har giort os afhængige af hverandre, og ikke blot i Henseende til vor udvortes, men ogsaa til vor indvortes Tilstand. Svage og indskrænkede, som vi ere, behøve vi mangen Gang Veiledelse

af dem, der see klarere end vi; og naar Lidenskaben flammer i vort Bryst, behøve vi visseligen at høre deres roligere Stemme, som mere kunne bedømme vore Forhold uden Fordom og Eensidighed, fordi de ikke selv ere indviklede deri. Men dersom endog disse Domme i Almindelighed vare rigtigere end de ere, burde vi dog kun tillade, at de virkede paa os som en Paamindelse, ikke som en Tvang; thi blindt skulle vi ikke følge dem, og selv naar de anvise os det Rette, vilde vi kun have liden Fortieneste af at giøre det, dersom det blot var Andres Overbeviisning, vi fulgte, ikke vor egen. Men naar vi endnu dertil daglig see, at Menneskene forvilde, istedetfor at lede hverandre, at de kun vække Tvivl, istedetfor at befæste hverandre i det Sande og Gode; naar vi daglig høre de mange stridende, uvisse, letsindige, ja forførende og fordærvelige Domme, hvormed Menneskene bedrage sig selv og hverandre; naar vi høre Roes og Dadel uddeelt som efter et Lykketræf, uden Overlæg, uden Alvor og Sandhed; naar vi daglig see de sørgelige Virkninger heraf, at saa Mange holdes tilbage, hvor de fyrigen skulde fare fort, eller tilskyndes, hvor de skulde standse: da maae vi vel opfordres til at underkaste Andres Domme en Dom i vort Inderste, inden vi tillade os at følge dem. Hvilken Sandhed er der vel, som ikke er bleven bespottet? Hvilken Vildfarelse, som ikke har fundet Forsvarere? Hvad er vel saa skiønt i Livet, at uværdige Domme ikke have besudlet det? hvad saa hæsligt og forvendt, at det ikke er blevet ophøiet? Hvad er saa helligt, at Uforstandighed og Frækhed ikke have turdet vove sig dertil? hvad saa vanhelligt, at det ikke har fundet Priis paa urene Læber? Og vi kunne jo ikke sige, at det ikkun er Enkelte, der dømme saaledes, at den almindelige Stemme dog stedse hæver sig til Sandheds og Retfærdigheds Forsvar; vi kunne ikke sige, at Forblindelsen vel et Øieblik kan omtaage Mængdens Øine, men at den snart igien adspredes, og at da vederfares Enhver hans Ret paa Jorden; thi Kampen mellem det Onde og det Gode er almindelig, har varet og vil vare, saalænge Jorden staaer. Vel er det saa, at den gode Sag tilsidst seirer; men da ere maaskee Dens

Hine, som streed derfor, længesiden lukte for det, som skeer hernede, og i Afgiørelsens Time fandt han maaskee, hverken hos Fremmede eller selv hos Venner, nogen Dom, hvorpaa han kunde støtte sig. Da Jesus skulde fuldbringe sin Forsonings store Værk, da sagde de Mægtige og Anseete med en Blanding af Foragt og Had: han oprører Folket; da sagde Folket, det samme Folk, blandt hvilket han havde draget om og giort vel: han har hiulpet Andre, og kan ikke hielpe sig selv; da græd og veeklagede vel hans Venner, men de billigede ikke, hvad han giorde; de vilde forsvaret ham med Sværd, men saaledes vilde han ikke lade sig forsvare; de vilde, at han nu med Kraft skulde have oprettet Riget, men et saadant Rige, som de dengang begierede, vilde han ikke oprette; de meente sikkert endnu, hvad de tilforn havde sagt ham, at han skulde skaanet sig selv og dem, og ikke ladet dette vederfares sig. Saaledes stod han i den forfærdelige Time alene, og Menneskenes Dom retfærdiggiorde ham ikke.

Her kunde vi nu slutte, thi det er jo meget vigtige Betragtninger, hvorved vi have dvælet. — Vi have indrømmet andre Menneskers Domme den Agtelse, de fortiene, men vi have tillige erindret os, at der er en Dom i vort Inderste, som er langt vigtigere, og vi have stræbt at vække den Følelse, at med en god Bevidsthed kunne vi roligen møde alle ugrundede Domme. Alligevel slutter den Text, hvorover vi tale, ikke her; og dette er just den store Fordeel af at lade Guds Ord veiledes os ved vore Betragtninger, at det ikke standser, hvor vi vilde standse, at det gaaer saa saare dybt, thi det er visseligen saa, som en Apostel siger: Guds Ord er levende og kraftigt, og skarpere, end noget tveegget Sværd, og trænger igiennem, indtil det adskiller baade Siel og Aand, baade Ledemod og Marve, og dømmer over Hiertets Tanker og Raad.

Hvad siger Apostelen os da videre i vor Text? Efterat han har erklæret, at det er ham saare Lidet at dømmes af nogen menneske-

lig Dom, bliver han ved: ja, jeg dømmer mig end ikke selv; vel veed jeg Intet med mig selv, dog er jeg dermed ikke retfærdiggiort. Hvad mener han med disse Ord? Mon, at hvad den aarvaagne, ubestukne Samvittighed dømmer, endnu ikke er den sande Dom? at ogsaa den kan underkiendes ved den Dom, for hvilken vi hisset skulle fremstilles? Sikkert ikke! thi Samvittigheden er jo ogsaa Guds Dom, og den — dersom det virkelig er den, der taler — kan ikke frisinde, naar Gud fordømmer. Men Samvittigheden kan overdøves, trænges tilbage, Mennesket kan stille et Blendværk imellem den og sine Tanker, og saaledes bedrage sig selv, endog i det han siger, at han vil dømme over sine Tanker og Anslag. Betragt den Selvtilfredse; han gaaer maaskee ogsaa ind i sit Kammer og lukker sin Dør, han samler sig fra al Adspredelse; han kalder sine Gierninger, han kalder endog sine Hensigter frem for den egne Dom; men Dommen er allerede forud fældet, han veed det forud, at han ikke har feilet, og denne stille Time er kun bestemt til en glad Dvælen ved den lange Række af hæderlige Bedrivter, der fremstille sig for ham, til en rolig Nydelse af den Fuldkommenhed, han mener at have opnaaet. Med Forsæt at fare fort, som han begyndte, med Ro i Sielen, med Dristighed imod Mennesker og Gud træder han ud, veed Intet med sig selv — og er dog ikke retfærdiggiort. O, m. V., enhver anden Last har dog strax nogen Straf med sig, den bringer noget Oprør i Sielen, efterlader noget, tydeligere eller lønligere, Nag, og mangen Gang føler Mennesket sin Fordærvelse, ønsker at være bedre, end han er, om han end ikke beflitter sig derpaa. Selvtilfredshed derimod har ingen saadan indvortes Straf; vel formaaer den ikke at bringe den høie Fred, som kun findes i den Ydmyges Samfund med Gud, men den bringer dog en Ro, hvormed Mennesket nøies. Den er som en Balsam, der kan dulme Smerten, men ikke helbrede; Saaret voxer dybere og ulægeligere, skiøndt det ikke fornemmes. Thi er denne Selvtilfredshed vel en ringere Feil, end nogen anden? Dersom den end ikke saa let forbinder sig med de aabenbare Laster, hvilke endog Verden pleier at fordømme, da

forbinder den sig desto lettere med Hovmod og Forfængelighed, med Misundelse, med Gierrighed, med al Slags Ukierlighed, med alt det, der ikke blot fordærver Menneskets Levnet, men hans hele Tænkemaade, og forgifter Troens, Kierlighedens og alle sande gode Gierningers Kilde. Derfor er det vel fornødent, at vi paaminde os selv med Apostelens Ord: du veed Intet med dig selv, dog er du dermed ikke retfærdiggiort; thi maaskee kunde og burde du vide, hvad du ikke veed. Derfor er det fornødent, at vi minde os om, at Herren er den, som os dømmer, og at vi nytte ethvert Middel for at vække vor Samvittighed. Thi dersom vi lade denne tale aarvaagen og tydelig, da vil den dømme os med den samme Dom, som Herren. Naar vi altsaa prøve os selv, da skulle vi tage Gud til Vidne, vi skulle idelig opløfte vore Siele til ham, idelig lade hans Ord paaminde os om hans Villie, idelig forestille os vore Pligter i deres hele Omfang, og spørge os, hvorvidt vi opfylde dem. Ak! da vil vel Selvprøvelsens Time ofte være heed og tung, men Sielen vil stræbe frem deraf med den Bevidsthed, at den ikke har bedraget sig selv, at den kiender det Rette, at den har et Forsæt om at følge det, som Gud ikke vil lade blive tilskamme.

Med denne Bevidsthed vil Mennesket rolig vandre frem mellem blide og ublide Domme; Menneskenes Priis vil ikke ophøie ham for meget, thi han veed, hvad der staaer tilbage, og den uforskyldte Dadel, om den end krænker, vil dog ikke nedtrykke ham. Han veed, at han staaer for en høiere Dom; han tænker paa den Tid, da Herren skal føre for Lyset det, som var skiult i Mørket, og aabenbare Hierternes Raad, da Enhver skal vederfares sin Lov af Gud. Hvad han der vil høre, vil ikke være ham nyt, end ikke den straffende Stemme, thi han har straffet sig selv; men ogsaa den oprigtige Attraa, hvormed han har stræbt efter det Sande og Gode, ogsaa hans redelige Forsæt, ogsaa hans skiulte Striid skal komme for Lyset; og han skal ikke beskæmmes paa den Dag, som vel er Dommens, men som ogsaa er Naadens store

Dag. Thi Gud staaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Naade.

Om Driften til Virksomhed og nogle dermed beslægtede Drifter.

Aandelige kaldte vi de Drifter, som gaae paa saadanne høiere Goder, hvilke Mennesket kan have for sig selv alene. Vi vilde dermed ikke negte, at ogsaa Selskabsdrifterne ere grundede i vor aandelige Natur; men der var intet beqvemmere Navn at finde, og naar et individuelt Væsen, en Person bliver os et Gode, da er dette vel et Gode for vor Aand, men det selv kaldes dog ikke egentligen aandeligt.

Ganske analogt med den physiske Drift, som vi ovenfor skildrede, blive vi ogsaa i det høiere Liv en aandelig Drift til Bevægelse vaer, eller en Drift til Virksomhed i Almindelighed, som ikke gaaer paa nogen Gienstand, som Intet vil frembringe, men hvori det aandelige Liv blot vil yttre, føle, nyde sig selv, og hvorved der ofte kan fornemmes en høi Grad af Tilfredsstillelse.

Herpaa beroer Barnets Lyst til Leeg, en Yttring af mangehaande Kræfter med saa liden Hensigt, som muligt; thi hvor Hensigt indtræder, er Børnelegen forstyrret. Herpaa beroer ogsaa Lyst til Spil, hvilket ligeledes ikke mere er blot Spil, naar der er Hensigt til at vinde; Lyst til Dands, hvor det ingenlunde er blot den physiske Drift til Legemsbevægelse, der yttrer sig, men ogsaa Lyst til at fremstille det Skiønne, Lyst til at giøre sig behagelig, Lyst til at nærme sig det andet Kiøn i sømmelig Fortrolighed og i sømmelig Afstand, thi saasnart en nærmere Hensigt finder Sted derved, ophører Dandsen at være blot Forlystelse, at være, hvad den selskabelige Dands skal være; en graciøs Leeg. Men der gives ogsaa en høiere Leeg, ligesom aandelige gymnastiske Øvelser, hvori de ypperste Sielskræfter kunne være i Bevægelse, og dog uden videre Hensigt. Lord Byron minder os selv om her

at nævne hans Don Juan, et poetisk Værk af betydelig Omfang, hvori Digteren dog aabenbar ikke har den Hensigt at frembringe et egentligt Digt, en i sig selv afsluttet poetisk Verden; men kun at lade sine høie poetiske Kræfter spille, saa at Værket er, som han selv siger:

a bubble, not blown up for praise,
But just to play with, as an infant plays.

Saadan er ogsaa, hvad dette Værk i høi Grad ligner, en aandriig Conversation, hvori ogsaa ofte de høieste aandelige Kræfter ere i Bevægelse, Indbildningskraft, Følelse, Skarpsindighed, Dybsindighed, Vittighed, og dog bringes der ved alt dette Intet istand, de dybeste Ytringer af Følelse adspredes igien ved letsindig Spøg, der ofte nærmer sig Grændserne af Frækhed, og Vittigheden standses igien i sin vildeste Flugt ved et Glimt af Alvor, der pludselig viser Livet i dets hele dybe Betydning; Bemærkningerne henkastes, undertiden saa træffende, saa omfattende, at Viisdommen ikke vilde undsee sig ved at erkiende dem for sine, og undertiden saa overfladelige, at i det Høieste Vittigheden kan vedkiende sig dem, saa eensidige, at den modsatte Bemærkning strax kan kuldkaste dem. Disse Mangler skiule sig ikke, men de Talendes Forsvar er nær ved Haanden; de have ikke den Hensigt at ville bringe Sandheden for Lyset, ikke den Hensigt at ville undervise, formane, straffe, de have aldeles ingen Hensigt, men de ville oplive og forfriske Sielen, i det de, uden Anstrængelse for at opnaae noget Hiemed, lade dens Kræfter yttre sig i hvilkensomhelst Retning Øieblikkets Lune giver; de ville ikke lægge større Betydning i deres Ord, men fordre da og med Rette, at den ikke bliver lagt deri. Der gives Mennesker af fortrinlige Evner, hvis Livs egentlige Blomster er en saadan aandelig Conversation; de leve vist ikke uden Nytte ved det mangfoldige Liv, det Incitament, som de bringe i Selskabet; men deres Liv svarer dog ikke til den høie Forventning, de vække; thi Blomsteret falder af uden Frugt, og man kræver af Mennesket Mere, end Leeg, hvor store Anlæg denne end maatte udvise, man kræver fast og alvorlig Hensigt.

Men hvor denne ellers lader sig tilsyne, der har hiin Leeg i Tanker og Ord noget saare Tiltrækkende, og noget saare Gavnligt, thi denne Leeg styrker og danner Sielen, som mangen anden Leeg Legemet, for høiere Øiemed.

Den her skildrede Drift, hvorfra den saakaldte Drift til Forandring ikke er forskiellig, viser sig ogsaa i det Mod, som søger Faren blot for Farens Skyld, uden videre Hensigt; det er Sielens stærke Kræfter, der ville yttre sig, men i Livets rolige, langsomme Gang ikke finde tilstrækkelig Sysselsættelse. Den udarter, ikke blot som Forvovenhed og Dumdristighed, men ogsaa som en Lyst til det Forbudne, hvilken i Grunden kun er Driften til at søge Farer i dens slettere Skikkelse. Undertiden kan den endog antage en frygtelig Charakteer, og dens Leeg blive uhyre; saaledes hos den Fyrste, der skal have sagt: „Jeg keder mig i Hovedstaden; alle Eders Lærde ere Pedanter, alle Eders Fruentimmer ere Skiøger; jeg maa begynde en Krig."

Denne Drift til Virksomhed er, som Livets almindelige Ytring, for saavidt den oprindeligste, men den faaer sine bestemte Retninger, ved de særegne Drifter, som efterhaanden udvikles i Mennesket, og stræbe mod visse bestemte Goder.

En saadan bestemt Retning lader sig tilsyne i Kundskabsdriften, i hvilken Sielen udvider sig, og erhverver større Besiddelse. Man har sammenlignet denne Drift med Driften til Næring, men neppe ganske træffende, efterdi deels Kundskaben ikke er Sielens eneste Næring, deels Driften til Næring ikke, som Kundskabsdriften, gaaer ud paa Udvidelse, men paa Opholdelse. Naar et Menneskes Drift kun attraaer at vide og kiende det Ubetydelige, kaldes den Nysgierrighed; og denne er den Drivefier, som sætter ubetydelige Siele, og ubetydelige Selskaber i Bevægelse. Ganske anderledes er den Virksomhed, hvilken den høiere Kundskabsdrift vækker; den driver Mennesket giennem alle Jordens Riger og over uveisomme Have, den fører ham op paa Biergets Spidser og ned i dets Kløfter, den udriver hans eensomme Timer fra Orkesløshed og Søvn, og indvier dem til ædel Idræt; den tilskynder ham mod

den usynlige Verden, og leder ham til en Tilfredsstillelse, som er af en uendelig høiere Værdie, end Behageligheden ved nogen jordisk Besiddelse. Vi give denne Drift eet Navn, men saa forskiellige, som Kundskabens Gienstande ere, saa forskiellig ytrer Driften sig ogsaa; gaaer den endog i sig selv paa Alt, hvad der kan vides, saa ytrer den sig dog hos de Forskiellige med meget forskiellig Forkierlighed, de dvæle ikke helst ved de samme Gienstande, og disse betragte de ikke fra den samme Side, eller paa den samme Maade. Hos Nogle er Kundskabsdriften mere omfattende, og tilskynder til Bestræbelse for altid at vide Mere; hos Andre er den mere udgrundende, og driver til at trænge dybere ind i det, som vides, kiende det stedse klarere, og saaledes befæste sig i dets Besiddelse. Den første Retning, som forherskende, har man kaldet Videdriften, den sidste Sandhedsdriften, men begge Benævnelser synes at betegne Kundskabsdriften i Almindelighed, thi den rette Viden nøies ikke med en overfladelig Kundskab om mange Ting, men maa ogsaa stræbe at trænge ind i deres Grund, og den rette Sandhedskierlighed tilfredsstilles ikke ved en Klarhed i det Enkelte, men bør og vil ogsaa optage det hele i sin Betragtning. For Kundskabsdriften i begge dens Retninger har det Forunderlige, det Hemmelighedsfulde noget Tiltrækkende, just fordi det aldrig ganske tilfredsstiller Driften, og derfor stedse vækker og sysselsætter den paa ny.

Men hvormeget endog Driften stunder hen mod det Nye og vil erhverve sig stedse større Besiddelse, saa vil den dog ogsaa dvæle ved det Erhvervede, og nyde sin Besiddelse, og ytrer sig som en Beskuelsesdrift, der synes ligesaavel at burde afsondres som en egen Drift, som nogen anden. Vi kunne nemlig ikke henføre denne Drift til Kundskabsdriften, thi denne vender vel ogsaa ofte tilbage til sin Gienstand, men kun for at lære Mere deraf og derom, efterdi det Enkelte ofte er den nyt, om end det Hele er den bekiendt; Beskuelsesdriften derimod begierer Intet at lære, den vil kun nyde. Det er ikke for at udvide eller berigtige vore geographiske og statistiske Kundskaber, at vi lade vort Øie hvile paa en skiøn Egn; det

er ikke blot for at fuldkomme vor kritiske Indsigt, at vi atter stille os hen for et skiønt Malerie eller en Billedstøtte; ja selv vore Tankesystemer giennemvandre vi paa ny, ikke blot for at finde Noget, vi kunde forbedre, men for at nyde dem, og glæde os ved dem.

Beslægtet med Beskuelsesdriften, men ikke den samme, er Fremstillelsesdriften. Hvad der lever i Mennesket, hvad der staaer for ham i indre Billeder eller Tanker, det tilskynder en mægtig Drift ham til at ville fremstille ogsaa udenfor sig. Mangen Gang kan vel Meddeelelsesdriften være virksom herved; den Lyst, vi føle ved at meddele Andre, hvad der er os selv vigtigt og kiert, kan vække Fremstillelsesdriften; men Enhver, i hvem denne Drift er udviklet, vil føle, at den virker i ham uden Hensyn til Andre; han kan sige, som Oehlenschlägers Correggio:

jeg giorde det ei for at glimre,
Jeg giorde det, som Bien giør sin Celle,
Som Fuglen bygger i et Træ sin Rede.

Og gaaer det ham endog som Denne, finder han sig miskiendt, mener han sig endog uden Evne til at frembringe Noget, som fortiente Andres Opmærksomhed, da vil dog Driften i ham ofte være uimodstaaelig,

Da vil han male, tegne, componere,
Kun for sin egen Lyst.

Vi blive denne Drifts Yttringer vaer allevegne, i det Mindste som i det Største. Naar nogen i sit Værelse opstiller sit Huusgeraad, ikke blot til Beqvemhed for Brugen, men symmetrisk, saa er det Ideen om Orden, Regelmæssighed, Skiønhed, som lever i ham, hvilken han, selv i det mindre Betydende, vil fremstille. Denne Drift gaaer nemlig ud paa at danne det givne, raae Materiale anderledes, end det modtages, og derfor have Mange kaldet den en Dannelsesdrift; men naar vi agte paa dens Væsen, da ville vi uden Tvivl finde, at den ikke driver os til at danne for at danne, men at det er den indre Tilskyndelse til at fremstille Tankerne og Billederne i vor Siel, som driver os til at bemægtige os det tilbudne Stof, og at danne det. Naar Opdrageren danner Barnet,

uden vel Kierligheden virksom derved, men i Barnet søger den vise Opdrager at fremstille sit Ideal — nemlig ikke et Ideal i Almindelighed, heller ikke det Ideal, der svæver for ham af hvad han selv bør være, men det Ideal, som han danner sig om Barnet efter dets Individualitet, dets Anlæg og Stilling. Saaledes søger ogsaa den vise Lovgiver og Statsmand at danne den ham anbetroede Stat. Betragte vi Fremstillelsesdriften i dette Omfang, da maae vi uden Tvivl ogsaa antage, at Herskesyge — som er meget forskiellig fra Ærgierrighed, skiøndt ofte forbunden dermed, og som egentlig bestaaer i den Villie, kun at taale sine egne Ideer udførte eller fremstillede — har sin Oprindelse fra denne Drift, naar Selvsygen misbruger og forvender den.

Hvad man kalder Efterlignelsesdrift synes at være Fremstillelsesdrift uden Originalitet. Neppe tilskynder Menneskets Natur ham at giøre det Samme, som Andre, fordi de giøre det, men den Tilskyndelse, han føler hertil, fremkommer uden Tvivl derved, at Andres Handlinger vække Forestillinger hos ham, som ere desto mere levende, fordi de Forestillinger, der ligesom opstige af Siælens egen Grund hos ham, kun ere faa og svage; disse saaledes laante Forestillinger tilskynder da Fremstillelsesdriften ham at udtrykke, og dette giør han, ved Mangelen af Opfindsomhed, paa samme Maade, som de Andre. Hertil kan henregnes den physiske Tilbøielighed til at eftergiøre visse legemlige Bevægelser, som man seer paa Andre, f. Ex. Gaben, Krampetrækninger; man vil ikke egentligen efterligne, men det, som er for Oinene, vækker Forestillingen, og denne har en saadan Indflydelse paa Nervesystemet, at den let gaaer over i Handling. Tissot fortæller om et Menneske, som fra sin tidlige Ungdom havde en uimodstaaelig Drift eller Trang til at eftergiøre alle Bevægelser og Gebærder, som han saae paa andre; holdt man hans Hænder for at hindre det, da klagede han over Smerter i Hiertet og i Hiernen. Fremkommer Forestillinger paa anden Maade, end ved det umiddelbare Syn, da føles den samme Tilbøielighed til Bevægelsen, f. Ex. ved at tale om Gaben, ved at beskrive Krampetrækninger. Svage Men-

nesker, som kun have lidet Eiendommeligt, antage let Andres Accent og Lader. Exemplets Magt beroer ogsaa herpaa, thi det jevnlige Syn af gode eller slette Handlinger frembringer Forestillingen om det Gode eller det Onde, og den ideligen gienkommende Forestilling virker til Handling. Heraf lader det sig ligeledes forklare, at Synet af Mord eller Henrettelse kan tilskynde til at begaae Mord.

Laurits Engelstoft.

Født 1775 i Gislum i Viborg Stift. Af hans: Wiens Beleiring o. s. v., som findes i Historisk Calender, tredie Bind, udtage vi til Prøve nogle Stykker.

Scener af Wiens Beleiring og Befrielse 1683.

Krigen kunde ansees som begyndt. Den 2. Jan. 1683 plantedes Hestehalerne udenfor Storherrens og Vizirens Palladser, og under begges umiddelbare Tilsyn paadreves Rustningerne med største Iver; Magazinerne forsynedes, en umaadelig Artilleriepark indrettedes og Alt forberededes til et eftertrykkeligt Feldttog. Tropperne begyndte nu ogsaa at defilere henad Belgrad, hvor de skulde samle sig. Veien fra Adrianopel derhen var bestandig opfyldt med Soldater og Transporter. Virksomhed herskede paa enhver Punkt, Penge manglede ikke og Alt syntes at bebude de meest glimrende Foretagender.

I Begyndelsen af April brød Hovedarmeen op fra Adrianopel med Sultanen og Storviziren i Spidsen; et imponerende Skuespil saavel formedelst Mængden som Forskielligheden af de Tropper, der vare i Bevægelse Nat og Dag. Ved Belgrad giordes Holdt, og her var det, at Muhamed IV., efter at have holdt Revue over

den samlede Armee, i Begyndelsen af May —; just til samme Tid, da Leopold holdt Mynstringen ved Kitsee — høitideligen overleverede Storvizirен Kara Mustapha Muhameds hellige Fane og derved tillige den øverste Commando over den Hær, der skulde lægge den keiserlige Ørn for den osmanske Sultans Fødder. Viziren havde endnu den Ære, i sit Telt at modtage et to Timers Besøg af sin Souverain, forinden denne forlod Armeen for at ile tilbage til sit elskede Stambul.

Kara Mustapha havde Egenskaber ikke uværdige den Tillid, der betroede ham saa vigtig en Post i Stat og Armee, men derhos saa rigelig blandede med nationale og personlige Feil, at disse fordærvede alt det Gode hos ham. Født af ringe Stand, blev han i sin Ungdom antagen som Page hos den gamle Storvizir Muhamed Kioprili, og vandt saaledes hans Yndest, at han tilsidst blev hans Staldmester og Svigersøn; i lige Gunst forblev han hos dennes Søn og Eftermand i Storvizirs-Posten, Achmet Kiopríli, og steeg under saadanne Forhold saa meget deslettere fra een Værdighed til en anden, som han selv anbefalede sig ved Duelighed og Tienesteiver. Han blev først Pascha af Silistrien, siden af Damask, derefter Storadmiral, tilsidst Kaimakan hos Storviziren, hvilken Værdighed er den næstøverste i Riget; ja han nød endog, da hans første Gemalinde imidlertid var død, den Ære at udsees til i Tiden at vorde Sultanens egen Svigersøn. Af en egennyttig Characteer, havde han i alle disse Poster samlet uhyre Skatte, og man ansaae ham for den rigeste Pascha i hele Orienten. Efter Achmet Kioprilis Død, som indtraf 1676, blev han, ved Enkesultanindens Understøtning, ophøiet til den ledige Storvizirs Værdighed, og det med almindeligt Bifald; thi ei blot var han opdragen i sine store Forgiængeres Skole, men selv havde han desuden overalt, hvor han var bleven brugt, lagt en ualmindelig Virksomhed for Dagen, og ved flere Leiligheder giort Riget væsentlige Tienester. I Krigen mod Polakkerne 1672 havde han under Sultanens egne Øine udmærket sig som Kriger og havt megen Deel i den for Porten ærefulde Fred, som kort efter sluttedes med

dette Rige, den første, ved hvilken det osmanske Riges Grændser udvidedes i Europa. Som Vizir havde han strax, 1676, forherliget sin Souverains Regiering ved en ny Tractat, hvis Vilkaar den høie Port foreskrev. I Krigen mod Russerne 1679 havde han viist mere Energie end det hele øvrige Ministerium, og de ungarske Uroligheder havde han ypperligen forstaaet at benytte til Fordeel for sit Lands Politik. Han foreenede med udmærkede Dueligheder og megen Erfarenhed en snild, kraftfuld, dristig og foretagende Aand. Men hans Talenter fordunkledes ved langt større Feil. Blottet for alle høiere Kundskaber, uden engang at besidde nogen Kyndighed i Krigskunsten, i egentlig Forstand uvidende, havde han en utroelig Indbildning om sin egen Indsigt og Viisdom, hvilken Selvtillid giorde ham egenraadig, uforsigtig, døv mod Klogskabens Advarsler og andres Raad. I høieste Grad ærgierrig, derhos alt for meget behersket af sin Indbildningskraft, udkastede han chimairiske Planer og indlod sig i vidtudseende Foretagender, stolende paa sin Magt, sit Genie, sin Lykke og de Fienders Svaghed, som hans Hovmod foragtede. Han var derhos listig, forstilt, grusom, pengegierrig, i det Hele uden al Moralitet. — Dette til foreløbigt Bekiendtskab med den Mand, som nu i Spidsen af den hele tyrkiske Hærmagt agtede eengang for alle at omstyrte den østerrigske Colos.

Calenberg er en Række af Høider, som begynde fra Donauen og i en Strækning af omtrent 4000 Skridt indslutte Wien fra den vestlige Side, ovenpaa for det meste skovbevoxet, længere nede og ved Foden bekrandset med Viingaarde og Haver. En Mængde Fordybninger adskille de enkelte Bakker, hvis meest fremragende Punkt er Leopoldsberg med sit Capel og det et Par hundrede Skridt derfra liggende (da afbrændte) Kloster. Nedgangen falder temmelig brat, især hen mod Donauen; det hele Jordsmon er ujevnt, afbrudt, af Dale, Snevringer, Kløfter og Vandløb giennemskaaret. Havde Storvizirens endog blot i de sidste Dage ført sig dette Terrains Fordele til Nytte, som han burde, maatte Wiens

Befrielse være bleven en Umulighed. Han havde blot havt behov med en Deel af sin store Hærmagt at besætte, om ikke Wienerwalds, saa dog kun Calenbergs vigtigste Høider og Tilgange, og den christelige Armee havde været standset, maaskee forloren. Men Tak skee hans Blindhed og Selvtillid; man mærkede paa hele Veien ikke mere til ham, end om han havde været hundrede Mile borte eller istedet for 160,000 Mand kun havde havt et svagt Defensionscorps.

Ankommen til Foden af Calenberg, satte den christelige Hær sig nu i den Orden, hvori den skulde rykke frem med Fienden paa hiin Side. Iforveien havde Hertugen af Lothringen taget alle de Forholdsregler, som Omstændighederne tillode, for at lette og sikre Høidernes Bestigning; ogsaa havde han selv tilligemed Kongen af Polen recognosceret det hele Terrain, men ikke stødt paa noget Fiendtligt. Ved Tusmørket gaves Signal til Opbrud, og i sluttede Colonner gik nu Marschen opad; de Keiserlige trak til Venstre, Polakkerne til Høire, Rigstropperne fulgte lidt bag efter for at tage Plads mellem begge. Inden Midnat vare allerede de vigtigste Høider, hvoriblandt Leopoldsberg, besatte, og efterhaanden indtoges den hele Biergspidse, alt uden at møde nogen egentlig Hindring. Det tykke, af intet Maaneskin oplyste, Mørke skiulte alle de Christnes Bevægelser for Fiendens Øine. Hele Natten var en Forberedelse til den følgende Dags store Værk, og man ventede kun paa Morgenens Komme for at begynde dette. Men hvilken Scene aabnede sig nu ved Dagens Anbrud for de Christnes Blik! hvor stolt og rædsomt et Syn tillige! Under deres Fødder en vidt løftig Slette og Donauens forskiellige Øer, bedækkede med en uoverseelig Mængde af Telte, Standarter, Heste, Cameler, Øxne, Vogne, med en talløs Skare af Mennesker, en broget Vrimmel i uophørlig Bevægelse, omsværmet af Tatarpulker, som i sædvanlig Uorden tumlede sig ved Biergets Fod og Donauens Bredde; lidt fiernere i Baggrunden en stor Stad, indhyllet i Røg og Damp, beskudt, berendt, liggende saa at sige i Dødskamp, anstrængende

sine sidste Kræfter, maaskee just nu segnende under Skiæbnens afgiørende Slag.

Den christelige Hærs Ankomst var for Viziren en heel uformodet Begivenhed, og saa meget mere ubeleilig, da han just nu troede at have opnaaet sit Maal. Han vidste vel, at de Christne tænkte paa at undsætte Wien, og at de samlede Tropper; men at de skulde kunne blive ham farlige eller endog vove at angribe ham, ansaae han i sit blinde Overmod for noget ganske umueligt. I alt Fald maatte han jo være Mester af Wien, længe før de vare istand til at begynde noget. Han brød sig derfor kun lidet om deres Foretagender, og alle deres Bevægelser vedbleve saaledes at være en Hemmelighed for ham, uagtet de skete saa at sige under hans Øine; ja han var saa slet underrettet, at Undsætningsarmeen allerede havde sat sig i Marsch fra Tuln, inden han endnu vidste, at den var samlet, eller at Kongen af Polen var i Spidsen. Med eet gik et Lys op for ham; han følte nu, hvor mislig hans Stilling var, og begyndte at blive bange. Tanken om, muеligen at fratvristes det Bytte, han saa at sige allerede havde mellem Hænderne, Tanken om den Skam og det Ansvar, som da vilde falde tilbage paa ham, alt dette giorde ham i høieste Grad forvirret og raadvild, og det saa meget mere, som han stod paa en spændt Fod med endeel af de høieste Officerer. Fortællingerne om hans Forholdsregler og Adfærd ved denne Leilighed afvige i det Enkelte, men stemme overeens i Hovedsagen. Hans første Skridt, saasnart han erfarede de Christnes Fremrykken, var at sammenkalde et Krigsraad, for at overlægge, hvad der var at giøre: om man skulde trække sig tilbage, eller ikke, og i sidste Tilfælde, om man skulde vende sin hele Magt imod den christelige Armee, eller paa eengang gaae denne imøde og fortsætte Angrebet paa Byen, for at den ikke skulde faae Luft. Den kloge og erfarne Ibrahim, Pascha af Buda, opfordredes til først at yttre sin Mening. Han raadede, for alting ikke at dele Armeen, men hæve Beleiringen for et Øieblik, rykke Fienden imøde, spærre alle Tilgange med Forhug-

ninger og stærkt besatte Skandser, lade Fienden udmatte sig paa disse, og naar han saaledes efter frugtesløse Forsøg maatte trække sig tilbage, da med Cavalleriet at tage ham baade i Flanken og i Ryggen og aldeles tilintetgiøre ham. Næsten alle Paschaer tiltraadte denne Betænkning. Men Storviziren vilde intet høre om en Ophævelse af Beleiringen; „det var, efter hans Mening, at slippe, hvad man allerede havde saa godt som i Hænder; det var at udsætte sig for et Angreb bagfra og see alle de møisommelige Beleiringsarbeider i et Øieblik forstyrrede; det var en slet Opmuntring for Soldaterne, en evig Skiændsel for de osmanske Vaaben; hvad vilde Sultanen sige, der saa længe med Utaalmodighed havde ventet Efterretningen om Wiens Erobring og allerede giort Anstalter til at feire denne stolte Triumph? og hvis Hoveder vilde komme til at bøde, om han skuffedes? afbrød man Beleiringen, for siden at begynde den igien, vilde den bedste Aarsenstid være spildt, og Følgen letteligt kunne blive, at man anden Gang maatte lade sig fordrive af Vinteren, uden at have udrettet Noget; bedre, at lade Beleiringen gaae frem og tage Wien for de Christnes Øine; deres Hær var man i alt Fald noksom overlegen." Ingen Forestillinger herimod hialp. Viziren afgiorde kort og bestemt Spørgsmaalet ved et Magtsprog. Fienden skulde drives tilbage, naar han kom, og Beleiringen aldeles ikke afbrydes.

Imidlertid, for at styre sin Harme og foreløbigen stille sin Blodtørst, gav han Befaling til Tatarerne, uden Forskiel at nedsable alle de christne Fanger, som vare i den tyrkiske Leir, hvis Antal beløb sig til henved 30,000; en Ordre, værdig hans grusomme Charakteer. Ogsaa den polske Gesandt, Trosli, som han førte med sig, lod han lægge i Lænker; han vilde giøre ham ansvarlig for sin Konges Adfærd. Derpaa inddeelte han sin Hær i tre Hovedcorpser. Det venstre Fløi betroede han til Ibrahim, Pascha af Buda, det høire til Kara Mehemed, Pascha af Diarbekir; selv forbeholdt han sig Commandoen over Centrummet, i hvilket han tog Stilling med en udsøgt Trop af Janitscharer og Spahis omkring sig og et med det sværeste Skyts spækket Batterie

foran. Det øvrige Infanterie lod han blive for Byen, med Befaling, at holde de Beleirede i uafladelig Uroe, medens man havde at bestille med Fienden udenfor. Imidlertid lod han en Mængde Træer fælde i Skoven, spærrede ved Forhugninger overalt, hvor han kunde, besatte Hølder og Defileer, og opkastede paa forskiellige Steder frygtelige Batterier; især bleve ogsaa Passerne ved Nußdorf, Währing og Dornbach omhyggeligen sikkrede. Bag disse Forhugninger og Batterier opstillede han paa Skraaningerne og nedenfor paa Sletten sit Infanterie og Cavallerie i tre Linier, der strakte sig fra Donauen langs Foden af Calenberg, saaledes at Centrummet var omtring ved Nußdorf. Selv viste han sig overalt, og sparede ingen Opmuntring for at opflamme sine Krigeres Mod i denne endelige Kamp for Ære og Bytte, for Sultanen og Muhameds hellige Religion.

Saaledes beredede man sig da paa begge Sider til Angreb og Forsvar. Den store Dag var kommen, som skulde afgiøre Wiens Skiæbne, Østerrigs og Tydsklands Fremtid. Det var den 12te September, just en Søndag. Saasnart det grydede ad Dag, hørte Kongen af Polen med sin Generalstab i Leopoldscapellet en Messe forrette af Pater Marco d'Aviano, og indviede ved den hellige Nadvere sig og Sine til Kamp for Christendommens Sag. Derpaa slog han sin Søn til Ridder, svang sig paa Hesten, reed frem for Fronten og talede faa og fyndige Ord til de Krigere, han saa tit havde ledet til Seier. „Eders Konge," saa sluttede han, „er i Eders Spidse; hvor I see mig, der følger I efter; og nu fremad." Flux blandede sig Hærens Jubelskrig med Trompeternes Skrald, og som paa dette Signal — omtrent Klokken sex — begyndte allerede fra Donau-Siden Geværs og Kanonilden at lade sig høre. Det var Hertugen af Croy, som i Morgenstunden lykkelig rensede Dalveien, der fører ned fra Leopoldsbierget; men blev selv ved denne Leilighed saaret og mistede en Broder. Imidlertid steeg den christelige Hær i tætsluttede Colonner ned ad Bakkerne og udbredte mere og mere sin Front. Til samme Tid vare Tyrkerne i fuld Bevægelse nedenfra, medens Dal og Fjeld gien-

lød af et brølende Allah-Skrig. Slaget aabnedes paa det venstre Fløi. Kl. 8 angreb Caprara, efter at have kastet Fienden tilbage fra de høiere Punkter, det stærkt besatte Nußdorf, understøttet af Batterier, som Leslie i Skynding havde opkastet. Kampen var lang og blodig. Tyrkerne forsvarede sig med yderste Haardnakkenhed. Haver, Huse, Kieldere, Mure og Vandledninger maatte tages hver for sig, og først Kl. 12 lykkedes det at blive Mester af Stedet. Umiddelbar derpaa forceredes ogsaa Stillingen ved Heiligenstadt, hvorved det hele venstre Fløi fik et friere Virkerum. Imidlertid havde ogsaa Centrummet og det høire Fløi med megen Møie arbeidet sig frem. Ved Middagstid trængte Polakkerne fra Dornbacher-Dalen af ned i Sletten mod Währing, og giorde strax et levende Angreb paa Tyrkernes venstre Fløi. Til samme Tid styrtede den hele øvrige christelige Armee ind paa Fienden, og nu var Træfningen almindelig. Man sloges paa den hele Linie med en rasende Tapperhed; dog var Kampen ingensteds saa haard som paa de Christnes høire Fløi, hvor Polakkerne stode, da Storviziren nu især vendte sin Magt mod dem. De Beleirede vare med beklemte Hierter Vidner til den store Scene, og anraabte i brændende Bønner Hærskarernes Gud om Velsignelse for de Christnes Vaaben i denne afgiørende Stund.

De fremtrængende Polakker fandt neden for Bakken for sig et stort, vel besat Batterie. Flere Gange bestormedes det forgieves, og det polske Blod flød i Strømme. Endelig overvældede man det ved Hielp af et Par keiserlige Regimenter, som kom det i Flanken. Fienderne flyede; men imedens de polske Husarer alt for meget overlode sig til deres Hidsighed, bleve de paa alle Sider omringede, og Tyrkerne anrettede et stort Blodbad imellem dem. Følgerne havde kunnet blive betænkelige, dersom Kongen ikke selv var ilet til Hielp med tydsk Infanterie. Han ei allene slog Fienderne tilbage, men fratog dem endog et andet nedenfor liggende Batterie, der næsten var ligesaa stort som det første, og kastede dem nu to Timer i Træk fra Høi til Høi,

fra Skandse til Skandse, saa at de tilsidst geraadede i en fuldkommen Uorden, og Polakkerne ved Kl. 6 vare trængte frem indtil tæt under deres Leir. — Paa det venstre Fløi havde ogsaa Hertugen af Lothringen, efterat Nußdorf og Heiligenstadt vare indtagne, en haard Dyst at udholde, især ved den nu saakaldte Tyrkeskandse, hvor adskillige Paschaer med udsøgte Folk giorde en fortvivlet Modstand. Dog henimod Klokken 6 var Fienden dreven ud af sine Forskandsninger, og en halv Time efter nærmede man sig i Stormskridt den tyrkiske Leir ved Rossau. Centrummet fulgte efter Omstændighederne Fløienes Bevægelser, og giorde tilsidst især vigtig Tieneste ved at understøtte de af og til temmelig haardt trængte Polakker, mod hvilke Storviziren især anstrængte sig.

I Dagbrækningen var det første Blod flydt; Formiddagen havde kostet Tyrkerne nogle af deres meest faste Stillinger; om Eftermiddagen Klokken 5 og 6 befandt den christelige Hær sig lige ved Leiren. Nu paafulgte en kort Standsning. Der var Spørgsmaal, om man skulde holde sig til den oprindelige Plan, som var, den første Dag blot at trænge Fienderne tilbage til deres Leir, og den anden at bestorme denne i Forening med Besætningen fra Wien. Da udraabte den 70aarige Feldtmarskal Gold: „Begyndelsen er herlig, hvorfor blive staaende? jeg er en gammel Mand, med mange Vunder, gierne vilde jeg endnu i denne Nat finde Pleie i Wien." I Grunden udtalede han ogsaa kun et almindeligt Ønske; thi hele Armeen brændte efter, nu strax at bringe det store Værk til Ende. Ei heller var dette, uagtet de foregaaende Anstrængelser, nu mere en vanskelig Sag, saasom Fienden allerede var i yderste Forvirring. Nu styrtede da Christenhæren med ny Voldsomhed ind paa Tyrkerne, og disse, trængte paa alle Kanter og betagne af en panisk Skræk, holdt ingensteds mere Stand. Forgieves søger Kara Mustaphá igien at bringe Orden tilveie; forgieves paakalder han Ære og Pligt; Ingen hører, Ingen agter paa den, hvis Vink saa mange Tusende nys ubetinget adlødе. Under

disse Omstændigheder iler han til sit Telt, men finder det allerede forladt, og faaer neppe Tid til at redde Muhameds hellige Fane, for med den i Haand at blande sig i de Flygtendes Skare, han, som faa Dage iforveien drømte kun om Triumpher og Occidenten for sine Fødder. Imidlertid havde de Tropper, som han havde ladet blive tilbage for Wien med Befaling at fortsætte Beleiringen, troligen efterkommet hans Villie, og den største Deel af Dagen uophørlig beskudt og bestormet Byen, især ved Schottenthor, men uden mindste Held, da Garnisonen og Borgerne, modige ved Synet af den christelige Hærmagt, kraftigen afsloge ethvert Forsøg, og snart fik nu Tingene et andet Udseende. Thi saasnart disse Tropper mærkede, hvad Vending Slaget tog, begyndte de af sig selv at forføie sig bort; og da til samme Tid Stahremberg giorde et rask Udfald, i hvilket Soldater og Borgere kappedes om at tage Deel, gave de sig, ligesom alle de øvrige, over Hals og Hoved paa Flugten, saa aldeles uden Undtagelse, at, da Kongen af Polen siden i Mørkningen skikkede nogle Compagnier hen for at undersøge og rense Løbegravene, fandt man der ikke en eeneste Siel, men kun en Mængde i Flugtens Skynding efterladte Vaaben og Redskaber. Det var omtrent en Time før Solens Nedgang, at den christelige Hær brød ind i Tyrkernes Leir; inden Mørket faldt paa, var ingen Fiende meer tilbage paa denne Side af Staden. Alle toge de Veien over Wienerberg ad Ungarn til, og saa hovedkuls var deres Flugt, at de vedbleve at løbe i eet væk, uden Hvile, uden Mad og Drikke, hele 13 Mile, indtil de naaede Raab, hvor deres øvrige Hær stod og hvor de første Flygtninge allerede ankom inden næste Dags Aften. Allene de Christnes Udmattelse og Nattens Mørke kunde de takke for, at de undgik en total Ødelæggelse paa Retiraden selv. Historien har faa Exempler paa en Flugt Mage til denne. — Da Fienden nu var aldeles borte, opkom en almindelig Fryd over den hele christelige Armee; især yttrede sig ogsaa en ubegrændset Enthusiasme

for Kongen af Polen. Churfyrsten af Bayern, Fyrsten af Waldek og flere Rigsfyrster faldt ham om Halsen; Generaler og andre stræbde om at være de første til at kysse ham paa Hænder og Fødder; Pater Aviano ophørte ikke at kysse ham, og forsikkrede, at han havde seet en hvid Due flyve over Slagordenen; samtlige polske Regimenter skrege med een Mund: leve vor tappre Konge! og vist er det, at, ihvorvel alle havde giort deres Pligt, var det dog Polakkerne, som havde den største Andeel i Seiren. Over 48,000 Mand havde selve Beleiringen kostet Tyrkerne; 20,000 laae paa Valpladsen. Derimod beløb den allierede Armees Tab ikke mere end noget over 1000 Døde og 3000 Saarede, saa at maaskee neppe nogen Seier har paa eengang været mere afgiørende og mindre blodig. Imidlertid vare saavel paa de Tydskes som især paa Polakkernes Side mange vakkre Helte faldne, hvis Navn Historien har reist et taknemmeligt Erindre. Hine havde at begræde blandt andre en Prinds Moritz af Croy og en Grev Trautmannsdorff, disse Storstaldmester Modrzejewsky, der giorde sig saa berømt ved Choczim, den unge Potocky Starost af Halicz, Rentemesteren Zbasky, Castellanerne Urbansky og Pstrokonsky a. a., hvis Hoveder man tildeels siden fandt ved Storviziirens Telt.

Saaledes endtes den evig mærkværdige 12te Septbr. 1683, en Frelsens Dag for det standhaftige Wien, en afgiørende Epoche for det hele Tydskland, maaskee for Europa, en følgerig Vendepunkt i Osmanernes hidtil saa godt som aldrig afbrudte Vaaben held. Christne Helte bedækkede sig med Ære, men Sobiesky fordunklede dem alle; det var den meest glimrende Daad i Rækken af hans funklende Bedrifter. Værdig sin Fader, havde ogsaa den unge Prinds Jacob i denne haarde Kamp beviist et Krigermod, der forhvervede ham alles Beundring og Priis. Kara Mustapha paadrog den samme Dags Begivenhed en uudslettelig Skiændsel, og kostede ham inden en føie Tid hans Hoved.

Adam Gottlob Øhlenschlæger.

Født den 14. November 1779 i Frederiksberg ved Kiøbenhavn.

Aly Hamamys Kilde.

(Af: Aly og Gulhyndy, et Eventyr).

I Bagdad levede en riig Kiøbmand ved Navn Ibrahim. Hans eneste Søn Aly, et ungt Menneske af sieldne Egenskaber, var sin Faders Stolthed og Glæde, skiøndt han kun lidet slægtede Faderen paa. Denne satte sin Lyksalighed i at nyde Livet, og i den Driftighed, der hører til at skaffe sig Nøglen til alle jordiske Fornøielser: Rigdom. Sønnens Hu var derimod henvendt paa Granskninger og Læsning. Han forlod sielden sit Kammer; først i Aftenkiølingen pleiede han at gaae ud af Byen, langs med Tigeren, til Iman Tzafers, en muhamedansk Helgens Grav, der stod i et rundt Tempel, omplantet af Dadler, en Fierdingvei fra Staden. Her satte han sig gierne i Skyggen, og havde sin Fornøielse af at betragte de Mennesker, som gik ham forbi, for at holde deres Bøn i Templet. Naar det mørknedes, reiste han sig først, og gik da hiem, Skridt for Skridt, med Øinene heftede paa Tigerens maanelyse Bølger, eller paa det friske Grønne ved Strandbredden.

Hvor er det muligt, min Søn, sagde Faderen engang efter en lang og lykkelig Reise, da han havde afpakket sine Kameler, at du i saa ung en Alder saa reent kan slaae dig fra Verden? Jeg priser din Flid; men glem dog ikke, at Naturen selv næst vor hellige Alkoran er den viseste Bog, med skiønne Lærdomme paa hvert Blad. Hvad er Indsigt uden Erfarenhed? Har ikke Een af vore Verdsligvise selv sagt, at Reisen er en Ild, hvorom det raae Kiød maa dreies, for at vorde spiseligt og velsmagende?

Kiære Fader, svarede Aly, overlad mig endnu et Par Aar til mig selv; naar jeg da træder ud i Verden, vil jeg handle med

mere Kraft. I har Ret i, at Naturen er den viseste Bog; men den er ofte skrevet med saa utydelig Stiil, at der hører stærke Øine til at see og læse. Hvad vi ikke selv kunne, maae vi lade Andre giøre for os; og saaledes reiser jeg maaskee ligesaa meget paa mit Kammer, som I paa Eders Kameel giennem Ørkenen. Alle kunne ikke reise; og hvis jeg, hvad en god Muselmand er Religionen skyldig, kun ogsaa eengang i mit Liv kommer til Mekka, saa var det mig maaskee alt Reise nok.

Skiøndt nu Ibrahim ikke var tilfreds med at høre sine Yndlingsmeninger modsagte, kunde han dog ikke andet end billige den sieldne Flid og Stadighed hos sin Søn; heller ikke var det hans Faderforfængelighed ukiært, at høre Aly udraabt af Alle, som kiendte ham, for et Mønster paa et ungt Menneske.

Paa den anden Side var Faderens Ytringer ikke uden Virkning paa Sønnen. Han begyndte at føle Forskiellen imellem blot Forestilling og virkelig Nydelse, og naar han læste om noget Stort, Skiønt eller Forunderligt, var han ikke længer saa ganske henrykt under Læsningen; han begyndte at ønske sig selv at opleve Sligt. I én saadan Stemning steeg han da ofte op paa Altanen af sin Faders Huus, hvorfra han havde en fri Udsigt over Tigeren og den sandige Dal, til Biergene i Horizonten: hvor han i klart Veir kunde skielne Ruinerne af det gamle Babylon ved Bredden af Euphrat. Han kunde staae saaledes hele Timer, og drømme sig i de besynderligste, eventyrligste Forhold.

Naar han nu gik sin sædvanlige Aftengang, til Tzafers Tempel under Daddeltræerne, forekom det ham eensformigt og smaaligt. Han troede at læse Foragt for sig i Blikket af Tigerens hurtighenskyllende Vover, der havde giort saa uhyre Reiser fra Høilandet i Asien, giennem aldrig seete Huler og Fielde. Naar han sad i Skumringen, kom det ham for, som om de skvulpende Bølger, der styrtede mod Kiselstenene, fortalte ham Eventyr om Optrin, de paa fierne Steder havde været Vidne til.

Nu besluttede han engang igien at vandre ud til Ruinerne af Babylon, hvor han kun eengang havde været i sin Barndom. Hans

Fader, som fornøiede sig over den nykomne Lyst, og troede i den at see Begyndelsen til en forandret Levemaade, gav ham gierne Tilladelse, at anvende nogle Dage paa denne Vandring.

Du vil i det Smaae finde et Billed af det Store, min Søn! sagde han, paa denne korte Reise; thi saa kort den er, mangler den ikke Afvexling. Omegnen er ligesaa bebygget, som den brede Dal siden er sandet; ja den ligner en Ørk, indtil atter Biergenes grønne Tæppe møder dig, og byder dig ind i de behageligste Skovegne. Jeg vilde holde det unødvendigt, at give dig en Formaning med paa Veien, dersom jeg ikke vidste, at unge Mennesker, som du, ofte med stor Omhyggelighed beskiæftige Indbildningen med ældgamle og langtfraværende Ting, uden at vide, hvad der foregaaer ved Siden af dem. Vogt dig altsaa for at vandre over Heden mellem Bagdad og Babylon ved Nattetide; indret heller din Vandring saa, at du gaaer over den i Morgen- eller Aftenstunden. Det er et almindeligt Sagn, at en ond Aand har kaaret sig denne Hede til Bolig; at han svæver over den om Natten, og har sin Lyst af at fordærve Mennesker, som med deres Nærværelse forstyrre hans natlige Sværmen. Sønnen lovede sin Fader dette; og efter at have ladet sig snøre en Vadsæk paa Ryggen, tog han Stav i Haand, og begav sig en Morgen tidlig paa Veien.

Han gik over den lange Skibsbro, der med stærke Jernlænker er fæstet over den rivende Tiger, der har faaet sit Navn Thir (en Piil) af sin Hurtighed. Aly skyndte sig giennem den temmelig forfaldne Forstad, og nu kom han til en smuk Moskee. I Nærheden af denne holdt endnu den samme Caravane, med hvilken hans Fader for nogle Dage siden var kommen; den udhviilte sig til at fortsætte Reisen videre. Hvor selsomt forekom det ham, at giennemstreife denne bevægelige Handelstad, hvor Husene vare Kameler og Palladserne Elephanter! Aly gik forbi en saadan Elephant, paa hvis Ryg var bygget et temmelig stort Huus. Det var Middagstid, og Børnene, som legede i Græsset, skulde op til Bords. Faderen, som stod nede imellem dem, tog nu det ene efter det andet og rakte Elephanten det; denne fattede det med sin

Snabel, svingede det langsomt og varligt i Luften, bøiede Snabelen over Hovedet, og gav Barnet til Moderen i Døren deroppe, som modtog det ene efter det andet, uden Tegn til Frygt, og uden at Børnene skrege, eller viste sig forskrækkede. Den aabne Moskee var fuld af Mennesker, der deels takkede Alla for en lykkelig Hiemkomst, deels bade om fremdeles Held til at fortsætte Reisen. Aly opholdt sig hele Dagen i denne forunderlige Omgivning; mod Aften indbøde ham nogle Kiøbmænd i deres Telt, hvor unge indianske Karle og Piger dandsede under Trianglers og Pibers Lyd. De giestfrie Araber glædede sig ved at kunne byde ham et godt Aftensmaaltid og et mageligt Nattely.

Tidlig næste Dags Morgen gav han sig paa Veien igien i Kiølingen. Han vandrede over Heden, som var udyrket og ufrugtbar. Han fandt Fornøielse i at arbeide sig igiennem Sandet til frugtbarere Strækninger, der som Landøer laae i det gule Støv, med grøn Engbund, brogede Blomster, og enkelte Palmer, der vederqvægeligt udbredte deres grønne Solskiærme, og som, formedelst deres Husvalelighed, havde ligesom noget Guddommeligt. Aly følte sig begeistret. Det gaaer Araberen i sin Ørk, som Biergboeren paa sit Field, som Øboeren ved Overblikket af det hellige Hav. Og har han end aldrig seet det før, saa finder han sig strax, som Fuglen, i sit Element, og overlader sig trøstig til sin Naturdrift. Den overmodige Yngling spildte sine Kræfter; Middagen kom; Heden blev trykkende; Tørsten plagede ham. Aly ilede med stærke Skridt mod de fierne Bierge, og ønskede, som hans Stammemoder Hagar i gamle Dage, at finde en Kilde paa Veien, for at slukke sin Tørst.

Han havde hørt om en Kilde i Nærheden. Hvor glad blev han ikke, ved at træffe paa en større Jordstrækning end sædvanlig, hvor hyppige, men vantrevne Palmer omhvælvede en Brønd. Det rislende Vand lokkede og pirrede Tørsten. Nu stod han for Kilden. Men man tænke sig Alys Nedslaaenhed, da han saae Røg stige op af Vovene og lugtede Svovldampe! Fortvivlet over det feilslagne Haab, kastede han sig i Nærheden af Kilden under

Palmerne. Han følte sig mat af Heden, træt af Anstrængelsen, og sov paa Øieblikket ind.

Han havde ikke sovet længe, før han blev pludselig vakt af en stærk Røst. I det han slog Øinene op, blev han en Mand vaer i en linnet Kiortel, siddende paa en Kameel, der var behængt med Krukker og Læderflasker. Ulyksalige! raabte han, er I kied af Jert Liv, siden I paa saa letsindig ein Maade vil ende det? Aly sprang op, og Manden paa Kamelen blev fast forskrækket; thi han havde ikke giort Regning paa at kalde den Sovende fra de Døde, skiøndt han af naturlig Medlidenhed tilraabte ham. Hvad vil I? spurgte Aly, hvad Fare er der ved at slumre under disse Palmer i Middagsheden? Kiender I ikke denne Kilde? sagde Manden. Nei, svarede Aly, og fortalte ham, hvor han var fra, og hvor han vilde hen. Manden i Kittelen sagde: Det lader til, at den onde Aand ikke blot driver sit Væsen her ved Midnat, men ogsaa ved Middag. Følg mig hen under hiin Palme, som staaer længst fra Brønden, saa skal jeg husvale Eder med en kiølig Drik. Jeg boer i næste By, hvor endnu Vandet er saa slet, at vi daglig maae skiftes til at hente Vand fra Tigerstrømmen. Alle de Krukker og Flasker, som I her seer, ere fyldte ved Floden af Eders Fødestad. Jeg maa lee deraf, naar jeg betænker, at I kommer fra Tigeren til os, for at drikke; ja at I selv udsøger Eder det allerfordærveligste Vand, der vel kan synes at have sit Udspring fra Helvede.

Disse Ord vilde strax vakt Alys Nysgierrighed, dersom ikke Tørsten havde været større. Han gik hen med Manden, som rakte ham en Krukke, og sagde: Lædsk Eders Tørst! sæt Eder saa op med mig paa Kamelen. Vi ere snart i min By, der kan I hvile, og mageligt mod Aften gaae til Babylon. Aly takkede ham. Han steeg paa Kamelen, og de rede stiltiende afsted i Heden den øvrige Vei, indtil de kom til en langt større Sandøe, end Aly før havde seet, bevoxet med Træer og bebygget med Hytter. Kun et bredt Sandstræde skilte den fra det grønne faste Land, som strakte sig frisk ned fra Foden af Biergene imod Ørke-

nen. Vandhenteren lod Aly gaae ind i sin Hytte, hvor de bøde hinanden vexelsidig til Giest: hiin ham paa en kiølig Sorbet, denne hiin paa det gode Maaltid, han havde i sin Vadsæk.

De havde neppe stillet deres Hunger og Tørst, førend Vandhenteren paa Alys Begiering tog Ordet og sagde: Det undrer mig, at I aldrig har hørt tale om Aly Hamamys Kilde. I maa da vide, at denne Brønd, som jeg sagde, i gamle Dage har været god, ja en Sundhedskilde, hvortil utallige Værkbrudne adrlig have begivet sig. Den er opkaldt efter vor hellige Profets Svigersøn Aly, som paa dette Sted engang skal have knælet, for at forrette sin Bøn. Da han nu, som en oprigtig Muselmand, først vilde tvætte sit Ansigt og sine Hænder før Bønnen, og intet Vand fandt i Nærheden, skal han, i fuldkommen Tillid til den Almægtige, have vredet Hænderne i det hede Sand, hvilket strax er løbet ham fra Fingrene som de klareste Vandstraaler; hvoraf denne Brønd har sin Oprindelse. Men de onde Aander, som fordærve alt, hvad de kunne overkomme, efter Allas besynderlige Langmodighed og skiulte Hensigt, have med Tiden sat sig i Besiddelse deraf, især den fæle Irloulou, der om Natten har sit Ophold paa denne Hede. Man mener, at han boer i denne Brønd; og han har ikke allene fordærvet Vandet, saa det ganske har tabt sin lægende Kraft, men det er endog vorden giftigt og dødeligt. De Svovldampe, som opstige deraf, forpeste Luften. I kan altsaa selv begribe, hvor forfærdet jeg maatte blive, ved at see Eder slumre der. I kan takke Eders sunde Natur og den pludselige Hielp for Eders Redning.

Hvor bevæget blev Aly ved at høre Vandhenteren fortælle dette! Han trykkede hans Haand, og med Haandtrykket fulgte nogle Guldstykker. Den Fattige blev herover saa glad, at den Rige glemte sin nylige Fare over den Fattiges Glæde. Denne fulgte Aly et Stykke paa Veien; og nu havde han ikke langt at gaae, inden han naaede behagelige Skove af Cypresser, Ahorn og Cedertræer, hvorigiennem han gik ned til Ruinerne af det gamle Babylon, som laae ved den mægtige Flod.

Nu stod han i Midten af de vidtadspredte ubetydelige Levninger, bevoxet med Græs og Mos. Nogle Støtter og Mure stode endnu ved Strandbredden og speilede sig i den rolig forbiflydende klare Euphrat. En Hyrde sad paa et Architrav og blæste paa Rørfløite, medens hans Geddehiord trippede omkring og nippede det høie Græs mellem Stenene. Kiender I dette Sted? spurgte Aly. — Jeg har min Hytte her i Nærheden. — Hvad betyde disse Steenbunker? — Her skal eengang have staaet en gammel Stad. — Kan I intet fortælle mig derom? — Nei, det har været her saa øde i lang Tid; hverken min Fader eller min Bedstefader kan erindre sig det anderledes. — Aly stod hensiunken i Tanker. Det kom ham rørende for at see den unge Hyrde sidde paa Stenen, som den sorgløse Nutid paa Oldtids Grav, ved Randen af Tidens forbiilende Strøm, den paradisiske Phrat, der saae Adams og Babylons Fald, og som endnu ungdommelig rullede hen med sine friske Bølger! Ethvert usædvanligt Præg i de hensmuldnede Steenklodse opløftede ham; og han tænkte lige saa meget, som den unge Hyrde intet, der plukkede Græsset af Stenene med Aly, ikke for at læse Indskriften, som han, men for at give sine Gedder, hvad de ikke selv kunde naae.

Han begav sig henimod Aften igien paa Veien til Bagdad. Med Hovedet fuldt af Betragtninger streifede han over Heden. Den skiønne Aften opmuntrede ham; det var kiøligt og klart, og Bagdad laae ham allerede, da han var gaaet nogle hundrede Skridt, saa tydeligt for Øine, at han ikke kunde andet, end give sig god Tid, i den Tanke, at han kom tids nok. Han opholdt sig længe paa de yndige Sandøer. Maanen gik op, og skinnede saa klar, at den næsten ganske giorde Nat til Dag. Saaledes glemte han aldeles Tiden; han følte sig træt; og da han noget borte saae en stor Steen med et udhugget Sæde, kunde han ikke lade være, at sætte sig der med Haand under Kind, og stirre hen i den rolige klare kiøle Ørk. Palmerne susede i Vinden over hans Hoved. Men man forestille sig Alys Forskrækkelse, da Vinden med eet lagde sig! thi han hørte Kilden risle nogle Skridt derfra, og lug-

rede de føle Dampe, som Vinden før havde viftet til den modsatte Side.

Forfærdet sprang han op, og løb over hundrede Skridt tilbage. Han mærkede, at det pludselig trak op til et truende Uveir. Ved det svage Maanelys, der hvert Øieblik truede med at skiule sig bag tykke for Horizonten drivende Skyer, kunde han netop skielne, hvad Vei kan skulde hiem. Han ilede afsted, og fordømte den Vane, der bragte ham til, ved mindste Leilighed at slutte sig ind i sit eget Indre, som en Aftenblomst, uden at tænke paa, hvor han var, eller hvad der foregik omkring ham. Det blev alt mørkere og mørkere; Tordenskyerne skiulte Maanen; stærke Skrasd rullede over hans Hoved; ingen Regndraabe faldt. En heed Vind susede giennem Ørken og oprørte Sandet, saa Aly idelig maatte lukke Øinene. Lever der virkelig onde Aander, tænkte han, som kunne skade Menneskene? Nei, Uskyldigheden er det sande store Salomons Segl, som selv ei den skrækkelige Eblis formaaer at bryde! — Han havde neppe talt dette, før et forfærdeligt Bælmørke tvang ham til at staae stille. Pludselig stod Himmel og Jord i en bleg Lue; en takket Svovlstraale knittrede over hans Hoved, og slog ned lige ved Siden af ham i et huult Træ. I det samme brast skyllende Regn fra Skyerne, og Aly styrtede bedøvet af uhyre Tordenskrald til Jorden. Længe laae han saaledes. Endelig blev alting roligt, og han hævede atter sit Hoved. Men hvor forfærdet blev han, da han i den mørkeblaae maaneklare Nat saae en uhyre sort Kæmpe staae for sig paa Heden! Hans uformede Hovedknub rakte høit op i Luften, og med et stort blegtskinnende Øie i Panden betragtede han Aly. Aly vilde flygte, men Forfærdelsen bandt ham fast til Stedet. Skiælvende stirrede han atter paa den uhyre Kæmpe, som han meente vilde knuse ham. Hvor glad var hans Forundring, da han opdagede, at den frygtelige Skikkelse ikke var andet, end en lang kulsort Sky, den sidste Levning af Tordenveiret, med et Hul i Midten, hvorigiennem just Maanen straalede! Denne Opdagelse gav ham Modet ligesaa hurtig tilbage, som han havde tabt det. Han indsaae, at det Hele ikke var andet end et Natur-

optrin, der formodentlig ofte gientog sig i denne lumre Dal, og som havde givet Almuen Anledning til Overtro. Han skyndte sig nu afsted med nye Kræfter; og det varede ikke længe, inden han atter med let Hierte gik over Tigerbroen, glad over saa lykkelig at have tilendebragt sit Eventyr.

Men den sorte Zeloulou, (thi det havde virkelig været ham, der havde sin Spøg af at forblinde den selvkloge Yngling) stirrede smilende efter ham med det gloende Øie; og loe, saa det skiælvede i Ørkenens Palmer. Derpaa rystede han Mankerne paa sit uhyre Hoved, foldende de store Luftmasser af sit Legeme i sig selv, og svævede hen over Brønden, hvor han dannede som en Skystøtte, og sank pludselig ned, med et forfærdeligt Hyl. — Fra nu af besluttede han, at besnære og fordærve Ynglingen; som vi ville bede Alla bevare med, hvad han selv kaldte det store salomoniske Segl.

Hvorledes Vaulundur fængsles af Kong Nidudr.

(Af: Vaulundurs Saga, en Fortælling, hvortil Ideen er tagen af den ældre Edda.)

Paa den Tid regierede udi Sverrig Konning Nidudr: han var en liden og mager Mand, bleg i Ansigtet, og med Øinene dybt inde i Hovedet. Han var berygtet over det ganske Land, for sit misundelige og avindsyge Sind. Der gik ham intet mere til Hierte, end naar han hørte, at Een af hans Naboer havde udmærket sig ved svare Bedrifter eller Giefmildhed. Han havde dræbt trende herlige Skialdre med egen Haand, fordi de frimodigen havde sagt ham, at han digtede slette Viser; thi da Nidudr var berøvet al Mandighed og Kraft, og slet hen intet besad af fortræffelige Egenskaber, saa var ogsaa hans Hierte qvindeligt og forfængeligt, saa at han, skiøndt han paa Siel og Krop var heel afmægtig, dog vilde giælde for en dravelig og forstandig Herre.

Denne Konning havde aldrig saasnart faaet Nys om Vaulundurs store Rigdom og Liggendefæ, førend Blodet steeg ham op i

Ansigtet, hvorpaa han blev ganske bleg og skiælvede over alle sine Lemmer. Thi han fattede strax det Forsæt at skille ham ved alt sit Gods; men da han tillige var en stor Niding, saa indjog Frygten for at sætte det i Værk ham denne Rædsel og Bævelse. Efterat altsaa den første Rystelse havde lagt sig, kaldte han paa een af sine fornemste Hirdmænd og sagde: Jeg er kommen i Erfaring om, at der skal opholde sig en Mand, Vaulundur kaldet, i mit Rige, som er bleven vide berømt for sin store Rigdom paa Guld og Sølv. Ligeledes har jeg hørt, at han skal overgaae alle Andre i at smede det ud til Vaaben og kostelige Klenodier. Da jeg nu fuld vel veed, at han er kommen til mit Land, som en arm Bjergfin, saa er jeg fast vis paa, at han er kommen til denne Skat ved Røverie, eller ved Trolddom og Finnekunster; er derfor min Villie, at du tilsiger de stærkeste af mine Drabantere og gode Mænd, at de klæde sig i deres Jernbrynier, paa det vi, i Nattens Stillhed, kunne ride til Vaulundurs Gaard, og bemægtige os hans Gods, samt gribe hannem. Hirdmanden svarede hertil: At du, Konning Niduth! vil gribe en Troldmand eller Røver, finder jeg Intet at udsætte paa; kun tykkes det mig sælsomt, at du opbyder en heel Skare, mod en eneste Mand. Thi har han ingen overnaturlige Kræfter, da kan vel een af dine Mænd raade med ham, men er han ved Seid eller anden Konst jettestærk, da kunne vi Intet udrette mod ham, om vi end vare nok saa mange. Konning Nidudr vidste Intet at svare hertil, blev derfor saare vred, greb sit Sværd med baade Hænder, og hug det imod Hirdmandens Pande; men da Kongens Arm var svag og Hirdmandens Pande haard, faldt Sværdet uden synderlig Virkning tilbage igien. Da Konning Nidudr saae, at det Intet vilde hielpe, greb han i Hast til sit Spiud, og giennemborede den forvovne Berserks Indvolde, hvorpaa han strax faldt død til Jorden. Da det var skeet, kaldte Kongen paa sine Mænd, og fortalte dem, hvad han havde isinde, i det han tillige pegede paa den døde Hofmand, for at betyde dem, hvad Den havde at vente, som satte sig imod hans Villie. Dette giorde et stærkt Indtryk paa alle Kongens Mænd, hvoriblandt de

fleste vare feige og frygtsomme, ligesom han selv, hvorfor de ogsaa samtligen lovede at staae ham bi til den sidste Blodsdraabe.

Da nu altsaa Solen var gaaet ned, klædte de sig i Jern og giordede deres Gangere, paa hvilke de satte sig, med blanke Spiud i Hænderne, og rede derpaa langsomt hen til Vaulundurs Gaard i Ulfsdalen. Konning Nidudr var meget urolig paa Veien; thi det var Maaneskin, og hvergang de blanke Spiud glimtede i det blege Lys, bævede hans Hierte af Frygt for at blive forraadt. Komme de da saaledes til Vaulundurs Gaard, som stod aaben; hvorpaa de listede sig sagteligen ind i Huset, som var tomt og øde, og funde de Ingen. Da der nu Ingen var, og Kongens Øine strax forblindedes af det meget Guld, befoel han een af sine Mænd at tage Bastbaandet ned fra Loftet, hvorpaa de syv hundrede Ringe vare trukne. Disse betragtede han med sær Glæde, stak den skiønneste paa sin Finger, og bød dem derpaa hænge Baandet op igien, og skiule sig omkring i Krogene, hvor de skulde oppebie Vaulundurs Hiemkomst.

De havde ikke ventet meget længe, før de hørte en Mand komme gaaende med tunge Skridt giennem Gaarden. Konning Nidudr sagde: Nu hører jeg Vaulundur komme! der skal Førlighed og Styrke til at træde slige Skridt. Tager Eder derfor vel i Agt, at ingen af Eder geraader i Fare, ved at overile sig; og byder og befaler jeg her, ved min kongelige Magt, at Ingen maa røre sig, førend jeg giver Tegn dertil, eller det skal koste hans Liv.

Vaulundur kom nu ind af Døren med en Biørn paa Ryggen og et Spiud i Haanden, hvoraf Blodet endnu randt. Han havde jaget den hele Dag, og kom nu hiem ved Midnatstide, hungrig og træt, for at holde sin Nadvere. Thi han havde den ganske Dag intet Vildt truffet, hvilket kom deraf, at alt som han var kommen ind i Skoven, hvor den var tykkest, havde han begyndt at tænke paa sin kiære Hustru Alvild, og paa sine Brødre. Træt havde han sat sig paa et Klippestykke, med Haand under Kind, for at overgive sig til sine Betragtninger, i uforstyrret Mag; en Biørn, som sprang frem af Krattet, vakte ham, den havde han

drabt, og kom nu saaledes tungsindig belæsset hiem. Da han nu altsaa havde flaaet Huden af Biørnen, pustede han Gløderne op paa Arnestedet, og lagde tørre Riis og Qviste dertil, saa at der inden kort Tid stod en høi Lue. Derpaa tog han et Guldhorn, fyldt med Biørnens Blod, og kastede det paa Ilden for Odin og Thor; da han det havde giort, tog han en Birkekrands af sin Hielm, som var indflættet med blodrøde Granbær, den lagde han ogsaa paa Ilden og offrede Freia den. Gav sig derpaa til at hugge Skinkerne fra Biørnen, hvilke han satte paa sit Spiud og stegte dem, til de havde nok. Da det var giort, hentede han en Skaal med Miød; hvorpaa han holdt sit Maaltid, og drak sine Brødres, Eigils og Slagfidurs, Minni, som han altid pleiede. Derpaa spiilte han Biørnehuden ud med Træpinde, at den skulde tørres for Vinden. Da det var skeet, steeg han op og tog Bastbaandet ned fra Loftet, og talte Ringene. Da nu een af disse manglede, og fast den bedste, blev Vaulundur heel forundret; thi han boede afsides mellem Fieldene, og havde der været Røvere, meente han, saa havde de vel taget dem alle. Er maaskee min Hustru Alvilde kommen tilbage, og giver sig først tilkiende ved dette Tegn, tænkte han, paa det at Glæden skal ikke pludseligen dræbe mig? Med disse Tanker strakte han sig hen paa sit Leie, for at vente. Men da Intet rørte sig, sagde han: Indtil Freia igien sender mig sin glædebringende Mø Hnos til Husvalelse, overgiver jeg mig i din Vold, blødarmede Siøfn! Hvorpaa han strakte sig hen ad Leibænken, og sov roligt ind.

Da nu Konning Nidudr mærkede, at Vaulundur sov hart nok, sneeg han sig frem med sine Mænd, og befoel dem at spænde ham i Jern og tunge Fodbøier; hvilket de ogsaa strax efterkom, saa at han ikke kunde røre sig, da han vaagnede. Vaulundur blev overmaade forundret, da han mærkede, hvorledes man havde medhandlet ham, samt saae sig omringet af saa mange bevæbnede Mænd. Han troede, det var Røvere, og raabte derfor: Kommer I for at hente mine kostelige Guldsmykker, da tager dem frit og lader mig løs igien; thi jeg lover Eder, at jeg aldeles ikke skal modsætte mig

Thors Daad, hvilket vist bevunden saa Kun sidet vilde gavne mig, da Æra saa mange, og jeg kun een: Konning Nidudr svarede: Thor Kastet og fældte med gam. Loke i Jotunheim; men Jetterne svang hen dog tilsidst. Ikke er jeg nogen Røver eller Stimand, som du maaskee formasteligen holder mig for at være, men Nidudr, din Konning og Herre. Vaulundur svarede: Stor Ære og Værdighed beviser I mit Hyttel med saa ædelig en Giest, Herre min! Men hvi slutter I mig udi Bolt og Jern, som en Udgierningsmand? Nidudr svarede: Jeg kiender dig fuld vel, Vaulundur! Fattig kom du hertil fra Finmarken til mit Land, og nu eier du bedre Drikkekar og Klenodier, end Nidudr i sin Sal. Hvor gaaer det til! Vaulundur sagde: Er jeg paa Thinge dømt for noget Røverie eller Hærværk, da gior I vel i at føre mig bunden til Taarnet; men er jeg ikke det, hvi mishandlet I mig da? Nidudr svarede: Rigdom kommer ikke af sig selv; haver du ikke røvet dit Gods, da est du en arg Troldmand, som Snildhed byder mig have et vaagent Øie med. Vaulundur sagde: Var jeg en Troldmand, da var det mig en let Sag hurtigen at sønderbryde disse Lænker. Jeg veed ikke, at jeg forsætligen haver berøvet Nogen noget; er det saa, da er jeg villig til at give det tilfulde igien. Hvad forresten Gudernes milde og besynderlige Gaver angaaer, da gior intet Menneske vel i at misunde nogen dem; thi ligesaalidet lade de sig nøde, som de lade sig berøve. Er derfor min Begiæring, o Konge! at du lader mig løs, og vil jeg kiøbe min Frihed saa dyrt, du skatter den. Nidudr vendte sig til sine Mænd og sagde: Jeg vil ikke længer høre paa hans argelistige og forbørpne Ord. Fører hannem bort! — Da Kongen hadde sagt dette, førte Drabanterne Vaulundur afsted, som rolig fandt sig i sin Skiebne, da han saae, det Intet nyttede at sætte sig derimod. Guldet og de kostbare Stene førte de ligeledes bort, hvilket Konning Nidudr befoel at skulle bringes ind for hans Hustru, Dronningen. Men Vaulundur lod han kaste ned i et Taarn, vel femten Favne under Jord.

Dronningens Øine blave fast som forblindede, ved at see den store Rigdom, og den skiønne Glands af de mangfoldige Ædelstene. Kongen skienkte hende mange Smykker og dyrebare Klenodier; sin Dotter Baudvilde gav han den første Ring, han havde bragt af Bastbaandet. Selv glædde han sig meget ved at eie Vaulunders herlige Sværd, hvis Hæfte, der var hamret i Skikkelse som Asa-Thors Stridshammer hin Miølner, var besat med de kosteligste blaae Ædelstene; hvilket før er sagt. Da nu Kongen spurgte Dronningen en Dag i Qvel, da hun sad og slog Harpen i sin Fruerstue, hvad hende tyktes bedst at giøre ved Vaulundur, da han ikke holdt det raadeligt at dræbe ham, men hellere at bringe ham til at forfærdige allehaande kostelige Sager; saa qvad hun sit Svar ved Harpen saaledes:

Hans Tænder skiært vredes,
Naar Sværdet sit han seer,
Og naar han paa Baudvild
Ringen kiender.
Da skule vist hans Øine,
Som paa den værste Slange.
Skiærer sønder
Hans stærke Sener,
Og sætter ham siden
Paa Sævarsted!

Dette Raad fandt Kongen viseligt. Sævarsted var en Holm, som laae nær inde ved Landet i en Bugt, hvorpaa der stod et gammelt rødt Taarn, fra utænkelige Tider, bevoxet med Svampe og Mos. Til dette Taarn førte Kongens Trælle Vaulundur, efterat de først havde overskaaret hans Ankelsener efter Dronningens Befaling. Her gav de ham nu sit Smeddeværktøi og indsatte til ham de Kister med Guld, som vare fundne i hans Giemmer. Og maatte han nu saaledes fra Morgen til Aften smedde kostelige Drikkekar, Hielme o. dl. for Kongen. Ingen, uden Kongen selv, turde seile over til ham paa Øen, da Nidudr frygtede for, at Andre skulde forkomme noget af Skatten, hvis han sendte dem did.

Her sad nu Vaulunder henved et Aars Tid og arbeidede ufortrøden; thi kun ved at arbeide glemte han den Mismod og Kummer, som indvortes fortærede ham. Konning Nidudr havde befalet ham, inden en vis Tid at smedde sig en fuld Rustning af pure Guld. Som han nu en Dag sad og arbeidede paa Skioldet, i hvilket han havde udarbeidet adskillige af Asernes Bedrifter: paa eet Sted sad nemlig Odin høit paa Hlidskialf og saae ud over al Verden; paa et andet Sted traadde Frigga ind med sine Diser i Valhalla, blandt Einheriarne, der sadde rundt omkring paa Egbænkene og drukke af store Guldhorn; paa et andet Sted havde han meget konstigen udgravet Thors Fiskerie paa Havet, hvorlunde han forfærdede Hymer Kæmpe med at trække den store Orm Jormungander op med sin Krog. — Men da han nu vilde forestille Freia, siddende i Folkvangur mellem de Elskende, og i Freias Ansigt grangiveligen havde udtrykt sin kiære Hustru Alvildes Aasyn og Skikkelse, da brast pludselig Taarene ud af hans Øine, saa at han ikke længer kunde see at arbeide, men maatte nedlægge sin Gravstikke. Da han derpaa nogenlunde var kommen til sig selv igien, saa at Graaden ikke længer qvalte hans Stemme, da raabte han med høi Røst: Ak min skiønne og inderlig elskede Hustru! skal jeg, om ikke før, saa dog efter Døden, favne dig i mine Arme, hos Freia i Folkvangur? Hvor est du nu, min Valkyrie? Ak! hvis du saae mig i denne ynkelige Tilstand, vilde du da vel elske mig endnu? Nei, nei, det vilde du sikkert ikke. Thi fra en stærk og velbaaren Kæmpe er jeg bleven forvandlet til en ussel, lemlæstet Træl. Her sidder jeg, sort af Kul og Støv; med Øinene røde af Røg, med Armene udmattede af Arbeide, lænket til en Steen, med overskaarne Ankelsener. Mine Brødre ere paa en ynkelig Maade omkomne. Med Harme maa jeg see paa, at den Niding Konning Nidudr brammer med mine Rigdomme, og høster Frugten af min sure Sveed. Intet uden Haab om Hevn har hidindtil opholdt mit Liv; men lidt efter lidt betages mig ogsaa dette Haab; thi vil jeg derfor ogsaa som snarest giøre en

Ende derpaa. Som han havde sagt disse Ord, greeb han til et Sværd, han selv nylig havde smeddet, og vendte Odden deraf imod sit brede og lodne Bryst. Da hørte han en Fugl synge meget lifflig og velklingende, uden for Jernstængerne paa hans Vindue. Sommeraftenen var rolig og klar, og Solen, som dalede, kastede, som til et Farvel, sit røde Skin giennem Aabningen paa den tykke Muur, ind i Fængselet til Vaulundur. Han fik Lyst til endnu engang at betragte Naturen, før sin Død; reiste sig derfor og steeg op paa Stenen, hvortil han var lænket; paa den Maade naaede han Vinduet, fra hvilket han havde en fri Udsigt. Havet gik lige op til hans Fangetaarn. En Jordtunge af Landet kunde han see, hvorpaa der stod et Bondehuus, hvor Husbonden sad med sin Qvinde og sine Børn, uden for Døren. Ligeoverfor gik Solen ned i Havet, og i dens røde liflige Skiær tumlede og varmede sig de kolde Bølger. Imidlertid sang Fuglen bestandig paa Taarnet, over Vinduet. Vaulundur var saare underlig i Hu. Det var denne fagre og milde Egn, der ligesom havde lokket ham ned fra det farveløse, kolde Finmarken, og paa denne Maade været Aarsag i hans Brødres og hans egen Undergang, fordi de havde fulgt denne Drift. Med Hovedet nedsunken paa sine Arme, laae han længe maalløs og tankefuld saadan i Vinduet, og stirrede hen ad Havfladen. Han havde mange forvirrede Tanker. Da han kom til sig selv igien, var det som om hans Siel havde giort en lang og besynderlig Reise, hvoraf den havde glemt det Meste. Han stirrede atter ud paa Havet. Dets Bølger vare ikke længer røde, men forsølvede; thi Maanen stod høit paa Himlen. Langt borte, hvor Havet var lysest, saae han noget tumle sig. Det svømmede nærmere og nærmere. Da det kom heel nær, saae han, at det var en Havfrue, der til Beltestedet var at see til som en deilig ung Qvinde. Hendes lange sorte Haar vare indflettede med grønne Siv, hendes Øine vare blaae som Havet, og hendes fulde Lokker bølgede blidt som det. I sine hvide Hænder havde hun en Strengeleeg, hvorpaa hun spillede. Det klang heel synderligt, og blandte sig med Bølgernes Rislen, med Maaneskinnet

og Fuglens Sang. Vaulundur stod ubevægelig. Da hun kom lige ind under hans Vindue, holdt hun stille, hævede sin Røst og sang en Sang om Kiærlighed fra Himlen og om den smilende Sommer.

Da Havfruen havde siunget denne Sang, saae hun op til Vaulundurs Vindue og smiilte blideligt til ham, hvorpaa hun svømmede hen ad Havfladen, som en Svane, endnu bestandig gribende i Strengelegen. Da hun var kommen et temmelig langt Stykke ud paa Dybet, dukkede hun ned; hvorpaa Fuglen fløi bort fra Vinduet og Maanen dalede bag Skoven. Vaulundur lagde sig derpaa til Hvile med et roligt Hierte, heel styrket ved Havfruens Sang.

Thor med sit Følge drager til Jetternes Land.

(Af: Thors Reise til Jothunheim, et episk Digt i fem Sange).

Thrudvangers stolte Herre
Drog frem med freidigt Mod:
Hans Bukke med hans Kerre
Tildes*) hos Bonden stod.
Til Jothunheim at vanke
Lysted den stærke Mand.
Droge de Kæmper ranke
Da mod Troldkæmpe-Land.

Det kan jeg fuld vel sige,
Tialf blev en Helt saa god;
Han var en Kæmpes Lige
I Førlighed og Mod;

---

*) imidlertid. — Til Belønning for den Gjestfrihed, som den fattige Bonde og hans Hustru havde viist Thor og Loke, tog Thor deres Børn Tjalfe og Rosga med, og forbleve disse siden altid i Gudernes Selskab.

Det voldte stærken Spise*).
Dertil var han heel klog.
Thor monne høit ham prise.
Han bar den tunge Braag**).

Rosga, den vene Syster,
Vel havde Freias Maal;
Om hendes trinde Bryster
Sig hvælved blanken Staal.
Som ingen Mø i Tule***)
Hun smiilte kiek og huld.
Over de Lokker gule
Bar hun en Hielm af Guld.

Med megen Larm og Bulder
Gud Thor i Kobber gik,
Med Mislner paa sin Skulder,
Med Fasthed i sit Blik.
Loke var ei betynget;
Med lette Skridt han gled.
Hans sorte Lok sig slynged
Ad hvide Brynie ned.

Som nu de Kæmper gode
Sig rask afsted begav,
Da pludselig de stode
For et vredladent Hav.
De stolte Bølger skummed,
Og rørte hviden Bund.
Vredelig Ægir brummed
Huult fra sin sorte Grund.

I dybe Klippehaller
Sidder den Herre svar,

---

*) nemlig Marven af Bukkebenet, han havde listet sig til at spise.
) Vadsæk. *) her: de nordiske Lande i Almindelighed.

En Krone af Koraller
Han om sin Tinding har:
Han styrer Bølgen dunkel
Med sin Baadshagestang,
Besat med klar Karfunkel;
Hans Haar og Skiæg er Tang.

Naar med sin Stang han rager,
Den understærke Gud,
Da Havet vældigt brager,
Og seer heelt bistert ud.
Paa Hlesey *) kan I finde
Hans Muskelthrone staae.
Ran er den Herres Qvinde;
Hans Datter Bølgen blaa.

Med Niord tit Forbund fanger
Den vaade Gud, saa tryg;
Niord paa sin rappe Ganger
Da rider ad Bølgens Ryg.
Dens vilde Flugt formindsker
Vist Havets Rasen ei;
Forfærdeligt den vrindsker
Hen ad sin vaade Vei.

Da Thor nu mon fornemme,
Selv Loke frygtsom stod;
Da hæved han sin Stemme,
Og bad ham fæste Mod.
Du bødst mig selv hiddrage,
Sagde den stærke Mand;
Nu vil vi ei forsage,
I hvad der møde kan.

---

*) Øen Læsø i Kattegat.

Thi styrted som en Klippe
I Havet Asathor;
Han lod ei Haabet glippe,
De Andre efterfoer.
Med Hielm og Pandserserke,
Opmuntret, uforsagt,
Strede de Kæmper stærke
Mod Havets store Magt.

De stemte sig med Vælde
Igiennem Fraad og Tang;
Under steile Fielde
De hørte Havfrusang.
Da gieldte det tilvisse
At bryde vaaden Rum;
Høit over deres Isse
Slog Havets hvide Skum.

Det maa Enhver vel sige:
Den uderstærke Thor
I Styrke har ei Lige
I Himmel som paa Jord;
Han sine Sener spændte,
Han hialp de Andre hver;
Ret som en Hval han rendte
Forbi de skarpe Skiær.

Kun sielden længe dvæler
Den uderstærke Mand;
Snart Midgardormens Qvæler
Vandt til det tørre Sand.
Da stod de vandbetynget,
Ved Maanens matte Skin,
Udi en Ørk, hvor Lynget
Dem vikled Foden ind.

Før falder Maanens Skive
Fra Himlen ned til Jord,
Før Thor kan modløs blive;
Han raabte høit de Ord:
Nu lader os med hverandre
Ved dette røde Lius
Dybt ind i Landet vandre,
Indtil vi seer et Huus.

De vanked op i Landet
Med stor Besværlighed;
Snart sunke de i Sandet,
Snart de paa Isen gled.
Der blæste skarpe Vinde,
Da segned Røsga hen;
Loke hialp den hulde Qvinde,
Han var en Qvindeven.

Natten var sort at skue,
Det hyled fiern og nær,
Den mørke Himmelbue
Var fuld af røde Sværd,
Af Stierner med Riis og Haler;
Da skialv den vene Mø,
Man hørte store Hvaler
At fnyse i vilden Sø.

Thor blev i Hu da bister,
Han spændte fast sit Belte:
Utgardeloke frister
De lyse Asgaards Helte!
Han skal os ei forlede;
Jeg vil hans Frækhed dæmpe!
Saa talte i sin Vrede
Gud Thor, den stærke Kæmpe.

Da blev de vaer en Hytte;
De ginge strax derind.
Den kunde vel beskytte
For Kuld og skarpe Vind.
Dens Rum var saare vide,
Sligt Huus de saae ei før.
Dets ene ganske Side
Var en heel mægtig Dør.

Thi løste de da Braagen,
De trængte vel til Føde;
Ung Rosga sad i Krogen
Med Kinder lidet røde.
To sødne Bukkebove
Da Hungeren fordrev.
Saa gik de hen at sove;
Kun Thor aarvaagen blev.

I Døren han sig satte
Med Haand alt under Kind,
Sin Miølner han mon fatte
Med uforfærdet Sind.
Han maatte sig vel trøste
Alt ved sin bedste Skat,
Saa fast han den mon kryste
Og stirred i svarten Nat.

Helges og Hroars Julereise og Kong Frodes Julegilde.*)

(Af: Helge, et episk Digt.)

Kong Frode sidder ved Juletid,
Af Snee var Skoven saa glimrehvid.

*) Frode havde dræbt sin Broder Halfdan for at blive Konge i Danmark. Men Halfdans Sønner, Helge og Hroar, havde Bonden Vifil faaet frelst. De tjente nu som Faarehyrder hos Jarlen Sævar i Sjelland, som var gift med deres Søster Signe, uden at hun eller Sævar kjendte dem.

Juletid,
Af Snee var Skoven saa glimrehvid.
Han sender Bud til de Jarler snilde,
De skulde drage til Julegilde.

Jarler snilde,
De skulde drage til Julegilde.
Han lader paa Bænk de Bolstre lægge,
Og stoppe med Mos de Bielkevægge.

Bolstre lægge,
Stoppe med Mos de Bielkevægge.
Paa Gulvet sættes med Øl en Tønde,
Nu monne den Ruus vel snart begynde!

Øl en Tønde,
Nu monne Rusen vel snart begynde.
Jarl Sævar og hans stolte Frue,
De skulde drage til Julestue.

Stolten Frue,
De skulde drage til Julestue.
Hun var vel svøbt i Skarlagenklæde;
Med Biørneskindet var dækt den Slæde.

Skarlagenklæde;
Med Biørneskindet var dækt den Slæde.
De Gutter stande ved Ledet og fryse,
Alt i den paltuge Bondekyse.

Ved Ledet og fryse,
Alt i den paltuge Bondekyse:
„Og maatte vi ride med paa Føllet,
Vi smagte vel lidt af Juleøllet."

Med paa Føllet,
Vi smagte vel lidt af Juleøllet.
De ledte fra Stalden den unge Fole:
„Heel daarlig kun er vor Høitidskiole!"

Unge Fole:
Heel dantlig kan et vor Høitidsliste.
De springe paa Folen ubehærende;
De monne hinanden Ryggen vende.

Ubehærende
De monne hinanden Ryggen vende.
Saa rede de med til Kongesalen,
Een holdt i Manken og Een i Halen.

Til Kongesalen;
Een holdt i Manken og Een i Halen.
De sang paa Veien for ei at fryse.
Ung Hroar tabte sin Gedekyse.

For ei at fryse.
Ung Hroar tabte sin Gedekyse.
Fru Signelil saae de Lokker gule,
Hun kunde saalidet Graaden skiule.

Lokker gule!
Hun kunde saalidet Graaden skiule:
Hun kiendte Hroar: saa langt var Haaret;
Kun Trællen var ham i Klæderne skaaret!

Langt var Haaret;
Kun Trællen var ham i Klæderne skaaret.
„Min Husfru, hvi dine Øine rinde?" —
„Jeg kan ei taale de Østenvinde!"

Øine rinde,
Jeg kan ei taale de Østenvinde
„Men vender I Drenge nu tilbage,
Og mindes vel Eders unge Dage."

Gaaer tilbage,
Mindes vel Eders unge Dage! —
„Og frygt kun ikke, vor ædelig Frue!
Vi bære Blus i den Julestue.

Ædelig Frue,
Vi bære Blus i den Julestue.
De Blus skal lyse saa høit i Landet,
Vel tyve Miil de skal sees fra Vandet.
Høit i Landet!
Vel tyve Miil de skal sees fra Vandet!
Vi skylde Kong Frode Vinterpenge,
Fordi han lod os vor Fader hænge!"

Kong Frode sidder i Gyldenstol,
Han lod indbære den Trylleſtol.
Den gamle Hex, i Skopen var,
Til Julegildet paa Baar man bar.
Der aldrig feiredes mindste Fest,
Hvor ei Alrune var Kongens Giest.

Troldkonen sidder med sølvgraat Haar,
Som hende lige til Jorden naaer.
Kong Frode drikker med Jarler i Ring,
Han lod Guldhornene gaae omkring.
„Og siig os nu, du Qvinde saa graae,
Hvad Skæbne monne du Helten spaae?"

Alrune drikker af sorten Horn,
Deri hun blander et Edderkorn *).
Da ryster hun stærkt paa hvert et Lem,
Af Panden svede Draaberne frem.
Hun gisper og stønner saa bleg og hvid,
Da galer Hanen ved Midnatstid.

„Og hør, Herr Konge, jeg siger forsand:
Det Smaae det Store vel fælde kan!
Jeg sad igaar paa min Egerod,
Da steeg en rødhaaret Mand af Flod;

*) et giftigt Korn.

Med Stang i sin Haand, med et fregnet Skiæg,
Og Kinden hvid, som en kalket Væg.

Han tog mig ud paa Marken. Jeg saae:
En styrtet Hest som et Aadsel laae!
Ei Blod af Gangerens Indvolde flød,
Den fandt for Fluernes Braad sin Død.
Han sang: Tit vælter Tuen et Læs,
Tit strander Skibet paa mindste Næs!

Den Tid, du fældte Kong Halfdan, Drot!
Da dræbte du ikke din Fiende godt.
Hvo Ukrud luger, min Herre god,
Maa luge det op med Trevl og Rod;
Hvis ei, da breder fra Gierdets Rand
Sig snart den saftige Løvetand;

Og voxer saa vildt med sin skarpe Saft,
Og blomstrer gyldent i første Kraft,
Og truer dig med sine Duun saa rund.
Thi jager dem bort din blæsende Mund,
Betyder det, Konning, at du skalst døe. —
Det sværger Alrune, — ved Hop og ved Hø!*)"

Kong Frode grunder saa mørk i Sind;
Da nærmer sig Signe med Rosenkind,
Og seer paa Qvinden saa bønlig blid,
Og stryger en Ring af sin Finger hvid.
Den glider ned i Alrunes Skiød,
Og glimter med en Karfunkel saa rød.

Saasnart Alrune Karfunklen seer,
Hun anderledes til Sinds sig teer;
Og siger: „Frode, min Konning, ak,
Hvad vil I agte paa Kiærlingesnak?

---

*) Ved at raabe: Hop og Hø! havde Visil givet Drengene Helge og Hroar Signal til at skiule sig i en Jordhule for Frodes Udsendinge.

I sov paa vores Glavind trygt;
Og ængstes ei af min Nidingsfrygt."

Da blusset Frode med skummelt Mod:
„Her, dine Lemmer skal svede Blod;
Paa Pinebænken jeg strækker dig;
Jeg seer det vel, du forraader kun mig." —
„Nei, ved den Heden, Herr Konning, nu,
Forvar dig: vogt dig for Helg' og for Hro!"

„Hvor er de?" — „Ædle Herr Konning, her,
I Trællestokken ved Skienken der!
De rede herhid paa det unge Føl,
De kom at skienke dit Graveøl." —
„Hug strax dem! griber dem!" Kongen skreg.
Da blev skiøn Signe Kinden saa bleg.

Men ud af Døren, som høit til Hest,
De fløi, som Løvetands Duun for Blæst.
De løbe til Skoven, hvor tykkest den var.
To Spader paa Skuldrene med de bar;
Dem rev de Trællene nys af Haand.
Hver svang sin Spade, som lette Vaand.

„Kom, raabte Helge, kom Hro, kom her!
Kom hielp at grave ved dette Kiær;
Her giemte vor Fader sin Krone rød,
Fordi han frygted den lumske Død.
Os har han sagt, hvor Kronerne laae,
Kun du og jeg kan dem atter faae."

Da grove de Drenge med megen Flid,
Alt i den stiernede Midnatstid.
Ung Helge finder den største Ring,
Han giør af Glæde saa høit et Spring.
Ung Hroar finder den Krone klar,
Som Dronning Sigrid, hans Moder, bar.

„Kom nu, min Broder, og vær ei sen,
Og lad os bestige den Kongesteen!"
Til gamle Thing de Pilte hengaae,
Der sætte de begge Kronerne paa:
I Gedeskinds Kofter, med gulgule Haar,
Med Kroner af Guld de Pilte staae.

Konning Frode drager af Skoven fram
Med brændende Blus, — da sidde begge Tvende
Paa Kongestenen, og Arm i Arm,
Foragte de Morderens vilde Harm.
De Fakler lue med røden Glands,
Og funkle paa Kongernes gyldne Krands.

Og Folket kiender bag Ring og bag Biørn
De Kroner paa Skioldungens ægte Børn.
De kiende Faderens, Moderens Værk,
Og vende sig mod den Morder saa stærk.
Da flygter Frode til skumle Slot;
Men Helge kaares med Hro til Drot.

„Nu lad ham flygte med ængstlig Gru;
Tak Odin for eders Redning nu!
Den usle Rest af Livet ham levn!"
Men Helge raaber: „Kun Hævn! kun Hævn!"
Og Skialden siunger i hvælvede Sal
Om Hævnens Følger — og Hævnens Qval.

De tvende Kirketaarne.

Det var sig Herr Asser Rig,
Hannem lyster i Leding at gange;
Først træder han i den Kirke inden,
At høre de Ottesange*).

*) Gudstjenesten om Morgenen.

Muren var af det gule Leer,
Og Taget det sorte Straa;
Det var sig Herr Asker Ryg,
Misnøiet han saae derpaa.

Det var sig Herr Asker Ryg,
Sit Hoved maatte han bøie;
Loftet det var saa meget lavt,
Og Kæmperne vare saa høie.

Væggen var baade muggen og grøn,
Den havde saa dyb en Revne;
Tiden æder med skarpen Tand,
Saa lidet monne hun levne.

Fort hun gnaver med skarpen Tand,
Dertil hun haver stor Drift;
Alt da vorte den liden smaa Blomst
Udi den Kirkerift.

Alt da snoede den grønne Humle
Sig ad den Kirkeside.
Storken sidder udi Redet strunk,
Og seer hun ud saa vide.

„Og hør du, kiære Fru Inge!
Du est en Qvinde saa puur!
Ei sømmer det sig at bede til Gud
I sligt brøstfældigt Skuur.

Vinden blæser udi Kirken ind,
Og Regnen ned maa dryppe.
Christus er steget til Himmelens Sal,
Han nøies ei meer med en Krybbe.

Hør du allerkiæreste Hustru min,
Jeg siger dig det forstand:

Op skal du bygge Kirken af ny,
Mens jeg er dragen af Land.

Taget du dække med røde Tegl,
Af Steen du føre den Muur;
Ned da skal du rive saa brat
Det uselig Kirkeskuur.

Tage du saa mit Skarlagenskind,
Af Fløiel det vel maa være;
Alt til et Alterklæde skiønt
Du snildelig saa det skiære."

Det var sig Fru Inge,
Hun svared sin Husbond med Ære:
„Som I siger, min ædelig Herre!
Saa bør det vel sig være."

„Hør du kiære Fru Inge!
Gud haver velsignet dit Liv;
Føder du mig en Søn saa bold,
Da est du en Dannevív.

Føder du mig saa bold en Søn,
Da giør du mig Tankerne glade;
Føder du mig en Dotter skiøn —
Jeg vil hende ikke have.

Hør du kiære Fru Inge!
Du est en Qvinde velbaarn;
Føder du mig en Søn saa bold,
Da bygge du Kirken et Taarn.

Føder du mig en Dotterlil,
Da sætte du kun et Spiir;
Ridderen kneiser saa stout og stolt,
Men Qvinden er Ydmyghed Ziir."

Det var sig Herr Asker Ryg,
Han beder sadle sin Hest,

Saa rider han i det Ledingstog,
Som til en Brudefest.

Tredive vare hans Svende,
Og alle med Brynier nye;
Hvor han stædtes i Kampen hen,
De Fiender brat monne flye.

Det stod hen udi Uger,
Ja vel udi Maaneder ni;
Det var sig Herr Asker Ryg,
Han seired i alle di.

Det var sig den giævelig Helt,
Hannem lyster nu hiem at fare:
Hielmene var af hint røde Guld,
Hannem fulgte saa faur en Skare.

Der han drog igiennem den Skov,
Da fulgte ham tredive Svende;
Der han kom til Finnesløvlille*),
Da reed den Herre allene.

Solen skinner om Morgenen rød,
Og Røgen falder paa Græs.
Det var sig Herr Asker Ryg,
Han spored saa vel sin Hest.

Satte den Herre Guldkringlen**)
Dybt udi sin Gangers Side;
Det vil jeg for Sandheden sige,
Hans Tanker løbe saa vide.

Over den gule Hvedemark
Der kneiser en Bakke grøn,

*) en Landsby imellem Sorø og Slagelse i Sjelland.
**) Hjulet paa Guldsporen. Kringle betyder oldnord. en Kreds.

Bag ved ligger Finneslövlil,
En By vel stor og skiön.

Det var sig Herr Asker Ryg,
Han bad vel ved vor Frue:
Give det Gud i Himmerig,
At jeg et Taarn magtte skue!

Det var sig Herr Asker Ryg,
Saa listelig da han loe,
Der han kom paa den grönne Brink,
Og skued Taarne to.

Over den Kirke stoltelig
De kneised i Luften blaa;
Lærken sang i den Hvedemark,
Mens Solen skinte derpaa.

Tak have stolten Fru Inge!
Hun var en Dannevív;
Hun skienkte sin Husbond Sönner to
Til Gammen og Tidsfordriv.

Den förste af de Sönner to,
Den kaldte han Esbern Snare,
Han blev saa stærk som den vilde Bas*),
Og mere snel end en Hare.

Den anden kaldte han Axel,
Han blev en Bisskop from;
Han brugte sit gode danske Sværd,
Som Paven sin Stav i Rom.

Falden er nu det ene Taarn,
Og Krattet voxer af Gruus;
Axel og Esbern Snare,
De taarne det danske Huus.

---

*) Vildbasse d. e. Vildsviin.

Mosset dækker den gamle Steen,
Alt over hin sorte Jord;
Axel og Esbern Snare,
De hæve sig høit i Nord.

Styrte vil snart det andet Taarn,
Alt i den Kirkeby;
Axel og Esbern Snare,
De kneiser i evigt Ry.

Christ signe den ædelig Dannequinde!
Hun hvilis for Altret i Kirke,
Hun satte tvende mægtige Taarn
Paa Dannemarks Dannevirke.

Hil være den Kæmpe, som seierriig
Hiemdrager med stolten Skare,
Og finder i Vuggen Tvillinger to,
Som Axel og Esbern Snare!

Anders-Skov*).

Hist, hvor Høien venlig skraaner,
Hist, hvor Horizonten blaaner
Og sin Glands af Solen laaner,
Stod et gammelt Kloster trygt;
Blidt indkrandset, venlig rolig,
Rundt af Dalene fortrolig,
Gudsfrygts tarvelige Bolig,
Af de grønne Træer omskygt.
Mangt et Aar var længst forsvunden,
End det urørt stod i Lunden,

*) nær ved Byen Slagelse i Sjelland. — Præsten Anders i Slagelse, om hvis store Hellighed Historien fortæller mærkelige Ting, døde 1205.

Hellig Fromhed lagde Grunden,
Til Guds Ære blev det bygt:

Anders bort sit Øie vendte
Fra den Pragt, som Hiertet blændte,
Som med Fristelser omspændte
Sielen, Ondskabs bange Rov;
Agted ei de gyldne Klæder,
Vandred til de stille Steder,
Hvor i Andagt Fuglen qvæder
Psalmer, fromt til Herrens Lov.
Der lod han i dunkle Skygge
Sig et helligt Kloster bygge,
At de fromme Brødre trygge
Kunde boe i tausen Skov.

Ridderen, med Falk og Hunde,
Blev nu fra de dunkle Lunde,
At det rene Hierte kunde
Følge Fromheds høie Bud.
Der, hvor Jægerhornets Toner
Forhen klang i Skovens Kroner,
Hvor for Fuglen lumske Doner
Sattes, lød nu intet Skud.
I de dæmringslørte Skove
Torde ingen Larm sig vove,
At de fromme Fædre love
Uforstyrret kunde Gud.

Hele Vaarens Fugleskare,
Ræd for Larm og Støi og Fare,
Fløi nu paa de Vinger snare,
Til den stille Munke-Bo;
Hvor de lokkes ei i Nøden,
Hvor de, uden Frygt for Døden,

Kunde staae i Morgenrøden,
Uforhindret sødt i Ro.
Hvergang Klosterklokken ringed,
Nu hver Fugl, saa let bevinget,
Høit sig op mod Himlen svinged,
Sang saa lystelig og fro.

Fromme Bønder did hendroge;
Op de deres Hytter sloge
Der, hvor Munkene forjoge
Overlast og Voldsomhed;
Ind de vel ei torde vove
Sig i Anders fromme Skove,
Men ved Søens blanke Vove
Satte de sig hisset ned.
Oldingen dem tit besøgte,
Deres Tro han fromt forøgte,
Gavmild deres Kirke smykte
Med det Kors, hvor Jesus leed.

Hvergang at en jordisk Smerte
Ængstede det syge Hierte,
Kloge Raad han venligt lærte,
Deelte ud sin Lægedom;
Hvergang Mismod, Qval og Kummer,
Giorde Luften qvalm og lummer,
Vaktes Sielen af sin Slummer,
Blev det godt, naar Anders kom.
Hvergang til den sidste Hvile
Trætte Legem hen mon ile,
Lod han brustne Øie smile,
Uden Frygt for Herrens Dom.

Ak! forgiæves vil du søge,
Vandrer! end de gamle Bøge,

Som forbandt sig at førøge
Kislingen om Klostrets Fod.
Yngste Qvist som da mon skyde,
Monne Stormen længst nedbryde,
Da kun lumske Orme tyede
Til den trøsket hule Rod.
End vel i de grønne Dale
Klostret staaer, men stolte Sale
Paa det samme Sted nu prale,
Hvor de ringe Celler stod.

Bonden end med Andagt skuer
Hen til Kirkens hvalte Buer,
Himlen i hans Hierte luer,
Naar han nævner Anders Magt.
Kiøbstedsfolket, plat og sløvet,
Fromhed, Kraft og Tro berøvet,
Sølvets Slaver, slængt i Støvet,
Nævner det kun med Foragt.
Skialden, ak! hvis Blik saalænge
Paa de gamle Mure hænge,
Griber i de stemte Strenge,
Blusser, sødt til Sang opvakt.

Hist hvor Axet Jorden dølger,
Hist hvor Øiet blidt forfølger
Agrens tunge, gule Bølger,
Sort et Kors paa Høien staaer,
Hellig Anders reist til Ære,
At hans Aand kan altid være
Egnen nær, og Omsorg bære
For sin Ager, Aar for Aar.
Hvergang Blomsten Engen spætter,
Hvergang unge Løv sig slætter,

Huldt i Mai, da først sig sætter
Nattergalen der og slaaer.

Thorsing.

(Af: Langelands-Reisen.)

Venligen vinkte paa grønnen Strand de knudrede Bøge;
Sælsomt det blomstrende Løv vifted og hvalte sig kiekt;
Fuglen i Toppene sang, giennem Blomsterne risled en Kilde:
Alt (saa tyktes det mig) tolked et ældgammelt Sagn.
Og før det forskende Blik, som stadelig skued did henvendt,
Flux sig forvandled hvert Træ om til en drabelig Helt:
Toppen blev til en Hielm, dens Løv til en vaiende Fierbusk,
Og til et Pandser af Staal glatted sig rynkede Bark;
Grenen strakte sig ud, som en Arm med en blinkende Glavind.
Saadan stod Kæmpen med eet kiek for det undrende Syn.
Længe jeg stirred, før ret jeg blev vaer, at kun alt var et Blindværk.
Som et Varsel jeg dog Synet betragted, og taug.
Og hvor hurtig forklarte sig Alt, da jeg undrende hørte
Dens sandfærdige Navn: Thorsing, ei Taasing, forvendt.
Thorsing. Herlige Thor! saa stod dit hellige Tempel
Midt i Danmark omtrent, hisset hvor Træerne staae?
Nu begriber jeg først mit Syn, hvi de vinkende Bøge
Tyktes mig Kæmper i Jern, rusted' med Glavind og Skiold.
Nu jeg begriber Foræringens høie Betydning, da fordum
Ø! du blev Helten til Løn, Mandddom fik Mandigheds Hiem.

Thi Kong Christian stod høit i sin Hal, med et faderligt Øie
Vendt imod Kiøgebugt; Stunden var vigtig og stor.
Juul var giordet til Strid, rask blussed den dristige Kæmpe,
Lokkerne flagrede vildt, Kamplysten stod i hans Blik.
Niels! lød Konningens Ord, (og hans Haand laae paa Kæmperens Tinding)

Sak nu med Gud, min Søn! Ruft dig, og vent paa mit Bud.
Og nu stod Dankongen, og saae — og beregned — og tænkte —
Fienden ei laae ham tilpas. Juul fik til Angreb ei Vink.
Pludselig dundred Kartoverne dumpt i den svulmende Havbugt,
Og over oprørte Vand slyngte sig Røgskyen hen.
Blussende Konningen stod i sin Borg, med vredeligt Aasyn,
Harmfuld skielved hans Haand under det speidende Glar.
Dannerflaaden tog Flugt (saa syntes det), Krigsluen brændte,
Dristig, paa egen Haand, frækt af en Undersaat tændt!
Da svor Skioldungen dyrt, i faderlig Harme, ved Himlen:
Slagen skal du, Niels Juul! hænges i Galgen med Jern!
Men, som det pleier at gaae, hvert Land klækker særegne Drift ud:
Huusvant fra Lodbroks Tid Oboen pladsker tilsøes.
Saadan gik det saa tidt, og saa gik det her, thi Niels Juul kun
Flygted paa Skrømt, for at slaae Fienden for Alvor paa Flugt.
Og da bedækt nu med Støv og med Sveed og med Blod han paa
Land steeg,
Knælede ned for sin Drot, fuld vel sin Brøde bevidst,
See! da græd Dankongen; thi ret som en Misdæder knælte
Ydmyg den herlige Helt, vented sin Dristigheds Løn.
Kiærligt han tog ham i Favn, som en Fader han løfted sin Finger:
Niels! Niels! smiilte han blidt, nys jeg en Lænke dig svoer:
Den skal du faae. Men flux af sin Hals tog Kongen en Kiede,
Tung af hint rødeste Guld, rundt med Karbunkler besat,
Hang den saa rundt om Heltens Hals; og det blomstrende Thorsing
Blev den Galge, hvori høit han Forbryderen hang.

Vahl*).

Dækker Graven, grønne Urter smaae!
Evers Ven, som elskte Jer saa saare;

---

*) Denne ligesaa beskedne som berømte Discipel af Linné var født i Bergen 1749, og døde som Prof. i Bot. i Kiøbenhavn 1804.

Han er død! O ryst fra Himlens Blaa,
Høie Gran! din tunge Veemodstaare.
Hvide Rose med det blege Smiil!
Sødt indslyng dig med den friske røde!
Binder eders Krands omkring den Døde!
Duk dit Hoved dybt, og græd, o Piil!

Smaae Violer! hulde Børn! som sødt,
Medens Foraarshimlen venlig lufter,
Under Græsset, svalt og luunt og blødt,
Staaer og seer saa fromt til Gud og dufter!
Samler eder ved hans Hovedsteen,
Lampen liig, som under Gravens Bue
Brænder for den Dødes trætte Been,
I en dødligblaa men hellig Lue.

Eders Elsker havde intet Guld,
Uden Zirat var den sorte Tillie.
Gyldne Gyldenlak! vær du da Guld;
Vær du Sølv, du sølverhvide Lillie!
Slyng hans Navn; han var en Blomst som du,
Reen, uskyldig, elskovsfuld og stille.
Kraftig var hans Aand og from hans Hu;
Hvide Lillie! lad din Taare trille.

Flora, du som hist i Østens Hiem
Har din rigelige Blomster-Bolig!
Drag fra Østen, gak for Graven frem,
Hvor din Ven i Norden slumrer rolig;
I dit Fylde-Horn tag Urter med
Rundt fra alle Jordens grønne Skove;
Strø dem yppigt paa hans Hvilested,
Smiil og græd, og ønsk ham sødt at sove.

Hædre blidt din Overpræst; hans Villie
Ene var at vorde Flora kiær.
Gud, som klæder Markens sorgfri Lillie,

Klædte ham, imens han vandred her.
Stille var hans Liv, kun Faa ham kiendte,
Skiøndt Europa lydt gientog hans Navn.
Trofast dog han sin Gudinde tiente;
Flora! tryk din Elsker i din Favn.

Ei til Mennesket, men kun til eder,
Spæde Blomster! Skialden sig har vendt,
At hvert Foraar sødt I tilbereder
Eders Ven et herligt Monument.
Eviggrønt, o Vahl! og Granbar vinde
Hver en Vinter om din Urne sig;
Men med Vaaren, Jordens Elskerinde,
Hundredtusind Blomster favne dig!

Elvene og Fossene i Norge.

(Af: Norges-Reisen i Aaret 1833.)

Tydskland har Bierge som Norge. Jeg finder
Høiere Fielde, hvor Alperne staae;
Ha men en Elv, som saa yndigt henrinder,
Aldrig tilforn mellem Klipper jeg saae.
Tidlig og silde,
Klar som en Kilde,
Milevidt bølger den deilige Flod;
Styrter, og frygter ei Vandet at spilde.
Ymer har nok af det sundeste Blod.

Langt op mod Polen henstrakte sig Norge,
Langtid tilsteded ei Blokkene Vei;
Men mellem Granernes evige Borge
Aabned sig Elven den frugtbare Frei.
Ikke den tøved,
Stenene kløved,
Medens paa Stene den kløved sig selv.

Nu var ei Tilgangen Sletten berøvet;
Baaden blev bygget, og gled paa sin Elv.

Elven indskrænked sig siden, og danned
Om sine Bredder den yndigste Dal.
Mulden sig lagde paa Stenen og Sandet,
Freia sig bygged af Birker en Sal.
Frugtbarheds Fyrste
Sin Gullinbørste
Bragte; da reiste sig Markerne strax.
Hungre skal Bonden saa lidt nu, som tørste;
Bølger i Solen ei gulgyldent Ax?

Granen, som voxer saa mægtig paa Fieldet,
Luner ei der mod den stormende Vind;
Men naar den Øxen i Skoven har fældet,
Varmer i Hytten den isnende Kind.
Hvad skal den føre,
Hvo skal den kiøre
Ned til de Steder, som har den behov?
Dersom ei Guder vort Ønske vil høre,
Raadner den rigeste Skat i vor Skov.

„Hug kun din Gran i den dæmrende Skygge,
Glide den lad i mit rislende Vand!
Snart skal man Huset af Bielkerne bygge;
Jeg skyller Stammen fra Strand og til Strand."
Saa sang en Huldre.
Øxerne buldre,
Granerne falde paa skummende Flod.
Bølgerne bar dem paa mægtige Skuldre,
Handel og Søfart ved Fiorden opstod.

„Skuespil har du ei, ærlige Grande!" —
Idun og Bragi for Fieldbonden sang —
„Men af de skummende, styrtende Vande

Digte vi dem, for den undrende Vang.
Regnbuen vaager
I vore Taager.
Det var et Lystspil, som mored dig alt.
Styrtende Fossen i Dybet nedkaager:
Saadan Jarl Hakon og Trygvason faldt!

Vaulundur kom, og med Snildhed i Öiet
Saae han det herlige, mægtige Spil.
„Idun og Bragi har giort Dig fornøiet,
Bonde! men riig jeg nu giøre Dig vil.
Hiulet skal drive,
Fossen oplive,
Stampe skal Hamren og Saugene gaae.
Malmet skal fangent i Bierget ei blive,
Brugen og Nytten deraf skal Du faae."

Derpaa han bygged den mægtige Stolle,
Dybet i Fieldene bovet nu blev.
Nidkiære larmed de natlige Trolde,
Modige Biergmænd dog ei de fordrev.
Hamrene stampe.
Mægtige Kampe!
Elven dem skyller nu Ærtsen saa reen.
Og som, Aladdin! Du gned paa din Lampe,
Normanden gnider den mægtige Steen.

Hold paa din Tømme! lad dvæle Karjolen,
Iil ei fra Stedet saa hurtig og strax!
Først lad mig skue Regnbuen i Solen,
See hvor den springer, den kraftige Lax.
Nu kan Du kiøre!
Fossen vi høre,
Medens sig Nordbakken skynder sin Gang.
Ofte skal lyde, min Siæl! for dit Øre
Larmen af Elvens fortryllende Sang.

De sidste Scener af Palnatoke.

Sørgespil i fem Acter.

(De Personer, som forekomme i de her valgte Scener, ere: Svend Tveskiæg, Kong Harald Blaatands Søn. Fiolnir, Haralds Staller og Merkismand. Palnatoke, Jarl i Fyen, Vensyssel og Bretland. Bue hin Digre, Palnatokes Svoger, en Bornholmer. Sigvald Jarl, Strutharalds Søn, fra Skaane. Thorvald Vidførle, en Islænder. Arnoddur, Kong Svends Herold og Kiertesvend. — Handlingen foregaaer i Roeskilde Aar 991.)

Palnatokes Huus.

Palnatoke. En Skare Danske.

Formanden. Ja, Herre! Siellands sydre Deel og Fyen
Har eder valgt; vi frygte Othos Magt;
Vi mene, til at styre Riget nu,
I saadan Storm, dertil behøves Mænd,
Ei Ungersvende; og da eders Slægt
Er kongelig, som Svends, saa byde vi
Den ædle Palnatoke Danmarks Krone.

Palnatoke. Har I og eders Venner Tillid til mig?

Formanden. Det troe vi at bevise med vort Tilbud.

Palnatoke. Hvis saa er, da er Sagen hurtig afgiort.
Gaaer hiem og siger dem, som eder sendte:
Min Mening var, da jeg opdrog Kong Svend,
At danne ham til Drot, hvortil han fødtes.
Siig eders Venner, som har Tillid til mig:
Jeg troer at have opnaaet, hvad jeg stræbte,
Og at jeg har det bedste Haab om Svend.
Fremdeles siger: Svend har ingen Ven
Meer trofast i sit Land, end Palnatoke;
Forkynder dem: Den Mand, som jeg skal agte,
Maa være Kongen tro; og siger dem
Til Slutning: At det Spyd, som vilde støde
Fra Thronen Svend, først maatte bore sig

En blodig Vei igiennem dette Hierte.
Har I forstaaet vel min Mening?

Formanden. Ganske.

Palnatoke. Saa gaaer med Fred, og glemmer ei herefter,
At rolig Troskab og Hengivenhed
Er Undersaattens første Pligt. Farvel.

(De Afsendte forføie sig bort.)

Arnoddur (træder ind med et Skiold, som han rækker Palnatoke).

Dankongen sender dig et Skiold med Runer.

Palnatoke (læser det, og siger derpaa, efterat have betænkt sig et Dieblik, i det han giver ham det tilbage):

Vel! Hils din Herre! siig ham; Jeg skal komme.

(Svenden gaaer.)

Thorvald (som har mødt Svenden i Døren, følger ham betænkelig med Dinene, og siger derpaa til Palnatoke):

Jarl! togst du mod Indbydelsen?

Palnatoke. Ja Thorvald.

Thorvald. Det havde jeg ei troet. Jeg var hos Svend,
Da du afslogst det første Gang, og kom nu
At sige dig Farvel.

Palnatoke. Ærlige Thorvald!
Vi vil ei tage Afsked. Afsked tyder
Paa lang Fraværelse: og din Erindring
Skal aldrig være skilt fra mig. Vi sees
Desuden, haaber jeg, vel snart igien.

Thorvald. Det kommer an paa Guderne; jeg tvivler.

Palnatoke. Du tvivler?

Thorvald. Gode Jarl! du gaaer til Jomsborg,
Og jeg indskiber mig i Nat til Island;
Den vaade Ægir skiller vidt os ad;
Og om jeg tiere seer de danske Kyster —
Maa Himlen vide.

Palnatoke. Du forlader Svend?

Thorvald. Jeg staaer forladt af ham; og skynder mig
Fra disse skumle, kongelige Sale,
Hvor Listen yngler lumsk i hver en Krog,
Tilbage til min tarvelige Hytte.

Palnatoke. Hvordan skal jeg forstaae din Tale, Ven!
Du est bedrøvet?

Thorvald. Ja ved Asa Baldur!
Ret inderlig bedrøvet.

Palnatoke. Ven! hvorfor?

Thorvald. Jeg smigrer mig dermed, jeg troer, min Herre,
At du beæret med dit Venskab mig.
Bestandig har du viist mig ærlig Yndest,
Ja selv Tilbøilighed, endskiøndt du est
En vældig Helt, og jeg en ringe Mand.

Palnatoke. Hvorledes kan en Thorvald tale saa?

Thorvald. Maa jeg udbede mig en Godhed af dig
I Afskedstimens sidste Øieblik?

Palnatoke. Alt hvad du vilst.

Thorvald. Vil Palnatoke skienke
Da Thorvald sin Fortrolighed?

Palnatoke. Du est
Den værd.

Thorvald. Saa siig mig, ædle Jarl!
Hvorfor afslogst du Kongens første Tilbud,
Og togst imod det andet?

Palnatoke (betragter ham et Øieblik). Du har hørt
Et Rygte, Thorvald! Troer du dette Rygte?

Thorvald. En ærlig Mand troer ei paa Skvalder.

Palnatoke. Troer
Vel Thorvald mig istand til denne Daad,
Som Rygtet mig beskylder for?

Thorvald. Hvorfor ei?
Hvo kan see forud alle Livets Forhold!

Palnatoke. Troer Thorvald mig istand til Nidingsværk?
Thorvald. Ved alle Valhals gode Guder: Nei!
Palnatoke (griber hans Haand). Ærlige Ven! ja, jeg har dræbt Kong Harald
I Natten med min Piil.
Thorvald. Det sagde mig
Dit Øie strax.
Palnatoke. Jeg sad i Hallen her,
Var slumret ind, blev vækket af en Træl,
Som Harald havde sendt at myrde mig.
Det var det tredie Anfald paa mit Liv.
Et Menneske er kun et Menneske;
Og selv den bedste Helt er intet meer.
Mit Hierte svulmed vredt; jeg greb min Bue,
Og fulgte Morderen den skiulte Vei.
Der stod den gamle Synder! Tusind Gange
Han havde været Døden værd. Jeg saae
I Nattens Baggrund Danmark græde Blod
For denne Nidings Skyld. Da forekom
Hans Død mig uopsættelig nødvendig —
Og Pilen fløi fra Buen i hans Bryst.
Thorvald. Han vilde atter skille dig ved Livet?
Palnatoke. Ja, ved sin Skosvend, ved den finske Træl.
Thorvald. Harald er falden paa sin egen Synd.
Palnatoke. Ved Nornernes Retfærdighed, det er han.
Men — fromme Thorvald! da vi er allene,
Og da du ønsker min Fortrolighed:
Eet — ængster mig just ei; men giør mig dog
Urolig i mit Hierte.
Thorvald. Hvilket, Herre?
Palnatoke. Den gamle Synder raabte i sin Dødsstund
Paa Tvekamp; fordrede sit Livs Forsvar.
Jeg nægted ham den sidste Tilflugt, Thorvald.
Thorvald (tier).

Palnatoke. Det var ei Grusomhed. Jeg indsaae klart,
Hvorlidet Kampen vilde nytte ham;
Den kunde vorden en Udsmykning høit
For min Bedrift, ei nogen Hielp for ham;
Og jeg forsmaaede denne Pyntekaabe.

Thorvald. Hvad du har giort, kan ingen Mand fordømme.
Den bedste Helt er kun et Menneske;
Det har du til dit eget Forsvar sagt.
Og Nidingsværk kan fylde selv med Galde
Et Duehierte, meer et Løvebryst.

Palnatoke (griber pludselig hans Haand og fører ham til en Side.)
Og skulde du nu troe, min vakkre Thorvald!
Med alt, hvad her du siger til min Trøst,
Med alt, hvad jeg mig selv bestandig siger —
Saa staaer den røde Skygge for mit Blik,
I Purpur-Kaaben, med den gyldne Krone,
I hver en Krog — og truer med sit Spir.

Thorvald. I Broder-Purpurblod var Kaaben farvet,
Og Spiret vristet af den Dræbtes Haand;
For sm er din Samvittighed, min Herre!

Palnatoke. Min Ære var tilforn et speilglat Skiold
Af slebent Staal; hvor Solens Straale faldt,
Der blinkte den med dobbelt Glands tilbage. —
Nu staaer en Plet af blodig Rust paa Skioldet.
Jeg gnider den ved Dag, ved Nat — og kan
Ei faae den ud!

Thorvald. Hugprude Palnatoke!
Naar hørte jeg dig tale saa.

Palnatoke (med stigende Varme). Ved Thor!
Jeg gav mit Blod, ifald jeg kunde vaske
Rustpletten ud dermed.

Thorvald. Fat dig, min Herre.

Palnatoke. Der gaaer en grusom Frister giennem Livet,
Den stygge Vagnhoft med det krumme Sværd;
Han lokker os, Een meer, en Anden mindre;
Han har sin Fryd af at forvikkle Hiertet
I sine Garn. — Maaskee det er en Prøve,
Hvorved de høie Guder vil erfare
Det sande Sindelag. Den, som de skienkte
En sielden Evne, af en Saadan fordre
De og en sielden Kraft, en sielden Dyd;
Og finde de i Haabet sig bedragne —
Da sende de Blod-Nornen med sit Spyd.

Thorvald. Ved Odin! Harald har fortient sin Død.

Palnatoke. Hvi drev min egen Sag mig til hans Drab!

Thorvald. En menneskelig Drift, ved alle Guder.

Palnatoke. Nok, Thorvald! — jeg har aabnet dig mit Hierte;
Hvad du har hørt, faaer Ingen meer at høre.

Thorvald. Din Tillid og Fortrolighed fortiener
Den inderligste Giengield: Palnatoke!
Gaa ikke hen til Kongens Graverøl.

Palnatoke. Og derhen maa jeg, derhen skal jeg just.

Thorvald. Gaa ikke hen til Kongens Graverøl!
Hvad vilst du der? du har jo selver sagt:
Det er et Minde, som du ei kan hædre.

Palnatoke. Jeg gaaer ei did for Haralds Skyld, for Svends:
Han ønsker mit Farvel, før jeg gaaer bort,
Vil takke mig personlig for min Iver
Ved Kongevalget.

Thorvald. Palnatoke bliv!
Svend har besluttet, at besnære dig;
Det er den sande Aarsag, hvi jeg kom.
Fortumlet ved det pludselige Skifte,

Ved Kongevalget, ved sin Faders Død;
Bevæget ved at see hans Liig; ophidset
Af Fiølnirs Had: har nu den svage Yngling
Forglemt sin Pligt, og hvad han skylder dig.

Palnatoke. Det veedst du vist?

Thorvald. Saavist, at jeg bestiger
Endnu i Nat mit Skib, og gaaer til Island.

Palnatoke. Bliv her, og følg med mig til Graverøllet!
Did gaaer jeg hen, uagtet alle Farer.
Hvad du har sagt, har jeg formodet alt.

Thorvald. Og dog? Dog vilst du gaae?

Palnatoke. Jeg maa derhen,
Ei min Samvittighed beklemmer mig,
Men dette Mummeskiul. Saalænge jeg
Har levet, var jeg min Bedrift bekiendt.
Jeg vil ei flygte, som en Rømningsmand;
Men ærlig tage Afsked med Kong Svend.
Vil han Forklaring, nu! da skal han faae den.
Og jeg vil see den Kæmpe, der tør vove
At lægge bristig Haand paa Palnatoke.

Thorvald. Tag i det mindste dine Venner med dig!

Palnatoke. Nei. Denne Sag vedkommer ene mig.
Hvad enkelt Mand har giort, maa enkelt Mand
Forsvare.

Thorvald. Ædle Jarl! jeg kan ei dølge
Dig her min Frygt.

Palnatoke (venlig). Hvad frygter Thorvald for?
Mit Liv? Det skal jeg jo dog eengang miste.
Min Ro? Den vinder ved det raske Skridt. —
See, Thorvald! jeg vil tilstaae dig det reent ud:
Jeg havde mig en Drøm i Morgenstunden.
Der kom en Mand til mig i Søvne, sagde:
„Endnu i Nat skal denne Regning slettes
Imellem dig og Svend! Endnu i Nat skal

Dit Hierte vorde roligt!" — Om han meente
Nu Livets eller Dødens Ro — det veed
Jeg ei; det vil vi nu forsøge. — Hvis
Jeg falder — vel! da var det Nornens Vink.
Gaaer jeg derfra — da skal den røde Skygge
I Mørket tabe sig med denne Nat,
Og Dagen atter stedse see mig freidig. —
Følg mig! Jeg gaaer til Haralds Graverøl.

(Han gaaer).

Thorvald. O ædle Helt, du gaaer kun til dit eget.
Men jeg vil redde dig — Ja! jeg vil ile
Til Stranden ned, vil aabenbare Bue
Forræderiet; han skal komme med
Sit Mandskab dig til Hielp. — Selv vil jeg flye
Udfaldet og min ængstelige Kummer.
Thi falder Palnatoke, falder Svend,
Er lige stor min Sorg og Danmarks Tab.
Farvel! du skiønne, danske Strand! hvi tvinger
En grusom, en fortørnet Norne mig,
At flygte bort, paa Nattens sorte Vove,
Til Heklas Snee, fra dine Bøgeskove?

(Han iler bort).

Kongens Hal.

(Salen er i Baggrunden behængt med sorte Tepper og den Afdødes Vaaben. Et Bord i Midten, hvorpaa staaer et gyldent Træbilled af Freiers hellige Galt. Bænke til begge Sider. I det Scenen forandres, begynder en dæmpet Sørgemusik, under hvilken Kæmperne, vaabenklædte, komme parviis ind, og sætte sig omkring Bordet. I Baggrunden staae Trællene ved Skienkebordet med store Miødkruse i Hænderne. Naar alle ere komne, træder Kong Svend ind med Fiølnir).

Svend (afsides til Fiølnir). Tallet er fuldt, kun Hovedmanden mangler.
Ifald han kommer ei?

Fiølnir. Han kommer vist.
Kun frygter jeg hans Følge.
Svend. Stille, Fiølnir!
Ved Asathor der er han! Uden Følge
Og uden Rustning, blot med Sværd og Skiold.
Fiølnir. Den vrede Rota leder selv hans Fied.
(Musikken begynder igien. Svend sætter sig i Høisædet. Arnoddur har anviist Palnatoke sin Plads ved Bordenden. Under Musikken gaae Trællene omkring og helde Miød i Kæmpernes Horn.)
Svend (reiser sig op i Høisædet med et sort Oxehorn, beslaget med Sølvringe.)
Arnoddur (raaber:) I ædle Kæmper, Konning Svend, vor Herre,
Alt for bedrøvet til at tale selv,
Forkynder eder lydt ved sin Herold,
At han vil drikke nu af Sorgens Horn
Sin Faders, Konning Harald Gormsøns, Minni.
(Musikken begynder igien; alle Kæmperne reise sig op og drikke med; hvorpaa deres Horn atter fyldes).
Svend (reiser sig atter med et dobbelt saa stort Drikkehorn af røden Guld; hvorpaa)
Arnoddur (raaber:) I drabelige Kæmper, fromme Hirdmænd!
Nu blotter eders Hoveder fra Hielmen!
Thi dette Bæger er det hellige Horn
For Asa Bragi, det er Løftets Bæger.
(Kæmperne blotte deres Hoveder uden at reise sig, og sætte Hielmene med et raslende Samslag for sig paa Bordet).
Fiølnir (staaer op i sit Sæde og raaber:)
Jeg den Afdødes Staller, Merkismand,
Og Ven, adspørger dig, Svend Haraldsøn!
Hvad Løfte giør du her paa Freiers Galt,
Ved Bragis Bæger, for din Faders Minni?
Svend (strækker Hornet i den høire Haand høit mod Himlen, den venstre lægger han paa Galtens Hoved, og siger derpaa:)

Paa Freiers Galt, ved Asa-Bragis Bæger,
Gior jeg det Løfte, Svend, de Danskes Konge,
At jeg vil hævne strængt min Faders Drab:
Hver Draabe vorde Gift, saafremt jeg sviger.

(Han tømmer Hornet).

Fiølnir. Et ærligt Løfte. Guderne har hørt det.
I Kæmper! drikker til Bekræftelse.

(Kæmperne reise sig og drikke; derpaa sætte de sig igien, og bedække sig med deres Hielme. Der stødes i Trompeterne.)

Arnoddur (træder frem med Sværd og Skiold, slaaer tre Gange paa Skioldet og raaber:)
Høit, efter gammel Skik, adspørger Kongen,
Om Ingen har Beviis mod Morderen?
Hvo noget har, han træde frem som Vidne.

Fiølnir (reiser sig og tager Pilen frem).
Jeg, Fiølnir, har Beviis mod Morderen:
Med denne Piil er Harald Gormsøn dræbt;
Selv har jeg draget den af Kongens Hierte.

Svend (til Arnoddur). Tag denne Piil! Bring den om Bordet, spørg,
Om Nogen kiender den, og veed dens Eier?

Arnoddur (gaaer, med Pilen i den ene og en stor Vorkierte i den anden Haand, Bordet om fra Mand til Mand, og spørger den første:)
Dankæmpe, kiendes du ved Pilen?

Kæmpen. Nei.

(Derpaa siger han til enhver „du?" og faaer „Nei!" til Svar, indtil han kommer til Palnatoke, som svarer „Ja!").

Svend (reiser sig opbragt). Hvordan? du kiender den?

Palnatoke (rolig). Hvi skulde jeg
Ei kiendes ved min egen Piil?

Svend. Hvor skiltes
Du ved den sidst?

Palnatoke. Ifald du endelig
Vilst vide det, min Fostersøn! da skiltes

Jeg veed den sidst paa Buestrængen, dengang
Jeg skiød din Fader tværs igiennem Hiertet.

Svend. Staaer op nu, alle Mand! og griber ham!
Thi nu er Huldskab, nu er Venskab brudt.

Fiølnir. Op, griber ham! Jeg være skal den første.

Palnatoke (drager sit Sværd, og støder ham ned).
Du være skalst den første, gamle Niding!
Der styrter ned til Hel; og saa skal hver,
Der vover sig et Skridt mig nærmere.
(Han slaaer Sværdshialtet imod Bordet, saa det runger i Salen).
Rolig i Hallen her! Ved Asathor!
Den mindste Mine til at røre mig,
Vil koste eders Hierteblod.

(Til Svend).

Grønskolling!
Du vilst forgribe paa en mandig Helt dig?
Hvo lærte dig? Hvo lærte eder alle,
Duunglatte Ynglinger, at bruge Sværdet?
Hvo førte eder seierrigt mod Fienden?
Hvo tugted eder op til Dannerkæmper?
Jeg, Palnatoke! Og nu kan I troe,
At eders Fader, Lærer er en Niding.
Nu kan I troe, at Palnatoke har
Vanhædret sit berømmelige Navn?
Ved Danmarks Ære! Valhals Guder rødme
Og skamme sig ved eders Trællesind.

(Alle Kæmperne stikke skamfulde deres Sværde i Skederne, og sætte sig tause ned igien).

Palnatoke (til Svend). Jeg kunde gaae, behøved ei at giøre
Dig Regnskab for min Daad. Men jeg er kommen
At tage Afskeed, som en ærlig Mand.
Din Fader har jeg dræbt, fordi han var
En Synder, Døden værdig, Landets Fiende;
Meer vil jeg ikke sige til mit Forsvar.

Den gamle Niding tvang mig til sit Drab.
Farvel! Jeg gaaer herfra til Usedom,
Hvis du vilst hævne dig, velan, da træf mig
I Østersøen med din Flaade. Men
Vanær dig ei, og mød ei den med Lumskhed,
Der meer din Fader var, end den, du hævner.
Jeg gaaer herfra saa rolig, som jeg kom.
Hvo vover sig til at forfølge mig?
Hvis jeg har overilet mig og feilet —
Det er en Sag, som Guderne maae dømme,
Ei Mennesket. I kan ei fælde mig!

(Han gaaer).

Svend. O han er stor! Jeg har fornærmet ham.
Hvo handler saa? Hvo yttrer saadan Kraft?
Naar kun han taler, maa han troes, beundres.
Ja! jeg vil møde dig i Østersøen,
Og bøde for mit overiilte Løfte.

(Til sine Kæmper).

Gaaer bort med dette Liig. Han faldt retfærdigt,
Thi han har ægget mig mod min Velgiører.

(Kæmperne gaae bort med Fiølnirs Liig. Svend staaer allene, og støtter sig til sit Sværd, hensiunken i Bedrøvelse; pludselig hører man Sværdeklirren og Kamp bag Skueepladsen).

Bue (styrter ind med en Flok Jomsborgere, bleg i Ansigtet, med funklende Øine; han har Bærsærkegang, løber rasende mod Svend med opløftet Sværd, og raaber:)

Du, du har dræbt ham, Niding! du skalst døe.

Svend (sætter sig til Modværge). Fat dig! Din Herre gik herfra med Fred.

Bue. Til Gravens Fred. Men du skalst bøde for det.

(De fægte).

Svend (raaber:) Det var ei Palnatokes Liig, men Fiølnirs!

Bue. Til Hel, til Hel, du Niding, styrt til Hel!

(Svend snubler og synker i Knæerne. Bue sætter ham Sværdet for Brystet. I det samme styrter

Palnatoke ind, griber Bue i Halskraven, kaster ham tilside, og raaber opbragt:).

Affindige Forræder! vilst du myrde
Din Konge? Raser du? Siig, vilst du være
En Kongemorder?

Bue (ude af sig selv). Kongemorder? ha!
Er dette Takken for min Troskab til dig?
En Kongemorder? Du est Kongemorder,
Og ikke jeg. Der, der har du din Straf!

(Han render Palnatoke sit Sværd igiennem Livet).

Palnatoke (falder). O alle hellige Guder! mægtige Forsyn!

(Bue klemmes mellem Skiolde. Palnatoke bringes i en Stol).

Sigvald (til Jomsborgerne). Lad først ham komme til Besindigheden!
Bevidst først skal han bøde for sit Mord.

Palnatoke (raaber med sine sidste Kræfter:).

Jeg byder eder, Jomsborgs Helte! hører
Mit sidste Bud: Bue skal nyde Livet.

Bue (kommer til sig selv igien, han drager et dybt Suk, stirrer paa Palnatoke, og siger:)

Hvad har jeg giort!

Palnatoke (venlig og mat). Bue har intet giort.
Du varst et Værktøi kun i Skiæbnens Haand.

Bue (sætter sig Sværdet for Brystet). Jeg følger med.

Palnatoke. Hvis jeg skal døe med Ro,
Da maa du sværge mig, at du vilst leve.

Bue (kaster sig paa Knæe, kysser hans Hænder, og væder dem med sine Taarer).

O Palnatoke! Alle gode Guder!
Dig, som jeg elskte over Alt i Verden!

Palnatoke (lægger sin Haand paa hans Hoved).

Nornen har ført din Haand, du varst uskyldig!
Det er forbi. Hør mig, før Døden slutter
De blege Læber: Lev! og smyk dit Norden

Fremdeles med din Heltekraft. — Gaaer, Brødre,
I Ro herfra! — Gaaer! — Taler ei et Ord!
Henter en Baar af sammenbundne Spyd,
Og bringer mig paa Skibet ud, og fører
Mit Legeme til Jomsborg! Jorder mig
Paa Torvet! Sætter ved min Grav en Steen;
Og sværger der ved Thor, at I vil hævde
Det gamle Danmarks Hæder og dets Kraft.
Det var mig ei bestemt at følge med.
Sigvald er viis, han være eders Høvding
I Freden; Bue stærk, han føre eder an
I Krigen.

Bue (vil tale).

Palnatoke (siger:) Stille! Stille! Døden kommer.
Hvor er min Palnir?

Sigvald. Ak, han gik til Samsø.

Palnatoke. Jeg havde gierne seet min Søn endeen Gang —
Siig ham, han hilse skal sin Moder, Broder!
Gaaer! Lad mig døe i Ro. Den som i Livet
Har elsket mig, han vandre taus herfra.

(Bue gaaer hulkende bort, med Hænderne for Øinene. Alle Kæmperne følge ham stumme i den høieste Bedrøvelse. Et Stille).

Svend (nærmer sig skielvende og siger med sagte Røst:)
Tilgiv mig, Fosterfader! hvis du lever
Endnu! Tilgiv den alt for svage Svend!

(Han knæler).

Palnatoke (rækker ham mat sin Haand).
Selv Mænd kan feile, Svend! det har vi seet;
Hvor meget meer en Yngling! Jeg tilgiver
Dig Alt, min Søn.

Svend. Og ved din hellige Død!
Din Fostersøn skal vorde værd sin Fader.
Mod dine Venner kan jeg ikke stride!
Jomsborg vil tugte mig; men lad den det!

Naar Svend har staaet ud sin Straf, da skal
Han vise sig som Palnatokes Fostre.

Palnatoke (reiser sig pludselig overende, strækker sine Arme ud, og raaber glad med høi Røst:)

Tak Bue! Tak! Der svandt den røde Skygge!
Du har udvasket Pletten paa mit Skiold.

(Han falder tilbage og døer).

Nicolai Frederik Severin Grundtvig.

Født 1783 i Udby i Sjelland. De tre første Stykker ere tagne af hans: Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog, 1832.

Om Nordens Kæmpe-Aand.

Man kan vel tænke, det er ei min Hensigt at forgude Asa-Thor, eller saaledes at vaske Blodet af Nordens Kæmper, at de synes englerene, thi alle Historiens Kyndinger kan see, at ligesom der kun har været een Helt med uplettet Skjold, saaledes er ogsaa Christendommens Kæmpe-Aand den Eneste, der fortjener Guddoms-Navn og Tilbedelse; men vel ønskede jeg ret at kunne indskærpe alle mine Læsere den miskiendte Sandhed, at, uagtet Kæmpe-Aandens jordiske Redskaber var ligesaa langt fra at være lydesløse, som Freds-Mæglerne, saa var de dog derfor hverken mindre uundværlige, eller mindre berettigede til Beundring og skaansom Bedømmelse i en syndig Verden. Vist nok er det naturligt, at Haardhed falder tungest at bære, naar store Kræfter øve den, men det er dog ligesaa naturligt, at det er hvad Man har Meget af, og ei hvad Man fattes, Man fristes til at misbruge, og at hvem der ei kan løfte Mjølner, skulde nødig rose sig af, at han aldrig svang den til Upligt! Derfor vil, trods

alt Kvæker-Tvineri over Kampens Bulder, der dog er meget bedre end Gravens Stilhed, og over Blod-Strømmene, der dog ikke er nær saa ækle som Forraadnelsen, ja, trods alle Døbning-Hoveder, baade med og uden Halse, vil ædle Heltes Liv og Daad, til Verdens Ende, ei blot begeistre Skjalden, men indtage de uskyldige Børn, og tækkes de elskværdige Kvinder, saa de maae nødvendig opflamme alle Unger-Svende, i hvem der ligger Spiren til en daadfuld Manddom, og tabe aldrig deres Glands eller miste deres Priis hos noget Folk, der end fortjener Navn af en Green paa Menneskehedens Kongelige Stam-Træ!

Kun skal Man lære, bedre end hidtil, at skielne mellem ædle, høimodige Helte, og hjerteløse, grumme Jetter, eller rasende Bærsærker, hvortil vi saavel i Nordens Historie som Myther have den ynkeligste Leilighed, og, som ædle Kæmpers Afkom, den helligste Forpligtelse.

Vil vi nu see Modet og Styrken i deres naturlige eller dyriske Skikkelse, da skeer det ligesaa godt ved at være Vidne til en Tyre-Fægtning eller en Bjørne-Kamp, som ved at see et Feldt-Slag mellem de Vilde; vil vi see dem unaturlig misbrugte i høieste Grad, da behøve vi kun med Efter-Tanke at læse den Romerske Røver-Historie; og vil vi endelig see dem priselig brugte i Menneske-Aandens og Menneske-Livets Tjeneste, da kunde vi umuelig ønske at være fødte og baarne paa nogen anden Plet af Jord, end i det høie af Havet ombølgede Norden, i de Kæmpers Føde-Stavn, der ikke blot kraftig hjalp til at knuse den Romerske Jette, men har, lige siden Folke-Vandringen, øiensynlig været Menneske-Aandens ypperste Vaaben-Dragere paa Jorden.

Ja, ligesom det er i Mamre-Lund, under Abrahams Telt, vi skal lære at kiende Hyrde-Livet, og i Grækenland vi finde Borger-Livet, som de naturlig gestalte sig, naar Aanden er med, saaledes er det i Norden vi finde det aandige Kæmpe-Livs Vugge paa det fortladne Hav, thi Kampen med den flyvende Storm og de brusende Bølger, som vi vel maa kalde den Natur-Hi-

skoriske, er aabenbar den Naturligste, Menneske-Aanden kan føre, og som derfor kun bliver blodig, naar Kæmpen selv vorder Offeret. Det var derfor intet Under, at Evalds Fiskere vakde saa almindelig Deeltagelse i Norden, thi naar Modet og Styrken trodse Storm og Bølger for at redde Menneske-Liv, da sværge de høitidelig til Menneske-Aandens Fane; men det er høist mærkværdigt, at det Nordiske Drama's Vugge blev, som det sig burde, en Opfattelse af det aandige Kæmpe-Livs Vugge; thi ligesom det viser, hvor den havde sine Gænger, saaledes spaaer det os ogsaa et anderledes Dramatisk Tids-Rum, end der hidtil oprandt paa Jorden! Ja, Evalds Fiskere begynde et Dramatisk Tids-Rum, hvori Skjalden vil opfatte hele det Universal-Historiske Helte-Liv, lige fra dets Vugge paa Havet til dets Krykker i ham selv, og hvori, Man tør haabe, Nordens Folk vil, ikke blot paa Skyggernes men paa Livets Skueplads, dramatisk gientage og forklare alle Fædrenes store Bedrifter. Da vil det blive aabenbart for al Verden, at der var baade Aand og Hjerte i de gamle Kæmper, skiøndt Kæmpe-Visen og Sværdet udtrykde deres høieste Konst, og Ord-Sprog al deres Viisdom; thi da vil Man see, de overlod det kun til deres sildigste Efter-Slægt at forskiønne og forklare Livet, fordi de følde dybt, de havde deres store Kræfter for at bruge dem til det Største de kunde udrette, og saaledes føre et Liv, det var Umagen værdt at forklare. Ja, det skal sikkerlig sees i Norden, hvad vi dunkelt føle, naar en daadfuld Dag krones af en gylden Aften-Røde, at Klarhed og Skiønhed mødes aldrig saa yndig paa Jorden, som naar kiærlige, blomstrende Børne-Børn krandse en bedaget Olding, der med et roligt Smil overskuer et langt og besværligt, ingenlunde feilfrit, men dog ærligt, ædelt, kraftigt og velgiørende Liv!

De Nordiske Udvandringer i Middelalderen.

Der er, som Man veed, tre Riger i Norden, og selv i dette Øieblik tre Bog-Sprog (Norsk eller Islandsk, Svensk og Dansk),

saa der er unegtelig tre Folkefærd, men der er kun Hjerte-Forskiel imellem dem, thi der er klarlig kun een Nordisk Aand, ligesom vor gamle Ask kun havde een Top, skiøndt den havde tre Rødder, og det saae Man klart ved Reformationen. Vi maae derfor tænke os det gamle Norden som en aandig Eenhed, hvori de politiske Skillerum, som i det Hele Borger-Samfundet, kun havde lidt at betyde, og de tre store Udvandringer: den Gothiske, Angel-Sachsiske og Normanniske, maae betragtes som almindelig Nordiske, skiøndt Broder-Parten har været fra det Rige, der blev Udgangs-Punkten. Da vi nu veed, at Danmark var Angel-Sachsernes, og Norge Normannernes Udgangs-Punkt, er der ikke mindste Grund til at tænke andet, end at Sverrig var Gothernes; thi vel er den Gothiske Udvandring saa gammel for os, og blev Romerne, skiøndt i Grunden tidsnok, saa seent bekiendt, at den ikke lader sig saaledes oplyse som de to Andre, men da Gotherne ret egenlig er Kæmpe-Folket i Norden, maatte de dog vel i det Mindste ligesaavel give en Sværm, som Nordens andre Folk, og at de virkelig har gjort det, er, blandt Andet, aldeles vist, fordi Lige-Vægten ellers for længe siden maatte være forstyrret.

Disse Udvandringer maae vi dernæst ikke tænke os som et Øiebliks Sag, thi de skedte alle til Søes, og var fra Først af Vikings-Tog, der kun efterhaanden antog en alvorligere Charakteer, og varede, som vi af den Angel-Sachsiske og Normanniske kan see, hver i det Mindste et heelt Aarhundrede. Den Angel-Sachsiske begynder nemlig før Midten af det Femte, og slutter først i Midten af det Sjette Aarhundrede, og den Normanniske varer fra Slutningen af det Ottende til Slutningen af det Niende, naar Man ikke, som Man dog egenlig skal, regner hele det Tiende, og Halvten af det Ellevte med. (Det er nemlig en bestandig Udvandring, kun stærkere og svagere, til Haarde-Knuds Død 1042.)

Efter saadanne tre Aareladninger, hvorved Man nok kan vide, det var det rasfeste Blod der sprang, er hverken Lige-Vægten

eller Matheden at undres over, men at Norden nogensinde derefter kunde aandelig komme til Kræfter, det maatte Man fristes til at forsværge, naar Man veed, der bliver ikke Aand af Kiød, hvor fedt det end falder, eller hvor fiint det end hakkes. I aandelig Forstand havde vi alle tabt Hovedet, der ei uden Føie kaldes den synderligste Part, og vore Hoveder var udenlands kommet til at sidde paa fremmede Halse, saa der kunde Hoved og Hjerte kun daarlig forliges; thi vi maae huske, at hverken vare vore Fædre Menneske-Ædere, der gjorde reent Bord, hvor de satte dem ned, heller ikke har ret Mange af Vikingerne ført Koner med dem, men har giftet sig, hvor de kom hen, og neppe fundet de fremmede Kvinder saa letnemme til at fatte deres Aand, som til at forstaae deres Mening. Det Universal-Historiske Spørgsmaal var altsaa: om de Nordiske Hoveder udenlands efterhaanden kunde omskabe de fremmede Hjerter, eller om Nordens Aand, før den udvandrede, havde gjort saa dybt et Indtryk paa Hjerterne herhjemme, at Hovederne igien paa en Maade kunde voxe ud deraf; men hvilken af Delene der end skulde skee, indseer Man let, det maatte have Tid, og det Sidste især klinger saa æventyrligt, at det maatte virkelig skee, før det kunde synes mueligt*).

Nu har desuagtet Tiden viist, at naar galt skal være, maa Man dog heller en Tidlang gaae med forlorent Hoved, end med forlorent Hjerte, saa Nornen vidste godt hvad hun gjorde, da hun tophuggede eller stynede vort Ygdrasil, og var os ingenlunde gram, skiøndt hun lærde os at græde. Nu kan vi nemlig

---

*) At det smukke Kiøn i England er temmelig upoetisk, veed Man vel, og det er en gyldig Grund, hvi Poesien, trods alle sine Storværker, aldrig har blomstret der eller udviklet en tilsvarende Smag, men Engelsk-Manden har ogsaa storagtig udelukt den fremmede Kvinde fra sin Ideer-Kreds, istedenfor at opdrage hende til den, saa det er for en stor Deel hans egen Skyld.

see, at Toppen af den gamle Ask kom meget bedre til Nytte udenlands, end den kunde gjort her hjemme, og det saavel for os, som for hele Menneske-Slægten; thi der behøvedes baade Nordiske Buer og Spyd-Stager, Vinde-Giærder, Planke-Værk og levende Hegn, for at Aanden kunde faae sig en Verden igien, og forsvare den baade mod Gog og Magog. Med andre Ord: den gamle Folke-Verden omkring Middel-Havet var fordærvet og fordømt, og maatte forgaae, skiøndt Slægtens timelige Maal var ingenlunde naaet, og derfor maatte der skabes en ny Folke-Verden omkring de Nordiske Vande; men dertil udkrævedes en Folke-Blanding, og en Middel-Alder, hvorved paa den ene Side Sammenhængen med Old-Tiden bevaredes, og de Nordiske Stammer udvikledes til at forstaae den, men forhindredes dog fra at faae deres egenlige Vidskabs-Tid, før den kunde blive Universal-Historisk.

Fra dette Stade tør jeg forsikkre Læseren, der opgaaer et saadant Lys over Middel-Alderen, at Man maa smile ad Eventyret om dens bundløse Mørke, og skiøndt Anskuelsen er langt fra at giøre Undersøgelsen overflødig, saa er det dog først derved, den bliver muelig, thi Man leder kun slet, naar Man ikke veed, hvad Man leder om, og Man har intet Gavn af hvad Man finder, før Man veed, hvad det kan bruges til.

Gothen, som, efter en kort Sø-Reise, landede søndenfor Øster-Søen, hvor hans Frænder og Navnere dengang boede, indtog Holm-Gaard, og banede sig med Sværdet Vei giennem Rusland, ned til det Asovske og Sorte Hav, som Man strax seer hos Jornandes, naar Man kun følger ham, som det sig bør, med Øinene; men skiøndt det synes, som Gothen der blev en stor Land-Krabbe, snart fortæret i Italien og Spanien, saa er dog selv det kun Øien-Forblindelse; thi de nye Kræfter og Retninger vi spore i Landene, de indtog, voxde naturligviis ikke op af de gamle Grave, men kom med dem der havde dem. Derfor skal vi see Gothen gaae til Søes igien i Venedig og Genua, saavelsom med Gama og Kolumbus, og vi skal høre Gothen

baade i Dantes Røst og i Viserne om Cid, hvis vi ellers vil lære at forstaae Middel-Alderen. Vist nok kan det mangen Gang falde vanskeligt, at kiende det Gothiske Hoved igien under den Romanske Kappe, fordi det virkelig vorde sammen med de fremmede Kroppe, eller: fordi Gotherne baade opgav deres Moders-Maal og spredte sig i Landene, men Sagen er lige sikker, og kommer for Dagen, naar vi see vist.

Angel-Sachserne lod staae ad Bretland til, og det Hoved er godt at kiende, deels fordi det var saa stort, og deels fordi det vilde immer raade selv, saa der er det klart nok, det vorde ikke ud af den Galiske Hals, men en Ting er aldrig saa kiendelig, der hører jo Øine til at see den, og det Øine i Hovedet, saa det var intet Under, vi miskiendte vor aandelige Fader, og slog ham under Øret, saa det blev vitterligt, at Hovedet sad løst.

Normannen beed sig bedre fast, hvor han kom hen, men holdt sig dog i Frankrig mest for sig selv, saa Normandiet er kiendeligt nok, undtagen paa de nyeste Kort, og i England veed vi, at hvad der af Aand ei er Anguls, det er hans, og selv at han er den store Kors-Farer, og Middel-Alderens store Roman-Helt, Holger Danske, er temmelig bekiendt; men hvad det egenlig paa Aandens Sprog vil sige, og hvad historisk Virkning hans Udvandringer har havt, baade ude og hjemme, det tænker Man dog endnu sædvanlig kun lidet paa.

Saalænge Man nemlig seer med Gaase-Øine, synes Man naturligviis, at Aandens Vinger er af Penne-Fjer, og tænker derfor, det var kun bomstærke Prygle og forvovne Kroppe, der kom fra Norden, og fik Aand i Syd og Vest, vel ikke af Luften, men dog alt som de lærde at læse og skrive, og saa længe peger Man kun forgiæves for os paa Alt hvad der viser det Modsatte. Var det imidlertid mueligt, uden Aand, at forstaae sig paa aandelige Ting, da maatte vi faae Øinene op, ved at see os om her hjemme, i det Tolvte og Trettende Aarhundrede; thi da havde vi ogsaa faaet Pennen ei blot bag Øret, men ret

egenlig i Haanden, og enten vi vender os til Island, hvor der udstrømmede en heel historisk Literatur fra den paa Moders-Maalet, eller til Danmark, hvor Saxos Bog allene forudsætter og viser en Classisk Dannelse der er ægte, da er det jo klart, at kunde Bøger og Penne blot gjort det Mirakel, at vedligeholde hvad Aand og Kraft her var tilbage, da skulde vi i det Fjortende og Femtende Aarhundrede hverken fattedes Mage til Absalon eller Saxo, til Sverre eller Sturlesøn.

Har vi derimod opladte Øine, og veed, at det indvortes levende Ord er Aanden selv, og det tilsvarende Mundtlige dets Liv-Udtryk, da forundre vi os slet ikke over, at Historie-Skriverne var samtidige med de sidste ædle Kæmper i vor Middel-Alder, eller rettere, hørde selv til det sidste Helte-Kuld, som, da de ei længer kunde holde Liv i Ordet, stædte det til Jorde i Bøgerne med en glimrende Liig-Begængelse; thi selv Guds Ord er dødt i Bøgerne, og i det Mindste skindødt paa iiskolde Læber, saa det udvikler aldrig mere Liv og Kraft hos et Folk, end der kiendes paa Livet og Kraften i dets Moders-Maal. Naar vi derfor see, at Islænderne var de Eneste i Norden, som udtrykde sig høirøstet om aandelige Ting paa deres Moders-Maal, og see at deres Draper er dog lutter aandelige Lig-Kister med udtunget Arbeide, da finder vi Begravelsen høistnaturlig, og kun Opstandelsen vidunderlig.

Naar vi imidlertid blot lære at kiende Forskiel paa Ord og Skrift, som paa Liv og Død i Aandens Verden, saa vi ikke søge Livet selv i Bøgerne, hvor vi er visse paa, det ikke findes, men søge kun Underretning om, hvad der levede hos Forfatteren, og i den Tid han beskriver, da kan vi vanskelig enten tænke eller tale for høit om den Konst, hvormed Aanden virkelig paa en Maade narrer Døden, og forplanter Kundskab om sit Liv mellem vidt adskildte Folk og Tider, og kan da ei noksom glæde os over Bøgerne fra det Tolvte og Trettende Aarhundrede, uden hvilke det vilde været os umueligt at give Nordens Aand sit

Liv-Udtryk igien, og ligesaa umueligt at forstaae og fortsætte dens herlige Bane.

Derfor kom der aldrig saasnart igien Strænge paa Hjarnes Harpe, før det tonede fra den:

Island! hellige Øe! Ihukommelsens værdigste Tempel!

og det gienlød fra Sagas klingre Skjold, saasnart Nordens Staal-Pen atter begyndte at riste, og det skal gienlyde i Dovre, og ristes i Bauta-Stene paa Kullen, og udraabes af de rullende Bølger, saalænge der er Syn og Sagn i Norden!

Ja, kan Læseren, ved Siden at det lille pæne Lyst-Huus paa Bakken ved Halikarnas, hvor Herodots Vugge gik, som en Lilie-Flor, let bevæget af Zephyrer, tænke sig en Steen-Stue saa stor som hele Island, og hoi derefter, med Hekla til Arne, med Is-Bjerge til Borge-Mur, og det brusende Nord-Hav til Grave, da faaer han en Forestilling om det Colossalske deri, at Norden har en Coloni af Historie-Skrivere!

Sandelig, saa kloge Folk, som Tydskerne, maae skamme dem ved, at de ikke endnu har kunnet udfinde, hvad der var Nordens Aand Eiendommeligt, da det dog saa forsvarlig er ført til Bogs, at Man ei let skal kunne sige, hvad der er latterligst: enten at nægte, der var Aand i gamle Norden, eller at det var Historiens Aand; men vi Folk i Nord maae ogsaa skamme os ved, at Man maatte lære Islandsk, og stave gamle Skind-Bøger, for at opdage, af hvad Aand vi er, og prise maae vi da vor store Lykke, at Snorros Fædre ei udvandrede med Shakspears, som Herodots med Homers, eller ei fulgde den Normanniske Strøm, hvortil de dog hørde, men satte sig kun fast paa Is-Bjerget i Nord-Søen, for at male i Aften-Belysning, og være koldsindige Til-Skuere af alt det Mærkværdige der tilbrog sig i den Nordiske Halv-Verden, og at de ei frøs ihjel, før vi lærde at skiønne derpaa!

Betydningen af Valhalds-Mythen.

Uagtet jeg ligesaalidt i Valhald som nogensteds vil paatage mig at forklare Alt, men overlader gierne Børnene den Glæde, at opdage Meget, som undgik mig, saa kan jeg dog see, at den daglige Kamp, med Fald og Opreisning i Valhalds Vange, udtrykker den bestandige Kamp mellem Liv og Død i vor Slægt, som falder med de Gamle, men staaer nyfødt op igien med de Unge, den Samme i Grunden, saalænge de følgende Slægter levende mindes og tilegne sig de Forbigangne, og denne seierrige Kamp har jo endog en vis legemlig Virkelighed, saalænge Fædrenes Navne og Bedrifter levende forplante sig i Folket og Sagnet; thi vel fortrænge de Nyeste øieblikkelig de Ældre, og giør hinanden saavel Livet som Rangen stridige, men hos et historisk-poetisk Kæmpe-Folk staae de Faldne immer op igien, og sammensmelte inderligere, jo længere de kæmpe med hinanden, som det hedder i Visen:

Ved Kamp forliges
De Kiække bedst,

og som vi endnu sige, at Man ved at slaaes bliver de bedste Venner, og kalder det derfor, naar Man giør fælles Sag „at slaae sig sammen."

Gaae vi nu tilbords med Odin og hans Giæster, da kan vi vel fristes til at smile lidt ad den drøie Flæske-Skinke og den nymalkede Mjød, og Smag finde vi neppe deri, men vel poetisk og historisk Sandhed, thi Kiødet, som daglig kaages og tæres, men fortæres dog ikke, og mister end ikke Livet, udtrykker jo heel træffende den kiødelige Forbindelse mellem alle Æt-Ledd, og Mjøden Hjerte-Blodet eller Minde-Saften, indsuget med Moders-Mælken. Man seer nu let, at Valhalds Skjold-Tag er Historien, og at Gieden og Hjorten som bide af Navnkundigheds-Træet er Forplantelsen af de berømte Slægter, som, naar den lykkes, skiænker Enheriernes Mjød, men, naar den mislykkes, saa Slægten vanarter, skaber kun Strømme til Afgrunden. Om Træet Glaser skal være det samme som Lærad,

veed jeg ikke, men siden vort sande Ord-Sprog kalder Ærens det feireste Træ i Skoven, og Man altid maa tænke sig en gyldenÆre-Port foran Valhald, kan Bemærkelsen ei være tvivlsom. At endelig Sværdets Lyn er Valhalds Lys, følger af sig selv, da det ene er Kæmpe-Livets Fortsættelse med Helte-Gierninger, der kaster Glands paa den Jordiske Udødelighed, som, saasnart Bedrifterne ophøre, bliver til en lustig Drøm og tom Navnkundighed.

Dog, vi maae ingenlunde over Valhalds Lys glemme Valhalds Liv, som ikke blot den daglige Dysten, med samt Maden og Drikken, betegner, men som især udtrykkes ved Møerne, der skiænke Viin for Odin, men Øl og Miød for alle Enherier. Disse Møer maae nemlig ingenlunde sættes i Klasse med Mahomeds, thi de er allesammen Døttre af Hebe, der kiæler kun for Ørnen, eller, mythisk rettere: Odin med alle Aser og Enherier er den Herakles, med hvem Zeus formælede Hebe.

Der er nemlig i Tidens Løb mangeslags Navnkundighed og Ihukommelse for de Vældige paa Jorden, og medens Grækernes Tartarus og vores Niflhjem og Nastrond, udtrykker det onde Rygte, med Efter-Slægtens Afsky og Forbandelse, udtrykker det for Norden eiendommelige Helhjem deels den fulde Glemsel og deels den tomme Navnkundighed, men Elysium og Valhald udtrykke Begge det priselige Efter-Mæle, koldt i Elysium og varmt i Valhald. Dette omvendte Forhold mellem Syden og Norden skulde mindre forundre end fornøie os, thi det er jo hverken noget Nyt, at der følge kolde Nætter paa varme Dage under Linien, eller at valne Hænder i Norden pege paa varme Hjerter, og det ligger desuden i Sagens, i Menneskets Natur, at jo varmere og inderligere Man slutter sig til det Nærværende, desmindre Liv har Mindet om det Forbigangne og Haabet om det Tilkommende, saa det er ganske i sin aandelige og hjertelige Orden, at Valhald overstraaler Elysium i samme Grad, som Olympen hæver sig over Ida-Sletten, og Zeus over Odin. Naar Heltenes Ihukommelse er aldeles begravet i Bøger, saa

kun Bög-Orme gnave paa de berømte Navne, da er der hverken Tartarus eller Nastrond, hverken Elysium eller Valhald i Historien, men kun et stort Helhjem, thi leve selv Navnene ei meer paa Læberne, da lever Mindet endnu mindre i Hiertet. Saalænge derimod Draperne klinge til de Vældiges Ihukommelse, og Børnene opmuntres til at ligne de herlige Fædre, saalænge er der et Elysium, men kun saalænge Buggerne gaae i Takt med Kæmpe-Visen, fordi Mødrene blusse i Løn af Kiærlighed til Heltene, og væde Bane-Tuen med en Vemods-Taare, kun saalænge skiænke Valhalds Møer Miød for Enherier, og kun saalænge groe de levende Kiær-Minder paa Vigrids-Sletten, som lokkede Habding under Kvinde-Kaabe til at besøge de Hensovnes Land. Og see, denne Kvindens og Hiertets begeistrede Deeltagelse i Heltenes Skiæbne og Bedrifter, den er det, som har givet det Nordiske Kæmpe-Liv sit eiendommelige Præg, den skabde Valhald i Arilds-Tiden, den har baaret det, saa det staaer endnu, skiøndt det raver, og saa i Norden kan endnu, efter Fimbul-Vinter, ved den Guldkammedes Gal og Giallar-Hornets Lyd, alle Seier-Faders Kæmper vaagne og skifte Hugg med Muspels Sønner.

En Bord-Samtale mellem Broder-Kongerne Eisten og Sigurd.

(Af: Oversættelsen af Snorre Sturlesøn. See Sig. Jorsl. Saga.)

Kong Eisten og Kong Sigurd giæstererede en Vinter begge To paa Oplandet, at sige, hver for sig, men nu traf det sig engang, at de skulde til Giæst paa Gaarde, som laae tæt ved hinanden, og saa syndes Bønderne, det var bedst at have dem samlede paa eet Sted, først paa den Enes, og saa paa den Andens Enemærker.

Det skedte da ogsaa, og den første Gang var de samlede paa en af Eistens Gaarde, men der var Øllet ikke godt, saa om Aftenen, da man kom til Drikke-Bordet, sad alle Folk og maabede, og

lukkede knap Munden op. Da tog Kong Eisten Ordet og sagde: hvorfor saa tause, Godt Folk! Hvor Man drikker sit Øl, hører det dog til Bord=Skik at giøre sig lystig. Vi maae have nogen Løier for, som kan sætte Liv i Folk, og det vil alle finde passende, at du, Broder Sigurd, og jeg giør Begyndelsen med at slaae Gækken løs. Nei, sagde Sigurd, ganske vranten, snak Du kun op, saa meget som Du gider, men lad mig tie for os Begge!

Det er en gammel Spas i Drikke=Lag, blev Eisten ved, at Krage søger Mage, og den synes jeg i Aften kunde være moersom.

Ja, sagde han derpaa, da Sigurd tav, jeg seer nok, det bliver mig, der maa bryde Isen, og jeg vil da sammenligne mig med dig, min Broder, og for det Første giøre den Bemærkning, at vi er lige høit paa Straa og Ligemænd i Magt, vi er af lige fornem Slægt, og jeg veed ikke rettere, end vi var lige gode i vor Opvext.

Kan du da ikke huske, svarede Sigurd, at jeg kunde trykke dig, nagtet du var et heelt Aar ældre?

Jo, sagde Eisten, men jeg kan ogsaa huske, at naar vi legede Noget, der skulde Smidighed til, saa var du tilovers.

Ja, svarede Sigurd, men kan du huske, at naar vi var ude at svømme, kunde jeg dygge dig, naar jeg vilde.

Ja, sagde Eisten, men jeg kunde dog svømme lige saa langt, og dukke lige saa godt som du, og jeg kunde desuden løbe paa Skier, saa Ingen turde kappes med mig, idensted at du dandsede paa Iis som en Ko paa en Vindel=Trappe.

Ja, svarede Sigurd, men jeg tør dog sige, at det er baade en nyttigere og en mere fyrstelig Konst at kunne godt haandtere en Bue, og knap spænder du min Bue, om du saa end brugte baade Hænder og Fødder.

Ja, sagde Eisten, jeg er rigtig nok ikke saa stærk i at spænde Buer som du, men rammer dog omtrent lige saa vist, hvor jeg sigter, og hvad Ski=Løb angaaer, som dog ogsaa altid har været holdt for en god Øvelse, da er jeg dig deri langt overlegen.

Ja, sagde Sigurd, men jeg veed en anderledes Forskiel, om det ellers er en Hovedsag, at den der skal være Andres Overmand,

kan ogsaa see dem over Hovedet, er stor og stærk og vaabenfør i høiere Grad, synlig og kiendelig paa Timen, om han saa stod imellem Tusinde.

Vel! sagde Eisten, men Smukhed er dog alle Dage lige saa godt, og et behageligere Kiendemærke paa en Mand imellem Tusinde, og det maa dog vel ogsaa høre til Hovedsagen, siden Man siger, at smukke Folk klæder Alting godt. Desuden er jeg ti Gange din Mester i Lovkyndighed, og jeg er tilfreds hvorom Talen er, saa flyder den anderledes let for mig, end for dig.

Ja, sagde Sigurd, det kan gierne være, at du har lært flere Krog-Love, end jeg, thi jeg har Andet at bestille, det var ogsaa Synd at sige Andet, end at du er skaaret godt nok for Tunge-Baand, men derimod vil Mange sige, du er ikke synderlig ordholden, saa Man skal ikke regne stort, hvad du lover; thi du snakker dem efter Munden, du er hos, og det er just ikke Kongeligt.

Ja, sagde Eisten, det har sine gode Grunde, thi deels er det min første Tanke, naar Nogen foredrager mig en Sag, at give den hvad Udfald han ønsker, skiøndt det kan ofte skee, at naar Modparten kommer til, maa Man tage fra og lægge til, for at giøre Begge Ret og Lige; og deels er det heller ikke sieldent, at jeg lover Meer end jeg kan holde, fordi jeg gierne vil, at Alle skal gaae fornøiede fra mig. Ellers kunde jeg nemt faae Folk til at finde mig ordholden nok: ved at giøre som du, og love altid Ondt.

Ja, ja, sagde Sigurd, men det siger dog Alle med een Mund, at den Udenlands-Reise, jeg gjorde, var al Ære værd, og imidlertid sad du her hjemme, som din Faders Daatter.

Ja, sagde Eisten, der trykkede du mig paa Bylden; men maatte jeg nu blive dig Svar skyldig, havde jeg yppet Trivst som en Tosse, og sandt at sige, synes mig, du var snarere Søsteren, som jeg maatte udstyre til at komme sømmelig afsted.

Du har dog vel spurgt, sagde Sigurd, at jeg holdt i Morland*) mangfoldige Slag, alle seierrige, og vandt i dem mang-

*) Afrika.

foldige Klenodier, som Man saae aldrig Magen til i Norge. Jo giævere De vare, jeg giæstede, des høiere stod jeg anskrevet hos dem, imedens du har knap endnu rystet Hjemfødningen af Ærmet. Ei mødte jeg, Broder, dig nogensteds, der jeg drog til den hellige Grav, og heller ikke, da jeg reiste videre alt ud til Jordans Flod, hvor Herren lod sig døbe; men da jeg svømmede derover, bandt jeg dig en Knude paa en Vidie, som staaer paa Pynten og bier efter dig endnu, thi den, sagde jeg, du skulde løse, min Broder, eller ogsaa have den Skam, som deraf flyder.

Ja, sagde Eisten, lidt har jeg dog at sætte derimod; thi vel har jeg hørt, at du vandt nogle Seire i fremmede Lande; men Fædrenelandet mere til Gavn var hvad jeg imidlertid gjorde.

Jeg byggede Fiskerhuse oppe paa Vaagen *), hvor Fattig-Folk kunde boe og nære sig; jeg byggede en Præstegaard, og gav Penge til en Kirke der, hvor før var saa godt som et reent Hedenskab. De Folk vil dog vel mindes, der var en Kong Eisten i Norge.

Paa Dovre-Fjeld, hvor Landeveien gaaer til Trondhjem, omkom der nogen alt imellem, og Mange fik et Knæk, de seent forvandt, men nu har jeg bygget et Herberge der, og lagt Gods dertil, saa vel skal de Reisende mindes, der var en Kong Eisten i Norge.

Ved Agdenæs **), hvor der før var Uføre og ingen Havn, har Mange lidt Skibbrud, men nu har jeg indrettet en Havn med et godt Bolværk, ladet bygge en Kirke, og siden sørget for, der brændes Blus paa Fjeld-Tinderne, Alt til hele Rigets Gavn.

I Bergen lod jeg, foruden Mikkels-Kirken og Munkelif-Kloster, bygge Slottet og Apostel-Kirken, med en Trappe-Gang imellem, saa de følgende Konger i Norge skal dog nok ogsaa huske mit Navn.

Jeg har sat Pæle-Værket i Sindholms-Sund ***), og jeg, min Broder! har sørget for, at hver Mand i Landet kan skee Ret; thi jeg gav Love, som, naar de overholdes, kan gavne Land og Rige.

---

*) Vaagen kaldes to store Øer i Vestfjorden under Nordland, med det berømteste Fiske-Vær i Norge.

) Kysten ved Indløbet i Trondhjems-Fjorden. *) ubekiendt.

Endelig har jeg ogsaa vundet Jæmteland tilbage, ei med Krig og Sværdslag, men med Kløgt og gode Ord.

Nu veed jeg nok, det er Altsammen Smaating, men er dog ikke ganske sikker paa, at det er Norges Folk til mindre Gavn, end at du, paa Fandens Vegne, slagtede Blaamænd*) i Morland, og skikkede til Helvede.

Du praler sagtens ogsaa af alle dine gode Gierninger, men jeg tør dog mene, at have sørget lige saa godt for min Sjæl ved de Klostre jeg har stiftet, som du for din ved Pillegrims-Farten.

Du talte endelig om en Knude du har bundet mig, og den bærer jeg mig nok for at løse, men havde jeg nu villet, da kunde jeg gjort dig en Knude, saa du skulde aldrig meer blevet Konge i Norge, dengang du kom hjem og lagde med et eenligt Skib ind i min Flaade.

Nu skiønne Folk med Forstand, om du har noget forud for mig, og heraf lære dine Kammerjunkere, at der tør vel ogsaa findes Folk i Norge, som kan maale sig med dem!

Hermed endtes Samtalen, og det i Vrede paa begge Sider, og det var ingenlunde den eneste Gang det viste sig, at de to Brødre syndes hver bedst om sig selv, og vilde see hinanden over Hovedet; men dog løb for Resten Alting imellem dem fredeligt af.

Gothen Bjowulfs Ankomst til Danekongen Hrodgar.

(Taget ud af Bjowulfs Drape. Dette Heltedigt er skrevet, rimeligviis ved Aar 700, paa Angel-Sachsisk, uvist af hvem. Det blev første Gang udgivet i Grundsproget af Thorkelin i Kjøbenhavn 1815. Grundtvig udgav 1820 en dansk Oversættelse deraf, og senere, i Nordens Mythologi 1832. Side 193, taler han om dette Digts Vigtighed for Danmarks, og i Almindelighed hele Nordens Historie og Litteratur paa følgende Maade:)

---

*) Maurer.

„Som et Pant derpaa, at Odins-Øiet i Løn har seet, vi vil ei svigte vort misundelsesværdige Kald som Vaaben-Dragere for Gimle, betragter jeg da ogsaa helst den store men endnu upaaskiønnede Gave, Nornen sendte os over Havet, i Bjovulfs Drape, der ikke blot er Laurbær-Krandsen, hvormed Asa-Brage gik til Hvile, men indfletter Gjallar-Hornet i sig, og maatte komme for Lyset, før vi kunde opdage Sammenhængen i det Old-Nordiske Liv, og med Indsigt stræbe at fortsætte og forklare det.

Her er ikke Stedet til at sammenligne denne Høipoetiske Stærkodders-Vise med vores den Hjemmegjorte, men vel til at udtrykke min Forundring over, at den endnu synes ubekiendt i Norden, hvor den dog, selv for Børn, alt længe var tilgængelig, og til at giøre opmærksom paa hvorledes Bjovulf Danekiær, som Helten i Anguls Epos, istemmer Danmarks Roes, i Chor med Dansteren Havelok i Normannens Rim-Krønike, og Hamlet Prinds af Danmark i Begges Drama, ret som til Vederlag, fordi Danmark kronede Asa-Brage, som Hjarne, for Fredegods-Visen! (At Hjarne er Asa-Brages jordiske Navn, seer Man strax, naar Man blot veed, at Brægen paa Angel-Sachsisk er Hjerne paa Dansk, og hvilken Forkiærlighed for Danmark, der endnu er i England, mærker Man der, ikke blot paa Navnene: Danmarks Høi og Danmarks Vei ved London, men, efter min Erfaring, paa alle Kanter, hvor Man kommer.) Ja, naar Anguls Tunge bærer os det store Sagn om Gothe-Helten, hvem den duehvide Leire-Konge gav Fader-Kysset, prisde i Sang og formanede til Ydmyghed, da han straalede i Hallen, som Seier-Herre over Trolden der kastede Søvn paa Daner og drak deres Hjerte-Blod; naar det skeer, og det er skedt, saasnart vi laane Øre til Bjovulfs-Drapen, da kan vi dog vel mærke, det er Aandens Stemme, som vil, at alle de Stammer, Den var over, skal slutte aandelig Fred, og række hinanden trofast Kæmpe-Haand over Hav og Sund, som Fost-Brødre i Nordens Aand, der alt i Vuggen

blandede Blod, til at staae som en Muur mod Jette-Magt og Trolde-Vidd, der ene stile paa, at lægge Mjølner femten Mile under Muld, og at lægge Ydun i Lænker, saa Guderne forældes, Asgaard ødes, og Valhald styrter, og Asken visner, før Seiren er vundet og Løbet fuldendt. — Ja, for sin Tro og for sit Hjerte-Lag staaer hver af os, som Folk og som Enkelt-Mand, kun ham til Regnskab som prøver Nyrer, og paa Hvis Dag-Værk det ei er mindre daarligt at fuske, end det er formasteligt at ville foregribe hans Raad og hans Domme; men for den Aand eller U-Aand som i Raad og Daad besjæler os, for den staae vi hinanden, som Fædrenes Arvinger og de kommende Slægters Formyndere, til Regnskab, og vee den Mand, og vee det Folk, der vanslægter fra saadanne Fædre, som vi beviislig have havt, vanslægter, og beskiæmmer dem, ved at vige fra den stolte, den herlige, den sikkre Kæmpe-Bane til det skinnende Maal, til Straale-Krandsen, som er Menneske-Livets Forklaring, i den Guddommelige Skikkelse det foresvævede alle Adel-Folkenes Propheter, og med al den vidunderlige Dybde, det selv i Daad har aabenbaret!

Oldingen med hvide Haar*),
Helte-Mod i Brystet,
Havde, under bange Kaar,
Helte-Stemmen trøstet!
Deleren af røden Guld,
Og af grønne Skove,
Turde sig en Tjener huld
Nu i Bjowulf love;
Daners Hyrde, Daners Skjold,
Throneren paa Slette,

---

*) Kong Hrodgar, høist sandsynligen Kong Roe eller Hroar, Halvdans Søn. See S. 394.

Saae i Gothen, giæv og bold,
Danmarks gode Vætte!
Latter høit i Sal nu lød,
Strenge-Leg sig rørde,
Venlige fra Læben fløb
Talerne, man hørde!
Ind og treen, saa vennehuld,
Daners Konge-Frue,
Skinnende af røden Guld,
Dronninglig at skue;
Blidelig hun bød: god Dag!
Bægeret hun fyldte,
Først for ham: i Helte-Lag,
Hvem hun Æren skyldte.

Raden rundt, i Konge-Hald,
Gik den ædle Kvinde,
Adelsmænd, i Snese-Tal,
Skiænked hun derinde.
Endelig kom sidst og bedst
Dronningen Væltowe
Til at stande Helten næst,
Som kom nys til Hove;
Guldringprud den Rosen-Vaand
Stod som Aften-Røden,
Rakde Bjowulf, blid, i Haand
Bægeret med Mjøden,
Hilsed Gothen*) bold og strag,
Og, med Ord fuldkrænge**),

*) Det lader sig ikke bestemme, hvem Digteren har meent med Gotherne, hvis Anfører Bjowulf var: maaskee Indbyggerne paa Gothland (Gulland), eller Aland, eller Bornholm.

**) meget snilde og belevne.

Takked Gud: hun saae den Dag,
Som hun ønsked længe;
Saae for Dine Helten god,
Som til Folke-Vaade,
Uden Tvivl dog kunde Bod
End paa Sorgen raade!

Det Kæmpen var hin gramme,
Han Bæger tog i Haand,
Da blussed op i Flamme
Hans høie Helte-Aand!

Det Bjowulf var, hin unge,
Og han var Eggthjows Søn,
Nu rørde han sin Tunge,
Han kvad med Klang og Døn:

„Ei sprang, med Kæmpe-Følge,
Jeg tankeløs om Bord,
Ei over steilen Bølge
For Intet hid jeg foer:

At fremme eders Vilje,
Det var min Sjæls Attraa,
Hvis ikke, da paa Tilje
At synke bleg og blaa!

Jeg løser Daners Vaande,
Hvis ei, før næste Dag
Vil Livet jeg udaande
I Fiendens Favne-Tag!

Bedrift, til Agten Mage,
Med Kraft jeg virke skal,
Hvis ei, sig mine Dage
Fuldende brat i Hald!"

Saa fra Læben Svar udfoer,
Godt og maatte hue

Gothe-Kæmpens store Ord
Daners Konge-Frue!

Dronningen sig, under Guld,
Vendte nu med Glæde,
Satte sig, saa vennehuld,
Hos sin Drot til Sæde.

Atter da fra Læben flød
Kæmpe-Ord fuldmange,
Under Høie-Loft gienlød
Strenge-Leg og Sange;
Lystigt Folket var og fro,
Indtil Halvdaniden
Længdes efter Natte-Ro,
Fandt, det var paa Tiden,
Salen at forlade brat:
Solen var nedgangen,
Under Sky; den sorte Nat
Nærmede sig Vangen,
Kom, til Skjul for hver en Skielm,
Skridende med Skygge-Hjelm.

Folket nu sig reiste brat,
Gildes-Lag at bryde,
Hrodgar Bjowulf bød god Nat,
Lod sig saa forlyde:
„Aldrig medens Sværd og Skjold
Selv jeg kunde bære,
Nogen, nok saa huld og bold,
Undte jeg den Ære,
Som nu dig, hvem jeg betroer,
Herved, til i Morgen,
Paa dit Ansigt, paa dit Ord,
Dane-Konge-Borgen!
Vogt nu hvad du har i Vold!

Glem ei Mteins Love!
Tee dig som en Helt saa bold!
Vaag, mens Andre sove!
Slipper du, som Over-Mand,
Levende fra Dysten,
Da er i mit ganske Land
Loven din som Lysten!"

Pindse-Psalme til Christendommens Tusindaars-Fest 1826.

Den signede Dag med Fryd vi seer,
Af Havet til os opkomme;
Den lyse paa Himlen, meer og meer,
Os alle til Lyst og Fromme!
Det kiendes paa os, som Lysets Børn,
At Natten hun er nu omme!

Den signede Stund, den Midnats-Tid,
Vor Herre han lod sig føde,
Da klared det op i Øster-Lid,
Til deiligste Morgen-Røde:
Da Lyset oprandt, som Jordens Bold
Skal lysne udi og gløde!

Om levende blev hvert Træ i Skov,
Og var saa hvert Blad en Tunge,
De kunde dog ei Guds Naades Lov
Med værdelig Røst udsjunge;
Thi evig nu skinner Livets Lys,
For Gamle og saa for Unge!

Ja, havde end Maal hvert Straa i Vang,
Hver Urt udi Mark og Lunde,
Slet ikke for os den Takke-Sang

Opstemme tilgavns de kunde,
Som Dagen hør til, for Lys og Liv,
Mens tusinde Aar henrunde!

Forgiæves det er, med liden Magt,
At ville mod Bjerg opspringe,
Men Ørnen er snild, han naaer sin Agt,
Naar Veiret ham bær paa Vinge,
Og Lærken hun er en lille Fugl,
Kan lystig i Sky sig svinge!

Med Sus og med Brus den stride Aa
Nedfuser fra Klippe-Tinde;
Ei mæle saa lydt de Bække smaa,
Dog risle de fort og rinde,
Saa frydelig snoe de sig fra Eng,
Op under de grønne Linde!

Saa takke vi Gud, vor Fader god,
Som Lærken i Morgen-Røde,
For Dagen, han os oprinde lod,
For Livet, han gav af Døde,
For Alt hvad paa Mark, i tusind Aar,
Der groed til Sjæle-Føde!

Saalænge vi see den gyldne Sol,
Og Skoven er Daners Have,
Da plante vi May i Kirke-Stol,
Og Blomster paa Fædres Grave,
Til glædelig Fest, med Liv og Lyst,
Til mindelig Pindse-Gave!

Da rinde vel og, som Bække smaa,
Fra Øine os Taarer milde,
Og Bække i Flok de giør en Aa,
Den higer mod Lysets Kilde,
Den stiger i Løn, som Hierte-Suk,
Alt aarle, og dog end silde!

Som aldrig saa lang er nogen Dag,
At Aften er jo i Vente,
Saa haver det Lys og Solbjergs-Lag *),
Som Gud udi Kirken tændte:
Men immer det dages dog paa Ny,
Hvor Hjerterne Morgen vente!

Nu sagtelig skrid, du Pindse-Dag,
Med Straaler i Krands om Tinde!
Hver Time, til Herrens Velbehag,
Som Bækken i Eng henrinde,
Saa frydelig sig den Sidste snoe
Op under de grønne Linde!

Som Guld er den aarle Morgen-Stund,
Naar Dagen opstaaer af Døde,
Dog kysser os og, med Guld i Mund,
Den liflige Aften-Røde,
Saa tindre end maa det matte Blik,
De blegnende Kinder gløde!

Saa reise vi til vort Fædre-Land,
Der ligger ei Dag i Dvale,
Der stander en Borg, saa prud og grand **),
Med Gammen i gyldne Sale,
Saa frydelig der, til evig Tid,
Med Venner i Lys vi tale!

---

*) Solens Nedgangs-Tid. **) fin, peen.

Christian Molbech.

Født 1783 i Sorø. Det her valgte Stykke er af hans: Historie af Ditmarskerkrigen o. s. v.

Om Ditmarskerne, og Slaget ved Hemmingstedt i Aaret 1500.

Haardhed, Stridbarhed, der ofte blev til Grumhed, Frihedslyst, Kierlighed til Fædrelandet og Hengivenhed til Fædrenes Skikke, vare Hovedtræk i de gamle Ditmarskeres Nationalcharakteer. Af disse udsprang de Fuldkommenheder og de Lyder, hvorved dette Folk længe udmærkede sig. Tarvelighed, Kydskhed, Gudsfrygt vare Dyder, som endog Ditmarskernes Fiender tillægge dem. Mod og Tapperhed ansaaes hos dem mindre som Fortienester, end Feighed og Blødhed som Skændsel. Men, at saa herlige Egenskaber vare ledsagede af Vildhed og Grusomhed; at Troløshed, Ran og Voldsomhed, øvet mod Fremmede, ikke holdtes for nogen stor Brøde; at Følelsen af egen Kraft og eget Værd ofte udartede til Overmod, og Tapperhed til vild Krigslyst; at Mildhed, Eftergivenhed og fredelige Dyder lidet agtedes: for saadanne Beskyldninger, som Nogle dog have overdrevet, kan Historien ikke frikiende Ditmarskerne. En navnkundig Krønikeskriver fra det femtende Aarhundrede skildrer dem i sin Tid som store, kæmpestærke, smidige og hurtige Folk. Han tillægger dem Mod og Stridbarhed i høi Grad; men ogsaa Grusomhed, Troløshed og Gierrighed. Ubarmhiertige ere de, siger han, og kiende ei til Skaansel; deres Had slukkes end ikke med deres Fienders Død, hvis Lig de ei tilstede Begravelse, men lemlæste og forhaane. Selv deres Kvinder ere grumme og blodgierrige som Ulve og vilde Dyr; de frygte ei for at følge Mændene i Krig, forlystes ved at haane deres slagne Fiender, ja udrive deres Indvolde, hvilke de bære omkring paa lange Stænger, og ville af dem

forudsige det Tilkommende. Vel maatte man fristes til at troe, at Krønikeskriveren her gik tilbage i Tiden og fortalte om Ditmarskerne i Hedenold; men saare mærkeligt er det, at endnu i Aaret 1430 var hiin Skik ikke uddød.

Saaledes beskrives Ditmarskerne i det Hele af Ældre og Nyere; kun at Holsteenerne, som deres Fiender, pleie at sætte deres Lyder i et stærkt Lys, og deres gode Egenskaber i Skygge. For Historiens Domstol veies disse, som hine, med lige Vægt; og til hvad Side Skaalen end hælder, saa hælde den ved egen Tyngsel. Kan det ei forties, at Ditmarskerne i Middelalderen vare et haardt, stridigt, overmodigt, stundom grusomt og blodgierrigt Folk: saa skal det og erindres, at Tidernes Vilkaar og Folkenes Sæder dengang vare heel anderledes end nu, og stundum undskylde Noget, skiøndt ikke Alt; saa skal det ei heller glemmes: at store Dyder og Laster ofte ligge hinanden nær; at Frihedsaand og Nationalfølelse kan enes med Stolthed og Overmod; at Mandighed og Tapperhed, ved paatvungne Lænker, let bryder ud i Grumhed, og Stridbarhed uden Krigslyst er sielden; endelig at Svaghed vel ofte frygter Lasten og ræddes for Udaad, men lettelig synker til Nedrighed og Slethed; og at uden Kraft er ingen sand Dyd, skiøndt hiin tidt nok vildledes, men aldrig bliver foragtelig. Ditmarskerne vare et Folk, som vi aldrig kunne ophøre at agte, selv naar vi maae dadle dets Lyder. Med den fra de gamle Sakser arvede Kraft, Manddom og Frihedskiærlighed, var hos dem forenet Giæstfrihed, Maadelighed og Tarvelighed, selv i Velstand og Overflod. Nye Skikke i Klæder, Bohave, Levemaade, fandt hos dem ingen Indgang. Ved Arbeidsomhed fortiente de Naturens Gavmildhed. I Kydskhed bevarede de saare længe Germanernes gode Rygte; saaledes endog, at deres Had til Usædelighed stundum blev Grusomhed. At Frihed og Fædreland var deres høieste Kiærlighed, dadler kun Trællesind; og at de oftere, angrebne, værgede den Frihed, de vel ikke med fuld Ret havde erhvervet, end uden Anledning angrebe Andre, viser Historien. Denne, deres Tapperheds og Fædrelandskiærligheds Speil, vidner og selv om Folkets Aand; og Ditmarskerne have ikke savnet

dem, som optegnede deres Bedrifter." Mærkværdig var deres Skik at bevare Erindringen om saadanne i historiske Sange, der mundtlig gik fra Slægt til Slægt, og hvoraf nogle brugtes til at dandse efter; hvilken Skik endog til senere Tider er vedligeholdt. Denne Brug, og en ikke liden Mængde af ditmarsiske Kroniker, som deels vides at have været til, deels endnu ere det, vidner stærkt om Folkets Almeensands; thi hvor Fædrelandet elskes, og dets Held er Alles Maal, der elskes og Sagn og Fortælling om dets Skiebne i forledne Tider.

Meget, ja det Meste er nu anderledes hos dette Folk, end i gamle Dage, og kun enkelte Spor ere tilbage af den særegne Charakteer og udmærkende Form, det giennem mange Aarhundrede bevarede. Meget er forandret til det bedre; Djærvhed og mandig Selvfølelse ere ikke forsvundne; men den gamle Stridbarhed, Vildhed og Grumhed er for længe siden veget for mildere Sæder; Overmod, Stolthed og Ustyrlighed for Ærekiærhed, Godmodighed og Troskab mod Konge og fælles Fædreland.

Men foruden den store Garde*) samledes til dette Tog en Hær af to tusinde Riddere og Adelsmænd med deres Hofkarle og Tienere af Holsteen og Jylland, seks tusinde Jyder, Friser og Holstenere, af Almuen, fordeelte under adskillige Hovedsmænd. Greverne Adolf og Otto af Oldenborg, Kongens Fættere, Sønnerne af Grev Geert, førte en Hob af nogle tusinde Ryttere, hvoriblandt mange Adelige, som Haab om stort Bytte i det rige Ditmarsken lokkede, og Keiserens Forbud ikke holdt tilbage. Dertil kom (efter Nogles Angivelse) otte tusinde Frivillige, og nogle tusinde Troskarle. En Krigshær, der saaledes af de fleste regnes at have ud-

*) Den store eller saa kaldte saksiske Garde var en i det 15. Aarhundredes Krigshistorie berømt Leiehær. Den udgjorde fire til sex tusinde Mand, af alle mulige Nationer; frivilligen forenede, valgte de selv deres Anførere; de strede til Fods, og udmærkede sig ved Tapperhed og Grumhed.

giort over tredive tusinde Mand, og hvis Lige i mange Aldre ei var seet i disse Egne, drog imod et Land, hvis Styrke af vaabenføre Mænd regnedes til seks tusinde. Alle ansaae derfor Ditmarsken allerede som vunden; og overmodigen meente enhver, foragtende Fiendens ringe Antal, at Landet uden Sværdslag, ved den blotte Skræk, som en saadan Hær maatte indgyde, skulde erobres.

Man seer derfor den hele store Hær drage til Striden, som til Dands og Gilde; Mange af Adelen uden Harnisk, prydede med Smykker og Guldklæder; Nogle ledsagede af deres heel unge Sønner. Mange føre endog en Hob Penge med sig, for strax at tilkiøbe sig Byttet af de uformuende, tilligemed Segl og Signetringe, for paa Stedet at bekræfte de sluttede Kiøb. En usigelig Mængde Trosvogne følge efter Hæren, endeel belæssede, endeel tomme, for at bortføre det vundne Bytte. Saavidt gaaer endog deres Overmod, at nogle af Anførerne og de mægtige Adelsherrer, smittede af hussitiske Grundsætninger, allerede dele geistlige Præbender og Klostergodser imellem sig, som de vente at kunne tage i Besiddelse, naar de med Seier komme tilbage til Danmark; og derfor i Skiemt hilse hverandre med geistlige Æretitler. I Spidsen for den frygtelige Garde, paa hvis Tapperhed Alle fornemmelig stolede, staaer Jørgen Slentz, berømt for hans Krigskyndighed, Mod og Forvovenhed, af Kæmpehøide, iført en Harnisk, som skinner vidt af det blanke Guld, og derover en Pantserskiorte. Det var ham, som, da han kom til Holsteen og fandt saa stor en Hær udrustet for at tvinge det lille Land, fortælles at have spurgt Kongen: om Ditmarsken var bundet med Kiæder til Himlen — med Forsikkring, at naar han blot kunde komme der, skulde Kongen ikke sørge for Seieren. Saaledes var det til Anseende, efter Hvitfeldts Ord, at de Ditmarsker ei skulde modstaae en saadan Magt; men Gud giver Seier og Fald.

Paa den fastsatte Dag, Mandagen efter Valentins Dag, den syttende Februar, rykkede den store Hær om Morgenen ud af Meldorp imod Hemmingstedt, under krigersk Musik og Skyttens Løsen.

tilstrækkelig Besætning blev efterladt i Meldorp. I Spidsen drog Junker Slentz med den frygtede Garde, der tørstede efter Blod og Bytte. Dens Feltraab var: Vogt dig, Bondemand, nu kommer Garden! (Wahr di, Buer, de Garde de kummt). Hernæst fulgte Krigshoben af Landfolket, der, saavelsom en Deel af Garden, bare Kurvefletninger, Bræder, tørre udspilede Huder, Alt for at tiene til Hielp, naar man skulde drage over Gravene i Marsken. Rytteriet sluttede Hæren; heriblandt Adelen, Ridderne, Hertugen og Kongen, som dog, da han kom uden for Byen, skal have bandet stærkt over det yderlig slette Veir. En Part af Skyttet førtes foran Krigshæren; men den største Deel fulgte efter. Tilsidst kom Trosvogne og Slæder i stor Mængde; en Deel tomme, for at bortføre det tagne Bytte; en Deel belæssede med Krigsfornødenheder, Levnetsmidler, hvoriblandt endog plukkede Fiæderkreature, (vel havde man sørget for at gotte sig efter den vundne Seier) og en stor Overflødighed af kosteligt Gods og Bohave, Guld og Sølv, og hvad Rigdom og Overdaadighed trænger til.

Saaledes, i Kamp mod Uveir, drog Hæren langsomt frem paa den smalle indgravne Marskvei, hvor Fodfolket gik i Dynd og Væde til Knæes, Hestene sank i til Bugen. Om Høsten tilforn vare Gravene rensede; det fede Mudder, opkastet paa Veien og kun halvtørt, giorde den næsten bundløs. I stormende Modvind fra Nordvest, og i et Sneefog, der giorde det umuligt at skielne de nærmeste Gienstande, var Hæren med tunge Skridt rykket frem omtrent en halv Miil. Allerede giennemblødte, stive af Kulde og næsten udmattede af det korte Tog ønskede Krigsfolkene hiertelig, skiøndt man kun havde vundet lidet mere end halvveis til Hemmingstedt, at de snart maatte komme paa fast Bund. De vare ved Dusend Düvels-Werff; og pludselig øinede man den nyopkastede Skandse, der beherskede Veien, og hvorfra Ditmarskerne strax begyndte en levende Ild af store og smaa Stykker, som giorde frygtelig Virkning. Ethvert Skud, sigtet mod den tæt sluttede Hob, som til ingen Side kunde røre sig, maatte ramme; Ditmarskerne fyrede med ikke mindre Færdighed end Hastighed. Det

fortælles, at i Spidsen for Garden, næsten et Steenkast foran Folkene, gik to Anførere, begge af Kæmpestørrelse, saaledes at deres første Syn næsten skrækkede Ditmarskerne; men den ene faldt, truffen af en Kugle, og da trak den anden sig tilbage til Linien. De Kongelige begyndte at føre deres Skyt op, og stille det mod Skandsen; men Storm og Regn giorde det næsten ubrugbart. Gardens Fortropper tog da til at lægge deres lange Spyd over Gravene, kastede derovenpaa Bræder og Vidieflætninger, og endeel kom saaledes over. Men Haabet, at kunne udbrede sig, og da, tryggere mod Ilden, nærme sig Skandsen, slog feil. Nye Grave og Diger mødte dem efter saa kort Mellemrum, at en opstillet Slagorden var umulig.

Det begyndte Held og den synlige Uorden i Kongens Hær satte Mod i Ditmarskerne, hvilket end mere styrkedes ved en tapper Anfører. Nogle giorde Udfald, for at omstyrte Fiendens Skyt. Det lykkedes dem ikke strax; de fandt Modstand, og endeel faldt ved deres Landsmænds uophørlige Fyren fra Skandsen. Flere kom til Hielp; de vare fra Sognet Wøhrden. Nu blev de kongelige Stykker deels omkastede, deels styrtede i Gravene. Forvirringen tiltog. Enhver i Kongens Hær indsaae, at kun ved en hastig Sidevending kunde Fienden overmandes, og Hæren reddes af dens farlige Stilling. For den laae Skandsen, som man ei vilde eller turde storme; Grave og Diger indfattede den snevre Vei, mere liig et Ufære; Flugt syntes umulig; Hærens Mængde blev dens Undergang. Garden søgte da af al Magt at komme over Gravene, for at omgaae Skandsen. Men Ditmarskerne mærkede det; og nu brød de med deres hele Styrke, skiøndt kun tre eller fire hundrede mod de mange Tusinde, ud af Skandsen, og giorde Angreb, førte af Wolf Isebrand, der, selv i Spidsen, ikke ophørte at sætte Mod i Folkene.

Tappert mødte de Kongelige dem, saamange som paa det snevre Rum kunde komme i Fegtning. To Gange sloge de Fienderne tilbage; men tredie Gang samlede, giorde disse Angreb med et Raseri, som Intet kunde modstaae, under uophørligt, rædsomt Skrig, og

mod Gardens forandrede Feltraab: Vogt dig, Garde, nu kommer Bonden! Mange vare barfoddede, kastede fra sig Harnisk, Hielm og anden Rustning, og sprang saaledes, ved Hielp af deres lange Springestokke, hurtigen frem og tilbage over Gravene. Med frygtelig Styrke og Lethed brugte de Spydet mod Folkene af Garden, som stivfrosne, i tung Rustning, hængende i Dynd og Mudder, overvældede af Storm og Snee, knap kunde røre dem, og saaledes i hundredetal stødtes ned i Gravene.

Jørgen Slentz, i Kampen ligesaa tapper, som tilforn overmodig, holdt sig mandigt, hvor Striden var skarpest og vovede Alt for at opmuntre sit Folk til Modstand og redde Gardens Ære. Han var til Hest, i svær Rustning, jernklædt fra Hoved til Fod. Det fortælles, at en stor og stærk Ditmarsker, Reimer fra Wimerstedt, gik i Kamp med Obersten, og stødte sit Spyd med saadan Magt i hans tykke Harnisk, at den krummede Spids blev hængende i Pandseret, hvorved han styrtede med Hesten. To andre Ditmarskere kom til Hielp; med Spydet trak de den stærke Kæmpe af Hesten, og mægtede dog neppe at faae slaget ham. Een satte ham Hellebarden paa Brystet, sprang op paa ham, og fik ham saaledes giennemboret; hvorpaa de alle tre styrtede Obersten med Hest og Sadelen ned i Graven. Med ham faldt Gardens Mod, og frygtelig voksede Faren. Ditmarskerne, som varede paa Digerne i Nørre-Meldorp Sogn, aabnede Sluserne, saasnart de første Skud fra Skandsen gav dem Tegn. Med Nordvestvind var Vandet steget meget høit, og strømmede nu saa voldsomt over, at inden føie Tid Marker og Grave vare i eet, Landet heel oversvømmet, intet Spor af Vei, og Fodfæste kun for de landkyndige Ditmarskere.

Skræk betog nu Garden, og den hele Hær. Hine, hidtil ansete for uovervindelige, vare de første, som vendte sig paa Flugt og gave Løsenet til den øvrige Hær, hvis Maal nu ikke længere var at stride og værge sig, men at flye uden Forsvar. Slaget var tabt, i hvilket den forenede Hær i de sammensvorne Elementer, i dens egen Mængde, i den uheldigste Stilling, havde Fiender at

bekæmpe, langt frygteligere end en Haandfuld Ditmarskere, hvis Modstand maatte synes Raseri. Al Besindighed var borte; de Kræfter, ved hvilke Fienden kunde være tilintetgiort, ødelede Mange paa at søge Døden i unyttig Flugt; thi selv i Flugt var neppe Redning at finde. Alt for trang var den Vei, der nu ei engang var kiendelig; i Dybet aabnede Gravene sig fast som bundløse Svælg for de Flygtende; Krigshærens sammenpressede Stilling giorde det umuligt at bevæge sig med nogen Hastighed; endelig bag Hæren holdt Rytteriet; og Trosvognene, de fleste forladte af deres Kiøresvende, stode, liig en ubevægelig Vognborg, faste i Dyndet. Fortvivlet var da Hærens Forfatning: for sig de rasende Ditmarskere, som idelig ved nyt Tilløb, endog af væbnede Kvinder, forstærkedes; rundt om det stigende Vand; bag ved den eneste Udvei afskaaret; og alting tabt, lige til Fortvivlelsens Mod.

I saadan Tilstand, da Garden var slagen, splittet eller paa Flugt, anfaldt Ditmarskerne de øvrige Fodfolk med lige Raseri. Modstand var neppe tænkelig; thi al Kraft var veget for Skrækken. Nederlaget blev almindeligt; og en stor Deel af dem, som undgik Ditmarskernes Sværd, fandt deres Grav i Vandet, eller trykkedes til Døde og nedtraadtes paa Flugten. Rytterne vare tilbage. Forgieves havde de stræbt at komme Fodfolket til Hielp, hindrede af Mængden, Gravene, Vandfloden. Tappert modtoge de den indstyrtende Fiende, som fra to Sider angreb; men kort og uden Virkning var deres Modstand, Trængselen var saa stor, fortil af Flygtende, bagtil af Trosvognene, at Rytterne vare et sikkert Bytte for Fiendens Spyd. Ditmarskerne søgte i Begyndelsen især at saare Hestene; og overalt hørte man det Raab: slaaer Hesten og skaaner Karlen! — hvilket dog Begierlighed efter Bytte, da Seiren ei længere var uvis, forandrede til: slaaer Karlen og skaaner Hesten! — De ved Skud og Stik saarede Heste, som ikke mere lystrede Tøilen, bragte end større Fordærvelse over Rytterhoben, i det de omkastede og sønderaabte Folkene, splittede Rækkerne, og hobeviis

styrtede dem i Gravene. Da hørtes fra alle Sider ynkelige Skrig af Døende, Saarede og af dem, som vinede den visse Død; Hestenes Brinsken, Vaabenbrag, de Flygtendes Tummel og høie Raab opfyldte Luften, hvilken, foruden Snee og Regn, Hestenes Damp og Krudtrøgen saaledes mørknede, at Ven og Fiende var hinanden fast ukiendelige. Nogle af Rytterne i de forreste Rækker frelste sig, ved at sætte over Gravene, opfyldte med Lig; saa og endeel af de bageste, ved at bane sig Vei giennem de omstyrtede Trosvogne, hvorved Melsdorps Besætning, efter Nogles Fortælling, kom dem til Hielp. Med disse undkom Kongen og Hertug Frederik, uden at det vides, hvilket Held de skyldte deres Frelse.

I tre Timer var saa mægtig en Hær slaaet, splittet og ødelagt af en Fiende, i Antal saa ringe, at allene de ledsagende Omstændigheder kunne giøre denne Begivenhed trolig. Høiligen vare Ditmarskerne selv forundrede over deres Seier og den talløse Mængde, der bedækkede Valpladsen. Efter Vandets Afløb fandtes, at de Fornemste vare slagne. Den største Mængde, uden Saar, havde Gravene opslugt. Meget forskielligen angives de Kongeliges Tab. Kronikeskrivernes Vakken imellem fire og tyve tusinde og fire tusinde Mand giør Vished umulig, og vidner om, at man har stræbt at dølge et Forliis, som skyldtes Uforsigtighed og Overmod. Næsten Alle berette eenstemmigen, at af Hærens Styrke, over tredive tusinde Mand, den mindste Deel kom tilbage. Hvis man da, som et Middeltal, med Nogle vilde sætte femten tusinde Mand slagne, eller med Hvitfeldt kun elleve tusinde, bliver Tallet stort nok, og maaskee ikke overdrevet.

Steen Steensen Blicher.

Født 1782 i Vium i Jylland. Nedenstaaende er Begyndelsen af Novellen Røverstuen, som findes i hans samlede Noveller, 1. Deel.

Hjorterytteren.

Danmarks Øer have et saa yndigt, venligt, fredsælt Udseende, at Man, ved i Tankerne at gaae tilbage til deres Oprindelse, aldrig erindres om nogen voldsom Naturbegivenhed; de synes ikke ved noget Jordskjælv at være opkastede, ei heller fremkaldte af en vældig Vandflod; men snarere at have opdukket sagtelig af det synkende Hav. Sletterne ere jevne og flade; Bakkerne blide og smukke, og blødt afrundede. Ingen bratte Skrænter, ingen dybe Huler minde om Jordens Fødselsveer. Skovene hænge ikke vildt paa skyhøie Fjeldrygge; men leire sig, som et levende Hegn, om de frugtbare Marker. Bækkene styrte sig ikke ned i skummende Fosser, gjennem dybe og mørke Klefter; men glide stille og klare hen mellem Siv og Krat. Naar Man fra det deilige Fyens Land sætter over til Jylland, troer Man i Førstningen blot at have passeret en Flod, og kan ikke ret overbevise sig om, at Man nu er paa det faste Land; saa lignende og nær beslægtet med Øerne er det Halvøens Skikkelse. Men jo længere Man nu kommer ind, jo mere forandres Egnen: Dalene blive dybere; Bakkerne brattere; Skovene see ældre og mere affældige ud; mangt sivgroet Kjær, mangen med kort Lyng bevoxet Jordplet, store Stene paa de høiryggede Agre — Alt vidner om ringere Cultur og mindre Befolkning. Smalle Veie med dybe Hjulspor og høie Balker i Midten hentyde paa mindre Færsel og Samkvem mellem Beboerne. Disses Vaaninger vorde mod Vesten alt slettere og slettere, lavere og lavere, som om de dukkede sig for Vestenvindens voldsomme

Anløb. Ligesom Hederne blive hyppigere og større, blive Kirker og Byer færre og længere fra hinanden. Ved Gaardene seer Man istedetfor Hæsse sorte Tørvestakke, istedet for Frugthaver Kaalgaarde. Store, lynggroede Moser, skjødesløst og ødselt behandlede, sige os: at her er nok af dem. Intet Markhegn, ingen Pileplantning gjør mere Skjæl mellem Mand og Mand; Man skulde troe, at Alt endnu var i Fællesskab. Naaer Man omsider Rygningen af Jylland, udbreder sig for Øiet de uhyre, flade Heder, i Førstningen bestrøede med Gravhøie, hvis Antal dog stedse aftager, saa at Man med Rimelighed kan formode, at denne Strækning aldrig tilforn har været opdyrket. Denne høie Landryg forestiller Man sig, ikke uden Grund, at have været det første af Halvøen, der kom tilsyne, løftende sig op af Havet og væltende det til begge Sider, hvor da de nedrullende Bølger sammenskyllede Bakker, og udhulede Dale. Paa Østsiden af denne Lyngslette findes dog hist og her noget kort, purret Egekrat, der for Vildfarende kan tjene istedetfor Compas, thi Træernes Kroner ere alle bøiede mod Østen. Forresten øiner Man paa de store Lyngbakker kun lidet Grønt: en enkelt Græsplet, eller en ung Bævereesp, som Man da med Forundring adspørger: hvor est Du kommen her? Løber en Bæk, eller Aa gjennem Heden, da forkynde ingen Enge, ingen Busk dens Nærværelse; dybt nede mellem udhulede Bakker snoer den sig lønlig og med en Fart, som om den skyndte sig ud af Ørken.

Over en saadan Bæk reed en smuk Høstdag et ungt velklædt Menneske henimod en liden Rugmark, som den fjerne Eier havde opdyrket ved at brænde den afskrællede Skorpe til Aske. Han selv med Familie var just ifærd med at afmeie den, da Rytteren nærmede sig og spurgte Vei til Herregaarden Andsbjerg. Efter at Bonden først havde gjengjældet Spørgsmaalet med et andet: nemlig hvor den Reisende kom fra? fortalte han denne, hvad han allerede vidste, at han var redet vild, kaldte derpaa ad en Dreng, som satte Negene sammen, og befalede ham, at vise den Fremmede paa rette Vei. Men endnu førend

Drengen havde begyndt at udføre denne Ordre, viiste sig et Syn, som for en Tid tilbrog sig saavel Rytterens som Høstfolkenes hele Opmærksomhed. Oppe fra den nærmeste Lyngbakke foer lige ned mod dem, med Stormens Fart, en Hjort med en Mand paa Ryggen. Denne — en høi, føer Mand, brunklædt fra Top til Taa — sad indeklemt mellem Kronhjortens Takker, hvilke den havde kastet tilbage henad Ryggen, som disse Dyr gjøre, naar de ret hale ud. Den sælsomme Rytter havde sandsynligviis tabt Hatten ved dette Ridt; thi hans lange sorte Haar flöi bag ud fra hans Nakke, som Manken paa en galopperende Hest. Hans Haand var i bestandig Bevægelse, for at hugge en Kniv i Hjortens Nakke; men dennes voldsomme Spring hindrede ham i at træffe. Da Hjorteridderen kom nær nok til de forbausede Tilskuere — hvilket ikke varede længe — blev han kjendt af Bonden; thi denne raabte: „hei! Mads! hvor vil Du hen?" „Det maa Hjorten og Satan vide!" svarte Mads; men inden Svaret kom fuldt ud, var han allerede saa langt forbi, at det sidste Ord neppe naaede Spørgerens Øre. Inden faa Minutter forsvandt baade Hjort og Mand fra de Stirrendes Blik. „Hvem var det?" spurgte den Fremmede, uden at vende sine Øine bort fra den Kant, hvor Centauren var forsvunden. „Saamænd!" svarte Bonden, „det er en følle Mand, som de kalde Mads Hansen, eller sorte Mads; han har mange Børn — kan jeg troe — og saa bjerger han sig som han kan: han kommer imellemstunder over paa denne Side og tager sig en Hjort; men idag lader det til, at Hjorten har taget ham — dersom det ellers var en rigtig Hjort?" lagde han betænksom til — „Gud frie os fra Alt det, ondt er!" men den Mads er rigtignok en forvoven Kumpen — alligevel jeg veed ikke Andet, end Ære, Dyd og Godt om ham. Han skyder et Stykke Dyr engang imellem; hvad skal vi sige derom? her er nok af dem — alt for mange, hvem der maatte sige det; der kan I selv see, hvordan de har klippet Vipperne af min Rug! Men — jo min sandten! der har vi Niels Skytte; jo Du skal lure sorte Mads! idag er han bedre ridende,

end Du." Som han sagde dette, saaes en Jæger ilende i langstrakt Trav hen imod dem, fra den samme Kant, hvor de først havde seet Hjorteridderen. „Saae I ikke forre Mads!" raabte han endnu før han kom dem nær. „Vi saae rigtignok En paa en Hjort; men vi kunde ikke see, enten han var sort eller hvid, eller kjende hvem det var, for han kom afsted, saa En knap kunde følge ham med Øinene," svarte Bonden. „Fanden tage ham!" sagde Jægeren, idet han holdt sin Hest an, for at lade den puste lidt; „jeg saae ham oppe i Haverdalen, hvor han gik, og luskede efter en Hjort. Jeg holdt mig bag en Høi for ikke at forstyrre ham. Han skjød, Hjorten faldt, Mads løb til, sprang op paa Ryggen af ham, for at give ham Fangst; men da Hjorten følte Kniven, reiste han sig op, klemmede Mads ned mellem Takkerne, og hallo! Hans Bøsse fik jeg: men jeg vilde hellere have ham selv." Med disse Ord satte han sin Hest i Trav, og ilede efter Krybeskytten, med den ene Bøsse foran sig paa Sadelknappen, den anden i en Rem paa Ryggen.

Den Reisende skulde omtrent samme Vei; og drog med sin Veiviser afsted, saa hastig, som denne kunde smaatrave, efter at have skilt sig ved sine Træskoe. Da de havde tilbagelagt en god Fjerdingmiil, og vare komne op paa Rygningen af en Bakke, der skraanede ned ad mod Aaen, fik de Øie paa begge Rytterne. Den Første havde naaet Enden paa sit forsløine Ridt: Hjorten var styrtet død ned i Aaen, paa et Sted, hvor der var meget lavt Vande. Dens Banemand stod endnu skrævs over den, og stræbte at gjøre sig løs fra dens Takker, som havde boret sig ind i hans Klæder. Just, som han blev færdig hermed og sprang iland, kom Skytten — som først var redet feil af ham — farende forbi vor Reisende, med Tøilen i den ene og Bøssen i den anden Haand. Et Par Favne fra den uheldige Hjorterytter standsede han Hesten, og med de trøstelige Ord: „nu skal Du døe, din Hund!" lagde han Geværet til Kinden.

„Holdt, holdt!" raabte Delinqventen, „giv Dig Stunder, Niels! det jager vel ikke; vi kan jo snakke os tilrette." „Ingen Snakken længere!" svarte den forbittrede Jæger, „Du skal ligge paa dine Gjerninger!" „Nei bie dog et lille Gran endnu!" raabte hiin igjen: „lad mig først læse mit Fadervor!" „Hvad, vil Du læse?" sagde Niels, idet han lod Bøssen synke lidt fra Kinden, „i Himmerig kommer Du ikke alligevel." „Saa er det din Skyld, Niels!" svarte den Anden, „naar Du vil undlive mig midt i mine Synder." „Det har Du fortjent, din Hjortetyv!" raabte Niels, og hælbede atter Kinden til Kolben. „Hei, hei!" skreg Mads igjen, „bie et bitte Korn endnu? Naar Du nu skyder mig, saa — aa tag dog den Bøsse fra Øiet! jeg kan aldrig lide, at Man peger ad mig med ladt Gevær —" Niels løftede atter Hovedet — „skyder Du mig, saa kommer Du selv til at klæde Steile og Hjul." „Fanden hvilket!" svarte Skytten med en tvungen Latter, og sigtede paany. „Niels, Niels!" raabte hiin igjen, „her er Vidner; men hør! jeg vil give Dig et andet Raad: nu har Du mig jo vis nok: jeg kan ikke gaae fra Dig; kan Du ikke føre mig til Gaarden (Herregaarden), lad saa Manden (Herremanden) gjøre med mig hvad han vil. Saa beholde vi begge To vort Liv, og Du fortjener Dig tilmed en god Drikkeskilling." Idetsamme kom den Reisende til, og raabte til Skytten: „For Guds Skyld! kjære Ven! gjør dog ingen Ulykke; men hør hvad Manden siger!" „Manden er en grov Misdæder," sagde Skytten, men spændte dog Hanen ned og lagde Bøssen paa Sadelknappen; „men siden den fremmede Mossiø beder for ham, vil jeg skjænke ham Livet." „Du er ellers gal Mads!" sagde han til denne, „for nu kommer Du til at gaae med Skubkarren din Livstid; havde Du ladt mig skyde Dig, var nu Alting forbi — kom da din Kjeltring! og hold Dig ved Siden af mig! Kom nu og tag Skankerne med Dig!" Derpaa satte de sig i Gang, og den Reisende, der ligeledes skulde til Ansbjerg, gjorde Følgeskab med.

Et Stykke gik det fremad, uden at der blev talt et Ord, naar undtages, at Skytten af og til med et „hæ!“ et Skjelds-ord og en Eed afbrød Tausheden. Endeligen knyttede Krybe-skytten en ny og mindre lidenskabelig Samtale. „Tykkes Du ikke, det er Synd,“ sagde han, „at jeg her skal gaae og vade i det lange Lyng?“ „Det er Du vant til, din Hund!“ svarte Niels. „Du kunde gjerne,“ vedblev den Anden med et polidsk Hiekast, men dog i en Tone, som viste, at han ikke ventede at faae sin Bøn opfyldt: „Du kunde gjerne lade mig sidde op bag ved Dig.“ „Ho ho!“ svarte Skytten med en Skogger: „Du har redet nok i Dag; nu har Du godt af at røre dine lange Been.“ „Naa naa! et godt Ord igjen! Niels Skytte!“ mumlede hiin, „Du er saa iband contradi (bandsat contrair) idag.“ Niels Skytte svarede Intet hertil; men fløitede en Visetone, imedens han af Jagttasken fremtog Tobakspung og Pibe. Da denne var stoppet, gav han sig til at slaae Ild; men Tønderet vilde ikke fænge. „Jeg kommer til at hjælpe Dig,“ sagde Mads, og uden at faae eller vente paa Svar slog han Ild i sin egen Fyrtønde, blæste paa den og rakte den til Skytten; men idet denne tog derimod greb hiin fat paa Kolben af den ladte Bøsse, som laa over Sadelknappen, rev den med et vældigt Ryk ud af Stroppen og sprang tre Skridt baglænds ud i Lyngen. — Alt dette skete med en Hurtighed, Man ikke skulde have tiltroet den bredskuldrede, føre og allerede lidt aldrende Krybeskytte. „Nu falder Godtaar mig til,“ sagde denne. „Tykkes Dig ikke, jeg nu kunde pirre Dig overende, som en Skurrehat, bitte Niels? Men Du var rimelig før; det er din Lykke.“ Den arme Skytte stirrede bleg og skjælvende af Arrighed paa sin Modstander, uden at være i Stand til at fremføre et eneste Ord. „For lidt siden“ vedblev Mads, „var Du saa ildvorn (hidsig og kivagtig), der kunde ingen faae et Ord indført; men havde jeg ikke dengang hørt, hvordan Du lod din Mund løbe, skulde jeg hartad tænkt, at Du havde glemt den

hjemme paa Ansbjerg — tænd din Pibe! ellers brænder Tønderet ud — Du seer saa vis paa min Fyrtønde? Du tykkes vel, det er et maadeligt Bytte, Du har gjort? Denne her er rigtignok bedre;" — han klappede paa Bøssekolben — „men Du skal faae den igjen, naar Du flyer mig min egen." Niels tog denne strax over Hovedet, rakte den hen til Krybeskytten med den ene Haand og udstrækkede den anden for at modtage sit Gevær. „Bie lidt!" sagde Mads: „Du skal love mig først — aa! det kan endda være det Samme, for Du holder vel ligemeget af det; men skulde Du engang herefter høre et Puf i Heden, saa vær ikke saa hidsig, men tænk paa idag og paa Mikkel Ræveha le!" Han vendte sig til den Reisende: „Staaer Hans Hest for Skud?" „Skyd kun!" svarede denne. Mads holdt Skyttens Bøsse, som en Pistol, med den ene Haand op i Luften, og skjød den af. „Den giver jo ikke anderledes et Knald," sagde han, „end som naar Man slaaer en Potte mod en Dør." Derpaa tog han Stenen af Hanen, og gav sin Modstander den med de Ord: „Der har Du din Skyder! for det første skal den ingen Skade gjøre. — Farvel! og Tak for idag!" Saaledes sigende, hængte han sin egen Bøsse over Nakken, og gik tilbage mod den Kant, hvor Hjorten laa.

Skytten, hvis Tunge hidtil syntes at have været bunden ved en magisk Kraft, gav nu sin længe indeklemte Harme Luft i en Strøm af Eder og Forbandelser, hvis Begyndelse lød saaledes: „Nu saa gid da Dævlen inderlig —" etc. etc. Den Fremmede, hvis Medlidenhed havde vendt sig fra den undslupne Frijæger til den hartad fortvivlede Herregaards-Skytte, søgte at trøste saa godt som han formaaede: „Han har jo dog i Grunden Intet tabt," sagde han tilsidst „uden den usle Glæde, at gjøre en Mand med sin hele Familie ulykkelig —" „Intet tabt?" raabte Jægeren: „Det forstaaer Han ikke. Intet tabt? Den Hund har, saa vist som jeg er en Synder fordærvet mig mit gode Gevær!" „Hvorledes?" sagde den Reisende! „fordærvet Hans Gevær? Lad det og sæt en anden Steen for!" „Pyt!" svarede

Niels med en ærgerlig Latter; „den skyder hverken Hjort eller Hare meer; den er forgjort, det svarer jeg til; og dersom ikke eet Raad vil hjælpe — trrr! der ligger een og stikker Solskin i Hjulsporet; han skal ikke spise Lærkeunger idag.” Med disse Ord standsede han Hesten, satte hurtig en Steen i Hanen, ladede Geværet og sprang ned. Den Fremmede, som var ganske uindviet i Jagtvidenskaben, og altsaa kjendte hverken dens Terminologie eller Magie, holdt ligeledes stille, for at see hvad Grønkjolen nu vilde foretage sig. Denne trak Hesten ned, gik nogle Skridt frem og pirrede med Bøssepiben til Noget, som laa i Veien. Nu først opdagede den Fremmede, at det var en Hugorm. „Vil Du herind!” sagde Skytten, stedse stikkende med Bøssen efter Slangen; endelig fik han dens Hoved ind i Piben, holdt nu denne i Veiret og rystede den, indtil Ormen var heelt derinde. Derpaa skjød han Bøssen af i Luften, med sin besynderlige Forladning, hvoraf ikke den mindste Stump mere kom tilsyne, og sagde: „vil det ikke hjælpe, saa er der Ingen, der kan curere den, uden Mads eller Mikkel Rævehale.” Den Reisende smilede lidt vantro, saavel over Troldommen, som over den snurrige Maade at løse den paa; men da han allerede havde gjort Bekjendtskab med den ene Sortekunstner, ønskede han og at vide lidt om den anden, der bar et saa ualmindeligt og betydningsfuldt Navn. Paa hans Efterspørgsel, fortalte Skytten, medens han atter ladede sit Gevær, Følgende: „Mikkel Rævehale — som de kalde ham, fordi han kan lokke alle de Ræve til sig, der ere i Landet — denne Mikkel er ti Gange værre, end sorte Mads; han kan gjøre sig haard, den Hundetamp! der bider hverken Bly eller Sølvknapper paa ham. Engang traf jeg og Herren ham hist nede i hiin Dal, lige saadan ved en Hjort, han nylig havde skudt, og som han var ifærd med at tage Skindet af. Vi reed lige hen til ham, og han mærkede os ikke, før vi vare ham paa tyve Skridt nær. Men tænker Han, at Mikkel blev bange? Han saae bare om til os, og gav sig derpaa igjen ifærd med

Hjorten. „„Saa skal Du da times en lille Ulykke!"" sagde Herren. „„Niels! skyd ham paa Pelsen! jeg svarer for Alt!"" Jeg holdt ham med et Skud Rendekugler lige midt paa hans brede Ryg; men Pyt! han agtede det ikke mere, end om jeg havde skudt paa ham med en Hyldebøsse. Knægten dreiede blot Ansigtet et Øieblik om til os, og blev endnu ved at slaae. Da skjød Herren selv — det var lige kraftigt: han skar just Skindet fra Hovedet; og først, da han havde svøbt det sammen, tog han sin lille Riffel, som laa paa Jorden, vendte sig imod os og sagde: „„Nu kommer nok Turen snart til mig; og dersom I ikke seer til at I komme bort, skal jeg dog prøve, om jeg kan faae Hul paa een af Jer."" Saadan en Karl er Mikkel Rævehale!" Efter denne Fortælling, der er ligesaa utrolig, men mere sandfærdig end mange andre, som vi forskrive fra Udlandet, forsattes Reisen til Ansbjerg.

Bernhard Severin Ingemann.

Født 1789 i Thorkildstrup paa Falster.

Liden Elna paa Bornholm efter at den sorte Død har raset.

(Af: De Underjordiske, et Bornholmsk Eventyr.)

Sneen begyndte nu ogsaa at smelte i de nordlige Lande, og Foraaret nærmede sig med sine oplivende Straaler. I Sjølund havde den sorte Død endelig ophørt at rase. Mange tusinde Mennesker havde den bortrevet; men Landet var dog ikke øde, og Kongen lod nu synge Takkepsalmer i alle Kirker, fordi Herren havde taget sin straffende Haand tilbage, og Morderengelen var borthraget med sit fortærende Slavind.

Men paa Burgunderholm sad liden Elna endnu ene og forladt paa sin Faders øde Borg, og ventede længselfuld efter at see det første Græsstraa fremspire, og høre den første Fugl synge over de nøgne Grave. En Morgen skinnede Foraarssolen venlig ind paa hendes eensomme Leie; den første Svale qvidrede uden for hendes Vindue, og vakte den slumrende Mø med sin stille eensomme Sang af glade anelsesfulde Morgendrømme. Hun takkede Gud og foer op fra sit Leie; hun aabnede Vinduet, og see! Svalen satte sig paa Karmen og qvidrede venligt for hende i Morgensolen. „Arme Fugl! — sagde Elna — du er vel ogsaa ene her og forladt." Derpaa strøede hun Brødkrummer til den i Vindueskarmen, og hun saae med Glæde, at den opsamlede dem og fløi qvidrende op under Taget. Nu bortkastede liden Elna det sorte Sørgeflor, og iførte sig hvide Klæder. Et grønt Silkebaand bandt hun om den smække Midie, og tog den gyldne Strængeleeg i Haanden, som saalænge havde hængt forstummet og forstemt paa Væggen. De lange kastaniebrune Silkelokker flagrede frit om de hvide Skuldre i den milde forfriskende Foraarsluftning; og saaledes udvandrede hun af den øde Borg, som en venlig Haabets og Livets Engel.

Hun saae nu atter den klare blaae Himmel i det Frie, og det var ligesom det hendøde Liv nu først vilde opblomstre paany i den skjønne Jomfrues Fodspor; thi ved hvert Skridt, hun gik frem, syntes Vaarens Engel at vandre ved hendes Side. Hun saae nu, Mark og Eng begyndte at grønnes, og den første Blomst fandt hun paa sin Moders Gravhøi. Det var en venlig Tusindfryd, som smilede hende kjærlig imøde fra Graven, ligesom omluftet af den fromme Marnas forklarede Aand. Medens liden Elna der bad og knælede rørt ved Moderens Grav, flog den første Lærke over hendes Hoved, og hvirvlede sig høit i den klare Foraarsluft paa de dirrende Vinger. Da reiste den fromme Mø sig og vandrede trøstig fra Graven for at opsøge Mennesker; men der var intet Spor at see af Menneskefod, og ingen Lyd af Levende at høre, undtagen af den eensomme Lærke over hendes Hoved. Men dens

Sang tonede hende nu ret inderlig vemodig, ligesom Gravsangen over en uddød og forglemt Menneskeslægt, hvis Støv var henveiret, og hvis Spor var udslettet af Jorden. Alle Huse vare lukte, og et stort sort Kors stod paa hver en Dør, hun gik forbi, og tilkjendegav, at Beboerne vare uddøde. — Hvad der før havde været et Mindesmærke om det evige Liv, var saaledes blevet et forfærdende Dødstegn paa den ulykkelige Ø, da Herren vendte sit milde Aasyn fra den. — Vemodig gik liden Elna fra By til By; men ingen Hund gjøede ad hende paa de øde Gader, og intet Menneske kom hende imøde fra de tillukte Porte. Allevegne saae hun det sorte Kors paa Dørene, og hun gik taus og bekymret videre. Da hun kom til Skoven, forfriskedes hendes Øie ved de unge og nyudsprungne Træer; men der var ogsaa øde og tomt. Forgjæves smilede en enkelt Blomst ved hendes Fod, forgjæves qvidrede den eensomme Fugl paa Qvisten; hun stod ene som det første Menneske i den opvaagnende Natur og søgde forgjæves sin Lige. Da satte hun sig ned paa en Steen og græd, og da hun opløftede sine Øine, saae hun langt borte et Kirketaarn glindse i Solskinnet. Der vandrede hun nu ogsaa hen; men i Kirkebyen var der øde og stille, og de sorte Kors stode ogsaa her paa alle Døre. Da steeg liden Elna op i Kirketaarnet, og saae vidt ud til alle Sider; men forgjæves — der var intet Menneske at see, og hun tvivlede nu ikke længer paa, at hun jo var den eneste levende Sjæl paa Øen. Da græd hun bitterlig og faldt paa sine Knæ og bad. Et Glimt af Haab kom igjen i hendes Hjerte, og hun troede dog vist, der maatte være eet Menneske tilbage i det mindste, men som maaskee gik ligesaa forladt og bekymret som hun, og troede hele Verden uddød omkring sig. Nu tog den bekymrede Jomfru Klokkestrængen i sin lille hvide Haand, og ønskede kun, at hun havde Styrke til at ringe med den store Klokke, at, hvis der var nogen levende tilbage, de da kunde høre det, og komme hende imøde. Først bad hun sit Fadervor, og slog med Kneblen ni Slag paa den store Malmklokke, eet Slag for hver af de syv Bønner og to for Indledningen og Beslutningen i den hellige Bøn. Derpaa drog hun i Klokkestrængen, og det var ligesom det tunge Malm bevægede sig af sig selv for den

fromme Jomfrues Haand. Det rungede dybt og klart over de øde Marker, og da Klokken hang stille igjen, slog hun atter med Kneblen de ni hellige Slag og holdt inde. Da den sidste Klang forstummede, var der igjen stille som i en Grav omkring hende; hun hørte ingen Lyd i det Fjerne, og saae intet Menneske nærme sig. Haabløs steeg hun ned igjen af Taarnet, og saaledes vandrede hun nu fra Kirke til Kirke, og ringede allevegne med Kirkeklokkerne; men Ingen hørte det, og Ingen kom hende imøde. Tilsidst sank hun udmattet til Jorden, og bad Gud tage hendes Sjæl til sig, hvis hun nu længer skulde vandre saa ene og forladt. Da saae hun atter en Kirke for sig, og steeg med Møie op i Taarnet, for dog endnu engang at anstrænge sine sidste Kræfter, og lade Kirkeklokken udtone hendes dybe Kummer. Da Klokken taug, syntes hun at det gjenklang usædvanligt i det Fjerne, og hun hørte nu langt borte en Kirkeklokke ringe; den klang glædelig som til Bryllup eller hellig Aften. Da den ophørte at kime, klang ogsaa der de ni hellige Slag høitidelig i Aftenrøden. Da blev liden Elnas Hjerte fro; hun følede sig underlig styrket, og vandrede nu did, hvorfra Lyden var kommet. Da hun kom til næste Kirke, ringede hun igjen, og nu klang Gjenlyden nærmere. Den kom fra Nabo-Kirketaarnet ved Almebjerg. Hurtig steeg hun nu ned af Taarnet, og gik tvers over Marken ad en Gangsti mod den saakaldte Paradiisbakke. Da hun kom midtveis, modtog hende en deilig Dal, hvor Foraaret syntes at have hentryllet alle sine Yndigheder paa eet Sted, og nu kom en Yngling hende imøde med flyvende Lokker og udbredte Arme. Med et høit Glædesskrig styrtede hun i hans Favn, og saae dog kun endnu at det var et Menneske; men med tusindfold større, med unævnelig Glæde opslog hun sine Øine og saae, at dette Menneske var Rudolph, den saalænge savnede og i Løndom elskede Rudolph. At møde den trofaste Beiler, den skiønne elskede Yngling her, hvor blot Synet af et Menneske var en overvættes Salighed for hendes arme forladte Hjerte, det var saa ubegribelig, saa overvældende en Lykke, at Glæden nær havde dræbt den bævende Mø i Ynglingens Arme.

Kong Valdemar Seier straffer sine Krigeres Vildhed.

(Af: Valdemar Seier, en historisk Roman.)

Kongens Harme mod Bisp Valdemar og hans Beskyttere var saa stor, at han i den strenge Vinter 1216 gik med en Hær over den frosne Elb, for at afskjære ham al Undsætning. Han gjorde atter et Angreb paa Stade, plyndrede og brændte strengelig i Pfalsgreve Henriks Land og trængte lige til Zelle. Han forlod ikke Pfalsgrevens Land, førend han havde erobret alle hans faste Stæder og Slotte, tvunget Indvaanerne til Underkastelse og taget Gidsler og store Pengebøder af dem. Derpaa gik han tilbage over den frosne Elb og forenede sig med Grev Albert, som endnu beleirede Hamborg.

Den forvovne bandlyste Bisp havde trodset ethvert Angreb og befæstet Staden saaledes, at den syntes uindtagelig. Kongens Harme var stegen til det Høieste, og han svor høit og dyrt, med Ild, Hunger og Sværd at gjøre en frygtelig Ende paa Staden, hvis den ikke overgav sig. Ved Egeskoven, hvor siden den nye Stad blev bygget, anlagde han strax en ny Befæstning, og paa den anden Side af Byen ved Skibsbakken havde Grev Albert en stærk Skandse. Elben var spærret med Pæle og Jernkjæder, og saaledes al Tilførsel saavel tillands som tilvands forhindret. Alle Landsbyer rundt om Byen havde Kongen derhos uden Skaansel ladet brænde, og nu angreb han Byen med al Magt, med Armbøsser og Blider, med Pile, Ild og gloende Stene.

Kongens Forbittrelse og den langvarige Beleiring havde gjort Krigerne vilde og grusomme. En Dag holdt Kongen paa sin hvide Hingst i Leiren ved Schlaten; rundt om ham lød Beleirernes vilde Angrebsskrig, og han stod i Begreb med at give Befaling til en stor almindelig Storm; ingen Fredsforslag eller Underhandlinger vilde han høre; da bragte Grev Albert ham det Budskab, at den ængstede By havde overgivet sig paa Naade og Unaade, men at Bisp Valdemar atter havde undveget Kongens Harme ved Flugten.

Forbittret over Bispens Flugt, befalede Kongen strax Ridder Ivar Glug at rykke ind i den overgivne By for at besætte den.

„Gjør nogen sig opsætsig, saa hug ned!" — bød han — „de har ingen Skaansel fortjent af mig, de Forrædere!"

„Men, Herre Konge!" — indvendte Grev Albert — „betænk i eders billige Vrede" — —

„Her et Intet at betænke" — afbrød Kongen ham i frygtelig Harme — „havde I betænkt Jer kortere, Grev Albert! og lagt Staden i Aske før jeg saae den, skulde den fordømte Bisp nu været begraven under dens Gruus."

Grev Albert taug og harmede sig over den ufortjente Dadel.

Ivar Glug havde for sin Kjækhed og Iver under Beleiringen faaet Tilladelse af Kongen til at bære en sølvblaa Løve i sit Skjold; med dette hæderlige Vaabenmærke paa Armen iilte han nu bort uden Ophold for at besætte Staden. „Ridderen af den blaae Løve skal I lystre" — bød Kongen det bortdragende Mandskab. Men mange af de vildeste Krigere havde seet Kongens Vrede og hørt hans Ord, at Byen ingen Skaansel fortjente; disse fulgte uden Tilladelse med den unge ivrige Befalingsmand til Staden, i Haab om at faae Leilighed til at gjøre Bytte. Under saadanne Omstændigheder var det ikke muligt for den uerfarne Ridder Glug at tæmme Krigernes Vildhed og forhindre alle Uordener ved Stadens Besættelse.

Kongen agtede endnu inden Midnat at bryde op med Leiren; han havde dertil uddeelt de nødvendige Befalinger, og tilladt Krigerne efter den langvarige Anstrengelse at forlyste sig i Leiren med Øl og Mjød. Selv var han mørk og forstemt over Bisp Valdemars Flugt. En halv Time før Midnat holdt han reiseklædt paa sin Ganger ved Leirens Udkant tæt ved Elben, paa det Sted, hvor man havde ophugget Isen for at vande Hestene. Det var en klar Maaneskinsnat; han hørte hæslige vilde Skrig i Leiren under Tummelen med det almindelige Opbrud, men holdt det for nogle berusede Krigeres Glædesskrig og agtede ikke derpaa; men nu kom de gjennemtrængende Skrig nærmere, og han saae en Flok Qvinder komme hylende og jamrende fra Leiren, med flyvende Haar og sønderrevne Klæder; de fore ham med vilde Fortvivlelsesskrig forbi

og nedbade Himlens Forbandelse over ham og alle Danske, idet nogle styrtede sig i Floden og bortreves øieblikkelig af Strømmen under Isen, andre sank døde til Jorden af de Saar, de selv havde givet sig, og de øvrige flyede med uafbrudt Jamren til Staden.

Kongen lod strax Grev Albert og flere Høvdinger kalde og lod iilsomst redde de Ulykkelige, der endnu kunde eller vilde reddes.

„Hvad er det? hvad er skeet?" spurgte Valdemar med Gru og anede Ulykken. Med Harme og Afsky berettede Grev Albert, hvad han selv først i samme Øieblik havde erfaret, at en Flok Krigere uden Tilladelse havde fulgt Besætningen til Staden, hvor de i deres Vildhed og Overmod, førend Befalingsmanden kunde forhindre det, havde yppet Klammerie og dræbt nogle Borgere, ja endogsaa slæbt Børn ud af Husene og myrdet dem, hvorpaa de vare vendte tilbage til Leiren i Mørkningen med en Hob unge Koner og Jomfruer, som de i Drukkenskab havde behandlet med barbarisk Vildhed og Tøilesløshed.

Da Kongen hørte dette, blev han saa hvid i sit Ansigt som en Dødning. „De Uhyrer!" — raabte han — „Død og Fordømmelse! det skal de betale — ingen Time skal de leve — afsted, Albert! lad Dødsdommen fuldbyrde. Enhver Kriger, som saaledes har vanæret det danske Navn, skal øieblikkelig nedhugges og udryddes af Jorden. — Skynd dig!"

Taus vendte Grev Albert sin Stridshingst, og det skedte som Kongen havde budet.

Medens den bratte Bloddom fuldbyrdedes i Leiren, sad Kongen taus og stille paa sin Ganger, med dyb Smerte i det strenge Aasyn. Han saae hvor fredelig Maanen speilede sig i Elben, hvor nys de ulykkelige Qvinder vare bortrevne; han saae hvor rolig den store stjernefulde Himmel hvælvede sig over den øde hærgede Egn, hvor de gruelige Spor af alle Krigens Ulykker og Rædsler omgave ham. „Dagmar! fromme Dagmar!" — sukkede han — „græder du over mig hist i din rolige Himmel? havde du ikke bedet for den forvorpne Bisp, havde megen Jammer kunnet være undgaaet." Han hørte de fjerne dæmpede Dødsskrig og slog det mørke Øie

til Jorden. Saaledes sad han endnu taus og tankefuld paa Hesten, da Grev Albert standsede sin sorte Hingst ved hans Side.

„Eders Villie er udført, Herre Konge!" — sagde den alvorlige Feltherre — „vi har nu ingen Barnemorder og Qvindeskjænder meer i Hæren. De skreg paa Skriftemaal og Sacrament. — Jeg gav dem Frist til et Fadervor; dermed kunde de vel nøies."

Med Deeltagelse saae den mørke ridderlige Herre det dybe Mismod i Kongens Aasyn og glemte sin Fortrydelse over det haarde, ubillige Ord, Kongen den Dag havde sagt ham: „Hvi saa nedslagen, min ædle Konge!" — sagde han — „skeet er skeet. Ingen skal nu sige eder paa, at I ikke holder streng Mandstugt."

„Ja bag efter, naar Ulykken er skeet" — svarede Kongen — „naar Synet af min Harme først har gjort Mennesker til Djævle og glubende Udyr. Hine Qvinders Skrig og Forbandelser vil jeg høre i min sidste Time."

„De ere hevnede!" — sagde Albert — „den Skamplet paa vor Ridderære er aftvættet med Blod."

„Men det Blod kunde være sparet" — svarede Kongen heftig — „hiin Skamplet skulde aldrig have besudlet min Krigerære, havde jeg havt Venner, som min Fader havde dem. Havde en Axel eller en Esbern staaet mig nær, da jeg, i min Vrede over den fordømte Bisps Flugt, glemte at lyse Fred over de Overvundne — de havde visselig erindret mig kraftig derom og ikke frygtet et vredt Ord af deres Konge."

„Frygt var det ikke, som bandt min Tunge" — sagde Grev Albert, dybt krænket i det stolte Hjerte — „Harme var det, billig Harme over ubillig Dadel — jeg frygter Ingen, min kongelige Frænde! og jeg agter kun Faa saa høit, at de kan fornærme mig; det kan Ingen i Verden som I — men I er min Konge, og jeg tier."

„Det skal du ikke, min kjække Albert!" — sagde Kongen og rakte ham Haanden — „tal mig kun saaledes til, saa jeg kan see, jeg har Mænd og Venner om mig. Gud forlade os begge hvad her idag er skeet! vi baade kunde og burde have hindret det."

Derpaa sporede Kongen sin Hingst, og Greve Albert fulgte ham til Opbrud med Hæren.

Johan Ludvig Heiberg.

Født 1791 i Kjøbenhavn.

Om den i det offentlige Liv herskende Tone.

(Taget ud af: Et Brev til Redactionen for Kjøbenhavns Flyvepost fra Urbanus).

Min Herre!

Hvad man i private Selskaber forstaaer ved god eller slet Tone, det veed Enhver, eller troer i det mindste at vide det, thi her sætter Enhver saa megen Priis paa at besidde hvad man kalder den gode Tone, at han i det mindste stræber efter at tilegne sig den; hvis han derfor skulde synde imod den, da skeer det for det meste uvitterligt, og det er allerede et stort Skridt til selskabelig Civilisation, naar man i hele sin Adfærd lægger dens Princip for Dagen, selv om man ikke altid har Forstand eller Dannelse nok til at fyldestgjøre det. Den gode Tone i en høiere Forstand er vel saaledes endnu bestandig en Sjeldenhed, thi kun de Færreste forstaae at føre en smuk og aandrig Conversation; at sige en Compliment uden at blive flaue, en Bitterhed uden at blive uartige; at finde Grændsen mellem at tale for lidt og for meget; at vælge passende Tid og Sted til ethvert Conversations-Emne; at beherske Samtalen, uden at usurpere den; at disputere uden at fornærme; at foretrække en Person, uden at gjøre Opsigt; at undgaae en anden, uden at støde; at være fri, uden at gjøre sig til Kammerat; at vise Respect, uden at subordinere sig; og saa fremdeles, bestandig holde den rette Middelvei i alle de utallige Modsætninger, der i Selskabet, som i alt andet, gjøre sig gjel-

dende, og som man ikke selvstændig kan beherske, uden at kjende deres Væsen og Betydning, d. e. ikke uden at besidde den høieste Grad af Dannelse, saavel i intellectuel, som selskabelig Henseende. Men det gaaer her ligesom med Frimureriet: Kun Faa ere de virkelig Indviede; de, hvis Opdragelse endnu ikke er fuldendt, maae holde sig til visse udvortes Tegn og Symboler, i hvis Grund de ikke have nogen klar Indsigt; de følge dem som Autoriteter, hvis udvortes Cruste den indre Erkjendelse endnu ikke har opløst til en flydende Tilstand, og assimileret med sig selv. Den Magt, Autoriteten udøver, er ligesom den Dressur et Dyr maa underkaste sig, og er hos Mennesket, som hos Dyret, det første Skridt til Civilisation, omendskjøndt den i en vis Henseende er det Modsatte af Erkjendelsen; og saaledes er det da begribeligt, at selv raae Mennesker kjende og iagttage de udvortes Tegn paa selskabelig Dannelse. Enhver veed f. Ex. at man, saa meget som muligt, skal vise sig forekommende i Selskabet, især mod Damer og ældre Personer, at man skal overlade dem de bedste Pladser, det første Valg i enhver Ting, at man, hvis en Dame taber noget, skal bukke sig og tage det op, at man skal vogte sig for at støde Folk med Albuerne, eller træde dem paa Fødderne, o. s. v. Uden Iagttagelsen af disse ganske trivielle Høflighedsregler vilde det blive utaaleligt at leve med Mennesker; ja selv det virkelig gode Selskab vilde blive overordentlig indskrænket, eftersom en Mængde halvdannede Personer, som nu i det mindste figurere deri, ellers maatte aldeles udelukkes derfra. De Fleste af disse betragte hine og lignende Regler som tilfældige Former, hvilke man i det selskabelige Liv er nødt til at underkaste sig, saalænge de ere gjældende, men som gjerne kunde vige Pladsen for andre, naar det maatte behage Tilfældet at indføre saadanne. De betragte Høfligheden omtrent som en Mode, man er nødt til at følge, for ikke at gjøre Opsigt: ligesom denne kan afløses af den modsatte Mode, saaledes mene de, at Høfligheden ogsaa gjerne kunde afløses af Grovhed; om den ene eller den anden er herskende, forekommer dem saa ligegyldigt, som om Moden fordrer, at man skal bære en rund eller en trekantet Hat. Det fal-

der aldrig disse Mennesker ind at betragte Høfligheden i dens Forbindelse med Culturen, og denne i sin Eenhed med Moraliteten; tvertimod adskille de disse som Modsætninger, og vide at anføre Exempler paa høflige Folk, som ere umoralske, og paa moralske Mennesker, som ere grove, istedenfor at betænke, at alle disse Exempler kun ere Illusioner, thi Moralitet og Dannelse ere uadskillelige, og den ene stiger i samme Forhold som den anden, hvorfor man ogsaa allerede tilforn i en Theatercritik i Deres Blad medrette har seet Kotzebue bebreides for den store Inconseqvens, at han skildrer Mennesker med raae og udelicate Sæder, og dog med det samme fremstiller dem som fuldkomne i moralsk Henseende. Herpaa kan man anvende:

Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit etc.

Dog — hvorom alting er — de omtalte halvdannede Mennesker følge dog i privat Selskab de bekjendte Høflighedsregler, omendskjøndt de kun betragte dem som udvortes, vilkaarlige Bud; men de følge dem dog, og dette giver dem Adgang til Selskabet, hvori de i det mindste ikke gjøre Skade, saafremt de ikke i selskabelig Henseende vil gjælde for meer end de ere.

Saa meget mere maa det forundre, at det offentlige Liv ikke nyder de samme Privilegier, som det private. I Sandhed, naar man seer Folk paa offentlige Steder, da skulde man troe, at de havde foresat sig, her ret at holde sig skadesløse for den Tvang, som de i det private Liv maae underkaste sig. Jeg er en gammel Mand, der har bereist næsten hele Europa, og med Bedrøvelse har seet, hvorledes næsten allevegne Tonen i det offentlige Liv har forværret sig. Selv i det for sine fine Sæder saa berømte Paris har jeg hver Aften seet den studerende, commercerende og industrielle Ungdom, denne „jeunesse studieuse et laborieuse," paa hvis Altar gamle Forfattere og Talere, der burde have bedre Forstand, brænde en uophørlig Virak, at løbe med smudsige Støvler over de med himmelblaat Fløiel betrukne Bænke i Parterret af den store Opera, ubekymrede om, at Bænkene fordærves ved denne

tølperagtige Maade, og at de Personer, som allerede sidde paa dem, maae finde sig i at blive traadte paa Knæerne, og faae deres Klæder tilsmurte. Man undskylder denne Fremgangsmaade med at Parterret i de parisiske Theatre ikke besøges af Damer, og sædvanlig ei engang af ældre og værdigere Mænd; men om ogsaa alle de, som udgjøre det derværende Parterre, vare Kammerater, hvorfor skulde de alligevel ikke, af Agtelse for Stedet og af Agtelse for dem selv, iagttage de almindelige Høfligheds-Regler, som man selv i de intimeste Forbindelser aldrig bør tilsidesætte? Dog — jeg vil ikke tale om fremmede Steder, saalængt vort gode Kjøbenhavn giver mig et rigere Stof, end jeg ønsker. Det var Himlens Villie, at jeg skulde blive Pebersvend; det er saaledes ikke forunderligt, at jeg, der ikke har det huuslige Livs Ressourcer, ofte besøger de offentlige Steder, ikke blot Promenader og Skuespil, hvilke man, naar man har Familie, næsten endnu mere fristes til at frequentere, men ogsaa Caffehuse, Conditorier, Restaurationer og andre Surrogater for den Behagelighed, det huuslige Liv frembyder, og som Skjæbnen har nægtet mig. I min Ungdom blev det næsten anseet for en Skam at besøge disse Indretninger; Folk i en vis Alder og i en vis Stilling tillode sig ikke at komme paa slige Steder, og selv de yngre skjulte det for deres Foresatte, naar de engang havde ladet sig forlede til — som de kaldte det — „at gaae op til en Conditor.” Virkelig frembød ogsaa dengang det huuslige Liv større Behageligheder end nu, da Pengene ere sjeldnere, og Nødvendigheden af at maatte spare har indskrænket Selskabeligheden saa meget. Forstaae mig imidlertid rigtig: At Aften-Traktementerne ere gaaet af Mode, er ikke det, jeg savner: tvertimod kan den sande Selskabelighed bedre bestaae uden disse, end med dem, men det er som om Folk ikke kunne skjælne mellem Selskaber og Tractementer; da Omstændighederne have nødet dem til at give Slip paa disse, saa have de ogsaa opgivet hine. Nødvendigheden af at spare, som vel ikke blot har sin Grund i Pengemangel, men ogsaa deri, at Familierne øde paa alskens Mode-

Forfængeligheder hvad de kunde og burde anvende til at danne en huuslig Kreds, betager desuden Folk det gode Lune, som er Grundvolden for al Selskabelighed; man behøver kun at være kommen nogle faa Gange i en Familiekreds, blot saa ofte, at man ikke længer betragtes som Bild-Fremmed, og man vil snart bemærke Forstemthed og Vrantenhed, hvortil kommer, at den omtalte Drift til at øde sine Penge paa visse, af Moden sanctionerede Gjenstande, medfører et uanstændigt Gnierie i det huuslige Liv, ikke blot i hvad man kalder Beværtningen (thi det er endda det mindste), men i alle andre huuslige Indretninger, saaledes at en Fremmed, som man ikke er belavet paa, nødvendig maa komme til Uleilighed, og være uvelkommen. Alt dette ødelægger Conversationen. Det er saaledes ganske i sin Orden, at Mange trække sig tilbage fra Familiekredsene, og søge Erstatning i de Adspredelser, som det offentlige Liv tilbyder. Allevegne har dette offentlige Liv faaet en betydelig Overvægt over det huuslige, fremfor alt i Paris, hvor de fleste ugifte Mandfolk aldrig er hjemme, undtagen om Natten; thi der er Alt saaledes indrettet tilbedste for dette Levnet, at man ikke blot finder sine Adspredelser, men endogsaa besørger sine Forretninger udenfor Huset bedre end hjemme. I Paris er imidlertid ikke det huuslige Livs Forfald den eneste Aarsag, ja ei engang den væsentligste, til denne Levemaade. De store politiske Interesser, som her opfylde Alle, selv dem, som gjorde bedre i aldrig at tænke derpaa, gjøre de offentlige Steder til et Slags Forum, og give dem en ganske anden Betydning, end de have her i Landet. Da imidlertid de Interesser, der sætte de største af Europas Lande i Bevægelse, ikke kunne nogetsteds i den civiliserede Verden forblive ganske uden Indflydelse, saa ligger heri en væsentlig Grund til at det offentlige Liv maa saavel her som alle andre Steder vedblive at udvikle sig til større og større Selvstændighed, selv om det huuslige kunde gjenvinde hvad det har tabt. Da jeg nu ikke tiltroer mig at kunne ved mine gode Raad bidrage til Forbedring af de sidste, saa vil jeg heller efter ringe Evne gjøre opmærksom paa, hvorledes det første her i Staden meget kunde vinde i An-

selske, hvilket maa have saa meget større Interesse, som det offentlige Liv ikke længer er at betragte blot som et temporairt Surrogat for det huusliges Mangler, men som Noget, Tidens Aand medfører, og som skal og maa udvikle sig.

Det er ikke det blandede Selskab, som fordærver Tonen paa de offentlige Steder (tvertimod viser Erfaringen, at de simplere Personer sædvanlig opføre sig beskedent og stille, medens derimod Folk af en bedre Classe ofte gjøre Støi og vise Mangel paa Levemaade); men hvad der fordærver Tonen, er at de forskjellige Personer, til hvad Stand og Classe de forresten henhøre, deels ikke iagttage hvad der adskiller et offentligt Selskab fra et privat, deels ved en besynderlig Modsigelse tilsidesætte alle de Høflighheds-Regler, som man i enhver huuslig Kreds nøie opfylder. At Selskabet er blandet, kan saaledes ikke skade, saafremt kun Alle iagttage de for det offentlige Liv gjældende udvortes Regler; thi da kan Enhver med al mulig Frihed være isoleret, om han vil; slutte sig til sine Bekjendte, om han har Lyst; og undvige dem, hvis Omgang han frabeder sig, medens nu derimod Enhver meer eller mindre, eftersom han er meer eller mindre bekjendt, er udsat for, at maatte, ligesom Geert Westphaler, drikke Duus med Bøddelen.

Hvad Conditorierne angaaer, da er det ikke Enhver som besøger dem blot for at drikke Punsch og spise Kager. Mange gaae derhen for at læse Aviserne og de offentlige Blade. Rolighed er saaledes den første Betingelse for den gode Tone paa disse Steder. Ligesom i Athenæum og andre Læseselskaber, kan man ogsaa her gjøre den billige Fordring, at enhver Conversation skal føres saa sagte, at den ikke forstyrrer de Læsende. Men selv fra et andet Synspunct er Roligheden af yderste Vigtighed. Mangen, som ikke læser, ønsker dog ikke at foruroliges af høirøstede Samtaler, af politiske Kandestøberier, af fade Theater-Critiker, af scandaleuse Historier, af Beretninger om private Forhold, der maaskee meer eller mindre angaae den uvillige Tilhører, som derved let friskes til at tage til Gjenmæle, og saaledes kan indvikles i Stridighed om Ting, han ikke ønsker at berøre, og med Folk, som han ikke ønsker

at kjende. Man kan paa offentlige Steder meget vel føre Samtaler, uden enten at hviske til hverandre, eller at raabe over hele Værelset. I dette, som i alt, gives det en anstændig Middelvei, og Enhver maa vide at rette sin Tone efter Localets og efter de vexlende Omgivelsers Beskaffenhed. Naar Folk iagttage dette, saa kan Enhver, om han ogsaa hører noget af Samtalen, i det mindste lade som han ikke hører det, medens derimod den høirøstede Snakken ligesom med Flid paatrænger sig Enhver og umulig kan ignoreres af Nogen.

Men selv de almindeligste Høflighedsregler tilsidesættes paa offentlige Steder. See blot visse velbekjendte Personer komme ind ad Døren, enten hos en Conditor, eller en Restaurateur, hør den uendelige Støi, hvormed de bebude deres Ankomst, den Mangel af Opmærksomhed, som de i enhver af deres Bevægelser vise mod Selskabet, og man vil tilstaae, at den offentlige selskabelige Tone her i Byen endnu er i sin Barndom. Een eneste Person gjør undertiden ligesaa megen Uro som et heelt Regiment Soldater. Han træder buldrende ind, slaaer Døren hæftig i, raaber og skriger til en Sværm af lignende Gjæster, som ledsage ham, kaster sin Hat paa det første det bedste Bord, ubekymret, om maaskee en Anden sidder derved, og nedlader sig endelig med sine Kammerater saa langt som muligt fra det Sted, hvor han lagde Hatten. Uden at tale om den Uhøflighed at kaste sin Hat ligefor Næsen af en Anden, der vel kunde fristes til at kaste den paa Gulvet, saa er det jo en almindelig Regel, som endog den blotte Beqvemmelighed anbefaler, at man enten skal beholde sin Hat i Haanden, eller ogsaa lægge den saa nær som muligt ved det Sted, hvor man tager Plads. Men om saa simpel en Ting synes det Mange, der dog ville have Ord for at besidde Dannelse, overflødigt at bekymre sig. Unge Mennesker lære nuomstunder ivrigt at dandse, for at kunne hoppe med i en Vals eller Française; men hvad der hører til almindelig Anstand, lære de ikke. Man seer derfor Mange, som dandse perfect, men som hverken kunne gaae, staae eller sidde.

Tillæg

indeholdende

Nogle Stykker af Oldnordiske Sagaer i Dansk Oversættelse

og

Nogle Prøver af Svensk Sprog og Litteratur.

Første Tillæg.

Njauls Saga.

Denne Saga maa være skreven i det ellevte ellertolvte Aarhundrede, og P. E. Müller i sit Saga-Bibliothek gjør den Formodning meget rimelig, at den berømte Isländer Sæmund Frode, som døde 1133, er dens Forfatter. K. L. Rahbek har oversat den fra Isländsk, hvori den oprindelig er skreven, i sine Nordiske Fortællinger første Deel 1819. Deraf ere nedenstaaende Stykker tagne.

Gunnar af Hlidarendes Endeligt.

Gunnar boede paa Hlidarende *) i Fliotslide; var en stor, stærk og drabelig Mand, hug ligegodt med Høire og Venstre, og kastede ligeledes Spyd, svingede sit Sværd med saadan en Fart, at der syntes tre Sværd i Veiret paa eengang, var den bedste Bueskytte, og traf alt, hvad han sigtede paa. Han kunde i alsfens Rustning springe saa langt, som han selv var høi, og det saavel tilbage som frem; svømmede som en Sæl, og var der ingen Leeg, hvori nogen turde kappes med ham; og sagdes der, at ingen paa hans Tid var hans Lige. Han var derhos meget vakker af Udseende, lys af Ansigt med en lige Næse, blaa og levende Øine, røde Kinder, stærkt Haar, smukt af Farve. Og var han en meget vennehuld Mand, rask til Alt, gavmild og sindig, vennefast og vennekræsen; en rig Mand. Han havde en Broder, ved Navn Kolskeg, en anseelig og stærk Mand, god Karl, og uræd til Alt. Hans anden Broder hedde Hjort, og var den Tid et Barn.

Paa Bergthorsvalen paa Laudø boede Nial Thorgeirssøn, han var Gunnars synderlige Ven. Han eiede en anden Gaard i Thorolfsfield; var en meget rig Mand; og smuk af Udseende, dog havde han intet Skiæg; saa lovkyndig, at ingen fandtes hans Mage. Derhos var han forstandig, og kunde see forud; velraadig og velvillig; og var det idel gode Raad, hvad han raadede; mild og

*) en Gaard i Rangaavalle-Sysfel i Islands Søndre-Fjerding. I denne Fjerding ere ogsaa de øvrige Gaarde, Steder, Aaer v. s. v. at søge, som forekomme i denne Saga.

ædelsindet, og hialp hver Mand ud af sin Vanskelighed, der raadspurgte ham. Hans Hustru var Bergthora Skarphedins Datter, en høimodig Qvinde, ædel, men meget haard af Hu.

Nial havde fire Sønner, tre med sin Hustru Bergthora: Skarphedin, Grim og Helge; den fierde Havskuld var uægte; hans Moder var Hrodny Havskuldsdatter, Søster til Ingiald af Kulda. Skarphedin, den ældste, var en anseelig Mand af Væxt og Styrke; en drabelig Kæmper, svømmede som en Sæl, saare rask tilfods, diærv og uxæd, var og snartalende og en god Digter. Han var mørkbrun af Haar og kruslokket, smuk af Øine, bleg og skarp af Ansigt, havde en krum Næse, fremstaaende Tænder, meget stygge Læber og Mund, men et meget krigersk Udseende. Grim var Nials anden Søn, han var smuk af Ansigt, med smukt mørkladende Haar, og smukkere af Udseende end Skarphedin, stor og stærk. Helge var Nials tredie Søn, han var smuk af Udseende, havde kiønt Haar, var en stærk Mand, og drabelig Kæmper, klog og findig.

Gunnar reed med alle Sine; da de kom til Thinge, vare de saa vel udrustede, at ingen var det som de; og kom Folk ud af hvert Telt at undres derpaa. Gunnar reed til Rangeboernes Telte, og var der med sine Frænder. Mange kom at besøge Gunnar, og høre Nyt af ham *). Han var mod enhver villig og munter, og sagde hver, hvad han ønskede.

En Dag gik han fra Lovbierget, og gik forbi Mosfellingeteltet. Da saae han et Fruentimmer komme sig imøde, der var velklædt; og da de mødtes, hilste hun strax Gunnar. Han tog vel mod hendes Hilsen, og spurgte, hvo hun var. Hun sagde: hun hedde Halgerd, og var en Datter af Havskuld Dalekolssøn. Hun talte dristig til ham, og bad ham fortælle hende om sin Færd; han sagde, han vilde ikke nægte hende en Samtale. De satte dem da ned, og talede sammen. Hun var i en rød Kiortel, og havde over sig en Skarlagenskappe, stafferet med Guldfryndser neden om; Haaret faldt ned over hendes Bryst, og var baade stort og smukt. Gunnar var i den Skarlagens Klædning, Kong Harald Gormsøn gav ham, og havde den Ring paa sin Haand, som han havde faaet af Hakon Jarl.

De talede længe høit. Derpaa spurgte han hende, om hun

*) Han havde i lang Tid været paa Vikinge-Tog, og havde paa Hiemfarten besøgt Harald Gormsøn i Dannemark og Hakon Jarl i Norge.

var ugift? Hun sagde ja *), og at der ikke vare mange, der kunde tænke paa at faae hende. Troer du da ingen dig værd? spurgte han. Det ikke, sagde hun; men kræsen tør jeg være. Hvad vilde du svare, om jeg begiærte dig? Det har du ikke isinde, sagde hun. Siig ikke det! svarte Gunnar. Hvis du har nogen Tanke dertil, da søg min Fader! sagde hun. Saa endtes Samtalen.

Gunnar gik strax til Dalmændenes Telt, og spurgte, om Havskuld var i Teltet. Ham blev svaret ja. Gunnar gik ind; Havskuld og Rut toge vel imod ham. Han satte sig ned imellem dem; og mærkedes det ikke paa deres Tale, at der havde været Misforstaaelse imellem dem. Da bragte Gunnar paa Tale, hvorledes Brødrene vilde svare ham, hvis han begiærede Halgerd. Vel! svarte Havskuld: hvis det er din alvorlige Beslutning. Mit Alvor er det, svarte Gunnar, men saa skiltes vi sidst, at mangen maatte finde det rimeligt, at der ikke blev Forening mellem os. Hvad tykkes dig, Broder Rut? spurgte Havskuld. Rut svarede: Ikke synes mig dette passeligt Giftermaal. Hvi saa? sagde Gunnar. Herom vil jeg svare dig, hvad sandt er, sagde Rut: du er en rask og deilig Mand; og hun er noget tvetydig; og vil jeg ikke svige dig i Noget. Vel giør du, sagde Gunnar: dog vil jeg ansee det for afgiort, at I see paa fordums Fiendskab, hvis I ikke vil tilstaae mig dette Kaar. Ikke er saa, sagde Rut, snarere seer jeg, at du ikke kan staae imod; men om der intet blev af Giftermaalet, vilde vi dog være dine Venner. Jeg har talt med hende, sagde Gunnar, og er det ikke mod hendes Sind. Rut svarte: jeg veed, at I begge er for dette Giftermaal; og vove I meest ved, hvor dette gaaer.

Rut sagde Gunnar uadspurgt Alt om Halgerds Sindelag, og tyktes Gunnar i Begyndelsen meget ikke at være, som det skulde; men siden kom det dog til, at Foreningen blev giort imellem dem. Saa blev der sendt Bud efter Halgerd, og talt om Sagen i hendes Nærværelse, og gjorde de da, som forrige Gang, at hun fæstede sig selv; og skulde dette Bryllup være paa Hlidarende, og skulde Tingen først holdes hemmeligt, men dog kom det snart til alles Vidende.

Gunnar reed hiem fra Thinget, og kom til Bergthorsval, og sagde Nial sit Giftermaal. Han optog det ikke vel. Gunnar spurgte, hvi Nial ansaae det for uraadeligt. Fordi alt Ondt vil komme fra hende, naar hun kommer her østpaa. Aldrig skal hun dog forspilde vort Venskab, sagde Gunnar. Nær tør det dog blive

*) Hun havde alt været tvende Gange gift og begge Gange mistænkt for at have voldet sin Mands Død.

ved, svarte Nial; men du maa stedse bøde for hende. Gunnar bød Nial til Bryllup, og alle dem derfra, som vilde tage med. Nial lovede at komme. Saa reed Gunnar hiem, og siden omkring i Herredet at byde mange Giester.

En Dag stod Gunnar paa Hlidarende og saae sin Faarehyrde ride i fuld Fart hen ad Giærdet; da han kom til Toften, sagde Gunnar: hvorfor rider du saa stærkt? Jeg vilde være dig tro, sagde Hyrden, jeg saae otte Mænd ride ned over Markarfliod, og var de fire i farvede Klæder. Det tør være Otkel, sagde Gunnar. Jeg har tit hørt mange bidende Ord af Skamkel, sagde Hyrden; han fortalte østpaa i Dal, at du græd, da de reed dig over; og jeg siger dig det, fordi jeg hver ikke saadan Tale af slette Folk. Ikke skulle vi være ordsyge, sagde Gunnar; men det skal du have til Løn, at du herefter ikke skal giøre andet Arbeid, end hvad du vil selv. Skal jeg sige noget til din Broder Kolskeg, spurgte Faarehyrden. Gaa du hen, og læg dig at sove, svarte Gunnar; jeg skal selv sige Kolskeg til. Hyrden lagde sig da, og faldt strax i Søvn.

Gunnar lagde sin Sadel paa Hyrdens Hest, greb sit Skiold, spændte Sværdet Olvisnavt om sig, satte en Hielm paa Hovedet, og tog Øxen; da sang det i den. Det hørte Ranvig, hans Moder, hun gik frem, og sagde: Vred er du nu, min Søn! som jeg aldrig har seet dig før.

Gunnar gik ud, satte Øxen løst imod Jorden, svingede sig i Sadlen, og red bort. Hans Moder Ranvig gik til Stuen, der var de meget høirøstede. Høit tale I, sagde Ranvig, men dog klang Øxen høiere, da Gunnar gik. Det hørte Kolskeg, og sagde: Det tør spaae os Nyt! Det er godt! sagde Halgerd, nu kan de erfare, om han gaaer grædende fra dem. Kolskeg tager sit Værge, søger en Hest op, og rider efter, alt hvad han kan.

Gunnar rider nu tvært over Agretunge, saa til Geilastofne, derfra til Rangaa, og ned over Vadet ved Hof. Der var Fruentimmer ved Stalden. Gunnar sprang af sin Hest, og bandt den. Da reed de andre til. Der var Leerhuller i Stien ved Vadet. Gunnar raabte til dem: Nu er det Tid at værge sig; her er Øxen. Nu faae I prøve, om jeg græder for Jer.

De sprang alle af Hestene, og søgte ind paa Gunnar: Halbiørn var fremmest. Bliv fra mig! sagde Gunnar: Dig vilde jeg mindst giøre Ondt; men jeg kan ingen skaane, naar jeg skal værge for mig selv. Det giør jeg ikke, sagde Halbiørn: du vil dog dræbe min Broder, og er det da Skam, om jeg sidder ørkesløs hos. Han stødte nu efter Gunnar med begge Hænder. Gunnar skiød Skioldet for, og Halbiørn stak Skioldet igiennem. Gunnar

satte nu Skioldet saa stærkt ned, at det stod fast i Jorden, drog nu sit Sværd hurtigere, end nogen kunde, hug da Halbiørn dermed over Armen, ovenfor Haandledet, saa han hug Haanden af. Skamkel løb bag til Gunnar, og hug efter ham med en stor Øxe. Gunnar vendte sig hurtig imod ham, og bødede af med sin Øxe, saa Skamkels faldt ham af Haanden ud i Rangaa, Gunnar svingede sin Øxe nok engang, hug igiennem Skamkel, tog ham paa Øxen, og kastede ham paa Hovedet i Leergraven.

Adolf Nordmand tog nu et Spyd, og kastede efter Gunnar. Gunnar greb det i Flugten, og kastede det tilbage igien; det foer igiennem Skioldet og Nordmanden, og ned i Marken. Otkel hug med Sværdet Gunnar efter Benet tæt neden for Knæet; Gunnar undviger Hugget ved et Spring, hugger til ham med Øxen, og igiennem ham. Nu kom Kolskeg til, og foer strax paa Haikel, og gav ham Banehug med sit Sværd; og dræbte dem nu alle Otte.

Gunnar og Kolskeg drog hiem efter den Gierning og reede de hart op langs med Flodbredden; da fløi Gunnar af Hesten, men blev staaende paa Benene. Haardt rider du nu, Frænde! sagde Kolskeg. Det samme lod Skamkel mig høre, svarte Gunnar, da jeg sagde, de reed mig over. Det har du nu hævnet, sagde Kolskeg. Ikke veed jeg, svarte Gunnar, om jeg derfor er umandigere end andre Mænd, fordi det er mig mere imod, end andre, at aflive Mennesker.

Nu hørtes dette vidt og bredt, og sagde mangen, at dette ikke var skeet snarere, end rimeligt var. Gunnar reed til Bergthorsval, og sagde Nial, hvad der var skeet. Meget har du bedrevet; men du har og været særdeles opæsket. Hvorledes vil det nu gaae? spurgte Gunnar. Vil du, jeg skal sige dig forud, hvad endnu ikke er skeet? sagde Nial: Du rider til Things, og vil du der, ved Venners Raad og Bistand, have stor Ære af denne Sag. Men det vil blive Ophav til mange Manddrab. Giv du mig nu gode Raad! sagde Gunnar. Det skal jeg, svarte Nial: Dræb du aldrig mere end eengang af samme Ætlæg, og bryd aldrig de Fordrag, som gode Mænd slutte imellem Andre og dig, og det mindst i slige Sager. Dette, sagde Gunnar, troede jeg, andre stode meer Fare for, end jeg. Kan saa være, svarte Nial; men skulde det dog hændes, da hold det ihu, at du har kun stakket tilbage at leve; ellers tør du blive en ældgammel Mand. Veed du og, spurgte Gunnar, hvad der vil blive din Bane? Vel veed jeg det; svarer Nial. Hvad da? spørger Gunnar. Hvad Alle mindst monne troe, gav Nial til Svar. Siden reed Gunnar hiem.

Gunnar reed engang af Thinge vest paa til Dal i Hiotdarholdt, og tog Oluf Paa vel mod ham. Der var Gunnar en halv Maaned, han reed vidt omkring i Dalen, og tog alle imod ham med aabne Arme. Da de skiltes, sagde Oluf Paa: Jeg vil give dig tre Klenodier: en Guldring, en Kaabe, der har hørt Myrkiartan, Konge i Irland, til, og en Hund, der i Irland er mig given; den er stor, og saa god en Ledsager, som en rask Mand; ogsaa haver den Menneskeforstand; den giøer ad enhver, som den veed at være din Uven, men aldrig ad dine Venner. Og kan den see paa enhver, om det er din Ven eller ikke; og lader sit Liv for at være dig tro. Den hedder Sam. Derpaa sagde han til Hunden: nu skal du følge Gunnar, og være med ham, som du har været med mig. Strax gik Hunden til Gunnar, og lagde sig for hans Fod.

Oluf bad Gunnar tage sig vare, og sagde, han havde mange Avindsmænd. Det kommer af, lagde han til, at du nu ansees for en udmærket Mand over det hele Land. Gunnar takkede ham for hans Gaver, og hans gavnlige Raad, og reed hjem. Nu sad han hiemme nogen Tid, og der var roligt.

Disse Tidender spørges vide om; og sørgede mange over Thorgeir Otkelsens Død*). Gizzur hvide reed hen, lyste Drabene til, og stævnede Vidner til Thinge. Nial og Gunnar kom sammen, og talte om Træfningen; da sagde Nial: tag dig nu vare, nu har du dræbt to Gange i samme Ætlæg; hold dig nu det ihu, at det giælder dit Liv, om du ikke holder hvad Forlig der bliver giort. Ikke agter jeg at afvige derfra, sagde Gunnar; men dog vil jeg have Eders Bistand fornøden paa Thinget. Jeg skal være dig tro til min Dødsdag, svarede Nial.

Nu leed det hen ad Thinge; de samlede stort Følge paa begge Sider, og blev det meget omtalt paa Thinget, hvad Ende denne Sag vilde faae. Gizzur hvide og Geir Gode talede med hverandre, hvo af dem der skulde paatale Drabet, og paatog sig Gizzur det da, og indstævnede Gunnar til Landlysning for Thorgeir Otkelsens Drab. Gunnar var stille, og talte lidet dertil. Da Sagen skulde paadømmes, forkastede Nial de fire af Gizzurs Vidner, og fordrede de fem andre at forklare, om ikke Navnerne havde lagt sig der i Baghold, for at dræbe Gunnar, hvis de kunde? Da disse eenstemmigen bekræftede dette, erklærede Nial denne Indsigelse for

*) Navnerne Thorgeir Stærkoddersøn og Thorgeir Otkelsøn havde anført et Overfald paa Gunnar og Kolskeg; men disse drev dem paa Flugt efterat have fældet adskillige af dem.

gyldig, og sagde, at han paa den Anklagedes Vegne vilde nedlægge den, hvis Modparten ikke vilde voldgive Sagen.

Da raadede mange Høvdinge til mindelig Afgiørelse, og blev det nu overdraget tolv Mænd at paakiende Sagen, og blev det da saa, at en Pengebod sattes, der skulde reent udbetales paa selve Thinget. Gunnar og Kolskeg skulde drage af Landet, og være borte i tre Vintre; og hvis Gunnar ikke drog udenlands, naar han kunde, skulde det staae de Dræbtes Frænder frit at myrde ham.

Gunnar gav ikke tilkiende, at han var utilfreds med Kiendelsen, men spurgte Nial om de Penge, han havde givet ham i Forvaring. Nial havde giort Pengene frugtbringende, og talte ham dem alle til, og gik de lige op med de Bøder, Gunnar havde at yde.

Nu tog man hiem. Nial og Gunnar reed sammen fra Thinge; da sagde Nial: Kom vel ihu, Staldbroder! at du holder dette Forliig, og mindes, hvad vi have talt tilsammen; og som din forrige Udreise var dig til stor Hæder, saa vil denne blive dig meget hæderligere, du vil komme hiem med megen Anseelse, og blive en ældgammel Mand, og vil da ingen Mand her være din Overmand. Men drager du ikke ud, men bryder dette Forliig, da vil du blive dræbt her i Landet; og er det sørgeligt at vide for dem, som ere dine Venner. Gunnar sagde, at han skulde ikke rygge Forliget; han reed nu hiem, og sagde, hvad afgiort var. Ranvig tyktes vel om, at han drog ud, sad at hans Fiender fik først med andre at skaffe.

Gunnar havde tvende Sønner med Halgerd, den ene hedde Hogni, den anden Gran. Hogni tegnede til en kiæk Mand, var taus, vantroende, og sandru. Gran havde meget efter sin Moder; de vare da voxne. Gunnar lod sin og sin Broders Føring bringe om Bord, og var nu Skibet ladet; han tog nu til Bergthorsval og andre Gaarde, at søge sine Venner, og takke dem for Bistanden, der havde staaet ham bi. Anden Dagen laver han aarle til at tage til Skibet, og sagde da til alle, at han nu tog reent bort; og syntes det mange haardt, skiøndt de ventede, han vilde engang komme tilbage.

Da han var færdig, omfavnede han alle sine, og fulgte de ham alle ud. Han sætter Oxen løselig mod Jorden, svinger sig i Sadelen, og rider bort med Kolskeg. De rede frem mod Markarfliot, da Gunnars Hest snublede, og han sprang af; og saae han nu omkring til Hlide, og Gaarden paa Hlidarende, og sagde: Skiøn er Hlide, saa at jeg aldrig saae noget saa skiønt, Agren grøn, og Toften frugtbar, og vil jeg igien ride hiem, og ingensteds drage. Giør du ikke dine Fiender den Glæde, at du bryder Forliget, sagde

Kolskeg; thi det monne dig ingen Mand tiltroe; og maa du det hoiligen betænke, at alt vil gaae, saasom Nial har sagt. Ikke reiser jeg nogensteds, svarte Gunnar, og vilde jeg, du giorde ligesaa. Ikke skeer det, siget Kolskeg; ikke sviger jeg dette Forliig, og ikke noget andet, som mig er tiltroet; og var det den eneste Ting, hvorover vi kunne skilles; men sig til mine Frænder og min Moder, at ikke agter jeg at see Island mere; thi jeg vil faae din Død at spørge, Frænde! og frister da intet mig til at komme hiem. Nu skiltes de; Kolskeg reed til Skibet, og drog bort; Gunnar reed hiem til Hlidarende. Halgerd blev glad ved Gunnars Hiemkomst, hans Moder sagde lidet dertil.

Gunnar sad hiemme den Høst og Vinter, og havde ikke mange Folk hos sig. Vinteren gik nu hen, Oluf Paa indbød Gunnar med Halgerd at være hos sig, og give sin Moder, og Hogni, sin Søn, Gaarden i vare. Gunnar tyktes først vel derom, og samtykkede deri; men da Tiden kom, vilde han ikke.

Paa Thinget om Sommeren landlyste Gizzur og hans Venner Gunnar, og raadslog nu om at overfalde Gunnar, og gave hinanden Haand derpaa, og undsagde den, der traadte ud derfra. Mørd skulde holde Øie med, naar der bedst gaves Leilighed at overfalde ham, og vare de fyrgetyve Mand i denne Foreening; og meente de, det nu vilde blive dem let at overvinde Gunnar, da Kolskeg var borte, og Thrain, og mange andre af hans Venner.

Nu reed Folk fra Thinge. Nial tog hen til Gunnar, og sagde ham hans Landlysning, og det Overfald, der var besluttet imod ham. Det er vel giort af dig, at du advarer mig, sagde Gunnar. Nu vil jeg, sagde Nial, at mine Sønner, Skarphedin og Havskuld skulde tage hen til dig, og vil de vove deres Liv for dit. Ikke vil jeg, sagde Gunnar, at dine Sønner skulde lade Livet for min Skyld; og har du fortient andet af mig. Det hielper til ingen Ting, sagde Nial; Urolighederne vil vende sig did, hvor mine Sønner ere, naar du er falden. Ikke er det usandsynligt, sagde Gunnar, men ikke vil jeg, det skal skee dem for min Skyld. Men det vil jeg bede dig om, at du vil have et Øie med min Søn Hogni; Gran taler jeg ikke om, thi han giør ikke stort efter mit Sind. Nial lovede det, og reed hiem.

Der fortælles, at Gunnar reed til alle Forsamlinger og Lagthing; og torde aldrig hans Uvenner angribe ham, og varede det saaledes nogen Tid, at han drog om, som den, der aldrig var landlyst.

Næste Høst sendte Mørd Valgardsøn et Bud til Gizzur hvide og Geir, at Gunnar var ene hiemme, men hele hans Huusfinde

maatte være nede paa Øerne til Høbiergning. Saasnart Gizzur hvide og Geir Gode hørte det, rede de østpaa over Aaerne, og over Sandgil til Hof. Derfra sendte de Bud til Størkodder paa Trihyrning, og mødtes de da der samtlig, som skulde overfalde Gunnar, og holdt Raad, hvorledes man skulde gaae tilværks.

Mørd sagde, at de aldrig vilde komme over Gunnar uforvarende, med mindre de fik en Bonde fat fra næste Gaard, ved Navn Thorkel, og tvang ham at gaae med dem, at fange Hunden Sam, og lade ham (Bonden) ene gaae til Gaarden. De droge da østpaa ad Hlidarende, og sendte efter Thorkel; ham grebe de, og forelagde ham to Vilkaar, enten at lade sit Liv, eller lokke Hunden; han besluttede heller at frie sit Liv, og gik med dem.

Der var et Hegn nedenfor Hlidarende Gaard, der standsede de med Hoben; Thorkel Bonde gik ind i Gaarden. Hunden laae oppe i Huset; Thorkel lokkede den med sig i en Huulvei; da saae Hunden, at der nærmede sig Folk, og foer paa Thorkel, og greb ham i Underlivet. Men Aanund fra Troldskov hug Hunden i Hovedet med Øxen, saa den gik ind i Hiernen. Hunden gav et Vræl saa høit, at det forekom dem overordentligt og mageløst, og faldt den i det samme død ned.

Gunnar vaagnede i Sengkammeret, og sagde: Ilde handler man med dig, Sam, min Fostre! og tør det være vor Skiæbne, at der bliver kun stakket mellem vor Død. Gunnars Sengkammer var blot bygget af Træ, og tækket med Bræder uden fra; og Glugger ved Sidebiælkerne, med Dreiespiæld for. Øverst oppe sov Gunnar, Halgerd, og hans Moder Ranvig.

Da de Sammensvorne kom til Gaarden, vidste de ikke, om Gunnar var hiemme, og sagde, der maatte een gaae i Forveien til Huset, og see, hvad han kunde faae at vide. De andre satte dem ned paa Marken. Thorgrim Nordmand krøb op ad Sengkammeret. Gunnar seer en rød Kiortel for Gluggen, og hugger med Øxen ud midt igiennem; nu gik Fødderne fra Thorgrim, han tabte sit Skiold, og faldt ned af Taget; derpaa gik han til Gizzur, og de andre, der sad paa Marken. Gizzur saae paa ham, og sagde: Er Gunnar da hiemme? Det maae I vide, svarte Thorgrim, men at hans Øxe er hiemme, har jeg faaet at vide; i det samme faldt han død om.

Nu søgde de til Huset. Gunnar skiød iblandt dem med Pile, og værgede sig vel; og udrettede de intet; da løb nogle op paa Huustaget, og vilde angribe derfra; men Gunnar skiød ogsaa paa dem med sine Pile, og udrettede de heller intet, og gik det saa en Tid. De hvilede dem nu, og angreb derpaa anden Gang. Gunnar skiød bestandig ud paa dem, og udrettede de intet endnu, og

trak dem anden Gang tilbage. Da sagde Gizzur hvide: Lad os gaae bedre frem; ellers bliver det til Intet med os! De angreb nu tredie Gang, og blev ved; derpaa drog de dem tilbage igien. Nu sagde Gunnar: der ligger en Piil ude paa Taget, og er det af deres egne; den vil jeg skyde ud til dem, og er det dem en Skam, hvis de faae Skade af deres egne Vaaben. Giør ikke det, min Søn! sagde hans Moder, at du opægger dem, der alt have draget dem tilbage. Gunnar tog Pilen, og skiød nu iblandt dem, og traf den Eilif Aanundsøn, og blev han ilde saaret; men han stod afsides, og vidste det ikke, at han var saaret. Der kom en Haand ud med en Guldring om, sagde Gizzur, og tog en Piil, der laae paa Taget, og vilde de neppe hente Vaaben ude, ifald de havde nok inde; lad os derfor angribe paa ny. Lad os brænde dem inde! sagde Mørd. Det skal aldrig skee, sagde Gizzur, skiøndt jeg vel veed, mit Liv er i Fare. Dog staaer det dig frit, at give os tienlige Raad, da du har Ord for saa snedig en Mand.

Paa Marken laae Toug, som de idelig brugte til at giøre Husene fast med i Storm. Lad os tage dem, sagde Mørd, og slaae om Bielkehovederne, og giøre den anden Ende fast om Stene, og med Vinder trække Taget af Sengkammeret. De toge nu Tougene, og iværksatte hans Forslag, og mærkede Gunnar det ikke, før de havde vundet hele Taget af Huset. Nu skiød han saa med sin Bue, at de aldrig kunde komme ham nær. Da raadede Mørd dem anden Gang, at brænde Gunnar inde. Ikke veed jeg, sagde Gizzur, hvorfor altid du skal komme med, hvad ingen anden vil, og skal det aldrig skee.

I det samme springer Thorbrand, Thorleiks Søn, op paa Taget, og hugger Gunnars Buestræng over; Gunnar griber sin Øxe med begge Hænder, vender sig hurtig mod ham, hugger tvertigiennem, og kaster ham ned til Jorden. Da løber hans Broder Asbrand op, Gunnar hugger til ham med Øxen; han holder Skioldet for, Øxen gaaer igiennem Skioldet, begge hans Arme blev saarede, og faldt han ned af Væggen. Nu havde Gunnar saaret otte Mand, og dræbt to; da fik han selv tvende Saar, og sagde Alle, at han hverken forandrede sit Ansigt ved Saar, eller i Døden.

Giv mig to Lokker af dit Haar, sagde han til Halgerd, og flet du og min Moder mig en Buestræng. Ligger der dig Magt paa? spurgte Halgerd. Der ligger mit Liv paa, svarte han, thi aldrig faae de mig overvundet, saalænge jeg kan bruge min Bue. Saa vil jeg nu, siger hun, huske dig den Kindhest, du gav mig *); og

*) Ved Lejlighed af en af hendes mange slette Streger.

bryder det mig ikke, om du værger dig længere eller kortere. Hver har noget at giøre sig navnkundig ved, svarte Gunnar, og skal jeg ikke bede dig længe derom. Ilde giør du, sagde Ranvig, og længe vil din Skam leve.

Gunnar værgede sig vel, og biærveligen, og saarede otte Mænd til, saa haardt, at mange laae for Døden deraf. Han værgede sig, til han faldt om af Træthed; de gave ham da mange svare Saar, dog kom han dem afhænde, og værgede sig endnu længe; endelig fik de ham dræbt.

Da sagde Gizzur hvide: En stor Kæmper have vi nu fældet, og haver det været saare vanskeligt; og vil hans Forsvar leve, medens Land bygges. Nu gik han at opsøge Ranvig, og sagde: Vil du unde vore trende Døde Jord, at de her kunde begraves? Saa meget heller, svarte hun, som jeg vilde unde Eder alle det. Det er at tilgive, sagde Gizzur, at du taler saaledes; thi du har tabt meget; og bød han, at ingen maatte rane, og ingen hærge.

Gunnars Drab rygtedes, og blev ilde omtalt allevegne, og sørgede mange over hans Død.

Njauls Indebrændelse paa Bergthorsval.

Fra Dal red Flose til Vorsabo *). Hildigunna var udenfor, og sagde: Nu skulle alle mine Svende være ude, naar Flose rider ind til Gaarden; men Piger skulle giøre Værelserne rene, tiælde **), og brede Høisædet til Flose. Nu reed Flose ind paa Toften. Hildigunna kom ham imøde, og sagde: Hil og Sæl Frænde! og er mit Hjerte glad ved dit Komme. Her skulle vi, sagde Flose, spise Davre, og siden ride videre. Nu bleve deres Heste bundne, Flose gik ind i Stuen, og satte sig ned, kastede Høisædet ned af Bænken, og sagde: Hverken er jeg Konge eller Jarl, og tør du ikke spotte mig ved saaledes at lave et Høisæde til mig. Hildigunna stod nær, og sagde: Det er ilde, hvis det mishager dig; thi dette have vi giort af et oprigtigt Sind. Har du oprigtigt Sind mod mig, sagde Flose, vil det rose sig selv, hvis det vel er; men laste sig selv, er det ilde. Hildigunna loe af det, og

---

*) En træsk Mand, Mørd Valgersøn, havde vidst saaledes at sætte Splid mellem Njauls Sønner og hans Fostersøn, Havskuld paa Vorsabo, at denne blev overfaldet og dræbt af dem. Havskulds Enke var Hildigunna; Flose var hendes Farbroder.

**) behænge Bialkevæggene med Tæpper.

sagde: Ikke er endnu noget værdt at mærke; nærmere vil vi faae med hinanden at giøre, inden du tager bort. Nu satte hun sig ned hos Flose, og talede de længe sagte sammen.

Siden blev Bordene satte frem, og Flose og hans Folk toede dem. Flose lagde nu Mærke til Haandklædet, og var det i en Las, og revet i Stykker i den ene Ende. Han kastede det da paa Bænken, og vilde ikke tørre sig derpaa, og skar af Borddugen, og tørrede sine Hænder derpaa, og kastede det til sine Folk. Siden satte han sig tilbords, og bad sine Folk spise.

Da kom Hildigunna ind i Stuen, og gik for Flose, og slog Haaret fra Øinene, og græd. Flose sagde: ilde tilmode er du, Frænke! da du græder; og dog er det vel, at du begræder en god Mand. Hvad Eftermaal eller Bistand skal jeg have af dig? sagde hun. Enten skal jeg forfølge din Sag ved Retten til det yderste, svarede Flose, eller jeg skal fremme et Forlig efter gode Mænds Tykke, og som os kan sømme. Havde Havskuld havt Eftermaal efter dig, sagde hun, vilde han hævnet dig. Ikke fattes dig Grumhed, svarede Flose, og seer jeg vel, hvad du vil. Mindre, sagde Hildigunna, havde Arnor Ornulfsøn fra Forsarskov brudt mod Thord Freirsgode, din Fader, og dog dræbte dine Brødre Kolbein og Egil ham paa Skaptafields Thing.

Nu gik hun ind i sit Sovekammer, aabnede sin Kiste, og fremtog den Kappe, Flose havde givet Havskuld, og hvori han var dræbt; og havde hun giemt alt Blodet deri. Hun kom ind igien i Stuen med Kappen, og gik taus hen til Flose. Flose havde nu afspiist, og Bordet var borttaget. Hun lagde da Kappen over Flose; alt Blodet løb ned af ham; hun sagde: Denne Kappe, Flose, gav du Havskuld; den vil jeg nu give dig igien; i den blev han dræbt. Jeg kalder nu Gud og Mennesker til Vidne, at jeg besværger dig ved din Christi Kraft og ved al din Manddom og Tapperhed, at du hævner alle de Saar, den Døde havde paa sig; og hedder du ellers hver Mands Nidding.

Flose kastede Kappen af sig, slængte den i Skiødet paa hende, og sagde: du er en stor Plageaand, og vil du, at vi skulle foretage det, der vil bekomme os værst, og ere Qvinderaad farlige. Han bevægedes saaledes derved, at han snart var i sit Ansigt som et Blod, og snart bleg som Hø, og snart sort som Døden.

Paa Bergthorsval var en Kiærling, som hedde Seun, hun var mangkyndig, og fremsynet; men nu var hun meget gammel; og kaldte Nials Sønner hende: Gamletøsen, for det hun snakkede saa meget: og dog traf somt af det ind.

Det hændte en Dag, at hun tog en Prygl i Haanden, og

gik op om Huset til en Stak; hun slog paa Stakken, og ønskede alt Ondt over den, saa usel den var. Skarphedin loe, og spurgte, hvorfor hun førte Krig med den Stak? Kierlingen sagde: Denne Stak vil blive taget, at tænde med, naar Nial min Husbond, og Bergthora min Fostre skal indebrændes; derfor kast den i Vandet, eller brænd den op som snarest. Ikke vil vi det, siger Skarphedin; thi andet Tønder vil de faae, hvis dette ødelægges, naar saa skal være. Kierlingen sladdrede hele Sommeren om Arvestakken,***) at de skulde bære den ind; men blev det bestandig forsømt.

Flose*) sagde til Sine: Nu ride vi til Bergthorsval, og komme der inden Nadvere. Saa giorde de; der var en Dal mellem Høiene; der ride de hen, binde deres Heste, og opholde dem til langt ud paa Aftenen. Da sagde Flose: lad os nu gaae til Gaarden, men i Klynge, og langsomt, og see, hvad de beslutte.

Nial stod med sine Sønner, og Kaare**), og alle Husets Folk, opstillede udenfor, og vare de henved tredive. Da standsede Flose, og sagde: Nu skulle vi give Agt, hvad Beslutning de tage; thi jeg troer saa, at dersom de blive udenfor, faae vi aldrig Magt med dem. Da er vor Færd slet, sagde Grqn Gunnarsøn, hvis vi ikke tør angribe dem. Det skal ikke saa være, sagde Flose, og skulle vi giøre Angreb, uagtet de staae ude; men saa monne vi faae det at giælde, at ikke mange skulle kunne sige, hvor Seieren var.

Nial sagde til sine: See I og, hvormange Folk de have. De have baade mange og diærve Folk, sagde Skarphedin: men dog standse de nu, fordi de troe, det ikke vil løbe godt af for dem at angribe os. Derfor er det ikke, svarte Nial, og vil jeg, at Folkene skal gaae ind; thi ilde fik de Magt med Gunnar fra Hlidarende, og var han ene mod dem, og her ere stærke Bygninger, ligesom der var, og faae de dem ikke saa snart indtagne. Det er ikke saaledes at forstaae, sagde Skarphedin, Gunnar angrebe Høvdinge, der vare saa ædle, at de heller vilde drage bort med uforrettet Sag, end brænde ham inde: men disse gribe os strax an med Ild, naar

---

*) Flose havde imidlertid anlagt Sag imod Njauls Sønner, og ved mægtige Mænds Mellemkomst var der kommet Forlig i Stand paa Vilkaar at Njaul strax paa Thinget skulde betale tredobbelt Mandebod eller 600 i Sølv. Dette var en meget stor Sum, der var bleven tilvejebragt ved Sammenskud af Njauls Venner. Men ved Pengenes Udbetaling havde Flose ladet falde fornærmelige Udtryk imod den gamle Njaul; dertil havde Skarphedin svaret bittert, hvorpaa Flose havde erklæret Forliget brudt.

) Njauls Svigersøn. *) Arve er en Art grovt Græs.

de ingen anden Vei kunne komme; thi de vil giøre Alt for at faae Magt med os; de mene, som ikke saa urimeligt er, at det bliver deres Død, hvis vi undkomme; og er jeg slet ikke tilbøielig til at lade mig indebrænde, som Ræven i Hulen.

Nu gaaer det, som saa ofte, sagde Njal, at mine Sønner vil raade mig, og ikke lade mig raade; det giorde I ikke, da I var yngre; og lykkedes eders Anslag da bedre. Lad os giøre, som vor Fader vil, sagde Helge, det vil være os tienligst. Ikke veed jeg det saavist, sagde Skarphedin, thi nu er han udlevet; men vel vil jeg giøre min Fader det til Villie at brænde inde med ham; ikke er jeg ræd for min Død.

Derpaa sagde han til Kaare: lad os nu følges vel ad, Maag! saa at den eene ikke skilles fra den anden. Saa er min Agt, svarte Kaare: men er os anderledes bestemt, vil det faae sin Fremgang; og kan jeg ikke giøre noget dertil. Hævn da du os, sagde Skarphedin, som vi Dig, hvis vi overleve. Saa skal det være, sagde Kaare.

Nu gik de ind, og stillede dem op i Døren. Nu er de Dødsens, sagde Flose, da de er gaaet ind, lad os nu gaae saasnart mod Huset, og stille os for Døren saa mandstærke, og holde Vagt, at ingen kommer bort, enten Kaare eller Njalsønnerne; thi det blev vor Bane. Floses Folk gik nu hen, og stillede dem rundt om Huset, i Tilfælde, at der skulde være nogen Løndør; og nu gik Flose med sine mod Huset.

Hroald Øsurson løb til, hvor Skarphedin stod, og stødte efter ham. Skarphedin huggede Spydet af Skaftet for ham, og derpaa til ham selv, og kom Øxen i Skioldet, og drev hele Skioldet ind paa Hroald, saa at Forhiørnet af Øxen hug Ansigtet af ham, og han faldt baglænds om død. Ikke slap han fra dig, Skarphedin! sagde Kaare, og er du vor kiækkeste. Ikke veed jeg det saa vist, svarte Skarphedin, og loe. Kaare og Grim og Helge saarede mange med Spydkast, og Flose og hans Folk kom ingen Vei.

Da sagde Flose, vi have liidt stort Mandetab paa mange af vore; mange ere saarede, men den dræbt, hvem vi mindst vilde ønske; og have vi nu seet, at vi ikke overvinde dem med Vaaben; og ere nu mange, der ikke gaae paa saa diærvelig, som de lod, og dog vare de, der æggede os meest. Dette siger jeg meest til Gran Gunnarsøn og Gunnar Lambsøn, som lod meest uforsonlige. Og maae vi nu fatte andet Raad, og have vi to at vælge iblandt, som ikke er gode noget af dem; det ene, at drage vor Vei, og er det vor Død; det andet at sætte Ild paa, og brænde dem inde; og er det stort Ansvar for Gud, da vi selv ere christne Mænd; og dog maae vi gribe dertil.

De toge nu Ild, og giorde et stort Baal uden for Døren. Da sagde Skarphedin: I giøre Ild paa, Karle! skal her nu laves Mad? Det skal der, sagde Gran Gunnarsøn, og skal du ikke trænge til hedere Bagerovn. Du lønner mig, som du er Mand til, svarte Skarphedin; jeg hævnede din Fader; og du seer mere paa det, der mindre kommer dig ved.

Nu kastede Fruentimmerne Valle paa Ilden, og slukkede den for dem, andre kom med Vand. Kol Thorstensøn sagde til Flose: der falder mig et Raad ind; jeg har seet et Træloft i Sovekammeret, lad os sætte Ild derpaa, og faae det i Brand ved den Stak, der staaer nedenfor Gaarden. De tog da Stakken, og kastede i Ilden; og mærkede de inde i Huset det ikke, før hele Taget stod i lys Lue.

Nu giorde Flose og hans Folk et stort Baal uden for alle Dørene, og begyndte da Fruentimmerne inde i Huset at give sig ilde. Nial sagde til dem: Værer ved godt Mod og tager ikke saa rasende afsted, thi dette er et kort Uveir, og troer, at Gud er saa miskundelig, at han ikke lader os lide baade her og hisset. Slige og andre Trøstetaler holdt han til dem. Nu kom hele Huset i Lue. Da gik Nial til Døren, og sagde: Er Flose saa nær, at han kan høre min Røst? Flose sagde: han kunde høre den. Nial sagde: vil du indgaae Forlig med mine Sønner, eller tillade Nogen at gaae ud? Flose svarede: ikke vil jeg giøre Forlig med dine Sønner, og skal det nu faae Ende mellem os; thi ikke gaaer jeg herfra, før de alle ere døde; men Qvinder, Børn, og Tyende vil jeg tilstede Bortgang.

Nial gik da ind, og sagde til Folkene: lad nu alle dem gaae ud, som det er tilladt; og gaae du ud, Thorhalla Asgrimsdatter, og med dig de andre, som maae. Anderledes skilles vi nu, Helge! sagde Thorhalla, end min Tanke i lang Tid har været; men jeg skal ægge min Fader og mine Brødre at hævne det Manddrab, som her skeer. Vel fare du! sagde Nial: thi du er en god Hustru! Derpaa gik hun ud, og mange med hende.

Astrid af Diuparbakka sagde til Helge: gaae du ud med mig! jeg vil kaste en Qvindekaabe over dig, og give dig et Klæde om Hovedet. Han afslog det først, men endelig giorde han det paa deres Bøn. Astrid bandt et Klæde om Hovedet paa ham, men Thorhild, Skarphedins Kone, kastede Kaaben om ham, og gik han ud midt imellem dem, og gik da Thorgerd Nialsdatter og hendes Søster og mange andre ud.

Men da Helge kom ud, sagde Flose: høi og bredskuldret er hun, som der kom: tager hende fat, og holder paa hende. Da Helge hørte dette, kastede han Kaaben, under den havde han et

Sværd, han hug til en Mand, traf hans Skiold, hug det Nederste af det, og Foden af Manden. Da kom Flose til, og hug Helge paa Halsen, saa Hovedet faldt af.

Nu gik Flose til Døren, kaldte paa Nial, og sagde: han vilde tale med ham og Bergthora. Nial kom. Jeg vil tilbyde dig Bortgang, Nial Bonde! sagde Flose: thi du brænder uforskyldt inde. Ikke vil jeg gaae ud, sagde Nial, thi jeg er en gammel Mand, og lidet skikket til at hævne mine Sønner, og ikke vil jeg leve med Skam. Da sagde Flose til Bergthora; gaae du ud, Huustro! thi dig vil jeg for ingen Deel indebrænde. Bergthora svarte: Ung blev jeg givet Nial til Hustru, og har jeg lovet ham, at vi skulle dele Skiæbne med hinanden. De gik nu begge ind.

Bergthora sagde: hvad skulle vi nu? Vi skulle gaae til Hvile, sagde Nial, og lægge os; længe har jeg været kiær efter Hvile. Da sagde hun til Drengen, Thord Kaaresøn: Dig skal de bære ud, og skal du ikke indebrænde. Du har lovet mig, Bedstemoder, sagde Barnet, at vi aldrig skulle skilles, saalænge jeg vilde være hos dig; og mig synes meget bedre at være med dig og Nial, end overleve Eder. Hun bar nu Drengen til Hvile. Nial sagde til sin Huussvend, nu skal du see hvor vi lægge os, og hvorledes jeg skikker os til Hvile; thi ikke agter jeg at røre mig herfra, enten jeg saa lider af Røg eller Hede! du kan da kiænde, hvor vore Been ere at opsøge. Det lovede Huussvenden.

Der var nys slagtet en Oxe, og Huden laae der; den bad Nial Huussvenden lægge over dem; saa giorde han. De lagde dem nu begge ned i Værelset, og Barnet imellem dem, signede sig og Barnet, og gave dem Gud i Vold; og var det de sidste Ord, der hørtes af dem. Da tog Huussvenden Huden, og bredte over dem, og gik derpaa ud af Huset.

Skarphedin saae, at hans Fader lagde sig, og hvorledes han skikkede det omkring sig; da sagde han: tidlig gaaer vor Fader til Sengs; og det er rimeligt, thi han er en gammel Mand. Da tog Skarphedin og Kaare og Grim Brandene saa hurtig, som de faldt ned, og kastede dem ud blandt Floses Folk; og gik det saa en Tid; de andre kastede Spyd ind til dem; men de greb dem alle i Flugten, og kastede dem tilbage. Da bød Flose Sine holde op at kaste; thi tungt vil alt Vaabenskifte blive os mod dem, sagde han; vi kan vel bie, til Ilden faaer Overmagt.

De giorde saa. Nu faldt Stortømmeret, og Rafterne ned; da sagde Skarphedin: Nu maa min Fader være død; jeg har hverken hørt ham stønne eller hoste. De gik nu ud i Enden af Stuen; der var faldet Tværtømmer ned, som var brændt midt over. Kaare sagde til Skarphedin: løb du her ud; jeg skal hjelpe dig op,

og siden springe bag efter; og kan vi da begge komme bort, naar vi bære os saaledes ad; thi her bærer al Røgen hen. Du skal springe først, sagde Skarphedin, og jeg følger strax i Hælene paa dig. Ikke er det raadeligt, sagde Kaare: jeg slipper nok ud andensteds, hvis det ikke lykkes her. Det vil jeg ikke, sagde Skarphedin, spring du ud først, og jeg kommer strax efter. Det er hver Mands Pligt, at frelse sit Liv, naar Leilighed er, sagde Kaare, og vil jeg giøre saa; men dog tør vi adskilles nu, saa vi aldrig sees oftere; thi slipper jeg ud af Ilden, har jeg ikke i Sinde at springe igien i den til dig; og maa da hver fare sin Vei. Min Glæde er, hvis du kommer bort, Maag! sagde Skarphedin, at du maa hævne mig. Da tog Kaare en flammende Træstok i Haanden, og løb ud hen ad Tværbielken, og slyngede han da Branden ud fra Taget, og faldt den imellem dem, der vare udenfor; de løb da til Side; nu stod alle Klæderne og Haaret paa Kaare i lys Lue. Han springer ned fra Taget, og løber langs med Røgen. Da sagde en, der stod nærmest: sprang der ikke en ned fra Taget? Vist ikke, sagde en anden, det er Skarphedin, der kaster Brande efter os. Siden giorde de dem ingen videre Mistanke. Kaare løb, til han kom til en Bæk; den kastede han sig ned i, og slukkede Ilden paa sig. Siden løb han langs Røgen til en Grøvt, og hvilte sig der; og kaldes den siden Kaares Grav.

Skarphedin løb nu langs Tværbielken efter Kaare, men da han kom, hvor den var meest forbrændt, gik den i Stykker under ham, og faldt ned. Skarphedin kom ned paa Fødderne, løb strax anden Gang til, og gik op ad Væggen, da faldt Sidebielken ned paa ham, og han styrtede tilbage. Nu seer jeg, hvor det vil hen, sagde Skarphedin, og gik frem langs Sidevæggen.

Gunnar Lambsøn sprang nu op paa Væggen, saae Skarphedin, og sagde: græder du, Skarphedin? Ikke det, svarte han, men sandt er det, det svier mig i Øinene; men er det, som jeg synes, at du leer? Det er ganske rigtigt, sagde Gunnar; og har jeg ikke leet før nu, siden du slog Thrain paa Markafliod. Der har du en Mindegave, sagde Skarphedin, tog den Kindtand, han havde hugget ud paa Thrain, op af Lommen, kastede efter Gunnar, og ramte ham i Øiet, saa det laae uden paa Kinden. Da faldt Gunnar ned af Taget.

Nu gik Skarphedin til sin Broder Grim, de tog hverandre i Haand, og trampede Ilden ned; men da de kom midt i Stuen, faldt Grim død om. Da gik Skarphedin til Huusenden; der blev et stort Brag; Taget faldt ned, Skarphedin kom imellem det og Gavlvæggen, og kunde ikke røre sig til nogen Side.

Flose og hans Mænd vare ved Ilden til høit op paa Morgenen. Da kom Een ridende til dem. Flose spurgte om hans Navn? han hedde Garmund, og sagde, han var en Frænde af Sigfussønnerne. Her have I giort en stor Daad, sagde han. Folk vil kalde det baade en stor og en ond Gierning, sagde Flose, og er her nu ikke ved at giøre. Hvormange anseelige Folk ere her omkomne? siger Garmund. Her omkom Nial og Bergthora med alle deres Sønner, Thord Kaaresøn, og Kaare Solmundsøn; men ikke vide vi nøie, om der ere flere, der ere os ubekiændte. Du siger en Mand død, sagde Garmund, som vi have snakket med i Morges. Hvem var det? spurgte Flose. Kaare Solmundsøn mødte jeg og min Nabo Bard i Morges, sagde Garmund, og lod Bard ham faae sin Hest; og var Haaret og Klæderne svedne paa ham. Havde han noget Værge; spurgte Flose. Han havde sit Sværd Fiorsvafni, sagde Garmund, og var den ene Eg bleven blaa; og meente Bard og jeg, at den vist var bleven blød; men Kaare sagde, han skulde hærde den i Sigfussønnernes og de øvrige Mordbrænderes Blod. Hvad sagde han om Skarphedin? spurgte Flose. Baade han og Grim levede, da de skiltes ad, svarte Garmund; men nu troede han dog, de maatte være døde.

Da sagde Flose: du haver bragt os en Tidende, som ikke mon byde os Hvile; thi en Mand er nu undkommet, der i alle Ting kommer Gunnar fra Hlidarende nærmest. Dette skulle I nu betænke, Sigfussønner, og andre Brandmænd, at saa meget Eftermaal vil der blive for denne Mordbrand, at det vil koste mange Hovedet, og andre Alt, hvad de eie.

Olaf Tryggvesøns Saga.

Denne Saga blev omtrent Aar 1200 skrevet paa Latin af Gunlaug Munk, og siden oversat paa Islandsk. Nedenstaaende Stykke er taget ud af Rafns Oversættelse.

Slaget ved Svolder.

Kort efter sendte Kong Svend Bud over til Sverrig til sin Stedsøn Kong Olaf og til Erik Jarl, og lod dem sige, at Kong Olaf havde en Flaade ude, og agtede sig om Sommeren ned til Vindland *); han lod bede den svenske Kong Olaf og Jarlen, om

*) Venden eller Pommern.

de vilde om Sommeren møde ham med en Flaade, og de skulde da alle i Forening holde Slag mod Norges Konge Olaf. Den svenske Konge og Erik Jarl vare ganske beredte til denne Færd, og trak en stor Flaade sammen af Sverrig, med hvilken de fore til Danmark, og indtraf der, efterat Olaf Tryggvesøn var sejlet bort østerfra.

Den svenske Kong Olaf og Erik Jarl droge til Møde med den danske Kong Svend; de havde, da de vare samlede, en meget betydelig Flaade. Kong Svend havde sendt Bud efter Sigvald Jarl, som var en Søn af Jarlen Strutharald i Skaane, og indgaaet Forlig med ham, eftersom Dronning Sigrid havde raadet til. Kong Svend sendte Sigvald til Vindland om Sommeren, at udspejde Kong Olaf Tryggvesøns Færd, og ved List see til at mage det saa, at Kong Svend kunde træffe Kong Olaf. Sigvald drog da bort og kom til Vindland; han drog til Jomsborg*) og siden til Olaf Tryggvesøn. Sigvald Jarl talte smukke og venskabelige Ord til Kongen, og kom i stor Kjærlighed hos ham. Jarlen var en viis og forfaren Mand; han bragte det til, at Kongen raadførte sig med ham, og han opholdt da under forskjellige Paaskud meget Kongens Bortrejse der østerfra; men Kong Olafs Hær var meget ilde tilfreds, og hans Mænd længtes meget efter at drage hjem, da de havde ligget der længe ganske færdige, og det var smukt Vejr og god Bør. Sigvald Jarl fik hemmelig Bud fra Danmark, at den svenske Kong Olafs og Erik Jarls Flaade var kommen der, og tillige, at den danske Konge havde udrustet hele sin Flaade, og at de tre Høvdinger nu agtede at sejle med hele Flaaden ned under Vindland, hvor de havde bestemt at ville oppebie Kong Olaf Tryggvesøn ved den Ø, som hed Svolder. De sendte ogsaa Bud til Sigvald Jarl, at han skulde mage det saa, at de der kunde træffe Norges Konge Olaf. Der kom da et Rygte til Vindland om, at den danske Kong Svend havde en Flaade i Søen, og man talte nu strax om, at Kong Svend vel pønsede paa Ufred mod Norges Konge Olaf. Da Sigvald Jarl fik dette at vide, sagde han saaledes til Kong Olaf: „Det Rygte, som er kommet for eder, er den største Løgn, thi ej kan det være Kong Svends Beslutning at lægge til Strid mod eder med den danske Hær allene, saa stort og skjønt Mandskab som I har, men hvis I har nogen Mistanke om, at der pønses paa Ufred imod eder, da skal jeg følge eder med mine Folk, og forhen holdtes dog det for nogen Bistand, hvor Jomsvikingerne fulgte Høvdinger. Jeg vil give dig ti velbemandede Skibe." Dette Tilbud tog Kongen imod. Men da

*) i eller ved Pommern, men uvist paa hvilket Sted.

Folket hørte dette Rygte om Ufred, begyndte de end mere at knurre, efterdi de kjededes ved at ligge der færdige saalænge til Unytte. Da Kong Olaf blev dette vaer, holdt han en Morgen Huusthing med sin Hær; han stod da op, og sagde: „Alle mine Mænd vil jeg takke for deres Følge og den Bistand, de have ydet mig i Sommer; jeg vil bære over med eder i det, at I synes nu, at I have været alt for længe borte fra eders Ejendomme; derfor vil jeg nu give Tilladelse til, at enhver af eder kan begive sig paa Hjemrejsen, saasnart han er færdig med sit Skib; men dem vil jeg være end mere Tak skyldig og lønne med Godt, som ikke ville skynde sig mere med Rejsen, end at de følge mig til Norrig." Da Folket hørte dette, bleve alle glade, og takkede Kongen for hans Tilbud. Da stod op en mægtig og aldrende Mand i Kongens Hær, og talte saa: „En Konge have vi over os, som er udmærket og ulig andre Konger i Styrke og Færdigheder, men dog endnu mere i Mildhed og alskens Godvillighed; skjønt han nu af Eftergivenhed og Velvillie giver os Lov, at enhver kan drage, eftersom han finder for godt, bør det sig dog os saaledes at benytte os af denne Frihed, at vi med Troskab følge ham, og ikke skilles fra ham, saalænge han er uden for sit Rige, saa meget mindre, som der nu gaaer det Rygte, at han svigefuld efterstræbes af sine Fiender; det er en saameget desto større Hæder for os, at yde ham en desto djærvere Bistand, naar han behøver den, da vi have en berømtere Høvding end andre Folk. Da ville vi mindes det, om saa skeer, som Gud forbyde, at vi miste ham, naar vi ere borte fra ham, og det vilde da være os til en evig Bekymring og ubodelig Skade, om det gik saa ilde." Der var kun faa, som roste hans Tale, og alt Folket gik bort. Kong Olaf lod nu Flaaden løse, og blæse til at lægge bort; de hejsede da deres Sejl. Da de løste Skibene til at sejle fra Havnen, havde Kong Olaf, som forhen blev berettet, 60 og Sigvald Jarl 11 Skibe.

Den Dag, da Kong Olaf løste sin Flaade fra Havnen, var der en sagte Vind, og der var god Bør, saasnart de kom ud fra Land; alle smaa Skibe skøde da en stærkere Fart og sejlede for Vinden ud paa Havet; men Sigvald Jarl sejlede nær Kongeskibet, og raabte til dem, og bad Kongen at sejle efter sig; „jeg er bedst bekjendt," sagde han, „med, hvor der er dybest i Sundene her imellem Øerne; og det vil I behøve for de store Skibe." Jarlen sejlede da foran med sine Skibe, men Kong Olaf sejlede efter med de store Skibe. Men da Sigvald Jarl sejlede ind til Øen Svolder, roede der Folk imod ham paa en Skude; de berettede Jarlen, at den svenske og den danske Konges Flaade laae der i Havnen for

dem. Da lod Jarlen Sejlene falde paa sine Skibe, og de førte Skibene med Aarene ganske sagte ind under Øen. Jarlen havde ti Skibe, som han havde lovet Kong Olaf til Hjelp, om han behøvede; men det ellevte var det vendiske Skib, hvorpaa Prindsesse Astrids Mænd skal have været. Denne Snekke fulgte lønligen Jarlens Skibe, men dog ikke ganske nær. Kong Olaf sejlede nordefter med Storskibene; han havde da elleve Skibe, men hele den øvrige Flaade var sejlet foran ud paa Havet.

Den danske Kong Svend, den svenske Kong Olaf og Erik Jarl laae, som nylig fortaltes, der under Øen med hele deres Flaade; det var da et smukt Vejr og klart Solskin. Alle Høvdingerne og store Troppe af Hæren gik da op paa Holmen; da Nordmændenes Skibe kom til Syne, sejlede en stor Mængde af dem samlede ud paa Havet; derved bleve hine meget glade, thi deres Hær havde ligget der til Unytte saa længe, at somme havde opgivet Haabet om, at Norges Konge vilde komme til dem. De saae nu, hvor der sejlede et stort og smukt Skib; da sagde begge Kongerne: „Dette er et stort og særdeles fagert Skib, det maa være Ormen lange." Erik Jarl svarede: „Ej er dette Ormen lange; større og prægtigere vil Ormen vise sig, men dog er dette et stort og skjønt Skib;" og det var, som Jarlen sagde; dette Skib ejede Styrkar af Gimsar. Kort efter saae de, hvor der sejlede et andet Skib, der var meget større, og havde et Hoved paa. Da sagde Kong Svend: „Her farer Ormen lange, lader os drage til vore Skibe, og ikke forsinke os med at drage imod dem." Erik Jarl svarede: „Ej er dette Ormen lange, dog er det vel udrustet;" og det var, som han sagde; det Skib ejede Thorkel Nefja, Kong Olafs Broder, men han var ikke selv paa det. Og nu saae de atter et stort og skjønt Skib komme sejlende; da sagde Kong Svend: „Der kan man nu see Kongeskibet." Jarlen svarede: „Vist nok er dette et stort og prægtigt Skib, men dog vil Ormen lange vise sig meget prægtigere." Og strax efter sejlede det fjerde store Skib; disse to Skibe ejede Vigverjerne*) Kongens Svogre Thorgeir og Hyrning, men de styrede ikke selv Skibene, thi de vare begge paa Ormen lange hos Kong Olaf. Kort efter sejlede det femte Skib, som var langt større end dem, der vare sejlede forud; da sagde Kong Svend leende: „Ræd er nu Olaf Tryggvesøn, at han tør ikke sejle med Hovedet paa sin Drage." „Ej er dette Kongens Skib," svarede Erik Jarl, „dette Skib kjender jeg nøje, og ligesaa Sejlet, thi det er et stribet Sejl, og det Skib

*) d. e. fra Vigen.

ejer Erling Skjalgsøn fra Jæderen; lad dem kun sejle, thi jeg siger eder for vist, at saadanne Mænd ere der inden Borde, at det vil være os bedre, ifald vi lægge til Strid mod Olaf Tryggvesøn, at dette Skib savnes i hans Flaade, end at det er tilstede, saaledes bemandet som det er, thi jeg venter, at Erling selv styrer Skejden"*). Da sagde den svenske Kong Olaf: „Ej skulle vi have saa overdreven Frygt for at lægge til Strid mod Olaf Tryggvesøn, skjønt han har et stort Skib, thi det vil være en uudslettelig Skam, om vi ligge her med en uovervindelig Hær, og lade ham undsejle lige foran os.", Erik Jarl svarede; „Herre! lad dette Skib kun sejle ligesom det forrige, thi jeg skal sige dig en Tidende, der er saa god, som den er sand, at Kong Olaf er endnu ikke sejlet forbi os, og sandelig skulle I denne Dag faae Lejlighed til at stride mod ham, og det vil derhos kunne ventes, at, skjønt enhver af os tre, som kaldes Høvdinger for denne Hær, have ført stort og skjønt Mandskab hid, ville vi dog faae saadan en Dyst at udholde, inden denne Dag er til Ende, at vi ville tykkes at have nok at gjøre, om end disse Skibe, som nu ere sejlede forbi, ikke ere med i Kampen;" og Erik gjættede ikke fejl; thi det var Erling paa sin Skejd, og sejlede han da fra sin Svoger Kong Olaf, saa at han saae ham aldrig mere, og desuden var der mange andre raske Mænd og Kongens Venner. Ikke ret længe efterat disse fem store Skibe vare sejlede forbi og forud alle Smaaskibe af Flaaden, saae de og kjendte Sigvald Jarls Skibe, som drejede der ind til Holmen. Siden saae de, hvor der sejlede tre Skibe, og eet af dem var et stort Skib med Hoved paa. Da sagde Kong Svend: „Nu maa man gaae til Skibene, thi der farer nu Ormen lange." Erik Jarl sagde: „Mange andre store og prægtige Skibe have de foruden Ormen lange, men kun faa ere endnu sejlede forbi, og lader os end vente!" Da sagde mange: „Nu kan man see, at Erik Jarl ikke vil slaaes med Olaf Tryggvesøn, og ej tør han nu hævne sin Fader; og det er saa stor en Skam, at det vil spørges over alle Lande, om vi ligge her med saa stor en Hær, og lade Norrigs Konge med en Haandfuld Folk mod vore at regne sejle tæt forbi os ud paa Havet." Erik Jarl blev meget vred ved deres Tale, og bød da alle gaae til Skibene; „men det venter jeg," sagde han, „skjønt I Danske og Svenske meget bebrejde mig Fejghed, at det ikke skal blive behageligere for eder begge, inden Solen gaaer ned i Havet i Aften, end det er for mig og mine Mænd." Men da de gik ned, saae de, hvor der sejlede fire store Skibe, og eet af dem var en stor forgyldt Drage. Da sagde mange, at Jarlen

*) Langskibet.

havde sagt sandt; „og her farer nu Ormen lange," sagde de, „og det er et meget skjønt og stort Skib, saa at intet Langskib, der kan lignes med det i Størrelse og Skjønhed, har været bygget i de nordiske Lande, og er det ikke underligt, at den Konge er vidt berømt, som har Midler til at lade gjøre en saa kostelig Ting." Da stod Kong Svend op, og sagde: „Højt skal Ormen bære mig i Kvæld*), ham skal jeg styre!" Da sagde Erik Jarl: „Om Kong Olaf Tryggvesøn ikke havde flere Skibe end dette, som vi nu see, saa vilde Kong Svend dog aldrig faae det vundet fra ham med de Danskes Hær allene." Men af disse store Skibe med Hoveder paa, som de troede var Ormen lange, var det første Tranen, det sidste Ormen korte. Alt Folket strømmede nu til Skibene, og toge Tjældingerne **) af. Høvdingerne ordnede nu Flaaden til Angreb, og der siges, at de loddede om, hvo af dem der først skulde lægge til selve Kongeskibet Ormen lange, og Lodden faldt saa, at den danske Kong Svend skulde lægge først til, dernæst den svenske Kong Olaf, og sidst Erik Jarl, om det behøvedes, og skulde enhver af dem have de af Kong Olafs Skibe, som de selv med deres Folk vandt og ryddede. Men da Høvdingerne aftalte dette imellem sig, saae de tre meget store Skibe komme sejlende, og et fjerde bag efter dem; da saae alle paa dette Skibs Forstavn et stort Dragehoved, der var som eneste Guld at see til, saa det lyste vidt omkring paa Søen, da Solen skinnede paa det; og da de betragtede det, undredes de meget over Skibets Længde; thi der var en god Tid imellem at Forstavnen og Bagstavnen kom frem; da kjendte alle, og ingen talte imod, at det var Ormen lange. Men ved dette Syn blev mangen en taus, og Mængden blev strax betagen af Skræk og Frygt; og det var ikke underligt, thi dette store Skib bragte der saare mangen Mand Døden. Da sagde Erik Jarl: „Skikket og passende er dette herlige Skib for en saadan Konge, som Olaf Tryggvesøn er; thi det er et sandt Ord om ham, at han overgaaer andre Konger lige saa meget, som Ormen lange overgaaer andre Skibe."

Da Sigvald Jarl havde strøget Sejlene paa sine Skibe, og roede ind under Holmen, saae Thorkel Dydril fra Tranen, og andre Skibshøvdinger, som fore med ham, at Jarlen drejede med sine Skibe ind under Holmen; de strøge da ogsaa Sejlene, og roede ind efter ham, og Thorkel raabte til Sigvald Jarl, og spurgte, hvi han ikke sejlede videre. Jarlen sagde, at han vilde oppebie Kong Olaf, „og frygter jeg," sagde han, „at vi møde

*) i Aften. **) Skibsteltene.

her Ufred;" de lode da Skibene flyde, indtil Thorkel Nefja kom med Ormen korte og de fire Skibe, som fulgte ham; dem blev samme Tidende berettet, de strøge da ogsaa deres Sejl, lode Skibene flyde, og ventede saaledes paa Kong Olaf; men Kongernes Flaade laae inde i Havnen, og de kunde ikke see, hvor stor en Magt de havde. Men da Kong Olaf sejlede hen til Holmen, og han saae, at hans Folk havde strøget Sejlene, og ventede paa ham, styrede han lige ind paa dem, og spurgte, hvorfor de ikke sejlede videre; de sagde Kongen, at det laae en fiendtlig Flaade for dem, og bade ham at flye. Ved denne Tidende stod Kongen op i Løftingen*), og sagde til sine Mænd: „Skynder eder at stryge Sejlene, men nogle skulle lægge Aarerne ud og tage Farten af Skibet; jeg vil gierne slaaes hellere end flye; endnu aldrig har jeg taget Flugten, thi det er ikke en retskaffen Konge, som af Rædsel flyer for sine Fiender."

Man gjorde nu, som Kongen bød; Ormen løb frem for de andre Skibe, og Folkene førte de andre frem med Aarerne. Da roede ogsaa hele Kongernes Flaade ud fra Øen, og Høvdingerne bleve meget glade ved det, at de saae Kong Olaf kommen i deres Vaghold. Men da Kong Olaf Tryggvesøn og alle hans Mænd saae, at Søen vidt omkring dem var bedækket med deres Fienders Krigsskibe, da talte en viis og tapper Mand, Kongens Morbroder, Thorkel Dydril, saaledes til Kongen: „Herre!" sagde han, „her er en stor Overmagt at slaaes imod, lader hos heise vore Sejl, og sejle ud paa Havet efter vor Flaade; det kan endnu godt lade sig gjøre, medens vore Fiender berede sig til Slag; det kan ikke udlægges nogen til Fejghed, om han benytter sig af sin Magt til sin og sines Sikkerhed." Kong Olaf svarede højt, og sagde: „Hæfter Skibene sammen, bereder eder til Strid, og trækker Sværdene; ej skulle mine Mænd tænke paa Flugt!"

Kong Olaf lod de elleve Skibe, som han havde der, blæse til at lægge sammen; Kongeskibet var midt i Flaaden, paa dets ene Bord laa Ormen korte og paa dets andet Tranen, og de øvrige fire Skibe der ud fra til begge Sider; skjønt Kong Olaf havde store Skibe, var dog hans Mandskab kun en lille Trop imod den utallige Hær, som hans Fiender havde. Der savnede han nu sin Flaade, som man kunde tænke; og skjønsomme Mænd sige, at Kong Olaf vilde snart have vundet Sejr over sine Fiender, hvis de før omtalte fem store Skibe havde været der, og hele den Flaade, som var sejlet fra ham, hvorpaa der vare saa mange tapre Mænd, saa vanskeligt som det nu var tre Høvdinger med en utallig Hær at overvinde ham med de faa Skibe, som han havde.

---

*) Skandsen.

Kong Olafs Mænd lagde nu Skibene sammen, som han bød, men da Kongen saae, at de begyndte at binde Stavnene sammen paa Ormen lange og Ormen korte, raabte han højt: „Lægger det store Skib bedre frem, ej vil jeg være bagest af alle mine Mænd i denne Hær, naar Kampen begynder. Da sagde Ulf den Røde, Kongens Bannerfører og Stavngjemmer: *) „Hvis Ormen skal ligge saa meget længer fremme, som den er større og længere end andre Skibe, da vil Forstavnen være meget udsat for at bestormes." Kongen svarede: „Jeg lod Ormen gjøre længere end andre Skibe, for at den skulde lægge saa meget des bjærvere frem i Slag og være des kjendeligere i Kampen og Sejladsen, men jeg vidste da ikke, at jeg havde en Stavngjemmer baade rød og ræd." Ulf svarede: „Vend du kun ikke før Ryggen, Konge, ved at værge Løftingen end jeg Stavnen." Kongen holdt paa en Bue, lagde Piil paa Streng, og drejede den mod Ulf. Da sagde Ulf: „Skyd ikke mig, Herre, skyd hellere did, hvor det mere behøves, paa eders Fiender nemlig, thi for dig gjør jeg, hvad jeg gjør; kan hændes, at eders Mænd tykkes eder ikke for mange, inden Aften kommer." Kongen tog Pilen, og skød ikke, og i det de taltes dette ved, saae Kongens Mænd, at den vendiske Snekke, som næsten eenlig havde sejlet nordpaa med dem om Dagen, løb saa hurtig ind paa Ormen bag ved Løftingen, at man neppe kunde følge den med Øjnene; da stod en Mand op i Stavnen, og talte med Kongen i et ubekjendt Tungemaal, og Kongen svarede ligeledes paa et Sprog, som Nordmændene ikke forstode. De talte sammen en kort Tid, siden roede de paa det lille Skib til Land, og lagde sig der for Anker. Kongens Mænd spurgte ham, hvo disse ubekjendte Mænd, som havde talt med ham, vare. Kongen svarede: „Det var vore Bekjendtere fra Vindland."

Kong Olaf stod i Løftingen paa Ormen højt over de andre; han havde et gyldent Skjold og en forgyldt Hjelm, saa han var meget let at kjende fra de andre; han havde en rød kort Silkekjortel uden over Brynjen. Men da Kong Olaf saae, at hans Fienders Flokke begyndte at adskilles, og at Bannerne vare oprejste for Høvdingerne, da spurgte han sine Mænd: „Hvo er Høvding for det Banner, som er lige imod os?" Der blev sagt ham, at det var Kong Svend med de Danskes Hær. Kongen sagde: „Ej ville vi frygte for de blødagtige Folk; der er ikke mere Mod i de Danske end i Vildgjeder; aldrig overvandt de Danske Nordmændene, ej heller ville de endnu overvinde os i Dag; men hvilken

---

*) Den som kommanderede i Stavnen.

Høvding tilhører det Banner, som er derudfra paa højre Side?" Der blev ham sagt, at det var Kong Olaf Svenske med de Svenskes Hær. Kongen sagde: „Lettere og bedre vilde det tykkes de Svenske at sidde hjemme og slikke deres Offerboller, end at gaae eder under Øjne paa Ormen i Dag, og venter jeg, at vi ikke behøve at ræddes for de svenske Hesteædere; men hvis ere de store Skibe, som ligge ved Bagbord ud fra de Danske?" „Det er," sagde de, „Jarlen Erik Hakonssøns." Da sagde Kong Olaf: „Mange store Høvdinger have de her sat imod os; kan og Erik Jarl synes at have Grund til at søge os! og af ham og hans Hær kunne vi vente os en skarp Strid, thi de ere Nordmænd ligesom vi." Der blev nu blæst til Angreb, begge Hære raabte Krigsraab, og der begyndte en hidsig Kamp. Dette Slag var meget skarpt; i Førstningen blev der skudt med Pile baade af Laasbuer og Haandbuer, og siden med Spyd og Gafliner*).

Angrebet faldt de Danske vanskeligt; thi de Forreste paa Ormen lange og Stavnboerne**) paa Ormen korte og Tranen kastede Ankere og Stavnleer***) paa Kong Svends Skibe, og kunde hugge med Vaabnene ned under deres Fødder, da de havde langt større og højere Skibe. De ryddede alle de danske Skibe, som de fik fat i; men Kong Svend og hans Folk undflyede til de andre Skibe, og siden lagde de trætte og saarede ud af Skudvidde.

Snorro Sturlesøn beretter, at Olaf Svenske lagde da til isteden, da Kong Svend lagde fra. Der begyndte da paa ny en meget haard Strid og et hidsigt Anfald; der blev en stor Bragen og en heftig Allarm af deres Opmuntringsord og Vaabengnyet, da Staalene mødtes.

Men det gik nu de Svenske ganske paa samme Maade som de Danske, at Nordmændene holdt deres Skibe fast med Stavnleer og Ankere, og ryddede dem, som de naaede til; de Svenske havde mistet meget Mandskab, og deres store Skibe; ogsaa vare de fleste af Olaf Svenskes Folk saarede, men han havde ingen Forfremmelse deraf, og var glad ved at han slap bort med Livet.

Nu skal berettes, hvad Erik Jarl tog sig for, medens Kongerne sloges med Kong Olaf. Jarlen lagde først, som forhen fortaltes, til det yderste af Kong Olaf Tryggvesøns Skibe paa den ene Fløj; han lagde Jernbarden****) ved Siden af Skibet, ryddede det, og hug det strax løs fra de andre; han lagde da til det næste, og sloges,

*) et Slags Kastespyd. **) de som havde Post i Stavnen.
***) Entrehager.
****) et Skib hvis Forstavn var beklædt med Jern.

indtil det var ryddet; Mandskabet begyndte da at løbe fra de mindre Skibe op paa Storskibene, men Jarlen hug dem løs efterhaanden, som de vare ryddede. De Danske og Svenske lagde sig da paa alle Sider i Skudvidde omkring Kong Olafs Skibe, men Erik Jarl laa bestandig sidebords ved Skibene, og brugte Hugvaaben; men efterhaanden som Folkene faldt paa hans Skibe, gik der strax andre op isteden af de Danske og Svenske, som havde udhvilet sig fra Strabadsen og ikke vare saarede.

Da var Striden baade haard og skarp, og der faldt mange af Kong Olafs Folk; saa vidt kom det tilsidst, at alle hans Skibe vare ryddede uden Ormen lange; paa den havde hele den norske Konges Mandskab, som endnu mægtede at stride, samlet sig. Erik lagde da til Ormen med fem store Skibe; Erik Jarl var i Forrummet paa sit Skib, og det var fylket*) med en Skjoldborg; der blev da baade stredet med Hugvaaben og stukket med Spyd og kastet med alt, hvad der hørte til Vaaben og kunde fattes med Hænderne; somme skøde Bueskud eller Haandskud, og saadan en Mængde Vaaben regnede ned paa Ormen, at man neppe kunde beskytte sig imod dem. Saa tykt fløj Spyd og Pile, da der laae Krigsskibe paa alle Sider af Ormen; men Kong Olafs Mænd bleve da saa rasende, at de sprang op paa Bordene, for at naae med Sværdene til Fjenderne og dræbe dem; men mange lagde ikke Ormen saa nær, at de kunde naaes med Hugvaaben, thi de fleste fandt det haardt, at have med Kong Olafs Kæmper at gjøre, men Nordmændene tænkte ikke paa andet, end bestandig at gaae fremad, for at dræbe Fjenderne; der var da mange, som gik lige ud over Borde, thi af Hidsighed og Heltemod agtede de ikke andet, end at de strede paa slet Mark, og mange sank ned imellem Skibene med deres Vaaben.

Af de Islændere, som da vare med Erik Jarl paa Barden, nævnes Skule, en Søn af Thorstejn Egilssøn, Vigfus Vigaglumssøn og Torfe Valbrandssøn. Der var da ogsaa en Nordmand fra Herlandene, som hed Find Eyvindssøn; nogle sige, at han var finsk**) af Æt; det siges, at han var den behændigste Bueskytte, og skød visest af alle i Norge; han havde gjort Ejnar Tambeskjælvers Bue. Einar stod i Krapperummet***) paa Ormen, og skød derfra med Bue; han skød haardest af alle. Ejnar skød en Piil til Erik Jarl, der fløj i Enden af Roret oven over Jarlens Hoved

*) d. e. ordnet til Strid. **) lappisk.
***) Rummet imellem Rorbænkene nærmest ved Masten.

saa haardt, at den gik ind lige til det Baand, som var vundet om Skaftet. Jarlen saae til den, og spurgte sine Mænd, om de vidste, hvo der skød saa haardt; og lige i det samme kom en anden Piil saa nær Jarlen, at den fløj mellem Armen og Siden paa ham, og tilbage i Hovedfjællen saa haardt, at Spidsen stod ud. Da sagde Jarlen til Find Eyvindsøn: „Skyd den store Mand i Krapperummet!" „Nei!" svarede Find, „den Mand kan jeg ikke skyde, thi han er ikke bestemt til Døden, men det kan være, at jeg kan faae Buen beskadiget for ham." Find skød da en Piil, som traf midt paa Ejnars Bue, i det han spændte den paa det haardeste tredie Gang. Buen gik sønder med et højt Brag. Da sagde Kong Olaf: „Hvad brast der saa højt?" „Norrig af eders Haand, Konning!" svarede Ejnar. „Nej, saa stort var Braget dog ikke," sagde Kongen, „thi Gud monne raade for mit Rige, og ikke din Bue; tag nu min Bue og skyd med den!" Kongen kastede da Buen til ham. Ejnar tog Buen op, og trak den strax frem for Piilspidsen; da sagde han: „For veg, for veg er den Vældiges Bue;" han kastede og Buen tilbage til Kongen, og tog sit Skjold og sit Sværd og stred med Mandighed.

Kong Olaf saae frem i Skibet, at hans Mænd svang Sværdene idelig, og hug tidt, men at Sværdene ikke bede; han sagde da højt: „Hvi svinge I saaledes Sværdene uden Eftertryk, da jeg seer, at de ikke bide for eder?" „Man svarede: „Baade ere vore Sværde, Herre, sløve og meget søndrige." Da gik Kongen ned fra Løftingen i Forrummet, og lukkede Højsædes-Kisten op; derudaf tog han mange blanke og meget skarpe Sværde, som han gav sine Mænd. Men da han tog ned med den højre Haand, saae nogle, at der randt Blod ned under fra Armskinnen, men ingen vidste, hvor han var saaret. De, som stode i Forrummet og Stavnen, værgede sig længst og drabeligst, thi baade vare disse de udvalgteste Kæmpere, og Bordet var der højest. Men da Mandefaldet begyndte at tiltage paa Ormen, faldt først Besætningen midt paa Skibet baade af Saar og Udmattelse, og det er et almindeligt Ord, at, hvis disse tapre Folk havde mægtet fuldkommen at værge sig, vilde Ormen seent være bleven taget.

Da det blev tyndt omkring Masten paa Ormen, forsøgte Erik Jarl at bestige Skibet, og kom virkelig op selv femtende paa Ormen. Da kom Kong Olafs Svoger Hyrning imod ham med en Trop Folk, og der blev en haard Kamp imellem dem, thi Hyrning stred paa det djærveste. Udfaldet af deres Kamp blev, at Erik Jarl maatte springe tilbage paa Barden, men de Mænd, som havde fulgt ham, bleve deels dræbte, deels saarede.

Da Erik Jarl var kommen ned paa sit Skib, sagde Kong Olaf: „Hvad, kastede I nu Jarlen ned af Ormen?" De sagde, at saa var skeet. „Det var en mandig Daad," sagde Kongen; „det kunde man ogsaa vente, at ej vil Jarlen overvinde os, saalænge han har Thor i Stavnen paa sit Skib." Dette hørte mange, ogsaa Erik Jarl. Men efterdi nu en stor Deel af Mandskabet paa Barden var falden, og de fleste af dem, som vare i Live, vare haardt saarede, lagde Erik Jarl til Land, og ligesaa gjorde de Danske og Svenske; Høvdingerne holdt da Raad, hvorledes de skulde bære sig ad. Da sagde Erik Jarl: „Dette er en evig Skam, som vil blive omtalt, saalænge de nordiske Lande ere beboede, om Olaf Tryggvesøn ikke bliver overvunden af os, da vi have en utallig Hær, og han har ikkun eet Skib, paa hvilket endog meget af Mandskabet er faldet; gjører nu saa vel, Danekonning og Sveakonning, at I give mig en betydelig Mængde Folk, for at jeg kan hævne min Fader, og befrie os allesammen fra denne Vanære, thi saa vil det gaae, som jeg før sagde, at alle vi Høvdinger ville faae et vanærende Rygte paa os, og de især, som ere de mægtigste, hvis Kong Olaf nu undslipper med sine Mænd." Da Erik Jarl endte sin Tale, roste mange den; Kongerne og Jarlen overtalte denne Sag, og de bleve da enige om, at de skulde give Jarlen en Mængde Folk, at han kunde igjen lægge til Ormen; Jarlen skulde da eje Ormen lange og alt det Bytte, som fandtes der, men enhver af dem sin tredie Deel af Norge, hvis han kunde overvinde Kong Olaf Tryggvesøn. Men da denne Beslutning var antagen med fast Aftale, da beredte den hele danske og svenske Hær sig paa ny, de opmuntrede sig da, og tilskyndte hverandre, og sagde, at de skulde aldrig ophøre, førend de havde overvundet Kong Olaf Tryggvesøn.

Erik Jarl førte da Ligene og de Saarede af Barden, og besatte den igjen med usaarede og udhvilte Folk, som han udvalgte af de Danske og Svenske. Somme sige ogsaa, at Jarlen har da lovet at lade sig døbe, om han fik Ormen taget, og til Beviis herfor anføres, at han bortkastede Thor, og satte et Crucifix op i Stavnen paa Barden. Da Jarlen havde rustet sit Folk, sagde han til en viis Mand og stor Høvding, som var der tilstede, Thorkel Høje, Sigvald Jarls Broder: „Ofte har jeg været i Slag, men aldrig før har jeg truffet saa tapre og stridbare Mænd, som de der ere paa Ormen, og aldrig har jeg seet et Skib, der var saa vanskeligt at tage som Ormen; eftersom du nu er den viseste af alle, maa du give det bedste Raad, du kan udfinde til at tage

Ormen." Thorkel svarede: „Ej kan jeg give et Raad dertil, som kan være fuldkommen sikkert, men jeg vil sige, hvad der synes mig rimeligst til at hjælpe: du skal tage store Træer og lægge dem fra dit Skib op paa Ormen, saa den kommer til at hælde; da vil det blive eder lettere at bestige den, naar dens Bord ikke ere højere end de andre Skibes; hvis dette Raad ikke hjælper, kan jeg intet give." Jarlen gjorde efter Thorkels Raad.

Medens denne Raadslagning og Standsning var i Striden, bade Kong Olafs Mænd igjen, at han skulde paa nogen Maade søge at komme bort; de sagde, som sandt var, at de vare mest i Fare, naar han var tilstede, men udlode sig med det Haab, at alle hans Mænd, som vare der, vilde faae Fred og Livet af hans Fiender, saasnart disse vidste, at han var borte. De sagde ogsaa, om han heller vilde det, at det vilde endnu godt kunne lade sig gjøre at hejse Sejlene paa Ormen, og sejle ud paa Havet op efter Flaaden. Men Kongen svarede paa samme Maade, som før, at han ikke vilde flye for sine Fiender, saa længe han havde sit Skib i Behold; han sagde, at det ikke vilde være ret gjort af ham; „thi end tykkes det mig uvist," sagde han, „at de faae taget Ormen, saalænge der ere saa mange raske Helte til dens Forsvar." Medens de talte om dette, roede den samme vendiske Snekke, som havde ligget eensom ved Land om Dagen, og der, som før blev sagt, havde, inden Slaget begyndte, lagt til Samtale med Kongen, igjen til Ormen. Mændene, som vare paa Skibet, fæstede sig bag ved Løftingen paa Ormen, og tilbøde Kong Olaf, at de vilde gaae op paa Ormen, og stride med ham. De sagde, at de gjerne vilde falde der med Kongen, eller komme bort med ham, om Skjæbnen saa vilde. Kongen sagde. „Det nytter mig ikke, at I gaae op paa Ormen, og stride med os, men det kan hændes, at det vil komme mig til Gavn, at I blive liggende paa samme Sted, hvor I have ligget i Dag." De roede da tilbage, og lagde sig igjen for Anker.

Erik Jarl lagde til Ormen anden Gang, saasnart han var færdig, og hele den danske og den svenske Flaade lagde da igjen til Strid mod Kong Olaf Tryggvesøn; de Svenske stak da Stavnene mod Ormen, men hele Hærens Mængde laa i Skudvidde fra Nordmændene, og skøde uafladelig paa dem. Jarlen lagde igjen Barden sidebords til Ormen, og gjorde et meget heftigt Angreb med det friske Mandskab, hvormed han da havde besat Barden; han sparede sig ikke heller selv i Striden, lige saa lidt som de der endnu vare tilbage af hans egne Mænd.

Kong Olaf og hans Mænd værgede sig med den største Tapperhed og Manddom, saa at det ikke kom stort videre med Mandefaldet paa Ormen, saalænge de ikke vare trætte, men de dræbte mange af deres Fjender, baade af dem paa Jernbarden og paa de andre Skibe, som havde lagt til Ormen. Eftersom Angrebet endnu faldt Erik Jarl vanskeligt, lod han hidse store Træer op paa Barden, og lod dem falde over paa Ormen lange; og det er et almindeligt Ord, at Ormen vilde ikke være bleven tagen uden ved dette Middel, som Thorkel den Høje havde raadet til.

Da de store Træer bleve lagte paa det ene Bord af Ormen, begyndte den at hælde meget, og der faldt da mange paa begge Sider; men da Besætningen, som forsvarede Ormen, formindskedes, forsøgte Erik Jarl at bestige den, men fandt en haard Modtagelse. Da Kong Olafs Stavnboere saae, at Jarlen var kommen op paa Ormen, trængte de tilbage i Skibet til Forsvar imod ham, og gjorde ham en skarp Modstand; men da der nu var saa mange faldne paa Ormen, at Bordene vidt omkring vare ganske øde, begyndte Jarlens Mænd paa mange Steder at gaae op, men alt det Folk, som endnu stod til Forsvar, søgte tilbage i Skibet, hvor Kongen var.

Det fortælles, at Thorstejn Oxefod var i Forrummet bag ved Løftingen; han sagde til Kong Olaf, da Jarlens Folk paa det hidsigste trængte op paa Ormen: „Herre!" sagde han, „maa enhver nu gjøre hvad han kan?" „Hvorfor ikke det!" sagde Kongen. Thorstein slog da med sin knyttede Næve en af Jarlens Mænd, som sprang op paa Bordet ved ham; han traf ham yderst paa Kinden saa haardt, at Manden fløj langt bort i Søen, og døde strax; derefter blev Thorstejn saa rasende, at han greb Sejlstangen og slog med. Men da Kong Olaf saae det, sagde han til Thorstejn: „Tag dine Vaaben, Mand, og værg dig med dem, thi Vaaben ere til, at man skal bruge dem i Striden, og ikke dræbe sine Modstandere allene med Hænderne eller med Træer." Thorstejn tog da sit Sværd, og stred dermed paa det mandigste; da var Kampen endnu en Stund meget hidsig i Forrummet. Kong Olaf skød fra Løftingen Gafliner eller Spyd baade haardt og tidt.

Da Kong Olaf saae, at Erik Jarl var kommen i Forrummet paa Ormen, skød han til ham med tre kortskaftede Kesier*), men de gik ikke som sædvantig, thi han plejede ikke at forfejle det Maal, han skød efter; men ingen af disse Kesier traf Jarlen; den første fløj uden for hans højre Side; den anden ligesaa uden for den

*) et Slags Kastespyd.

venstre Side; den tredie fløj frem i Skibet over Jarlens Hoved. Da sagde Kongen: „Saa skød jeg aldrig før fejl af nogen, stor er denne Jarls Lykke; det vil Gud, at han skal nu have Norges Rige; det er heller ikke underligt, thi jeg troer, at han nu har gjort en Forandring om Stavnboerne paa Barden; det gaaer nu, som jeg sagde i Dag, at han vilde ikke sejre i vort Skifte, saa længe han havde Thor i Stavnen." Eftersom der nu vare komne saa mange af Jarlens Folk op paa Ormen, som der kunde være paa Skibet, og hans Skibe laae paa alle Sider uden om Ormen, faldt der nu i en kort Tid mange af Kong Olafs Kæmper, skjønt de baade vare stærke og tapre; der faldt begge Brødrene, Kongens Svogre, Hyrning og Thorger, Vikar af Tjendeland og Ulf den Røde, og mange andre raske Helte, som efterlode sig et berømmeligt Eftermæle. Kolbjørn Stallar havde værget Stavnen med flere af de forreste. Han havde klædt og væbnet sig ganske paa samme Maade som Kongen, i den Agt, om det kunde behøves, derved at yde Kong Olaf nogen Beskjermelse. Men da Kong Olafs tapreste Folk i Forrummet begyndte at falde, gik Kolbjørn op i Løftingen til Kongen, og man kunde da ikke let kjende, hvo af dem der var Kongen, thi ogsaa Kolbjørn var en særdeles stor Mand og smuk af Udseende. Der fløj da en saadan Mængde Vaaben til Løftingen, at alle Kong Olafs og Kolbjørns Skjolde vare ligesom beplantede med Pile. Men da Jarlens Mænd trængte tilbage i Løftingen, syntes dem, at der kom saa stort et Lys over Kongen, at de ikke kunde see imod det, og da Lyset aftog, saae de ingensteds Kongen.

Knytlinga Saga.

P. E. Müller i sit Saga-Bibliothek gjør det højst rimeligt, at denne Saga er forfattet af den bekjendte Olaf Thordsen, med Tilnavn Hvideskald, en Brodersøn af Snorre Sturlesøn, i første Halvdeel af det trettende Aarhundrede. Rafn har oversat den fra Islandsk paa Dansk, af hvilken Oversættelse det Følgende er taget.

Knud Lavard Hertug i Slesvig.

Kong Eriks Søn Knud havde Hertugdømmet i Hedeby*), som hans Fader Kong Erik**) havde givet ham; han var særdeles

*) Slesvig. **) Erik Ejegod.

vennesæl og gavmild og overmaade afholdt af Almuen, skjønt Kong Nikolaus og dennes Søn Magnus havde større Magt, og han blev derfor kaldt Knud Lavard *). Til at gjøre ham afholdt bidrog det mest, at han lod alle, som behøvede det, frit benytte hans Eiendomme; men de, som attraaede samme, holdt ikke Maade, tillige bleve hans Indtægter mindre end Nødvendigheden krævede, hvorfor hans Midler meget gik op for ham. Kong Nikolaus og Knud Lavard stod ikke i saa god Forstaaelse, og saavel Kongen som hans Søn Magnus misundte meget Knud den Vennesælhed, hvori han stod. Man kunde ogsaa ligefrem sige, at ethvert Menneske i Danmark vilde gjøre og lade alt, hvad Knud ønskede. Det var dog egentlig mest Magnus, som var kold imod ham. Nogle Aar efter Kong Eriks Endeligt døde Keiser Henrik i Saxland, og efter ham blev hans Søn Henrik Keiser. Da Knud spurgte dette, at hans Morbroder Henrik var død, og dennes Søn Henrik bleven Keiser, fik han Lyst til at besøge sin Frænde Keiseren, og drog da til ham med et anseeligt Følge. Da Keiseren spurgte, at hans Frænde var i Vente, lod han berede et anseeligt Gilde for ham, og tog imod ham med megen Venlighed, da han kom. Knud forblev hos Keiseren en Tid, og Keiseren gav ham mange hæderlige Beviser paa sin Yndest.

Engang da Keiser Henrik og Knud Lavard talte sammen, sagde Hertugen til Keiseren: „Herre!" sagde han, „jeg et kommen i Besøg hos eder, for at søge et godt Raad af eder for Slægtskabs Skyld; jeg venter mig Hæder af eder, og at I vil mere agte paa vort Slægtskab til hinanden end paa vore Forfædres Handeler; mit Rige er udsat for megen Fare, og det er mig dog særdeles om at gjøre at beholde min Værdighed; jeg ønsker ikke at opgive den Magt, som min Fader overdrog mig; og jeg vilde gjerne have et godt Raad af eder, hvorledes jeg med Hensyn dertil helst skal forholde mig." Keiseren svarede: „Jeg har spurgt eders Vennesælhed, og at I har hvert Menneskes Berømmelse, og det er høilig fornødent at I bliver i Besiddelse af eders Rige og Værdighed. Nu er det," vedblev Keiseren, „Brug hos os her i Saxland, ligesom vidt omkring andre Steder, at tillukke Landets Havne, og tage Told deraf, og ikke tillade nogen at lægge deres Skibe ind i Havnene, uden at de bestemte Afgifter erlægges. Det kan nu vel hændes, at dette vil synes haardt i Førstningen, naar Folk ikke ere vante dertil, men saa stor Anseelse har du vundet, at jeg venter at den ikke derved vil formindskes; thi det er Brug hos mægtige Mænd vidt omkring i Landene, at tillukke Havnene for Landet,

*) Beskytteren, den ædle Herre; deraf det engelske Lord.

hvorved store Indtægter vindes, og det er derhos til megen Betryggelse for Riget imod Ufred. Desuden skal jeg give dig nogle Penge, saa at du for den Sags Skyld skal kunne holde din Anseelse vedlige." Hertugen takkede Keiseren for Raadet, og sagde at det lod sig let iværksætte i hans Land at tillukke Havnene, og af Landets Beskaffenhed var saadan, at det uden Vanskelighed vilde paa mange Steder kunne lade sig gjøre. Siden drog Hertugen hjem til sit Rige med anseelige Foræringer og mange kostelige Sager, som han havde modtaget af Keiseren.

Danmark var da meget udsat for Anfald af Hedninger, som hærjede der næsten hele Sommeren og plyndrede Kjøbmænd og Landets Beboere. Ikke længe efter at Knud Lavard var kommen hjem til sit Rige lod han bygge to Kasteller paa begge Sider af Vigen Sli, hvor der var smallest over Sundet, som løber ind til Hedeby; dernæst lod han der sætte Bomme af Træ med Jernlænker, saa at man kunde lukke Sundet til. Siden lagde han Besætning i Kastellerne til Bevogtning, der kun maatte tillade dem at lægge deres Skibe derind, som forud havde betalt den bestemte Afgift af hvert Skib. Hertugen opholdt sig for det meste i Hedeby, og han var da sikkret mod enhver Ufred. Han bestyrkedes nu meget med Penge, uden at han derved tabte noget af den Yndest, hvori han var, saa at Keiserens Formodning gik i Opfyldelse.

Der var til den Tid en hedensk Mand fra Samland*), ved Navn Vidgaut. Han var Kjøbmand og var meget rig og vel begavet i mange Henseender. Han gjorde bestandig Handelsreiser til Østervegen. Da han en Sommer seilede østenfra til Kurland, traf det sig, at nogle Kurer laae der med Krigsskibe, og lagde strax til ham og vilde dræbe ham; og eftersom han kun havde eet Skib, saae han sig ikke i Stand til at staae imod, og han heisede derfor Seil, og agtede at seile hjem til Samland. Kurerne seilede strax efter ham, og afskare ham fra Samland; han saae nu kun to Vilkaar for sig, at vove paa, hvorledes deres Møde vilde falde ud, eller undseile i rum Sø, og begive sig til kristne Lande. Skjønt han ikke fandt noget af disse Vilkaar godt, tog han dog den Beslutning, at undseile derfra og til Danmark. Han havde spurgt om Knud Lavard, at alle, som kom til ham, bleve vel behandlede; og han ventede sig derfor god Modtagelse hos ham, ligesom saa mange andre havde faaet. Det blev da hans Beslutning at seile til Hedeby; han seilede nu til Sundet, og da han fandt det tillukket, raabte han til Vagten, som var i Kastellet, og sagde, at han vilde lægge ind i Havnen. Skildvagten spurgte, hvo han

*) Preussen.

var. „Jeg hedder Vidgaut," svarede han. „Ikke har Knud Lavard budet," sagde Skildvagten, „at vi skulle lukke Havnene op for Folk, som vi ingen Kjendskab have til." „Luk du kun Havnen op, gode Mand!" svarede Vidgaut, „thi jeg vil besøge Knud, og jeg skal ogsaa svare for dig, hvis Hertugen vil gjøre dig nogen Bebreidelse for dette." „Det var vel talt," sagde Skildvagten; og de lukkede nu Sundet op, og Vidgaut lagde sit Skib ind, og drog siden til Hertugen. Knud spurgte efter, hvo de vare. Vidgaut sagde, at de vare fra Samland. „Jeg har hørt tale om dig," svarede Knud, „og det er sagt mig, at du er en Hedning." „Vist nok ere vi Hedninger," sagde Vidgaut. „Da ere der to Vilkaar for eder," svarede Hertugen, „at I antage Kristendommen og lade eder døbe, da skulle I alle være velkomne her, men i modsat Fald komme I til at vove paa, hvad der vil skee." Vidgaut svarede: „Er det ikke det retteste, Herre! at vi vælge os det bedre Vilkaar, om det maa tilstaaes os; jeg vil gjerne antage Troen, og siden modtage hæderlig Medfart af eder." De bleve da døbte, og vare hos Knud Lavard om Vinteren og nøde god Behandling. Vidgaut var ofte hos Hertugen, som underholdt sig med ham, da han vidste meget at berette, eftersom han var en forstandig Mand og vidt bereist. Hertugen udspurgte ham meget om Østervegen, og han vidste mange Ting at fortælle derfra.

Da nu Vidgaut havde været een Vinter hos Knud Lavard, og vundet hans Fortrolighed, bad Hertugen ham at drage i hans Ærende øster til Holmgaard *), og beile for ham til Kong Haralds Datter Ingeborg. Hertil svarede Vidgaut: „Herre!" sagde han, „een Ting er der, som gjør det mueligt for mig at udføre eders Ærende, den nemlig at jeg ikke fattes Penge, men omendskjønt jeg i mange Henseender er uduelig til at udføre samme, saa er jeg dog skyldig til at opfylde eders Villie i alt, hvad I vil bruge mig til." Hertugen takkede ham, og sagde at han havde henvendt sig med dette Anliggende til ham, fordi han fandt ham af alle, som vare i hans Rige, bedst skikket dertil baade formedelst hans Forstand og hans Virksomhed. Der bleve nu gjorte Tilberedelser til Vidgauts Reise, og, førend han drog bort, talte han saaledes til Hertugen: „Herre!" sagde han, „I har i Vinter viist mig megen Gunst og Anseelse, men Lønnen vil blive mindre fra min Side, end det burde sig; I maa dog modtage af mig fyrretyve Særke Graaskind, og fem Timbre ere i hver Særk, og fyrretyve Skind i hvert Timber." Hertugen takkede ham for Gaven, og sagde at han ingensinde havde modtaget bedre Gave. Vidgaut seilede nu bort

*) Egnen om Novgorod i Rusland.

med sit Følge, og fortsatte Reisen uafbrudt, til han kom øster over til Holmgaard til Kong Harald. Han skaffede sig ved Pengegaver Adgang til Kongen, som tog vel imod ham, thi Vidgaut var en berømt Mand, og dristig i sin Tale, og forstod mange Tungemaal. Han fremførte sit Ærende for Kongen, og androg Sagen med Klogskab, og sagde om Knud Lavard, at alle vare enige i at sige, at hans Lige ikke fandtes i Danmark eller vidt omkring i andre Lande: „Hans Æt er eder alle bekjendt," sagde han, „og dette Giftermaal er eder alle til stor Hæder." Kongen svarede: „Megen Bistand yder du ham i dine Ord, og der vil snart blive en Ende paa denne Sag, om vi optage dit Forslag i dette." „Ja, Herre!" sagde han, „i ingen Henseende vil I finde det overdrevet, hvad jeg har sagt, thi det er et almindeligt Ord, at Knud Lavard langt overgaaer alle de Mænd, som nu leve i Danmark eller i de nordiske Lande." Kongen svarede da: „Eftersom vi vide, at du er en sanddru Mand, og du er os allene bekjendt fra gode Sider, og vi desuden ogsaa forud have hørt noget tale om Knud Lavard, da vil vi svare vel paa dette Andragende; men det forekommer os, at han kun har et lidet Rige at styre, skjønt han eier et Hertugdømme i Danmark." Vidgaut svarede: „Men derimod har han det, som er meget herligere." „Hvad er det?" spurgte Kongen. Vidgaut svarede: „Dyder skal han besidde fremfor de fleste andre Mennesker, og det er mere værdt end mange Penge eller et stort Rige." Kongen talte dernæst med sin Datter og med sine andre Raadgivere, og androg denne Sag for dem. Alle raadede til Giftermaalet, og med Ingeborgs Samtykke blev det da besluttet, at hun skulde giftes med Knud Lavard. Med saa forrettet Sag drog dernæst Vidgaut tilbage til Danmark til Hertug Knud, og berettede ham sit Ærendes Udfald. Hertug Knud takkede ham for hans Bistand, og gjorde nu Tilberedelser til sit Bryllup. Kong Harald sendte sin Datter Ingeborg østenfra Holmgaard paa den bestemte Tid med et smukt Følge, og da hun kom til Danmark, tog Hertugen og hele Folket vel imod hende; og siden holdt han deres Bryllup med megen Glæde og Pragt. De havde nogle Børn, som siden ville blive omtalte.

Magnus Nikolaussøn voxte op ved sin Faders Hof, og han var af alle den største Mand i Danmark, og temmelig vennesæl, men dog var Knud Lavard af alle vennesællest og mest afholdt af Almuen, skjønt Kong Nikolaus og hans Søn Magnus havde større Magt. Men netop dette forvoldte, at der var nogen Kulde imellem dem, i det baade Fader og Søn begyndte at misunde ham hans Vennesælhed, og syntes at hans Venner vare altfor mange. Magnus Nikolaussøn ægtede Rikissa, en Datter af den

vendiske Kong Burislaf; deres Sønner vare Knud og Nikolaus. Magnus havde bestandig en stor Trop Folk om sig; han opholdt sig for det meste ved sin Fader Kong Nikolaus's Hof; men stundum var hver af dem paa sit Sted. Han var en stærk Mand og tidlig moden i alle Henseender, og blev kaldt Magnus den Stærke.

Knud Lavard drog anden Gang bort fra Landet, og begav sig atter til sin Frænde Keiser Henrik; og da Keiseren spurgte, at han var ivente, lod han berede et anseeligt Gilde for ham, og modtog ham vel. Keiseren talte engang til Hertugen saaledes: „Det glæder mig, Frænde!" sagde han, „at alle sige dig een Lov, thi dig berømme alle, som have nogen Skjønsomhed, og have hørt dit Navn omtale, saa at intet Menneske er saa vennesæl som du." Hertil svarede Hertugen: „Saa gunstig har Lykken været mig," sagde han, „men I har fra Begyndelsen hjulpet mig med eders Raad og Understøttelse." Da lod Hertugen frembære de Graavarer, som Vidgaut havde givet ham, og sagde til Keiseren: „Disse Varer beder jeg at I vil modtage, Herre! skjønt der ikke vises eder saa stor Erkjendtlighed, som det burde sig." Keiseren betragtede Gaven og takkede ham, og tilføiede: „Modtaget har jeg vel større Gaver, men faa som jeg har syntes bedre om." Hertugen opholdt sig en Tid hos Keiseren, som gjorde meget af ham, og behandlede ham vel; og da Hertugen igjen beredte sig til Hjemreisen, gav Keiseren ham mange Kostbarheder, og sagde at han skulde ikke fattes Penge, saalænge de begge levede: „og de Foræringer, som du bragte mig," føiede han til, „skal jeg desuden gjengjelde dig; du skal faae Klæder af mig, hvis Lige neppe ville findes i eders Land eller videre, og jeg venter, naar du beholder disse Klæder, at Lykken vil følge dig og Held dit Rige; og det vil jeg bede dig, Frænde!" vedblev han, „at du ikke lader disse Klæder komme fra dig, thi hvis det skeer, da frygter jeg for, at der vil snart skee en Forandring i din Lykke." Dette var Keiserens Hædersdragt, og disse Klæder vare ganske bordyrede med Guld og vare store Kostbarheder. Hertugen takkede ham for Gaverne og al den Hæder, som han havde beviist ham. Siden drog Hertugen hjem til sit Rige, og var bestandig anseet for en meget ypperlig Mand. Kort efter døde Keiseren, og Folk sige, at Hædersdragten, som Keiseren havde givet sin Frænde Knud Lavard, besad den Egenskab, at de fleste, som havde ladet den komme fra sig, ikke levede længe derefter. Keiserdømmet antog dernæst Ljodgeir, en saxisk Hertug; han blev siden kaldt Lotarius.

Knud Lavard var, som før blev sagt, saa vennesæl, at alle de braveste Mænd i Danmark elskede ham ikke mindre end Kong

Nikolaus eller hennes Søn Magnus; men dette vare, som vi ovenfor omtalte, disse af Misundelse saa ilde tilfredse med, at de for den Sags Skyld begyndte at nære Had til Hertugen og mange af hans Venner. Da Knud Lavard mærkede dette, tænkte han paa Raad i denne Sag, og fandt sig aldeles fri for, i nogen Maade at have forurettet disse Frænder. Da nu Kong Nikolaus og hans Søn Magnus engang vare sønder i Jylland, begav Knud sig til dem med nogle Mænd, og da han kom, modtoge de Hertugen vel. Knud sagde da: „Det er mit Ærende hid, at jeg vil byde eder Frænder til Gilde; jeg ønsker at vi skulle omgaaes meget og med Venskab, som det sømmer os for Slægtskabs Skyld, og ikke lade Bagvaskere uden Aarsag tilintetgjøre vort Venskab." De svarede, og sagde at de gjerne vilde det, og at der ingen Ting var dem imellem, at jo deres Venskab kunde holdes vel vedlige. Knud Lavard red derpaa hjem til Hedeby, og lod der gjøre Anretelser til et Gilde for Kong Nikolaus og hans Søn Magnus. De kom paa den bestemte Tid, og der blev holdt et meget kosteligt Gilde; og da den Dag kom, da de igjen skulde ride bort, takkede Hertugen Kong Nikolaus for den Hæder, som de havde beviist ham ved at besøge ham, og forærede Kongen mange store Kostbarheder. Derpaa gik han til Magnus, og talte saaledes til ham: „Min Frænde Magnus!" sagde han, „her ere de Klæder, som min Frænde Keiser Henrik gav mig, disse Klæder vil jeg nu give eder, for at vort Slægtskab og Venskab skal være fuldkommen godt, og jeg giver de bedste Kostbarheder, som jeg eier, til dig, fordi det anstaaer dig vel at bære dem, og jeg under dig dem vel, thi du vil lønne mig godt for dem." Magnus iførte sig strax Klæderne, og alle, som saae ham, sagde, at der ikke vilde findes smukkere eller anseeligere Mand end han, og sagde, som sandt var, at det fortjente at lønnes vel. Kong Nikolaus og hans Søn Magnus takkede Hertugen for alle de Hædersbeviisninger, han havde gjort dem ved dette Gilde, og for de store Foræringer som han havde givet dem; og førend de droge bort, bøde de ham hjem til sig om Vinteren til Julegilde; han tog med Tak imod Indbydelsen; derpaa skiltes Frænderne med den største Kjærlighed.

Denne Vinter skulde Kong Nikolaus holde Julegilde nord i Sjælland i Ringsted; og til dette Gilde kom Knud Lavard, eftersom det var bestemt, ledsaget af nogle Mænd, og han var hos Kong Nikolaus om Julen; der holdtes et anseeligt Gilde, paa hvilket Kong Nikolaus og hans Søn Magnus og deres Frænde Knud Lavard gave hinanden gjensidig mange Venskabs Beviser. Da nu den Dag kom, da Gildet skulde sluttes, sagde Hertugen, at han vilde berede sig til Bortreise; denne Dag blev der beværtet

med størst Iver, og Hertugens Mænd vare meget drukne. Da sagde Magnus til Hertugen: „Herre!" sagde han, „skjønt der gives eder ringere Gaver end det burde sig, vil jeg dog mindes eders Foræringer; jeg vil give eder fyrretyve Riddere med deres fulde Udrustning;" det siges, at en Ridders Rustning koster otte Mark Guld. Hertugen takkede Magnus for Gaven, og sagde at den var baade god og anseelig. Dagen forløb nu, og den Riddertrop, som Magnus vilde give Hertugen, kom ikke, fordi de ikke vare at søge alle paa eet Sted. Da sagde Hertugen: „Nu ville vi ride forud, min Frænde Magnus! og saa vente paa Hæren, hvor I finder det bekvemt." Magnus svarede: „Lad os gjøre saa!" sagde han, „og jeg skal ride paa Veien med eder, Frænde! og ikke skilles fra eder, førend mit Løfte til eder er opfyldt." „Ja, Herre!" sagde Hertugen, „det vil alt saaledes opfyldes, som I har bestemt det, men bestandig maa jeg holde det for en Hæder for mig, at I vil følge mig." Siden kyste Knud Lavard sin Frænde Kong Nikolaus, og andre som ham syntes. Derefter stege de paa deres Heste og rede bort: de rede igjennem en Skov, og kom til en aaben Plads i samme; da bad Magnus, at de skulde stige af Hestene og vente paa Ridderne, og sagde at han haabede, de vilde kun behøve at bie i kort Tid. De gjorde nu saa, og Folkene stege af Hestene og satte sig ned paa Pladsen, og mange, som vare stegne af, faldt strax i Søvn, thi de havde drukket stærkt om Dagen. De saae da, at en Mand løb frem af Skoven, hvori de vare, og da han kom paa den aabne Plads, hvor de sad, kræengede han den Kappe, som han var iført, af sig, og rev det ene Ærme af, han talte ikke til dem, men løb siden tilbage i Skoven. Hertugen spurgte Magnus: „Frænde!" sagde han, „hvad troer du det er? det er som det kunde være noget Tegn." „Jeg veed ikke, Herre!" sagde Magnus, „jeg tænker, at sligt har kun lidet at betyde; troer du vel, at der er noget meent dermed?" „Det aner mig," svarede Hertugen, „at det maa være et Tegn til nogle, som ere os nær, og der maa være kommen en Hær i Skoven, som agter sig imod os." „Det kan ikke være muligt, Frænde!" sagde Magnus, „thi du er saa vennesæl en Mand, at ingen vil gjøre dig Skade." Da lagde Hertugen sin Haand paa Skulderen af Magnus, og spurgte: „Hvi ledsager du mig paa Veien, Frænde!" sagde han, „iført i Brynie?" „Fordi jeg ikke er saa vennesæl som du er, Frænde!" svarede Magnus. I det samme som de talte dette sammen, løbe Lurer i Skoven paa alle Kanter af dem, og dernæst trængte der Folk frem fra Skoven. Denne Hær var anført af en Mand, som hed Henrik den Halte, og var en Søn af Svend, og en Sønnesøn

af Kong Svend Ulfsøn og Næstsødskendebarn til Knud Lavard; men dette var Kong Nikolaus's og hans Søn Magnus's Anslag. Da Hertugen saae, at Hæren trængte frem af Skoven imod dem, og han mærkede at de kom med Ufred, sagde han: „Hvad er det, min Frænde Magnus! raader du for denne store Hær!" Magnus fjernede sig fra ham, og sagde: „Ei kommer det dig ved, hvo der raader for den, den skal blive dig tilfulde nok." Han gav sig da i Trop med Henrik den Halte. „Gud tilgive dig, Frænde!" sagde Hertugen, „om noget er feilet heri, og jeg vil tilgive dig." Magnus og Henrik den Halte gjorde et haardt Anfald paa Knud Lavard, men Hertugen og hans Folk satte sig til Modværn; der blev en skarp Strid, som dog var meget ulige, thi der vare mange om een; og de vare heller ikke beredte, da de aldeles ikke den Dag nærede nogen Frygt for Ufred; dertil kom at mange af dem, som havde lagt sig til at sove, vare saa døddrukne, at de ikke vaagnede, førend Spydene stødte paa dem eller igjennem dem. Der faldt Knud Lavard, og de fleste sige, at Henrik den Halte anfaldt ham og gav ham Banesaar; der faldt ogsaa den største Deel af Hertugens Folk, men han selv fik dog, førend han døde, Gud anbefalet sin Sjæl; men faa eller ingen faldt af Magnus's og Henriks Folk. Da denne Begivenhed spurgtes omkring i Danmark, sørgede hvert Menneske over Knud Lavard, og Nikolaus og hans Søn bleve meget ilde anseete for denne Gjerning, saa at næsten intet Menneske i Danmark længer ønskede Godt over dem, og endogsaa de, som forud vare deres Venner, sagde, som sandt var, at dette var et uhørt Nidingsværk, og ingen brav Mand vilde fra den Tid tjene dem. Knud Lavard blev ført til Ringsted, og der jordet, og han er en virkelig Helgen, og gjør mange skjønne og dyrebare Jærtegn. Hans Dødsdag er een Dag efter den trettende Dag af Julen *); men nu holdes der Messedag for ham over hele Danmark om Sommeren Dagen efter Jon Baptistæ Messe, thi da bleve hans hellige Reliqvier optagne af Jorden. Den Skov, hvori han faldt, hedder nu Lavardsskov. De Danske fortælle, at det bestandig paa den Plads, hvor den hellige Knud Lavard faldt, er en fager grøn Slette saavel Vinter som Sommer.

---

*) den syvende Januar.

Snorre Sturlesøn.

Isländeren Snorre Sturlesøn udarbejdede i den første Halvdeel af det trettende Aarhundrede sin Norges Historie i det gamle norske eller islandske Sprog. I Aaret 1633 udkom en Oversættelse af den paa Dansk af Peder Clausen, og 1818 udkom en Oversættelse af N. F. S. Grundtvig, hvilken sidste her er fulgt. Nedenstaaende Stykker ere tagne af Hakon Adelsteens Saga.

Hakon Adelsteen.

Saasnart det rygtedes til Engelland, at Harald Haarfager var død, lavede Hakon Adelsteens-Fostre sig strax til Hjemreisen, og blev af sin Foster-Fader udstyret med et godt og velbemandet Skib, samt med alt hvad andet han behøvede, for at komme standsmæssig frem. Ved hans Ankomst til Norge, om Høstens Tid, fortalte man ham, baade hvordan det var gaaet hans Brødre, og at Erik var endnu i Vigen*), hvorpaa han strax tog sin Beslutning, seilede op til Trøndelagen**), og henvendte sig til Sigurd Jarl paa Hlade***), der gialdt i Norge for et Vidunder af Klogskab. Her var Hakon en velkommen Giæst og forsikkrede sig Jarlens Venskab ved at love ham mere Magt, hvis han kunde blive Konge. Derpaa kaldte man Bønderne sammen, og paa et meget folkerigt Thing talede Sigurd Jarl Hakons Sag og anbefalede Bønderne ham til Konge. Da nu han havde talet, traadte Hakon selv op, og saasnart man saae ham, hviskede den ene til den anden rundt omkring og sagde, at det var Harald Haarfager, som var staaet op, og blevet ung igien. Nu opløftede Hakon sin Røst, og begyndte saaledes: Norske Bondemænd, sagde han, det er min Bøn til Eder i Dag, at I med kiærlig Hilsen vil give mig Konge-Navn, og med det Samme love og tilsige mig Huldskab og Mandskab, saa jeg med Kraft kan forsvare den Konge-Stol, jeg beklæder! Derimod lover jeg at giøre hver Bonde til Odelsmand, og skiænke dem Odel****), som Nyt vil bygge. Neppe var disse Ord ude af hans

---

*) Strækningen fra Gøte-Elv til Laurvig.

**) Trøndelagen var i Harald Haarfagers Tid deelt i 8 Kongeriger, som vare Fylkerne: Orkedal, Guldal, Strind, Størdal, Værdal, Skogn, Sparboe og Inderøen, hvoraf de fire første kaldtes Ud- og de andre Ind-Trondhjem.

***) en Gaard i nuværende Strinds Præstegield ved Trondhjem.

****) Eiendomsret.

Mund, da blev der en Støi, som var ægte, og hele Almuen raabte og skreg: at ham vilde de have til Konge, og det blev da derved; den femtenaars Hakon blev hyldet over hele Trøndelagen, fæstede Hoffinder, og reiste omkring paa Giæsterie.

Det rygtedes snart, at Trønderne havde faaet sig en Konge, som var Harald Haarfager op ad Dage, kun med den Forskiel, at Harald havde kuet og knegtet det hele Folk, men denne Hakon saae derimod paa menig Mands Bedste, og vilde give Bønderne Odels-Retten igien. Glade Ansigter gjorde det Rygte, saavidt det kom, og det løb, fra Mund til Mund, som Ild i Blaar, mod Sønden og Østen til Landets yderste Grændser. Paa Oplandet*) saae man især dets Virkning, thi mange Bønder drog strax afsted, for selv at finde Kong Hakon, Somme sendte deres visse Bud, og Andre Beskeed med Forsikkrings-Tegn, men alle vare de om een Mening, nemlig om den, at de vilde have ham til Konge. Da nu derfor Hakon strax om Vinteren kom ned til Oplandet, og stævnede Thing, da strømmede de til ham, alle baade hvem der kunde krybe og gaae, og han blev hyldet overalt saavel der, som i Vigen.

Under Kong Hakon var der Sikkerhed i Norge, saa Bonde sad og Kiøbmand foer uanfægtet, og Folk beholdt med Fred, hvad de havde, Landet gav sin Grøde, og Søen gav sin, og Han der sad paa Konge-Stolen ophøiede sig i sit Hjerte ei over Nogen, var munter og mild, forstandig og veltalende som Faa. Stor Omhu bar han ogsaa for god Lovgivning, og ligesom Heidsævis-Lov er af Halvdan Svarte, saaledes har man Hakon at takke baade for Gulethings- og for Frostethings-Lov, thi dem gav han begge: hiin med Kloge-Thorleifs, og denne med Sigurd Jarls Raad og Bistand.

Hvad derimod Christendom angaaer, da kom han vel til Norge med en god Grundvold, men fandt det dog raadeligt, saa godt som at skiule den, fordi han var der ene Christen mellem lutter Hedninger, i et Land, fuldt af stolte Stormænd, som vare Afguds-Dyrkelsen ivrig hengivne, og hvis Bistand han dog syntes høilig at behøve. Han lod det da, indtil Videre, dermed beroe, at han selv holdt Fredags-Faste, og Søndagen hellig, og de store Høitider i sømmelig Erindring, og at han fik indført i Loven, at Julen, som før begyndte med Vinter-Solhverv i den saakaldte Høke-Nat**), og varede i tre Dage, skulde nu begynde paa samme Tid, som de Christnes Juul, og holdes hellig, saalænge de tyve Kander Øl

---

*) saaledes kaldtes Rommerige, Hedemarken, Hadeland, Ringerige, Toten, Valders og Guldbrandsdalen.

**) Betydningen af dette Ord er uvis.

kunde vare, som Enhver, under Straf, var forpligtet til at have i Beredskab. Kongens Agt var imidlertid immer den, at naar han blev fast i Sædet, vilde han indføre Christendommen, og han begyndte efterhaanden saa smaat, med at overtale sine gode Venner til at annamme Troen. Da han nu var saa overmaade afholdt, blev ogsaa Følgen, at grumme mange lod sig døbe, skiønbt de ikke nær alle holdt derfor op at dyrke Afguderne, og saasnart Hakon meente, han turde regne paa nogen Bistand, skikkede han Bud over til Engelland efter en Bisskop og nogle andre Prædikanter. De kom, og nu gjorde Hakon vitterligt, at han vilde indføre Christendommen i hele Riget, og begyndte med at lade nogle Kirker bygge paa Møre *), hvor Præsterne holdt Gudstjeneste, men Folket saavel paa Møre som i Romsdalen **) stak sig bag ved Trønderne, og sagde, at de skulde raade i den Sag. I Trøndelagen, hvor Kong Hakon ogsaa meest opholdt sig, var nemlig den meste Styrke, og der reiste han nu op, holdt Thing og talte Troens Sag, men fik ikke andet Svar af Bønderne, end at det var et meget indviklet Spørgsmaal, som de ikke kunde svare noget til førend paa Froste-Thing, naar Folk blev samlet fra alle Herreder i Trøndelagen.

Herved maatte det da beroe, og da nu Froste-Thing ***) skulde holdes, strømmede Bønderne sammen i Mangfoldighed, saa Hakon fandt Folk nok for sig, da han kom. Saasnart Retten var sat, tog Kong Hakon Ordet og begyndte strax med at sige, at hvad han vilde byde og bede dem saa mindelig om, var at de alle som Een, Bønder og Hosbonder, Rige og Fattige, Trælle og Frie, Gamle og Unge, Qvinder og Mænd, skulde nu forsage Afguds-Dyrkelsen med alle Hedenolds Guder og troe kun paa den eneste Gud, og paa Jesus Christus, Marias Søn, holde Søndags-Hvile og Fredags-Faste, hver Uge om Aaret!

Knap havde Kongen udtalt, og fremsat det Forslag, før der strax blev Ulyd og Knur fra alle Kanter, Bønderne knurrede over, at han vilde tage dem Tiden fra deres Arbeide, og sagde, at paa den Maade kunde Landet aldrig bestaae, og saa paa den anden Side skreeg Trælle og Tyende høit, at de kunde umuelig arbeide, naar de fik Intet at æde, ligesom de da ogsaa lagde til, at det maatte være en Arvesyge i den Slægt, at misunde Folk Maden, thi nu

*) Møre, Sønd-Mør i Bergens og Nord-Mør i Trondhjems Stift.

**) i Trondhjems Stift.

***) Frosten er et Sogn i Størdalen i Trondhjems Amt. Gule-Thing holdtes paa Guløe i Nord-Hordlehn.

gik det med Kong Hakon, som med hans Fader og Forfædre, som alle havde det Lov, at de var guldrunde men madonde.

Derpaa reiste sig Asbjørn fra Melhuus i Guldalen *), tog Svaret paa Kongens Forslag, og sagde: fordum, Kong Hakon! da du havde holdt dit første Thing med os Trønder, da vi havde gjort dig til Konge, og annammet Odels-Frihed af din Haand, da syntes vi Bønder, at du havde løftet os til Skyerne; men nu veed vi ikke længer, hvordan det er fat: om du under os Friheden, eller om du nu, med Underfundighed, vil knegte os paa Nye, i det du byder os forsage vore Fædres Troe, som gik fra Slægt til Slægt, nu i umindelige Tider, i Brand-Old **) først og Høi-Old ***) siden, og hvormed vi har herlig hjulpet os, om vi endog ere meget ringere end Fædrene, fra hvem den stammer.

Konge! saaledes elskede vi dig, at vi lod dig raade for at skikke Lov og Ret i Riget, alt efter din Villie, og endnu i Dag ere vi Bønder enige om og redebonne til at lyde den Lov du gav os her, og vi antog paa Froste-Thing, ja, saalænge der er Liv og Blod i nogen af os Thingmænd, som her stande, skal vi følge dig trolig og værge din Stol, naar du kun, o Konge! vil ramme Maal og Maade, og ei forlange af os, hvad ei vi kan, og ei vi maae! Har du derimod i Sinde at vi skal tages med Trumf, og denne Sag drives igiennem med Vold og Magt, da har vi Bønder taget den Beslutning, at vende Dig Ryggen En og Hver, og keise os en anden Høvding, der vil være saa skikkelig, at lade os have og holde ubehindret den Troe, som er efter vort Sind. Nu, Konge, veed du vor Mening, og raader selv for hvilket af To det skal være, men det vil jeg sige, du slipper ikke af Stedet, før du har valgt.

Denne Tale gav Bønderne støiende Bifald, og raabde, at det var netop hvad de meente, og det skulde staae.

Da man nu endelig fik Ørenlyd igien, tog Sigurd Jarl Svaret, og sagde: som I vil, Bønder! vil Kong Hakon ogsaa, thi Eders Venskab vil han aldrig miste! Ja, sagde Bønderne, saa skal han ogsaa giøre, ligesom hans Fader gjorde, og offre med os for Fred og Frugtbarhed. Hermed stilledes da Knurret, og Thinget blev opløst, men siden talde Sigurd Jarl med Kongen, og bad ham dog endelig finde sig i, at føie Bønderne i Alt, thi, sagde han, Kongen har selv hørt, der er nu ikke Andet for, og siden hitter man vel paa et godt Raad. Kongen gav nu ogsaa hans Ord Magt, og det blev en aftalt Sag imellem dem.

Naar der skulde offres i Heden-Old, da var det Skik, at alle

---

*) i Trondhjems Amt. **) den Tid da de Døde brændtes. ***) den Tid da de Døde begravedes i Høie.

Bønder forsamledes ved Offer-Stedet, og bragde med hvad der hørte til Gildet, thi mens det stod paa, skulde Folk ikke drikke andet end Øl, og der skulde slagtes baade Heste og allehaande Smaa-Kræ, hvoraf Kiødet blev kogt til Gildesmad. Blodet derimod, som man kaldte Hlud, og lod flyde i et Slags Skaaler, som man kaldte Hlud-Boller, brugde man deels til at stryge saavel paa Offer-Husets Vægge, baade uden og inden, som paa Afguds-Bænkene, og deels til at bestænke Folket med. Til begge Dele brugde man et Redskab, der kaldtes Hlud-Tein, og havde ligesom en Kost paa Enden. Inde i Offer-Huset, midt paa Gulvet, var Ildstedet, hvor Kiedlerne hængte, og rundt om Ilden skulde Bægeret bæres, naar man drak Skaaler. Tre saadanne Skaaler skulde der drikkes, nemlig Odins for Kongens Seierheld og Velmagt, Njords for Frugtbarhed, og Freys for Tryghed; men dernæst pleiede der gierne at være mange som drak Brage-Bægeret *), og hvem der var af hedengangne Heltes Æt, drak ogsaa deres Skaal, som kaldtes Minde-Bægeret.

Nu maa man vide, at Sigurd Hlade-Jarl, saavel som Fader for ham, var selv en af de allerflittigste Afguds-Dyrkere: han havde Forsædet, paa Kongens Vegne, ved alle Offer-Gilder i Trøndelagen, og han gjorde et stort Offer-Gilde paa Hlade ganske paa sin egen Regning, hvorved han da vandt stor Berømmelse, og kom i Raabet for mageløs Gavmildhed.

Nu kom da Kongen til Offer-Gildet, som holdtes i Vinterlaget paa Hlade. Ellers, naar han var ved Offer-Gilder, pleiede han at spise med nogle faa gode Venner i et afsides Kammer; men nu fortalte Sigurd Jarl ham, at det gik slet ikke an, da Bønderne ankede paa, at Høisædet stod ledigt, naar Folket var gladest. Kongen maatte da sætte sig til Høibords, og da nu Skaalerne skulde drikkes, tog Sigurd Jarl Hornet, indviede det til Odin, og drak Kongen til. Han tog det ogsaa, men gjorde Korsets Tegn over det, og da Kaare Bonde fra Grøtte **) saae det, sagde han: hvad er det Kongen tager sig for! vil han endnu ikke offre? Ih! tog Sigurd Jarl Svaret, han gjorde Hammers-Tegn over Hornet, og drak Thors Skaal, det er jo ikke andet end hvad Alle giør, som troe paa deres egen Magt og Styrke! Derved blev det da den Aften, men Dagen efter, da Folk gik til Bords, stimlede Bønderne sammen om Kongen, og sagde, at han skulde æde Hestekiød, og da han ingenlunde var dertil at formaae, bad de ham dog at drikke

*) til Ære for Bragi, Digtekunstens og Veltalenhedens Gud.
**) en Gaard i det nuværende Melhuus-Sogn.

Sovsen. Da han heller ikke vilde det, bad de ham smage Fedtet, men da han ogsaa sagde Nei dertil, lavede de sig til at gaae ham paa Livet løs. Sigurd Jarl var imidlertid strax ved Haanden, og bad dem lænte*) lidt, saa vilde han see til at mægle Forliig. Derpaa bad han Kongen gabe over Kiedel-Krogen, som var sittet af Angen, der slog op, og nu gik Kongen ogsaa hen og gabede over Krogen, men svøbte først et Linklæde om den, hvorpaa han atter gik til Høisædet, uden at man dog var fornøiet paa nogen af Siderne.

Næste Vinter skulde Kongen holde Juul paa Møre, og da det lakkede henimod Jule-Tider, blev der holdt en mærkelig Forsamling af otte Høvdinger i Trøndelagen. Det var nemlig Ud-Trønderne: Kaare fra Grøtte og Asbjørn fra Melhuus, Thorberg fra Værnes og Orm fra Lexen, samt Ind-Trønderne: Botolf fra Ølvishoug, Narv fra Staf i Værdalen, Trand Hage fra Egge, og Thore Skiæg fra Husbye paa Inderøen. Disse otte Mænd sammensvor sig i den Hensigt, at de fire Ud-Trønder skulde udrydde hvert Spor af Christendommen i Norge, og de fire Ind-Trønder nøde Kongen til at blote **). I Følge denne Aftale seilede virkelig Ud-Trønderne til Møre, brændte de tre Kirker, der var, og slog Præsterne, en ved hver Kirke, ihjel. Bønderne var ogsaa forsamlede i Mangfoldighed paa Møre, da Kongen og Sigurd Jarl ankom med deres Huustrop, og stormede den allerførste Dag i Julen ind paa Kongen med de Ord: at vilde han ikke blote, saa skulde han bløde. Sigurd Jarl gik imidlertid som sædvanlig imellem, og fik Sagen saaledes afgjort, at Kongen aad et Par Mundfulder Heste-Kiød og tømte alle de Skaaler, Bønderne skiænkede ham, uden at slaae Kors over Hornet.

Saasnart nu Gildet fik Ende, drog Kongen og Jarlen strax til Hlade, og der blev Kongen heller ikke gammel, men lavede sig strax, høist fortrydelig som han var, til Afreisen med hele sit Følge, og ved Afskeden lod han de Ord falde, at naar han næste Gang giæstede Trøndelagen, skulde han være bedre forsynet, saa han kunde give Bønderne Lidt at bide paa, og vederlægge deres Artighed. Sigurd Jarl bad ham vel, ikke at regne Trønderne Sligt til Onde, og sagde, at det kom han ingen Vei med at undsige Nordmænd og byde dem Spidsen, allerhelst i Trøndelagen, som var Norges Kierne, men nu var Kongen saa bister, at Ingen kunde faae et Ord indført hos ham. Saa reiste han da ned til Møre, hvor han blev om Vinteren og ud paa Foraaret, men saasnart det

*) tøve. **) offre.

lakkede imod Sommeren, begyndte han at samle Folk, og gjorde slet ingen Hemmelighed af, at det var Trønderne, Rustningen gialdt.

Men, hvad skeer! ret som Kong Hakon havde faaet en dygtig Hær samlet, og var netop kommet om Bord, fik han Bud fra Sønden-Fjelds, at Eriks Sønner var kommet fra Dannemark op til Vigen, havde ved Sotenæs *) drevet Trygge Olavsøn fra hans Skibe, og derpaa plyndret vidt og bredt i Vigen, hvor ogsaa Mange havde underkastet sig dem. Da Kong Hakon hørde Sligt, syndes han, at den Styrke, han havde, kunde ikke forslaae, og skikkede derfor saavel Sigurd Jarl, som andre Høvdinger hvem han havde Tillid til, Bud om at komme ham til Hjelp. Sigurd kom ogsaa med et dygtigt Følgeskab, men havde netop deriblandt alle de Trønder, som om Vinteren gik Kongen stærkest paa Livet, og vilde pine ham til at blote, og dem tog nu Kongen til Naade allesammen paa Jarlens Forbøn.

Nu seilede da Kong Hakon sønder med Landet, Stat forbi, og der fik han Spørgdom paa Eriks Sønner, at de var kommet op til Nørre-Agde **). De vidste ogsaa, at han var i Farvandet, hvorpaa begge Flaaderne søgde hinanden og mødtes ved Karmen ***), hvor Krigshærene gik i Land, og sloges saa paa Augsvaldsnæs. Man havde paa begge Sider Folk i svære Mængde, saa det blev et haardnakket Slag, men som nu Kong Hakon gik frem med Kiæmpe-Skridt, traf han for Guttorm Eriksøn, og det gik Hug om Hug med dem saalænge, til Guttorm faldt, hans Banner, og mangen Mand der i Naboelaget havde samme Skiebne, og det gjorde Udslaget, thi nu stak Bræmsen Endeel af de Øvrige, og Eriks Sønner saae sig nødt til at nøies med den Skade de havde, som ikke var lille, og see til at komme paa Hjemreisen. Det lykkedes ogsaa, og da nu Hakon ikke var seen med at springe i Snekken og følge dem paa Vei, lagde man paa begge Sider alle Aarer om Borde; men da Eriks Sønner fik Øster-Agde fat, satte de Seil til, over efter Jyllands Kyst, og da de fik den i Sigte, vendte Kong Hakon hjem igien til Norge.

Efter dette Slag indførde Kong Hakon i Loven, at hver Mand fra Stranden af saa langt op i Landet, som Laxen gik, skulde agtes for Søelimit, og til den Ende blev hele Strandkanten inddeelt i visse Søelægd, med tilføiet Bestemmelse, hvor mange og hvor

---

*) i Bahuslehn.

**) Agde, Fællesnavn paa Nedenæs, Lister og Mandals Lehn i Christiansands Stift.

***) en Ø i det nordlige Rogeland, det nuværende Stavanger Amt.

store Skibe der skulde udredes af hver Lægd i Lande-Leding eller ved almindeligt Opraab, og det skulde altid finde Sted, naar en fremmed Krigshær kom til Landet. Ved ethvert saadant Opraab skulde, mens Budstikken *) løb, Bavnene blusse paa visse høie Fjelde, hvoraf to immer kunde sees fra hinanden, og paa den Maade, vil man sige, at Opraabet kunde i syv Nætter forplantes fra den sydligste Bavn til den nordligste Thinghøi paa Helgeland **).

Efter Slaget paa Augsvaldsnæs havde Eriks Sønner atter i lang Tid deres Tilhold i Dannemark, og plyndrede meget i Østerleden ***), stundum og, som sædvanlig, i Norge. Men, da nu Kong Hakon havde regieret i tyve Aar, skedte det, at Eriks Sønner fra Dannemark af hjemsøgte Norge med en stor Krigshær, som tildeels bestod af deres Følgesvende paa Vikings-Togene, tildeels, og det især, af Folk, som Kong Harald Gormsøn havde overladt dem. Fra Vendsyssel stak de ud, gik for en strygende Vind lige til Agde, og seilede saa Natten med Dagen videre nordpaa, uden at der blev tændt en eneste Bavn, deels fordi det var Skik at begynde fra Østen af, og der havde man ikke bemærket Fienden, men deels ogsaa fordi Kongen havde sat meget stræng Straf for hvem der kunde overbevises om at have tændt Bavn til Utide. Sagen var nemlig den, at det var saa tidt der seilede enkelte Orloggere eller og Vikings-Snekker forbi, og plyndrede paa Ud-Øerne, og saa tænkde Folk strax, at det var Eriks Sønner, og tændte Bavnene, hvorved det hele Land kom i Bevægelse, og naar man saa skulde see sig til, var det nogle andre Vikinger, eller naar det var Eriks Sønner, havde de ingen Dane-Hær med sig, men kun deres egne Folk, og seilede hjem førend man blev samlet. Saa var da det Hele til ingen Nytte, men kun til stor Besvær og Bekostning, og derover blev Kongen meget vred, ligesom ogsaa Bønderne paa deres Side knurrede, naar det skedte, men nu hjalp det godt til, at Eriks Sønner, uden at en Hund giøede ad dem, kom lige op til Ulfvang †). Her maatte de dog ligge stille i hele syv Dage, og imidlertid kom deres Rygte over Eidet til Møre, hvor Hakon var, og opholdt sig paa Frædøe ††), paa sin Gaard Birkestrand, men

---

*) d. e. en med visse Tegn mærket Kjep eller Piil, som fordum blev ombaaret i Bøigderne, for at sammenkalde Almuen til Tinge eller til Landets Forsvar.

**) Helgeland indbefattede fordum hele Nordlands Amt.

***) Østerlandene (Rusland.)

†) en Viig strax neden for Forbjerget Stat.

††) ubekjendt, formodentlig Lepsø nordligst paa Søndmør.

han havde ingen Folk om sig, undtagen sin Hird *), og de Bønder han havde bedt til Bords.

Da nu Udriderne kom til Kong Hakon, og fortalte ham om Eriks Sønner, hvilken en mægtig Hær de havde, og laae med tæt søndenfor Stat, saa lod Kongen strax de Mænd kalde, som man holdt for de klogeste der paa Stedet, og spurgte dem til Raads, om han skulde bie og slaaes med saa overlegen en Magt, som Eriks Sønner havde, eller han skulde undvige nordpaa, til han fik Folk sanket?

Nu var der, iblandt Andre, en ældgammel Bonde, som de kaldte Eigil Uldvams, han havde i sine unge Dage været Krigsmand med Liv og Sjæl, ligesom han da ogsaa havde været en Kiæmpe i Kræfter, og i mange Aar baaret Harald Haarfagers Banner. Den samme Eigil tog nu Svaret, og sagde: veed du hvad, Konge! nu var jeg dog nogle Gange i Heden med din Fader Kong Harald, og han havde snart mere, snart mindre Mandskab end Fienden, men immer vandt han, og aldrig hørte jeg ham friste sine gode Venner, for at de skulde raade ham til at flygte; og seer du vel, Konge! siden vi nu ikke veed rettere, end at vi har en uforsagt Høvding, saa vil vi ikke heller give dig saadant et Raad, men kun fortælle dig, at du skal ingen Skam have af dit Følgeskab. Nu stemmede mange andre med i den samme Tone, Kongen sagde ogsaa, at han gik helst i Slag med hvem der var ved Haanden: og derom blev man da enig, hvorpaa Budstikken strax kom i Gang til alle Sider, og samlede ikke endda saa faa Folk sammen i en Hast. Det maa jeg lide, sagde Eigil, thi det har nu enstund, i den umaneerlig lange Fred vi har havt, været min største Sorg, at jeg timeligviis kom til at ligge herinde med et Straa i Munden, og døe af Alderdom, men nu kanske dog, inden Enden tager, jeg kan naae mit Ønske, som immer var at falde i Kamp ved Høvdings Side!

Saasnart Leiligheden faldt derefter, seilede Eriks Sønner Stat forbi, og lige hen, hvor de hørde, Hakon var, nemlig til Frekøesund **), hvor han laae med ni Skibe, nordenfor Frædebjerg. Eriks Sønner ankrede søndenfor samme Bjerg med tyve Skibe, og da det var skeet, sendte Hakon dem Bud, om de vilde gaae i Land og slaaes med ham paa Rasterkalv, thi der havde han afstukket Valpladsen, paa en deilig stor Slette med en lang lavagtig Bjergaas ved Siden. Dertil fandtes Prindserne villige, og gave sig strax paa Vei op over Bjerg-Aasen, hen til Rasterkalv, ligesom Hakon strax mødte paa Pletten, og stillede sin Hær op i lange Rækker,

*) d. e. Hof.

**) maa have været strax nordenfor Bjørns.

for, som han selv sagde, at Fienden, uagtet han var mandstærkere, ikke skulde omringe dem. Nu begyndte man da at gaae løs paa hinanden, og det djervt, men førend Slaget begyndte havde Eigil Uldvams forlangt af Kongen og faaet ti Mand, og et Banner til hver. Med disse ti Mand gik han bag om Valpladsen, og befalede dem, at gaae tæt ind under Brinken, een for een, og et godt Stykke fra hinanden, og saa løfte Bannerne i Veiret. Som sagt, saa gjort, og da nu de Bageste i Prindsernes Fylking *) saae alle de mange flyvende Faner, som stak op over Brinken, da huede de ilde til, og tænkde, at der maatte være Folk med i svære Mængde, som vilde falde dem i Ryggen, og afskiære dem fra deres Skibe. Det syndes de, var ikke Noget at tie med, men raabde og sagde, hvad der var paa Færde, og alt som det spurgdes videre fort, kom der Uroe over Mandskabet, saa de vendte Ryg, og Konge-Sønnerne med. Nu var da Kong Hakon og hans Folk ikke sene til at følge dem paa Vei, og nødte mange til at bie, men da Gamle Erikson kom op paa Brinken, og fik seet sig om, da mærkede han, at de havde slet ikke større Flok efter sig, end den de havde havt for sig, og havde seet under Øine, saa det Andet var kun et Krigspuds. Han lod da strax tude i Val-Hornet, og reiste sit Banner, hvorunder ogsaa snart alle hans Normænd flokkedes, men de Danske søgte Skibene. Saasnart nu Hakon kom, begyndte man igien hvor man slap, og det for ramme Alvor, men nu havde Hakon flest Folk, og Enden blev at Eriks Sønner maatte give tabt. De flydde nu alle sønderned ad Brinken, men saa deelte Flokken sig: Somme gik i Øster, hvor der var jævn Jord, og Somme i Vester, hvor Bjerget laae, med steile Klippe-Vægge ud imod Stranden. De der hummede sig hen efter Bjerget, dem fulgde Hakon med og skildtes ikke fra dem, før de var kommet til Roe, hver og een, Somme under Klingen og Somme under Klippen.

Endnu var imidlertid den Flok tilbage, som søgde Sletten under Anførsel af Gamle selv, og saasnart han var kommet ned, vendte han Kløer igien, hvorpaa alle hans Brødre og endeel andre Flygtninger sankede sig om ham. Det blev da en tredie Dyst, og her var Eigil Uldvams Høvedsmand paa Hakons Vegne, han var ikke gød at bides med, men Gamle var ikke heller, og de to Karle vexlede Hug saalænge til Eigil bukkede under, dog ikke førend han havde mærket Gamle saa, at det sveed til Marv og Been. Her faldt da mange af Hakons Folk, men saa kom han selv tilbage fra Jagten efter de Andre, og vel løb Gamle ikke endda, men Hakon gik dog frem med Kiæmpe-Skridt, huggede løs baade til Høire

*) Slagorden.

og Venstre, og det saa drøit, at de faldt, den Ene over den Anden.

Da nu Prindserne saae deres Folk falde rundt omkring sig som Fluer, da søgde de Stranden, men de, der var kommet først op, havde halet Skibene ud og sat somme af dem paa Grund, saa der var nu ikke Andet for dem der kom efter, end at springe lukt i Søen. Det gjorde de da ogsaa, og, paa Gamle nær, som blev skudt i Flugten, naaede alle Eriks Sønner Skibene, men det var kun med et tungt Hjerte, de seilede tilbage til Dannemark, hvor de nu atter en Stund opslog deres Bopæl.

Nu lod Kong Hakon tage alle de af Prindsernes Skibe, som stod paa Grund, og trække op paa Valpladsen tilligemed flere Skibe, saamange som der behøvedes til at rumme alle dem, der paa Kongens Side vare faldne. Alle disse, med Eigil Uldvams som Høvding i Spidsen, bleve da ladede i Skibene og tildækkede med Høie af Jord og Steen. Ved Eigils Høi blev desuden store Banta-Stene opsatte.

Andet Tillæg.

Forerindring.

For at lette den Uøvede Læsningen af Svensk anføres her dette Sprogs væsenligste Forskjælligheder fra Dansk.

1) Udtalen. Å er det danske aa. — Ä det d. æ.

Ej udtales ikke paa kjøbenhavnsk-Maade som aj, men Eet høres tydeligt.

U lyden nærmer sig i alle kort betonede Stavelser noget til ø, ej som paa Dansk til o.

Y har sjældnere end paa Dansk den aabne Lyd hen til ø; det er sædvanlig aldeles lukt og skarpt f. E. lycka udtales ikke som d. Lykke.

Ogsaa Ö er ofte lukket paa Sv., hvor det er aabent paa D., f. E. töm, Tømme. Saaledes ogsaa öj i plöja, flöjet, ikke som øj eller øi i de d. Ord.

D udtales tydeligt i ld og nd, f. E. bilda, hända.

F i Enden af en Stavelse som v, f. E. af, lif, graf. — Fv som v, f. E. lifvet, hufvud, öfver, over, äfven, ogsaa.

G foran de saa kaldte bløde Vokaler, nl. e, i, y, ä, ö, lyder i alle Hovedstavelser (d. e. saadanne som høre til Ordets Stamme) som j, f. E. ger, giver, gift, gynnar, ynder, gäst, göra. Derimod høres g i sagen, tåget, drägelig, fogel; hvorimod dog säga udtales säja, sige. — Gj som j, f. E. gjorda, gjuta. — Gn efter en Vokal udtales som ngn, f. E. lugn, stille, regn, vagn. Naturligviis undtages mogna af mogen, tagne af tagen, o. s. v. — Rg og lg som rj og lj, f. E. korg, korgar, svalg, Svælg; undt. helga (istdf. heliga) og helgedom.

H høres ikke foran v og i. Altsaa hvem, hjelpa ligesom paa Dansk.

K foran de bløde Vokaler udtales i alle Hovedstavelser omtrent som tj, f. E. kind, kär, köpa, (men ikke i saken, märkes, nakenhet.) — Kj udtales paa samme Maade, f. E. kjortel, skjorta.

L høres sædvanlig ikke i verld og karl, en Karl, og aldrig i Ord som ljus, ljud, ljuf, blid, behagelig. —

Sk foran de bløde Vokaler lyder i Hovedstavelserne som sj, f. E. skepp, skön, kanske, (men ikke i buske, törskel, raskes.) Menniska udtales mennisja.

Stj udtales som sj, f. E. stjerna.

I nogle faa Ord undlade de Svenske sædvanlig at udtale Ende-Konsonanten, f. E. är, mycket, litet.

De Svenske bruge aldrig to Vokaler i een Stavelse. Derimod fordoble de Konsonanten, naar Ordets Hovedstavelse, der jo sædvanlig har Tonen, skal være kort. Altsaa: hatt, Hat, matt, mat, lönn, Løn-Træet, eller Lønlighed, rönn, Rønne-Træ; men hat, Had, mat, Mad, lön, Løn, rön, Forsøg, ere alle lange.

Tonen lægges ikke altid paa samme Stavelse som i Dansken: f. E. egentlig, ordentlig, offentlig, ofantlig, predikan have Tonen paa anden Stavelse; derimod har den første Stavelse Tonen i: alldeles, särdeles, dylik, deslige, allvarsam, alvorlig, papper, Papir, orolig, obetänksam, olycklig, otålig, og saaledes alle Ord med o, det danske u.

2) Hovedordenes eller Substantivernes Kjøn og Deklination. Det sv. Sprog har beholdt alle tre Kjøn. — Uagtet Genitiv er den eneste Kasus der betegnes, altid ved s, saa antager man dog sædvanlig fem Deklinationer, ifølge den forskjellige Fleertals-Endelse. — Første Dekl. har i Fl. or, f. E. gumma, Kvinde, gummor, gummorna. Til denne høre egentlig kun Hunkjøns-Ord, som i Eentallet endes paa a. — Anden Dekl. i Fl. ar, f. E. gubbe, gubbar, gubbarna (-ne). De fleste Ord af denne Dekl. ere Hank., dog ogsaa nogle Hunk., f. E. dotter, döttrar; moder, mödrar, o. s. v. og Ord paa ing, som indbildning. — Tredie Dekl. i Fl. er, f. E. sak, saker, sakerna. Til denne høre Ord af alle tre Kjøn, især alle fremmede Ord, Hunk.-Ord paa het, else, skap, og Intetk.-Ord paa i, som fiskeri, gjuteri, raseri. Hank.-Ordene i denne Dekl. have, ligesom de i anden, i bestemte Form Fl. baade na og ne. — Fjerde Dekl. i Fl. n, f. E. stycke, stycken, styckena; frö, frön, fröna. Til denne høre alle Intetk.-Ord paa en Vokal, undt. de paa i. Öga og öra have ögon, öron. — Femte Dekl. har Fl. ligt Eent., f. E. läkare, Læge, läkare, läkarne (-na); träd, träd, träden. Til denne Dekl. høre især alle Hank.-Ord paa are (d. er), f. E. hamare, skomagere, og Intetk.-Ord paa en Konsonant, f. E. barn, lejon, Løve, berg.

3) Biordet eller Adjektivet. Naar det bestemte Kjønsord (Artikel) staaer foran Biordet, skal dette endes paa a baade i E. og Fl., i Hunk. og It., og paa a eller e (efter Vellydens

Forbring) i Hank. f. E. det goda barnet, de goda qvinnorna, den gode eller goda mannen.

Uagtet Hovedordet har det bestemte Kjønsord, sætte de Svenske dog hyppig den eller denne foran, f. E. den konungen som indförde Christendomen. Dog antager Hovedordet ikke det bestemte Kjønsord, naar dermed menes noget almindeligt, ikke en bestemt individuel Gjenstand, f. E. han kan rigta naturens förborgade krafter till det mål (d. e. ethvert hvilket som helst), som mäst öfverensstämmer med hans egna afsigter. — det målet vilde have været et bestemt Maal, hvortil den Talende sigtede.

4) Stedordet eller Pronomen. Den tredie Person i Fl. de bruges aldrig istedenfor den anden Person. Naar derfor de Svenske af en eller anden Grund ikke ville bruge det sædvanlige: herren, fruen, herskapet, og ikke kunne sige du eller I, fordi Bekjendtskabs-Forholdet ikke godt tillader det, saa anvende de Ni, J, (som Object er, Eder,) f. E. derföre skall ni ha pastoratet.

Sin henviser ligesaa fuldt til et Fleertal som et Ent., f. E. de voro sysselsatte med sina nöjen (Fornøjelser).

Mærk: någon, något, Fl. några; ingen, intet, Fl. inga; endera, ettdera, een af dem; hvilkendera. o. s. v.

Af Talordene mærkes aderton, atten, og trettio, 30, fyratio, 40, femtio, 50, o. s. v.

5) Tidsordet eller Verbum. Ogsaa her er a den herskende Vokal, hvor Dansken har e, f. E. at kalla, jag kallar, vi kalla, han kallas, har kallats (har været kaldet), jag kallade, o. s. v., skjønt dog adskillige Verber have e, f. E. höjer, lefver, tager, o. s. v. For Resten er Konjugationen lig den danske; kun har det sv. Sprog endnu i Skrift (i daglig Tale bruges det ikke) beholdt anden Person i Fl., overalt i Activ paa en, i Passiv paa ens, f. E. I kallen, I kalladen, I kallens o. s. v., og første Person Fl. i Imperat. paa om og oms, f. E. kallom, lader os kalde, kalloms, lader os kaldes. De øvrige smaa Uoverensstemmelser hindre ikke Forstaaelsen, og læres let ved Læsningen.

Hjælpeverbet hafva udelades hyppigt, især efter et Bindeord (Konjunction), f. E. så snart han hunnit anbefalla Drottningen sansning och lugn. Enligt den föreskrift hon fått.

Verbet lära betyder en Formodning, f. E. och lärer nu din dödsstund vara för handen, din Dødsstund tør nu være for Haanden.

Paa Svensk bruges ofte det, hvor Dansken har der, f. E. det finnes ingen nöd, som han icke är öfverlägsen.

Undertiden sættes til Afvexling det for att, f. E. man kan ej påstå, det svårigheten att förvärfva i samma mån (Forhold) lärt Nordboen att spara. —

Infinitivets att skilles ofte langt fra Verbet, f. E. jag hade en egen method för att, utan mycken olägenhet, vandra lifvets steniga väg. Jag hoppas att med tiden finna en förläggare till mina predikningar.

Naar Verbet og den tilhørende Præposition adskilles, sættes denne oftere før Objectet end efter samme, f. E. bär in bordet, almindeligere end: bär bordet in. De klädde om sig.

6) Smaaord eller Partikler. De i efterfølgende Læse-Stykker oftere forekommende Smaaord ere: antingen-eller, enten-eller; borte, henne; bortom, paa hiin Side; bredvid, ved Siden af; då, naar. da; ehuru, ihvorvel; eljest, ellers; endast, allene; enligt, ifølge; från, fra; huru, hvorledes; icke ens, aldeles ikke; ihop, tilsammen; jemte, tilligemed; midt emot, lige over for; nedför, ned ad; redan, allerede; till des, indtil; till och med, endog; undan, bort; uppföre, op ad; ur, af; utan efter en Nægtelse, men; utföre, ned ad; utom, foruden; utur, ud af; utåt, ud imod; å, paa; åt, til, imod; åter, atter; äfven, ogsaa; äfvenledes, ligeledes; än-än, snart-snart. —

Gustaf Henrik Mellin.

f. i Revolax prestgård i Finnland 1803.

Hellekis vid Venern.

Sedan herrarne språkat en stund med hvarandra, beslöto de använda aftonen att bese Kinnekulles topp. De togo Petrus till vägvisare, klädde om sig i lätta hofdrägter, för att vara obehindrade på vandringen, och begåfvo sig åstad. Först sågo de sig tillbaka öfver den oändeliga slätten, i söder besådd med små kyrkor samt här och der en grön lund eller en blå skogsdunge. Den skogbeklädda Billingen upplyfte sig majestätiskt bland de låga slätterna, likasom en simmande

hvalfisks rygg, öfver vattenytan. Åt öster sågo de en skymt af tornet i Mariestad, som Hertig Carl just höll på [1]) att anlägga vid sitt kära Marieholm. Sedan, då de gingo utföre åt andra sidan, sågo de Venerns gränslösa vattenspegel och de trefliga herrgårdarne vid foten af Kinnekulle. Slutligen kommo de till Myrkeklefs grotta, och stodo öfverst på den snäckformiga häll [2]), som utgör grottans tak. Här låg Hellekis i all sin prakt framför deras ögon. Petrus, som genom herrarnes vänlighet samlat „corasie," frågade dem, om de visste, hvem som anlaggt herrgården, och, då de uppmuntrade honom att berätta det, framställde han följande saga, som likväl nu föreläggès Läsaren, afklädd alla de prydnader af Latinska och Grekiska verser och målningar ur Virgilius och Homerus, hvarmed Petrus utstyrde densamma.

Den sköna Kinnekulle upplyfter sitt mörkblå hufvud öfver Vestergyllens slätter, lik en ofantlig [3]) våg, som uppstigit ur Venerns djup, och på en allsmäktig vink förstelnat [4]) vid stranden. En jätte, vid namn Hälle, hade fordom sitt näste på toppen af berget, derifrån han hvarje natt drog ut att röfva på slätten rundt omkring. Hvar och en, som vågade bestiga höjden, blef af den förtörnade bergshon utan skonsamhet slungad utföre någon af ättestuporna, [5]) som omgåfvo hans boning. I synnerhet plägade han kasta offren för sin vrede i en djup dal, som ligger just under sjelfva knappen af kullen, och kallas Sprängstaden. Aldrig hade någon mildare känsla [6]) rört hans otamda bröst, och hans högsta vällust var mord och våld. Men en morgon, då han just höll på att rusta sin förfärliga båge och slipa sina pilar mot berget, såg han en båt sväfva förbi ute på sjön, och i båten satt en ensam qvinna, som slagit ut sitt långa hår, i hvars yppiga lockar vinden blåste som i ett segel. En ofantlig örn sväfvade i detsamma högt öfver qvinnan och fäste på henne sina gullglänsande blickar. Hälle reste sig upp, lade en pil på sin båge, och det hvinande skottet fällde den väldiga skykonungen liflös i sjön. Den seglande upplyfte då sitt hufvud, och hennes ansigte kastade et klart sken rundtomkring. Hälle kände igen henne för den undersköna hafsfrun Kiss, som rådde vidt öfver de närgränsande vattnen. Glansen, som strålade från hennes ansigte, väckte i den vildes sinne en honom förut obekant känsla. Han gick ned till stranden och

---

1) var ved at, var ifærd med. 2) Klippestykke. 3) overordenlig. 4) stivnet. 5) Klipperne. 6) Fölelse.

sträckte i bedjande ställning sina armar utåt fjerran; [1]) men hafsfrun nickade vänligt, i det hon försvann vid en ö, bland hvars täta skogar hon hade sitt hemvist. [2])

Nu öfvergaf jätten att härja sitt grannskap och satt i stället dag och natt på sitt berg, blickande utåt Lurön. Men, när han hade suttit så i nio år, beslöt han att besöka hafsfrun och se, om hon lefde. Han byggde sig om vintern en präktig drake och begaf sig en vårdag åstad; men, när han kommit en fjerdingsväg ut i sjön, mötte honom en förfärlig storm, som slungade hans fartyg tillbaka och krossade [3]) det mot klipporna vid foten af Kinnekulle. Men jätten byggde sig derefter en bättre drake och afseglade åter våren derpå. Den gången seglade han två fjerdingsväg, innan hans skepp kastades tillbaka och förstördes af stormen. Han byggde så ett nytt, allt bättre fartyg, hvarje år, och hann [4]) för hvar gång en fjerdingsväg närmare den efterlängtade ön, som låg på nio fjerdingsvägs afstånd från hans strand. Slutligen, den nionde våren, var han ön så nära, att, då stormen, som vanligt, öfverföll honom, han kunde gripa tag i en stor ek, som stod vid östranden; och, då draken begrafdes af böljorna under honom, svängde han sig sjelf i land. Der mötte honom otaliga troll och vidunder, med hvilka han måste bestå hårda strider. Till slut uppnådde han likväl en höghvälfd grotta, beprydd med härliga bilder af pärlor och ädelstenar. Det var Kisas sal, och hon mötte der sin dristiga friare med en skål full af kostelig dryck.

I nio år blef Hälle hos Hafsfrun. Då blefvo hennes undersåtare upproriska, emedan hon älskade fremlingen framför dem: de ville förhärja hela ön, nedrifva hennes sal och begrafva henne på hafsbottnen. Men Hälle timrade åter en drake och förde sin brud hem till sitt berg, och byggde der en gård, som han kallade Hellekis efter dem båda. Hafsfrun vågade sig aldrig mer ut på sjön till sitt hafsfolk, som stodo efter hennes lif, sedan hon öfvergaf dem; men Hälle byggde henne en grotta på Kinnekulle, lade en ofantlig snäcka till tak öfver den, och öppnade en klar källådra [5]) derinne. Denna grotta kallas Myrkeklef.

Herrarne funno sig roade [6]) af Petri saga och betraktade från taket af grottan med förtjusning [7]) den sköna utsigten, som Petrus visade dem.

---

1) ud mod det fjerne. 2) Hjem. 3) knuste. 4) naaede. 5) Kildeaare. 6) morede. 7) Henrykkelse.

Det är ett bland Sveriges mest romantiska ställen. Venern ligger som en blank jättesköld för edra fötter, och, om ni [1]) har en vän, en bekant i det trefliga [2]) Vermland, så söker ert [3]) öga längst bort i fjerran en blånande strimma, som ni anar vara det gamla Järnbäraland skogar. En skogrik ögrupp, Djurön, ligger som en simmande [4]) ofantlig snäcka midt i sjön: det är bucklan på jätteskölden. Men kasta edra blickar dit öfver till Kållandsö, der det åldriga Leckö slott speglar sina stolta tinnar i vågen. Är det icke, som om den gamle Biskop Brynolf ännu skulle vilja från sitt fordna biskopssäte, med all den katholska tidens tunga storhet och stela [5]) ståt, framträda för ert minne? Men solen går ned bakom de gråa tornen, aftonrodnan gjuter sitt skimmer öfver dem, och det är, som om äfven en förklarande helgongloria skulle gjuta sig öfver de minnen från den romantika riddartiden, som er fantasi ser sväfva öfver den majestätiska borgen på spetsen af den skogiga ön. Ni tycker er höra aftonklockans klang från capellet, och en chör af darrande nunneröster ljuder då och då i aftonvinden. Pelgrimer vandra der borta med staf i handen och snäckor på hatten. Ett långt tåg af riddare och svenner, rikt prydda i gull och silfver, skymtar i skogsbrynet. [6]) Det är biskopens svit. Men den prålande prakten försvinner för ett nytt tidhvarfs ljus. Stolt lägger ni handen på ert hjerta, ty minnet af Gustaf Vasa, som dref upplysningens fiender ur deras grundmurade borgar, uppstiger i er själ. Känslan för ert fosterland höjer mäktigt ert bröst, och med förtjusning andas ni den Svenska luften på ett Svenskt berg, omgifven af Svenska minnen.

I det Brahe och Liljensparre njöto af den sköna aftonen och den oändliga utsigten, fingo de höra en sång ur grottan. De trädde närmare till randen af klippan och lyssnade [7]) med stilla välbehag på de rena, klara tonerna.

Och Konungen han ståndar i högan lofts bur.
Gud råde!
Och Drottningen hon bars väl på bår derutur.
Men Gud gifve oss sina nåde!

Den Drottning var svept uti silke och gull.
Gud råde!

---

1) I. 2) hyggelige. 3) Eders. 4) svömmende. 5) stive. 6) Skovkanten. 7) lyttede.

Mot kistelocket dånade den svarta kyrkgårdsmull.
Men Gud gifve oss sina nåde!

Och Konungen ensam i kungasalen går.
Gud råde!
Ock månen skiner på hans silfvergrå hår.
Men Gud gifve oss sina nåde!

„Hvad är det för en fogel i natten spela må?"
Gud råde!
„Har näktergalen hjerta, att han kan sjunga så?"
Men Gud gifve oss sina nåde!

Och Konungen han gick sig i lustgården fram.
Gud råde!
Der satt en fager tärna med harpan i sin famn.
Men Gud gifve oss sina nåde!

„Och hör du, skön Gunnel, du spela mer för mig!"
Gud råde!
„Min döda Drottnings krona den vill jag gifva dig."
Men Gud gifve oss sina nåde!

„Herr Konung, Herr Konung! ack lemna [1]) mig i ro."
Gud råde!
„En vän har fått mit hjerta, och han har min tro."
Men Gud gifve oss sina nåde!

Och Konungen han vardt så vred i sitt mod.
Gud råde!
„Det kommer visst at kosta den vännens blod!"
Men Gud gifve oss sina nåde!

Och Gunnel hon blef så blek som en snö.
Gud råde!
Hon hade väl lust att med vännen få dö.
Men Gud gifve oss sina nåde!

Då kommo hennes fränder med buller och låt. [2])
Gud råde!
De aktade icke skön Gunnels gråt.
Men Gud gifve oss sina nåde!

De gåfvo henne krona ock Drottningenamn.
Gud råde!
Men aldrig tog hon mera sin harpa i famn.
Men Gud gifve oss sina nåde!

(Blomman på Kinnekulle.)

1) lad, efterlad. 2) Lyd, Allarm.

Konung Johan den Tredjes Död.

Den 17. November, en mulen och stormig dag, hade Drottningens gäster redan samlats, och voro just som bäst sysselsatta med sina nöjen, [1]) då Jungfru Anna Reibnitz af Drottningen blef lemnad hos Hans Majestät. Klockan 3 skulle den unga jungfrun räcka honom en dryck, enligt [2]) den föreskrift hon fått af Mäster Simon, hvilken gått ut för att besörja om några ytterligare medicamenter, såsom han sade. Med en känsla af hemsk rysning, [3]) öfver att befinna sig ensam med en döende, hade hon setat bakom det tunga förhänget vid den åldrige sjuklingens hufvudgärd, och hört honom med jemrande och qväfd [4]) stämma framstappla långa böner på ett för henne främmande språk, hvarvid hon så mycket mer genomträngdes af fasa [5]) som hon, såsom renlärig Lutheranska, ansåg dem för munklärdom och hädelser [6]) mot Gud. När de dofva klockslagen från tornuret i tre kronor skallade genom slottet, stod hon upp, fattade bägaren, i hvilken drykken var blandad af Apothekaren, och framträdde till sängen. Den gamle Konungen låg med händerna sammanknäppta öfver det tungt rosslande bröstet, då den unga flickan, [7]) skön som en engel, men blek af sin ångest, liksom hade de hulda dragen varit bildade af den hvitaste marmor, hastigt stod framför hans åsyn. Hans förut irrande öga häftade sig nu ångestfullt på henne, hans bleka anletsdrag spändes sällsamt, och han rörde krampaktigt de blånande läpparne, utan att han dock framförde et begripligt ljud.

„Täcktes [8]) Eders Majestät nu dricka?“ frågade hon darrande.

„Det är fåfängt!“ [9]) pustade han. „Jag kan ej längre undgå det! O Erik — Broder! Det är din hämdengel, som ser på mig. — — Var barmhertig! — Ack! jag var det ju icke emot dig! — Måste jag också dricka din bittra dödsdryck? — O Gud, förskona mig! — Jag har ännu så mycket att ångra — att godtgöra! — Min broders hämdengel, hasta icke! — Jag är gammal — men för tidigt kallar du mig för min domare! — Dröj [10]) ännu! Eljest är jag för evigt förtappad!“

„Min Konung! Jag är ju Eders Majestäts trogna [11]) undersåte och tjenarinna!“ sade hon „i det hon bestört träd-

---

1) Forlystelser. 2) ifölge. 3) egl. gruelig Gysning. 4) kvalt. 5) Rædsel. 6) Fornærmelser. 7) Pige. 8) behager. 9) forgjæves. 10) töv. 11) tro.

de tillbaka och såg åt dörren, om icke någon menniska skulle komma.

Men det tycktes, som en fasansfull dödsyra [1]) redan omtöcknade [2]) den gamle brodermördarens själ och omgaf honom med bilder och föreställningar, för hvilka hans samvete skälfde. „O! min broders hämnarinna!" fortfor han: „Du dödsbleka engel! Dina ögon genomborra mitt hjerta! O, misskunda dig öfver mig? Blås på min panna, det brinner inom den! — Ha! det brinner utanpå! — Kainsmärket glöder. — Har icke Herren förbannat mig? Ve! Ve!"

Den rådlösa flickan ställde bort bägaren, vred händerna i ångestfull förtviflan, och utbrast i häftig gråt. „O min Gud! hvad skall jag göra?" suckade hon.

„Nej, nej, sätt icke bort den, min broders dödsbägare!" ropade Konungen. — „Jag vet väl min dom! Jag måste [3]) tömma den kalken; den är dock icke så bitter, som hans!"

„Nådige herre Konung!" sade hon, och räckte Konungen åter drycken; „detta är ju icke en dödsdryck, utan en dryck till lifs, som vi hoppas och bedje till Gud!"

„Till lifs!" upprepade [4]) Konungen: „Nej, nu är domen fallen; min stund är förhanden och jag måste dö!" Härvid emottog han drycken, som hon med skälfvande hand satte för hans läppar.

„Hu! det är kallt!" fortfor han derefter. „Hvarför darrar du också, demarinna? Ryser du för min dom? — Ve mig! Hvad skall den blifva?" Dervid upphäfde han åter en jemmerklagan, så förfärlig och hemsk, att uttrycket af hans plågor isande gick den stackars åhörarinnan genom merg och ben.

Slutligen blef denna ångest alltför stark, och hon beslöt, då äfven Mäster Simon icke hördes af, att hastigt underrätta Drottningen om Konungens tillstånd. Så snart den tanken blifvit rätt klar för henne, skyndade hon sig till Drottningens danssal, med en hastighet, som om furier följt henne i spåren. Ehuru hon föll afdånad vid dörren, anade Liljensparre hennes ärende, och så snart han hunnit [5]) anbefalla Drottningen sansning och lugn; [6]) flög han till Konungens rum. [7])

Men då han inträdde i kammaren, hade redan den verk-

---

1) yra, Forvildelse, Afsindighed. 2) omtaagede. 3) maa. 4) gjentog. 5) han havde naaet til at. 6) Ro. 7) Værelse.

liga dödsengeln kallat Konung Johan III.s skuldbelastade ande inför den evige Domaren. Med brustna ögon, och i en, som det tycktes, våldsamt spänd ställning låg den aflidne på sin ensliga dödsbädd; och Liljensparre betraktade med stum vördnad [1]) och fasa, det rum der detta ögonblick en vedergällningens dom var hållen. Slutligen gick han tigande fram, och tilltryckte den döde monarkens ögon.

Det dröjde icke länge, innan Drottningen och hennes svåger äfvenledes hitkommo från danssalen, och stannade, [2]) försänkta i fasa, framför liket. På den sköna Gunnillas ansigte skiftade uttrycket af de mångfaldigaste känslor vid åsynen af den nu lifiösa gubbe, hvilken dock fordom beröfvade henne en hoppfull ungdoms skönaste sällhet: en lycklig kärlek. Nu var hon således redan Enka, och bredvid henne stod den ungdomsvän och älskare, hvilken hon aldrig upphört att i sitt hjerta älska, ehuru han nu fästat sitt hjerta vid en annan, och endast besvarade hennes känsla med uttrycket af vördnad — och undersåtligt nit. [3]) Huru tung och kall måtte hon dock icke hafva kännt kronan och manteln, emot den glada och varma ömhet, som ur Liljensparres blickar strålade förbi henne, en annan till mötes! Hon utbrast i tårar vid sin gemåls lik, men de voro säckert icke kärlekens och saknadens! [4])

(Anna Reibnitz eller Sångarflickan från Warschau.)

Fredrika Bremer

f. 1802.

Förhoppningar.

Jag hade en egen method, för att, utan mycken olägenhet vandra lifvets steniga väg, ehuru jag der, snart sagdt, i både fysisk och moralisk bemärkelse vandrade barfotad: — jag hoppades! [5]) hoppades från dag till dag, om morgonen på aftonen, om aftonen på morgonen, om hösten på våren, om våren på hösten, från detta år till nästa år, och så hade jag under förhoppningar hoppat öfver nära trettio år af min lef-

1) Årefrygt. 2) bleve staaende. 3) Iver. 4) Savnets.
5) haabede.

nads vandring, utan att djupt känna af allt, hvad jag saknade, annat än bristen [1]) på hela stöflar; hvaröfver jag ute i fria luften lätt tröstade mig, men hvilket i en salon alltid gaf mig en orolig håg [2]) att vända hälarne, såsom det minst slitna, framåt; och den vida mer plågande bristen på allt, utum vänliga ord at hugna [3]) i eländets kojor. [4]).

Jag tröstade mig som tusende andra med en förhoppningsfull blick på Fortunas rullande hjul, och med den filosofiska anmärkningen: „kommer tid, kommer råd."

Fattig hjelp-prest, hos en landtprest, med knapp lön och mager kost; moraliskt möglande, [5]) mellan matmor som trätte och pastor som söp, ungherrn som sprätte och mamseller som, med axlarna höga och fötterna in, gingo ut på besök från morgon till qväll, kände jag en egen besynnerlig ömhets- och glädjerörelse, då en min bekant skrifteligen underrättade mig, att min mig personligt obekanta onkel, Handlanden [6]) P*** i Stockholm, låg på sitt yttersta, och hade i ett raptus af slägtkärlek frågat efter: sin odåga te brorson.

På en mer än vanligt stridig och hårdnackad bondkärra skakar [7]) tacknämliga brorsonen, med ett litet platt och smalt knyte och en million rika förhoppningar, genast [8]) och nedför alla backar, hals öfver hufvud till hufvudstaden.

I värdshuset der jag steg af, beställde jag mig litet — bara helt litet frukost, . . . något obetydligt . . . en smörgås [9]) . . . et par ägg . . .

Värden och en tjock herre gingo af och an [10]) i salen och språkade. „Nå det måtte jag säga (sade den tjocka herrn), den der grosshandlar P***, som dog [11]) i förrgår, han var mig en rigtig baddare!" [12]) — Jo jo, tänkte jag, ah ha, ah ha, en baddare som hade dugtigt med penningar! „Hör min vän (till uppassaren), kunde han ej skaffa mig ett stycke oxstek, eller någon annan litet fastare mat? Hör! — en skål bouillon skulle icke heller vara ur vägen, ... se till derom och var snar!"

„Ja, sade nu min värd, det var plumpt! Trettiotusen Riksdaler, och det bankomynt! . . . Det hade väl ingen i hela staden drömt om . . . trettiotusen!"

---

1) Mangelen. 2) Lyst. 3) gjöre tilgode, opmuntre. 4) i ytter. 5) skimlende. 6) Kjöbmanden. 7) stödes. 8) som snárest. 9) Smörrebröd. 10) op og ned. 11) döde. 12) Krabat.

„Trettiotusen!" upprepade jag i min jubilerande själ, „trettiotusen, hör pojke! [1]) uppassare! — skynda fort, gif hit trettiotu .... nej gif hit banko-m .... nej, gif hit en butelj vin, säger jag!" och från mitt hufvud till mitt hjerta sjöngo under alla pulsars pukslag, i vexlande echon, trettiotusen!

„Ja (fortfor den tjocka herrn), och kan ni väl tro, att i den massan äro för niohundrade riksdaler kotletter, och för femtusen champagne. Nu stå hans creditorer vackert der och gapa; i huset finnes knappt för två styfvers värde, och utanför står den enda hederliga tillgången [2]) — en kalesche!"

„Aha, det var något helt annat! hör hit, gosse! [3]) uppassare! he, kom hit! tag bort det här köttet och bouillonen och vinet! och hör, tag vara på, min gunstig herre, att jag ingen smula smakat af alltsammens ... hur skulle jag också; jag har ju intet annat gjort, än ätit sedan jag fick ögonen upp i morse! [4]) (en förskräcklig osanning), och kom nu ihåg att jag således ej bör betala för det här onödiga kalaset." — „Men herrn har ju beställt det", svarade bistert uppassaren. — „Min vän", svarade jag och tog mig bakom örat, ett ställe, hvarifrån personer, stadda i bryderi, merendels hämta nödtorftiga concepter, min vän, det var ett misstag, som jag ej bör få pligta för, då det ej var mitt fel, att en rik arfvinge, för hvilken jag beställt frukosten, i en hast blef fattig, och fattigare än mången fattig, emedan han mistat mer än hälften af sina creditiver på framtiden. Om således han, som ni väl kan begripa, i så fatta [5]) omständigheter, ej kan betala en dyr frukost, så hindrar det icke, att jag ju kan betala äggen som jag förtärt, och gifver er en god dricks-penning för ert besvär, emedan affärer tvinga mig att genast flytta härifrån."

Medelst min förträffliga logik och goda drickspenningar slapp jag, med blödande hjerta och vattnande mun, ifrån min dyra frukost, och vandrade med mit lilla knyte under armen, omkring i staden, sökande efter rum, som ej kostade mycket penningar, och funderande [6]) hvar jag skulle få penningar till att betala mitt rum.

Jag hade fått en smula hufvudvärk af den häftiga choquen, som der hade uppstått mellan hoppet och verkligheten. Men då jag under min promenad fick se ur ett präktigt equipage

---

1) Dreng. 2) Forraad. 3) Dreng. 4) morges. 5) beskafne. 6) grundende.

stiga en herre, med band, stjernor och craschan, [1]) som hade gulblek hy, [2]) djupt rynkad panne, och öfver ögonbrynen ett charakteriserande drag af elakt [3]) lynne; då jag fick se en ung grefve, som jag vid Upsala Akademi något kännt, gående som om han velat falla på näsan, af ålder och lefnads-mätthet; — då reste jag upp hufvudet, drog djupt in luften, som händelsevis (olyckligtvis) just på detta ställe hade metwurstparfym, — och prisade fattigdom och ett rent hjerta!

På en aflägsen gata erhöll jag slutligen ett litet rum, bättre passande för mina mörknade utsigter, än de ljusa förhoppningar jag ägde för ännu två timmar sedan.

Jag hade erhållit tillstånd [4]) att tillbringa vintern i Stockholm, som jag hade trott på et helt annat sätt än jag nu hade utsigt till. Men hvad var att göra? Fälla modet var det sämsta. [5]) Lägga armarne i kors och se uppåt himmelen, ej mycket bättre. „Solen lyser fram då minst man väntar det," tänkte jag, under det tunga höstmoln sänkte sig ned öfver staden. Jag beslöt at använda allt bemödande på att förskaffa mig en hederlig utkomst med någon ljufvare [6]) utsigt för framtiden, än den som under Prosten G . . . s bedröfliga beskydd öppnade sig för mig, och derunder genom renskrifning, bekymmersam utväg i en bekymmersam belägenhet, vinna mitt uppehälle för dagen.

Så lefde jag mina dagar fram under fruktlösa bemödanden att finna öron utan bomullstappar, bröstangripande renskrifning af tomma hufvudens tomma meningar, magrande middagar och stigande förhoppningar, till den afton, vid hvilkens dato i min Almanacha jag sedermera [7]) strök ett kors.

Min värd hade nyss lemnat mig med den vänliga uppmaning, at betala hyren för första qvartalet på fixa morgondagen, så framt jag ej prefererade (artigheten är fransysk), att med pick och pack ånyo anställa en upptäcktsresa [8]) kring stadens gator.

En obeskrifligt kulen November-afton hade hunnit till sin åttonde timma, då återkommen från ett sjukbesök, der jag kan hända — möjligtvis något obetänksamt, tömt min pung, jag välkomnades af denna ömma helsning.

Jag putsade min sömniga och smala dank [9]) med fingrar-

---

1) Decorationer. 2) Ansigtsfarve. 3) ondt. 4) Tilladelse. 5) værste. 6) blidere, behageligere. 7) siden. 8) Opdagelsesrejse. 9) Praas.

na, och såg mig omkring i den lilla svarta kammaren, för hvars åtnjutande jag snart skulle se mig nödsaked att göra guld.

Diogenes bodde sämre, suckade jag med undergifvet sinne, i det jag drog ett haltande bord från fönstret, der blåst och regn ej höllo till godo [1]) att stanna utanföre. Mina blickar föllo i detsamma på en prägtig eldbrasa [2]) blossande i ett kök, tantaliskt beläget midt öfver mitt blygsamma kyffe, [3]) der spisen [4]) just var det mörkaste af alltihop. [5]) „Kokerskor och kockar äro väl lottade bland de tjenande dödlige!" tänkte jag, under det jag med hemlig begärelse att leka låna eld betraktade den frodiga dame, som bland grytor och kastruller stod i eldskenets gloria, som en herrskarinna, med eldtångsspiran majestätligt hvälfvande [6]) i det glödande riket.

En våning högre upp hade jag genom ett fönster, af ingen afundsam gardin förmörkadt, utsigt in i ett väl upplyst rum, der en talrik famille var församlad kring ett thebord, fullt med korgar och skålar.

Jag var stel af köld och fugt i hela kroppen; huru tomt det var i den delen, som kan kallas magasinet, talar jag intet om; — — men, „Ack herre Gud (tänkte jag), om ändå den vackra flickan, som der midt öfver räcker en kopp thé-nektar och en korg så magnifika skorpor [7]) åt den tjocka herrn som af mätthet knappast orkar resa sig från soffan, ville och kunde sträcka sin sköna hand litet längre bort, . . . med tusen kyssar skulle den . . . fåfängt — ack! den mätta herrn tar koppen — han doppar och doppar sina skorpor så evigt långsamt, . . . just att gråta åt. Nu klappar den söta flickan honom! . . . Jag kan undra om det är söta Pappa sjelf eller Onkel . . . eller kanske . . . . Ack den afundsvärda dödlige! . . . Men nej, det är ju omöjligt . . . han är åtminstone fyratio år äldre än hon. Se det måtte vara hans hustru, ... en äldre fru, som sitter bredvid honom på soffan och åt hvilken fröken bjuder kringlor; . . . gumman ser allt för hygglig ut. . . . Men hvem går hon nu till, som jag icke kan se; . . . ett öra och ett stycke af en axel är allt hvad som kommer fram förbi-fönster-pelaren. Att den gunstiga personen vänder mig ryggen, kan jag väl ej förtänka den; men att den låter flickan stå framför sig och niga och bjuda en qvart timmes tid, är jag ganska stött öfver; . . . . ett frun-

1) ej toge til Takke med. 2) Baal. 3) Hytte. 4) Skorstenen. 5) altsammen. 6) svingende. 7) Tvebakker.

timmer måtte det vara, en karl skulle ej kunna vara så ohöflig mot denna engla-varelse;[1]) det måtte då vara . . . man . . . eller . . . nu tar den emot koppen, — och nu o ve! griper en stor karlhand i skorpkorgen; . . . en grobian! . . . och så han tar för sig, den oborst[2]) . . . jag kan undra om det är hennes bror! . . han var kanske hungrig, fattig karl. Nu kommer turen till två små söta ungar, ... lika systern. Jag kan undra, om gunstig herrn med ena örat lemnat något qvar. Den aldrakäraste flickan, så hon smeker och kysser dem, och ger dem alla kringlor och kakor, som kommit undan munsjör Snålbergs[3]) långa fingrar! Nu har hon sjelf, den söta engeln, af hela trakteringen intet mer än jag, . . . utom lukten likväl.”

„Hvilken rörelse uppstår på en gång i rummet! . . . gamla herrn kommer upp ifrån soffan; personen med ena örat rakar fram, och skuffar (han är född drummeldarius) till flickan, så att hon knuffar emot thebordet, som stöter tillbaka ner i soffan den stackars frun som just ville springa fram; barnen hoppa och klappa i händerna, . . . dörren flyger upp! . . . en ung officer stiger in . . . fröken kastar sig i hans armar. Ja så! Ah ha! se så!” Jag slår igen mina fönsterluckor, så att det brakar, och sätter mig alldeles våt af regnet och darrande i knäna på en stol.

Hvad hade jag väl i fönstret att göra? Se det har man för det man är nyfiken.[4])

För åtta dagar sedan flyttade denna familien från landet in i det vackra huset midt emot mig, och det hade ännu aldrig fallit mig in att fråga hvilken och hvarifrån den var. Hvad behof hade jag väl att i afton på olofligt sätt göra mig underrättad om dess husliga förhållanden? Hvad kunde det interessera mig? Jag var vid elakt lynne; kanhända kände jag äfven litet ondt i hjertat, . . . men lika mycket, — trogen min föresats, att aldrig lemna mig till ängsliga tankar, då de ej båta till något, tog jag med stela fingrar i pennan och för att skingra[5]) den ledsnad jag kände, ville jag försöka en skildring af den husliga sällheten[6]) — en sällhet som jag aldrig kännt. För öfrigt filosoferade jag blåsande i mina frusna händer: „är jag då den förste som i inbillningens drifhus sökt en värma som tingens hårda verld nekar honom? Sex

1) Engle-Væsen. 2) Tölper. 3) af snål, gnidsk.
4) nysgjerrig. 5) adsprede. 6) Salighed.

rikedaler för en famn granved, nej prosit, ej förr än December! Jag skrifver!"

Lycklig, trefallt lycklig den innerligt förenade familj, inom hvars slutna krets intet hjerta blöder eller glädes ensamt, ingen blick, intet leende [1]) lemnas obesvaradt, och vännerne ej med ord, men i gerning dagligen säga hvarandra „din sorg, din glädje, din sällhet är min!"

Skönt är det fredliga, det tysta hem, som skyddande kringsluter lifvets trötte pilgrim, som kring sin vänligt flammande härd till hvila församlar gubben vid stafven, den kraftfulle mannen, hans älskande maka, och lyckliga barn, som i den härmande [2]) jordiska himlen hoppa med jollrande jubel omkring, och sluta en i oskuld framlekt dag med att, tacksägelsebönen ännu på leende läppar, somna vid föräldrarnes bröst, under det modrens ljufva röst i hviskande vaggtoner [3]) berättar för dem, hur kring deras läger

Små englar gå vakt,
De slå en ring,
De vaka omkring
Bädden, der oskulden sofver.

Här måste jag upphöra; ty jag kände något likt en regndroppa komma fram ur mitt öga, hvilket gjorde att jag ej kunde skönja redigt.

Huru mången, tänkte jag, i det mina tankar emot min vilja toge en melancholisk vändning, — huru mången måste ej med smärta umbära [4]) denna jordelifvets högsta lycka, huslig sällhet! Jag betraktade mig en stund i den enda [5]) hela spegel jag ägde i mitt rum . . . sanningens, och skref åter med dyster känsla. Olycklig kan visst den öfvergifne [6]) kallas, som i lifvets ängsliga och kulna stunder (hvilka så ofta komma) ej blir tryckt till ett troget hjerta, på hvars suck ingen svarer, hvars tysta bekymmer ingen lindrar med ett „jag förstår dig, jag ömkar dig."

Han är modfälld, ingen muntrar honom; han gråter, ingen ser det, ingen vill se det; han går — ingen följer honom; han kommer, ingen går emot honom; han hvilar, ingen vakar öfver honom. — Han är ensam, — o hvad han är olycklig! Hvarföre dör han ej? Ack hvem skulle gråta honom? En graf, som inga varma saknads-tårar vattna, är så kall!

---

1) Smil. 2) efterlignende. 3) Vugge-Toner. 4) undvære. 5) eneste. 6) forladte.

Han är ensam uti vinternatten, för honom har jorden inga blommor och dunkla brinna himlens ljus. Hvarför vandrar han, den ensamme, hvarför väntar han, hvarför flyr han ej, skuggan, till skuggornas land? Ack han hoppas än, han är en stackars tiggare på glädje, som ännu vid den elfte timman väntar att en barmhertig hand skall gifva honom en almosa.

En enda liten jordeblomma vill han plocka, bära den vid sitt hjerta, för att sedan ej så ensam, så alldeles ensam gå ned i det tysta.

Det var min egen belägenhet jag beskref, — mig sjelf jeg beklagade.

Tidigt beröfvad mina föräldrar, utan syskon, vänner eller slägt, stod jag ännu i verlden så ensam och så öfvergifven, att jag utan en innerlig förtröstan till himmelen och ett naturligt lyckligt lynne ofta nog bordt önska lemna denna snöda verld; men nu hade jag ända hitintills [1]) nästan beständigt hoppats på framtiden, och derunder, af instinktlik känsla att så var det bästa, snarare än af filosofi, nedtryckt alla för mycket lifliga önskningar för det närvarandes trefnad, då de så helt och hållet voro i strid med möjligheterne. Men sedan någon tid var det ty värr annorlunda med mig; jag kände, och isynnerhet denna afton kände jag mer än någonsin ett outsägligt begär att hålla af någon, . . . att ha hos mig en vän, . . . en vän som, . . . som vore . . . kort sagdt en vän som vore (för mig jordens högsta lycksalighet) min maka, min älskade, min tillbedda maka! O hon skulle trösta mig, hon skulle fröjda mig! hennes ömhet skulle i den fattigaste koja göra mig till en konung! Att mitt hjertas ömma låga [2]) ej skulle hindra den trogna varelsen att vid min sida frysa ihjäl, blef mig snart under ofrivilliga rysningar klart och känbart. Mera betryckt än någonsin, steg jag upp, och gick några slag (det vill säga två steg fram och så högerom återmarsch) på min kammare. Känslan af min belägenhet [3]) följde mig som skuggan på muren, och för första gången i min lifstid kände jag mig modfälld, och kastade en mörk blick framåt min dystra framtid. Jag hade inga gynnare, [4]) kunde derföre på lång tid ej vänta någon befordran, således intet eget bröd . . . . ergo ingen vän — hustru menar jag.

„Men hvad i Herrans namn, sade jag än en gång allvarsamt till mig sjelf, hjelper dett att grubbla?“ Jag sökte än en gång med all makt slå bort mina ängsliga tankar. —

1) lige indtil nu. 2) Lue. 3) Stilling. 4) Velynder.

„Om ändå någon christen själ ville komma till mig i afton! hvem som helst det vara må; — vän eller fiende,...... allt är bättre än denna enslighet. Ja till och med om det vore en innevånare af andeverlden som öppnade min dörr — han vore välkommen! Hvad var det? Tre slag på dörren! Jag vill väl icke tro" . . . åter tre! jag gick och öppnade! der var ingen. Blåsten allena for tjutande upp och ned i trapporna. Skyndsamt stängde [1]) jag igen dörren, stack händerna i fickorna och gik en stund trallande öfverljudt. Några ögonblick derefter tyckte jag mig höra en suck! . . . jag teg och lyssnade, . . . åter suckades ganska tydligt, . . . och ännu en gång så djupt och så jemmerligt, att jag med hemlig ångest ropade: „hvem är der?" Intet svar......

Jag stod en stund begrundande hvad detta väl månde ha att betyda, då ett förfärligt kattrakande i trapporne, som jag tyckte ifrån vinden [2]) ända ned i källrarna, och som slutades med en förskräcklig dunk mot min dörr, gjorde slut på min obeslutsamhet. Jag tog ljuset, en käpp och gick ut. I ögonblicket som jag öppnade dörren, blåste ljuset ut. Jag såg något gigantiskt hvitt skymta emot mig, och kände mig hastigt omfattad af ett par starka armar. Jag ropade på hjelp och stred så tappert för at komma lös, att både jag och min motståndare slogo omkull på golfvet, dock så att jag kom öfver honom. Som en pil steg jag upp och ville springa ut för att skaffa ljus, då jag stapplade öfver något gud vet hvad, . . (jag tror nästan att någon tog fatt mig i benen); lika myeket, jag föll för andra gången, slog hufvudet mot bordshörnet och förlorade sansningen, under det jag i mina öron hörde ett förargligt buller som mycket liknade gapskratt. [3])

Då jag åter slog upp ögonen, möttes de af ett bländande ljussken. Jag slöt dem åter, och lyssnade till ett oredigt sorl omkring mig, — öppnade dem ånyo helt litet, och sökte urskilja föremålen [4]) som omgåfvo mig, hvilka förekommo mig så gåtlika och underbara, at jag nästan fruktade att mina sinnen voro förvirrade. Jag låg på en soffa, och .... nej jag bedrog mig verkligen icke, — den söta flickan, hvars bild oupphörligt sväfvat för min tanke hela aftonen, stod verkligen bredvid mig och baddade, med ett himmelskt uttryck af deltagande, mitt hufvud med ättika. En ung man, hvars ansigte föreföll mig bekant, höll min hand mellan sina.

1) lukkede. 2) Loftet. 3) Skoggerlatter. 4) Gjenstandene.

Jag urskiljde äfven den tjocka herrn, en mager dito, frun, barnen, och i aflägsen skymning såg jag skymta thebordets-paradis; i korthet, jag befan mig genom något obegripligt ödets [1]) hokus pokus midt ibland den famille, som jag för en timma sedan med så lifligt interesse betraktat.

Då jag fullkomligt återkom till sansning, omfamnade mig den unga mannen flera gånger med militärisk häftighet. „Känner du då ej igen mig?" utropade han, stött att se mig så statue till själ och kropp. „Har du då så alldeles glömt August D***, hvars lif du så nyligen frälst med fara af ditt eget? Som du så tappert fiskade upp med risque att sjelf för alltid dröja i fiskarnes ointeressanta sällskap? Se här min far, min mor, min syster Wilhelmina!" Jag tryckte hans hand, och nu omfamnade mig äfven föräldrarne. Med ett dugtigt slag af knytnäfven i bordet utropade nu Augusts far: „Och derföre att ni frälst min sons lif, att ni är en i botten hederlig och bra karl, att ni svälter sjelf — för att ge andra äta, . . derföre skall ni ha pastoratet i Hal . . . Ja, ni skall bli kyrkoherde, säger jag, . . . jag har jus patronatus, må ni veta!"

Jag var alldeles ur stånd att begripa, tänka eller tala på en lång stund, och innan genom tusende förklaringar allt kom till förklaring, hade jag ej redigt fattat något annat än att Wilhelmina icke var . . . att Wilhelmina var Augusts syster.

Han hade samma afton kommit hem från en resa i sjömätnings-corpsens [2]) ärender, under hvilken händelsen förlidna sommaren förskaffade mig den lyckan, att rädda honom ur en fara, hvaruti ungdomshetta och öfvermod störtat honom. Jag hade sedan denna händelse ej sett honom, och förut endast flygtigt gjort hans bekantskap, vid Akademien druckit duskål och sedan glömt min kära bror.

Han hade nu, med ungdomens lätt uppdrifna enthusiasm, berättat för sin famille denna tillfällighet, samt hvad han för öfrigt både visste och icke visste om mig. Fadren, som hade ett pastorat att ge bort, och som (hvilket jag sednare fick veta) från sitt fönster gjort några barmhertiga anmärkningar öfver mina magra middagar, beslöt, bestormad af sin sons böner, att höja mig ur fattigdomens sköte på lyckans höjd. August förtjust ville på stund och timma förkunna mig min lycka, och för att med detsamma tillfredsställa sin älsk-

---

1) Skjæbnens. 2) Sö-Opmaalings-Corpsets.

lingsvurm att göra upptåg, ger han sig tillkänna i min trappa på ett spöksätt, hvars följd för mig blef en stark ehuru ej farlig contusion vid tinningen, och den oförmodade flyttningen öfver gatan, från djupaste mörker till klaraste ljus. Tusende gånger bad mig den goda ynglingen om förlåtelse för sin obetänksamhet; tusende gånger försäkrade jag honom, att det icke ens var värdt att tala om den lappriskнuffen. Och i sanning var Pastoratet en balsam, som hade kunnat göra en större skada okänbar.

Jag igenkände förvånad [1]) och litet flat, att örat och axeln, hvars ägare så förskräckligt grep i skorpkorgen, och öfver hvilken jag utgjutit min galla, just tillhörde Augusts far och min patron. Den tjocka herrn, som satt i soffan, var fröken Wilhelminas söta onkel.

Mina nya vänners godhet och glädtighet gjorde, att jag snart kände mig hemmastadd och lycklig. Gamle herskapet behandlade mig som barn i huset, de unga som en bror, och de båda små tycktes i mig ana en tillkommande pepparkaks-vän.

Sedan jag af Wilhelminas vackra hand emottagit två koppar thé, hvartill jag nästan fruktar att jag i distraction tog ännu mera skorpor än min förträffliga patron, steg jag upp för att taga afsked. Man ville nödvändigt behålla mig qvar [2]) i huset öfver natten, men jag blef vid min föresats, att under tacksägelser till mitt ödes högre ledare i mitt gamla logis tillbringa den första lyckliga natt.

Alla omfamnade mig ånyo, och jag omfamnade nu alla så rätt af hjertans grund, äfven Wilhelmina, på erhållen nådig tillåtelse likväl. — „Det hade varit så godt att jag låtit bli det," tänkte jag sedan, om det skall vara för första och sista gången! August följde mig tillbaka.

I mitt rum stod min värd, midt ibland kullslagne stolar och bord, med uppsyn midt emellan regn och solsken; på ena sidan drogs munnen med ett horribelt småleende upp till örat, på den andra kröp den af förargelse ned mot isterhakan; ögonen följde samma directioner, och det hela hade utseende af ett ryckverk, tills den ton, uti hvilken August antydde honom att lemna oss ensamma, förvandlade alltsammans i den aldravänligaste grinmine, hvars auctor under ödmjuka bockningar ändteligen försvann bakom dörren.

August var i förtviflan öfver mitt bord, min stol, min säng, m. m. Jag hade möda att afhålla honom, från att gå

1) forundret. 2) tilbage.

och prygla upp Värden, som ville ha penningar för ett sådant näste! Jag måste ställa honom tillfreds med en helig försäkran, att dagen derpå ofördröjligen flytta till ett annat ställe. „Men säg honom väl, bad August, innan du betalar honom, att han är en skurk, en ockrare, en prejare, en . . eller om du vill, så skall jag" . . . — „Nej nej bevars! afbröt jag honom, låt mig göra, var i god ro."

Sedan min unga vän lemnat mig, tillbragte jag lyckliga stunder, med att tänka på mitt ödes förändring, och att derför innerligen tacka Gud.

Till pastoratet gingo mina tankar sedan; och himlen vet hvilka feta oxar och kor, hvilka parker med blommor, frukter och grönsaker jag i andanom såg omgifva mig i mitt sköna paradis, der min Eva gick vid min sida stödd på min arm; och i synnerhet hvilken otalig mängd af lyckliga och uppbyggda menniskor jag såg strömma ur kyrkan der jag predikat. Jag christnade, jag confirmerade, jag vigde mina älskade sockenbor, i mitt hjertas ifver och glädje — och glömde blott begrafningarne.

Hvar och en brödlös prest, som fått ett pastorat, hvar och en dödlig, som oförväntadt fått en länge hyst önskan uppfylld, skall lätt föreställa sig min belägenhet.

Längre fram på natten sänkte sig slutligen likasom et flor för mina ögon, och mina tankar råkade [1]) småningom i en villervalla, som alstrade [2]) allahanda besynnerliga föreställningar. Jag predikade med hög röst i min sockenkyrka, och församlingen sof. Efter gudstjensten kommo menniskorna ur kyrkan som oxar och kor, och bölade mot mig, då jag ville förmana dem. Jag ville omfamna min hustru, men kunde ej skilja henne från en stor rofva, [3]) som tilltog i hvart ögonblick, och som slutligen växte öfver oss båda. Jag sökte på en stege klättra upp till himmelen, hvars stjernor vinkade mig vänliga och klara; men potates, gräs, vicker och ärthalm snärjde obarmhertigt kring mina fötter, och hindrade hvart steg. Till slut fann jag mig gå på hufvudet midt ibland mina besittningar, och under det jag i min sömniga själ storligen undrade huru detta kunde komma sig till, somnade jag djupt från minnet af mina drömmar. Likväl måtte jag mig ovetande ha fortsatt kedjan af mina pastoratliga tankar, och predikat i sömnen hela det öfriga af natten, emedan jag om

---

1) geraadede. 2) frembragte. 3) Roe.

morgonen vaknade vid ljudet af min egen röst, som helt högt utropade „amen!"

Att gårdags-aftonens händelse verkligen var sanning, och ej dröm, hade jag möda att öfvertyga mig om, innan August kom att besöka mig; och att bjuda mig äta middag hos sina föräldrar.

Pastoratet, Wilhelmina, middagen, den nya kedjan af framtida förhoppningar, bestrålade af det närvarandes klara sol, allt öfverraskade mig ånyo med en glädje, som man kan känna men aldrig beskrifva.

Jag hälsade, ur djupet af ett tacksamt hjerta, det nya lif som öppnade sig för mig, med den fasta föresats, att, hända hvad som ville, jag alltid och i allt skulle söka — göra det rätta och hoppas det bästa.

Två år sednare satt jag en höst-afton vid spiselden i min kära prestgård. Bredvid mig satt min lilla älskade hustru, min söta Wilhelmina, och spann. Jag ville just för henne läsa en liten predikan, som jag nästa söndag ämnade [1]) hålla, och af hvilken jag hoppades mycken uppbyggelse för både henne och församlingen. Under det jag bläddrade uti den, föll ett löst blad ut. Det var papperet, på hvilket jag samma afton, för två år sedan, i en vida skild belägenhet upptecknat mina ljufva och sorgliga tankar. Jag visade det åt min hustru. Hon läste, smålog [2]) med en tår i ögat, och med en liten skälmaktig min, som jag tror är henne allena egen, tog hon pennan och skref på bladets andra sida:

„Auctor kan nu af sin belägenhet göra gudskelof en teckning i fullkomlig motsats med den som han i en sorglig stund gjorde öfver en olycklig, som då var han sjelf.

Nu är han ej ensam, ej öfvergifven. Hans tysta suck besvaras, hans hemliga bekymmer delas af en ömt tillgifven maka. Han går, hennes hjerta följer honom; han återkommer, hon går leende emot honom; hans tår rinner ej obemärkt, den torrkas af hennes hand, och hans leenden återstrålas i hennes; för honom plockar hon blommor, för att kröna hans hjessa, för att strö på hans väg. Han har famille, tillgifna vänner, och räcknar till sin slägt alla dem som inga ha. Han älskar, han är älskad, han kan göra lyckliga, han är lycklig."

Min Wilhelmina hade med trohet skildrat det sälla när-

1) agtede. 2) smilede.

varande; och eldad af känslor, glada, ljufva som vårsols-strålar, vill jag nu som förr med en liten tropp lätta förhoppningar voltigera ut i framtiden.

Jag hoppas således, att min predikan för nästa söndag ej måtte vara utan nytta för mina åhörare; och skulle de förstockade sofva, så hoppas jag att icke låta denna, ej heller någon af de större och mindre ledsamheter, [1]) som kunna möta mig, gå mig till sinnes och störa mitt lugn. Jag känner min Wilhelmina och tror mig äfven känna mig sjelf allt för väl, för att ej med visshet hoppas, att alltid kunna göra henne lycklig. Den ljufva engeln har gifvit mig hopp, att snart få addera en liten varelse till vårt lilla lyckliga hushåll. Jag hoppas att i framtiden få multiplicera... För mina barn har jag hvarjehanda förhoppningar in petto. Får jag en son, så hoppas jag att han skall bli min efterträdare.. Får jag en dotter, så... om August ville vänta,... men jag tror att han som bäst håller på at fria.

Jag hoppas, att med tiden finna en förläggare till mina predikningar.

Jag hoppas att med min hustru lefva till hundra år.

Vi hoppas, min Wilhelmina och jag, att under denna tid kunna aftorka mångas tårar, och att sjelfva gjuta så få, som vår rang och lott såsom jordens barn kan tillåta.

Vi hoppas att icke öfverlefva hvarannan.

Sluteligen hoppas vi, att alltid kunna hoppas, och när stunden kommer, då den grönskande jordens förhoppningar försvinna vid det klara ljuset af eviga vissheter, så hoppas vi, att den allgode Fadren skall fälla en mild dom öfver sina tacksamma, ödmjukt förhoppningsfulla barn.

(Teckningar utur hvardags-lifvet. 1sta h.)

O. K.

Slottet Säfvebys Uppbrännelse.

Emedlertid gick Stålbrand fram och tillbaka på gården, såg tid efter annan åt porten och utåt vägen med väntande blic-

1) Kjedsommeligheder.

kar. Manskapets hästar voro sadlade och Sqvadronen tycktes färdig till uppbrott. Alla Ryttarne gingo, klädde uti munderingarne med sablar och hattar, rundt omkring husen och gärdesgårdarne,[1]) der deras egna hästar stodo bundne. De vapen, hvilka gårdagen hade sett utbäras från källaren, lågo nu jämte några andra saker, packade på två stycken bondvagnar, förspända hver och en med fyra hästar. Bönderne stodo bredvid vagnarne med ledsna och sömniga ansigten, lyftade då och då på hattarne och refvo sina hufvuden, sammanförde med fötterne de grässtrån som lågo framför hästarne, och tycktes längta efter uppbrott lika mycket som någonsin den väntande Ryttmästaren.

En ridande kommer uti starkt traf uppföre den sluttande vägen. Se der är Gefrejter Stark tillbaka, säga Ryttarne, och Stålbrand går emot honom med skiftande färg och hämmad andedrägt. Hästen stadnar flåsande[2]) och drypande af svett, Ryttaren stiger utaf, tager fram ett bref ur hatten och lemnar Ryttmästaren.

Stålbrand öppnar och läser, och de kringstående fästa sina uppmärksamma ögon på hans ansigte. Det mörknar mer och mer, och uttrycket öfvergår småningom till det af en kufvad vredes. Han ser omkring sig med gnistrande blickar, för hvilka hans folk går undan, aflägsnande sig tyst hvar och en åt sin sida. Brefvet hopvikes[3]) och stoppas i bröstfickan, upptages och genomläses åter. Slutligen återfår han målet: ger ordres åt Löjtnanten att underrätta Generalen, att det stora huset genast skall antändas; åt Qvartermästaren, att låta inlägga torr ved uti ett par rum af nedra våningen; åt manskapet, att nedbära alla möbler och saker af hvad beskaffenhet som helst, hvilka funnos uti öfra våningen, så fort som ägarne det tillåta; och åt Generalens kusk ger han befallning att hafva alting genast färdigt till en afresa.

Snart kommer Generalen bärande under armen det lilla jernbeslagna skrin, der han ännu trodde sina diamanter vara förvarade. Han var åtföljd af sin gråtande fru och dotter. De sätta sig på en trädbänk vid gårdsporten och se med sorgsna ögon, huru allting utflyttas utur det hus, de ännu skåda oförändradt, men hvilket af morgondagens, måhända aftonens sol skall belysas endast såsom en ruin. Då framträder Stålbrand.

1) Gjærderne. 2) pustende. 3) sammenlægges.

Herr General, säger han, på nådig befallning får jag förklara Herr Generalen vara arresterad.

Generalskan svimmar. Thilda betäcker sitt ansigte högt snyftande, [1]) men Generalen frågar med fast ton, utan att visa den ringaste bestörtning eller oro:

Hvarthän skall jag föras?

Mina ordres lyda: till högqvarteret, svarar Stålbrand.

Godt — återtog Generalen; när resa vi och huru?

Om Herr Generalen behagar, rättnu uti Herr Generalens egen vagn.

Är det tillåtet att hustru och barn följa mig under vägen? frågade Generalen.

Thilda steg upp lifligt, såg med bönfallande ögon på Stålbrand, hopknäppte sina händer och öppnade de darrande läpparne likasom för att säga något, men hon var ej så mycket mästare öfver sin rörelse, att hon förmådde yttra ett ljud. Han svarade:

Det är icke förbjudet — och således tillåtet.

Så snart allt var i ordning för afresan och Generalskan hade hämtat [2]) sig, anträddes densamma. Generalen med sin tröstlösa familj och sina skatuller uti en täckvagn; betjening och saker på ett par stora jagtvagnar, hvar och en dragen utaf fyra feta frodiga hästar. Framför detta tåg red en del af Sqvadronen, en del efteråt, och ett par ryttare nära intill Generalens vagn. Fruntimmerna togo näsdukarne från sina ögon, för att genom tårarne ännu en gång, till afsked, kasta en blick på den stora byggnaden, under hvars kära tak de njutit så många lyckliga stunder, och som nu måste lemnas för att aldrig mera återfinnas. Deras smärta var stum; öfvermåttet [3]) af deras sorg förqväfde allt yttrande af bedröfvelsens förkrossande [4]) känsla.

Stålbrand stadnade ännu qvar med halfva Sqvadronen, för att fullgöra det öfriga af sina ordres. Qvartermästaren aflossade en pistol uti de inlagda brännbara ämnena, hvilka genast uppflammade och antände veden. Blåaktig rök utgick genom ett par öppnade fönster, och snart efterföljdes den af lågornas röda tungor, som med sina förtärande spetsar slickade omkring sig allt högre och högre, sökande öfverallt på andras bekostnad ny näring åt sin omättliga hunger. Fönsterrutorne sprungo sönder, blyet smältes upp, sparrarne ned-

1) hulkende. 2) samlet. 3) Overmaalet. 4) knusende.

följo halfbrände, och gipstak, spisar och golfstenar om hvartannat, med förstörelsens bedröfliga ljud.

Elden utsträcker härjande sitt välde, och lågan hastar med vingad fot genom de höga loft och öfver de bonade golf, der rikedom och stolthet haft sin förgängliga boning — der löjet,[1]) skämtet och behagen så ofta anställt sin flygtiga lek — allt är nu förbi — äfven den minsta, ringaste tillhörighet af den fordna prakten fattas af flammans oblidkeliga tand, och sprides kring rymden[2]) såsom stoft eller grusas till jorden. Hvarken råttan, syrsan[3]) eller den sväfvande malen[4]) hinna fly; deras gömda och obekanta bo undergår samma öde som herrskarens i slottet; allt blir förgängelsens rof. Med brakande dån instörtar byggnadens höga tak, och de hundrade särskilta armar, som det rasande elementet utsträckt genom de hundrade fönsterlufterne, förena sig till en enda väldig massa, som segrande lyfter sig högt uppöfver de af dödliga händer resta spetsar, och likasom triumferande öfver sin framgång på jorden, med skadeglädje höja sig mot ättefadren på himlahvalfvet, den brinnande solen.

Snart upplöser hettan de väldiga band, hvilka sammanhållit menniskans verk; torn efter torn nedstörtar med dån som skakar[5]) jorden rundtomkring, ett och annat källarehvalf sjunker, och derpå hvilande murar förlora jemnvigten och nedrasa, dels stycke för stycke, dels på en gång med buller och brak — men ännu trotsa de yttre väggarnes tjocka massor den förfärliga gästens våldsamhet. Fastän svärtade, spruckne och stympade, beröfvade sin glans och sin prydnad, stå de likväl på bergfast grund, och visa ännu vid det helas undergång en oöfvervinnerlighet som bjuder vårdnad.

Den höga eldmassan minskas, sjunker småningom, räcker snart ej mera upp till murarnes qvarstående kant, upphörer der frisk näring saknas, och fortfar ändtligen endast på ett och annat ställe uti de hopfallna grushögarne. Snart är Säfveby blott en rykande ruin.

Med förvåning och förskräckelse hade ortens invånare rundt omkring märkt eldens uttbrott; de hade hastat till hjelp och räddning. Knappt någon hade föreställt sig att den rike och mäktige Grefven skulle kunna dela lika öda med den fattige bonden; deras förundran var stor, när Ryttare till häst

1) Latteren. 2) egl.: Rummet, Egnen; altsaa: spredes rundt omkring som Stöv. 3) Faarekyllingen. 4) Möl. 5) ryster.

förbjödo dem nalkas,[1]) när de underrättade dem om Generalens arrestering och troligen förestående öde.

Konung Carl är en sträng herre, sade en gammal Torpare;[2]) men han låter rättvisan gå öfver den höge som öfver den låge. Gud bevare honom!

De fleste anställde dock ej några serdeles betraktelser, ehuru de medvetslöst emottogo ett sorgligt intryck af förgänglighetens bild; de gapade på branden en stund och gingo sedan, hvar och en med tunga steg och tungt hjerta, till sitt dagsarbete åter.

(Snapphanarne, sv. original i 3 delar.)

Anders Fryxell.

(f. i Hesselskog i Dalsland 1795.)

Bråwalla slag omkring 740 år e. Kr.

När konung Harald blifwitt 150 år gammal, låg han af ålderdomsswaghet beständigt i sängen, och orkade litet gå. Då war ingen, som förswarade hans rike för de många wikingar, som på alla sidor började anfalla och härja det. Detta likade hans wänner illa, och många andra tyckte också konungen hafwa lefwat länge nog. Några mägtiga män togo derföre det råd, att, då konungen en gång war i badkar, lade de träd och stenar deröfwer, ämnande så förqwäfwa honom. Men då Harald märkte deras afsigt, bad han dem släppa sig upp, sägande: „Jag wet nogsamt, att för eder tyckes jag wara lastgammal, och det kan ock så wara. Dock will jag ej dö i ett badkar, utan häldre såsom en konung.” Då stego hans wänner till och hjelpte honom upp. Derpå skickade Harald sändemän till Sigurd Ring i Uppsala med de bud: „att Danskarna tyckte Harald wara för gammal, derföre wille han falla, som en konung anstod, uti strid. Han bad alltså, att Ring skulle samla så stor krigshär, han förmådde, och dermed möta Harald wid Bråwiken i Östergötland. De skulle då der försöka, hwem som wore mägtigast.” De började

---

1) nærme sig. 2) Husmand.

alltså rusta sig, och somliga säga, att de i sju år beredde sig härtill. Det finnes dock andra berättelser, som förtälja, att Haralds krigsöfwerste, Brune, hade med sin list uppretat konungarna mot hwarandra till dette krig. Ring hade sitt folk från Swearike, Westergötland, Norrge och Helsingeland. Der woro också många utmärkta kämpar, isynnerhet Ragwald den rådkloke och Starkotter, som ansågs för den störste kämpe på den tiden. Haralds här war från hela Danmark, Östergötland och norra Tyskland. Hären samlades i Öresund, och war så stor, att man kunde gå på flottan såsom på en bro öfwer hafwet från Seland till Skanör. Uti konung Haralds här war Ubbe från Frisland den namnkunnigaste. Der woro ock trenne sköldmör, Ursina, som bar Haralds banér, Heidr och Veborg, och dessutom många andra stora kämpar. Derpå möttes härarna på Bråwallahed i Östergötland. Harald utsände sin fältöfwerste Brune för att efterse, huru Ring uppställt sin här. Då han återkom och berättade, att Rings här stod i Swinfylking, sade konung Harald: „Hvem hafwer lärt konung Ring det? Trodde jag dock, att ingen kunde det, utom Oden och jag. Eller will Oden nu göra mig segerlös, det jag aldrig förr warit? Will jag då häldre, att han låter mig falla med hela min här i striden." Derpå lät han Brune uppställa folket, och, emedan han sjelf ej förmådde gå, lät han sätta sig i en wagn.

När allt således war färdigt, läto höfdingarna blåsa i krigslurarna, hwarpå härarna uppgåfwo ett stort härskri, och gingo så emot hwarandra. Det blef nu ett skarpt och träffeligt slag, och de gamla sagor förtälja, att ingenstädes i Nordlanden har så mycket och utwaldt folk stridt tillsammans. När slaget warat en stund, gick Ubbe den Frisiske fram ur konung Haralds krigshär mot fienden. Främst i spetsen af konung Rings fylking gick kämpen Ragwald den rådkloke och mot honom wände sig Ubbe. Då såg man emellan dessa storhuggande män ett hårdt och märkeligt enwig,[1]) der många och förfärliga hugg utdelades och uppburos. Dock lyktades[2]) det så, att Ragwald måste segna död ned till jorden. Derpå nedhögg Ubbe också kämpen Tryggve, som stod näst Ragwald. När Adils söner från Uppsala sågo detta, wände de sig begge emot honom, men så märkelig kämpe war han, att han fällde dem båda, och den tredje Yngve dertill. När

1) Tvekamp. 2) endtes.

konung Ring såg detta, ropade han högt, „att det wore skam, låta en man så förhäfwa [1]) sig öfwer en hel här, och hwar är nu Starkotter, som tillförene aldrig fruktade stiga fram i striden?" Starkotter swarade: „Denna Ubbe är ett hårdt mannaprof, och swårt blir oss nu att winna, herre! dock will jag ej undandraga mig." Derpå gick han mot Ubbe, och skiftade de många och wäldiga hugg sins emellan. Slutligen gaf Starkotter Ubbe et ganska swårt sår, men hade sjelf förut fått sex stora sår, så att Skarkotter tyckte sig aldrig tillförene hafwa warit i sådan wånda. Nu trängde krigshoparna fram på båda sidor emellan dem och begge kämparna. Ubbe nedhögg då kämpen Agnar, derpå fattade han swärdet med begge händerna, och röjde sig en bred wäg twärtigenom kung Rings krigshär, warande nu blodig allt upp till axlarna. Bakom Rings krigshär woro Telemarksboarna från Norrge uppställda. Deras förnämsta idrott war att skjuta med båge, så att den öfriga hären tyckte sig hafwa liten hjelp af dem, derföre hade de fått den bakersta platsen. När de nu sågo Ubbe komma midt igenom hären mot sig, sade de sins emellan: „Nu skal det rönas, [2]) att wi äfwen äro tappre män, och icke så ringa, som de andra akta oss före; och skola wi låta denne wara skottmål en stund för wåra pilar." Hadder Horde och Hroallder ibland dem woro så goda skyttar, att de sköto igenom Ubbe med tjugufyra pilar. Dock felades honom ej frimodighet, utan förswarade han sig tappert, allt tills han föll död ner. Han hade då förut nedlaggt sex kämpar och sexton andra män, samt dessutom illa sårat elfwa andra kämpar.

Sköldmön Veborg gick nu fram mot Swenskarna och fällde kämpen Sote. Derpå mötte hon Starkotter, och slogos de; men hon war så wig och skicklig att föra wapen, att hon gaf Starkotter ett hugg, hwarmed hon lösskar köttet på kindbenet och hakan. I detsamma kom Torkil Dierfwe dertill, och nedhögg henne; men Starkotter stoppade skägget i munnen och bet deri, qwarhållande sålunda det lösa köttet, och war han nu blefwen mägta wred. Han bröt häftigt in i Danska krigshären, och nedhögg kämparna Hake, Ella, Borgar och Hjorter efter hwarandra. Derpå rusar han mot sköldmön Ursina, som bar konung Haralds banér. Hon

1) hæve. 2) erfares.

sade då: „Wisst är det dödsraseriet, som kommit på dig, och lärer nu din dödsstund wara för handen." „Först skall du fälla konungens banér," sade Starkotter: och dermed högg han wenstra handen af henne. I detsamma angrep kämpen Brae honom, men Starkotter fällde både honom och kämparna Grepe den gamle och Håte, men han fick också sjelf många och stora sår. När nu Harald såg det myckna manfallet bland sitt folk, ställde han sig på knä i wagnen, emedan han ej förmådde stå på annat sätt, och tog ett kort swärd i hwardera handen. Derpå lät han köra wagnen midt ibland fienderna, huggande och stickande på båda sidor om sig, och fällde på detta sätt många män, och tycktes han wara mycket manlig, samt göra stora bragder [1]) efter sin höga ålder. Slutligen slog hans egen fältöfwerste, Brune, honom med en klubba på hjelmen så, att hufwudet remnade och konungen störtade död utur wagnen. När konung Ring såg wagnen tom, förstod han, att Harald wore slagen. Han lät derför blåsa till stillestånd och erböd Danska krigshären frid och skonsmål, som den ock antog. Andra morgonen lät konung Ring noga ransaka på walplatsen efter Haralds lik. Först mot middagen fanns det under en stor hög af döda. Ring lät upptaga, twätta och hederligen sköta [2]) det efter gammal sed, och lägga det i konung Haralds wagn. Derpå uppkastades en ganska stor hög. Sedan spändes den häst, som dragit Harald under striden, för wagnen, och drogs så konungaliket in i högen. Der slagtades hästen och konung Ring lät bära dit in sin egen sadel, och gaf den åt sin frände konung Harald, bedjande honom med den rida och gästa Oden i Walhal. Derpå lät han göra ett stort gästabud och grafföl. Innan det slutades, bad han alla kämpar och förnämliga män, som der woro, att med gåfwor ock prydnader hedra konung Harald. Då inkastades dit många dyrbara ting, stora armringar och goda wapen. Derpå blef högen noggrant [3]) tillsluten och förwarad. Men konung Ring blef nu ensam rådande öfwer hela både Swea- och Danawälde.

(Berättelser ur Swenska Historien.)

---

1) Bedrifter, 2) passe, bære Omsorg for. 3) nöjagtig.

Carl Fredrik Dahlgren.

f. på Stens Bruk på Östergötland 1791.

Kärlekens Snaror.

Nej! jag vill ej bli kär [1]) . . .
Kärleken medför så många besvär.
Än skall man gråta
Ögonen våta:
Än skall man slå
Barmen helt blå:
Sjunga duetter,
Skrifva biljetter:
Se uppåt mån';
Måla på plån [2])
Herdar [3]) och kojor,
Hjertan och bojor; [4])
Gå se'n [5]) till Fästmön och sucka: „se här!" . . .
Nej! jag vill ej bli kär. —

Hvad? Du vill ej bli kär?
Jo, du skall bli det, jag deruppå svär!
Tänk' blott på våren,
När han i spåren
Förer, som Gud,
Till dig en brud,
Skön och ungdomlig,
Mild och gudomlig
Både i skick,
Åtbörd [6]) och blick:
Tro mig, din låga
Blir ingen plåga.
Ljufvaste nöje oss kärleken bär . . .
Ja du måste bli kär. —

Nej jag vill ej bli kär . . .
Kärleken medför så många besvär.
Ej får man sofva:
Jemt [7]) skall man lofva

---

1) forelsket. 2) Tavle. 3) Hyrder. 4) Lænker.
5) siden. 6) Adfærd. 7) uophörlig.

Vara så kär
Mot sin ma chère.
Än skall man löpa
Ut för att köpa
Florshatt och shwal
Till någon bal.
Jemt skall man krusa;
Ej får man snusa,
Nyttja tobak, och hvad mera det är . . .
Nej! jag vill ej bli kär. —

Hvad? Du vill ej bli kär?
Jo, du skall bli det, jag deruppå svär!
Tänk dig en tärna,
Mild som en stjerna,
Klar som ett ny
Der upp i sky:
Ros uppå kinden,
Gång såsom vinden,
Blick som kristall,
Växt af en tall. [1])
Barm som en drifva,
Hals som en skifva
Hvit alabaster, just som denna här . . .
Ja, du måste bli kär. —

Nej! jag vill ej bli kär . . .
Kärleken medför så många besvär.
Än skall hon pussas,
Än ut och skjutsas [2])
Uti en schäs
Eller kalesch:
Sitta i tuan,
Se på Don Juan:
Hela dess slägt
Spisa confect.
Så får hon tandvärk,
Snufva och bröstvärk,
Och spanska flugor än här och än der . . .
Nej, jeg vill ej bli kär. —

1) Fyrr. 2) kjöres.

Hvad? du vill ej bli kär?
Jo, du skall bli det, jag deruppå svär!
Flickan har pengar,
Kuskar och drängar,
Hästar och hus,
Stakar och ljus;
Trädgård, som grönskar;
Allt, hvad du önskar,
Genast då fås,
Till och med gås.
Allt får du äga,
Blott du vill säga
Ja till det Amor af dig begär . . .
Ja, du måste bli kär. —

Nå, jag vill då bli kär . . .
Fastän och Kärleken medför besvär,
Skal jag försöka
Fästman att spöka:
Höjd på min klack, [1])
Sucka: ack! ack!
Vändas och ängslas,
Slutligen fängslas.
Ett jag dock ber,
Förrn jag mig ger,
Att den der gåsen,
Jemte den såsen,
Som dertill hörer, nu genast, mon frère,
Utan förskingring [2]) man fram till mig bär. —

Per Daniel Amadeus Atterbom.

f. i Åsbo Linköpings Stift 1790.

---

utaf: Befrierskan, Prolog till Lycksalighetens Ö.

Jag ensam gick i skogen ut en dag;
Att höra bäckens sång och trastens [3]) slag,
Att se, hur Våren byggt sin kungasal
Af gröna pelarhvalf förutan tal,

---

1) Hæl. 2) Forödelse, Forspildelse. 3) Droslens.

Och låta, på dess blomstermatter sänkt,
Ur doft och dagg, [1]) från morgonhimmeln stänkt,
Hans yngsta drömmar spela kring min kind
Med glädjens värma och med helsans vind.

Men fåfängt jag ur stadens bur mig ryckt:
Mitt sinne modfäldt var, min själ betryckt.
„All skönhet, hur förgänglig! Vår, hur kort!
Det, som jag älskar, ack! hur fjerran bort!
En blink af frihet, hvad den njuggt [2]) förslär!
Har den minuter, så har tvånget år.
Visst lunden vänligt är af fågler full,
På svala toppar gnistrar solens gull;
Hvad mer? Bortom oasens trånga gräns
Står öcknen åter, der jag åter bränns
Af skarpa strålar på den nakna sand,
Och kyls tillika dock af frost ibland! —
Hvart är du flydd, du Sagans ljufva verld,
Af rosor född, af rosenångor [3]) närd,
Af barn och englar evigt genomlekt,
Af kärlek mot hvartenda lif bevekt?
Kom ned, spänn ut på nytt ditt stjernetjäll,
Gör jorden herrlig och gör menskan säll!
Men ack! du trifves blott der Oskuld ler,
Och sjelfva barnen äro barn ej mer;
En giftig dunst gör tiden mörk och tung;
Det är ett brott, [4]) att vara ljus och ung!" —

Så gick jag dyster mellan stammar fram,
Mot sol och träd och blommor otaksam;
Då slog ett skimmer, likt en blixt, min syn,
Och fyllde rymden snart från mark till skyn.
Ett berg, med jerngrå kind och mossigt skägg,
Till grotta klyfva sågs sin branta [5]) vägg;
Ur grottan sprang en källas vattenfall,
Med ljusgrön skugga på sitt gyllne svall
Mot solen myste [6]) hon, som gammal vän,
Och sken, mer mildt, men lika klart, som den.
I grottans öppning stod, med purpurdrägt,
En qvinlig varelse, af gudeslägt,
Odödligt skön, i hvarje drag en vår;

1) Dug. 2) nidsk. 3) ånga, Damp. 4) Forbrydelse.
5) stejle. 6) smilte.

Med drottningskrona på sitt mörka hår;
Från hennes ögon, hennes läppar log
Den nya dag, som öfver nejden [1]) drog.
En spira, lik en glansfull blomma gjord,
I handen svängde hon mot luft och jord:
Än tycktes den en lilja, än tulpan;
Men, hvar den drog i krets en magisk ban,
Ur alla färgor der en låga bröt,
Ur alla toner der en klang sig göt,
Som lärde, täflingsvis, [2]) mitt tjusta bröst
Naturens blickar och Naturens röst.
På hennes skullra satt en näktergal:
Han slog en drill igenom skog och dal:
Båd trast och lärka lyssnade dertill,
Och biet satt med honungs-vingen still.
Men med ett ljud, långt mera huldt ändå,
Gudinnan sjelf nu talte till mig så:

„Hur kan du mig med denna undran se?
Är jag ej känd? din glada barndoms Fée?
Som, då du än i dunkla vaggan låg,
Du öfver dig i strålar lutad såg?
Som på sitt knä så ofta bar dig förr,
Bland lönn och björk, vid moderhyddans dörr?
Gaf jag dig ej en inre blick, att se
De andar, hvilka blott för den sig te, [3])
Och att med dem, då de från jorden trå, [4])
Till Sångens hem uppöfver molnen gå?
Hur annorlunda voro dessa dar,
Då hela verlden dig en saga var,
Då på hvar källrand, i hvar buskes natt
Ett äfventyr, en dikt som ljus-alf satt,
Och från hvar klyft, vid silfverbäckens smek, [5])
Ett rå [6]) dig lockade med strängalek!
Då hviskade jag in-uti din själ
Det bud, hvarmed jag mente dig så väl:
Att fläta lifvets stunder, dag för dag,
Af idel visor blott och harposlag! —
Hvar har din fordna glädje nu sitt rum?
Är hjertat domnadt? [7]) eller himlen stum?

---

1) Egnen. 2) kappeviis. 3) vise. 4) længes. 5) Smiger.
6) Aand. 7) stivnet, som har tabt Fölelsen.

Har, under tacklöst hufvudbry, du glömt
De sägner, dem jag lärde dig så ömt?
Du ser, att jag densamma är ännu;
Upp! blif också densamme åter, Du!" —

---

utaf: Minnes-Ord öfwer P. U. Kernell.

Den, som lefwat så, att hans umgänge aldrig wäckte andra tankar, än rena och höga, aldrig andra känslor, än oskyldiga och ljufwa, — ja, att hans blotta anblick owillkorligt erinrade om menniskohjertats wackraste egenskaper, Fromhet, Ömhet, Kärlek: den, säger jag, som så lefwat, har wisserligen icke lefwat förgäfwes; hwarken för sin fosterbygd, eller för sitt slägte. Minst har han det, om han med dessa egenskaper förenat sådana, genom hwilkas sällsynta samband med de förra han kunnat tjena hwarje efter sann, efter ädel själsbildning sträfwande Ungdom till föresyn. Utan twifwel wore det redan en lycka, så owanlig som stor, att hafwa kännt en Yngling, hwars hela wäsende förrådde, såsom sitt ursprungligaste innehåll, detta underbara strängspel för en fullkomligare werlds musik, hwilket wi kalla Phantasi; helst när åminnelsen tillika förtäljde, huru hans sinne gaf åt detta strängspel en så ren stämning, att dett i oafbrutna tongångar återklingade blott den blidaste godhets weka och lättrörda känslighet, en så allsidig genljudsförmåga, att det af ingen bland Lifwets grund-accorder fåfängt anslogs. Men med all wår tjusta hågkomst, all wår billiga saknad, skulle wi likwäl, i fall detta utgjort den älskade warelsens enda wärde, icke wåga påstå, att wår tankbild af andlig ungdoms-skönhet wore i honom, så långt mensklighetens närwarande willkor tillåta, fullständigt framställd. Om han deremot med denna melodiska, denna blott i de warmaste menniskobröst befintliga natur-sympathi förenat det, som äfwen hos de warmaste menniskor ej alltid finnes med henne befryndadt, Wiljans allwar, Förståndets klarhet, Wettgirighetens rastlösa åtrå; om i hans innersta hjerta dessa dygder närdes af en outsläcklig låga för allt Sannt, allt Skönt, allt Stort, allt Heligt, — en låga som icke brann med flygtiga uppfladdringar, utan med andakt, med gudsfruktan, med nit och tro, i lif, i död, med lust och mod att för sin beundrans föremål allt wåga och försaka; om tillika den frommaste

blygsamhet öfwerdrog hans själ med en jungfrulig slöja, [1]) som, för Gud och Menniskor genomskinlig, döljde för honom sjelf, att denna själ war en af de skönaste Skaparen bildat: wore man ej då berättigad till den förmodan, att en sådan Yngling, inom wår jordiska synwidd lik ett stjernfall framtindrande och förswunnen, endast derföre sändes att uppträda inom den brödra-ring han öfwergifwit, för att i de qwarwarandes minne förwärfwa, såsom heligt förelysande mönster, en fästad stjernas plats, en stjernas som ledsagar till Hemmet? — Hwilken annan lefnad, om ock mäktigare i anlag och mera förwånande i deras utweckling, befrämjar med en så jemn, så trofast, så inom sitt omfång wälgörande wärma den åt hwar och en wilja gudomligt anbefallda beredelsen för den Högstes tillkommande rike? —

Wärd i samma mån att älskas som att kännas, kunde han desto mindre förfela att öfwerallt gifwa intrycket af oinskränkt älsklighet, som ett naift barndomssinne war genom hela hans lefnad oskiljaktigt från hans eldiga föreställningsgåfwa. Den fromma känslan, det djupa allwaret, den rena oskulden tillhörde icke hos honom det slag, som dämpar lifligheten och tillbakaskrämmer glädjen. Qwickheten, Skämtet, Löjet, Poesiens och Sångens njutningar woro alltid bjudna till gäster i de samqwäm, som biwistades [2]) af Kernell. En utomordentlig talent för uppfattning och återgifning af allt Komiskt, antingen det inom Konstens, eller det allmänna Menniskolifwets område framställde sig för hans blick, war hos honom aldrig, hwad den hos sina flesta ägare är, fruktanswärd för det goda hjertats önskningar och fordringar: sjelfwa det skarpast Löjliga, det hårdast Bizarra, syntes, när det framblänkte ur spegeln af Kernells phantasi, wara genomandadt af hans ljufwa godsinthet och omgjutet af ett ätheriskt skimmer. Hwilken, med sinne och omdöme begåfwad, hörde honom sjunga och såg honom med mimisk handling beledsaga Bellmans widunderligt sköna qwäden, utan att inse genom ett omedelbart känslo-bewis, att Diktens hela burleska, humoristiska och ironiska element kan endast genom Mildhet förwandlas till Form, endast genom Menlöshet till Poesi? Ja, mera poetiskt har wisserligen ingen, och tilläfwentyrs ej Bellman sjelf, i sång och spel gjort åskådlig den natur, som lefwer och rör sig i hans dikter. Det är bekant, att denna natur är en sinnligt frisk och kraftfull, men moraliskt fallen och i sitt syndafall sig sjelf begabbande, [3])

1) Slör. 2) besögtes. 3) spottende.

ja straffande; inom hwilken likwäl bor en högre Genius, som icke sällan låter caricatur-masquen falla och owäntadt blickar emot oss med ögon, flammande af det förlorade paradisets minne, ja stundom af aningen om dess återkomst. Huru underbart framljudade ej i Kernells sång dessa hemlighetsfulla toner, huru märkbart framblixtrade ej i hans spel dessa ögonkast från högre rymder,[1]) utan att pregeln af den skalkaktiga, ofta wilda, ja förfärliga glädtighet, som stämplar den Bellmanska sånggudinnans lynne, derigenom i det ringaste stördes! Äfwen det förderfwade, äfwen det i sanning onda, som hos henne stundom will urskulda sig med widden af den ästhetiska frihetens gränsor, förlorade i Kernells framställningssätt sin skadeförmåga; dess råhet tycktes wara i en trogen härmning[2]) bibehållen, dess giftighet alldeles icke öfwerskyld, och likwäl war både den förra adlad och den sednare tillintetgjord. Sådan war werkningen af denne ynglings snöhwita sedlighet: den mottog ej allenast sjelf ingen fläck, utan renade ock ifrån fläckar allt hwad den widrörde.

Erik Gustaf Geijer.

f. på Ransäters Bruk, i Wärmland 1783.

Svenska folkets lynne.

Om Natur och Historia äro källorna för att lära förstå ett folk, så är den förras inflytande märkligare på folket i gemen, den sednares på de högre klasserna, som, satta i beröring med en större verld, af den erhålla en mångfaldigare bildning. Det är arbetaren, i sin svett sträfvande att afvinna Naturen fyllnaden af lifvets första, enklaste behof, som också mest får erfara, att hon i Norden, ehuru belönande omtankan och fliten, likväl aflagt alla dragen af en klemande[3]) mor, som ger mycket och fordrar litet. Blott ett härdadt, arbetsamt, förståndigt slägte kunde bebo Skandinaviens dalor och berg, eljest vore det förloradt; och äfven vår historia återför tanken till den moraliska spänstighet och kraft, som sjelva det nordiska lefnadssättet utvecklar och underhållar. Så blef Allmogens frihet till person och egendom, då den i det öfriga

1) Egne. 2) Efterlignelse. 3) kjælende.

Europa nästan öfverallt utplånades [1]) af Feodalsystemet, i Skandinavien oförstörlig; ty den kraft, som i Norden fordras till att kunna förvärfva, är mer än tillräcklig för att också kunna försvara. Å andra sidan kan man ej påstå, det svårigheten att förvärfva i samma mån lärt Nordboen att spara. Ännu, i allmänhet taget, ger han gerna ut hvad han genom sin idoghet [2]) förvärfvat, såsom han i fornåldern förtärde, hvad han i härnad [3]) eröfrat, älskande ej mindre njutning än arbete, hellre färdig till ständigt nya mödor, än att spara sig dem genom omtanka, och, om han någon gång slår sig på egentlig vinning, merendels viljande vinna för snart och för mycket, sökande njuta för snart och för mycket. Det kommer ej af brist på förstånd. Svensken visar, både genom arbetskraft och förmåga att umbära, den största skicklighet att fylla sina behof och vara sig sjelf allt i allom: det finnes ingen nöd, som han icke är öfverlägsen: han har stora tillgångar inom sig sjelf, då han uppfordras att använda dem; och hos intet folk torde en naturlig uppfinningsgåfva vara allmännare än bland Sveriges Allmoge, som dessutom, genom en uråldrig frihet och deraf följande deltagelse i Fäderneslandets angelägenheter, ostridigt i bildning öfverträffar mängden i andra länder. Men sällan brukas dessa natursgåfvor, äfven der de finnas till en förundransvärd höjd, för annat än fyllandet af ögonblickets behof, eller ock förslösas de i försök, hvari man mera förmärker en lek af stora förmögenheter, än afsigten på någon varagtig båtnad. [4]) Med en utomordentlig rikedom af enskilda krafter svara derföre framstegen i det hela ej deremot. I allmänhet skulle man kunna säga, att anlagen i Norden oftast äro större, mer omfattande, än annorstädes, men att, ej mindre i den moraliska än fysiska verlden, den bildande värma saknas, hvilken drifver en rik, lycklig, inom sig fulländad natur till full mognad. Af så mycket större vigt är derföre hos oss de moraliska driffjedrarnas förmåga att kunna höja menniskan öfver både naturliga förmåner [5]) och brister. Om denna deras kraft må Sveriges Häfder [6]) tala! — må de odödliga namn, som dem pryda, bära vittne! Deremot, så snart ej Fosterlandets öden eller stora Konungars exempel lifvat en allmän anda, som ej sällan visat sig i de största företag, och äfven,

1) udviskedes. 2) Flid. 3) Krig. 4) Baade, Gavn. 5) Fortrin. 6) Aarböger.

sedan Statens politiska betydenhet minskats, så ofta, utöfver närmaste behofvet, påtryckt offentliga anstalter en stämpel af nationell storhet, visar ock Historien, att de högre stånden hos oss lätt äro utsatta för faran att nedsjunka i yttre söndring och inre obetydlighet. Den arbetande mängden måste i Norden värja sitt lif med sina händer. Den gör det med mod, skicklighet och stor kraft: och genom ansträngningens höjd blir hvilan dess nöje; hvarföre man ock hos den allt för ofta saknar den omsorg för hvad som förljufvar och förskönar lifvet, hvilken eljest plägar vara den vackraste frukten af genom arbetsamhet fyllda behof; ehuru en betydlig skillnad häruti märkes emellan slättbon och bergsbon. De högre, befriade från det omedelbara arbetet för de kroppsliga behofven, äga ej samma uppfordran till kraftyttring ur första handen. Den fiende de ha att bekämpa är ej en öppen fysisk, utan en dold, och derföre farligare, moralisk. Den låter känna sig i den förlamande tyngd Nordens stränga natur lägger på hvarje sinne, som ej med alfvarlig verksamhet upprätthåller sig sjelf. Lättjan [1]) förstör hos Söderns eldiga naturer, genom utbrott af våldsamma oordningar: i Norden långsammare, säkrare, eländigare, och är egenteligen den neslíga [2]) strådöd för hvilkan våra förfäder bådo sina gudar bevara sig. Denna inre dvala är under vår hårda himmel en lätt undfången sjukdom, som döfvar alla högre förmögenheter, och under hvilken den inneburna oron i det nordiska lynnet blott yttrar sig i ett famlande efter sken, en förlust på allt begrepp om väsende, en deraf följande afund för yttre företräden, [3]) och en inbördes söndring; till hvilken dessutom det nordiska lynnet både genom sina fel och sina dygder är benäget. Derföre hörer ock allt hvad som väcker, förenar och sammantränger de i djupet hvilande moraliska krafterna, — såsom en strängt rättvis, en kraftfull sammanhållande borgerlig ordning, — egenteligen till Nordens hälsa. — Så tyckes hos menniskan samma motsägelse framträda emellan kraftyttring och hvila, liflighet och tröghet, som visar sig i den nordiska naturen: en motsägelse, som dock mildras och öfvervinnes genom ett naturligen alfvarligt och genomträngande förstånd, en djup, men, liksom tankekraften, helst inom sig sluten, känsla, framför allt, genom et sinne, som är mäktigt af stora uppoffringar, i afgörande ögonblick aldrig känner fruktan, och lätt höjer sig öfver det förgäng-

1) Ledigganged. 2) skammelige. 3) Fortrin.

liga. Denna tapperhet, i ordets bästa bemärkelse, har varit vårt folks ädlaste arfvedel, är den gedigna metall å själen, hvilken ur olyckornas slipning alltid frammgått lika hvass och ren.

(Svea Rikes häfder. 1 Delen.)

Utur hans: Minnen, första delen 1834.

Jag kommer nyss ur et hus, der fadren — han var min vän — ligger på bår, — bortryckt — ja väl! — men ordet är ändå ej det rätta — borttärd af långsam sjukdom; tills lifvet, med en knapt hörbar suck, flydde. Det var en sorgens boning; maka och barn i tårar. Då slog mig sorgens olika verkan på olika åldrar. Lifvets förmörkelse är den. Man vandrar, med åren, allt djupare in i dess skugga, och blir sluteligen der hemmastadd; ehuru den, liksom all häftig vexling af ljus och mörker, börjar med att förblinda. Plötsligen ut i natten! — Hur dyster är den ej! — Man vänjer sig ock dervid. Dågligen, stundeligen stå menniskor vid dagranden af en slocknande lycka — träda oförtänkt öfver dess gräns — öfverraskas af mörkret — jag menar bekymret, sorgen. De fleste äflas [1]) snart att tända sin lilla lyckta, för att se på sina bekymmer, ordna sitt lilla verldsliga bestyr, lysa sin dunkla stig. De gå, som tusende före dem och med dem. Man ser de små ljusen oroligt irra allt längre utåt den glädjelösa natten — flämta, slockna. Då återstår, att blicka upp till himmelens stjernor.

De finnas, som äro vane att vandra i detta stjerneljus. — Man känner dem på blicken. Sköna blick af en lidande, tålig själ! En mor, som från faderlösa barn ser upp; — vore förbarmandet ofvanifrån för verlden okändt — hon skulle uppsöka och nedkalla det.

Man lär sig ock sörja. Ingen konst är menniskan medfödd. Se ungdomen, hur oskickligt den dermed bär sig åt! Det är ett fiendtligt möte — som mellan eld och vatten. Hur det fräser och brusar! Här kastas det stridiga elementet ut, om det ej segrar; och sorgens spår synas ej mer. Längre ned på lifvets bana — eller rättare, då vi begynt med grafven — högre upp — når ingen sorg, om ej såsom kroppslig

---

1) stræbe.

smärta. Der är barndomens solbeglänsta kulle. [1]) Förgäfves höjer sorgen här sin svarta vinge. Den skymmer [2]) ej. Den glada oskuldsfulla blicken ser öfver den, eller strålar ut sitt eget vårljus i rymden. Så såg jag den yngsta ängelen le åt verlden öfver fadrens bår; och han hade lärt sitt löje af den första, som i verldens gryning tidigast slog upp sitt öga. Sådant förgår också ej på jorden. Heliga barndom! Att behofvet, svagheten, den ytterliga hjelplösheten skall visa sig i så gudomlig gestalt, det är den himmelska kärlekens mysterium på jorden. — Välsignelse omger det, välsignelse höljer det. Det finnes helgedomar på jorden, der ingen vågar annat än välsigna. En sådan är vid en moders kyska bröst. —

Hvad beror ej i trädets vext på roten? Toppen skall ej inbilla sig, att han är ett träd för sig, om han ock sitter så högt att han ej ser sin rot — har jag på något ställe sagt. Stiga ej nedifrån de närande safter till honom, så hjelper honom ej himmelens dagg, ej solens stråle. — Det är sannt och skönt. — Så beror ock i Samhället det mesta på dess rötter — på hushållen, hemsederna. Klipp kronan hur ni vill! Jag har hört dåliga trädgårdsmästare disputera derom, under det rötterna torkade.

Visa mig föräldravördnad [3]) hos ett folk: jag vill profetera det en lång framtid. Alla seglifvade nationer ha tärt på denna oförstörliga lifsprincip, — Israel — Rom — China. — Hedra fader och moder och du skall lefva länge på jorden. — Det budet ljuder från Sinai genom verlden.

Jag tackar Gud för de bästa föräldrar. Minnet af den lyckliga fläck, som deras hulda vård [4]) helgade, ligger som ett solsken i mitt bröst. Det är den fristad i mitt innersta inre, der jag tycker ungdomskällan ännu sorla. Allt hvad vårens grönska har saftigt, hvad skogens skugga har svalkande, den friske böljan har vederqvickande — lukten af granris och blomster, — landtluft, morgonluft — allt detta lefver och är närvarande i detta minne; och stadslif, kammarlif, böcker oändligt, hela dammet [5]) på den lärda stråkvägen [6]) har icke kunnat utplåna det. Det väller fram ur sanden, som en springbrunn i öknen. Jag omför det med mig, och är en ungdomsnarr med grånande hår.

Min hembygd har det lyckliga och egna, att till en stor del ännu alltid vara ett nytt land. Man skulle ej tro, att det

---

1) Höj. 2) skygger, formörker. 3) vördnad, Årefrygt. 4) Omhu. 5) Stövet. 6) Landevejen.

var så länge sedan Olof Trätelja der först satte yxan till skogroten. Han går der än i dag. Landet hör till den Norrländska Naturen. Man ser dess grundritning af vatten och berg; långsträckta vattendrag och dalar, från hvilka smärre sidogrenar förlora sig in åt bergen; emellanåt skog; utefter hvar större åbrädd eller sjöbrädd bygd;[1]) in i skogarna många spillda vatten, torp, sätrar, aflägsna fisken, svedjefall,[2]) kolmilor, grönskande stigar, som utmärka böndernas vintervägar. I största delen af landet har först Jernet brutit bygd. Hamrar klappa i de större och mindre vattendragen. Der jag är född voro i en liten å, som från en skogsjö faller i Klara elf, tre jernbruk innom en fjerdingsväg. Der var ett friskt lefverne om vintern. Jernbruk och nordisk vinter höra tillhopa. Det är deras vackra årstid. Midt i sommarhettan äro Vulcans söner, pustande vid härden, en bedröfvelig anblick. Men om vintern bjuda de och deras omgifning ett skådespel af det hårdaste arbetes munterhet. Dessa lågor utur djup af snö, det under hvalf och pelare af is framforssande vattnet; de tunga vidt skallande hammarslagen, som i en natur, frusen till hvila, visa att menniskan är vaken; senkraft och svett i köld och drifvor; kol- och tackjernskörare i långa rader, med rimfrost i skägget, hästarna gnäggande med varma skyar ur näsborrarna; hvimlet af folk och bestyr; det är en tafla att se, det är en tafla att lefva! Hur mången dag har jag sett detta! — en med i hvimlet, bland skator, sparfvar och barn! — Hur mången qväll har jag ej betraktat de ur smedjan uppstigande eldqvastar och följt de irrande gnistorna, tills de slocknade i den mörka rymden!

Likväl är jag uppfödd i den vrå af verlden. Det är med ett slags hemnöje jag ännu alltid kommer ihåg, att knapt en half fjerdingsväg från mina föräldras bostad vägen var slut. Det var, för den, som blott kan åka i vagn, ändan på den odlade[3]) menskligheten.

Esaias Tegnér.

f. i By socken i Wärmland 1782.

Utaf: Nattvardsbarnen.

Redan klockorna gått och den hvimlande skaran var samlad fjerran från dalar och berg, att förnimma det heliga ordet.

---

1) bebygget Land. 2) afbrændt Skovland. 3) dannede.

Hör! då brusa med ens de mäktiga toner från orgeln,
sväfva som röster från Gud, som osynliga andar i hvalfvet.
Liksom Elias i skyn, då han kastade manteln ifrån sig,
alltså kastade sinnet sin jordiska drägt, och med en röst
föll församlingen in, och sjöng ett evärdeligt [1]) qväde
af den höge Wallin, af Davidsharpan i Norden
stämd till Luthers choral, och sången på väldiga vinger
tog hvar lefvande själ och lyfte den stilla mot himlen,
och hvart anlete [2]) sken som den heliges anlet på Thabor.
Se, då trädde der in i kyrkan den värdige lärarn.
Fader han nämdes och var i församlingen; christelig enfald
klädde från hufvud till fot den sjuttiårige gubben.
Vänlig var han att se, och glad som bebådelsens engel
gick han bland skarorna fram, men derjemte tänkande allvar
låg på hans panna så klart, som på mossiga grafvar ett solsken.
Som i ingifvelsens stund (en aftonrodnad som bleknad
skimrar i menniskans själ ännu af skapelsedagen)
konstnärn, himmelens vän, sig tänker Johannes på Patmos,
grånad, med blicken mot himmelen höjd, så syntes [3]) den gamle,
sådan var ögonens glans, och sådant lockarnas silfver.
Hela församlingen reste sig upp i numrerade bänkar.
Men med hjertelig blick den gamle till höger, till venster
vinkade helsning och frid, och försvann i det innersta choret.

Enkel och högtidsfull gick nu den christliga gudstjenst,
sånger och bön och till slutt ett lågande tal af den gamle.
Månget bevekeligt ord och förmaning, tagen ur hjertat,
föll som morgonens dagg, som manna i öcknen på folket.
Sedan, då allt var förbi, framträdde lärarn i choret
följd af de unga dit upp. Till höger gossarna ställdes,
smärta [4]) gestalter med lockiga hår och med rosiga kinder.
Men till venster om dem, der stodo de darrande liljor
stänkta med morgonrodnadens färg, de sediga tärnor,
händerna knutna till bön och ögonen fästa på golfvet.
Nu med frågor och svar begynte förhöret. I början
svarade barnen med brydd och stapplande stämma, men gubbens
vänliga blickar dem muntrade snart, och de eviga läror
flöto som källornas våg så klart från oskyldiga läppar.
Hvar gång svaret var slut, och så ofta som frälsaren nämdes,

1) evindeligt, uforgængeligt. 2) Ansigt. 3) saaes.
4) smalle, slanke.

gossarna bugade djupt sitt hufvud och flickorna nego.
Vänlig läraren stod som en ljusets engel ibland dem,
tydde för barnen det heliga ut, det högsta, i få ord,
grundligt, men enkelt och klart, ty allt det höga är enkelt
både i lära och sång, ett barn kan fatta dess mening.
Liksom den grönskande knopp utvecklas när våren är inne,
blad framsticka vid blad, och, värmda af strålande solen,
målas med purpur och gull, tills sist fulländade blomman
öppnar sin doftande kalk och vaggar med kronan i vinden:
så utvecklades här den christliga salighetslära
stycke för stycke ur ungdomens själ. Föräldrarna alla
stodo i tårar bakom och gladdes åt träffande svaren.

Floden.

Vid flodens källa sitter jag och stilla
betraktat himlabarnet, nyfödt der.
I fjällens vagga hvilar än den lilla,
och diar molnet, som dess moder är.

Men se, i skogen växer gudasonen,
och drömmer redan om bedrifters larm.
Han gungar solen och han gungar månen,
med evig längtan i sin unga barm.

Men icke trifs han under furens grenar,
ej mellan bergens trånga väggar mer.
Hur yr [1]) han jagar efter dalens stenar!
Hur vild han hoppar ifrån klippan ner!

Kom med! kom med! Så till hvar bäck han talar,
här bränner solen, dricker sanden er!
J bröder, kommen! Genom fält och dalar
jag för er alla till vårt ursprung ner.

Och regnets söner höra det och följa
med sorl den unge äfventyrarn åt.
Likt kungars hjertan sväller högt hans bölja,
och skog och klippa störta i hans stråt. [2])

Nu ner på slätten stiger segerhjelten,
med mörkblå hären, hyllad af en hvar.
Hans ande lifvar de förbrända fälten,
han döper länder med sitt namn — och far.

---

1) rasande. 2) Vej.

Och skaldens sånger till hans ära ljuda,
och skepp och männer dra med honom hän.
Till gäst de rika städer honom bjuda,
och blomsterängar fatta om hans knän.

Men ej de hålla honom qvar, han hastar
de gyllne torn, de rika fält förbi,
och hastar oupphörligt, tills han kastar
sig i sin faders famn, och dör deri.

Kung Gustaf III:s inflytande på Svenska nationens lynne och tänkesätt.

Det hör icke hit att pröfva de mycket olika omdömen som i sednare tider blifvit yttrade öfver Gustaf III:s inflytande, icke blott på Svenska Vitterheten, utan äfven i allmänhet på hela Nationens lynne och tänkesätt. Man kan, efter olika åsigter, anse det för lyckligt eller olyckligt; men deri måste dock alla instämma, att den Man, som på detta sätt verkade på folket, måtte ha varit en af de sällsyntaste och rikast begåfvade som Häfderne känna. Ty icke småningom, utan på en gång, flög hans ande som en elektrisk stöt genom den domnade [1]) Nationen. Som en vår trädde han in i Svenska Historien; och plötsligen stodo alla Nationens krafter på en gång i blomma, och lifvet utgöt sig, och sången vaknade rundt omkring honom. Han öfvade öfver folkets sinnen ett välde, som icke hade någon skugga af fruktan, utan blott och bart grundades på känslan af hans personliga öfverlägsenhet; ett välde, som jag ville kalla snillets theokrati, och som är det mildaste, det minst förödmjukande af alla. Utom Carl XII har aldrig någon Svensk Konung, så som han, lefvat i folkets hjertan. Och likväl var det icke genom krigiska dygder (faran utvecklar hastigt alla slumrande krafter), utan genom sitt fredliga snille, som han verkade så förunderligt. Men orsaken härtill var visserligen icke endast vidden af hans snille, den blott få kunde uppskatta, utan äfven och ännu mera den egna arten deraf, den alla fattade. Han hade nemligen i sitt väsende icke blott något stort, utan tillika något ridderligt; den höga hjeltekraften visade sig hos honom icke med sköld och svärd, utan i behagens lättaste drägt. Han var en stor romantisk Hjeltedikt med sina äfventyr och förtrollningar, men tillika med hjertats ömmaste utgjutelser

1) indslumrede.

och med glädjens yppigaste lekar. Derföre verkade han också romantiskt på allt hvad som omgaf honom, derföre bildade sig hela Nationen, eller sökte åtminstone att bilda sig, efter honom, utan att sjelf veta derom. Hans inflytande var som luftstreckets, hans tidehvarf [1]) var, om jag så får säga, Svenska snillets Torneringstider. Men vid blott lek stadnade det ingalunda, åtminstone hos honom sjelf. Hans själ var för stor för en lek utan allvar; han älskade den menskliga storhetens yttre tecken och ville att den skulle synas. Men man gör honom orätt, då man häraf sluter att han blott ville föreställa hvad han egentligen saknade. Den som endast spelar en stor Man, sannerligen hans roll är blott för en theaterqväll. Icke så djupt, icke så varaktigt som denne förunderlige Man, griper han in i Nationens och tidehvarfvets hjerta. De skenbara motsägelserna i Gustaf III:s lefnad bevisa dock tydligen för en hvar, som vill inse det, att det icke var någon tomhet som han utsmyckade, utan att hans inre väsende var äfven så rikt som dess yttre var mångfärgadt och skiftande; och samme Man, som med ifrig beställsamhet anordnade en fest inom sitt hof, utsatte med köld sitt lif på slagfältet, och hämtade personligen den blodiga segren på Svensksunds vågor. Hans stora själ hade rum icke blott för Hjeltens och Statsmannens planer, utan äfven derjemte för konstens behag och för lifvets glädje. Han var en Herkulsklubba, omvirad med löf och rosor, han var som demanten, den fastaste af alla ädelstenar, men tillika den hvars yta spelar med de skönaste och rikaste färger. Jag vädjar [2]) till Eder, M. H., till dem ibland Eder, hvilka, så väl i de lugna, som stormiga skiftena af hans lefnad, närmast nalkades hans hjerta, — jag vädjar till Eder att afgöra, huruvida någonsin tadlet gjutit sin galla öfver en större, en rikare själ. Jag lemnar åt Eder att bevittna, hur han vedergällde sitt folks kärlek, hur han öfver allt på jorden älskade det Svenska namnet, hur han lefde för dess ära och dog — till dess förnedring. Jag lemnar åt eder att afgöra, huruvida det lof, som min beundran i dag egnar honom, bör tillskrifvas endast en Ledamot af Svenska Akademien, och icke snarare Medborgaren af det Svenska folk, hvars kärlek, hvars föresyn, hvars stolthet han var.

(ur hans Inträdes-Tal i Sv. Akad. 1819.)

---

1) Tidsålder, Periode. 2) appellerer.

Johan Olof Wallin

f. i Stora Tuna i Dalarne 1779.

P s a l m.

Så vandre vi all verldens väg,
Den ena med den andra;
Kom, ho du är, och öfverväg,
Hvarthän du snart skall vandra.
Du bygger hus, du önskar ro!
Se här det hus, som du skall bo,
Den bädd der du skall hvila.

I detta vanskligbetens land
Du fåfängt lyckan söker:
Du knyter dina vänskapsband,
Och dina skatter öker;
Men Herren, Herren har befallt,
Att du skall dö och lemna allt,
Som fröjdat dig på jorden.

Se grafven öppnas, och din vän
Uti dess djup försvinner.
Han kommer ej till dig igen,
Men snart du honom hinner.
Snart hvila våra kalla ben,
Och sommarns flägt [1]) och solens sken
Skall dem ej mera lifva.

Men han, som upp till lifvet väckt,
Skall undanvälta stenen,
Och lifva, med sin Andas flägt,
En gång de kalla benen.
Vid skenet af hans härlighet,
Skall ära och odödlighet
Hans trogna barn bekröna.

O! må vi här, till Guds behag,
Så redeligen vandra,
Att i vår Faders hus en dag
Vi åter se hvarandra.
Den frommes pröfning är ej lång:
Hans död är blott en öfvergång
Till rätta lifvets njutning.

1) Kande.

Ära åt Fäderneslandet!

Ur manliga bröst utgår denna önskan klar, oaflåtlig, mäktig; ty den har sitt ämne alltid för sig, och sitt fält alltid omkring sig, och sin fullbordan alltid med sig. — Lyckan är mångtydig, obestämd till innehåll, art och medel, och den ligger ej i menniskohand. Äran är en, och sig städse lik, sitt eget vittne, ändamål och försvar, sin egen grund, sammanhållning och höjd; den lefver och rörer sig inom den fria, rena, starka viljans fridlysta område; den är lika ovansklig [1]) som osviklig, antingen den bor i dygdens handling eller i vishetens tanke, antingen den upplifvar menniskovännens hjerta eller medborgsmannens nit, antingen den frambäres på sanningens tunga eller den tappras klinga. Och sådan den är för menniskan enskildt, sådan och till sin art ingen annan måste den vara hos ett folk samfäldt, om ej annars allt begrepp förvirras. Och uppenbarar den sig hos de flesta dess medlemmar såsom inneboende anda och obedrägligt kännemärke, då har ett folk ära. Hvari ligger den? Den ligger i eget medvetande och andras erkännande, ej blott af tillvarelse, men af värde. Dett är ett medvetande och ett erkännande af sjelfbestånd och frihet, kraft och mod, ädel trohet, och oqvald rättfärdighet, och helig vördnad både för minnena af ett fordom och pligterna af ett nu. Ett folk, som ej har en sådan sjelfkänsla inom sig och ett sådant anseende utom sig, — antingen det i slafvisk undergifvenhet krälar [2]) för främmande våldsmakt, eller i oberömligt lugn samlar och betryggar medlen för djurlifvets njutningar, eller i låg beräkning lika lätt knyter och bryter sina förbindelser, eller i barbariskt öfvermod nyttjar makten, ej att upplyfta, men att förtrycka menskligheten, eller i neslig [3]) feghet fruktar och flyr faran mera än vanhedern, eller i föraktlig liknöjdhet trampar glorrika fäders mull och lemnar deras namn befläckadt, deras vårdar vanhelgade åt allt mer urartande afkomlingar, — ett sådant folk är utan ära; det har ej uppfyllt sin menskliga bestämmelse; det förverkar och förspiller stundeligen både rättigheten att lefva och kraften dertill; det utplånar sig sjelf ur de varandes och verkandes tal, — och, om det än står qvar några stunder ibland dem, är det såsom ett stillastående träsk, [4]) hvarur pestens ångor [5]) stiga, till

---

1) uforvanskelig. 2) krybar. 3) skammelig.
4) Morads. 5) Dampe.

dess konstens våldiga hand afleder det, så att man knappast ser rummet hvar det stod, — och lyfter det sig i skenbar storhet, trotsande några ögonblick ännu, öfver nejden, är det såsom en utbränd volkan, hvilken, efter verkställda förödelser, [1]) sammanstörtar i sitt eget djup, — och vill det, med kall, ensidig klokskap, leda verldsloppet ännu i mörka timmar, är det som en blek, förtorkad måne, hvilken, sjelf utan värma och kärna, har ingen frugtbarhet att gifva, och, prisad endast af natten, skall, för en snart anbrytande dag, med blygd gömma sitt urgröpta dödhufvud. O! det gifves för ett folk ingenting högre, dyrbarare, väsentligare än äran. Hon är den stora statsangelägenheten, för hvilken dess gamle må rådpläga och de unga männer väpna sig, — den dyra riksklenoden, hvarförutan ingen dess förstekrona har glans, ingen dess hjeltelager friskhet, ingen dess borgardygd lif, — den oefterg ifliga hufvudskatten, hvilken allt folket måste erlägga, hvilken alla dess medlemmars händer och hjertan och tankar och tungor skola frambära, förkofra, [2]) församla till ett gemensamt bästa. O c h d e n, s o m i c k e f ö r s a m l a r, h a n f ö r s k i n g r a r: den fege, duglöse, [3]) egennyttige, oredlige, — den, som misskänner sitt folks värde, eller missaktar dess höghet, eller missleder dess omdöme, eller missbrukar dess tillförtroende, eller missfirmar [4]) dess härlige och store, dess hjeltar, snillen och vise, — h a n är sitt lands förrädare och vanbörding. Dess rätta barn glädja sig åt dess ära, arbeta deruppå, hedra sig deraf, lefva och dö derför. Hon är, af hvad de i tiden förefunno och der efter sig qvarlåta, det enda ovärderliga och oförytterliga. [5]) Allt öfrigt kan ett folk skuldlöst förlora, men äran ej utan eget förvållande. Så länge h o n utgör anden af samhällets kropp, skall helsa genomströmma ådrorna, och lifvets mannakraft och värma bo i lemmarna. De kunna blöda; men i sköna ärr tecknar hon då endast djupare sina minnen och löften. De kunna förblöda; men anden, okufvad, okränkt, räddad åt sin odödlighet, skall ropa ännu i den sista förrinnande blodsdroppan: Ä r a å t F ä d e r n e s l a n d e t! Ä r a — ä f v e n u t a n l y c k a!!

(utur: Ära och Lycka åt Fäderneslandet!
Se Religions-Tal vid åtskill. tillf. 3die delen.)

---

1) Ödelæggelser. 2) forögo. 3) udulige. 4) nedsætter. 5) som ej kan afhændes.

Franz Michael Franzén.

f. i. Uleåborg. 1772.

Menniskans Anlete.

Redan hann sin purpurslöja
Öfver Cederskogen höja
Tidens sjette dag.
Guldbevingad, öfver bäcken
Fjäriln [1]) flög till rosenhäcken,
Kyste dess behag.

Pärlan sken i vattnets spegel;
Hvita glänste svanens segel
I ett skuggrikt sund;
Vinet glödde rödt i drufvan;
Öm och menlös, lekte dufvan
Uti Edens lund.

Men den högsta skönhet feltes
I naturen: — Kronan feltes
Än i skapelsen;
Till dess menniskan ur gruset
Hof sitt anlete i ljuset,
Hof opp ögonen.

Snön på fjellen höll ej färgen,
Morgonrodnan bakom bergen
Sönk fördunklad ner;
Stjernan, som i dagens panna
Satt så skön, ej ville stanna
Öfver jorden mer.

Djuren hyllande sig böjde
För de ögon, som sig höjde
Ifrån stoftet opp;
Der behag och kärlek myste [2])
Der, bland sorgens tårar, lyste
Ett odödligt hopp.

Englaskaran står betagen,
Ser de talande behagen,
Och på skaparn ser.

---

1) Sommerfuglen. 2) smilte.

Skaparn tryckte sitt insegel
På sitt verk; och i dess spegel
Ser sin bild, och ler. [1])

I som ropen: det är ingen,
Ingen själ, fördold i tingen;
Allt är stoft, ej mer.
Dårar! blott till källan stigen:
Sen ert anlete, och tigen,
Rodnen, höljen er.

Se den gamle Vises panna,
Se en tafla af det sanna,
Som ger sekler dag.
Se en blick ur hjeltens öga,
Se ett eldrag af det höga,
Som ger verldar lag.

Och det sköna, milda, ljufva? —
Lyft min Selmas morgonhufva
Från dess rosenkind;
Se dess ögon, ömma, blyga;
Se dess mörka lockar flyga
Sorglöst för en vind.

Eller följ den hemligt flydda,
Då hon lyss, i Sorgens hydda,
Till dess klagoröst;
Se, hur själen, genom tåren
På de svarta ögonhåren,
Blickar fram med tröst.

Skymt af himmlen i naturen,
Englavålnad [2]) ibland djuren,
Menskoanlete!
Pryder du blott dödligheten?
Skall du ej i evigheten
Tåras än och le?

Ack jo! englar än skall röra
Selmas upsyn, då de höra
Hennes röst bland sig.
Selma! än i himlens salar,
Än i Elyseens dalar
Får jag se på dig.

---

1) smiler. 2) vålnad, Gjenfærd, Skygge.

Svea till Dana.

Omsider, Dana, äre vi då vänner,
I nattlig strid vi ej förvillas mer.
En vaknad vishet hjelmen af oss spänner,
Och jag en syster i min ovän ser.

Ja, Nordens döttrar äre vi ju båda,
Dem alldrig böjt en segerherres band,
Roms legioner, anande sin våda, [1])
Med bäfvan veko från de Cimbrers strand.

Se, samma jord åt begges mödor bjuda
Af samma frukter lika tarflig sold,
Hör samma språk i begges sånger ljuda,
Och gömma inga spår af utländsk våld.

Allt gammalt groll må skakas ur vårt sinne,
Hvar blodig strimma plånas ur vår hand.
Och våra Krigs och Segrars hela minne
Förgå, som röken af en slocknad brand.

Nu stridom blott: om hvilkens pyramider
Stå tyngre opp med nya tegars skörd; [2])
Hvars snilles fackla öfver Norden sprider
Mer djupt sitt sken, med mera vishet förd.

Carl Michael Bellmann.

f. i. Stockholm d. 4. Februar 1740, d. 10. Febr. 1795.

Fredmans Epistel öfver Bergströmskans Porträt på Liljans krog i Torshella.

Storm och böljor tystna ren, [3])
Himla-hvalfvets matta sken
Mer och mer försvagas;
Ren det börjar dagas,
Molnen simma, [4])
Qualm och dimma

---

1) Fare. 2) Agres Höst. 3) redan, allerede. 4) svömme.

Bådar [1]) solens bleka strimma.
Vädren spela fritt och täckt, [2])
Fönstren ristas vid hvar fläkt,
Lönn och aspar susa,
Kärr och källor brusa,
Orren [3]) spelar;
Tömmar, selar,
Bonden åt sin fåle delar.
Ren i hvar spis,
Fladdrar och fräs
Spånor och ris,
Stickor och gräs,
Redan vällings-grytan kokar.
Ren med yfvig lugg, [4])
Torparn uti mjugg, [5])
Efter tobaks-elden snokar; [6])
Och på ängen ren,
Lutad mot en sten,
Dalkarln i sin skyffel tar.

Krögarn stöfveln på sig drar,
Skurar bränvins-pannan klar,
Ren i stopet [7]) fattar,
Står i dörrn och skrattar;
Pipan blossar,
Gubben trossar
Bygdens kämpar, barn och gossar.
Gumman på sin vagn vid grind
Håller handen under kind,
Af och an hon vickar, [8])
Slumrar in och nickar;
Solen sticker,
Gumman qvicker, [9])
Vaknar och ur stopet dricker.
Qvarnar och hjul
Börja sin fart;
Hör, från et skjul
Hörde du klart,
Första slaget uti smedjan;

---

1) bebuder. 2) smukt. 3) Urhanen. 4) Haardusk. 5) i Smug, hemmelig. 6) snager, söger. 7) Kruset. 8) dingler. 9) faaer Liv.

Smeden smal och lång,
Med en glödgad tång,
Naken ända up til medjan,
Mellan eld och sand,
Med en pust i hand,
Sjunger nu sin morgonbön.

Luften spelar frisk och skön,
Minsta blomma, växt och frön,
Öpna sina knoppar,
Le åt daggens droppar,
Prägtigt randas,
Vällukt andas,
Med Zephirens fläktar blandas.
Skogen skymtar mörk och blå,
Berg och kullar prydda stå
Med båd' Lamb och qvigor;
Bygdens barn och pigor
Gå och valla, [1])
Le och tralla,
Sina hjordar sammankalla.
Lärkan i skyn
Fläktar så sval,
Tuppen [2]) i byn,
Flaksar och gal;
All naturen börjar vakna
Til ny glans och prål,
Nya göromål; [3])
Och at ingen skönhet sakna,
Steg nu Movitz opp,
Tog sin färge-kopp,
Satt' sig vid sin tafla ner.

Nå, Bergströmskan! hvad jag ser!
Med Bindmössa, kors jag ber!
Bröst-bouquet i barmen,
Och en Mops på armen,
Girandoller,
Parasoller,
Ve den Movitz, tocken fjoller! [4])

---

1) drive Kreaturer ud. 2) Hanen. 3) Forretninger.
4) sikken (se hvilken) Fjante.

Nå, så dumt!. jag dör af skratt;
Se den Som med Schäfer-hatt,
Prägtig som en annan,
Med en Musch [1]) i pannan.
Såg jag maken!
Isterhakan
Hänger på den gamla draken.
Bröstet så spändt
Skjuter hon fram,
Och excellent
Liljans Madam
Har du skildrat, Bror, på väfven.
Men säj mig reson,
Hvarför sitter hon
Med en fogel uti näfven?
Jo reson är den,
At dess ägta vän,
Fader Bergström, lefver än.

Fredmans Epistel eukannerligen [2]) til the Birfilare på then Konungsliga Djurgården. (Klingar väl på Oboe.)

Fader Bergström fingra ditt Oboe, blås,
Oboe. - - - Knäpp upp dit krås; [3])
Håll nattrocken öpen så ser man, hva ba?
Oboe. - - - Skinnböxorna.
Hatten på;
Blås nu då. - - - Oboe.
Älskelige Bröder tagen nu i ring,
Och lätt oss alla dansa kring.

Si där springer Löparn på backen, si där,
Oboe. - - - Ölstopet bär;
Si det gröna glaset sin sköna han ger,
Oboe. - - - Stolt Cavaljer!
Han ibland
Kysser hand. - - - Oboe.
Älskelige Bröder dansa allihop,
Och lät oss töma våra stop.

---

1) Skjönhedsplet. 2) især. 3) Kalvekryds.

Ach si Ormens [1]) Pigor, si Caisa, blås bra!
Oboe. - - - Si kjortlarna;
Hvita klackar, Gossar, och målade skor!
Oboe. - - - Balen blir stor.
Nu på Bal
Snörd och smal? - - - Oboe.
Kära Bröder slå nu alla fenstren opp;
Hej lif och mandom i vår kropp!

Hårfrisörn ur dansen, och Löparn ska in.
Oboe. - - - Oboe fin.
Blås nu pianissimo; Ach sicken en!
Oboe. - - - Med hvita ben,
Krummar sig
Qvick och vig. - - - Oboe.
Klappa Löparn ut ur dansen där han går,
Och Hårfrisörn ska in. Gutår!

Hurra Kamerater! alt andas i frögd;
Oboe. - - - Djuphet och högd;
Göken uti toppen och Löjan [2]) vid strand,
Oboe. - - - Myran i sand.
Likså Vi.
Spela Ni, - - - Oboe.
Spela Hoboister, gunga tak och golf.
Hvad slår nu klockan? hon slår Tolf.

---

1) saa hed en Dansebod. 2) en Art Fisk.

Kiel.
Trykt i det Kongelige Skolebogtrykkeri.

Trykfejl.

Side 85 Linie 14 Nille læs Jeppe
— 183 — 23 Spartanerns l. Spartanernes
— 183 — 24 Spartanernes l. Spartanerne
— 195 — 23 hvoren l. hvor en
— 229 — 31 Infald l. Indfald
— 275 — 29 Domme l. Dommer
— 482 — 33 de l. det
— 510 — 24 hos l. os
— 547 — 7 gemomborra l. genomborra
— 572 — 9 förslär l. forslår
Desuden skulde Blicher have staaet foran Grundtvig og Molbech.

Endelig er ved den sidste af de to Figurer, som betegne Runebogstavet madr (m), den Feil, at Perpendiculair-Stregen, der skærer Cirkelen, er forlænget ud over denne baade op ad og ned ad, da den dog kun skulde være forlænget ned ad. Denne Feil kan saa meget lettere foranledige Misforstaaelse, som Figuren, netop saaledes som den findes her i Bogen, forekommer paa nogle Norske Runestene istedenfor det stungne e.